BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
5 C
6

R. II ed, To. II p. 15 n. 5

5-10-A-12-

Щ

ALDI MANVTII PII ROMANI

Grammaticarum inſtitutionum libri IIII.

68
5 c
6
BIBLIOTECA ... VITTORIO EMANUELE

AL DVS

Collegij Neopsyterrum

VENETIIS, M D LXI.

Apud Paulum Manutium, Aldi F.

Aldus Pius Manutius Romanus litterarii ludi magiſtris S. P. D.

BIBLIOTECA ROMA VITTORIO EMANUELE

RVDIMENTA Grammatices Latinæ linguæ, a nobis olim compoſita, optimum factu exiſtimaui, ad uos iuuentutis moderatores, & morum magiſtros legenda committere: non, quia putarem indigere uos lucubratiunculis noſtris (quanquam dicere ſolebat Plinius, nullum eſſe librum tam malum, qui non aliqua parte prodeſſet) ſed potius, ut, ſi quid erratum fuerit (homines enim ſumus) caſtigaretis, meq. de erratis omnibus amice admoneretis. tum, ut quod fieri a uobis uelim erudiendis, inſtituendisq. pueris (quandoquidem id illis ualde profuturum arbitrabar) uos rogarem: primum ut memineritis oportere uos eorum, quos accepiſtis inſtituendos ſic ſatagere, ut ſimul & docti fiant, & ſanctis imbuantur moribus. quia, Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem Teſta diu. ATQVE adeo a teneris aſſueſcere multum eſt. Nec ſolum rectores, magiſtroſq. uos eſſe adoleſcentium, ſed & parentes putetis. ſcitis enim illud, QVI præceptorem ſancti uoluere parentis eſſe loco. Equidem bonos, malos ue eſſe tantum referre exiſtimo, ut auſim dicere bonorum, malorumq. omnium, quæ ubique terrarum fiunt, uos eſſe potisſimã cauſſam. Nam iuriſconſulti, philoſophi, rectores urbium, Principes, Duceſq. ac Reges,necnõ Monachi, Sacerdotes, Epiſcopi, Cardinales, ipſiq. ſummi Pontifices, & denique, quicunque uel ſolas litterarum notas tenẽt, ſub diſciplina olim ueſtra fuere paruuli, a uobis inſtituti ſunt, uirtus ueſtra, uitium ue, eorum profuit, aut nocuit moribus: tantum ualet longa conſuetudo, ut ſi cum ſancto diu uixeris,ſanctus futurus ſis: ſi cum peruerſo, peruertaris. Siquidem (ut inquit Fabius) Leonides, Alexandri pædagogus, quibuſdam eum uitiis

imbuit, quæ robuſtum quoque & maximum regem ab illa inſtitutione puerili ſunt proſecuta. Quamobrem, quantum boni & ſancti præceptores ciuitatibus proſint, non facile dixerim: quantum item obſint praui, & uitioſi, non queo dicere. Quare non poſſum non multum mirari nullam fere puerorum patribus, & rectoribus urbium, in eligendis præceptorum moribus, eſſe curam. non animaduertunt, quantum inde boni, mali ue infundatur in ciuitates. Nam quales ſunt, qui inſtituunt, tales & qui inſtituuntur, uelint, nolint, euadent longa die. Longa dies homini docuit parere leones, Longa dies molli ſaxa peredit aqua. Videte igitur uos qui & longo tempore, & aſsidue teneros, & ſimplices adoleſcentulorum animos inſtituitis, quantum et prodeſſe poteſtis, et obeſſe hominibus. Quòd ſi quiſquam eſt ſic oblitus ſui ipſius ut agnos, ſuæ commiſſos fidei, ceu lupus, deuoret, heu quanta illum pœna apud manes uel breui expectat. nam, qui ita perniciosi ſunt, ut non ſolum obſint, quòd ipſi corrumpuntur, ſed etiam quòd corrumpunt, plusq. exemplo, quàm peccato, nocent, immatura morte, ne tantum obeſſe queant, ne mundum corrumpant, rapiuntur. Itaque enitendum pro uiribus, ut & ſanctos mores, & bonas litteras ſimul edoceantur adoleſcentuli. quando alterum ſine altero facere nullo modo licet. At ſi in altero peccandum foret, potior mihi ratio uiuendi honeſte, quàm uel optime diſcendi uideretur. Malo enim eos nullas ſcire litteras ornatos moribus, quàm omnia ſcire male moratos, malisq. ſimillimos eſſe dæmonibus, qui etſi multa ſciunt, (nam id ideo illis inditum eſt a Græcis nomen) ſunt tamen quampeſſimi. Alterum quod uos meminiſſe uelim, eſt, ne quid, niſi doctiſsimorum auctorum, ediſcere cogatis adoleſcentulos. immo ne Grammaticas quidem regulas, niſi compendia quædam breuiſsima, quæ teneri facile memoria queant, laudo eos ediſcere, ſed tantum ut

illas

illas aſſidue, accurateq́. legant, nominaq́. et uerba declinare optime ſciant. Nam dum lucubrationes noſtras uel carmine, uel proſa oratione, etiam de arte, commendare memoriæ eos cogimus, erramus (ut mihi quidem, uidetur) multis modis. Primum, quòd, quæ ſummo labore edidicerunt, dediſcunt paucis diebus, quod ego et puer olim, et iuuenis, compoſitis etiam a me regulis, ſum ſæpe expertus. nam, cum generum regulas, præteritorum ue ſumma cura memoriæ mandaſſem, perbreui obliuiſcebar. Idem ceteris quoque euenire exiſtimo. præterea difficultate tum materiæ, tum ſtyli, eò deſperationis ueniunt, ut & ſcholas, et litteras fugiant, et ſtudia, quæ amare non dum poſſunt, maxime oderint. Tum eo ipſo tempore, quo noſtra ediſcunt, facilius, meliusq́. uel Ciceronis aliquid, uel Virgilii, aliorum ue illuſtrium, poſſent ediſcere, olim et decori, et commodo illis non mediocri futurum. Equidem puero mihi, cum Alexandri carmen ineptum de arte Grammatica præceptore cogente, memoriæ mandabam, non ita contigiſſe, plurimum doleo. Addite quòd cum incultos & barbaros diſcimus, tales, ac potius incultiores & ipſi euadimus. Solemus enim iis, quos imitamur, plerunque eſſe deteriores. Quapropter optimos et ſtatim & ſemper legendos putat Quinctilianus, atque eorum candidiſſimum quenque, et maxime expolitum. Tum de Cicerone ſic inquit: Cicero, ut mihi quidem uidetur, et iucundus incipientibus quoque, & apertus eſt ſatis: nec prodeſſe tantum, ſed etiam amari poteſt. tum (quemadmodum Plinius præcipit) ut quiſque erit Ciceroni ſimillimus. Sed de genere hoc longa haberi poſſet oratio. Hæc uero attigimus noſtro erga ſtudioſos ſummo amore. quare uos etiam atque etiam rogo, ut boni, quidquid diximus, cõſulatis. Valete. Venetiis, menſe Octobri, M. D. VII.

Qvoniam avtem omnibvs in rebvs a diuinis incipiendum eſt, chriſtianeq́ a teneris inſtitui pueros uolumus, hæc in primis ediſcant.

In nomine Iesv Christi crucifixi
Dei Opt. Max.

Oratio data Apoſtolis ab Iesv, redemptore humani generis. latine, & græce.

Pater noſter, qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum: adueniat regnum tuum: fiat uoluntas tua, ſicut in cælo, & in terra. Panem noſtrum quotidianũ da nobis hodie, & dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, & ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos a malo. Amen.

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς ȣ̓ρανοῖς ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σȣ. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σȣ: γεννηθήτω τὸ θέλημά σȣ, ὡς ἐν ȣ̓ρανῷ, ϗ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιȣ́σιον δὸς ἡμῖν σήμερον, καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς ϗ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ἀφειλέταις ἡμῶν, ϗ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τȣ͂ πονηρȣ͂. Ἀμήν.

Salutatio angeli ad beatiſſ. Virginem, latine & græce.

Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum. Benedicta tu in mulieribus: & benedictus fructus uentris tui Iesvs. Sancta Maria, mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, nunc & in hora mortis noſtræ. Amen.

Χαῖρε κεχαριτωμένη Μαρία, ὁ κύριος μετὰ σȣ͂, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. ὅτι σωτῆρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Symbolum Apoſtolorum.

Credo in Deum patrem omnipotentem, creatorem cæli, & terræ, & in Iesvm christvm filium eius unicum dominum noſtrum. Qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto, natus ex Maria uirgine: Paſſus ſub

Pontio

Pontio Pilato, crucifixus mortuus & ſepultus. Deſcendit ad inferos. Tertia die reſurrexit a mortuis. Adſcendit ad cælos, ſedet ad dexteram Dei patris omnipotentis. Inde uenturus eſt iudicare uiuos, & mortuos. Credo in ſpiritum ſanctum, Sanctam eccleſiam catholicam, Sanctorum cōmunionem, Remiſſionem peccatorū, Carnis reſurrectionē, Vitam æternā. Amē.

DECEM PRAECEPTA LEGIS ANTIQVAE.

Mente Deum tota uenerare, & ſemper adora.
Non iura incaſſum ſanctiſſima numina diuum.
Hinc caueas feſtis quidquam exercere diebus,
Quod uetitum eſt. Magno pius affice honore parētes.
Ah ne occide hominem. Nunquam furare. Malignus
Eſſe caue teſtis. Nec non bonus effuge, lectum
Concutere alterius, tedas fœdare iugales.
Non modo neu turpis ſis lege iuberis adulter,
Sed ne nupta quidem alterius tibi mente petatur.
Cuncta aliena, bonus quo ſis, cupiſſe caueto.
Hæc quicunque decem ſummi præcepta Tonantis
Chriſticola, ut debet, ſeruarit, carcere liber
Corporis, ad cæli felicia tecta uolabit
Lætus, & æternum cariturus morte quieſcet.

Salutatio filiorum Euæ ad beatiſſ. Virginem.

SALVE regina miſericordiæ, uita dulcedo, & ſpes noſtra, ſalue. Ad te clamamus exules filii Euæ, ad te ſuſpiramus gementes, & flentes in hac lacrymarū ualle. Eia ergo aduocata noſtra, illos tuos miſericordes oculos ad nos conuerte, & IESVM benedictum, fructū uentris tui, nobis poſt hoc exſiliū oſtende, o clemens, o pia, o dulcis uirgo Maria: dignare me laudare te, uirgo ſacrata: da mihi uirtutē cōtra hoſtes tuos. Amen.

Initium euangelii ſecundum Ioannem.

IN principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt. in ipſo uita erat, &

uita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Fuit homo miſſus a Deo, cui nomen erat Ioannes: hic uenit in teſtimonium, ut teſtimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine. Erat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognouit. In propria uenit, & ſui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, iis qui credunt in nomine eius, qui non ex ſanguinibus, neque ex uoluntate carnis, neque ex uoluntate uiri, ſed ex Deo nati ſunt. Et VERBVM caro factum eſt, & habitauit in nobis, & uidimus gloriam eius, gloriam quaſi unigeniti a patre, plenum gratiæ & ueritatis.

Cum itur cubitum, genibus flexis, facto ſigno ſanctiſſimæ crucis, dicatur ter,

Benedicatur Deus trinus, & unus.
Benedicatur dominus noſter IESVS CHRISTVS.
Benedicatur Virgo Maria mater Dei.
Deus propitius eſto mihi peccatori.
Dignare domine nocte iſta ſine peccato nos cuſtodire.
Domine IESV CHRISTE da mihi intellectum, & doce me facere uoluntatem tuam. Item dicatur quinquies oratio dominica, & ſalutatio Angeli ad Beatiſſimam Virginem, & ſemel Symbolum Apoſtolorum. Hinc euangelium, In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, &c.

Cum ſurgitur cubitu, dicantur eadem omnia, niſi quòd, ubi dicitur, Nocte iſta, dicatur, Die iſto.

Ad benedicendam menſam, ante prandium.

Benedicite. Oculi omnium in te ſperant domine, & tu das eſcam illorum in tempore oportuno. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione. Gloria patri, & filio, & ſpiritui ſancto, ſicut

erat

erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos a malo. Amen. Benedic domine nos & tua dona, quę de tua largitate ſumus ſumpturi per CHRISTVM dominum noſtrum. Amen. Iube domine benedicere. Menſæ cæleſtis particeps faciat nos rex æternæ gloriæ. Amen. Deus caritas eſt: & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.

Tu autem domine miſerere noſtri. Deo gratias. Confiteantur tibi domine omnia opera tua, & ſancti tui benedicant tibi. Gloria patri. Sicut erat. Agimus tibi gratias omnipotens Deus pro uniuerſis beneficiis tuis, qui uiuis & regnas in ſæcula ſæculorum. Amen.

Ante cenam.

Benedicite, Benedicite. Edent pauperes, & ſaturabuntur, & laudabunt dominum qui requirunt eum, uiuent corda eorum in ſæculum ſæculi. Gloria patri, & filio, & ſpiritui ſancto, ſicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorū. Amen. Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos a malo. Benedic domine. & reliqua, ut ſupra in principio prandii.

Poſt cenam.

Tu autem domine miſerere noſtri. Deo gratias. Memoria fecit mirabilium ſuorum miſericors, & miſerator dominus, eſcam dedit timentibus ſe. Gloria patri, & filio, & ſpiritui ſancto, ſicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen. Benedictus dominus in donis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis. Qui uiuit, & regnat in ſæcula ſæculorū. Amen. Pſal. Laudate dominū omnes gentes, laudate eū omnes populi. Quoniā cōfirmata eſt ſuper nos miſericordia eius, & ueritas domini manet in æternū. Gloria patri. Sicut erat. Amē. Kyrie eleiſō, Chriſte eleiſon, Kyrie eleiſon. Pater noſter, &c. ut in fine prandii.

Non

Non mihi per ſcopulos, aut deuia paruus Iulus
Ducitur, Aonias ebibiturus aquas.
Eſt uia per placidos colles, per florea rura:
Hac iter ad muſas perbreue carpe puer.

De Grammatica, & eius partibus.

QVID EST Grammatice? Ars & profeſſio, quæ uſu ratione, atque auctoritate conſtat, quæq. cum breuiſſime in duas partes diuidatur, recte loquendi ſcientiam, & auctorum enarrationem, plus habet in receſſu (ut Quinctilianus ait) quàm fronte promittat. eſt enim neceſſaria pueris, iucunda ſenibus, dulcis ſecretorum comes, & quæ uel ſola omni ſtudiorum genere plus habet operis, quàm oſtentationis.

Vnde dicta eſt Grammatice? παρὰ τὰ γράμματα, hoc eſt, a litteris. Latine, litteratura, Quinctiliano teſte, dici poteſt, quia a litteris incipit. nam litteræ in ſyllabas coguntur, ſyllabæ dictiones efficiunt, ex dictionibus oratio conſtat, ex quibus diſciplina Grammatices conſtituitur.

Quot ſunt partes Grammatices? Duæ, Methodice, & Hiſtorice.

Quæ eſt Methodice? Finitiua Grammatice, quæ præcepta, rationemq. loquendi breui quadam uia demonſtrat. hæc etiam horiſtice dicitur.

Quæ eſt Hiſtorice? Enarratiua Grammatice, quæ auctores enarrat, atque exponit, quare & ἐξηγητικὴ alio nomine appellatur.

Methodicæ, ſeu Hiſtoricæ Grammatices quot ſunt partes? Quattuor, Littera, vt v: Syllaba, vt ve: Dictio, vt veritas: Oratio, vt Veritas odium parit.

Quid eſt littera? Minima pars uocis articulatæ.

Quid eſt uox? Aer ictus auribus accidens.

Quotuplex eſt uox? Duplex, Articulata, quæ ab ali

quo

quo ſẽſu mẽtis proficiſcitur. Inarticulata, quę a nullo.

Quotuplex eſt articulata uox? Duplex, Litterata, quæ ſcribi poteſt, ut Cicero, Socrates, Plato. Illitterata, quæ ſcribi non poteſt, ut ſibili, & gemitus hominum.

Quotuplex eſt uox inarticulata? Duplex, Litterata, ut Cra. Illiterata, ut ſibili ſerpentum, mugitus boum, & ſimilia.

Vnde dicta eſt littera? A lituris, quas patitur, uel quia veteres in ceratis tabulis ſcribere, & poſtea delere conſueuerunt, ſicut a libro, id eſt cortice, in quo etiam antiqui ſcribebant, appellatus eſt liber.

Quid intereſt inter litteram, & elementum? Elementum eſt ipſa pronuntiatio. Littera autem, elementi nota. ſed abuſiue alterum pro altero ponitur.

Quot accidunt litteræ? Tria, nõmen, figura, & poteſtas, propter quam & litteræ factæ ſunt, & elementa.

Quot ſunt litteræ, quibus vtimur? Tres & viginti. a, b, c, d, e, f, g, i vocalis, i conſonans, l, m, n, o, p, q, r, ſ, t, u vocalis, u conſonans, x, y, z. Litteræ uero apud Græcos ſunt quattuor & viginti. α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, υ, φ, χ, ψ, ω.

Quare H & K non numeraſti inter litteras? Quia H, non eſt littera, ſed ſignum aſpirationis. K uero, Græca eſt, pro qua c, utimur, atque ideo ſuperuacua. niſi (ut Terentianus ait) tunc in uſu eſt, cum Kalendas adnotamus, & caput.

Quare i, & u bis cõnumeraſti inter litteras? Quia lõge aliæ litteræ ſũt in Iuno & Venus, quã in ibo & urna.

In quot partes diuiduntur tres & viginti litteræ. In duas, in uocales, & conſonantes.

Quot ſunt vocales? Sex, quinque Latinæ, a, e, i, o, u: & una Græca yψιλὸν, qua utimur duntaxat in dictionibus Græcis, ut Hippolytus, Hieronymus. Vocales autem apud Græcos, ſeptem, α, ε, η, ι, υ, ο, ω.

In quot partes diuiduntur vocales? In duas, in

præpoſitiuas, & ſubiunctiuas.

Quot ſunt præpoſitiuæ? Duæ, a, e. Subiunctiuæ? Tres, e, u, i.

Quare dicuntur præpoſitiuæ? Quia præpoſitæ ſubiunctiuis diphthongos faciunt.

Ex uocalibus quot fiunt diphthongi? Quinque, æ, œ, au, eu, ει, ut æſtimo, cœpi, aula, Eurus, Orphει: ſed ει Græca eſt, quę apud antiquos in frequentiſſimo uſu fuit, nunc autem pæne exoleuit.

Quot ſcribuntur, & proferuntur? Duæ, u, & eu: audio, euge.

Quot ſcribuntur, & nõ proferuntur? Tres, æ, œ, ει: ut Cæſar, Phœbus, omnει s. quãquã mihi nõ ita uidetur. nõ enim ita pronũtiaſſe antiquos credimus: ſed de his dicemus in fragmẽtis noſtris grãmaticis. Diphthõgi uero propriæ apud Græcos ſex, αι, αυ, ει, ευ, οι, ου.

Quot ſunt conſonantes? Septendecim, b, c, d, f, g, l, m, n, p, q, r, ſ, t, x, z, i & u non uocales.

In quot partes diuiduntur conſonantes? In duas, in ſemiuocales, & mutas.

Quot ſunt ſemiuocales? Septem, l, m, n, r, ſ, x, z.

In quot partes diuiduntur ſemiuocales? In duas, in quattuor liquidas, l, m, n, r: & duas duplices, x, z.

Quot ſunt mutæ? Octo, b, c, d, f, g, p, q, t.

Quare dicuntur uocales? Quia per ſe uocem faciunt.

Conſonantes? Quia ſimul cum uocalibus ſonant.

Semiuocales? Quia ſunt imperfectæ uocales.

Mutæ? Quia reſpectu bene ſonãtiũ exiguã uocẽ habẽt.

Quare dicuntur liquidæ? Quia fluunt, & quaſi intereunt poſt mutas poſitæ in eadem ſyllaba: & propterea Græci ὑγρὰ etiam appellant, noſtri uero udas.

Quare dicuntur duplices? quia ponuntur pro duabus litteris. x enim ponitur pro c & ſ: z uero pro duplici ſſ.

Quæſtiones de litteris.

A in dictione æs quæ pars eſt? Littera. Quæ littera? uocalis. Quæ uocalis? præpoſitiua. Quare eſt littera? quia

quia eſt minima pars huius uocis articulatæ æs. Quare uocalis? quia per ſe uocem facit. Quare præpoſitiua? quia præpoſita ſubiunctiuis e & u, æ & au diphthongos facit.

L quæ pars eſt Grammatices? littera. Quæ littera? conſonans. Quæ conſonans? ſemiuocalis. Quæ ſemiuocalis? liquida. Quare eſt littera? quia eſt minima pars dictionis, ubi poſita eſt. Quare conſonans? quia ſimul cum uocali, cui adiungitur, ſonat. Quare ſemiuocalis? quia non quantum uocalis ſonat. Semis enim in compoſitione, imperfectionem ſignificat, ut ſemiuir, ſemiplenus, id eſt imperfectus uir, imperfecte plenus. interdum etiam dimidiam partem, ut ſemiſſis, dimidiatus aſſis. Quare eſt liquida? quia liqueſcit, & fluit poſt mutas poſita in eadem ſyllaba.

DE SYLLABA.

Quid eſt ſyllaba? Cōprehenſio litterarū, ut ba, tra. ſed abuſiue ex ſola uocali fieri ſyllaba poteſt, ut eoo. Vnde dicitur ſyllaba? *ἀπὸ τοῦ συλλαμβάνειν τὰ γράμματα*, hoc eſt a cōceptione litterarū. Syllabæ quot accidunt? Quattuor, tenor, ſpiritus, tempus, & numerus.

Quot ſunt tenores ſyllabarum? Tres, acutus, grauis, & circunflexus, ut aliquibus, coram, Baſſianas.

Quot ſunt ſpiritus ſyllabarum? Duo, aſper, & lenis, ut trux, lana. Quot ſunt tēpora ſyllabarum? Quinque, unum, unum ſemis: duo, duo ſemis: tria, tria ſemis.

Quot ſunt numeri ſyllabarum? Duo, ſingularis, ut a: pluralis, ut tra.

Quare numerus accidit ſyllabæ? Quia conſtare poteſt ex una ad ſeptē litteras, ut, a, ab, abs, mars, ſcobs, ſcrobs, ſtirps, ſtrans, ſtriglx apud Victruuium.

Quæſtiones de ſyllabis.

Li, in aliquibus quæ pars eſt? Syllaba. Quare? quia eſt comprehenſio duarum litterarum l, & i. Cuius tenoris? acuti. Cuius ſpiritus? lenis. Quot temporum? unius. Cuius numeri? pluralis.

DE

DE DICTIONE.

Quid eſt dictio? Vox articulata cum aliqua ſignificatione, ex qua inſtruitur oratio,& in quã reſoluitur.

Vnde dicta eſt dictio? A dicendo, quòd dicat aliquid, hoc eſt ſignificet. Quæſtiones de dictione.

Poeta quæ uox eſt? Articulata. Quare? Quia ab aliquo ſenſu mentis proficiſcitur.

Quæ articulata uox eſt poeta? Litterata. Quare? quia ſcribi poteſt.

Poeta, quæ pars eſt Grammatices? Dictio. Quare? Quia dicit aliquid, hoc eſt ſignificat.

Cra, quæ uox eſt? Inarticulata. Quare? Quia a nullo ſenſu mentis proficiſcitur. Quæ inarticulata uox eſt cra? Litterata. Quare? Quia litteris cõprehẽdi poteſt.

Sibilus hominum, quæ uox eſt? Articulata. Quare? Quia ab aliquo ſenſu mentis proficiſcitur. Quæ articulata? Illitterata. Quare? quia ſcribi non poteſt.

Mugitus boum, quæ uox eſt? Inarticulata. Quæ inarticulata? Illitterata. DE ORATIONE.

Quid eſt Oratio? Congrua dictionum ordinatio ad aliquid ſignificandum.

In quot partes diuiditur Oratio? In duas, in orationem perfectam,& imperfectã. Quæ eſt perfecta? Quæ perfectum habet ſenſum, ut Veritas odium parit. Quæ eſt imperfecta? Quæ non habet perfectum ſenſum, ut Me amare Deum, & Cum ueniſſem in Cumanum.

Orationis perfectæ in anguſtiſſima diuiſione quot ſunt ſpecies? Quinque. Interrogatiua, ut Et quæ tanta fuit Romam tibi cauſſa uidendi? Imperatiua, ut Accipe nunc Danaum inſidias. Optatiua, vt Nunc vtinam ſurdis auribus eſſe uelim. Vocatiua, ut Huc ades o Melibœe. Enuntiatiua, ut Nauigat Aeneas.

Quæſtiones de Oratione.

Amo Deum, quæ pars eſt Grammatices? Oratio. Quare? Quia eſt congrua dictionum ordinatio ad aliquid ſignificandum. Quæ oratio eſt? Perfecta. Quare?

re? Quia perfectum habet ſenſum. Cuius ſpeciei orationis perfectæ? Enuntiatiuæ. Quare? Quia amorem meum erga Deum enuntiat.

DE ORATIONIS PARTIBVS.

Quot ſunt partes Orationis? Octo, Nomen, Pronomen, Verbum, Aduerbium, Participium, Præpoſitio, Coniunctio, & Interiectio. Quot ſunt principales Orationis partes? Duæ, Nomen, & verbum.

Quot ſunt partes Orationis declinabiles? Quattuor, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium.

Quot ſunt indeclinabiles? Quattuor, Aduerbium, Præpoſitio. Coniunctio, & Interiectio.

Quot ſunt caſuales? Tres, Nomen, Pronomen, Participium.

DE NOMINE.

Quid eſt nomen? Pars orationis corpus, aut rem proprie, communiter ue ſignificans: proprie, ut Roma, Tyberis: communiter, ut urbs, flumen.

Vnde dictum eſt nomen? A Græco quod eſt *ὄνομα*: *ἀπὸ τοῦ νέμειν*, quod eſt tribuere, deriuatum.

In quot partes diuiditur nomen? In duas, in ſubſtantiuum, & adiectiuum.

Quod eſt nomen ſubſtantiuum? Quod habet unum articulum, ut hic poeta: uel duos ad ſummum, ut hic & hæc aduena.

Quod eſt nomen adiectiuum? Quod habens tres articulos, ut hic & hæc & hoc felix, uel tres uoces, ut bonus bona bonum, adiicitur nominibus ſubſtantiuis ad eorum qualitatem, uel quantitatem declarandam, ut altum mare, cælum profundum, rotundum, uolubile, nix alba, niger coruus.

Quot ſunt pronomina pro articulis poſita in generum, caſuumq. diſcretione? Tria (caremus enim articulis) hic hæc hoc. hic enim eſt diſcrimen maſculini, hæc feminini, hoc neutri, hic & hæc communis duum generum, hic & hæc & hoc omnis uel communis

trium

trium generum, hic uel hæc, incerti.

In quot partes diuiditur ſubſtantiuum nomen? In duas, in proprium & appellatiuum.

Quod eſt nomen proprium? Quod uni tantum conuenit, ut Socrates, Plato, Virgilius.

Quod eſt nomen appellatiuum? Quod eſt commune multis, ut arbor, homo, lapis.

Nomini quot accidunt? Quinque. Quæ? Species, Genus, Numerus, Figura, & Caſus.

Quot ſunt ſpecies nominum tam ſubſtãtiuis, quàm adiectiuis communes? Duæ, primitiua, ut Iulius, bonus: deriuatiua, vt Iulius, bellus.

Quot ſunt ſpecies propriorum nominum tantum? Quattuor, Nomẽ, Prænomẽ, Agnomẽ, & Cognomen.

Quod eſt nomen? Quod proprie uniuſcuiuſque ſuum eſt, ut Cato, Cæſar.

Quod eſt pronomen? Quod præponitur nomini differentiæ cauſſa, ut M. Cato, C. Cæſar.

Quod eſt cognomen? Quod ab euentu aliquo imponitur, ut Africanus, Salluſtius. Cui cognomen poſtea Africano ex uirtute fuit.

Quod eſt agnomen? Quod eſt agnationis commune, ut Portius.

DE SPECIEBVS APPELLATIVORVM NOMINVM.

Quot ſunt ſpecies appellatiuorum nominum tantum? Decem & ſeptem, Ad aliquid dictum, Quaſi ad aliquid dictum, Gentile, Patrium, Interrogatiuum, Infinitum, Relatiuum, Collectiuum, Diuiduum, Facticium, Generale, Speciale, Ordinale, Numerale, Abſolutum, Temporale, Locale.

Quid eſt, ad aliquid dictum? Quod ſine intellectu eius, ad quod dictum eſt, proferri non poteſt, ut Pater, filii pater: filius, patris filius.

Quid eſt, quaſi ad aliquid dictum? Quod, quamuis habet aliquod cõtrarium, & quaſi ſemper adhærẽs, tamen

men non ſignificat ipſo nomine etiam illud, neque ex illo accipit nominationem, ut nox, dies.

Quod eſt gentile? Quod gentem ſignificat, ut Græcus, Latinus.

Quod eſt patrium? Quod a patria ſumitur, ut Romanus.

Quod eſt interrogatiuum? Quod cum interrogatione profertur, ut quis qualis cum accentu in penultima.

Quod eſt infinitum? Quod eſt interrogatiuo contrarium, ut quis qualis cum graui accentu.

Quod eſt relatiuum? Quod refert antecedens, hoc eſt dicit iterum, ut qui, quæ, quod, qualis.

Quod eſt collectiuum? Quod in ſingulari numero multitudinem ſignificat, ut populus, plebs, gens, turba, uulgus.

Quod eſt diuiduum? Quod a duobus, uel amplioribus ad ſingulos habet relationem, uel ad plures in numeros pares diſtributos, ut uterque, alteruter, quiſque, ſinguli, bini, terni, centeni.

Quod eſt factitium? Quod a ſonorum proprietate factum eſt, ut fringilla, auis, turtur, ſcrofa, taratantara.

Quod eſt genarale? Quod in diuerſas ſpecies poteſt diuidi, ut animal, arbos.

Quod eſt ſpeciale? Quod a genere trahitur, ut homo, equus, laurus, oliua.

Quod eſt ordinale? Quod ordinem ſignificat, ut primus, ſecundus.

Quod eſt numerale? Quod numerum demonſtrat, ut unus, duo, tres.

Quod eſt abſolutum? Quod per ſe intelligitur, ut Deus.

Quod eſt temporale? Quod tempus oſtendit, ut hora, dies, menſis, annus.

Quod eſt locale? Quod locum ſignificat, ut propinquus, longinquus, proximus.

De ſpeciebus tam propriorum, quàm appellatiuorum nominum.

Quot ſunt ſpecies nominum tam propriis, quàm appellatiuis communes? Sex, Primitiua propria, ut Iulus. primitiua appellatiua, ut mons. Deriuatiua propria, ut Iulius. deriuatiua appellatiua, ut monticulus. Corporalis propria, ut Cato. corporalis appellatiua, ut homo. Incorporalis propria, ut Virtus dea, & Pudicitia Penelopes, uel ipſa dea. incorporalis appellatiua, ut uirtus. Homonymos propria, ut Pyrrhus, filius Achillis, & Pyrrhus rex Epirotarum. homonymos appellatiua, ut nepos, filius filii, & nepos luxurioſus. Synonymos propria, ut Publius, Cornelius: Scipio, Africanus: Quinctus, Mucius: Augur, Scæuola. ſynonymos appellatiua, ut terra, humus, enſis, mucro, gladius, ſpatha, machæra.

Quod eſt nomen primitiuum? Quod a nullo deriuatur, ut Iulus, mons.

Quod eſt nomen deriuatiuum? Quod deriuatur ab aliquo, ut Iulius, montanus.

Quod eſt nomen corporale? Quod corpus ſignificat, ut Cato, homo.

Quod eſt nomen incorporale? Quod non ſignificat corpus, ut uirtus, angelus.

Quod eſt nomen homonymum? Quod una uoce ſignificat diuerſa, ut Canis, Nepos.

Quod eſt nomen ſynonymum? Quod cum alio nomine idem ſignificat, ut enſis, mucro, gladius, ſpatha, machæra.

De ſpeciebus deriuatiuorum nominum.

Quod ſunt ſpecies deriuatiuorum nominum tantum? Nouem, Patronymicum, Comparatiuum, Superlatiuum, Poſſeſſiuum, Diminutiuum, Denominatiuum, Verbale, Participiale, Aduerbiale.

Quod eſt nomen comparatiuum? Quod cum intellectu poſitiui, uel cum aliquo participe ſenſu poſitiui, magis

Et ſi ſunt quinctæ, ternæ quoque ſæpe uidebis.
Inficio, inficis, infeci, infectum. per tingere.
Munio, munis, muniui, munitum. per fortificare.
Tego, tegis, texi, tectum. per coprire.
Irrito, irritas, irritaui, irritatum. per irritare.
Leuo, leuas, leuaui, leuatum. per alleggierire.
Educo, educas, educaui, educatum. per alleuare.
Cibo, cibas, cibaui, cibatum. per dar da mangiare.
Vacuo, uacuas, aui, vacuatum. per uuotare, & uacuare.
Farcio, farcis, farſi, fartum, proprie quod ſaturo.
Lacto, lactas, lactaui, lactatum. per allattare.
Paſco, paſcis, paui, paſtum. per paſcere.
Alo, alis, alui, altum, uel alitum. per nutrire.
Spolio, ſpolias, ſpoliaui, ſpoliatum. per ſpogliare.
Sterno, ſternis, ſtraui, ſtratũ. per diſtẽdere, & ſpianare.
Peto, petis, petiui, petitum. per andare addoſſo.
Afficio, afficis, affeci, affectũ. per indurre, & diſponere. ut ſic ego afficio diſcipulos, ut libenter ſtudeant. & afficior. per diſponerſi. Cic. in Lælio: Sic afficior interdum, ut Catonem, non me, loqui exiſtimem. & ſic ſine ablatiuo. cum ablatiuo uero accipit ſignificationem ab eo ipſo ablatiuo, ut afficio te honore, pudore, damno, dedecore, gaudio, mærore, uoluptate, id eſt diſpono te ad hæc omnia.
Orno, ornas, ornaui, ornatum. per ornare.
Impleo, imples, impleui, impletum. per empire.
Satio, as, aui, atũ. per ſatiare. unde ſatias pro ſatietas.
Saturo, ſaturas, raui, ſaturatũ. per ſatiare. unde ſatur.
Lanio, lanias, laniaui, laniatum. per ſtrazzare. unde lanius, & laniſta.
Lacero, as, aui, atum. per ſtrazzare. unde laceſſo, ſis, iui, itum, & laceſſitus, ut feci laceſſitus iniuria, id eſt prouocatus.
Cædo, dis, cæcidi, cæſum per æ diphthõgum, cæ, per uccidere. unde homicida, qui hominem. Patricida, qui patrẽ. & paricida, qui cognatum, alium ue occidit.

magis aduerbium ſignificat, ut albior, magis albus.

Quod eſt nomen ſuperlatiuum? Quod ad plures ſui generis comparatur, & ſuperponitur omnibus, quibus comparatur, ut Achilles Græcorum fortiſſimus.

Quod eſt nomen Patronymicum? Quod proprie a patre deriuatum ſecundum formam Græcam ſignificat cum genitiuo primitiui filium, uel nepotem, filiam uel neptem, ut hic Priamides, filius, nepos ve Priami. hæc Nerine, filia, neptisue Nerei.

Quod eſt poſſeſſiuum? Quod cum genitiuo primitiui ſignificat aliquid ex iis, quæ poſſidentur, ut Aeneia nutrix, pro nutrix Aeneæ: Euandrius enſis pro enſis Euandri.

Quod eſt diminutiuum? Quod diminutionem ſui primitiui abſolute demonſtrat, ut homuncio, homunculus, homulus, homullulus, paruus homo. Senecio, paruus ſenex. Fraterculus, paruus frater. Virguncula, parua uirgo. Sororcula, parua ſoror. Recula, parua res. Corculum, paruum cor.

Quod cauſſis proferuntur diminutiua? Tribus, neceſſariæ ſignificationis gratia, ut tantillus. Gratia urbanitatis, ut ingeniolum, fraterculus. Item cauſſa adulationis, ut corculum, animula.

Quod eſt denominatiuum? Quod a nomine deriuatur, ut crinitus, quod deriuatur a crine, cornutus, a cornu, citharœdus, a cithara, albior, ab albo, Aeacides ab Aeaco, Hectoreus ab Hectore.

Quod eſt uerbale? Quod a uerbo deducitur, ut amator, doctor.

Quod eſt participiale? Quod deriuatur a participio, ut uenerandus.

Quod eſt aduerbiale? Quod deriuatur ab aduerbio, ut craſtinus, heſternus, hornotinus, quotidianus.

DE GENERIBVS.

Quot ſunt genera nominum præcipua? Duo, quæ

ſola nouit ratio naturæ. Maſculinum, ut hic Anchiſes. Femininum, ut hæc Penelope, ſola enim hæc generãt, atque ideo appellata ſunt genera. cetera uero a præcipuis ueniunt. ut Neutrum, quod neque maſculinum eſt, neque femininum, ut hoc templum. Commune duum generum, quod & maſculinum eſt & femininũ, ut hic & hæc aduena. Commune trium generũ, quod omnia ſupradicta genera cõtinet, ut hic & hæc & hoc felix. Promiſcuum quod uel maſculinum eſt, uel femininum ſignificans animal utriuſque ſexus, atque ideo a Græcis ἐπίκοινον dicitur, ut hic paſſer, hęc aquila. Incertum, quod modo maſculinum, modo femininum inuenitur apud auctores, ut hic uel hæc dies.

Phaeton cuius generis? Maſculini. Quare? Quia omnia nomina uirorum, deorumq́. cuiuſcunque ſint terminationis, maſculini ſunt generis, ut Cæſar, Cato, Saturnus, Iupiter.

Paſiphae cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina mulierum, dearumq́. cuiuſcunque ſint terminationis, feminini ſunt generis, ut Penelope, Iuno, Glycerium.

Vir cuius generis? Maſculini. Quare? Quia omnia nomina, quorum ſignificatio ad mares tantum pertinet, maſculini ſunt generis, ut Pontifex, cerdo, tonſor, nauta.

Mulier cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina, quorum ſignificatio ad feminas tantum pertinet, feminini ſunt generis, ut Puella, ſaga, pronuba.

Dux cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia omnia nomina, quorum ſignificatio & ad mares pertinet, & ad feminas, communia ſunt duum generum, ut Princeps, Comes, Conuiua, Auriga, Aduena, Homo, Incola, Alienigena, Caprigena. quæ tamen auctores uſurpant tanquam adiectiua. Virgilius, Caprigenumq́. pecus. Valerius Maximus

ximus, Alienigena ſtudia.

Bonus cuius generis? Maſculini. Quare? Quia prima quæque uox adiectiui, eſt generis maſculini, ut bonus: ſecunda, feminini, ut bona: tertia, neutri, ut bonum.

Omnis cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia prima quæque uox adiectiui, cui duæ ſunt uoces, eſt communis duum generum, ut hic & hæc omnis, hic & hæc pulchrior. altera uero eſt generis neutri, ut hoc omne, hoc pulchrius.

Pernox cuius generis? Communis trium generum. Quare? Quia omnia adiectiua, quæ habent duntaxat unam uocem, communia ſunt trium generum, ut uelox, pauper.

Mālus prima producta cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina arborum ſunt generis feminini. Oleaſter tamen, Dumus, Rubus, maſculina ſunt. Siler, quod Priſcianus ait non ponendum inter arbores, ſicut nec Rubus, neutrum eſt. Virgilius, Vt molle ſiler, lentæq. geniſtæ. Sic Robor, ſuber, balſamum, hebenum. dicitur & hæc hebenus. Item buxum. dicitur & buxus ſecundum Seruium. Priſcianus, Buxus arbor, buxum lignum. Tibullus pomum genere neutro pro arbore uſurpauit.

Ipſe feram teneras maturo tempore uites.
Ruſticus, & facili grandia poma manu.

Plinius quoque epiſt. lib. v. idem fecit, inquiens, Alternis metulæ exſurgunt, alternis incerta ſunt poma.

Pirum cuius generis? Neutri. Quare? Quia fructuum & lignorum nomina, neutra ſunt. excipiuntur hoc uerſiculo annotata,

Hæc nux, Caſtanea, & Iuglans, Glans, Ficus, Oliua.

Padus cuius generis? Maſculini. Quare? Quia fluuiorũ nomina maſculina ſunt. Inuenies tamen pauca feminini generis, ut Albula. Ouid. in quarto Faſtorum, Et tanto eſt Albula pota Deo. Item hæc Lethe. Styx,

palus eſt inferni, non flumen. Pauca item neutri, ut Cruſtumium, Iader. Lucanus, Cruſtumiumq. rapax. Idem, Et tepidum in molles Zephyros diſcurrit Iader. Leges & hoc Iſtrum, Tanagrum, Metaurum, Eridanum, Rhenum, ſi cum flumine iunguntur, ut flumen Rhenum. Horatius, Aut flumen Rhenũ, aut pluuius deſcribitur arcus. Sicuti hoc Oceanum cum mari adiungitur, ut mare Oceanum. Sed figurate magis neutris Priſciano teſte iunguntur, ut Tiberis flumen. Salluſtius in 2. hiſtoriarum, Dextrum flumen Turiam, quod Valentiam paruo interuallo præterfluit.

Hic Pſitacus cuius generis? Promiſcui. Quare? Quia uolucrum nomina epicœna ſunt. Columbus uero habet femininum columba, & Gallus gallina, & pullaſter pullaſtra. Capus uero ſiue capo (utrunque enim dicimus) quia ex gallo fit auulſis teſtibus, iccirco femininum non habet Oeſtrum inſecti generis, neutrum eſt. Picus, & pica non ſunt eiuſdem ſpeciei. Halcyon commune eſt duum generum: cuius plurale eſt hi & hæ halcyones. Seruius ſuper eo uerſu, Dilectæ Thetidi halcyones, ait ſciendum, quia cum de muliere dicitur, hæc halcyone facit, cum de auibus, hic & hæc halcyon, hi & hæ halcyones. hactenus ille. Ouidius tamen XI Metamorphoſeos de aue hæc halcyone dixit, Incubat halcyone pēdentibus æquore nidis. dicta quia ἐν ἁλὶ κύει, hoc eſt in mari fetificat, ac propterea & adſpirationem habet, & y pſilon.

Decem cuius generis? Communis trium generum. Quare? Quia omnia numeralia a quattuor uſque ad centum, ſunt communia trium generum. Sic etiam mille. dicimus etiam hoc mille, pluraliter hæc millia.

B cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia nomina litterarum neutra ſunt.

Aqua cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina Latina in a deſinētia in nominatiuo ſingulari, feminina ſunt. In plurali uero neutra tā Latina quàm

Græca,

Græca, ut arma, ſtemmata.

Epigramma cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia nomina Græca in a, apud Latinos genus ſuum ſeruant. Excipiuntur pauca, ut ὁ δόμος, hæc domus: ὁ χάρτης, hæc charta: τὸ χάος, hic chaus: ὁ κήρος, hæc cera, & huiuſmodi perpauca.

Cubile cuius generis? Neutri. Quare? Quia in e finita tertii declinatus, neutra ſunt omnia, ut hoc monile, hoc ouile.

Libye cuius generis? Feminini. Quare? Quia omnia nomina, quæ ueniunt a nominatiuo Græco in η, feminina ſunt, ut hæc Grammatice, hæc Rhetorice.

Gerundi cuius generis? Neutri. Quare? Quia i finita, neutra ſunt. Excipiuntur a genitiuis compoſita omnis generis, ut eiuſmodi. nam nihili, mancipi, frugi, officiperdi, obliqui ſunt, omnibus caſibus, & generibus figurate adiuncti.

Sermo cuius generis? Maſculini. Quare? Quia o finita, maſculina ſunt omnia, præter uerbalia in io, ut lectio: & quæ in do, & in go exeunt, o in i mutantia in genitiuo, feminini generis, ut dulcedo, origo, præter hic ordo, cardo, & Cupido pro Deo. Caro carnis femininum eſt. Pondo item aptotum, neutrum eſt. Margo incerti generis.

Cornu cuius generis? Neutri. Quare? Quia u finita neutra ſunt omnia, & aptota, ut ueru, gelu.

Lac cuius generis? Neutri. Quare? Quia omnia finita in qualibet mutarum neutra ſunt, ut alec, caput, occiput, ſinciput.

Lupercal cuius generis? Neutri. Quare? Quia al finita neutra ſunt. Excipitur hic ſal, quod neutro etiā genere uetuſtiſſimi protulerunt.

Mel cuius generis? Neutri. Quare? Quia el finita, neutra ſunt.

Pugil cuius generis? Maſculini. Quare? Quia tria in il maſculina ſunt, pugil, mugil, ſtrigil. Vnum com-

mune, uigil. Duo neutra, nil, nihil.

Conſul cuius generis? Maſculini. Quare? Quia ul infinita duo maſculina ſunt, conſul, præſul. Vnum commune duum generum, exul.

Delubrum cuius generis? Neutri. Quare? Quia in m finita; neutra ſunt. Præter nequam, & totidem omnis generis. Item tantundem, & cim, quæ neutra ſunt.

Carmen cuius generis? Neutri. Quare? Quia in en correpta, neutra ſunt omnia. Flamen pro ſacerdote, pecten, & a cano compoſita ut lyricen, & cetera omnia in en, maſculina ſunt, ut lien, ren, ſplen.

Torcular cuius generis? Neutri. Quare? Quia ar finita, neutra ſunt. ſic & quæ in ir deſinunt, ut ir, gadir.

Caniſter cuius generis? Maſculini. Quare? Quia in er, maſculina ſunt. Linter femininum eſt. Vber, iter, ſpinter, cancer pro morbo, papauer, cadauer, & ſignificantia fœtus terræ, ut cicer, piper, neutra ſunt.

Labor cuius generis? Maſculini. Quare? Quia er finita, maſculini generis ſunt. Quattuor in or inueniuntur neutra, marmor, æquor, cor, ador. Quattuor item, indecor, memor, immemor, auctor, & à corpore & colore compoſita, ut bicorpor, diſcolor: & comparatiua omnia, ut melior, communia ſunt duum generum, excepto hic ſenior, quod tamen in obliquis uidetur commune trium generum, ut ſenioris ætatis, ſenioris æui.

Fulgur cuius generis? Neutri. Quare? Quia ur finita, neutra ſunt. Aſtur, anxur, turtur, uultur, furfur, maſculina ſunt. Fur, augur, Ligur, communia. Horatius tamen ſermone, Egreſſum magna, anxur in neutro genere protulit, Impoſitum ſaxis late candentibus anxur.

Pietas cuius generis? Feminini. Quare. Quia as finita,

finita, feminina ſunt, præter as asſis, uas uadis, maſculina: uas uaſis, fas, nefas, neutra. Nugas, commune trium generum, & indeclinabile.

Nubes cuius generis? Feminini. Quare? Quia in es productam deſinentia, feminina ſunt. Dies, incerti generis eſt in ſingulari: in plurali maſculini tantum, ſicut ab eo compoſitum meridies. Præs etiam & pes maſculina ſunt. Aes & hippomanes neutra.

Poples cuius generis? Maſculini. Quare? Quia in es correptam, maſculina ſunt. Præter ſeges, teges, apes, compes, feminina. Ea uero quorum ſignificatio utrique generi conuenit, ſunt (ut ſupra quoque eſt dictum) communia duum generum, ut diues, ſuperſtes, hoſpes, miles, deſes, & ſimilia. Inueniuntur quædã neutris adiuncta. Lucanus, Imperiumq́. comes. Iuuenalis, Depoſitũ tibi ſoſpes erit. Valerius, Diues, & præpotens naturæ regnum. Salluſt. Iter inquies.

Bilis cuius generis? Feminini. Quare? Quia is finita, feminina ſunt. Caulis, & molaris pro dente, uel lapide: & caſſis rete, maſculina ſunt, & quæ ante is habent n, ut funis, uel duas conſonantes in eadem ſyllaba, ut uectis, (axis, pyxis, Græca ſunt) & quæ penultimam una ex liquidis terminant, ut collis, enſis, amnis, corbis, uel in genitiuo creſcunt una ſyllaba, ut lapis. Excipiuntur bipennis, peſtis, febris, ueſtis, uallis, pellis, cuſpis, casſis casſidis, lis, turris, peluis, glis non animal, feminini generis. Item finis, & clunis incerti generis. & dis in ſingulari cõmune duũ generum, in plurali trium.

Ros cuius generis? Maſculini. Quare? Quia os finita, maſculina ſunt, præter cos, & dos feminina, & os neutrum.

Metus cuius generis? Maſculini. Quare? Quia us finita, ſecundę, et quartæ declinationis maſculina ſunt, præter hæc domus, nardus, carbaſus, aluus, colus, uannus, intubus, porticus, acus, tribus, manus, penus, quod & maſculinum, & femininum, & neutrum inuenitur.

nitur. Pampinus incerti generis eſt. Idus vero femininum eſt pluralis tantū numeri, præter etiam hoc pus, virus, pelagus, vulgus, quod eſt etiam maſculinum.

Munus cuius generis? Neutri. Quare? Quia in us tertiæ inflexionis, ſi non retinent u in genitiuo, neutra ſunt. dicimus tamen hic lepus. Si vero retinent & creſcunt, ſunt feminina, vt ſalus, palus, incus. Excipiuntur hæc monoſyllaba, crus, rus, quæ ſunt neutra, & hic mus maſculinum.

Lodix cuius generis? Feminini. Quare? Quia x finita, feminina ſunt, vt celox, pax, lux. Excipiuntur grex, varix, calix, fornix, limax, ſandix, quincunx, calx pro ictu, narix, & quæ ſunt fructuū tertiæ, ut maſtix, quæ maſculina ſunt. Similiter in ex ſupra ſyllabam, ut culex, præter hæc obex, forfex, forpex, ramex, ſupellex, vibex: item hic vel hæc cortex, ſilex. Verbalia in trix inueniuntur, & neutris adiuncta in plurali, ut Victricia tollite ſigna. Sardonix, incerti generis legitur.

Stirps cuius generis? Feminini. Quare? Quia s finita, antecedente conſonante monoſyllaba, feminina ſunt, præter dens, mons, fons, pons, maſculina: ſcrobs tamen maſculini etiam generis eſt.

Tridens cuius generis? Maſculini. Quare? Quia s finita, antecedente cōſonante non monoſyllaba, maſculini ſunt generis, præter hiems, & cohors feminina.

Quæ uidemur præteriiſſe, vt ſunt Græca, vt ſynodus, cryſtallus: item adiectiua, & propria hominum & deorum, & quæ ad mares, vel ad feminas, vel ad vtroſque pertinent, & ſimilia, colligūtur ſuis regulis. quod facile poterit accuratus lector aduertere.

Quot ſunt numeri nominum? Duo, ſingularis vt homo, Pluralis vt homines.

Quot ſunt figuræ nominū? Tres, ſimplex vt iuſtus, Compoſita vt iniuſtus, Decompoſita vt iniuſtitia.

Quot ſunt caſus nominum? Sex, Nominatiuus, Genitiuus, Datiuus, Accuſatiuus, Vocatiuus, Ablatiuus,

qui

qui etiam Latinus dicitur.

Ex caſibus quot ſunt recti? Duo, Nominatiuus, & Vocatiuus.

Quot ſunt obliqui? Quattuor, Genitiuus, Datiuus, Accuſatiuus, Ablatiuus.

DE NOMINVM DECLINATIONE.

Quot ſunt declinationes nominum? Quinque, Prima, cuius genitiuus ſingularis in æ diphthongum deſinit. Secunda in i. Tertia in is. Quarta in us, uel in u. Quincta in ei in genitiuo & datiuo, vt hic poeta, huius poetæ: hic dominus, huius domini: hic Cato, huius Catonis: hæc manus huius manus: uel hoc cornu huius cornu: hæc ſpecies, huius, & huic ſpeciei.

Nominatiuus primæ declinationis quot terminationes habet? Quinque, a, as, e, es, & am: vt muſa, Aeneas, Penelope, Anchiſes, Adam. ſed in am barbara ſunt duntaxat, atque ideo aptota.

Nominatiuus ſecundæ declinationis quot terminationes habet? Sex, er, ir, ur, um, us, eus, vt aper, uir, ſatur, templum, dominus, Theſeus. In os autem, & in on, vt Delos, Ilion, Græce declinantur.

De nominatiuo tertiæ declinationis.

Nominatiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? Circiter octo & quiquaginta, uidelicet tres vocales, a, e, o, ut pægma, mare, Cicero. c poſt a & e, ut lac, alec. d poſt i & u, ut Dauid, Bogud. l, r, s, x, ns, poſt omnes vocales, ut ſal, mel, pugil, ſol, præſul, par, pater, gadir, cor, fur, mas, pes, lis, mos, mus, pax, lex, nix, nox, nux, quadrans, dens, tyrins, mons, aruns. Necnon & bs, & ps, & n, poſt omnes uocales, ſed præter u, vt trabs, cælebs, calybs, ſcobs, daps, manceps, cynips, inops, Pan, flamen, delphin, Sinon. Item rs poſt omnes vocales, ſed præter i, vt pars, iners, mors, Tyburs: aus, vt laus: æs diphthongum, vt præs: alx, vt calx: anx, vt lanx: unx, vt coniunx: arx, vt arx: irps, vt ſtirps. urbs, vt urbs: uls, vt puls: ems, ut hiems.

Quæ

Quæ in nominatiuo ſingulari deſinunt in er, in is & in e?

Concluſa hoc pentaſticho,

Silueſter, uolucer, celer, & campeſter, & acer,
Atque alacer, celeber, mediocre, ſaluber, equeſter,
Sicq. paluſter, item ſic inclinato ſequeſter.
Hic ſed & hæc alacris, celebris, mediocris, & acris,
Atque per e neutrum dices genus. adde ſalubris.

De quarta & quinċta declinatione.

Quarta declinatio quot terminationes habet? Duas, us, ut manus, u, ut cornu.

Quinċta declinatio quot terminationes habet? Vnã duntaxat, ut ſpecies.

DE GENITIVIS.

Genitiuus primæ declinationis quot terminationes habet? Quinque, æ diphthongum, quæ eſt frequentiſsima, ut hic Poeta huius poetæ: es a nominatiuo in e, ut hæc Grammatice, huius Grammatices: as, ut hęc familia, huius familiæ & huius familias, unde adhuc dicitur paterfamilias: hæc terra, huius terræ, & terras, ut gigantes filii terras, more Græco, ut ἡ μαῖα τῆς μαίας. ἡ μάρθα τῆς μάρθας: ai, ut hæc aula, huius aulæ & aulai. Virgil Aulai in medio libabant pocula Bacchi. Quod fit etiã in adieċtiuis, ut piċtus piċta piċtum, genitiuo piċti, piċtę, et piċtai. Virgil. Diues opum, diues piċtai ueſtis, & auri. pro piċtæ ueſtis. ius ut una unius.

Genitiuus ſingularis ſecundæ declinationis quot terminationes habet? Duas, i, ut dominus huius domini: ius, ut unus unius. nam Theſeus huius Theſeos, & Androgeus huius Androgeo, Græce declinantur, ὁ θησεὺς τοῦ θησέως. ὁ ἀνδρόγεως τοῦ ἀνδρόγεω.

Genitiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, is, ut homo hominis. nam Pallas Pallados, & Sappho huius Sapphus, Græce declinãtur, ut ἡ παλλὰς τῆς παλλάδος: ἡ σαπφὼ τῆς σαπφόος. σαπφοῦς.

Genitiuus quartę declinationis quot terminationes habet?

habet? Tres, us, ut hæc manus huius manus, hic fructus huius fructus: u is, ut hæc manus huius manuis, hic fructus huius fructuis, hæc anus huius anuis. Terentius, Eius anuis opinor cauſſa, quæ mortua eſt. M. Varro in primo de agricultura, Contra, ut Mineruæ caprini generis nihil immolarent propter oleam: quòdeam, quam læſerit, fieri dicunt ſterilem: eius enim ſaliuam eſſe fructuis uenenum. A quo genitiuo u is, in frequenti uſu eſt datiuus u i. nam a genitiuo manus, huic manu eſt datiuus. Item u, ut hoc cornu huius cornu.

Genitiuus quinctæ declinationis quot terminationes habet? Quattuor, ei, ut dies huius diei: ii, ut huius dii: es, ut huius dies: e, ut huius die. Virg. in. I. Aeneid. Munera, lætitiamq. dii, pro diei. M. Tullius pro Sex. Roſc. Quarũ nihil pernicii cauſſa diuino cõſilio, ſed ui ipſa, & magnitudine rerum factum putamus, pro pernicie i. Virgilius in Georgicis, Libra dies, ſomniq. pares ubi fecerit horas, pro diei. Item M. Tul. pro P. Sextio, Equites non daturos illius dies pœnas. Salluſt. Dubitauit acie pars, inquit, pro aciei. Ouidius III. Metamorph. Prima fide, uociſq. ratæ tentamina ſumpſit, pro fidei. Idem in ſexto, Vtque fide pignus dextras utriuſque popoſcit, pro fidei pignus. Cæſar in secũdo de analogia, huius die, huius ſpecie dicendum putat.

DE DATIVIS SINGVLARIBVS.

Datiuus ſingularibus primæ declinationis quot terminationes habet? Tres, æ diphthongum, ut huic poetæ: e ſine diphthongo, ut huic Penelope: i, ut datiuo uni, toti, ſoli, nulli. antiqui etiam huic unæ, & ſolæ dicebant. Terent. in Eunucho, Mihi ſolæ ridiculo fuit.

Datiuus ſecundæ declinationis quot terminationes habet? Duas, o, ut huic domino: i, ut unus unius uni. Huic autem Orphei, eſt datiuus Græcus.

Datiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, i, ut huic patri.

His hominem quartum nunquam cõiunge notãtem.

Semino,ſeminas,ſeminaui,ſeminatum. per ſeminare.
Tundo,tundis,tutudi,tunſum. per piſtare.
Aro,aras,araui,aratum. per arare.
Colo,colis,colui,cultum. per coltiuare.
Sero,ſeris,ſeui,ſatum. per ſeminare.
Conſero,conſeris,conſeui,conſitum.per ſeminare, & piantare.
Planto,plantas,plantaui,plantatũ. per piantare.
Ventilo,uentilas,uentilaui,uentilatum. per uentilare.
Pulſo,pulſas,pulſaui,pulſatum. per battere,& ſonare.
Pinſo,pinſis,pinſui,piſtum. per piſtare,& macinare.
Trituro,trituras,trituraui,trituratum.penultima producta. per battere all'ara.
Pitiſſo,pitiſſas,aui,atum. per guſtare,tentandi gratia.
Condio,condis,condiui,conditum.per far ſaporito.
Vello,uellis,uelli,uel uulſi,uulſum.per ſcarpire.
Meto,metis,meſſui,meſſum. per mettere.
Texo,texis,texui,textum. per teſſere.
Suo,ſuis,ſui,ſutum. per coſire.
Diſſuo,diſſuis,diſſui,diſſutum. per diſcoſire.
Filo,filas,filaui,filatum. per filare.
Sarcio,ſarcis,ſarſi,ſartum. per coſire, & repezzare.
Meio,meis,ſine præterito & ſupino.per orinare.
Puto,putas,putaui,putatum. per potare.
Vanno,uannas,uannaui,vannatũ. per criuellare.
Volo,uis,uolui,ſine ſupino. per uolere.
Digero,digeris,digeſſi,digeſtum. per padire.
Poto,potas,potaui,potatum. per beuere.
Prandeo,prandes,prandi,& pranſus ſum. per diſnare.
Edo,edis,edi,eſum. per mangiare.
Comedo,comedis,comedi,comeſum, uel comeſtum. per mangiare.
Sorbeo,ſorbes,ſorbiui,uel ſorpſi,ſorptum,& ſorbitũ. per ſorbire.unde ſorbillo.Terentius. Cyathos ſorbillans,paullatim hunc producam diem.

Coquo,coquis,coxi,coctum. per cuocere.
Concoquo,cõcoquis,cõcoxi,concoctũ. per padire.
Ceno,cenas,cenaui,cenatum. per cenare.
Excerno,excernis,excreui,excretum. per andare del corpo.
Sitio,ſitis,ſitiui,ſititum. per hauer ſete.
Sapio,ſapis,ſapiui,ſapitũ. per ſapere di buon,o di reo.
Neo,nes,neui,netum. per filare.
Spumo,ſpumas,ſpumaui,ſpumatũ. per far la ſchiuma.
Merendo,merendas,merendaui,merendatum. per merendare. unde merenda,poſt meridiem cibus.
Decoquo,decoquis,decoxi,decoctũ. per conſumare, & fallire. unde decoctor qui abſumptis bonis non eſt ſoluendo. dicitur uulgo è fallito. Catullus. Decoctoris amica Formiani.
Bibo,bibis,bibi,bibitum. per beuere.
Euado,euadis,euaſi,euaſum. per euitare. ut euaſi periculum.
Molo,molis,molui,molitum. per macinare.
Voro,uoras,uoraui,uoratum. per diuorare.

DE VERBIS EXCEPTAE ACTIONIS.

QVAE ſunt uerba exceptæ actionis? Ea in quibus non punitur nominatiuus, ſed ſubauditur Deus, propterea nõ inueniuntur niſi in tertiis perſonis, & cõſtruuntur cũ actõ patiente, ut pluit magnos imbres. inuenies apud hiſtoricos pluiſſe lapidibus, & carnibus: & pluũt glandes, et ſaxa apud poetas; ſicut ego pluo, fulmino, cũ Deus loquẽs introducitur.

Dic uerba exceptæ actionis?

Grandinat, atque pluit, ningit, tonat, atque corruſcat,
Fulgurat adiungas, et fulminat, atque ſerenat,
Luceſcit, nocteſcit, & adueſperaſcit, atque dieſcit.
Hoc eſt & fit lux, & ueſpera, noxque, dieſque.
Et quarto, ſextoque pluit ſeruire uidebis.
Saxa pluit, carnes: ſaxiſque, & carnibus olim.
Saxa pluunt, ſed ait, cecinit qui mutua fratrum

Latinos habent tres caſus ſimiles in utroque numero, nominatiuum, accuſatiuum, & vocatiuum, vt Nominatiuo hoc ſtemma, accuſatiuo hoc ſtemma, vocatiuo o ſtemma. P. nominatiuo, accuſatiuo, vocatiuo hæc & o ſtemmata. S. nominatiuo, accuſatiuo, vocatiuo hoc & o carmen. P. nominatiuo, accuſatiuo, uocatiuo hæc & o carmina.

Quæ in im tantum, & in im & in em ſimul faciunt accuſatiuum? Concluſa his carminibus.

Iſta per im quartum mittunt tibi nomina tantum:
Vim, Tigrim & tuſſim, Tibrim, Tiberimque, ſitimque,
Maguderimque: & Græca per is facientia rectum,
Siue per os potius patrium mittentia purum,
Vt ſyrtis, Tethys, atque implacata Charybdis.
In quoque dat Tethys, & cetera talia. dant em,
Datq. per im quartum, reſtis, cum turre, bipennis,
Peluisque, & puppis, torquis quoque, deinde ſecuris,
Et curuamentum quæ curui eſt buris aratri,
Et quæ mortales facit impalleſcere febris.

Accuſatiuus quartæ declinationis quot terminationes habet? Duas, um, vt hanc manũ: u, vt hoc cornu.

Accuſatiuus quinctæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, em, ut hunc uel hanc diem.

DE VOCATIVIS OMNIBVS.

Omnis uocatiuus quo modo deſinit? Sicut nominatiuus vt hic poeta, o poeta: hic magiſter, o magiſter: hic Cato, o Cato: & ſic in ceteris.

Hæc regula quot habet exceptiones? Sex.

Quæ eſt prima? Nomina primæ declinationis in as & in es, abiecta s littera nominatiui, faciunt uocatiuũ, vt hic Æneas, o Ænea: hic Anchiſes, o Anchiſe.

Quæ eſt ſecunda? Nomina ſecundæ declinationis in us, mutant us in e, vt hic dominus, o domine. Excipiuntur hæc, quæ his verſibus comprehenduntur.

O deus, o lucus, popule & populus, fluuiusque
& fluuie, & vulge & vulgus, pelagus ſimul hiſce.

Et

Et pelage adiungas, chorus, & chore, agnus, & agne.

Quæ eſt tertia? Nomina propria in ius, abiecta us nominatiui, faciunt uocatiuum: ut hic Virgilius, o Virgili: hic Laurentius, o Laurenti.

Quæ eſt quarta? Nomina ſecundæ declinationis in eus, ut Theſeus, abiecta s faciunt uocatiuum, ut o Theſeu: ſic Orpheus, o Orpheu.

Quæ eſt quincta? In us longam, ut Panthus, Oedi pus Oedipodis, in u faciunt uocatiuũ, ut o Panthu, o Oediphu. quia quæ in s deſinũt præcedente diphthon go, ſi ſint Græca, abiecta s faciũt uocatiuũ cõmuniter, ὁ πλακοῦς, ὦ πλακοῦ, ὁ χαρίεις ὦ χαρίει, ὁ βοῦς ὦ βοῦ.

Quæ eſt ſexta? Græca tertiæ declinationis in as, & in is, plerunque ſeruant uocatiuum Græcum, ut Pallas Pallantis, o Pallan: Paris, o Pari: Amaryllis, o Amarylli: Alexis, o Alexi.

DE ABLATIVIS SINGVLARIBVS.

Ablatiuus ſingularis primæ declinationis quot terminationes habet? Duas, a, ut ab hoc poeta: e, ut ab hoc Anchiſe.

Ablatiuus ſecundæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, o, ut ab hoc domino, quæ eſt ſimilis datiuo, ut huic & ab hoc templo.

Ablatiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? Tres, e ſolum, i ſolum, e & i ſimul.

Quæ nomina habent i ſolum in ablatiuo? Quæ hoc pentaſticho comprehenduntur.

I mare, puluinarque, animalque, & talia cuncta.
Adiectiua etiam, ſi dant per e neutra. December,
Aprilisque, per er, per et is tibi menſis & imber.
A ſtringo ſtrigilis, uel Græco ϛρόγγυλος, i dat.
Quartus in im pariter dices a gauſape ſolum.

Quæ emittunt ablatiuum in e & i ſimul? Quæ his uerſibus comprehenduntur,

I uel e cuncta trium generum. ſed ab hoſpite dices,
Soſpite, degenere, & ſic ubere, paupere tantum.

Vnguis,

Vnguis, auis, uectisque, ignisq. & talia cuncta,
I, uel e dant, & pæne ante is con quæque ſonantes
Binæ, ceu neptis, ſi ſint in ſyllaba eadem.
As quoque gentile, atque in trix uerbale, per emque,
Atque per im quartum mittentia: pulchrior, & quod
Comparat omne. memor memori mage. cetera dant e.

Vel ſic, Neutra omnia in e, ut hoc mare a mari. niſi ſint propria, ut hoc Reate, Præneſte, Soracte, quæ faciunt a Reate, Præneſte, Soracte. Notatur etiã ab hoc gauſape. Item in al, ut hoc ceruical a ceruicali. & in ar producentia penultimam genitiui, ut hoc calcar, huius calcāris, a calcari. & nomina mẽnſium in er & in is, ut hic September, ab hoc Septembri: hic Quinctilis, Sextilis, a Quinctili, Sextili & ſimiliter, ab hoc imbri. & in im ſolum mittentia accuſatiuũ, ut hãc tuſſim, ſitim, uim, a tuſſi, ſiti, ui. Præterea adiectiua omnia, quę faciunt neutrum per e, ut hic, & hæc omnis, & hoc omne, ab omni: hic ſilueſter, hæc ſilueſtris, hoc ſilueſtre, a ſilueſtri. Interdum tamen aliter inueniuntur, ut a mare, rete, natale, cæleſte.

Quæ mittunt ablatiuum in e, & i ſimul? Omnia cõmunia trium generum, ut hic, & hæc, & hoc par, a pare, uel pari: hic, & hæc, & hoc uetus, a uetere, uel ueteri: hic, & hæc, & hoc artifex, audax, triplex, ab artifice, uel artifici, ab audace, uel audaci, a triplice, uel triplici, præter quæ ſunt in er, non exeuntia etiam in is, ut pauper, uber, degener: quæ faciunt in e tantum, ut a paupere, ubere, degenere. Soſpes etiam & hoſpes, a ſoſpite, & ab hoſpite tantum faciunt ablatiuũ. Item mittentia accuſatiuum tam in em, quàm in im, ut hanc turrem, & turrim, a turre, & turri, & in uis, ut nauis a naue, uel naui, & in guis, ut anguis, ab angue, uel angui, & in mnis, ut amnis, ab amne, uel amni. & omnia fere, quę in is deſinũt a duabus incipiẽtia cõſonãtibus, ut peſtis a peſte uel peſti, uectis a uecte uel uecti. & gẽtilia ĩ as, ut hic, et hęc Baſianas, et hoc Baſianate, hic, et hęc

 Priuernas,

Priuernas, & hoc Priuernate, a Baſſianate, & Baſſianati, a Priuernate, & Priuernati. Item comparatiua omnia: ut maior, a maiore, & maiori. & in trix uerbalia, ut uictrix, a uictrice, uel uictrici.

Quæ terminant in e ſolum? Quæ non comprehenduntur ſupradictis regulis: ut hoc poema, ab hoc poemate: hic pater, ab hoc patre.

Ablatiuus quartæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, u, ut hæc manus, ab hac manu.

Ablatiuus quinctæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, e, ut hæc res, ab hac re.

DE NOMINATIVIS PLVRALIBVS.

Nominatiuus pluralis primæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, æ diphthongum, ut hi poetæ.

Nominatiuus ſecundæ declinationis quot terminationes habet? Duas, i, ut hi domini: a, quæ eſt neutrorum omnium tribus caſibus nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo communis, ut hæc templa. Duo, & Ambo ſunt anomala.

Nominatiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? Duas, es maſculinorum, & femininorum, ut hi patres, hæ matres: a neutrorum, ut hæc corpora, poemata.

Nominatiuus quartæ declinationis quot terminationes habet? Duas, us in maſculinis, & femininis, quæ eſt communis nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo, ut hæ manus, has manus, o manus: & a in neutris, ut hæc cornua.

Nominatiuus quinctę declinationis quot terminationes habet? Vnam, es, quæ eſt etiam accuſatiui, & uocatiui, ut hi, hos, & o dies.

DE GENITIVIS PLVRALIBVS.

Genitiuus pluralis primæ declinationis quot terminationes habet? Duas, arum, ut horū poetarū, um, per concisionem, ut Graiugenum pro Graiugenarum, Aeneadum

neadum pro Aeneadarum. ων autem, ut πηνελόπων, Græca eſt.

Genitiuus ſecundæ declinationis quot terminationes habet? Duas, orum, ut horum dominorum. um per conciſionem, ut horum uirum, pro uirorum.

Genitiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? Duas, um, ut horum patrum, ium, ut horum ignium. ων autem, ut horum ἐπιγραμμάτων cum accentu in penultima, Græca eſt. Martialis de ſe,

Hic eſt quem legis, ille quem requiris
Toto notus in orbe Martialis,
Argutis ἐπιγραμμάτων libellis,
Cui lector ſtudioſe quod dediſti
Viuenti decus, atque ſentienti
Rari poſt cineres habent poetæ.

Quæ faciunt genitiuum pluralem in ium? Quæ habent ablatiuum ſingularem in i ſolum, ut ab omni, horum omnium, & in e, & in i, ut ab hoc igne, uel igni, horum ignium. ab amante uel amanti, horum, & harũ, & horum amantium. niſi fiat ſyncopa, ut amantum, pro amantium. Excipiuntur ab artifice, & artifici, artificum, a memore, & memori, memorem, a pugile, & pugili, pugilum, a uigile, & uigili, uigilũ, a ſupplice, & ſupplici, ſupplicum, a uetere, & ueteri, ueterum. Et comparatiua omnia, ut a maiore, & maiori, maiorum, præter plurium. Item in as latina, ut hæc ciuitas, ciuitatium, hæc pietas, pietatium: niſi ſint per ſyncopen, ut harũ ciuitatum, harũ pietatum. Et in es ſemper pluralia, ut hi penates, hi quinquatres, hi, & hæ tres, & hæc tria, horũ penatium, quinquatrium, horum, & harum, & horum trium, præter hæ opes, harum opum, hi proceres, horũ procerum, hi lemures, horum lemurum. Necnon in is, longum, ut hic ſamnis, horum ſamnitium. Et habentia genitiuum nominatiuo æqualem, ut hic collis, huius collis, horum collium, hæc ædes, huius ædis, harum ædium. ſed in es frequentius proferuntur per ſynco-

pen,ut hic uates,horum uatum. excipiuntur horum canum,panum, harum indolum,ſobolum, horum,& harum iuuenum. Et quorũ nominatiuus in duas terminatũr conſonantes,ut pars,partium, fons,fontiũ, ars,artium,arx,arcium,præter in ms,ut hiems hiemũ. & ps, ut princeps principum : niſi ſint a capite compoſita, ut triceps,tricipitium, quod eſt etiam ſecundum regulã mittentium ablatiuum in e, & i. dicimus enim, hic, & hæc,& hoc triceps,a tricipite, & tricipiti. ergo ſecundum regulam horũ,& harum, & horum tricipitiũ. niſi proferantur per conciſioné. nox quoque,noctium facit,& nix,niuiũ. Cetera omnia faciunt in um ſine i, ut horum patrũ,hominum: quia eorum ablatiuus in e ſolam terminatur. bos, horũ boum facit, & ales alituum apud Virgilium,aſſumpta u,ut Alituũ,pecudumq. genus. quæ breuiter his uerſibus comprehenduntur.

Dat genitiuus ium,quibus i,quibus i uel e ſexto,
Atque ſuo ſimilem patrium retinentia recto:
Sic & in as Romana, quibus conciſio ſæpe eſt.
Sic plus, nix, & nox. ſed pluri,pluræq. legi.
Sic & in es faciunt, ſi ſint pluralia ſemper.
Et quæcunque duo retinebunt conſona recto.
Excipies in ps, aut ms facientia, ſi non
A capite hæc fuerint quod comparat, um tibi præbet
I ſine, ceu melior meliorum. i dant ſine & iſta.
Artificum,uigilum, ſupplex,memorum, ueterumque,
Et iuuenis, ſobolesq. canum, cumq. indole panis.
Atque parens etiam generum commune duorum:
Attamen hoc per ium tibi Marcus Tullius effert,
Et ratione, poteſt & in is quia mittere quartum.
Nam genitiui in ium proprium eſt has dicere partes.
Tu calamos inflare leues ego dicere uerſus,
Atque omnes homines,qui ſeſe, & talia multa.
Cetera quæ caſum ſextum tibi dant per e ſolam,
Cuncta per um patrium præbebunt nomina caſum.
Horum ceu patrum, capitum, regumque, ducumque,

Bosq.

Boſque, boum, & bobus dabit. u tibi ſuſcipit ales,
Alituumq. facit: cecinit ſic muſa Maronis,
Alituum, pecudumq. genus ſopor altus habebat.

Genitiuus quartæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, uum per uu geminum, ut harum manuum, horum cornuum.

Genitiuus quinctæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, erum, ut dierum.

DE DATIVIS ET ABLATIVIS PLVRALIBVS.

Datiuus, & ablatiuus plurales primæ declinationis quot terminationes habent? Duas, is, ut his, & ab his poetis muſis. & abus, in his paucis, quæ hoc diſticho comprehenduntur,

Abus equa, & liberta dabunt, ambæque, duæque.
Sic aſina, & mula, & filia, nata, dea.

Datiuus, & ablatiuus plurales ſecundæ declinationis quot terminationes habent? Vnam, is, ut his, & ab his dominis. Duobus, & ambobus ſunt anomala: ſicut feſtorum nomina, ut Saturnalia, Floralia, Bacchanalia, quæ in bus ſolum faciunt, ut his, & ab his Bacchanalibus. licet genitiuum & ſecundæ, & tertiæ declinationis habeant, ut horum Saturnalium, & Saturnaliorum.

Datiuus, & ablatiuus tertiæ, & quartæ, & quinctæ declinationis quot terminationes habent? Vnam, bus, ut his, & ab his partibus, uiſibus, diebus. Nam his, & ab his problematis, poematis, & huiuſmodi a nominatiuis problematum, poematum deducuntur.

DE ACCVSATIVIS PLVRALIBVS.

Accuſatiuus pluralis primæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, as, ut hos poetas.

Accuſatiuus ſecundæ declinationis quot terminationes habet? Duas, os, ut hos dominos, a, ut hæc templa. Ambo & duo, ſunt, ut ſupra dixi, anomala, quæ etiam in o inueniuntur miſiſſe accuſatiuum. Virgilius.

Si duo præterea tales Idæa tuliſſet Terra uiros. Idem in Sileno, Aggreſſi (nam ſæpe ſenex ſpe carminis ambo Luſerat.)

Accuſatiuus tertiæ declinationis quot terminationes habet? Treis, es, ut hos patres, eis, ut hos fonteis, hos & has omneis: a, in neutris, ut hæc corpora: as autem, ut hos heroas, hos Arcadas, Græcorum eſt, τοὺς ἥρωας, τοὺς ἀρκάδας.

Quare dixiſti hos fonteis? Quia quæ genitiuum pluralem in ium faciunt, accuſatiuum eiuſdem numeri in ei mittũt per ei diphthongum, ut hos fonteis, has parteis, & partes, hos, & has omneis, treis. quanquam A. Gellius lib. XII. cap. XIX. docet teſtimonio Probi Valerii, qui Aeneida manu ipſius Virgilij legit, urbis accuſatiuum pluralem per i litteram ſcribi debere. ſed de huiuſmodi accuſatiuis multa in annotationibus noſtris in Virgilii opera, ſcripſimus.

Accuſatiuus quartæ declinationis quot terminationes habet? Duas, us, ut has manus, a, ut hæc cornua.

Accuſatiuus quintæ declinationis quot terminationes habet? Vnam, es, ut hos dies, has ſpecies.

QVAESTIONES DE NOMINE.

Poeta quæ pars eſt? Nomen. Quare? Quia ſignificat ſubſtantiam, & qualitatem propriam, uel communem cum caſu: ſed poeta communem, Virgilius uero propriam.

Iulus cuius ſpeciei? Primitiuæ. Quare? Quia à nullo deriuatur.

Iulius cuius ſpeciei? Deriuatiuæ. Vnde deriuatur? Ab Iulo.

Hic poeta cuius generis? Maſculini. Quare? Quia præponitur ei in declinatione unum articulare pronomen hic.

Hæc muſa cuius generis? Feminini. Quare? Quia præponitur ei in declinatione unum articulare pronomen hæc.

Hoc

Hoc templum cuius generis? Neutri. Quare. Quia præponitur ei in declinatione unum articulare pronomen hoc.

Hic, & hæc aduena cuius generis? Communis duũ generũm. Quare? Quia præponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina hic, & hæc.

Hic, & hæc, & hoc felix cuius generis? Omnis, uel communis trium generum. Quare? Quia præponuntur ei in declinatione tria articularia pronomina hic, & hæc, & hoc.

Hic accipiter cuius generis? Promiſcui, uel epicœni. Quare? Quia ſub una uoce, & uno articulo comprehẽduntur animalia utriuſque ſexus, hic paſſer, hęc aquila.

Hic, uel hęc dies cuius generis? Incerti. Quare? Quia nulla ratione cogẽte, ſola auctoritas ueterũ ſub diuerſo gñe protulit, ut hic, uel hęc dies, cortex, finis, bubo.

Poeta cuius numeri? ſingularis. Quare? Quia ſingulariter profertur.

Hi poetæ cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Iuſtus cuius figuræ? Simplicis. Quare? Quia ſimpliciter profertur.

Iniuſtus cuius figuræ? Compoſitæ. Quo modo componitur? Ex in, & iuſtus componitur iniuſtus.

Iniuſtitia cuius figuræ? Decompoſitæ. Quare? Quia non per ſe cõponitur, ſed a compoſito nomine deriuatur, quod eſt iniuſtus, iniuſti, addita tia; fit iniuſtitia.

Hic poeta cuius caſus? Nominatiui. Quare? Quia in eo caſu declinãdo reperitur.

Quid eſt caſus? Declinatio caſualium dictionum, quæ maxime fit in fine, ut Priſcianus ait.

Vnde dictus eſt caſus? A cadendo: quia unus cadit ab alio.

Primus caſus quot nomina habet? Duo, Nominatiuus, quia nominat rem, & rectus ἡ εὐθεῖα, ἡ ὀρθὴ, quia a nullo cadit.

Si a nullo cadit, quare dictus eſt caſus? Abuſiue, ſi ue ut Græci dicunt καταχρηστικῶς.

Genitiuus dicitur ne aliis modis? Quidni? Poſſeſſiuus, quia poſſeſſionem demonſtrat. Paternus, quia ceterorum caſuum pater, & genitor eſt, unde & genitiuus dicitur. nec dicas genitiuus per e ante t, ut quidam ſolent.

Datiuus dicitur ne aliis modis? Næ Commendatiuus, quia per eum commendamus: ſicut datiuus dictus eſt, quia per eum damus.

Accuſatiuus dicitur ne aliis modis? Cauſſatiuus, quia aliquid in cauſſa fieri oſtendit: ſicut accuſatiuus, quia aliquid accuſari demonſtrat.

Vocatiuus habet ne aliud nomen? Habet. dicitur enim ſalutatorius, quia per eũ ſalutamus, ut ſalue Pāphile: ſed ſic eſt & uocatiuus, quia per ipſum uocamus.

Ablatiuus appellatur ne alio nomine? Comparatiuus etiam a quibuſdam dicitur. quanquam & tunc ablatiuus eſt, quia per eum auferimus, ut maior ab illo.

Quo modo a Marco Varrone hic nominatus eſt caſus? Sextus, & interdum Latinus.

Quare Latinus? Quia Latinæ linguæ proprius eſt. nam Græci ablatiuum non habent: cuius uim per genitiuum explicant. Homer. ῥέζε ὑπὲρ δαναῶν, hoc eſt ſacrifica pro Danais. ut Cum faciam uitulam pro frugibus, ipſe uenito.

Sunt ne plures caſus quàm ſex? Sunt. nam addi poſſunt ſeptimus, & octauus caſus.

Qui eſt ſeptimus caſus? Ablatiuus ſine præpoſitione, ut ſcribo calamo, fortior illo. auctores Seruius, Sergius, Donatus. Priſcianus tamen fruſtra ſeptimum caſum poni ſcribit. dicit enim præpoſitionem uel additã, uel ſubtractam nõ ualere uim caſus mutare. nam ſicut accuſatiuus non eſt alius caſus abſque præpoſitione, quàm cũ præpoſitione, ita etiã ablatiuus. ſed hæc ratio Priſciani non placet: quoniam accuſatiuus, quia tam

cum

cum præpoſitione, quàm ſine, ſemper accuſat, nunquam eſt alius caſus, quàm accuſatiuus. Ablatiuus autem eſt quando non aufert, atque ideo alius caſus eſt. nam cum dico, illo præſente accepi, &, ab illo accepi, non eſt eadem ab utroque caſu elocutio.

Octauus caſus qui eſt? Dandi caſus pro accuſatiuo poſitus, ut, It clamor cælo, hoc eſt ad cælum.

Quot ſunt formæ caſuales? Septem, Aptota, Monoptota, Diptota, Triptota, Tetraptota, Pentaptota, Exaptota: quæ à Diomede latine appellantur ſic, Simplex uel unica, bipartita, ternaria, quaternaria, quinaria, ſenaria. ſed de his dicemus in Heteroclitis.

Hic poeta cuius declinationis? Primæ. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in æ diphthongum deſinit.

Hæc Penelope huius Penelopes cuius declinationis? Primæ. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in es productam deſinit, quoniam eſt a genitiuo Græco in ης per η, quod apud nos in e longam plerunque conuertitur, ut ἡ πηνελόπη τῆς πηνελόπης, hæc Penelope huius Penelopes. ἡ γραμματικὴ τῆς γραμματικῆς, hæc Grammatice huius Grammatices. quanquam η, non i, ſed e longum pronuntiaſſe antiquos Græcos exiſtimo. conſtat enim η, ex duplici εε, ſicut ω ex dupli ci οο. ſed & de his in fragmentis.

Hæc familia huius familias cuius declinationis? Primæ. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in as longam deſinit more Græco, ut hæc terra, huius terræ, & terras, hæc uia, huius uiæ, & uias, Ennius, dux ipſe uias, pro uiæ. Vnde pater, & materfamilias adhuc dicimus.

Singulariter Nominatiuo hic Poeta, Genitiuo huius poetæ, Datiuo huic poetæ, Accuſatiuo hunc poetam, Vocatiuo o poeta, Ablatiuo ab hoc poeta. Pluraliter nominatiuo hi poetæ, Genitiuo horum poetarum, Datiuo his poetis, Accuſatiuo hos poetas, Vocatiuo o poetæ, Ablatiuo ab his poetis. uel ſic, Singulariter hic, o, & ab hoc poeta: huius, huic, hi, & o poetæ,

poetæ, hunc poetam, horum poetarum, hos poetas, his, & ab his poetis.

S. Hæc muſa, huius muſæ, huic muſæ, hanc muſam, o muſa, ab hac muſa. P. hæ muſæ, harum muſarum, his muſis, has muſas, o muſæ, ab his muſis, uel hæc, o, & ab hac muſa, &c.

S. Hic Anchiſes, huius Anchiſæ, huic Anchiſæ, hūc Anchiſen, o Anchiſe, ab hoc Anchiſe. P. hi Anchiſæ, horum Anchiſarum, his Anchiſis, hos Anchiſas, o Anchiſæ, ab his Anchiſis. Hunc autem Anchiſam, o Anchiſa, ab hoc Anchiſa, ſunt a nominatiuo Anchiſa.

S. Hic, & hæc aduena, huius aduenæ, huic aduenæ, hunc, & hanc aduenam, o aduena, ab hoc, & ab hac aduena. P. hi, & hæ aduenæ, horum, & harum aduenarum, his aduenis, hos, & has aduenas, o aduenæ, ab his aduenis.

S. Hic, & hæc troiugena, huius troiugenæ, huic troiugenæ, hunc, & hāc troiugenam, o troiugena, ab hoc, & ab hac troiugena. P. hi, & hæ troiugenæ, horum, & harum troiugenarum, & per ſyncopen troiugenum: his troiugenis, hos, & has troiugenas, o troiugenæ, ab his troiugenis.

S. Hæc mula, huius mulæ, huic mulæ, hanc mulam, o mula, ab hac mula. P. hæ mulæ, harum mularum, his mulabus, has mulas, o mulæ, ab his mulabus. ſic aſina, equa, dea, liberta, filia, nata, duæ & ambæ.

S. Hic Aenea, huius Aeneæ, huic Aeneæ, hunc Aenean & Aeneam, o Aenea, ab hoc Aenea. P. hi & o Aeneæ, horum Aenearum, his & ab his Aeneis, hos Aeneas.

S. Hic Aeneades, huius Aeneadæ, huic Aeneadæ, hunc Aeneaden & Aeneadam a nominatiuo Aeneada, quo uſi inueniuntur antiqui: o Aeneade & Aeneada, ab hoc Aeneade & Aeneada. P. hi Aeneadæ, horum Aeneadarum, & per conciſionem Aeneadum, his Aeneadis, hos Aeneadas, o Aeneadæ, ab his Aeneadis.

S. Hæc

S. Hæc,& o,& ab hac Iphigenia, huius,& huic,hæ & o Iphigeniæ, hanc Iphigeniam, & Iphigenian,has Iphigenias,harũ Iphigeniarũ,his, & ab his Iphigeniis.

S. Hæc Grammatice, huius Grammatices, huic Grammatice, hanc Grammaticen, o Grammatice, ab hac Grammatice. Pluraliter hæc Grammatica, horum Grammaticorum, his Grammaticis, hæc Grammatica, o Grammatica, ab his Grammaticis. ſic Rhetorice, Georgice, Buccolice, & huiuſmodi.

S. Hæc Penelope, huius Penelopes, huic Penelope, hanc Penelopen, o Penelope, ab hac Penelope. P. hæ Penelopæ, harum Penelopon, his Penelopæs, has Penelopas, o Penelopæ,ab his Penelopæs. Sed in plurali melius latine declinatur, ut muſæ muſarum Penelopæ Penelopãrum, a nominatiuo Penelopa.

S. Hæ Thebæ, harum thebarum, his thebis, has thebas, o thebæ, ab his thebis. ſic Mycenæ, Piſæ, Senæ, Venetiæ, Amyclæ, Carræ,& id genus multa.

S. Hic Adam, huius Adæ,huic Adæ,hunc Adam,o Adam,ab hoc Adam. P. hi & o Adæ, horum Adarum, his, & ab his Adis, hos Adas. ſed melius eſt aptotum hic Adam, huius Adam, huic Adam, & ſic in ſingulis. P. hi Adamim, horum Adamim, & deinceps. Huiuſmodi enim apud Hebræos in im faciũt in numero multitudinis,& tantum per articulos inflectuntur,ut cocab ſtella,cocabim ſtellæ. ſimiliter ſeraph & cherub in ſingulari,ſeraphim & cherubim in plurali.

S. Hæc familia, huius familiæ & familias. In reliquis declina ut muſa. ſic hæc terra, huius terræ & terras.

In quibus nominibus hic genitiuus etiam in as inuenitur apud antiquos? In iis ſolum, quæ in a purum deſinunt,ut uia: & in ra, ut terra: & in da,& in tha, ut Leda, Martha, ad imitationem Græcorũ,qui ἡ ἡμέρα, τῆς ἡμέρας, & ἡ μαῖα τῆς μαίας declinant. Ennius, Dux ipſe uias, ut ſupra diximus.

S. Vna

S. una, unius, uni, in reliquis flecte ut muſa. Quæ ſic declinantur, hoc uerſiculo comprehenduntur, Dant ius, Vna, ulla, & ſola, utra, alia, altera, tota.

De ſecunda inflexione.

Hic dominus, huius domini cuius declinationis? Secundæ. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in i productum deſinit, & Datiuus in o. nam huic Orphei, Græcum eſt.

Bonus, bona, bonum, G. boni, bonæ, boni, cuius declinationis? Primæ, & ſecundæ. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis deſinit in i, in æ, & in i.

S. Nominatiuo hic dominus, Genitiuo huius domini, Datiuo huic domino, Accuſatiuo hunc dominū, Vocatiuo o domine, Ablatiuo ab hoc domino. P. nominatiuo hi domini, Genitiuo horum dominorum, Datiuo his dominis, Accuſatiuo hos dominos, Vocatiuo o domini, Ablatiuo ab his dominis uel ſic, hic dominus, huius, hi, & o domini, huic, & ab hoc domino, hūc dominum, hos dominos, o domine, horum dominorum, his, & ab his dominis.

S. Hic magiſter, huius magiſtri, huic magiſtro, hunc magiſtrum, o magiſter, ab hoc magiſtro. P. hi magiſtri, horum magiſtrorum, his magiſtris, hos magiſtros, o magiſtri, ab his magiſtris.

S. Hic Deus, huius Dei, huic Deo, hunc Deum, o Deus, ab hoc Deo. P. hi Dei uel Dii, horum Deorum uel Deum, his Deis uel Diis, hos Deos, o Dei uel Dii, ab his Deis uel Diis.

S. Hic Theſeus, huius Theſei & Theſeos, huic Theſeo & Theſei, hunc Theſeum & Theſea, o Theſeu, ab hoc Theſeo. Pluraliter hi Theſei, horum Theſeorum, his Theſeis, hos Theſeos, o Theſei, ab his Theſeis.

S. Hic Virgilius, huius Virgilii, huic Virgilio, hunc Virgilium, o Virgili, ab hoc Virgilio. P. hi Virgilii, horum Virgiliorum, his Virgiliis, hos Virgilios, o Virgilii, ab his Virgiliis.

S. Hic

S. hic filius, huius filii, huic filio, hunc filium, o fili, ab hoc filio. Pluraliter hi filii, horum filiorum, his filiis, hos filios, o filii, ab his filiis.

S. hic ſocius, huius ſocii, huic ſocio, hunc ſocium, o ſocie, ab hoc ſocio. Pluraliter hi ſocii, horum ſociorum, his & ab his ſociis, hos ſocios, o ſocii.

S. Hæc fagus, huius fagi, huic fago, hanc fagum, o fage, ab hac fago. Pluraliter hæ fagi, harum fagorum, his fagis, has fagos, o fagi, ab his fagis.

S. Hoc uulgus, huius uulgi, huic uulgo, hoc uulgus, o uulgus, ab hoc uulgo, ſine plurali. dicimus & hic uulgus, huius uulgi, huic & ab hoc uulgo, hunc uulgum, o uulge.

S. Hic Panthus, huius, Panthi, huic Pantho, hunc Pãthum, o Panthu, ab hoc Pantho. P. hi Panthi, horum Panthorum, his Panthis, hos Panthos, o Panthi, ab his Panthis.

S. Hoc templum, huius templi, huic templo, hoc templum, o templum, ab hoc templo. P. hæc templa, horum templorum, his templis, hæc templa, o templa, ab his templis. uel in nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo templum, huius templi, huic & ab hoc templo. hæc in nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo templa: horum templorum, his & ab his templis.

S. Hæc Glycerium, huius Glycerii, huic Glycerio, hanc Glycerium, o Glycerium, ab hac Glycerio. P. hæ Glyceria, harum Glyceriorum, his Glyceriis, has & o Glyceria, ab his Glyceriis. Sic Chryſium, Philortium, Dorcium, Sophronium, Abrotonium, & ſimilia, quæ articulos habent femininos, & formam neutrorum, ut Priſcianus docet.

P. Hi Locri, horum Locrorum, his Locris, hos Locros, o Locri, ab his Locris. ſic Puteoli, Faſti, Cancelli, Carpi, & ſimilia ſine ſingulari.

S. Bonus, bona, bonum. G. boni, bonæ, boni. D. bono, bonæ, bono. A. bonum, bonam, bonum. V. o bone, o bona,

o bona,o bonum. A. a bono,a bona,a bono. P. N. boni,bonæ bona. G.bonorum,bonarum,bonorum. D. bonis,bonis,bonis. A.bonos,bonas,bona. V.o boni,o bonæ,o bona. A.a bonis,bonis,bonis. Vel ſic, Hic bonus, huius,hi,& o boni, huic,& ab hoc bono, hunc bonum, o bone,hos bonos,horum bonorum,his, & ab his bonis, hæc, o & ab hac bona, huius, huic, hæ, & o bonæ, hanc bonam,has bonas,harum bonarum,his, & ab his bonis. hoc in nominatiuo, accuſatiuo,& uocatiuo bonum,huius boni,huic,& ab hoc bono. hæc in nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo bona, horum bonorum, his, & ab his bonis.

S. Pulcher, pulchra, pulchrum. G. pulchri, chræ, chri. D.chro,chræ,chro. A.chrum,chram, chrum. V. o cher,chra,chrum. A.a chro,chra, chro. P. N. pulchri, chre,chra. G. pulchrorum, arum, orum. D. his, & ab his chris,quod eſt commune trium generum. A.chros, chras, chra. V. o pulchri, o chræ, o chra.

P. hi ambo, hæ ambæ, & hæc ambo. G. amborum, ambarum, amborum. D. ambobus, ambabus, ambobus. A. hos ambos, has ambas, & hæc ambo. A. ab his ambobus,ambabus, ambobus. Priſcianus libro XIIII, Ambo uocatiuum habere non poſſe ſcribit: puto quia diſtributiuum, &, ut idem ait, relatiuum eſt.

P. hi duo, hæ duæ, & hæc duo. G. horum duorum, harum duarum, horum duorum. D. his duobus, duabus,duobus. A. hos duos,has duas,& hęc duo. V. o duo, o duæ, & o duo. A. ab his duobus, duabus, duobus.

S. dominus,muſa,templum. G. domini, muſæ, templi. D. domino, muſæ, templo. A. dominum, muſam, templum. V. o domine, o muſa, o templum. A. a domino, a muſa, a templo. P. N. domini, muſæ, templa. G. dominorum, muſarum, templorum. D. dominis,muſis,templis. A. dominos, muſas, templa. A. o domini,o muſæ,o templa. A. a dominis, muſis, templis. Ad horum exemplum declinantur omnia adiecti-

ua

ua primæ, & ſecundæ declinationis, ut bonus, bona, bonum, quæ in maſculino, & neutro, ſunt ſecundæ declinationis, in feminino uero primæ.

De tertia declinatione.

Hic Cato, huius Catonis, cuius declinationis? Tertiæ. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in his correptam definit.

S. Hic Cato, huius Catonis, huic Catoni, hunc Catonem, o Cato, ab hoc Catone. P. hi Catone, horum Catonum, his Catonibus, hos Catones, o Catones, ab his Catonibus. Vel, hic, & o Cato, huius Catonis, huic Catoni, hunc Catonem, ab hoc Catone. P. hi, hos, & o Catones, horum Catonum, his, & ab his Catonibus.

S. Hic & o pater, huius, patris, huic patri, hunc patrem, ab hoc patre. Pluraliter hi, hos, & o patres, horum patrum, his, & ab his patribus.

S. Hic, & hæc virgo, huius virginis, huic virgini, hunc, & hanc virginem, o virgo, ab hoc, & ab hac virgine. P. hi, & hæ virgines, horum, & harum virginum, his virginibus, hos, & has virgines, o virgines, ab his virginibus.

S. Hic Titan, huius Titanis, & Titanos. Et notandum, quòd cum genitiuus definit in os nòn purum, accuſatiuus ſingularis definit etiam in a, & pluralis in as, ſed Græce: ut hunc Titanem, & Titana: hi Titanes, hos Titanes, & Titanas.

S. Hic Demophon, & Demophoon in carmine, huius Demophontis & Demophontos.

S. Hæc Tethys, huius Tethyis & Tethyos, huic Tethyi, hanc Tethym & Tethyn, o Tethy, a Tethye. P. hæ Tethyes, harum Tethyum, his Tethybus, has Tethyes, & Tethyas, o Tethyes, a Tethybus. ſic Erinnys, Erinnyos, & Erinnyis. Capys, Capyos, & Capys, & ſimilia.

S. Hic oedipus, huius oedipodis, oedipodos, & oedipi a genitiuo τοῦ οἰδίπου ἁπλικῶς, uel a noiatiuo οἰδίπος,

τος, ut πολύπους & πόλυπος: huic Oedipodi & Oedipo. hunc Oedipodem, & Oedipoda, o Oedipu, ab hoc Oedipode & Oedipo. Pluraliter hi Oedipodes, horũ Oedipodum, his Oedipodibus, hos Oedipodes, & Oedipodas, o Oedipodes, ab his Oedipodibus. hic Oedipus tamẽ Oedipi declina, ut dñs, a noiati uo ὁ οἴδιπος.

S. Hæc uis, huius uis, huic ui, hanc uim, o uis, ab hac ui. P. hæ uires, harum uirium, his uiribus, has uires, o uires, ab his uiribus.

S. Hæc Amathus, huius Amathuntis, huic Amathunti, hanc Amathuntem, & Amathunta, o Amathus, ab Amathunte. ſic Peſſinus Peſſinuntis, Opus Opuntis, Trapezus Trapezuntis.

S. Hæc Amaryllis, huius Amaryllidis & Amaryllidos, huic Amaryllidi, hanc Amaryllidem & Amaryllida, o Amarylli, ab hac Amaryllide.

S. Hæc Dido, huius Didus & Didonis, huic Didoni, hanc Dido & Didonem, o Dido, ab hac Didone. P. hæ Didones, harum Didonum, his & ab his Didonibus, has Didones, o Didones. Sic hæc Calypſo, huius Calypſus & Calypſonis, ſicut hæc Iuno, huius Iunonis. Sed de his multa in fragmentis.

S. Hæc Aeneis, huius Aeneidis & Aeneidos, Aeneidi, Aeneiden, & Aeneida.

S. Hic Chremes, huius Chremetis, & Chremetos, & Chremis, huic Chremeti, & Chremi, hunc Chremetem, & Chremetã, & Chremem, o Chremes, a Chremete, & Chreme.

S. Hic Mœris, huius Mœris, huic Mœri, hunc Mœrim & Mœrin, o Mœri, & Mœris, ab hoc Mœri, &c. Hęc Neapolis, huius Neapolis, huic Neapoli, hanc Neapolim & neapolin, o neapoli & neapolis, ab hoc neapoli.

S. Hic Paris, huius Paridis, & Paridos, huic Paridi, hunc Paridem, & Parida, & Parim a genitiuo τοῦ πάριος: o Pari, & o Paris.

S. Hæc turris, huius turris, huic turri, hanc turrem & turrim,

S. Hic heros, huius herois, & heroos, huic heroi, hunc heroem, & heroa, o heros, ab heroe. P. hi heroes, horum heroum, his heroibus, hos heroes, & heroas, o heroes, ab heroibus.

S. Hoc epigramma, huius epigrammatis, huic epigrammati, hoc epigramma, o epigramma, ab hoc epigrammate. P. hæc epigrammata, horum epigrammatum, & Græce ἐπιγραμμάτων, his epigrammatibus, & epigrammatis, hæc epigrammata, o epigrammata, ab his epigrammatibus, & epigrammatis.

S. Hoc cubile, huius cubilis, huic cubili, hoc cubile, o cubile, ab hoc cubili. P. hæc cubilia, horum cubilium, his cubilibus, hæc cubilia, o cubilia, ab his cubilibus.

S. Hoc torcular, huius torcularis, huic torculari, hoc torcular, o torcular, ab hoc torculari. P. hæc torcularia, horum torcularium, his, & ab his torcularibus, hæc, & o torcularia.

S. Hoc melos, huius meleos, Græce declinatur, τὸ μέλος, τοῦ μέλεος καὶ μέλους. P. hæc mele etiam Græce, τὰ μέλεα καὶ μέλη, ſicut τὰ κήτεα καὶ κήτη. Pluraliter hæc cete.

S. Hoc plus, huius pluris, huic pluri, hoc plus, o plus a plure, & pluri, ut Priſcianus docet. P. hi, & hæ plures, & hæc plura, & pluria apud antiquos. horum, & harum & horum plurium, his, & ab his pluribus, hos, & has plures, & hæc plura, o plures & o plura. Et notandum plus in obliquis eſſe trium generum in ſingulari, etſi hoc plus eſt neutrum duntaxat, ſicut hoc pulchrius, maius. non enim dicimus hic, & hæc plor, ſicut hic, & hæc maior.

S. Hic, & hæc omnis, & hoc omne, huius omnis, huic omni, hunc, & hanc omnem, & hoc omne, o omnis, & omne ab hoc, & ab hac, & ab hoc omni. P. hi, & hæ omnes, & hęc omnia, horum, & harũ, & horum omniũ, his omnibus, hos, & has omnes, & hæc omnia, o om-

nes, & omnia, ab his omnibus. Habere autem uocatiuum tam apud Græcos, quàm apud Latinos inuenitur. Virgilius in primo Georgicon, Diique, deæque omnes: ſicut apud Græcos πᾶς, πᾶσα, πᾶν. Homerus, κέκλυτέ μου πάντες τε θεοὶ, πᾶσαί τε θεαίναι.

S. Hic, & hæc pulchrior, & hoc pulchrius, huius pulchrioris, huic pulchriori, hunc, & hanc pulchriorem, & hoc pulchrius, o pulchrior, & o pulchrius, a pulchriore, & pulchriori. P. hi, & hæ pulchriores, & hæc pulchriora, horum & harum, & horum pulchriorum, his, & ab his pulchrioribus, hos, & has pulchriores, & hæc pulchriora, o pulchriores, & o pulchriora. Sic melior, maior, & cetera comparatiua.

S. Hic ſilueſter, hæc ſilueſtris, hoc ſilueſtre, huius ſilueſtris, huic ſilueſtri, hunc, & hanc ſilueſtrem, & hoc ſilueſtre, o ſilueſter, o ſilueſtris, & o ſilueſtre, a ſilueſtri. P. hi, & hæ ſilueſtres, & hæc ſilueſtria, horum, & harum, & horum, ſilueſtrium, his, & ab his ſilueſtribus, hos, & has ſilueſtreis, eſt hæc ſilueſtria, o ſilueſtres, & o ſilueſtria.

S. Hic & hæc Arpinas, & hoc arpinate, huius arpinatis, huic arpinati, hunc & hanc arpinatem, & hoc arpinate, o arpinas, & o arpinate, ab hoc, & ab hac, & ab hoc arpinate, & arpinati. P. hi & hæ arpinates, & hæc arpinatia, horum & harum & horum arpinatium, his & ab his arpinatibus, hos & has arpinateis, & hæc arpinatia, o arpinates, & o arpinatia.

S. Hic, & hæc, & hoc felix, huius felicis, huic felici, hunc, & hanc felicem, & hoc felix, o felix, a felice, & felici P. hi, & hæ felices, & hæc felicia, horum, & harum, & horum felicium, his, & ab his felicibus, hos, & has feliceis, & hæc felicia, o felices, & o felicia.

S. Hic, & hæc, & hoc iens, huius euntis, huic eunti, hunc, & hanc euntem, & hoc iens, o iens, ab eunte, & eunti. P. hi, & hæ euntes, & hæc euntia, horum, & harum, & horum euntium, & euntum per ſyncopen: his,

& ab his euntibus,hos, & has euntes, & hæc euntia, o euntes , & o euntia .

S. Hic,& hæc,& hoc amans, huius amantis, huic amanti,hunc,& hanc amantem,& hoc amans,o amans, ab hoc,& ab hac,& ab hoc amante,uel amanti.P.hi, & hæ amantes,& hæc amantia, horum, & harum, & horum amantium , & per conciſionem amantum , his amantibus , hos, & has amantes , & hæc amantia , o amantes,& o amantia,ab his amantibus . Sic declinabis legens, docens, audiens, & cetera participia in ns.

DE QVARTA DECLINATIONE.

Hæc manus, genitiuo huius manus, cuius declinationis ? Quartæ.Quare ? Quia eius genitiuus ſingularis in us productum deſinit.

Hæc anus, huius anuis cuius declinationis ? Quartæ . Quare ? Quia nomina quarti declinatus , etiam in is ſyllabas inueniuntur prolata in caſu patrio, ut ſupra eſt dictum .

Hoc cornu,huius cornu cuius declinationis ? Quartæ. Quare ? Quia eius genitiuus ſingularis in u productum deſinit .

S.Hic fructus,huius fructus,& fructuis,huic fructui, a genitiuo antiquo fructuis , & fructu a genitiuo fructus,hunc fructum, o fructus, ab hoc fructu. P. hi fructus,horum fructuum,his fructibus,hos fructuis , o fructus , ab his fructibus .

S.Hæc manus,huius manus, & manuis, huic manu, & manui, hanc manum, o manus, ab hac manu. P. hæ manus, harum manuum, his manibus,has manus,o manus , ab his manibus .

S. Hic artus,huius artus, huic artui, hunc artum, o artus,ab hoc artu. P. hi artus,horum artuum, his artubus , hos artus , o artus , ab his artubus.

Quæ ante bus u ſeruant? Hæc, quæ uerſibus an-

notantur,
Ante bus u ſeruant, artusque, & partus, & arcus,
Et lacus, & quercus, tribubusque, acubus, ſpecubusq́.
Et ſpeciebus, necnō partusque, & queſtus: & hinc eſt,
Quod cecinit uates, Late loca queſtubus implet,
A queror: at quæſtus, pro lucro quæſtibus i dat.

S. Hæc quercus, huius quercus. P. hæ quercus, harum quercuum.

S. Hæc anus, huius anus, & anuis. Terentius. Eius anuis opinor cauſſa, quæ mortua eſt.

Domus ſecundæ declinationis quo modo declinatur?

S. Hæc domus, huius domi, hanc domum, ab hac domo. P. harum domorum, has domos, ceteris caſibus non utimur.

Domus quartæ declinationis quo modo flectitur?

S. Hæc domus, huius domus, huic domui, hanc domum, o domus ſine ablatiuo. P. hæ domus, harum domuum, his domibus, has domus, o domus, ab his domibus.

S. Hoc cornu, huius cornu, huic cornu, hoc cornu, o cornu, ab hoc cornu. P. hæc cornua, horum cornuū, his cornibus, hæc cornua, o cornua, ab his cornibus.

S. Hoc tonitru, huius tonitru, huic tonitru, hoc tonitru, o tonitru, ab hoc tonitru. P. hæc tonitrua, horum tonitruum, his tonitribus, hæc tonitrua, o tonitrua, ab his tonitribus.

S. Hoc ueru, huius ueru. P. hæc uerua, horum ueruum, his ueribus.

S. Hoc gelu, huius gelu, huic gelu, hoc gelu, o gelu, ab hoc gelu, ſine plurali.

Quæ neutra in u admittunt numerum pluralem? perpauca his comprehenſa uerſiculis.

Pluralem admittunt numerum, cornuque, ueruque,
Atque ſpecu, & tonitru, cum ueribus genua.
Cetera deficiunt, ſeru, ut teſtuque, geluque,

Atque

Atque pecu. inuenies teſtaque, & hæc pecua.

S. Hæc, huius, & o ficus: huic ficui, hanc ficum, ab hac ficu. P. hæ, has, & o ficus: harum ficuum, his, & ab his ficibus.

Ficus cum ſecundæ eſt quo modo flectitur?

S. Hic ficus, huius fici, huic fico, hunc ficum, o fice, ab hoc fico. P. hi fici, horum ficorum, his ficis, hos ficos, o fici, ab his ficis.

S. Hæc ficus, huius fici, huic fico, hanc ficum, o fice, ab hac fico. P. hæ fici, harum ficorum, his ficis, has ficos, o fici, ab his ficis.

DE GENERE, ET DECLINATIONE FICVS.

Ficus hic & fructus fici, eſtq. in corpore morbus.
Hæc ficus ci & cus, fructus & arbor erit.

Sed de ficus abunde multa dicemus in heteroclitis.

Quæ nomina poſſunt eſſe quarti, & ſecundi declinatus? Quæ his uerſibus annotantur,

Sunt pinus, cornus, ficus, quartæ, atque ſecundæ:
Laurusque, & quercus, quæ neat adde colum.
Adde domum, & longe plura his, quibus uſa uetuſtas,
Ceu penus, ornatus, ceu lacus, & monitus,
Atque alia, ut gemitus, quarti tantummodo flexus
Quæ nunc ſunt. teneris pauca. notaſſe ſat eſt.

DE QVINCTA DECLINATIONE.

Hic, uel hæc dies, huius diei, cuius declinationis? Quinctæ. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in ei diuiſa ſyllaba definit, & ſic datiuus, ut hic, uel hæc dies, huius, & huic diei.

Dies, huius dies, huius die, huius dii, cuius declinationis? Quinctæ. Quare? Quia quinctæ inflexionis nomina etiam in es, & in e, & in ii inueniuntur prolata in caſu patrio apud antiquos, ut oſtendimus ſuperius, ubi

de genitiuo quinctæ declinationis ſcripſimus.

S. Hæc ſpecies. G. huius ſpeciei. D. huic ſpeciei. A. hanc ſpeciem. V. o ſpecies. A. ab hac ſpecie. P. N. hæ ſpecies. G. harum ſpecierum. D. his ſpeciebus. A. has ſpecies. V. o ſpecies. A. ab his ſpeciebus.

Declina antiquo more? S. Hæc ſpecies, huius ſpecies, & huius ſpecie, & huius ſpecii, huic ſpecie.

S. Hæc res. G. huius rei. D. huic rei. A. hanc rem. V. o res. A. ab hac re. P. hæ res. G. harum rerum. D. his rebus. A. has res. V. o res. A. ab his rebus.

S. Hic, uel hæc dies. G. huius diei. D. huic diei. A. hunc uel hāc diem. V. o Dies. A. ab hoc, uel ab hac die. P. hi dies maſculini tantum generis. G. horum dierum. D. his diebus. A. hos dies. V. o dies. A. ab his diebus.

S. Hæc ſpes, huius ſpei, huic ſpei, hanc ſpem, o ſpes, ab hac ſpe. P. hæ, has, & o ſpes, ceteris uacat.

S. Hæc ſcabies, huius ſcabiei, huic ſcabiei, hanc ſcabiem, o ſcabies, ab hac ſcabiæ. ſine plurali.

Quæ nomina quinctæ declinationis habent numerum pluralem? Hæc fere,

Res, ſpeciesque dies, facies, ſpes, progeniesque.

Plinius lib. 11. Innumeræ in mari præcipue, ac plerunque confuſis monſtrificæ digenerantur effigies.

DE NOMINIBVS COMPOSITIS.

Quot modis nomina componuntur? Tribus. Ex duobus rectis, ut reſpublica, & uterque rectus inflectitur. ex rectu, & obliquo, ut paterfamilias, & rectus tantum inclinatur. ex duobus obliquis, ut huiuſmodi, aliuſmodi, & neuter declinatur.

S. Hæc reſpublica, huius reipublicæ, huic reipublicæ, hanc rempublicam, o reſpublica, ab hac republica. P. hæ reſpublicæ, harum rerumpublicarum, his rebuſpublicis, has reſpublicas, o reſpublicæ, ab his rebuſpublicis.

S. Hic

S. Hic iuriſconſultus, huius iuriſconſulti, huic iuriſconſulto, hunc iuriſconſultum, o iuriſconſulte, ab hoc iuriſconſulto. P. hi iuriſconſulti, horum iuriſconſultorum, his iuriſconſultis, hos iuriſconſultos, o iuriſconſulti, ab his iuriſconſultis.

S. Hæc paterfamilias, huic patrisfamilias, huic patrifamilias, hunc patremfamilias, o paterfamilias, ab hoc patrefamilias. P. hi patresfamilias, horum patrum familias, his patribusfamilias, hos patresfamilias, o patresfamilias, ab his patribusfamilias.

S. Alteruter, alterutra, alterutrum. G. Alterutrius. ſed de hoc in Pronominibus.

S. Hic tribunuſplebis, huius tribuniplebis: ſic hic magiſterequitum, huius magiſtriequitum.

S. Hic, & hæc, & hoc huiuſmodi, & huiuſcemodi. G. huius huiuſmodi. D. huic huiuſmodi. A. hunc, & hāc & hoc huiuſmodi. V. o huiuſmodi. A. ab hoc huiuſmodi. P. hi, & hæ, & hæc huiuſmodi, horum, & harum, & horum huiuſmodi, his huiuſmodi, hos, & has, & hæc huiuſmodi, o huiuſmodi, ab his huiuſmodi. ſic iſtiuſmodi, aliuſmodi, alteriuſmodi.

DE NOMINVM NVMERALIVM INFLEXIONE.

Quattuor cuius declinationis? Nullius. Quare? Quia omnia nomina numerorum a quattuor uſque ad cētū, ſunt omnis generis, numeri pluralis, & indeclinabilia.

S. N. unus, una, unum. G. unius. D. uni. A. unū, unā, unum. V. o une, o una, o unum. A. ab uno, ab una, ab uno. P. uni, unæ, una. G. unorum, unarum, unorum. D. unis. A. unos, unas, una. V. o uni, o unæ, o una. A. ab unis. Dicimus. n. unas litteras, una arma, unis nuptiis.

P. N. hi duo, hæ duæ, & hæc duo: & reliqua ut in ſecunda declinatione.

P. N. hi, & hæ tres, & hæc tria. G. horum, & harum, & horū triū. D. his, & ab his tribus. A. hos, & has tres, & hæc tria. V. o tres, & o tria. Et notandum, accuſatiuū pluralem, huiuſmodi nominum, quæ in ium faciunt

genitiuum,in *es* tantum deſinere per *ei* diphthongum.

P. N. hi,& hæ,& hæc quattuor. G. horum,& harum, & horum quattuor. D. his quattuor. A. hos, & has, & hæc quattuor. V. o quattuor. A. ab his quattuor. Et ſic P. N. hi,& hæ,& hæc quinque,ſex,ſeptem,octo,nouē, & reliqua uſque ad centum indeclinabilia.

P. N. hi,& hæ,& hæc centum. G. horum, & harū, & horum centum. D. his cētum. A. hos,& has,& hæc centum. V. o centum. A. ab his centum,ſic bicentum,tercētum, quatercentum, deciecentum, & ſimilia.

P. N. ducenti, ducentæ, ducenta. G. ducentorum, ducentarum,ducentorum. D. ducentis. A. ducentos, ducentas, ducenta. V. o ducenti,o ducentæ,o ducenta. A. a ducentis. Sic trecenti,trecentæ,trecenta, quadringenti, quadringentæ, quadringenta, quingenti, quingentæ,quingenta,ſexcenti,ſexcentæ,ſexcenta, ſeptingenti, ſeptingentæ, ſeptingenta, octingenti, octingentæ,octingenta,noningenti,noningentæ,noningenta.

Mille adiectiuum quo modo flectitur?

P. hi,& hæ,& hæc mille,horum,& harum,& horum mille,his mille,hos,& has, & hæc mille, o mille, ab his mille. & ſic dicimus, Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ.

Declina mille ſubſtantiuum.

S. Hoc mille, huius mille, huic mille, hoc mille, o mille, ab hoc milli. P. hæc millia, horum millium, his millibus, hæc millia, o millia, ab his millibus. & ſic dicimus mille agnarum, mille hominum moritur, duo millia mummum.

Quòd mille faciat ab hoc milli per i, hæc Gellius: aperteq. oſtendit mille & uocabulum eſſe, & ſingulari numero dici, & caſum etiam capere ablatiuum, nec ceteros caſus requiri oportere.

DE GRADIBVS COMPARATIONIS.

Quot ſunt gradus comparationis? Tres, poſitiuus, comparatiuus, ſuperlatiuus. Da poſitiuum? doctus,

pulcher,prope. Da comparatiuum? doctior, pulchrior, propior. Da ſuperlatiuum? doctiſſimus, pulcherrimus, proximus.

Dic aliquot poſitiua cum comparatiuo,& ſuperlatiuo? Doctus,doctior,doctiſſimus,docta,doctior,doctiſſima,doctum,doctius,doctiſſimum. Et in aduerbio,docte,doctius,doctiſſime.

Pulcher, pulchrior, pulcherrimus, pulchra, pulchrior,pulcherrima, pulchrum, pulchrius, pulcherrimum. Et in aduerbio,pulchre,pulchrius, pulcherrime.

Prope,propior, proximus, prope, propior, proxima,prope,propius,proximum. Et in aduerbio, prope, propius, proxime.

Perpulcher, longe pulchrior, quàm pulcherrimus: perpulchra, longe pulchrior, quàm pulcherrima:perpulchrum, longe pulchrius, quàm pulcherrimum. Et in aduerbio,perpulchre,longe pulchrius,quàm pulcherrime.nec dicas perpulchrior,perpulcherrimus.

Magnus, maior, maximus, magna, maior, maxima, magnum,maius,maximum. Et in aduerbio eſſet dicendum per regulam, magne, quod non dicimus, ſed pro eo magnopere,uel ualde,uel multum,& ſimilibus utimur. quis enim diceret, magne erras, magne potes, pro eo quod eſt magnopere erras, multum potes? Itẽ maius potuit Cæſar, quàm Pompeius, nemo diceret Latine: ſed, uel plus, uel magis Cæſar potuit, quàm Pompeius. Dicamus igitur & in aduerbio, magnopere,magis,maxime.

Paruus,minor,minimus,parua,minor,minima, paruum, minus, minimum. Et in aduerbio, parue, minus, minime.

Bonus, melior, optimus, bona, melior, optima, bonum,melius, optimum. Et in aduerbio, bene, melius, optime. nec dicas bone per o.

Malus,peior,peſſimus,mala,peior, peſſima, malum, peius,peſſimum. Et in aduerbio, male, peius, peſſime.

Multus,

Multus, ſine comparatiuo, plurimus. multa, ſine cōparatiuo, plurima. multum, plus, plurimum. Et in aduerbio, multum, plus, plurimum.

DE NOMINIBVS HETEROCLITIS.

QVONIAM ſunt quædam nomina, quæ uarie declinantur, quæ propterea Græci ἑτερόκλιτα uocant, & nos Græco nomine, quia Latinū nō habemus, heteroclita appellamus: operæpretium hoc loco uidetur, de heteroclitis ſcribere, ſi prius præſcripſerim nominum quædam eſſe aptota, quæ per omnes caſus uniformiter currunt, ut frugi, nequā & ſimilia, & numerorum nomina a quattuor uſque ad centū. Quædam monoptota, quæ unum duntaxat caſum habent, ut ſua ſponte. Quædam diptota, quæ duos tantum diuerſos caſus habent, ut fors forte, tabi tabo, ueru a, ueribus. nam ueruum non eſt in uſu. Quædam triptota, quæ tres tantum caſus diuerſos habent, qualia ſunt neutra in ſingulari, ut templum, templi, templo: & in plurali neutra omnia, ut templa, templorum, templis, ſidera, ſiderum, ſideribus. Quædam tetraptota, quæ quattuor tantum diuerſos caſus habent, qualia ſunt in r deſinentia ſecundæ declinationis, ut puer, uir. Quædam pentaptota, quæ quinque caſus tantum diuerſos habent, qualia ſunt maſculina, & feminina ſecundæ declinationis, ut doctus, Priamus, populus, fagus. Virg. Quędam hexaptota, quæ ſex caſus uarios habent, qualia ſunt unus, totus, ſolus, ut unus, unius, uni, unum, o une, ab uno. Latine Diomedes appellat ſimplicem unicam, bipartitam, ternariam, quaternariam, quinariam, ſenariam, ut ſupra eſt dictum.

Maſculina, in plurali neutra. auernus auerna, balteus baltea, carbaſus carbaſa, cetus cete, quod Græcum eſt,

eſt, τὰ κήτεα κήτη. Dindymus Dindyma, euentus euenta, Gargarus Gargara, Hiſmarus Hiſmara, iocus ioca, iuſſus iuſſa, locus loca, maſſicus maſſica, Mænalus Mænala, pileus pilea, permiſſus permiſſa, ſibilus ſibila, ſupparus, ſuppara, Tartarus Tartara, Tenarus Tenara, taigetus taigeta. Dicimus etiam hi baltei, hi euentus, hi ioci, maſſici, ſuppari, ſibili. Cetus autem nuſquam lectum eſſe ait Seruius. aliqui hoc cetus dicunt: quia Græce τὸ κῆτος. Carbaſus Priſcianus femininum eſſe dicit, Phocas maſculinum, Probus, & Caper incerti generis. Legitur & hoc iuſſum, euentum, pileum, ſuperum. Infernus, & inferna ſubſtantiua, non memini legere apud approbatos auctores.

Feminina, in plurali neutra. arbutus arbuta. quanquam hæc arbutus, hæ arbuti, arbor eſt: hoc arbutum uero, hæc arbuta pomum, altilis altilia, Bucolica Bucolicæ, Bucolica Bucolicorum: ſic Georgica, Grammatica, Rhetorica, Topica, Ethica, &, ſi qua ſunt alia. Intybus intyba, pergamus pergama, ſupellex ſupellectilia. Zinzania zinzaniæ, & zinzania zinzaniorum. Dicimus & hi intybi. Plinius & hoc intybum dicit. Altilis magis adiectiuum uidetur, ut reptilis.

Neutra, in plurali maſculina. Argos Argi, cælum cæli, capiſtrum capiſtri, eliſyum eliſyi, filum fili, frenum freni, porrum porri, raſtrum raſtri. Dicimus & hæc capiſtra, fila, frena, raſtra, porra.

Neutra, in plurali feminina. amygdalum, amygdalæ, & hæc amygdala. amygdalus autem arbor eſt, ſicut hæc amygdala apud Plinium. balneum balneæ, & balnea, cepe hæ cepæ, delicium delicie, epulum epulæ, nundinum nundinæ.

Maſculina ſingularia. Aer, æter, ceſtus Veneris, ſimus, fumus, limus, mundus, muſcus, penus, pontus, puluis, ſal. dicimus & hoc ſal. ſanguis, ſol, ueſper, nemo. Inuenies tamen fumos, ſoles, mundos, pulueres, & alia.

Maſculina

Maſculina pluralia, antes, ambo, annales, cancelli, cani,carceres,caſſes,cælites,codicilli,faſces,faſti,fori, furfures,inferi, lares,liberi, pro filiis, lemures, loculi, maiores, minores, manes, natales, pro generis nobilitate, optimates, penates, primates, proceres, poſteri, pugillares, quirites, ſales, pro urbanitate quadam dicendi, ſentes, ſuperi, uepres. Adde etiam Fabii, Locri, Luceres,Quinctilii,Tatienſes,& ſimilia. Item multa ludorum, & feſtorum nomina, ut Apollinares, Quinquatres,Circenſes. Legimus & quiritem, & cælitis, & ceteros huius nominis obliquos ſingulares. Item optimatem,procerem, pugillarem, legitur & pugillaria, & ab hoc uepre.

Feminina ſingularia. auaritia, amentia, bilis, cholera,caries,diligentia,dementia,eloquentia,fama,fames, fides,fuga,gloria,humus,indoles, inſania, iuuenta, iuuentus,labes,lues,lux,memoria, mors, pax, pix, paupertas,parſimonia, penus,pernicies, proles, proſapia, rabies,ſalus,ſanies,ſapientia,ſitis,ſenecta,ſenectus, ſoboles,ſecordia,ſtrues,ſtultitia,tabes,tuſſis,uita,ueſpera, uecordia. Inuenies ſapientias, memorias, uitas, labes, luces, paces, mortes, & alia non nulla.

Feminina pluralia,ambages,antiæ, ædes, pro domo, argutiæ,ambæ,blanditiæ,bigæ,Kalendæ,cantes, cunæ, crates, deliciæ, diuitiæ, diræ, excubiæ, exuuiæ, exequiæ, faleræ, facetiæ, feriæ, fidiculæ pro inſtrumento tortorio,fruges,gades,grates, gratiæ deæ, idus, induciæ, inferiæ, inſidiæ, inficiæ, illecebræ, inimicitiæ, lactes,latebræ,litteræ pro epiſtola,manubiæ, minæ, nonæ,nuptiæ,nugæ,nundinæ,opes,primitiæ, preces,præſtigiæ, quiſquiliæ, quadrigæ, reliquiæ, ſelugæ, ſcalæ, ſcopæ, ſordes, ſuppetiæ, tenebræ, thermæ, tricæ,ualuæ. Ex his multa inuenies in ſingulari, ut ſcala, ſcopa, precis,preci,prece, ualua, biga, quadriga, lactis, latebra,blanditia,ambage,gratia, inimicitia, illecebra, legitur etiam nundinum, & trinundinum.

Neutra

Neutra ſingularia. ador, alec, barathrum, cœnum, crocum, fas, gelu, ir, iuſtitium, lac, lethum, lutum, manna, mane, macellum, mammona, nitrum, nil, nihil, nihilum, nefas, neceſſe, paſcha, penum, pus, ſalum, ſenium, ſpicum, ver, veſper, veſperum, virtus, viſcum, vulgus. Sunt qui & purem maſculine dicunt, & pura pluraliter. Accedunt ad hæc metallorum nomina, vt aurum, præter æs, & oricalchum & electrum. Et liquidorum, ut ius, phlegma. Et aridorum humi naſcentium cuiuſcunque generis, quæ ad menſuram pondusve referuntur, ut triticum, far, cicer, piper, milium, fenum, oriza, orobus. Item herbarum, & fruticum, ut apiũ, petroſelinum, ſanſucum, mentaſtrum, abrotanum, cuminum, roſmarinum, nepeta, mentha, & id genus alia. Multa tamen leges in plurali, ut aquas, undas, latices, lymphas, æquora, freta, maria, mella, uina, pocula, ſtagna, fontes, fluuios, flumina, lacunas, lacus, puteos, paludes, acetis, ordea, lentes, frumenta, fabas, melõnes, pepõnes, farra, piſa, lupinos, fraga, rutas, muſta, loliis.

Neutra pluralia. arma, ambo, artaxata, bactra, carcheſia, caſtra, cythera, ceraunia, crepundia, cunabula, exta, effata, flabra, iuſta, magalia, mapalia, mœnia, palearia, pondo, præcordia, roſtra nauium, feria, ſponſalia, teſqua, vinacea. Adde his feſtorum, & ludorum nomina, ut Orgia, Vulcanalia, Floralia, Bacchanalia, Saturnalia, Compitalia, Terminalia, Parentalia, Neptunalia, Palilia, & huiuſmodi.

Nominatiuo, & vocatiuo ſingulari carent hæc. huius dapis, ditionis, frugis, frondis, feminis, remigis, precis, necis, lateris, viſcis, viſceris, verberis. Hæc tamen inueniuntur etiam in nominatiuo daps. ſemen, frons, nex, remex.

Quæ ſunt per diuerſos caſus defectiua? Hęc ſpes habet ſpes in tribus caſibus in numero plurali. Iuuenalis. Poſt damnum temporis, & ſpes deceptas. Expes ab eo compoſitum,

compoſitum, habet nominatiuum, & uocatiuum. Fora, & forte tantum dices, ut Fors ſi qua tuliſſet, & forte ſua Libycis. Dices etiam precis, & preci, & prece, Frugi, frugem, & fruge, quæ ſunt triptota: ſecundum Priſcianum in ſingulari numero, Sponte monoptotum eſt, ut ſponte ſua, & Laterem, inuenitur latere, & lateres apud Plautum, & Satias nominatiuus ſolus, & Flamine pro ſpiritu ablatiuus, & Natu, teſte Seruio. ſic Aſtu, & Promptu. Præterea inuenies hi aſti, hos & o aſtus: inuenies ſpontis apud Columellam. Lucilius ſatiate dixit. Macte uocatiuus eſt ſolus. interpretatur autem magis aucte. Virgil. Macte puer uirtute noua, ſic itur ad aſtra. ueteres etiam Mactus & macti dicebant. Vis, inquit Priſcianus, habet omnes caſus in utroque numero. Ador aptotum eſt propter duas regulas inter ſe contrarias. nam ſi genitiuus eſt adoris, penultima aut longa erit, aut breuis. ſi longa, cum ſit neutrum, debuit corripere, ut æquor, æquŏris, marmor marmŏris. ſi breuis, cum deriuetur ab adoro (ut ſenſit Priſcianus. nam Feſtus ab edendo, uel adurendo dicit deriuatum) debuit producere, ut honor honōris, decor decōris, labor labōris, ab honoro, decoro, laboro: & propterea remanſit indeclinabile. Os habet oris, & ore in ſingulari: in plurali uero tantum ora, & oribus. Os uero oſſis integrum eſt utrobique. Iupiter quaſi iuuans pater, habet nominatiuum & uocatiuum tantum. Iouis enim, nomen eſt per ſe: & & in nominatiuo ueteres hic Iouis dicebant. ſimiliter & Dieſpiter, hoc eſt diei pater. Tabi & Tabo, Vicem & uice: cuius pluralis integer eſt. raro uicis inuenies. Ditionem, & ditione, Repetundarū, & repetundis, Inficiæ, & inficias, Suppetiæ, & ſuppetias, Dicā, & dicas. Cicero uſus eſt dica in Verrinis, Scribitur Heraclio dica. quod Græce ἡ δίκη dicitur. diptota ſunt. Quidam addūt huius ditionis. nō nulli, ab hac ditione tantū dicūt.

Interrogatiua, ut quis, uter: relatiua, ut qui, quæ, quod,

quod, ſuus: diſtributiua, ut nullus: infinita, ut aliquis: deficiunt uocandi caſu. præter omnis, ut diximus. & pronomina ſimiliter omnia: præter tu, meus, noſter, & noſtras.

Quæ deficiunt naturaliter plurali numero? Omnia propria deorum, hominum, montium, ſiluarum, fluuiorum, & locorum. Athenæ tamen, Mycenæ, Amyclæ, Thebæ, Venetiæ, Piſæ, Senæ, Cumæ, Verulæ, Puteoli, Argi (quod tamen in ſingulari habet hoc Argos) ſunt enunciatione pluralia, intellectu uero ſingularia. Inuenies apud auctores Mycena, Theba. Virgilius, Deprehenſus in urbe Mycena. Statius, Diræq. ad mœnia Thebæ. Homerus, ἀρηγάγυα μυκήνη. ſed ſic raro, in plurali uero ſæpiſſime leges. Virgil. Tacitis regnauit Amyclis. Lucilius. Mihi neceſſe eſt loqui: nam ſcio Amyclas tacendo periiſſe. Stat. Soluerat Oebalio claſſem de littore paſtor Dardanus, incautas blande populatus Amyclas. Virgilius. Millia quot magis nunquam uenere Mycenis. Sic etiam Bactra, Mænala, Dindyma, Gargara: intellectu ſingularia ſunt cum ſimilibus. Dicimus & Cæſares, Aiaces, Hectoras, Fabios, Camillos, Scipiones, Decios, Catones, & plurima huiuſmodi. ſed ſic non ſunt propria nomina.

Quæ mutant in numeris, & caſibus ſignificationem? Ops Opis, quod per omnes caſus ſignificat deã terræ. obliqui uero, opis, opi, opem, ope, auxilium ſignificant, & facultatem, ut affer opem. &, Non opis eſt noſtræ Dido grates perſoluere dignas. Hęc Opis, Nympha eſt, & producit primam. Virgilius in undecimo. At triuiæ cuſtos iam dudum in montibus Opis. Opes in plurali ſignificant diuitias. Veteres etiam hic, & hæc ops pro opulento, ſicut cops pro copioſo dixerunt, ut inquit Caper. Littera in ſingulari ſignificat elementi notam, in plurali epiſtolam. Poetæ tamen neceſſitate carminis litteram etiam in ſingulari numero protulerunt, quod ſæpe facit Ouidius

dius in Heroidibus,

Quam legis, a rapta Briſeide littera venit. Idem

Iſta Mycenea littera facta manu. Idem

Nunquid vbi aſpecta eſt ſtudioſæ littera dextræ,

Protinus eſt oculis cognita noſtra tuis?

Aedes in ſingulari ſignificat templum. in plurali & templa, & domum.

Quæ plurifariam efferunt nominatiuum, & genus cum uoce uariant? Hic euentus, & hoc euentum: hic baculus, & hoc baculum: hic ſenſus, & hoc ſenſum: hic punctus, & hoc punctum: hic tignus, & hoc tignum: hic ſinus, & hoc ſinum: hic tapes tapetis, hoc tapete, hoc tapetum: hic ſeſtertius, & hoc ſeſtertium: hic clypeus, & hoc clypeum: hic ſpicus, hæc ſpica, & hoc ſpicum: hic ſanguis, & hoc ſanguem: hæc cryſtallus, & hoc cryſtallum: hic gibbus, hic gibber, & hæc gibba: hic curriculus, & hoc curriculum; hoc ſinapi, & hæc ſinapis: hic tonitrus, & hoc tonitru. Lucanus. Seu tonitrus ac tela Iouis præſaga notauit. hic cornus, hoc cornu, & hoc cornum. Lucanus. Corni tibi cura ſiniſtri. Ouidius. Dextra tenet cornum. Idem. Flexile cornum. hic crater crateris, hæc cratera crateræ: hic panther pantheris, hæc panthera pantheræ: hic, vel hæc lynx, lyncis, hæc lynca, lyncæ. vnde notandum ab accuſatiuo Græco quinctæ declinationis, fieri nominatiuum latinum, ut ἡ κασσὶς, τῆς κασσίδος, τῇ κασσίδι, τὴν κασσίδα: hæc caſſida caſſidæ. ὁ κρατὴρ τοῦ κρατῆρος, τῷ κρατῆρι, τὸν κρατῆρα, hæc cratera crateræ. & ſunt ſemper generis feminini hmōi nominatiui. quare illud Horatii in ſecūdo carminum. Nec curat Orion. Leones, aut timidos agitare lyncas: non eſt a nominatiuo lynca, ut putauit Priſcianus, ſed eſt accuſatiuus Græcus a nominatiuo lynx, ſic ut apud Virgil. Crateras magnos ſtatuūt, & uina coronāt. crateras hic non eſt a nominatiuo cratera, ſed a nominatiuo, ὁ κρατὴρ, hic crater. ſolent enim huiuſmodi nomina, ſi a

maſculinis

maſculinis deducuntur, mutare genus, ut ὁ δεκάπους, τοῦ δεκάποδος, τῷ δεκάποδι, τὸν δεκάποδα, hæc decempeda, decempedæ. ὁ αἰθὴρ, τοῦ αἰθέρος, τῷ αἰθέρι, τὸν αἰθέρα, hæc æthera, ætheræ. ὁ πανθὴρ, τοῦ πανθῆρος, τῷ πανθῆρι, τὸν πανθῆρα, hæc panthera pantheræ.

Quæ nomina uariantur in nominatiuo, & ſeruant genus? Hæc caſſis & caſſida, apes & apis, plebs, & plebes, ſcobs & ſcobis, hic adeps & adipes, & ſtips & ſtipis, hic cometa & cometes, gobio & gobius, puluis & puluer, cucumis & cucumer, cinis & ciner, uomis & uomer, pubis & puber, labor & labos, honor & honos, odor & odus, arbor & arbos, uapor & uapos, clamor & clamos, hoc genu & genus. Cicero in Arato. Ac propter leuum genus omni ex parte locatas. Paruas vergilias tenui cum luce uidebis. genus pro genu. Item hoc gelu & hoc gelum, hic Euandrus & Euander, Leãdrus & Leander, gongrus & gonger, iber iberis, & iberus iberi, hic Oedipus Oedipodis, & Oedipi, & Oedipodes, Oedipodæ. Terent. Dauus ſum, non Oedipus, Plautus. Oedipo coniectore opus eſt. Statius Theb. primo. Oedipodc cõfuſa domus: hic Phorcyn & Phorcys, Eleuſin & Eleuſis, trachin & trachis, arin & aris, Arabs & Arabus, elephas & elephantus, delphin & delphinis, & delphinus. Vnde notandum a genitiuo Græco fieri nominatiuum Latinum, mutatione os in us, ut τιτὰν τιτᾶνος, hic Titan & Titanus. ſimiliter ἀπὸ τοῦ ἄβακος, hic abacus. ἀπὸ τοῦ ἐλέφαντος, hic elephantus. Item quæ apud Græcos in ρος deſinunt in nominatiuo antecedente alia in eadem ſyllaba conſonante mutare ρος in er apud Latinos, ut ὁ ἀλέξανδρος, hic Alexander. & in us, & in er aliquando, ut τεῦκρος, Teucer, & Teucrus, & quæ ſupra diximus.

Quæ ſunt confuſa in nominatiuo? Os oris, & oſſis, frons frontis, & frõdis, lens lentis, & lendis, glis glitis, & gliris, & gliſſis, pecus pecudis, & pecoris, uas uaſis,

& uadis, & fides fidis, & fidei, caſſis casſidis & caſſis: & multa huiuſmodi.

Quæ ſunt diuerſi generis? Hic penus, & hoc penus quartæ, & hoc penus penoris, & hoc penum peni. dicimus etiam hæc penus, & hoc penu. Lucilius. Magna penus paruo ſpatio conſumpta peribit. Terentius. Omnem penum congerebam clanculum. Plautus. Niſi mihi annuus penus hic ab amatoribus congeratur, cras populo proſtituam uos o puellæ, hic, & hoc ſal, hic, & hæc, & hoc ſpecus. dicimus etiam ſpecum ſpeci, & ſpecu: hic & hæc retis, & hoc rete. hic malus pro arbore nauis, & hæc malus, hic casſis, & hæc caſſis, hic uel hoc ſexus, hic, uel hæc ſilex, finis, talpa, bubo, panthera, ſerpens, grus, margo, dies, aluus, clunis, adeps, cortex, lynx, dama, turtur, ſardonix, pampinus, hic, uel hoc uulgus, guttur, iubar, & multa huiuſmodi. ſed a multis horũ abſtinendũ eſt, atque adhærendum frequentiori auctorum uſui.

Quæ ſunt quæ uariant declinationem? Deſinentia in a tertiæ declinationis, quæ datiuum, & ablatiuum pluralis numeri frequentius in is, quàm in bus mittũt, ut hoc problema, cataplaſma, ænigma, his, & ab his problematis, cataplaſmatis, ænigmatis quæ aliqui uolunt potius deriuari a nominibus hoc problematum, cataplaſmatum, ænigmatum, ut ſupra dictum eſt. Item Vulcanalia, Saturnalia, & huiuſmodi in a feſtorum nomina, genitiuum tam ſecundum formam ſecundæ, quàm tertiæ declinationis habent: datiuũ uero, & ablatiuum tertiæ duntaxat, ut horum Saturnalium, & Saturnaliorum, his, & ab his Saturnalibus, non etiam Saturnaliis. & ſic de ſimilibus. Iugerum in ſingulari ſecundæ eſt declinationis, in plurali uero tertiæ. Iuuen. Iugeribus paucis lumbos donare clientis. Dicitur tamen & hoc iugu iugeris. Tibullus. Vt multo innumeram iugere paſcat ouem. Priſcianus etiam hæc iugera iugerorum dici exiſtimat, cum horum iugerum

pro iugerorum exponit. Impetus, dies, & nox faciunt ablatiuum ſingularem & in u,& in e,ut impetu, & impete,die,& diu,nocte,& noctu. Oui. Impete nunc uaſto, pro impetu dixit tertio Metamorphoſeon. Priſcianus tamen & impes impetis, ab impeto declinat, ſicut indiges indigetis, ab indigeo. Vas uaſis in ſingulari tertiæ, in plurali uero ſecundæ eſt declinationis, ut vaſa vaſorum vaſis. Cæſar lib. III. Commentariorum de bello ciuili. Et noctu neque conclamatis uaſis flumen tranſit. Legimus etiam hoc uaſum apud Gelliũ. dicit enim. Neque mihi ædificatio, neque uaſum, neque ueſtimentum ullum eſt in manu precioſum,neque precioſus ſeruus, neque ancilla. Hic acer aceri, teſte Seruio: quod tamen Priſcianus improbat.ait enim declinandum acer aceris,quod & uerum eſt. quoniam nulla dictio feminini generis in er deſinens, ſecundæ eſt declinationis. & ſciendum, quòd, quando adiectiuum eſt, declinatur etiam acer, acra, acrum, teſtibus Capro,& Probo:& hic acer,hæc acris, & hoc acre,& hic,& hæc acris, & hoc acre, Priſciano auctore. ſic & alacer, & celeber, & equeſter, & pedeſter, & ſaluber, & campeſter declinatur,eodem Priſciano auctore. Antiqui etiam hic,& hæc acer, & hic, & hæc alacer declinabant. Itẽ dicimus ſequeſter,ſequeſtri, & ſequeſtris, & hæc ſequeſtra. Virgilius. Et pace ſequeſtra.

Sunt præterea non nulla adiectiua, quæ & ſecundæ, & tertiæ ſunt declinationis. Sinceris, ſincera, ſincerum: & hic, & hæc ſinceris, & hoc ſincere. Similiter inermus, & inermis, eneruus, & eneruis, biiugus,& biiugis,hilarus,& hilaris, imbecillus, & imbecillis, effrenus, & effrenis, magnanimus, & magnanimis,exanimus, & exanimis, puſillanimus, & puſillanimis,unanimus,& unanimis,& ſimilia ab animo ſic compoſita.Limus, & limis, ſublimus, & ſublimis, accliuus, & accliuis,procliuus,& procliuis, inſomnus & inſomnis, & pauca huiuſmodi. nec dicas etiam incolumus.

Sunt item aliqua ſecundæ, & quartæ declinationis communia, ut hæc laurus, huius laurus, & lauri. quercus, pinus, cornus, colus, lacus, penus, domus, quod nomen cum quarti ordinis eſt, habet omnes caſus in utroque numero, præter ablatiuum ſingularem: cum uero ſecundi omnes item caſus habet, præter uocatiuum ſingulare, & datiuum, & ablatiuum plurales. declinatur etiam hæc domus, huius domuis, ſicuti hæc anus, huius anuis, quemadmodnm ſupra, cum de genitiuo quartæ declinationis ſcriberemus, abunde tractauimus. Adde iſtis ficus, huius ficus, & fici, de cuius declinatione, & genere magna eſt controuerſia apud Grammaticos. quapropter quod ipſe de ficu ſententiam, quàm breuiſſime potero, declarabo.

Ficus cum ſecundæ eſt declinationis, & maſculini generis eſt, & feminini: cum uero quartæ, feminini duntaxat. nam maſculini generis in quarta, non dum legi niſi apud Priſcianum. Quando eſt generis maſculini, & fructum ſignificat, & uitium corporis: cum uero feminini, cuiuſcunque ſit declinationis, tam arborem ſignificat, quàm fructum.

Sed quod dicimus, oſtendemus exemplis approbatorum uirorum. Plinius lib. XVI. naturalis hiſtoriæ. In ficis mirabiles ſunt, & abortus, qui nunquam matureſcunt. Varro in libro de re ruſtica. Fici, quem edimus granum. Lucilius (ut recitat Nonius Mart.) Sicuti cum primos ficos propalam recenteis protulit, pretio ingenti dat primitus paucos. ecce pro fructu ſecundæ declinationis eſt, & maſculini generis. Columella libro ultimo pro fructu in genere feminino protulit, cũ dixit: Alii pinguiſſimam quanque uiridem ficorum eligunt, & arundine, uel digitis diuiſam dilitant. ſic etiam Macrobius libro tertio Saturnaliũ. ait enim. Admonent nos, & fici aridæ. Cicero in Attico. Ex tantulo grano fici. Horatius. Pinguibus & ficis paſtum iecur anſeris albi. Sed in his non poteſt cognóſci, maſculine

ne

ne,an feminine pronuntietur. Plinius lib.xvi. naturalis hiſtoriæ. Præſtantiores ficorum omnium frigidiſſimæ: pro fructu uero & quartæ declinationis uſus eſt Seneca in ſecundo libro diuiſionum, ut ficus non eſſet, niſi mariſcam. Et Suetonius in uita Auguſti. Sic & piſciculos minutos, & caſeum bubalum manu preſſum, & ficus uirides biferas maxime appetebat: pro arbore in ſecunda declinatione. Plinius libro xvi. Quidam breuitate radicum ſeneſcere celerius arbores putant, quòd coarguũt fici, quarum radices longiſſimæ ſunt, & ſenectus ociſſima. Iuuen. Ad quæ diſcutienda ualēt ſterilis mala robora fici: pro arbore & quartæ declinationis. Cicero in dialogo de oratore. Vxorem ſuam ſuſpendiſſe ſe de ficu: pro morbo autem in genere maſculino & ſecunda declinatione uidetur accepiſſe Martialis in illo epigrammate.

Cum dixi ficus, rides quaſi barbara uerba.
Et dici ficos Cæciliane iubes.
Dicemus ficus, quas ſcimus in arbore naſci.
Dicemus ficos Cæciliane tuos.

Priſcianus tamen in ultimo uerſiculo, quartæ declinationis eſſe ficum putat: quod non placet. inauditum enim eſt, ut & Laurentius Valla diſſerit in elegantiis, ficum quartæ eſſe declinationis, & maſculini generis. nam quis crediderit, negare Martialem ficum pro fructu eſſe generis feminini, & ſecundæ declinationis? Præterea non ſatis intelligitur, pro morbo ne, an pro fructu Martialis acceperit. quando quidem poteſt etiam ſic intelligi, Quia dixi o Cęciliane has ficus, tu rides ac ſi ſolœciſmum fecerim, & ficos dicēdum iubes. ſed dicere poſſumus & has ficus, ſicuti ego protuli, & tuos ficos, ſicut tu iubes. tuos dixit, quoniam Cæcilianus ficos tantum dici iubebat. ſimul etiam iocando notat Cæcilianum tanquam ficoſum. Et ſciendum ficum non podicis uitium eſſe peculiare, ſed capitis. unde Paulus Aegineta, φύεται δὲ ταῦτα (id eſt τὰ σύκα) τὸ μὲν

 πλεῖσον

πλεῖστον ἐν κεφαλῇ: hoc eſt, naſcũtur hæ plerunque in capite. nam nemo ueterum anum, & podicem a fico infeſtari ſcribit: apud iuniores tamen legitur. Iuuenalis,

Cæduntur tumidæ medico ridente mariſcæ.

Martialis.

Ficoſa eſt uxor, ficoſus & ipſe maritus:
  Filia ficoſa eſt, & gener, atque ſocer.
Nec diſpenſator, nec uillicus ulcere turpi,
  Nec rigidus foſſor, ſed nec orator eget.
Cum ſint ficoſi pariter iuuenesq́ue, ſenesq́ue,
  Res mira eſt, ficos non habet unus ager.

Idem alibi.

Vt pueros emeret, Labienus uendidit hortos.
  Nil, niſi ficetum nunc Labienus habet.

Quod etiam Celſus confirmat his uerbis. In ſede ulcus ſimile fungo naſci ſolere, quod uel cærato tollitur, uel medicamentis uehementioribus, uel ferro adurendum eſt, quẽ fungũ medici quiddam putant eũ eſſe, quem iuniores ficũ appellauere. ſed de ficu hactenus. Illud tamen non prætererim, ficũ pro arbore in maſculino genere inueniri apud Catonem c. VIII.

Quæ nomina ſunt primæ & tertiæ declinationis? Non nulla propria, quæ formam habent patronymicorum, Priſciano teſte, ut Thucydides, huius Thucydidæ, & Thucydidis. Tigranes, huius Tigranæ, & Tigranis. Timarchides, huius Timarchidæ, & Timarchidis. Herodes, huius Herodæ, & Herodis. Orontes, huius Orontæ, & Orontis. Xerxes, huius Xerxæ, & Xerxetis. Hippoclides, huius Hippoclidæ, & Hippoclidis, huiuſmodi: quæ apud Græcos primæ tantum ſunt declinationis, *θουκυδίδης θουκυδίδου, τιγράνης τιγράνου, τιμαρχίδης τιμαρχίδου, ἡρώδης ἡρώδου, ὀρόντης ὀρόντου, ξέρξης ξέρξου, ἱπποκλείδης ἱπποκλείδου.*

Quæ genitiuum in tis, & in is, ſine t mittunt? Quę in *τος* terminant genitiuum Græcum, ut Priſcianus ait,

ait,ut χρέμης,χρέμητος,Chremes,Chremetis,& Chremis, μένδης,μένδητος, mēdes,mendetis,& mēdis. ῥάμνης, ῥάμνητος, Rhānes,Rhānetis,& Rhamnis, λάχης, λάχητος, Laches,Lachetis,& Lachis. Nec mirum, cū apud Græcos quoque multa inueniuntur huiuſmodi ancipitē habētia declinationē,ut γύγης, γύγου, & γύγητος,κώμης,κώμου,& κώμητος, μήκης,μήκου, & μήκητος,θάλης,θάλου, & θάλητος,δάρης,δάρου, & δάρητος, πόλης,πόλου,& πόλητος. unde Vir.duplicē accuſatiuū protulit hunc Dareta, & Daren , δάρητος,καὶ δάρην.

In quot declinationibus utimur Græcorum nominum caſibus? In tribus,in prima,ſecunda, & tertia. nā in quarta,& in quinɫa non memini unquam legere .

Quibus caſibus utimur in prima declinatione? Nominatiuo, genitiuo , accuſatiuo , uocatiuo ſingularibus.nominatiuo in as,ut hic Aeneas: in a, ut hæc Hypermeſtra: in es,ut hic Anchiſes : in e,ut hæc Lybie : quæ paſſim leges. Vir.Sum pius Aeneas. Idem. Et pater Anchiſes . Ouidius . Mittit Hypermeſtra . Idem. Hanc tua Penelope. Genitiuo in es, ut huius Lybies. Lucanus . Finibus extremis Lybies ubi feruida tellus. Accuſatiuo in an, ut hunc Aenean,hanc Aeginan. Vir. Aenean, alacris palmas utraſque tetēdit. Statius. Nanque ferunt raptam patriis Aeginan ab undis . Ouidius . Neſcio quam dicunt Iphigenian iter. & in en , ut hunc Laerten,hunc Daren,hāc Helenen. Ouid. Reſpice Laerten,ut iam ſua lumina claudas. Vir. Præcipitemq. Daren ardēs agit æquore toto. Idē. Aut Atho, aut Rodopen. Ouidius. Re[illegible] Parin nobis, Helenen Menelaus habebit. Idem. Dindymon, & Cybelen, & amœnā fontibus . Idem. Vocatiuo in a, a nominatiuo in as,abieɫione s κοινῶς,ut hic Aeneas,o Aenea. Virg. Vigilasne deum genus Aenea? & in e,ut hic Anchiſes, o Anchiſe,hic Vlyſſes,o Vlyſſe, hic Achilles, o Achille. Virgil. Coniugio Anchiſe Veneris dignate ſuperbo. Ouid . Hanc tua Penelope lento tibi mittit Vlyſſe.

ſe. Idem. Pugnas ne reddat Achille. Idem. Nos te poteremur Achille.

Achilles, & Vlyſſes non ne ſunt declinationis tertiæ? Non, cum in e uocatiuuum emittunt, ſed primæ potius, ut Anchiſes, Laertes. ueniunt enim a Græcis in δὶς, mutatione δὶς in ης per ἦτα, ut Αχιλλδὶς, Αχίλλης, Οδυσσδὶς, Οδύσσης· qua in re ſequimur Dores, qui pro Ορφδὶς, Ορφης: pro Τυδδὶς, Τύδης dicunt: quorũ vocatiuus κοινῶς eſt ὦ Αχίλλη, ὦ Ορφη, ὦ Τυτίδη, ſicut ὦ Αγχίση, ὦ Λαέρτη. Vnde nos o Achille, o Vlyſſe dicimus.

Quibus caſibus utimur in ſecunda declinatione? Nominatiuo, genitiuo, datiuo, accuſatiuo, & uocatiuo ſingularibus: nominatiuo, genitiuo, accuſatiuo, & uocatiuo pluralibus. Nominatiuo ſingulari in δὶς, in ος longum ἀττικῶς, in ος breue, in ον, ut hic Orpheus, hic Athos, hæc Ilios, hoc Ilion. Virgilius Orpheus in ſiluis inter delphinas Orion. Iuuenalis. Velificatus Athos. Ouid. Ilios, & murus quod fuit ante ſolum, quod quidam legunt Ilion, ut ſit quale eſt Præneſte ſub ipſa, & in Eunuchum ſuam, & Centauro uehitur magna. Genitiuo in os, ut huius Theſeos, huius Tereos. in o, ut huius Nicoleo, huius Androgeo. Martialis. Flet Philomela nefas inceſti Tereos. Virgil. In foribus lethum Androgeo. Datiuo in ει per ει diphthongum, ut huic Orphει. Virgil. Orphει Calliopea, Lino formoſus Apollo. etſi Priſcianus dicit. Cum ſit datiuus Græcus, pro ει diphthongo, i longam habuit more ſcripturæ noſtræ. Accuſatiuo in on, in o magnum, in a, ut hunc Dindymon, hanc Pylon, hunc Atho, hunc Theſea, hunc Ilionea. Ouid. Dindymon & Cybelem. Idem. Nos Pylon antiqui neleia Neſtoris arua. Virg. Aut Atho, aut Rhodopen. Ouid. Theſea deuoui. Virg. Et amicum Cratea muſis. Cratea muſarum comitem. Idem. Ilionea petit dextra.

Quare huiuſmodi accuſatiuos in a penultima modo

do correpta, modo producta poetæ noſtri protulerũt? quia hoc & Græci faciunt. nam in ἀὺς deſinentia accuſatiuo κοινῶς per εα faciunt, ἰωνικῶς δὲ per ηα, ut ὁ θησεὺς, τὸν θησέα κοινῶς καὶ τὸν θησῆα ἰωνικῶς. ſimiliter τὸν Ἀχιλλέα, καὶ Ἀχιλλῆα, τὸν Ἰλιονέα καὶ Ἰλιονῆα.

Quare hic Athos, facit hunc Atho, & non hunc Athon, ut cetera apud Græcos in ως, ut ὁ μενέλεως τὸν μενέλεων? Quia quattuor annotantur apud illos accuſatiui abſque ν, τὸν ἄθω, τὴν κῶ, τὴν τέω, τὸν λαγώ. ſic enim Theodorus Gaza in ſecundo τῶν εἰς τέσσαρα, σεσημειώσθω ἐπὶ τὸν τεταρτοκλίτων ἄθω κῶ, τέω, λαγὼ αἰτιατικολογούμενα ἄνευ τοῦ ν ἁπλικῶς. Genitiuo plurali in on per o magnum, ut horum Bucolicon, Georgicon, Grammaticon, Rhetoricon, cum circunflexo in fine. Nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo pluralibus in a, ut hæc Bucolica, Rhetorica, Grammatica, & ſimilia.

Quibus caſibus utimur tertiæ declinationis? Omnibus tam ſingularis, quàm pluralis numeri: præter datiuum pluralem. Nominatiuo ſingulari in a, ut poema: in o per o magnum, ut Dido: in an, ut Titan: in in, ut delphin: in on, ut Corydon: in ar, ut epar: in yr, ut martyr: in or, ut Neſtor: in as, ut Arcas: in is, ut poeſis: in ys, ut Erinnys: in os, per o magnum, ut heros: in o, per o paruum, ut epos: in us per ου, ut Oedipus: in ax, ut thorax: in yx, ut ſtyx, in abs, ut Arabs: in ops, ut Cyclops. exẽpla, qui uolet, ipſe ſibi inueniat. Genitiuo ſingulari in os, in us, ut huius Aeneidos, huius Sapphus. Oui. Attamẽ illæ tuę felix Aeneidos auctor. Idẽ. Auctoris nomina Sapphus. Virgil. Fatidicæ Mantus. Datiuo in i, ut huic Palladi. Stat. Palladi litoree. Accuſatiuo in a. Virg. Phyllida mitte mihi. in o. Ouid. Miſeramq. relinquere Dido. Idem. Spectabat ad Io, Ante oculos Io, quãuis auerſus habebat. in in. Martialis. Tu licet & noſtrũ dixit Alexin ames. Vocatiuo in i. Virg.

Te

Te Corydon o Alexi. Ouid. Tu Pari ſemper ama. Item quot modis definit nominatiuus? Nominatiuo plurali in es. Virgil. Soli cantare periti Arcades. Genitiuo plurali in on. Martialis. Argutis epigrammaton libellis. Nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo pluralibus in a. Iuuenalis. Stemmata quid faciunt? Accuſatiuo plurali in as. Virgil. Permiſtos Heroas, & ipſe uidebitur illis. Idem. Pleiadas hydas. in eis, ut alpeis, Syrteis. Virgil. Sæuiſq. uadis immittite ſyrteis.

Licet ne nomina in o, ut Dido, Sappho, Latine declinare, ut Iuno? Licet ſecundum Priſcianum, qui antiquos huiuſmodi declinatione uſos oſtendit. Actius, Cuſtodem aſſiduum Ioni appoſuit. Ennius. Pœnos Didone oriundos. Plautus. Vidit Argum, quem quondam Ioni Iuno cuſtodem appoſuit. Qua ratione declinandi etiam C. Cæſar ſecutus antiquos uſus eſt, quod indicat tetraſtichon hoc in Romulo.

Vatibus Auſoniis Tyriam dat Græcia Dido.
Fecit Didonem Romula uox Taciti.
Ad Calypſonem Latiis das inclyte Cæſar,
Quodq́. decor patitur Quinctiliane iubes.

Sed errant, ait Foca grammaticus, qui Didonis, aut Mantonis genitiuum dicunt, cum & uocis aſperitas, & ueterum auctoritas eiuſmodi declinationem repudiet. nam translata in Latinam linguam, nihilo minus Gręce declinantur, ſic Dido didois, didoi, didoem, didoe. Idem ſentire uidetur Quinctil. his uerbis. Nunc recẽtiores inſtituerunt Gręcis nominibus Græcas declinationes potius dare. quod tamen ipſum nõ ſemper fieri poteſt. mihi autem placet Latinam rationem ſequi, quouſque patitur decor. neque enim iam Calypſonem dixerim ut Iunonem.

DE

DE PRONOMINE.

QVID eſt pronomen? Pars orationis declinabilis, quæ pro uniuſcuiuſque nomine accipitur, perſonasq. finitas recipit.

Quare dicitur pronomen? Quia pro nomine, hoc eſt loco nominis ponitur, ſicut proconſul, quia loco conſulis: & proprætor quia prætoris loco funguntur, appellati ſunt.

Pronomini quot accidunt? Sex, Species, genus, numerus, figura, perſona, & caſus.

Quot ſunt pronomina, de quibus nulla dubitatio eſt apud Latinos? Quindecim, Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, & is, meus, tuus, ſuus, noſter, & ueſter, noſtras, & ueſtras.

Quot ſunt ſpecies pronominum? Duæ, primitiua, ut ego: deriuatiua, ut meus.

Quot ſunt primitiua? Octo, Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, & is.

Quot ex primitiuis pronominibus ſunt tantum demonſtratiua? Quattuor, Ego, tu, hic, & iſte.

Quot ſunt tantũ relatiua? Tria. Quæ? Sui, is, & ipſe.

Quot ſunt modo demonſtratiua, modo relatiua? Vnum, ille.

Quot ſunt deriuatiua pronomina? Septem, Meus, tuus, ſuus, noſter, & ueſter, noſtras, & ueſtras.

Vnde deriuantur? A genitiuis primitiuorum, ego, tu, ſui.

Quo modo? A genitiuo mei, meus: a genitiuo tui, tuus: a genitiuo ſui, ſuus: a genitiuo noſtrum, uel noſtri, noſter, & noſtras: a genitiuo ueſtrum, uel ueſtri, ueſter, & ueſtras.

Quot ex deriuatiuis ſunt poſſeſſiua? Quinque. Quæ? Meus, tuus, ſuus, noſter, & ueſter.

Quot ſunt gentilia, ſeu patria? Duo. Quæ? Noſtras, & ueſtras.

Quot

Quot ſunt genera pronominum? Quinque. Quæ? Maſculinum, ut meus: femininum, ut mea: neutrum, ut meum: commune duum generum, ut hic, & hæc noſtras, & veſtras: commune trium generum, vt ego, tu, ſui.

Quot ſunt numeri pronominum? Duo. Qui? Singularis, vt ego: pluralis, vt nos.

Quot ſunt figuræ pronominum? Duæ tantum. Quę? Simplex, vt ego, is: compoſita, ut egomet, idem.

Quot ſunt pronomina, quæ per nominatiuos componuntur? Duo ſecum, iſte, & hic: vt illic, iſtæc, iſtoc: in quibus, quia non ponitur adſpiratio, ſunt qui magis metaplaſmum, quàm compoſitionem putent. unum is, cum aduerbio demum, vt idem, quod eſt is demum, hoc eſt is iterum. Iſte, & hic componuntur ne per omnes caſus? Minime: ſed per eos tantum, qui in c deſinunt, præter datiuum huic.

Cum quot orationis partibus pronomina componuntur? Cum tribus, cum nominibus, vt huiuſmodi: cum aduerbiis, vt eccum eccam, ecos eccas, ellũ ellam, ellos, ellas, pro ecce eum eam eos eas, illum illam, illos illas: cum præpoſitione, vt mecum, tecum, ſecum, nobiſcum, & vobiſcum. ſed in his potius eſt præpoſitio cum pronomine per anaſtrophen, vt in quicum, pro cum quo: quibuſcum, pro cum quibus.

Quot ſunt ſyllabicæ adiectiones? Quattuor. Quæ? Met, te, ce, pte.

Met quibus adiungitur? Omnibus caſibus utriuſque numeri tam primæ quàm ſecundæ perſonæ, præter tu, ne verbum putetur tumet, pro quo tute, & tutemet dicimus, vt egomet, id eſt ego, & non alius: tutemet, id eſt, tu ipſe per te, & non per alium.

Te quibus adiungitur? Tu & te, vt tute & tete, ſicut meme, ſeſe.

Ce quibus adiungitur? Pronomini hic, hæc, hoc, apud antiquos per omnes caſus, vt hicce, hæcce, hocce,

apud

apud Neotericos uero per eos tantum qui in s litteram deſinunt,ut huiuſce,hiſce,hoſce,haſce.nec nõ his genitiuis iſtius,illius, ut iſtiuſce, illiuſce. Antiqui etiã illice pro illic proferebant,illucce, iſtucce. Terentius. Illanccine mulierem dixit.

Pte quibus adiungitur? Quinque ablatiuis, mea, tua,ſua,noſtra,& ueſtra,ut meapte,tuapte,ſuapte,noſtrapte, & ueſtrapte.

Quot ſunt perſonæ pronominum? Tres.Quæ? Prima,ut ego.ſecunda,ut tu.tertia,ut ille.

Quot ſunt caſus pronominum? Sex. Qui? Nominatiuus, genitiuus, datiuus, accuſatiuus, uocatiuus, ablatiuus.

Quot pronomina habent uocatiuum caſum? Quattuor. Quæ hoc diſticho connumerantur,

Tu, meus, & noſter, noſtras pronomina, quinctum
Quattuor admittunt: cetera cuncta carent.

Quare uocatiuo carent cetera pronomina? Quia ſermo ad ea non dirigitur.

Quot ſunt declinationes, ſeu modi pronominum? Quattuor. Primus in i, uel in is. ſecundus in ius. tertius in i, & in æ,& in i.quartus in is tantum.

INTERROGATIONES DE PRONOMINE.

Ego quæ pars orationis eſt? Pronomen. Quare? Quia ponitur loco proprii nominis, & certam ſignificat perſonam.

Ponitur ne ſemper pronomen loco nominis proprii? Maxime. Ergo cum dicimus, ego magiſter, tu diſcipulus, non ne ponuntur loco appellatiuorum nominum, magiſtri ſcilicet, & diſcipuli, quæ ſunt appellatiua? Non. Quoniam omne appellatiuum nomen tranſit in proprium iunctum pronomini, ut meus liber, tuus filius, ille homo.

Ego cuius ſpeciei? Primitiuæ. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Meus

Meus cuius ſpeciei? Deriuatiuæ. Quare? Quia deriuatur a genitiuo mei.

Ego cuius generis? Communis trium generum. Quare? Quia ſic eſt ſicut cui adhæret, ut ego Aldus, ego Maria, ego mancipium.

Meus cuius generis? maſculini. Mea? feminini. Meum? neutri. Quare? Quia prima uox pronominis eſt generis maſculini, ſecunda feminini, tertia neutri.

Noſtras cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia præponuntur ei in declinatione duo articularia pronomina hic, & hæc.

Ego cuius numeri? Singularis. Quare? Quia ſingulariter profertur.

Nos cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Ego cuius perſonæ? primæ. Tu? ſecundæ. Illæ? tertiæ. Quare? Quia omnia nomina, & pronomina ſunt tertiæ perſonæ, exceptis ego quod eſt primæ, & tu ſecundæ, & uocatiuis caſibus, qui ſunt ſemper perſonæ ſecundæ.

Ego cuius caſus? Nominatiui. Quare? Quia in eo caſu declinando reperitur.

Ego cuius modi pronominis? Primi. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in i, uel in is, & datiuus in i definit, ut ego, mei, uel mis, mihi: tu, tui, uel tis, tibi: ſui, ſibi.

Quare ſui non habet in nominatiuo ſi, & in genitiuo ſis? Cauſſa differentiæ SI coniunctionis, & SIS uerbi.

Quot ſunt pronomina primi modi? Tria, Ego, tu, ſui: quæ ſic declinantur.

S. N. ego. G. mei, uel mis. D. mihi. A. me. A. a me. P. N. nos. G. noſtrũ, uel noſtri. D. nobis. A. nos. A. a nobis.

S. N. tu. G. tui, uel tis. D. tibi. A. te. V. o tu. A. a te. P. N. uos. G. ueſtrum, uel ueſtri. D. uobis. A. uos. V. o uos. A. a uobis.

S. G.

S. G. ſui. D. ſibi. A. ſe. A. a ſe. P. G. ſui. D. ſibi. A. ſe. A. a ſe.

Ille cuius modi pronominis? Secundi. Quare? Quia eius genitiuus ſingularis in ius, & datiuus in i deſinit, ut ille, illius, illi: ipſe, ipſius, ipſi: iſte, iſtius, iſti: is, eius, ei: hic, huius, huic.

Quare hic non facit in datiuo hui ſine c? Ad differentiam hui interiectionis.

Quot ſunt pronomina ſecundi modi? Quinque, Quæ? Ille, ipſe, iſte, hic, & is: quorum genitiuus deſinit in ius, & datiuus in i. ſic etiam octo nomina declinantur, quæ ſunt unus, totus, ſolus, alius, alter, ullus, uter, quis, uel qui, cum ſuis compoſitis: quorum unus, totus, ſolus habent uocatiuum. Quæ nomina, & pronomina ſic declinantur.

S. N. Ille, illa, illud. G. illius. D. illi. A. illum, illam, illud. A. ab illo, ab illa, ab illo. P. N. illi, ille, illa. G. illorum, illarum, illorũ. D. illis. A. illos, illas, illa. A. ab illis.

S. N. ipſe, ipſa, ipſum. G. ipſius. D. ipſi. A. ipſum, ipſam, ipſum. A. ab ipſo, ab ipſa, ab ipſo. P. N. ipſi, ipſæ, ipſa. G. ipſorum, ipſarum, ipſorum. D. ipſis. A. ipſos, ipſas, ipſa. A. ab ipſis.

S. N. iſte, iſta, iſtud. G. iſtius. D. iſti. A. iſtum, iſtam, iſtud. A. ab iſto, ab iſta, ab iſto. P. N. iſti, iſtæ, iſta. G. iſtorum, iſtarum, iſtorum. D. iſtis. A. iſtos, iſtas, iſta. A. ab iſtis.

S. N. hic, hæc, hoc. G. huius. D. huic. A. hunc, hanc hoc. A. ab hoc, ab hac, ab hoc. P. N. hi, hæ, hæc. G. horum, harum, horum. D. his. A. hos, has, hæc. A. ab his.

S. N. is, ea, id. G. eius. D. ei. A. eum, eam, id. A. ab eo, ab ea, ab eo. P. N. ii per geminum i, ſine adſpiratione, eæ, ea. G. eorum, earum, eorum. D. eis, uel iis. A. eos, eas, ea. A. ab eis, uel iis.

Quare ipſe non facit in neutro genere ipſud, ſicut iſte, iſtud, & ille, illud? Quia apud antiquos declinabatur ipſus, ipſa, ipſum: mutata eſt prima uox, & remãſit

tertia,

tertia· quanquam Priſcianus lib.xiiii.id non probat.

S. N. īdem eadem ĭdem. G. eiuſdem. D. eidem. A. eundem, eandem, ĭdem. A. ab eodem, eadem, eodem. P. N. iidem, eædem, eadem. G. eorundem, earundem, eorundē. D. eiſdem, uel iiſdem. A. eoſdem, eaſdem, eadem. A. ab eiſdem, uel iiſdem. Et nota īdem maſculinū producere primam, ĭdem uero neutrum corripere.

S. N. unus, una, unum. G. unius. D. uni. A. unum, unam, unum. V. o une, o una, o unum. A. ab uno, ab una, ab uno. P. N. uni, unæ, una. G. unorum, unarum, unorum. D. unis. A. unos, unas, una. V. o uni, o unæ, o una. A. ab unis.

S. N. totus, tota, totum. G. totius. D. toti.

S. N. ſolus, ſola, ſolum. G. ſolius. D. ſoli.

S. N. alius, alia, aliud. G. alius. D. alii.

S. N. alter, altera, alterum. G. alterius. D. alteri.

S. N. vllus, vlla, ullum. G. vllius. D. vlli.

S. N. vter, vtra, vtrum. G. vtrius. D. vtri. cetera declina vt bonus, bona, bonum.

S. N. quis, uel qui, quæ, quod, uel quid. G. cuius. D. cui. A. quem, quam, quod, uel quid. A. a quo, uel a qui, a qua, uel a qui, a quo, uel a qui. P. N. qui, quæ, quæ. G. quorum, quarum, quorum. D. quis, uel quibus. A. quos, quas, quæ. A. a quis, uel a quibus.

S. N. alteruter, alterutra, alterutrū. G. alterutrius. D. alterutri. A. alterutrum, alterutram, alterutrum. A. ab alterutro, alterutra, alterutro. P. N. alterutri, alterutræ, alterutra. G. alterutrorum, alterutrarum, alterutrorum. D. alterutris. A. alterutros, alterutras, alterutra. A. ab alterutris. Et ſignificat alterum ex duobus. Cicero pro Marco Marcello. Quòd ſi in alterutro peccandum ſit, malim ego timidus, quàm parum prudens uideri. Valerius. Quia neceſſe eſſet eos alterutro facto crimine temeritatis, aut periurii teneri.

Quare non dixiſti altera utra, alterum utrum. G. alterius utrius? Quia ex parte tantum exteriore inflectitur,

tur: etſi quæ ex duobus rectis componuntur, ex utra que parte inflecti debeant.

S. N. uterque, utraque, utrunque. G. utriuſque. D. utrique. A. utrunque, utranque, utrunque. A. ab utroque, utraque, utroque. P. utrique, utrę que, utraque. G. utrorunque, utrarunque, utrorunque. D. utriuſque. A. utroſque, utraſque, utraque. A. ab utriſque.

A QVIS ET QVI COMPOSITA.

Quæ cũ quis, uel qui poſſunt componier, hæc ſunt,
Si, que, putas, ali, quam, nam, ne num, enque, piãque,
Nec non quis cum quis poteris componere: ſed dam,
Viſque, & cunque, liber, qui recto adiungere debes.

S. N. ſiquis, ſiqua, ſiquod, uel ſiquid. G. ſicuius. D. ſicui. A. ſiquem, ſiquam, ſiquod, uel ſiquid. A. a ſiquo, a ſiqua, a ſiquo. P. N. Siqui, ſiquæ, ſiqua. G. ſiquorum, ſiquarum, ſiquorum. D. ſiquibus. A. ſiquos, ſiquas, ſiqua. A. a ſiquibus.

S. N. quiſque, quæque, quodque, uel quidque. G. cuiuſque. D. cuique. A. quenque, quanque, quodque. uel quidque. A. a quoque, a quaque, a quoque. P. N. quique, quæque, quæque. G. quorunque, quarunque, quorunque. D. quibuſque. A. quoſque, quaſque, quæque. A. a quibuſque.

S. N. quiſputas, quæputas, quodputas, uel quidputas, & ſic per omnes caſus addendo putas.

S. N. aliquis, aliqua, aliquod, uel aliquid. G. alicuius. D. alicui. A. aliquem, aliquam, aliquod, uel aliquid. A. ab aliquo, ab aliqua, ab aliquo. P. N. aliqui, aliquæ, aliqua. G. aliquorum, aliquarum, aliquorum. D. aliquibus. A. aliquos, aliquas, aliqua. A. ab aliquibus.

S. N. quiſquam, quæquam, quodquã, uel quidquã. G. cuiuſquam. D. cuiquam. & ſic in ceteris addendo quam. ipſe tamen non uterer omnibus. nam ſicut dicerem, non credo quenquam M. Tullio magis eloquentem: ita hoc euitarem dicendi genus. Aiunt non fuiſſe feminam quanquam pulchriorem Thaide.

F S. N.

S.N.quiſnam,quænam, quodnam, uel quidnam. & deinceps, addendo nam.

S.N. nequis, nequa, nequod, uel nequid, & deinceps, præponendo ne.

S.N. Nunquis,nunqua, nunquod, uel nunquid, & ſic in ceteris,præponendo nun. Sed ne his quidem utimur omnibus.ſed ut ſe exerceant, flectant pueri per omnes caſus. Vtamur uero nec ne, diligens poſtea præceptor oſtendat. quis enim diceret, nunqua, & nunquod?

S.N. Enquis, enqua, enquod, uel enquid, & ſic in ceteris, præponendo en.

S.N. Quiſpiam, quæpiam, quodpiam, uel quidpiam, & deinceps, addendo piam.

S. N. Quidam, quædam, quoddam, uel quiddam. G.cuiuſdam.D.cuidam.A.quendam, quandam, quod dam,uel quiddam. A. a quodam, a quadam, a quodā. P.N.quidam,quædam,quædam. G.quorundam,quarundam, quorundam, & mutatur m in n, quia m ante d eſſe non poteſt, ſicut nec ante q & c & t & f. Datiuo quibuſdam. A. quoſdam, quaſdam, quædam. A. a quibuſdam. Et nota, quidam & maſculinum ſcribi debere unico d: neutrum uero quiddam, & quoddam, duplici.

S. N.Quiuis,quæuis,quoduis,uel quiduis,& ſic in reliquis, addendo uis.

S.N.Quicunque,quæcunque,quodcunque. G. cuiuſcunque. D. cuicunque. A. quencunque, quancunque, quodcunque. A. a quocunque,quacunque, quocunque. P. N. quicunque, quæcunque, quæcunque. G. quoruncunque, quaruncunque, quoruncunque. D. quibuſcunque. A. quoſcunque, quaſcunque, quæcunque. A. a quibuſcunque.

S.N.Quilibet, quælibet, quodlibet, uel quidlibet, & deinceps,addendo libet.

S.N.quiſquis,& quidquid. A.quidquid. A. a quoquo,

quo, a quaqua, a quoquo. ceteris uacat.

S.N. Neuter, neutra, neutrum. G. neutri, neutræ, neutri, & neutrius apud antiquos. D. neutro, neutræ, neurro, & reliqua, ut bonus, bona, bonum.

S.N. Iſtic, iſtæc, iſtoc, uel iſtuc. A. iſtũc, iſtanc, iſtoc, uel iſtuc. A. ab iſtoc, iſtac, iſtoc. P. N. & A. in neutro tantum genere iſtæc. & ſic inflecte illic, illæc, illoc, uel illuc, quibus utebantur antiqui, nunc autem exoleuerunt.

Meus, mea, meum cuius modi pronominis? Tertii. Quare? Quia per omnes ſuos caſus declinatur ad ſimilitudinem nominum primæ, & ſecundæ declinationis, hoc eſt, ut bonus, bona, bonum, præter mi uocatiuum, a uocatiuo meĕ, ubi e geminum, ac breue, in ī longum commutatum eſt, ut o mī pater, o mī fili pro meĕ pater, meĕ fili.

Tertii modi pronomina ſunt quinque: meus, tuus, ſuus, noſter, & veſter, quæ ſic declinantur.

S.N. meus, mea, meum. G. mei, meæ, mei. D. meo, meæ, meo. A. meum, meam, meum. V. o mi, o mea, o meum. A. a meo, a mea, a meo. P. N mei, meæ, mea. G. meorum, mearum, meorum. D. meis. A. meos, meas, mea. A. a meis.

S.N. tuus, tua, tuum. G. tui, tuæ, tui. D. tuo, tuæ, tuo. A. tuũ, tuam, tuum. A. a tuo, a tua, a tuo. P. N. tui, tuæ, tua. G. tuorum, tuarum, tuorum. D. tuis. A. tuos, tuas, tua. A. a tuis.

S.N. noſter, noſtra, noſtrũ. G. noſtri, noſtræ, noſtri. D. noſtro, noſtræ, noſtro. A. noſtrum, noſtram, noſtrũ. V. o noſter, o noſtra, o noſtrum. A. a noſtro, a noſtra, a noſtro. P.N noſtri, noſtræ, noſtra. G. noſtrorum, noſtrarum, noſtrorum. D. noſtris. A. noſtros, noſtras, noſtra. V. o noſtri, o noſtræ, o noſtra. A. a noſtris.

S.N. ſuus, ſua, ſuũ. G. ſui, ſuæ, ſui. D. ſuo, ſuæ, ſuo. A. ſuum, ſuam, ſuum. A. a ſuo, a ſua, a ſuo. P. N. ſui, ſuę, ſua. G. ſuorum, ſuarum, ſuorum. D. ſuis. A. ſuos, ſuas,

 ſua.

ua. A. a ſuis.

S. N. Veſter, ueſtra, ueſtrum. G. Veſtri, ueſtræ, ueſtri. D. ueſtro, ueſtræ, ueſtro. A. ueſtrum, ueſtram, ueſtrum. A. a ueſtro, a ueſtra, a ueſtro. P. N. ueſtri, ueſtræ, veſtra. G. ueſtrorum, ueſtrarum, ueſtrorum. D. ueſtris. A. ueſtros, ueſtras, ueſtra. A. a ueſtris.

Noſtras cuius modi pronominis? Quarti. Quare? Quia per omnes ſuos caſus declinatur ad ſimilitudinem nominum tertiæ declinationis, hoc eſt, ſicut hic, & hæc Arpinas, & hoc Arpinate. & nota huiuſmodi in as, & nomina, & pronomina, circunflexo tono eſſe pronuntianda, quia ſunt per apocopen ab integris in tis, abiectione ti.

Quarti modi pronomina ſunt duo; noſtras & ueſtras, quæ ſic declinantur.

S. N. hic, & hæc noſtras, & hoc noſtrate. G. huius noſtratis. D. huic noſtrati. A. hunc, & hanc noſtratem, & hoc noſtrate. A. o noſtras, & o noſtrate. A. a noſtrate, & noſtrati. P. N. hi, & hæ noſtrates, & hæc noſtratia. G. horum, & harum, & horum noſtratium. D. his noſtratibus. A. hos, & has noſtrates, & hæc noſtratia. V. o noſtrates, & o noſtratia. A. a noſtratibus.

S. N. hic, & hæc ueſtras, & hoc ueſtrate. G. huius ueſtratis. D. huic ueſtrati. A. hunc, & hanc ueſtratem, & hoc ueſtrate. A. a ueſtrate, & ueſtrati. P. N. hi, & hæ ueſtrates, & hæc ueſtratia. G. horum, & harum, & horũ ueſtratium. D. his, & ab his ueſtratibus. A. hos, & has ueſtrates, & hæc ueſtratia. A. a ueſtratibus.

ALDI

ALDI MANVTII PII ROMANI INSTITVTIONVM GRAMMATICARVM LIBER II.

DE VERBO.

QVID eſt verbum? Pars orationis declinabilis, uel agendi, uel patiendi, uel utriuſque ſignificatiua, cum modis, & temporibus, ſine caſu.

Verbo quod accidunt? Octo, genus, tempus, modus, ſpecies, figura, perſona, numerus, & coniugatio.

Quot ſunt genera uerborum? Quinque, actiuum, ut amo, paſſiuum, ut amor, neutrum, ut ſeruio, commune, ut largior, deponens, ut ſequor.

Quot ſunt tempora uerborum? Quinque, Præſens, præteritum imperfectum, perfectum, pluſqamperfectum, & futurum: aut amo, amabam, amaui, amaueram, amabo.

Quot ſunt modi uerborum? Quinque, indicatiuus, ut amo, imperatiuus, ut ama, optatiuus, ut utinam amarem, ſubiunctiuus, ut cum amem, infinitiuus, ut amare.

Indicatiuus quot tempora habet? Quinque ſeparata, præſens, ut amo, imperfectum, ut amabam, perfectum, ut amaui, pluſquamperfectum, ut amaueram, futurum, ut amabo.

Imperatiuus quot tempora habet? Duo præſens, ut ama, futurum, ut amato.

Optatiuus quot tempora habet? Quinque, præſens, & præteritum imperfectum ſimul, ut utinam amarem, præteritum perfectum, & pluſquamperfectum ſimul, ut utinam amauiſſem, futurum per ſe, ut

vtinam amem.

Subiunctiuus quot tempora habet? Quinque ſeparata, quemadmodum indicatiuus, præſens, ut cum amem, imperſectum, vt cum amarem, perfectum, ut cũ amauerim, pluſquamperfectum, vt cum amauiſſem, futurum, vt cum amauero.

Infinitiuus quot tempora habet? Quinque, præſens, & imperfectum ſimul, ut amare, perfectum, & pluſquamperſectum ſimul, ut amauiſſe, futurum, ut amatum ire, uel amaturum eſſe.

Quot ſunt ſpecies verborum? Duæ, primitiua, ut amo, deriuatiua, ut amaſco.

Quot ſunt ſpecies deriuatiuorũ uerborum? Quinque, inchoatiua, meditatiua, diminutiua, frequentatiua, deſideratiua.

Quæ ſunt inchoatiua? Quæ in ſe deſinunt, & ſunt tertiæ coniugationis, vt viſo viſis, faceſſo faceſſis, arceſſo arceſſis, id eſt eo ad videndum, eo ad faciendum, eo ad vocandum: vſurpantur etiam pro primitiuis, ut laceſſo, pro lacero.

Quo modo formantur inchoatiua? Non habẽt certam formationẽ, nec a verbis omnibus proficiſcũtur.

Quæ ſunt meditatiua? Quæ in ſco deſinunt, & meditationem, hoc eſt exercitationem ſignificant, ut caleſco, id eſt meditor, & exerceor, vt caleam: vnde etiam meditatiua appellantur. nam meditari eſt etiam exerceri.

Habent ne præteritum hæc verba? Quidni? Atque id quod ſua primitiua, vt pingueo, pingui, & pingueſco, pingui: macreo, macrui, & macreſco, macrui. ſed differunt. nam primitiua ſignificant pinguis fui, macer fui: deriuatiua uero, pinguis factus ſum, macer factus ſum. nam ſi ita cupiam dixeris. Hui tam cito macruiſti? Non erit a Macreo, ſed a Macreſco præteritum. quia non macer fuiſti, ſed macer factus es, interpretabitur.

Quo

Quo modo formantur meditatiua? A ſecunda perſona præſentis indicatiui modi cuiuſcunque ſint coniugationis, addita co, ut labo, labas, labaſco : ferueo, ferues, ferueſco: contremo, contremis, contremiſco: edormio, edormis, edormiſco.

Quæ ſunt frequentatiua? Quæ aſſiduam in agendo uim habent: dicuntur etiam iteratiua : quoniam frequenter agendi iterant affectum, ut merſo, merſas, hoc eſt, ſæpius mergo.

Vnde formantur frequentatiua? Ab extremo ſupino mutatione u in o, ut domitu domito, curſu curſo, amplexu amplexo, a ſecutu tamen ſector, & non ſecutor. Sed notandum, quòd quæ habent a in penultima, illud in i breue conuertunt, ut uolatu uolito, rogatu rogito. Item quæ præteritum in gi faciunt, format frequentatiua a ſecunda perſona præſentis indicatiui modi, ut lego, legis, legito: fugio, fugis, fugito. notãtur quærito, a quęro: & ſcitor, & ſciſcitur, a ſcio: & neſcito, & noto, a noſco: & ægreſco, & ægroto, ab ægreo: ſed ægreſco meditatiuum eſt. inueniuntur etiam frequentatiua a frequentatiuis, ut dictito, a dicto, quod a dico deriuatur, pulto, a pulſo, quod a pello deducitur.

Cuius coniugationis ſunt frequentatiua? Primæ, ut curſo curſas, ſector ſectaris. uiſo quod iteratiuum eſſe dicit Diomedes, & ſolum excipiat a regula, quòd non ſit primæ coniugationis. Ego Vallæ accedens, puto eſſe inchoatiuum potius, ut ſupra oſtendimus.

Quæ ſunt deſideratiua? Quæ in rio deſinunt, & affectum ſignificant. parturire enim non eſt meditari partum, ſed deſiderare. Cicero. Aliquando populus Romanus pariat, quod diu parturit. ſimiliter eſurio, eſt, eſſe cupio, id eſt comeſſe. Quinctil. Pater filios eſurit. Item cenaturio, cupio cenare. Martialis.

In omnibus Vacerra quod conclauibus
Conſumit horas, & die toto ſedet,

ſonam in numero ſignulari? Quia naturaliter Imperans, ab eo cui imperat, diuiditur. cum ergo prima perſona eſt, quæ loquitur, ipſa ſibi imperare non ſolet, niſi aliis imperans, ſe quoque immiſceat. & hinc eſt quòd in plurali numero imperatiuus modus primam habet perſonam, ut Moriamur, & in media arma ruamus. quanquam tunc non imperatiua, ſed ſuppoſitiua & hortatiua uocantur, quæ Græci ὑποθετικὰ, & παρακελευστικὰ uocant, qui melius quàm nos, hanc pluralis numeri perſonam ab imperatiuis ſeparant.

DE NVMERO VERBORVM.

Quot ſunt numeri uerborum? Duo, ſingularis, ut amo: pluralis, ut amamus.

DE CONIVGATIONE VERBORVM.

Quot ſunt coniugationes uerborum? Quattuor, Prima, quæ in ſecunda perſona indicatiui modi uel habet as, ut amo amas: uel aris, ut amor amaris. Secũda, quæ in ſecunda perſona pręſentis indicatiui modi, uel habet es, ut doceo doces: uel eris penultima longa, ut doceor doceris. Tertia, quæ in ſecunda perſona præſentis indicatiui modi uel habet is breuem, ut lego legis: uel ĕris penultima breui, ut legor legĕris. Quarta, quæ in ſecunda perſona præſentis indicatiui modi, uel habet is longam, ut audio audīs, uel īris penultima longa, ut audior audīris.

Sed facilius cognoſcent pueri uerba tertiæ coniugationis a uerbis quartæ differre, in Imperatiuo & Infinitiuo. nam tertiæ coniugationis uerba faciũt in Imperatiuo in e, in ſecũda perſona ſingulari: infinitiuo uero in ĕre penultima breui, ut lego legis, lege legĕre: aſpicio aſpicis, aſpice aſpicĕre. Quartæ uero coniugationis uerba habent in ſecũda perſona ſingularis, Imperatiui modi: in Infinitiuo uero īre penultima lõga, ut audio audis, audi, audīre: tuſſio, tuſſis, tuſſi, tuſsīre.

Illud etiam notandum, uerba primæ coniugationis are, & ari, & arem, & arer, & eris, uel ere producere in penultima

penultima,ut amāre,amāri, amārem, amārer, amēris, vel amēre.Secundæ vero, ere eri & erem & erer & aris uel are: ut docēre,docēri,docērem,docērer, doceāris,uel doceāre . Quartæ autem ire, & iri, & irem, & irer,& aris,vel are:ut audīre,audīri,audīrem,audīrer, audiāris,uel audiāre. ſed aris,vel are producitur in omni verbo.Tertiæ vero coniugationis,ire,ere,Infinitiui tantum ere,erem,eres,eret,erent : erer etiam primam perſonam tantum optatiui,& eris,vel ere ſecūdam indicatiui paſſiui corripere:vt legite,legĕre, legĕrem,legĕres, legĕret, legĕrent, legĕrer, legĕris, uel legĕre. erunt autem, & ere præteriti perfecti indicatiui modi in omni coniugatione producūt e , vt amauērunt , uel amauēre,docuērunt,vel docuēre,legērunt,uel legēre, audiuērunt,nel audiuēre.

DE PRAETERITIS.

Primæ coniugationis præterita quot regulas habent? Quinque.

Quæ eſt prima?

Omnia uerba primæ coniugationis a ſecunda perſona præſentis indicatiui modi abiecta s & addita ui faciunt præteritum, ut amo amas amaui: præter duodecim,quæ per ui ſyllabas faciunt præteritum.& do dedi,ſto ſteti,lauo laui,iuuo iuui.ut oſtendunt hi uerſus,

Cum domo iunge mico , cubat , & neco , cum frico, plico .
Et tonat,atque ſonat,ſecat,& crepo,nexo, uetoque,
Doque,dedi,& laui lauo,ſto ſteti,& iuuo iuui.

Quæ eſt ſecunda?

Plico,& mico cum præpoſitione compoſita, per ui ſyllabas faciunt præteritum,ut applicui,dimicui. Inueniuntur etiam in aui,ſed raro. Cū nomine autem compoſita,in aui faciunt , ut multiplicaui,duplicaui.

Quæ eſt tertia?

A cubo compoſita tam primæ, quàm tertiæ coniugationis inueniūtur, ut accubo,accubas, & accumbo, accum-

accumbis: incubo, incubas, & incumbo, incumbis. Habent tamen commune præteritum, accubui, incubui. Quæ primæ coniugationis ſunt in præſenti ſine m: tertiæ vero habent m ante b.

Quæ eſt quarta?

Do monoſyllabis compoſitũ tranſit in tertiam coniugationem, & præteritum geminat, vt reddo, reddidi. Cum diſſyllabis vero, eſt primæ coniugationis, vt vænundo, vænũdas, vænundedi, circundo, circundas, circundedi, peſſundo, peſſundas, peſſundedi.

DE PRAETERITIS SECVNDAE CONIVGATIONIS.

Omnia verba ſecundæ coniugationis quacunque antecedente conſonante, eo in ui ſyllabas conuerſa, faciunt præteritum, vt doceo, docui, egeo, egui: præter quæ excipiuntur, quæ quinque comprehenduntur regulis.

Quæ eſt prima?

Iubeo, iuſſi facit. Sorbeo, quod & ſorbo dicitur, ſorpſi, uel ſorbui. Mulceo, mulſi, maneo, manſi, neo, neui, quieo, quieui, hæreo, hæſi, luceo, luxi, pelluceo, pelluxi. Cieo, cies, quod & cio, cis dicitur, ciui, vel cij. Torqueo, torſi, cum compoſitis. nam compoſita, ſimplicium formationem plerunque ſequuntur.

Quæ eſt ſecunda?

In ueo deſinentia, mutant eo in i, ut moueo, moui. Conniueo tamen, & conniui, & connexi facit.

Quæ eſt tertia?

In deo, ſi habent vocalem longam, vel ar ante deo, mutant deo in ſi, vt rideo riſi, ardeo, arſi: præter ſtrīdeo ſtrīdi. ſi vero i vel e breuem, eo in i conuertunt, vt video vidi, sĕdeo sēdi. ſi au diphthongum, præteritum paſſiuæ declinationis habebunt, ut audeo auſus ſum, gaudeo gauiſus ſum. ſunt quæ præteritum geminant, vt mordeo, momordi, pendeo, pependi,

ſpondeo,

ſpondeo,ſpopondi,tondeo,totondi.

Sed ſciendum geminantia pręterita,in compoſitio ne non geminari, ut remordeo, remordi, reſpondeo, reſpondi:pręter quę a do,ſto,diſco,poſco componun tur,ut condo,condidi,conſto,conſtiti,dediſco, dedidi ci,repoſco,repopoſci. A curro tamen compoſita,utro que modo eſt inuenire,ut decurri, & decucurri. a re-pungo etiam repupugi legimus.

Quæ eſt quarta?

In geo,l uel r præcedente, in ſi, uocali uero longa, in xi faciunt, ut algeo alſi, turgeo turſi, lūgeo luxi. mulgeo tamen,mulxi habet differentiæ cauſa.

Quæ eſt quincta?

In leo, alia antecedente conſonante in eadem ſyllaba,& ab oleo, & leo compoſita, per ui ſyllabam faciunt præteritum,ut impleo impleui, exoleo exoleui, releo releui,oleo & oleui & olui facit, & ſic redoleo. Soleo tamen,ſolitus ſum,& ſolui.

DE PRAETERITIS TERTIAE CONIVGATIONIS.

Tertiæ coniugationis præterita quot regulis comprehenduntur? Vndeuiginti.

Quæ eſt prima?

In bo, uocali longa antecedente, in pſi faciunt, ut ſcribo,ſcripſi. Cetera uero in bi, ut bibo, bibi: præter incumbo, incubui,& alia a cubo compoſita.

Quæ eſt ſecunda?

In co,antecedente n,illa abiecta, o in i conuertūt, ut uinco,uici.s uero antecedente,mutant ſco in ui ſyllabam,u t paſco,paui,conſueſco,& cōſueui,& conſuetus ſum facit. Præter diſco,didici, compeſco, compeſcui,poſco, popoſci, conquiniſco, conquexi. Vocali autē longa antecedēte,co in xi cōuertūt,ut dico,dixi. Ico tamē,cuius penultima modo correpta, modo producta reperitur, ici facit, & parco, peperci, & ſparſi.

Quæ

Quæ eſt tertia?

In do, uocali longa præcedente do in ſi uertunt, ut ludo, luſi. Cedo, ceſſi geminat ſſ. Excipiuntur cædo, cecīdi penultima producta, unde occīdi pro interemi. nam cecĭdi penultima breui, a caldo eſt, unde occĭdi, pro interii. Pedo, pepedi, cudo, cudi, & cuſi, ſtrido, ſtridi. n uero antecedente, o in i commutant: ſed n tria abiiciunt, fundo, fudi, findo, fidi, ſcindo, ſcidi. cetera uero ſeruant, ut pando, pandi, accendo, accendi, ſcando, ſcandi: præter tundo, quod & abiicit n, ut tutudi facit. Pendo etiam, & tendo geminant primam, ut pependi, tetendi. Fido fidi olim, nunc fiſus ſum facit: & diuido, diuiſi. A do compoſita geminant, ut trado, tradidi, condo, condidi, unde abſcondo, abſcondidi.

Quæ eſt quarta?

In go, r antecedente, go in ſi conuertunt: ut mergo, merſi: cetera uero in go, uel guo, in xi faciunt præteritum, ut ango, anxi, tingo, uel tinguo, tinxi, rego, rexi. Præter pango, pepigi, & pegi, & panxi: tango, tetigi, pungo, pupugi, uel punxi: frango, fregi: ago, egi: lego, legi, cum compoſitis. notantur neglexi, dilexi, intellexi, a lego compoſita.

Quæ eſt quincta?

In ho, in xi faciunt, ut ueho, uexi, traho, traxi.

Quæ eſt ſexta?

In lo, præteritum faciunt in lui, ut alo alui: præter uello, uelli, uel uulſi, ſallo, ſalli, pſallo, pſalli, percello, perculi, excello, exculi, & excellui, quod tamen magis ab excelleo formatur. Excipiuntur etiam geminantia, ut pello, pepuli, fallo, fefelli, tollo, tetuli, pro quo ſuſtuli dicimus.

Quæ eſt ſeptima?

In mo, uocali longa præcedente, o in pſi conuertunt, ut dēmo, dempſi: cetera uero in ui ſyllabas, ut trĕmo, tremui, præter ĕmo, emi, prĕmo preſſi.

Quæ

In cio, ſi a præceſſerit, a in e uerſa, & o remota, faciunt præteritum, ut facio, feci, iacio, ieci. ſin uero præceſſerit i, illo in e uerſo, in xi faciunt, ut aſpicio, aſpexi. icio tamen ici facit, & elicio elicui.

Quæ eſt quinctadecima?

In dio & in gio, o remota, faciũt præteritum, ut fodio fodi, fugio fugi.

Quæ eſt ſextadecima?

In fio unum eſt, fio, fis, factus ſum. unum item in io, ut meio ſine præterito, & ſupino. & unum in quio, inquio: quod inquit tantum habet. unum etiam in rio, pario peperi.

Quæ eſt decimaſeptima?

In pio, ca præcedente, mutant a in e, & abiecta o, faciunt præteritum, ut capio, cepi. cu uero, o in ui ſyllabam conuertũt, ut cupio, cupiui, quod non puto eſſe etiam quartæ, ut Priſcianus ait. nam illud Lucretii ſic legendum: Naturæ primus terrarum clauſtra cuperet. ut ſit uerſus miurus, quo ſæpe Lucretius utitur, de quo uerſu nos abunde infra tractabimus in libro de metris. Rapio, rapui facit. Sapio, & ſapui, & ſapiui: unde reſipui, & reſipiui. Cœpio, quod in uſu non eſt, cœpi. Terentius tamen in Adelphis, a cœpio, cœperet uſus eſt, Sinerem ego illum? aut non ſex totis menſibus prius olfeciſſem quàm ille quidquam cœperet?

Quæ eſt decimaoctaua?

In tio, in ſi faciunt geminato ſſ, ut concutio, concuſſio: quatio, quaſſi.

Quæ eſt decimanona?

In uo ſyllabam, l antecedente, o in i uertunt, ut ſoluo, ſolui. uocali uero, in xi: uiuo, uixi. in uo autem ſyllabas, mutant o in i, ut acuo, acui: præter coquo, coxi; linquo, liqui: pluo, pluui: ſtruo, ſtruxi.

DE PRAETERITIS QVARTAE CONIVGATIONIS.

Verba quartæ cõiugationis quo modo faciunt præteritum?

teritum? In ui ſyllabam, & ii excluſa u per conciſionem,ut audio,audiui,& audii, ſalio, ſaliui,& ſalii tam deſale, quàm de ſaltatione. demuntur in cio plurium ſyllabarum duabus, quæ ſi n habent ante cio, faciunt in xi, ut uincio,uinxi,ſancio,ſanxi,& ſanciui olim:ſin uero minime,in ſi:ut raucio,rauſi, faricio, farſi. Item aio,ai,cambio,campſi,haurio,hauſi,ſepio,ſepſi,ſentio, ſenſi,venio,veni.& a pario,& ſalio compoſita,ut operio operui, aſſilio aſſilui. quia ſalio etiam ſalui facit. ſed comperio comperi facit, & reperio repperi, pp geminato in carmine.

DE PRAETERITIS VERBORVM IN OR.

In or deſinentia quomodo faciũt præteritum? Non habent.quia in or omnia carent præterito, & iis quæ ab illo deriuantur. aſſumunt autem participium præteriti perfecti,& pluſquam perfecti,& ſubſtantiuum verbum,& vſum præteritornm complent,vt amor, amatus ſum,& amatus fui,& ſic in omnibus.

DE SVPINIS.

Supinorum regulæ quot ſunt? Septem.

Quæ eſt prima?

In ui ſyllabam,commutant ui in tum, vt amaui, amatum,petiui,petitum. Demũtur abolitum,adultum, agnitum,cautum, cognitum, consitum, fautum, insitum,lautum,& lotum,paſtum,potum,ſaltum. nam ſalitum per ſimplex l,ſeruat. ſatum, ſolutum, ſepultum, vænum. In or primæ,in atum,ut moratũ,auxiliatum.

Quæ eſt ſecunda?

In ui ſyllabas commutant eas in itum, ut domui, domitum: præter altum. nam alitum ſeruat. Item apertum,caſſum. nam caritum ſeruat. cenſum,cultum,conſultum,concentum cum ceteris a cano,doctum,excelſum,frictum, indutum, meſſum, miſtum, nectum,occultum,paſſum,piſtum,raptum cum compoſitis, correptum,ſurreptum, ſectum, ſtatum, tentum, textum, toſtum. In or ſecundæ in itum,vt veritũ. Præter con-

feſſum

feſſum, faſſum, miſertum, ratum, tutum, & tuitum.

Quæ eſt tertia?

In ci, gi, qui, xi, commutant eas in ctum, vt vici victum, legi lectum, dereliqui derelictum, dixi dictum. præter fixum, flexum, fluxum, fugitum, fictum, mictũ, pictum, rictum, ſtrictum, quæ abiiciunt n. Peperci ſine ſupino. In gor etiam, & ſcor, & in uor ſyllabas, in ctũ faciunt, vt fungor functum, proficiſcor profectum, fruor fructum, & fretum, olim etiam fluitum. præter adeptum, commentum, feſſum, vnde defeſſum, iratũ, natum, oblitum, paſtum, vltum.

Quæ eſt quarta?

In mi, pi, pſi, in ptum, vt ſcripſi ſcriptum, rupi ruptum, emi emptum. præter campſi, campſum.

Quæ eſt quincta?

In di, li, ri, ſi, ti, in ſum, vt momordi morſum, tutudi, & tunſum, & tuſum, fefelli falſum, ſalli ſalſum, verri verſum, quod eſt etiam a verti. ſenſi ſenſum, pandi paſſum geminat ſſ, quod & a patior, & a pateo idem eſt. demuntur geſtum, hauſtum, indultum, latum, mulctum: nam mulſum ſeruat. piſtum, partum, ſtatũ, tentum: nam tenſum ſeruat. tortum, vſtum. Item compoſita a do, vt inditum. ab abſcondo, tam abſconſum, quàm abſconditum: ſed abſconditum, melius, inquit Diomedes. Quartæ etiam coniugationis verba habentia l, vel r ante ſi, vt fartum, ſartum, fultum. In dior item, & tior, & tor, in ſum faciunt, vt menſum, orſum, aſſenſum, vſum præter amplexum, mentitum, partitum, potitum, ſortitum.

Quæ eſt ſexta?

In bor, in pſum, vt labor lapſum. & in quor, & in rior, in tum, vt loquor locutum, orior ortum. & in ror, in ſtum faciunt, vt queror queſtum. morior tamen mortuum, vnde mortuus.

Quæ eſt ſeptima?

Largior, largitum habet, & molior, molitum.

Quæ actiua ſupinum non habent?

Compeſco,cerno,renouoque, & reſpuo,lingo,
Sugo,refello,timet,lamboque,atque vrgeo,caluo,
Viſoq. cum metuo,poſco,linquo,arceo,diſco,
Ambigoq. annumeres: quæ ſunt ſine cuncta ſupinis.

Quæ neutra ſupinis deficiunt?

Strideo,ſterto,rudo,ſtridit,micat, æſtuo, parco,
Et conquiniſco,pſalloque,& obedio,dego,
Et ſcalpo,& ſcando,ſcabit, & pauet, horreo, mando,
Addice gliſco,tremo,nec non ſatagoque, luoque,
Et furit,atque uolo,lucet,polluceo,fulget,
Exurio,horreſco,ferueſco,& talia cuncta,
Et quæ præteritum per vi dant verba ſecundæ.
Vt caleo calui,pauca hæc tamen excipe:ſicut
Torret,olet,valeo, paretque,doletque,latetque,
Et placeo,& noceo,& libeo,& careo,pateoque:
Quanquã ſunt per vi,retinent tamen iſta ſupinum.

DE VERBIS DEFECTIVIS.

Quæ ſunt verba defectiua? Quæ deficiunt numeris,modis,temporibus, & perſonis, non tamen omnibus.Forem,fores,foret,forent. Infinitiuo fore.
Meio,meiis.Imperatiuo meie,meiat,meiamus,meite. Futuro,meito.Infinitiuo meiere.
Infit,infiunt,& infio antiquum.
Quæſo,quęſimus,quęſere.nec dicas quęſumus per u.
Faxo,faxis,faxit,faxunt,& faxint.
Inquio,ſeu inquam. ſed hanc vocem futuri temporis eſſe vult Priſcianus inquis,inquit,inquiet, inquie.
Auſim,auſis,auſit,& auſint.
Cedo,id eſt dic.

Aio,ais,ait,aiunt,aiebam cum toto imperfecto, ait, aies.Imperatiuo,ai.in plurali,aiamus.Futuro optatiui,aiat:in plurali,aiatis,aiant.

Imperatiuo aue,in plurali auete.Futuro aueto . Infinitiuo auere. Eodem modo ſalue, & vale: ſed vale,a

valeo eſt. quare non eſt defectiuum.

Furis,daris,faris,primâ poſitione deficiunt.

Ouat,ouans habet participium. cuius tamen verbi declinatio per multas etiam voces inuenitur.

Apage,apagete: apageſis, pro apageſi vis: ſicut ſodes,pro ſi audes,quod eſt blandientis: ſicut amabo: & capſis,pro cape ſi vis: & ſis,pro ſi vis.

Odi,noui,cœpi,memini,præteritum perfectum tantum habent, & quæ a præterito deriuantur. Memini habet etiam memento,& mementote.

Volo,& malo imperatiuo, & ſupinis deficiunt. malo etiam futuro indicatiui. ſed de his in declinatione verborum cumulatiſſime dicemus.

DE ANOMALIS.

Quæ ſunt anomala? Quæ aliorum verborum inclinatum non ſequuntur. nec dicendum anormala cum r,poſt o,ſed ſine r,quia Græcum eſt τὸ ἀνώμαλον. quod ſignificat aſperum,varium,& ſine planitie.

Anomala autem ſunt hæc.

Sum,es, eſt: volo vis vult: fero fers fert: edo es eſt, cum compoſitis: de quibus abunde dicemus in declinatione verborum.

Quæ ſunt,quæ in imperatiuo per apocopen proferuntur? Dic,duc,fac,fer,pro dice,duce,face,fere.

Quæ aliorum præteritis, & ſupinis vtuntur?

Arguor,a conuincor,conuictus ſum, habet & argutus ſum: cerno,a creſco,creui, cretum: caleſco, a caleo calui,cum ſimilibus in ſco: ferio,a percutio,percuſſi percuſſum:fero,a tulo,tuli, latum: furo, ab inſanio, inſaniui,ſine ſupino. liquor,a liquefio,liquefactus ſum: medeor, a medicor, medicatus ſum: poſcor, a poſtulor,poſtulatus ſum: quatio,a concutio,concuſſi, concuſſum. nam quaſſi nō eſt in uſu: reminiſcor, a recordor, recordatus ſum: ſido, a ſedi, ſeſſum: ſiſto, a ſto, ſteti, ſtatum. ſunt qui rectius ſtatui, ſtatutum habere dicant: tollor, a ſuffero, ſublatus ſum: ueſcor,

a paſcor, paſtus ſum.

Quæ perfecta ſunt a diuerſis inſtantibus?

Acui, ab aceo, & acuo: creui, a creſco, & cerno: frixi, a frigeo, & frigo: luxi, a luceo, & lugeo: minxi, a meio, & mingo: paſſus ſum, a pandor, & patior: paui, a paſco, & paueo: pependi, a pendeo, & pendo: tuli, a tulo, & fero: verſus ſum, a vertor, & verror.

Quæ ſunt in prima perſona confuſa?

Appello, appellas, & appellis: dico, dicas, & dicis: fundo, fundas, & fundis: lauo, lauas, & lauis: lēgo, lēgas, prima longa, & lĕgo, lĕgis, prima breui: mando, mandas, & mandis: prædico prædicas, penultima correpta, & prædico, prædicis, penultima longa: pinſo, pinſas, & pinſis: ſero, ſeras, & ſeris: ſono, ſonas, & ſonis: volo, volas, & vis.

Quæ in indicatiuo dupliciter efferuntur?

Caueo, & cauo. conniueo, & conniuo. denſeo, & denſo. dureo, & duro. excelleo, & excello. ferueo, & feruo. frigeo, & frigo. fulgeo, & fulgo. lenteo, & lēto. oleo, & olo. ſorbeo, & ſorbo. ſtrideo, & ſtrido. tergeo, & tergo. vnio, & vno.

Quæ habent duplicem coniugationem?

Morior, orior, potior, quæ & tertiæ, & quartæ coniugatiouis inueniuntur. in infinitiuo tamen mori tantum dicimus ſecundum tertiam, & oriri, & potiri ſecundum quartam. apud vetuſtiſſimos etiam pario, & cupio & tertiæ, & quartæ inueniuntur.

Quæ habent duo, aut tria præterita?

Cudo, cuſſi, & cudi. explico, explicui, & explicaui. pango, pepigi, & panxi, & pegi. pungo, pupugi, & punxi. ſino, ſini, & ſiui. tundo, tutudi, & tunſi.

Quæ ancipiti terminatione in eadem ſignificatione leguntur?

Aſſentio, & aſſentior. labo, & labor. mereo, & mereor. reuerto, & reuertor. & alia plurima apud Priſcianum.

IN-

INTERROGATIONES DE VERBO.

Amo quæ pars orationis eſt? Verbũ. Quare? Quia cum modis, & temporibus eſt ſignificatiuũ agendi.

Amor quæ pars orationis eſt? Verbum. Quare? Quia cum modis, & temporibus eſt ſignificatiuum patiendi.

Largior quæ pars orationis eſt? Verbum. Quare? Quia cum modis, & temporibus eſt & agendi, & patiendi ſignificatiuum.

Amo cuius generis? Actiui. Quare? Quia in o deſinens poteſt facere tranſitionem ad aliquod rationale animal, vnde poſsit fieri conuerſa locutio in prima, vel in ſecunda perſona, vel ſaltem in ſecunda per aſſumptionem r, vt tu amas me, ego amor a te: Plato amabat Socratem, Socrates amabatur a Platone: Ego amo te, tu amaris a me.

Amor cuius generis? Paſſiui. Quare? Quia in or deſinens, venit ab actiuo per aſſumptionem r, quod eſt amo, ſicut doceor, a doceo: legor, a lego.

Aro cuius generis? Neutri. Quare? Quia in o deſinens non poteſt facere tranſitionem ad aliquod rationale animal, vnde poſſit fieri conuerſa locutio in prima, vel in ſecunda perſona, vel ſaltem in ſecunda per aſſumptionem r, hoc eſt non poteſt habere accuſatiuum ſignificantem hominem. non enim dici poteſt aro Socratem, ſicut amo Socratem.

Amplector, cuius generis? Communis. Quare? Quia in or deſinens vtranque habere poteſt ſignificationẽ, hoc eſt & actiuam, & paſſiuam: actiuam ſic, ego amplector te: paſſiuam ſic, ego amplector a te.

Auxilior cuius generis? Deponentis. Quare? Quia deponit alteram ſignificationem, hoc eſt vel actiuam, vel paſſiuam. ſed auxilior deponit paſſiuam, vt auxilior tibi. lætor vero, actiuam, vt lætor virtute.

Amo cuius temporis? Præſentis. Quare? Quia præ-

ſens tẽpus deſignat circa actionem, vel paſſionem. ſed amo circa actionem, amor vero circa paſſionem.

Amabam cuius tẽporis? Præteriti imperfecti. Quare? Quia rem cœptam, ſed nondũ perfectam oſtendit.

Amaui cuius temporis? Præteriti perfecti. Quare? Quia rem perfectam eſſe ſignificat.

Amaueram cuius temporis? Præteriti pluſquamperfecti. Quare? Quia oſtendit aliquid iam pridem eſſe perfectum.

Amabo cuius temporis? Futuri. Quare? Quia rem aliquam fore, hoc eſt futuram eſſe demonſtrat.

Amo cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rem eſſe.

Amabam, amaui, amaueram, cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rem fuiſſe.

Amabo cuius modi? Indicatiui. Quare? Quia indicat rem fore.

Ama cuius modi? Imperatiui. Quare? Quia imperat rem eſſe.

Amato cuius modi? Imperatiui. Quare? Quia imperat rem futuram eſſe.

Quare non dixiſti etiam fuiſſe? Quia in imperatiuo non eſt præteritum. non enim quod factum eſt, vt infectum ſit, imperare quiſquam poteſt, neque vt factum ſit, quod factum non fuerit.

Vtinam amarem cuius modi? Optatiui. Quare? Quia eget aduerbio optandi, vt perfectum ſignificet ſenſum.

Cum amarem cuius modi? Subiunctiui. Quare? Quia ſubiungit ſibi aliud verbum, vel ſubiungitur alteri verbo, vt perfectum ſignificet ſenſum.

Amare cuius modi? Infinitiui. Quare? Quia nec numeros, nec perſonas definit. ſed eget ſola alterius verbi coniunctione.

Amo cuius ſpeciei? Primitiuæ. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Amaſco

Amaſto cuius ſpeciei? Deriuatiuæ. Quare? Quia deriuatur ab amo.

Amo cuius figuræ? Simplicis. Quare? Quia ſimpliciter profertur.

Deamo cuius figuræ? compoſitæ. Quo modo componitur? Ex de,& amo.

Contremiſco cuius figuræ? Decompoſitæ. Quare? Quia non per ſe componitur, ſed a compoſito deriuatur, quod eſt contremo, contremis.

Amo cuius perſonæ? Primæ. Quare? Quia eſt prima vox verbi, vel quia cũ loquitur de ſe, ipſa pronũtiat.

Amas cuius perſonæ? Secundæ. Quare? Quia eſt ſecunda vox verbi, vel quia ad eam prima loquitur directo ſermone.

Amat cuius perſonæ? Tertiæ. Quare? Quia eſt tertia vox verbi, vel quia de ea prima loquitur ad ſecundam, extra ſe & illam poſita, ad quam dirigit ſermonem. quod quia videtur obſcurum, ſic clarius. Tertia perſona eſt, de qua poſita extra primam, & ſecundam prima loquitur ad ſecundam.

Amare cuius perſonæ,& numeri? Nullius. Quare? Quia omnia infinita, imperſonalia, gerundia, & ſupina numeris,& perſonis deficiunt.

Amo cuius numeri? Singularis. Quare? Quia ſingulariter profertur.

Amamus cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Amo, amas cuius coniugationis? Primæ. Quare? Quia in ſecunda perſona præſentis, indicatiui modi, habet ā productum ante s, vt amo, amās: & in prima, & ſecunda perſona pluralis numeri id ipſum ā productum ante mus,& ante tis, vt amāmus, amātis: & in infinitiuo ante re, vt amāre.

Amor, amāris cuius coniugationis? Primæ. Quare? Quia in ſecunda perſona præſentis, indicatiui modi, habet ā productum ante ris, vt amor, amāris.

Doceo,doces cuius coniugationis ? Secundæ. Quare ? Quia in ſecunda perſona præſentis indicatiui modi,habet ē productam ante s,vt doceo docēs: & in prima, & ſecūda perſona pluralis numeri idipſum ē productum ante mus, & ante tis, ut docēmus, & docētis, & in infinitiuo ante re,ut docēre.

Doceor, docēris cuius coniugationis ? Secundæ. Quare? Quia in ſecunda perſona præſentis indicatiui modi,habet ē productū ante ris,vt doceor docēris.

Lego , legis cuius coniugationis ? Tertiæ . Quare ? Quia in ſecunda perſona præſentis indicatiui modi, habet i correptum ante s,vt lego legis : & in prima, & ſecunda perſona pluralis numeri id ipſum i correptū ante mus. & ante tis, vt legimus, legitis : in infinitiuo vero,e correptum ante re,vt legere.

Legor,legeris cuius coniugationis ?.Tertiæ . Quare? Quia in ſecunda perſona præſentis indicatiui modi,habet eris penultima breui,vt legor, legeris.

Audio,audis cuius coniugationis ? Quartæ.Quare? Quia in ſecunda perſona præſentis indicatiui modi, habet i productum ante s,vt audio audīs : & in prima, & ſecunda perſona pluralis numeri id ipſum ī productum ante mus,& ante tis,vt audimus,auditis: & in infinitiuo ante re,vt audire.

Audior,audīris cuius coniugationis? Quartæ.Quare ? Quia in ſecunda perſona præſentis indicatiui modi,habet ī productum ante ris,vt audior audīris.

Declina amo amas.

Indicatiuo modo , tempore præſenti , ſingulariter. Ego amo,tu amas, ille amat. Pluraliter nos amamus, vos amatis , illi amant . Præterito imperfecto. S. ego amabam , tu amabas , ille amabat. P. nos amabamus, vos amabatis,illi amabant . Et per infinitum ſic,S.ego amare,pro amabam : tu amare,pro amabas : ille amare, pro amabat.P.nos amare,pro amabamus:vos amare, pro amabatis : illi amare, pro amabant. Præterito

perfecto

perfecto. S. ego amaui, tu amauiſti, ille amauit. P. nos amauimus, vos amauiſtis, illi amauerunt, uel amauere. ex quibus hæc per ſyncopen, tu amaſti, pro amauiſti: vos amaſtis, pro amauiſtis: illi amarunt, pro amauerũt. Præterito pluſquam perfecto. S. ego amaueram, tu amaueras, ille amauerat. P. nos amaueramus, uos amaueratis, illi amauerant. & per conciſionem. S. amaram, amaras, amarat. P. amaramus, amaratis, amarant. Futuro. S. ego amabo, tu amabis, ille amabit. P. nos amabimus, uos amabitis, illi amabunt.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecũdam, & tertiam perſonã. S. ama tu, amet ille. P. amate uos, ament illi. Futuro. S. amato tu, amato ille. P. amatote vos, amanto illi.

Prima enim perſona pluralis numeri, quæ datur imperatiuis, hortandi eſt, non imperandi, vt Amemus virtutem o condiſcipuli. pugnemus o commilitones. moriamur, & in media arma ruamus.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto. S. vtinam ego amarem, tu amares, ille amaret. P. vtinam nos amaremus, vos amaretis, illi amarent. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto. S. vtinam ego amauiſſem, tu amauiſſes, ille amauiſſet. P. vtinam nos amauiſſemus, vos amauiſſetis, illi amauiſſent. & per ſyncopen. S. vtinam ego amaſſem, tu amaſſes, ille amaſſet. P. vtinam nos amaſſemus, vos amaſſetis, illi amaſſent. Futuro. S. vtinam ego amem, tu ames, ille amet. P. vtinam nos amemus, vos ametis, illi ament. Diomedes tamen ſeparatim declinat ſic, tempore præſenti vtinam amem, imperfecto vtinam amarem, perfecto vtinam amauerim, pluſquam perfecto vtinam amauiſſem, futuro vtinam amem. ſed de his in fragmentis plura.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti. S. cum ego amem, tu ames, ille amet. P. cum nos amemus, vos ametis, illi ament. Præterito imperfecto. S. cum ego amarem,

amarem,tu amares,ille amaret. P.cum nos amaremus, vos amaretis,illi amarent. Præterito perfecto.S. cum ego amauerim,tu amaueris, ille amauerit.P. cum nos amauerimus,vos amaueritis, illi amauerint, & per ſyncopen. S.amarim,amaris,amarit.P. amarimus, amaritis,amarint. Præterito pluſquam perfecto.S.cũ ego amauiſſem,tu amauiſſes,ille amauiſſet.P.cũ nos amauiſſemus,vos,amauiſſetis,illi amauiſſent.& per conciſionem.S.cũ ego amaſſem,tu amaſſes,ille amaſſet.P.cum nos amaſſemus,vos amaſſetis,illi amaſſent. Futuro.S. cũ ego amauero,tu amaueris,ille amauerit.P.cũ nos amauerimus,vos amaueritis,illi amauerint, & per ſyncopen.S.cũ amaro,amaris,amarit.P. cũ amarimus, amaritis,amarint.ſed nota,in ſecunda perſona ſingularis numeri præteriti perfecti ſubiunctiui modi, i ante s corripi, & ſimiliter in prima, & ſecunda pluralis ante mus,& tis.vt,S.cũ amauerim,amaueris.P. cũ amauerimus amaueritis.In ſecunda vero perſona ſingularis numeri ante s, & in prima , & ſecunda pluralis futuri eiuſdem modi ante mus,& tis,produci.vt,S.cũ amauero,amauerīs.P.cũ amauerīmus amauerītis.hinc illud, Dederīs in carmine vires.&,vitam dederītis in vndis.

Infinitiuo modo,tempore pręſenti,& præterito imperfecto,amare.Præterito perfecto, & pluſquam perfecto amauiſſe.& per conciſionem amaſſe.Futuro,amatum ire , vel amaturum eſſe .

Gerundia, vel participialia nomina. amandi, amando,amandum. Supina.amatum, amatu.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo actiuo? Duo.Quæ? Alterum præſentis, & præteriti imperfecti temporis in ns , quod eſt amans , id eſt qui amat, vel qui amabat . alterum futuri in rus , quod eſt amaturus, id eſt qui amabit.

Amans vnde formatur? A prima perſona præteriti imperfecti,indicatiui modi,mutata bam in ns,vt amabam,bam in ns, fit amans.

Amatu-

Amaturus vnde formatur? Ab vltimo ſupino. Quo modo? Amatum, amatu, addita rus fit amaturus.

Quæ non faciũt præteritum perfectum in aui? Hęc quæ his verſibus annotantur.

Dat, domat, atq. crepat, micat, & iuuat, & plicat, & ſtat:
His fricat, & vexat, & ſonat, & necat, adde, lauatque,
Vt ſecat, atque cubat, tonat, hæc neu dice per aui.

Declina ſono, ſonas ꝑ primas perſonas ſingulares.

Sono ſonabam, ſonui, ſonueram, ſonabo. in imperatiuo non ſunt. vtinam ſonarem, ſonuiſſem ſonem. cũ ſonem, ſonarem, ſonuerim, ſonuiſſem, ſonuero.

Quot tempora deriuantur a præterito perfecto indicatiui? Sex, quæ hoc diſticho comprehenduntur?

Præteritum de ſe ſex format tempora, ram, ſem,
Rim quoque, ſemq. iterum, poſtmodo, ro, ſe, dabit.

Dic præteritum a lauo, & iuuo cum deriuatis ab eis. Laui, laueram, lauiſſem, lauerim, lauiſſem, lauero, lauiſſe. Iuui, iuueram, iuuiſſem, iuuerim, iuuiſſem, iuuero, iuuiſſe.

Dic præteritum a do, ſto, & deriuata ab eis. Dedi, dederam, dediſſem, dederim, dediſſem, dedero, dediſſe. Steti, ſteteram, ſtetiſſem, ſteterim, ſtetiſſem, ſtetero, ſtetiſſe.

Inflecte amo per primas perſonas, hinc per ſecundas retrorſum, inde per tertias, donec declinaueris totum verbum.

Amo, amabam, amaui, amaueram, amabo. vtinam amarem, amauiſſem, amem. cum amem, amarem, amauerim, amauiſſem, amauero. Retrorſum. Cum amaueris, amauiſſes, amaueris, amares, ames. vtinam ames, amauiſſes, amares. amato tu, ama. Amabis, amaueras, amauiſti, amabas, amas. Per tertias perſonas Amat, amabat, amauit, amauerat, amabit. amet, amato ille. vtinam amaret, amauiſſet, amet. cum amet, amaret, amauerit, amauiſſet, amauerit. Retrorſum per primas perſonas pluralis. Cum amauerimus, amauiſſemus,

mus,amauerimus, amaremus, amemus. vtinam amemus, amauiſſemus, amaremus. amabimus , amaueramus,amauimus,amabamus,amamus. Per ſecūdas perſonas. amatis,amabatis,amauiſtis,amaueratis,amabitis. amate,amatote. vtinam,amaretis,amauiſſetis, ametis. cū ametis, amaretis, amaueritis , amauiſſetis, amaueritis. Retrorſum per tertias. Cum amauerint , amauiſſent,amauerint,amauerent, ament. vtinam ament, amauiſſent,amarent,amento,ament.amabunt,amauerant, amauerunt,vel amauere,amabant,amant.

Amor verbum paſſiuum quo modo flectitur ?

Indicatiuo modo, tempore præſenti.S. Ego amor, tu amaris,vel amare, ille amatur. P. nos amamur, vos amamini,illi amantur.Præterito imperfecto. S. ego amabar,tu amabaris,vel amabare,ille amabatur. P. nos amabamur,vos amabamini,illi amabantur. & per infinitum. S.ego amari,pro amabar:tu amari, pro amabaris: ille amari, pro amabarur. P. nos amari , pro amabamur:vos amari,pro amabamini:illi amari, pro amabantur.Præterito perfecto.S.ego amatus ſum,vel fui, tu amatus es,vel fuiſti,ille amatus eſt, vel fuit. P. nos amati ſumus,vel fuimus,vos amati eſtis,vel fuiſtis, illi amati ſunt,fuerunt,vel fuere . In feminino genere. S. ego amata ſum,vel fui,tu amata es, vel fuiſti,illa amata eſt, vel fuit. P. nos amatæ ſumus, vel fuimus , vos amatæ eſtis , vel fuiſtis , illæ amatæ ſunt, fuerunt, vel fuere . In neutro genere . S. ego amatum ſum , vel fui , tu amatum es , vel fuiſti , illud amatum eſt , vel fuit. P. nos amata ſumus , vel fuimus , vos amata eſtis,vel fuiſtis,illa amata ſunt,fuerūt,vel fuere. Præterito pluſquam perfecto. S. ego amatus eram, vel fueram,tu amatus eras,vel fueras,ille amatus erat,vel fuerat. P. nos amati eramus, vel fueramus, vos amati eratis,vel fueratis,illi amati erāt,vel fuerāt.& in feminino,ego amata erā.& in neutro,ego amatū erā. Futuro.S.ego amabor,tu amaberis,vel amabere,ille amabitur.

tur.P.nos amabimur,vos amabimini,illi amabuntur.

Imperatiuo modo,tempore præſenti, ad ſecũdam, & tertiam perſonam.S.amare tu, ametur ille.P. amamini vos,amentur illi. Futuro.S.amator tu,amator ille.P.amaminor vos,amantor illi.amemur nos,hortandi eſt, non imperandi.

Optatiuo modo,tempore præſenti,& præterito imperfecto.S.vtinam ego amarer,tu amareris,vel amarere,ille amaretur.P.vtinam nos amaremur, vos amaremini, illi amarentur. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto. S. vtinam ego amatus eſſem, vel fuiſſem, tu amatus eſſes,vel fuiſſes,ille amatus eſſet,vel fuiſſet.P. vtinam nos amati eſſemus,vel fuiſſemus,vos amati eſſetis:vel fuiſſetis,illi amati eſſent,vel fuiſſent. Et in feminino,ego amata eſſem,vel fuiſſem.& in neutro,ego amatum eſſem,vel amatum fuiſſem.Futuro.S. vtinam ego amer,tu ameris,vel amere,ille ametur.P. vtinam nos amemur, vos amemini,illi amentur.

Subiunctiuo modo,tempore pręſenti.S.cum ego amer,tu ameris,vel amere, ille ametur. P. cũ nos amemur,vos amemini,illi amentur.Præterito imperfecto. S.cũ ego amarer,tu amareris,vel amarere, ille amaretur.P.cũ nos amaremur,vos amaremini, illi amarẽtur. Præterito perfecto.S. cũ ego amatus ſim, vel fuerim, tu amatus ſis,vel fueris,ille amatus ſit,vel fuerit. P. cũ nos amati ſimus,uel fuerimus,vos amati ſitis,vel fueritis,illi amati ſint,vel fuerĩt.Et in feminino, ego amata ſim,vel fuerim.& in neutro,ego amatũ ſim, vel fuerim.Pręterito pluſquam perfecto.S.cũ ego amatus eſſem,vel fuiſſem, tu amatus eſſes, vel fuiſſes, ille amatus eſſet,vel fuiſſet.P. cũ nos amati eſſemus, vel fuiſſemus,vos amati eſſetis,vel fuiſſetis,illi amati eſſent,vel fuiſſent. & in feminino genere, ego amata eſſem , vel fuiſſem. & in neutro, ego amatum eſſem, vel fuiſſem. Futuro.S.cũ ego amatus ero, vel fuero, tu amatus eris,vel fueris,ille amatus erit,vel fuerit.P.cũ nos amati

erimus

erimus, uel fuerimus, vos amati eritis, vel fueritis, illi amati erunt, vel fuerint. & in feminino genere, ego amata ero, vel fuero. & in neutro, ego amatum ero, vel fuero.

Infinitiuo modo, tēpore præſenti, & præterito imperfecto, amari. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, amatum eſſe vel fuiſſe. Futuro amatum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo paſſiuo? Duo. Quæ? Alterum præteriti perfecti, & pluſquam perfecti in tus, quod eſt amatus, id eſt qui amatus eſt, vel fuit. alterum futuri in dus, quod eſt amandus, id eſt qui amabitur.

Amatus vnde formatur? Ab vltimo ſupino. Quo modo? Amatum amatu, addita s fit amatus.

Amandus vnde formatur? A genitiuo ſui præſentis participii. Quo modo? Amans, amantis, tis in dus, fit amandus.

Amatur imperſonale quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, amatur. Præterito imperfecto, amabatur. Præterito perfecto, amatū eſt, vel amatum fuit. Præterito pluſquam perfecto, amatum erat, vel amatum fuerat. Futuro, amabitur.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ametur. Futuro, amator.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, vtinam amaretur. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, vtinam amatum eſſet, vel amatum fuiſſet. Futuro, vtinam ametur.

Subiunctiuo modo, tempore pręſenti, cum ametur Præterito imperfecto, cum amaretur. Præterito perfecto, cum amatum ſit, vel fuerit. Præterito pluſquā perfecto, cum amatum eſſet, vel amatum fuiſſet. Futuro, cum amatum erit, vel amatum fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, amari. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, amatū eſſe, vel amatū fuiſſe. Futuro, amatum iri.

Doceo

Doceo quo modo flectitur?

Indicatiuo modo tempore præſenti. S. ego doceo, tu doces, ille docet. P. nos docemus, vos docetis, illi docent. Præterito imperfecto. S. ego docebam, tu docebas, ille docebat. P. nos docebamus, vos docebatis, illi docebant. & per infinitum, ego docere, pro docebam, tu docere, pro docebas, ille docere, pro docebat. P. nos docere, pro docebamus, vos docere, pro docebatis, illi docere, pro docebant. Præterito perfecto. S. ego docui, tu docuiſti, ille docuit. P. nos docuimus, vos docuiſtis, illi docuerunt, vel docuere. Præterito plusquam perfecto. S. ego docueram, tu docueras, ille docuerat. P. nos docueramus, vos docueratis, illi docuerant. Futuro. S. ego docebo, tu docebis, ille docebit. P. nos docebimus, vos docebitis, illi docebunt.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecundam, & tertiam perſonam. S. doce tu, doceat ille. P. docete vos, doceant illi. Futuro. S. doceto tu, doceto ille. P. docetote vos, docento illi. Nam doceamus hortandi eſt magis.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto. S. vtinam ego docerem, tu doceres, ille doceret. P. vtinam nos doceremus, vos doceretis, illi docerent. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto. S. vtinam ego docuiſſem, tu docuiſſes, ille docuiſſet. P. vtinam nos docuiſſemus, vos docuiſſetis, illi docuiſſent. Futuro. S. vtinam ego doceam, tu doceas, ille doceat. P. vtinam nos doceamus, vos doceatis, illi doceant.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti. S. cum ego doceam, tu doceas, ille doceat. P. cum nos doceamus, vos doceatis, illi doceant. Præterito imperfecto. S. cũ ego docerem, tu doceres, ille doceret. P. cũ nos doceremus, vos doceretis, illi docerẽt. Præterito perfecto, S. cũ ego docuerim, tu docueris, ille docuerit, P. cũ nos

docuerimus, vos docueritis, illi docuerint. Præterito plusquam perfecto. S. cum ego docuiſſem, tu docuiſſes, ille docuiſſet. P. cum nos docuiſſemus, uos docuiſſetis, illi docuiſſent. Futuro. S. cum ego docuero, tu docueris, ille docuerit. P. cum nos docuerimus, vos docueritis, illi docuerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & preterito im perfecto, docere. Præterito perfecto, & pluſquamperfecto, docuiſſe. Futuro. doctum ire, vel docturum eſſe. Gerundia, vel participialia nomina. docendi, docendo, docendum. Supina. doctum, doctu.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo actiuo? Duo. Quæ? Alterum præſentis, & præteriti imperfecti temporis in ns, quod eſt docens, id eſt qui docet, vel docebat: alterum futuri in rus, quod eſt docturus, id eſt qui docebit.

Docens vnde formatur? A prima perſona præteri ti imperfecti indicatiui modi. Quo modo? Docebam, bam in ns, fit docens.

Docturus vnde formatur? Ab vltimo ſupino. Quo modo? Doctum, doctu, addita rus, fit docturus.

Declina doceo per primas perſonas ſingulares.

Doceo, docebam, docui, docueram, docebo. vtinam docerem, docuiſſem, doceam. cum doceam, docerem, docuerim, docuiſſem, docuero.

Declina per ſecundas.

Doces, docebas, docuiſti, docueras, docebis. doceto tu, doceto tu. utinam doceres, docuiſſes, doceas. cum doceas, doceres, docueris, docuiſſes, docueris. & ſic to tum verbum: aliquando etiam retrorſum ſic, Cum do cuero, docuiſſem, docuerim, docerem, doceam. vtinã doceam, docuiſſem, docerem. docebo, docueram, docui, docebam, doceo. ſed hoc non eſt faciendum, niſi ei, qui iam curſim verba declinet.

Dic preteritũ perfectũ a mordeo, & deriuata ab eo.

Momordi,

Momordi,momorderam,momordiſsem,momorderim,momordiſsem,momordero,momordiſse.

Dic prꝺteritum a remordeo,& deriuata.

Remordi,remorderam,remordiſsem, remorderim, remordiſsem,remordero,remordiſse.

Quare non dixiſti remomordi? Quia quæ geminãt ſyllabam in præterito,ſi componantur,non etiam geminant,niſi a do,ſto,poſco, & diſco compoſita.

Dic præteritum a pendeo,& deducta ab eo.

Pependi, pependeram, pependiſsem, pependerim, pependiſsem,pependero,pependiſse.

Dic præteritum a ſpondeo, tondeo, reſpondeo, iubeo,algeo, lugeo, cum deriuatis.

Spopondi, ſpoponderam, ſpopondiſsem, ſpoponderim,ſpopondiſsem,ſpopondero,ſpopondiſse.

Totondi,totonderam,totondiſsem,totonderim, totondiſsem,totondero,totondiſse.

Reſpondi, reſponderam, reſpondiſsem, reſponderim,reſpondiſsem,reſpondero,reſpondiſse.

Iuſsi, iuſseram, iusſiſsem, iuſſerim, iuſſiſsem, iuſſero, iuſſiſse.

Alſi, alſeram, alſiſsem, alſerim, alſiſsem, alſero, alſiſse.

Luxi, luxeram, luxiſsem, luxerim, luxiſsem, luxero, luxiſse.

Doceor quo modo flectitur?

Indicatiuo modo tempore præſenti,S.ego doceor, tu doceris vel docere, ille docetur. P. nos docemur, vos docemini,illi docentur. Præterito imperfecto,S. ego docebar, tu docebaris vel docebare,ille docebatur. P.nos docebamur,vos docebamini, illi docebantur. Præterito perfecto,S. ego doctus ſum vel fui, tu doctus es vel fuiſti,ille doctus eſt vel fuit.P.nos docti ſumus uel fuimus,uos docti eſtis uel fuiſtis, illi docti ſunt,fuerunt,uel fuere. Et in feminino genere,S.ego docta ſum uel fui, tu docta es uel fuiſti, illa docta eſt

H uel

vel fuit. P. nos doctæ ſumus vel fuimus, vos doctæ eſtis vel fuiſtis, illæ doctæ ſunt, fuerunt vel fuere. Et in neutro genere. S. ego doctum ſum vel fui, tu doctum es vel fuiſti, illud doctum eſt vel fuit. Plur. nos docta ſumus vel fuimus, vos docta eſtis vel fuiſtis, illa docta ſunt fuerunt vel fuere. Præterito pluſquam perfecto, S. ego doctus eram vel fueram, tu doctus eras vel fueras, ille doctus erat vel fuerat. P. nos docti eramus vel fueramus, vos docti eratis vel fueratis, illi docti erant vel fuerant. & in feminino genere, S. ego docta eram vel fueram. & in neutro genere, S. ego doctum eram vel fueram. Futuro, S. ego docebor, tu doceberis, vel docebere, ille docebitur. P. nos docebimur, vos docebimini, illi docebuntur.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecundam, & tertiam perſonam. S. docere tu, doceatur ille. P. docemini vos, doceantur illi. Futuro, S. docetor tu, docetor ille. P. doceminor vos, docentor illi. Doceamur hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto. S. vtinam ego docerer, tu docereris vel docerere, ille doceretur. P. nos doceremus, vos doceremini, ille docerentur. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, S. vtinam ego doctus eſſem vel fuiſſem, tu doctus eſſes vel fuiſſes, ille doctus eſſet vel fuiſſet. P. vtinam nos docti eſſemus vel fuiſſemus, vos docti eſſetis vel fuiſſetis, illi docti eſſent vel fuiſſent. & in feminino genere, vtinam ego docta eſſem vel fuiſſem. & in neutro, vtinam ego doctum eſſem vel fuiſſem. Futuro, S. vtinam ego docear tu docearis vel doceare, ille doceatur. P. vtinam nos doceamur, vos doceamini, illi doceantur.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti. S. cum ego docear, tu docearis vel doceare, ille doceatur. P. cum nos doceamur, vos doceamini, illi doceantur. Præterito imperfecto. S. cum ego docerer, tu docereris vel doce-

docerere, ille doceretur. P. cum nos doceremur, vos doceremini, illi docerentur. Præterito perfecto, S. cum ego doctus ſim uel fuerim, tu doctus ſis vel fueris, ille doctus ſit vel fuerit. P. cum nos docti ſimus vel fuerimus, vos docti ſitis vel fueritis, illi docti ſint vel fuerint. & in feminino genere, S. cum ego docta ſim vel fuerim. & in neutro, S. cum ego doctum ſim vel fuerim. Præterito pluſquam perfecto, S. cum ego doctus eſſem vel fuiſſem, tu doctus eſſes vel fuiſſes, ille doctus eſſet vel fuiſſet. P. cum nos docti eſſemus vel fuiſſemus, vos docti eſſetis vel fuiſſetis, illi docti eſſent vel fuiſſent. & in feminino genere, S. cum ego docta eſſem uel fuiſſem. & in neutro, S. cum ego doctum eſſem uel fuiſsem. Futuro, S. cum ego doctus ero vel fuero, tu doctus eris vel fueris, ille doctus erit vel fuerit. P. cum nós docti erimus vel fuerimus, vos docti eritis vel fueritis, illi docti erunt vel fuerint. & in feminino genere, S. cum ego docta ero vel fuero. & in neutro, S. cum ego doctum ero vel fuero.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, doceri. Præterito perfecto, & pluſquamperfecto, doctum eſſe vel fuiſſe. Futuro, doctum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo paſſiuo? Duo. Quæ? alterum præteriti perfecti, & pluſquamperfecti temporis in ctus, quod eſt doctus, id eſt qui doctus eſt vel fuit. alterum futuri in dus, quod eſt docendus, id eſt qui docebitur.

Doctus vnde formatur? Ab vltimo ſupino. Quo modo? Doctum doctu, addita s fit doctus.

Docendus vnde formatur? A genitiuo ſui præſentis participii. Quo modo? Docens, docentis, tis in dus fit docendus.

Docetur imperſonale quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, docetur. Præterito imperfecto, docebatur. Præterito perfecto, doctum eſt vel fuit. Præterito pluſquamperfecto, doctũ

erat vel fuerat. Futuro, docebitur.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, doceatur. Futuro, docetor.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, vtinam doceretur. Præterito perfecto & pluſquam perfecto, vtinam doctum eſſet vel fuiſſet. Futuro, vtinam doceatur.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, cum doceatur. Præterito imperfecto, cum doceretur. Præterito perfecto, cum doctum ſit vel fuerit. Præterito pluſquam perfecto, cum doctum eſſet vel fuiſſet. Futuro, cum doctum erit vel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, doceri. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, doctum eſſe vel fuiſſe. Futuro, doctum iri.

Lego quo modo inflectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. ego lego, tu legis, ille legit. P. nos legimus, vos legitis, illi legunt. Præterito imperfecto, S. ego legebam, tu legebas, ille legebat. P. nos legebamus, vos legebatis, illi legebant. Præterito perfecto, S. ego legi, tu legiſti, ille legit. P. nos legimus, vos legiſtis, illi legerunt vel legere. Præterito pluſquam perfecto, S. ego legeram, tu legeras, ille legerat. P. nos legeramus, vos legeratis, illi legerant. Futuro, S. ego legam, tu leges, ille leget. P. nos legemus, vos legetis, illi legent.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam, S. lege tu, legat ille. P. legite vos, legant illi. Futuro, S. legito tu, legito ille. P. legitote vos, legunto illi. Nam legamus, vt dictum eſt, hortandi eſt magis.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. vtinam ego legerem, tu legeres, ille legeret. P. vtinam nos legeremus, vos legeretis, illi legerét. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, S. vtinam ego legiſſem, tu legiſſes, ille legiſſet. P. vtinam nos legiſſe-

giſsemus, uos legiſsetis, illi legiſsent. Futuro, S. vtinam ego legam, tu legas, ille legat. P. utinam nos legamus, uos legatis, illi legant.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum ego legam, tu legas, ille legat. P. cum nos legamus, uos legatis, illi legant. Præterito imperfecto, S. cum ego legerem, tu legeres, ille legeret. P. cum nos legeremus, uos legeretis, illi legerent. Præterito perfecto, S. cum ego legerim, tu legeris, ille legerit. P. cum nos legerimus, uos legeritis, illi legerint. Præterito pluſquā perfecto, S. cum ego legiſſem, tu legiſſes, ille legiſset. P. cū nos legiſsemus, vos legiſsetis, illi legiſsent. Futuro, Singulariter cum ego legero, tu legeris, ille legerit. P. cū nos legerimus, uos legeritis, illi legerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, legere. Præterito perfecto, & pluſquamperfecto legiſse. Futuro, lectum ire, uel lecturum eſse. Gerundia, uel participialia nomina, legendi, legendo, legendum. Supina, lectum, lectu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? Duo. Quæ? Alterum præſentis & præteriti imperfecti temporis in ns, quod eſt legens, id eſt qui legit, uel legebat. alterum futuri in rus, quod eſt lecturus, id eſt qui leget.

Legens unde formatur? A prima perſona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quo modo? Legebam, bam in ns fit legens.

Lecturus unde formatur? Ab ultimo ſupino. Quo modo? Lectum, lectu, addita rus fit lecturus.

Dic præteritum a cano, cado, cædo, & quæ a præterito deducta ſunt, & participia.

Cęcini, cecineram, cecinisſem, cecinerim, cecinisſem, cecinero, cecinisſe, canens, & canturus. Cecidi, cecideram, cecidiſsem, cęciderim, cecidiſsem, cęcidero, cecidiſse, cadens, & caſurus. Cecidi, cecideram, cecidiſſem, cęciderim, cęcidiſsem, cęcidero, cęcidiſse, cę-

dens & cæſurus.

Dic præteritum a ludo, ſterno, impingo, cum deriuatis & participiis.

Ludo, luſeram, luſiſſem, luſerim, luſiſſem, luſero, luſiſſe, ludens, & luſurus.

Straui, ſtraueram, ſtrauiſſem, ſtrauerim, ſtrauiſſem, ſtrauero, ſtrauiſſe, ſternens, & ſtraturus.

Impegi, impegeram, impegiſſem, impegerim, impegiſſem, impegero, impegiſſe, impingẽs, & impacturus.

Legor quo modo inflectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti. S. Ego legor, tu legeris, vel legere, ille legitur. P. nos legimur, vos legimini, illi leguntur. Præterito imperfecto, S. ego legebar, tu legebaris vel legebare, ille legebatur. P. nos legebamur, vos legebamini, illi legebantur. Præterito perfecto, S. ego lectus ſum vel fui, tu lectus es vel fuiſti, ille lectus eſt vel fuit. P. nos lecti ſumus vel fuimus, vos lecti eſtis vel fuiſtis, illi lecti ſunt fuerunt vel fuere. Præterito plusquam perfecto. S. ego lectus eram vel fueram, tu lectus eras vel fueras, ille lectus erat vel fuerat. P. nos lecti eramus vel fueramus, vos lecti eratis vel fueratis, illi lecti erant vel fuerant. Futuro, S. ego legar, tu legeris vel legere, ille legetur. P. nos legemur, vos legemini, illi legentur.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam. S. legere tu, legatur ille. P. legimini vos, legantur illi. Futuro, S. legitor tu, legitor ille. P. legiminor vos, leguntor illi. Legamur nos, hortandi potius.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto. S. vtinam ego legerer, tu legereris vel legerere, ille legeretur. P. vtinam nos legeremur, vos legeremini, illi legerentur. Præterito perfecto, & plusquam perfecto, S. vtinam ego lectus eſſem vel fuiſſem, tu lectus eſſes vel fuiſſes, ille lectus eſſet vel fuiſſet. P. vtinam nos lecti eſſemus vel fuiſſemus, vos lecti eſſetis,

vel

vel fuiſſetis, illi lecti eſſent vel fuiſſent. Futuro, S. vtinam ego legar, tu legaris vel legare, ille legatur. Pl. vtinam nos legamur, vos legamini, illi legantur.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti. S. cum ego legar, tu legaris vel legare, ille legatur. P. cum nos legamur, uos legamini, illi legantur. Præterito imperfecto, S. cum ego legerer, tu legereris vel legerere, ille legeretur. Plu. cum nos legeremur, vos legeremini, illi legerentur. Præterito perfecto, S. cum ego lectus ſim vel fuerim, tu lectus ſis vel fueris, ille lectus ſit vel fuerit. P. cum nos lecti ſimus uel fuerimus, vos lecti ſitis vel fueritis, illi lecti ſint vel fuerint. Præterito pluſquam perfecto, S. cum ego lectus eſſem vel fuiſſem, tu lectus eſſes uel fuiſſes, ille lectus eſſet vel fuiſſet. P. cum nos lecti eſſemus vel fuiſſemus, vos lecti eſſetis vel fuiſſetis, illi lecti eſſent vel fuiſſent. Futuro, S. cum ego lectus ero vel fuero, tu lectus eris vel fueris, ille lectus erit vel fuerit. P. cum nos lecti erimus vel fuerimus, vos lecti eritis vel fueritis, illi lecti erunt vel fuerint.

Infinitiuo modo, tẽpore præſenti, & præterito imperfecto, legi. Præterito perfecto & pluſquam perfecto, lectum eſſe vel fuiſſe. Futuro, lectum iri.

Quod participia trahuntur ab hoc verbo paſſiuo? Duo. Quæ? Alterum præteriti perfecti, & pluſquam perfecti temporis in ctus, quod eſt lectus, id eſt qui lectus eſt uel fuit, uel qui lectus erat uel fuerat. alterũ futuri in dus, quod eſt legendus, id eſt qui legetur.

Lectus unde formatur? Ab ultimo ſupino. Quo modo? Lectum lectu, addita s fit lectus.

Legẽdus unde formatur? A genitiuo ſui pręſentis participii. Quo modo? Legẽs legẽtis, tis i dus fit legẽdus.

Legitur imperſonale quo modo flectitur?

Indicatiuo modo tempore præſenti, legitur. Præterito imperfecto, legebatur. Præterito perfecto, lectum eſt uel fuit. præterito pluſquam perfecto, lectum

erat uel fuerat. Futuro, legetur.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, legetur. Futuro, legitor.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto vtinam legeretur. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, vtinam lectum eſſet uel fuiſſet. Futuro, utinam legatur.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, cum legatur. Præterito imperfectò, cum legeretur. Præterito perfecto, cum lectum ſit uel fuerit. Præterito pluſquam perfecto, cum lectum eſſet uel fuiſſet. Futuro, cum lectum erit uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, legi. Præterito perfecto & pluſquam perfecto, lectum eſſe vel fuiſſe. Futuro, lectum iri.

Audio quo modo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. ego audio, tu audis, ille audit. P. nos audimus, uos auditis, illi audiunt. Præterito imperfecto, S. ego audiebam, tu audiebas, ille audiebat. P. nos audiebamus, uos audiebatis, illi audiebant. Præterito perfecto, S. ego audiui, tu audiuiſtis, ille audiuit. P. nos audiuimus, uos audiuiſtis, illi audiuerunt uel audiuere. & per ſyncopen. S. ego audii, tu audiiſti, ille audiit. P. nos audiimus, uos audiiſtis, illi audierunt uel audiere. Præterito pluſquam perfecto, S. ego audiueram, tu audiueras, ille audiuerat. P. nos audiueramus, uos audiueratis, illi audiuerãt. & per ſyncopen, S. ego audierã, tu audieras, ille audierat. P. nos audieramus, uos audieratis, illi audierant. Futuro, S. ego audiam, tu audies, ille audiet. P. nos audiemus, uos audietis, illi audient.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecundam, & tertiam perſonam, S. audi tu, audiat ille. P. audite uos, audiant illi. Futuro, S. audito tu, audito ille. P. auditote uos, audiunto illi. Nam audiamus, hortandi eſt, non imperandi.

Optatiuo

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. vtinam ego audirem, tu audires, ille audiret. P. utinam nos audiremus, uos audiretis, illi audirent. Præterito perfecto & pluſquam perfecto, S. utinam ego audiuiſſem, tu audiuiſſes, ille audiuiſſet. P. utinam nos audiuiſſemus, uos audiuiſſetis, illi audiuiſset. & per conciſionem, S. utinam ego audiiſſem, tu audiiſſes, ille audiiſſet. P. utinam nos audiiſſemus, uos audiiſſetis, illi audiiſſent. & per ſynæreſin, S. vtinam ego audiſſem, tu audiſſes, ille audiſſet. P. vtinam nos audiſſemus, uos audiſſetis, illi audiſſent. Futuro, S. utinã ego audiam, tu audias, ille audiat. P. vtinam nos audiamus, uos audiatis, illi audiant.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum ego audiam, tu audias, ille audiat. P. cũ nos audiamus, vos audiatis, illi audiant. Præterito imperfecto, S. cum ego audirem, tu audires, ille audiret. P. cũ nos audiremus, uos audiretis, illi audirent. Præterito perfecto, S. cum ego audiuerim, tu audiueris, ille audiuerit. P. cum nos audiuerimus, vos audiueritis, illi audiuerint. & per ſyncopen. S. cum audierim, tu audieris, ille audierit. P. cũ nos audierimus, vos audieritis, illi audierint. Præterito pluſquam perfecto, S. cum ego audiuiſſem, tu audiuiſſes, ille audiuiſſet. P. cum nos audiuiſſemus, vos audiuiſſetis, illi audiuiſſent. & per ſyncopen, S. cum audiiſſem. & per ſynæreſin, audiſſem. Futuro, S. cum ego audiuero, tu audiueris, ille audiuerit. P. cum nos audiuerimus, vos audiueritis, illi audiuerint. & per conciſionem, S. cum audiero, audieris, audierit. Pluraliter cum audierimus, audieritis, audierint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, audire. Præterito perfecto & pluſquam perfecto, audiuiſſe, & per conciſionẽ, audiiſſe. & per ſynæreſin, audiſſe. Futuro, auditũ ire vel auditurũ eſse.

Gerundia vel participialia nomina, audiendi, audiendo, audiendum. Supina, auditum auditu.

Quot

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? Duo. Quæ? Alterum præſentis, & præteriti imperfecti temporis in ns, quod eſt audiens, id eſt qui audit uel audiebat: alterum futuri in rus, quod eſt auditurus, id eſt qui audiet.

Audiens unde formatur? A prima perſona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quo modo? Audiebam, bam in ns fit audiens.

Auditurus unde formatur? Ab ultimo ſupino. Quo modo? Auditum auditu, addita rus fit auditurus.

Da præteritum a præſagio, cum deriuatis, & participiis.

Præſagiui. præſagiueram. præſagiuiſſem. præſagiuerim, præſagiuiſsem. præſagiuero. præſagiuiſſe. Præſagiens. præſagiturus. Et per concíſionem præſagii. præſagieram. præſagiiſſem. præſagierim præſagiiſſem. præſagiero. præſagiiſſe.

Dic præteritum a ſalio tam pro ſale, quàm pro ſaltatione, cum deriuatis, & participiis.

Saliui. ſaliueram. ſaliuiſſem. uerim. uiſſem. uero. uiſſe. ſaliens, ſaliturus per ſimplex l, pro ſale. pro ſaltatione uero ſalui. ſalueram. ſaluiſſem. ſaluerim. ſaluiſſem. ſaluero. ſaluiſſe. ſaliens, & ſalturus.

Dic præteritum a raucio, uenio, & ueneo, cum deriuatis & participiis.

Rauſi. rauſeram. rauſiſſem. rauſerim. rauſiſſem. rauſero. rauſiſſe, rauciens, & rauſurus.

Veni. ueneram. ueniſſem. uenerim. ueniſſem. uenero. ueniſſe, ueniens, & uenturus.

Veniui, ueniueram. ueniuiſſem. ueniuerim. ueniuiſſem. ueniuero. ueniuiſſe. uenies, ueneuntis, & uenurus regulariter faceret, ſed nō legi a ueneo participia.

Audior quo modo flectitur.

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. ego audior, tu audiris uel audire, ille auditur. P. nos audimur, uos audimini, illi audiuntur. Præterito imperfecto. S. ego audiebar,

audiebar, tu audiebaris vel audiebare, ille audiebatur. P. nos audiebamur, vos audiebamini, illi audiebantur. Præterito perfecto, Sing. in maſculino genere. ego auditus ſum vel fui, tu auditus es vel fuiſti, ille auditus eſt vel fuit. Pl. nos auditi ſumus vel fuimus, vos auditi eſtis vel fuiſtis, illi auditi ſunt fuerunt vel fuere. In feminino genere, ego audita ſum vel fui, tu audita es vel fuiſti, illa audita eſt vel fuit. Pluraliter nos auditæ ſumus vel fuimus, vos auditæ eſtis vel fuiſtis, illæ auditæ ſunt, fuerunt vel fuere. In neutro genere ego auditum ſum vel fui, tu auditum es vel fuiſti, illud auditum eſt vel fuit. Plu. nos audita ſumus vel fuimus, vos audita eſtis vel fuiſtis, illa audita ſunt fuerunt vel fuere. Præterito pluſquam perfecto, S. in maſculino, ego auditus eram vel fueram, tu auditus eras vel fueras, ille auditus erat vel fuerat. Plur. nos auditi eramus vel fueramus, vos auditi eratis vel fueratis, illi auditi erant vel fuerant. In feminino, ego audita eram vel fueram. In neutro, ego auditum eram vel fueram. Futuro, S. ego audiar, tu audieris vel audiere, ille audietur. P. nos audiemur, vos audiemini, illi audientur.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam. Sing. audire tu, audiatur ille. P. audîmini vos, audiantur illi. Futuro, S. auditor tu, auditor ille. P. audiminor vos, audiuntor illi. Audiamur, hortandi eſt, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto. S. vtinam ego audirer, tu audireris vel audirere, ille audiretur. P. vtinam nos audiremur, vos audiremini, illi audirentur. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto in maſculino genere, S. vtinam ego auditus eſſem vel fuiſſem, tu auditus eſſes vel fuiſſes, ille auditus eſſet vel fuiſſet. P. vtinam nos auditi eſſemus vel fuiſſemus, vos auditi eſſetis vel fuiſſetis, illi auditi eſſent vel fuiſſent. In feminino, vtinã ego audita eſſem

vel

vel fuiſsem. In neutro, vtinam ego auditum eſsem vel fuiſſem. Futuro, S. vtinam ego audiar, tu audiaris, vel audiare, ille audiatur. P. vtinam nos audiamur, vos audiamini, illi audiantur.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti. S. cum audiar, tu audiaris vel audiare, ille audiatur. P. cum nos audiamur, vos audiamini, illi audiantur. Præterito imperfecto, S. cum ego auditer, tu audireris vel audirere, ille audiretur. P. cum nos audiremur, vos audiremini, illi audirentur. Præterito perfecto, in maſculino genere, S. cum ego auditus ſim vel fuerim, tu auditus ſis vel fueris, ille auditus ſit vel fuerit. P. cũ nos auditi ſimus vel fuerimus, vos auditi ſitis vel fueritis, illi auditi ſint vel fuerint. Et in feminino, cum ego audita ſim vel fuerim. Et in neutro, cum ego auditum ſim, vel fuerim. Præterito pluſquam perfecto, in maſculino genere, S. cum ego auditus eſsem vel fuiſsem, tu auditus eſses vel fuiſses, ille auditus eſset vel fuiſset. P. cum nos auditi eſsemus vel fuiſsemus, vos auditi eſsetis vel fuiſsetis, illi auditi eſsent vel fuiſsent. In feminino, cum ego audita eſsem vel fuiſsem, tu audita eſses vel fuiſses, illa audita eſset vel fuiſset. P. cum nos auditę eſsemus uel fuiſsemus, uos auditæ eſsetis uel fuiſsetis, illæ auditæ eſsent uel fuiſsent. In neutro, cum ego auditũ eſsem uel fuiſsem, tu auditum eſses, uel fuiſses, illud auditum eſset uel fuiſset. P. cum nos audita eſsemus, uel fuiſsemus, uos audita eſsetis uel fuiſsetis, illa audita eſsent uel fuiſsent. Futuro in maſculino genere, S. cum ego auditus ero uel fuero, tu auditus eris uel fueris, auditus erit uel fuerit. P. cum nos auditi erimus uel fuerimus, uos auditi eritis uel fueritis, auditi erunt uel fuerint. In feminino, cum ego audita ero uel fuero. In neutro, cum ego auditum ero uel fuerò.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, audiri. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, auditum eſse uel fuiſse. Futuro, auditum iri.

Quot

Quot participia trahuntur ab hoc verbo paſſiuo? Duo: alterum præteriti perfecti,& pluſquam perfecti temporis in tus, quod eſt auditus, id eſt, qui auditus eſt vel fuit, vel qui auditus erat vel fuerat. alterum futuri in dus, quod eſt audiendus, qui audietur.

Auditus vnde formatur? Ab vltimo ſupino. Quo modo? Auditum auditu, addita s, fit auditus.

Audiendus vnde formatur? A genitiuo ſui præſentis participii. Quo modo? Audiens, audientis, tis in dus, fit audiendus.

Auditur impersonale quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, auditur. Præterito imperfecto, audiebatur. Præterito perfecto, auditum eſt vel fuit. Præterito pluſquam perfecto auditum erat vel fuerat. Futuro, audietur.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, audiatur. Futuro auditor.

Optatiuo modo, tempore præſenti, vtinam audiretur. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, vtinam auditum eſset, vel fuiſset. Futuro, vtinam audiatur.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, cum audiatur. Præterito imperfecto, cum audiretur. Præterito perfecto, cum auditum ſit, vel fuerit. Præterito pluſquam perfecto, cum auditum eſset vel fuiſset. Futuro, cum auditum erit vel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, audiri. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, auditum eſse vel fuiſse. Futuro, auditum iri.

Sum es eſt quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. ego ſum, tu es, ille eſt. P. nos ſumus, vos eſtis, illi ſunt. Præterito imperfecto, S. ego eram, tu eras, ille erat. P. nos eramus, vos eratis, illi erant. Præterito perfecto, S. ego fui, tu fuiſti, ille fuit. P. nos fuimus, vos fuiſtis, illi fuerunt vel fuere. Præterito pluſquā perfecto, S. ego fueram, tu fueras, ille fuerat. Pl. nos fueramus, uos fueratis,

ratis, illi fuerant. Futuro, S. ego ero, tu eris, ille erit. P. nos erimus, vos eritis, illi erunt.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam. S. ſis vel es tu, ſit ille. Plu. eſtote vos, ſint illi. Futuro, S. eſto tu, eſto ille. Plu. eſtote vos, ſunto illi. Simus nos, hortandi eſt, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. vtinam ego eſſem, tu eſſes, ille eſſet. Plur. vtinam nos eſſemus, vos eſſetis, illi eſſent. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, S. vtinam ego fuiſſem, tu fuiſſes, ille fuiſſet. P. vtinam nos fuiſſemus, vos fuiſſetis, illi fuiſſent. Futuro, S. vtinam ego ſim, tu ſis, ille ſit. P. vtinam nos ſimus, vos ſitis, illi ſint.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti. S. cum ego ſim, tu ſis, ille ſit. P. cum nos ſimus, vos ſitis, illi ſint. Præterito imperfecto, S. cum ego eſſem, tu eſſes, ille eſſet. P. cum nos eſſemus, vos eſſetis, illi eſſent. Præterito perfecto, S. cum ego fuerim, tu fueris, ille fuerit. P. cum nos fuerimus, vos fueritis, illi fuerint. Præterito pluſquam perfecto. S. cum ego fuiſſem, tu fuiſſes, ille fuiſſet. P. cum nos fuiſſemus, vos fuiſſetis, illi fuiſſent. Futuro, S. cum ego fuero, tu fueris, ille fuerit. P. cum nos fuerimus, vos fueritis, illi fuerint.

Infinitiuo modo, tẽpore præſenti, & præterito imperfecto, eſſe. Præterito perfecto & pluſquam perfecto, fuiſſe. Futuro caret, ſed pro eo vtimur fore, & futurum eſſe. Gerundiis, & ſupinis caret.

Quot participia aſſignantur huic verbo? Duo. alterum præſentis & præteriti imperfecti temporis in ns, quod eſt ens, id eſt qui eſt, vel qui erat. alterum futuri in rus, quod eſt futurus, id eſt qui erit.

Ens vnde formatur? A prima perſona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quo modo? Eram, ram in ns, fit ens. Futurus vnde formatur? Ab futu antiquo ſupino, adiectione rus. Et vt ſum, declinabis proſum, præ-

ſum,

ſum, adſum, abſum, obſum, interſum, deſum, & cetera, quæ a ſum componuntur: præter poſſum, quod facit præteritum potui, a præſum, præſens: & ab abſum abſens ſunt participia. cetera inſtantis participia non habent.

Adſum quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. adſum ades adeſt. P. adſumus adeſtis adſunt. Præterito imperfecto. Sin. aderam aderas aderat. Plural. aderamus aderatis aderant. Præterito perfecto, Sing. affui affuiſti affuit. Plu. affuimus affuiſtis affuerunt vel affuere. Præterito plusquam perfecto, Sing. affueram affueras affuerat. Plu. affueramus affueratis affuerant. Futuro, Sing. adero aderis aderit. Plu. aderimus aderitis aderunt.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecũdam, & tertiam perſonam. S. adſis vel ades, adſit. P. adeſte adſint. Futuro, S. adeſto tu, adeſto ille. P. adeſtote adſint. Adſimus, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto. S. vtinam adeſſem adeſſes adeſſet. P. vtinam adeſſemus adeſſetis adeſſent. Præterito perfecto, & plusquam perfecto. Sing. vtinam affuiſſem affuiſſes affuiſſet. Plur. vtinam affuiſſemus affuiſſetis affuiſſent. Futuro, Sing. vtinam adſim adſis adſit. Plu. vtinam adſimus adſitis adſint.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum adſim adſis adſit. P. cum adſimus adſitis adſint. Præterito imperfecto, S. cum adeſſem adeſſes adeſſet. P. cum adeſſemus adeſſetis adeſſent. Præterito perfecto, S. cum affuerim affueris affuerit. P. cum affuerimus affueritis affuerint. Præterito plusquam perfecto, S. cum affuiſſem affuiſſes affuiſſet. P. cum affuiſſemus affuiſſetis affuiſſent. Futuro, S. cum affuero affueris affuerit. P. cum affuerimus affueritis affuerint.

Infinitiuo

Infinitiuo modo,tempore præſenti,& præterito im perfecto,adeſse. Præterito perfecto, & pluſquam per fecto,affuiſse. Futuro caret,ſed pro eo vtimur affore, & affuturum eſse. Gerundiis,& ſupinis caret. Habet vnum participium, affuturus.

Poſſum quo modo flectitur?

Indicatiuo modo,tempore præſenti,S. poſsum potes poteſt. P. poſſumus poteſtis poſſunt. Imperfecto, S. poteram poteras poterat. Pluraliter poteramus poteratis poterant. Perfecto, Singulariter potui potuiſti potuit. Pluraliter potuimus potuiſtis potuerunt vel potuere. Pluſquam perfecto, S. potueram potueras potuerat. P. potueramus potueratis potuerant. Futuro, S. potero poteris poterit. P. poterimus poteritis poterunt.

Imperatiuo modo, tempore præſenti,Singulariter poſſis,poſſit. Pl. poteſte,poſſint. Futuro,S. poteſto po teſto. P. poteſtate poſsunto. Poſſimus, hortandi eſt, non imperandi.

Optatiuo modo,tempore præſenti,& præterito im perfecto,S. vtinam poſſem poſſes poſſet. P. vtinam poſ ſemus poſſetis poſſent. Præterito perfecto & pluſquã perfecto,Singulariter vtinam potuiſſem potuiſſes po tuiſſet. Pluraliter vtinam potuiſſemus potuiſſetis potuiſſent. Futuro,S. vtinam poſſim poſſis poſſit. Pluraliter vtinam poſſimus poſſitis poſſint.

Subiunctiuo modo,tempore præſenti, S. cum poſſim poſſis poſſit. P. cum poſſimus poſſitis poſſint. Imperfecto,S. cum poſsem poſses poſset. P. cum poſsemus poſsetis poſsent. Perfecto,S. cum potuerim potueris potuerit. P. cum potuerimus potueritis potuerint. Pluſquam perfecto, S. cum potuiſsem potuiſses potuiſset. P. cum potuiſsemus potuiſsetis potuiſsent. Futuro,S. cum potuero potueris potuerit. P. cum potuerimus potueritis potuerint.

Infinitiuo modo,tempore præſenti,& imperfecto, poſse

poſſe. Perfecto, & pluſquam perfecto, potuiſſe. ſine futuro,& ceteris. Potens melius eſt nomen.

Volo vis vult quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. ego volo, tu vis,ille vult. P. nos volumus, vos vultis, illi volunt. Præterito imperfecto, S. ego volebam,tu volebas, ille volebat. P. nos volebamus,vos volebatis,illi volebant. Præterito perfecto, S. ego volui, tu voluiſti, ille uoluit. P. nos voluimus, vos voluiſtis, illi voluerunt, vel voluere. Pluſquam perfecto, S. ego volueram, tu volueras,ille voluerat. P. nos volueramus, vos volueratis,illi voluerant. Futuro,S. ego volam,tu voles, ille volet. P. nos volemus,vos voletis,illi volent.

Imperatiuo modo, tempore præſenti,ad ſecũdam, & tertiam perſonam,S. velis tu,velit ille. P. velitis vos, velint illi. Futuro,S. velito tu, velito ille. P. velitote vos,velint illi. Velimus nos, hortandi eſt.

Optatiuo modo,tempore præſenti,& præterito imperfecto,S. vtinam ego vellem, tu velles,ille vellet. P. vtinam nos vellemus,vos velletis,illi uellent. Præterito perfecto & pluſquam perfecto,S. utinam ego uoluiſſem,tu uoluiſſes,ille uoluiſſet. P. utinam nos uoluiſſemus, uos uoluiſſetis, illi uoluiſſent. Futuro, S. utinam ego uelim, tu uelis, ille uelit. P. utinam nos uelimus,uos uelitis,illi uelint.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum ego uelim,tu uelis,ille uelit. P. cum nos uelimus, uos uelitis, illi uelint. Præterito imperfecto, S. cum ego uellem,tu uelles,ille uellet. P. cum nos uellemus, uos uelletis,illi uellent. Præterito perfecto, S. cum ego uoluerim,tu uolueris,ille uoluerit. P. cũ nos uoluerimus, uos uolueritis, illi uoluerint. Præterito pluſquam perfecto, S. cũ ego uoluiſſem, tu uoluiſſes, ille uoluiſſet.. P. cum nos uoluiſſemus,uos uoluiſſetis,illi uoluiſſent. Futuro,S. cum ego uoluero,tu uolueris,ille uoluerit. P. cum nos uoluerimus, uos uolueritis, illi uoluerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, velle. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, voluiſſe. ſine futuro.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo neutro? Vnum, volens.

Volens unde formatur? A prima perſona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quo modo? Volebam, bam in ns fit volens.

Malo, mauis, quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. Malo, mauis, mauult. P. malumus, mauultis, malunt. Præterito imperfecto, S. malebam, malebas, malebat. P. malebamus, malebatis, malebant. Perfecto, S. malui, maluiſti, maluit. P. maluimus, maluiſtis, maluerunt, vel maluere. Pluſquam perfecto, S. malueram, malueras, maluerat. P. malueramus, malueratis, maluerant. Futuro, S. magis uolam, uoles, uolet. P. magis uolemus, uoletis, uolent.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecūdam & tertiam perſonam, S. malis tu, malit ille. P. malitis uos, malint illi. Futuro, S. malito tu, malito ille. P. malitote uos, malint illi. Malimus nos, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. utinam ego mallem, malles, mallet. P. utinā mallemus, malletis, mallent. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, S. utinam maluiſſem, maluiſſes, maluiſſet. P. utinam maluiſſemus, maluiſſetis, maluiſſent. Futuro, S. utinam malim, malis, malit. P. utinam malimus, malitis, malint.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum malim, malis, malit. P. cum malimus, malitis, malint. Præterito imperfecto, S. cum mallem, malles, mallet. P. cum mallemus, malletis, mallent. Præterito imperfecto, S. cum maluerim, malueris, maluerit. P. cum maluerimus, malueritis, maluerint. Præterito pluſquam perfecto, S. cum maluiſſem, maluiſſes, maluiſſet. P. cum maluiſ-

maluiſſemus, maluiſſetis, maluiſſent. Futuro, S. cum maluero, malueris, maluerit. P. cum maluerimus, malueritis, maluerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & imperfecto, malle. Perfecto, & pluſquam perfecto, maluiſſe. ceteris caret.

Nolo quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. nolo, non uis, non uult. P. nolumus, non uultis, nolunt. Imperfecto, nolebam. Perfecto, nolui. Pluſquamperfecto, nolueram. Futuro, non volam, & nolam. Marcus Tullius lib. 11. epiſt. Sin me id facere noles, te mihi æquum præbere debebis. A. Gellius lib. XII. cap. 11. Hoc qui nolet diutius apud ſe quærere.

Imperatiuo, S. noli, nolit. P. nolite, nolint. Futuro, nolito tu, nolito ille. P. nolitote, nolint. Nolumus, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & imperfecto, S. vtinam nollem. Perfecto, & pluſquam perfecto, vtinam noluiſſem. Futuro, vtinam nolim.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum nolim. Imperfecto, cũ nollem. Perfecto, cum noluerim. Pluſquã perfecto, cũ noluiſſem. Futuro, cũ noluero.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & imperfecto, nolle. Perfecto & pluſquam perfecto, noluiſſe. ſint futuro, cum uno participio nolens.

Fero quo modo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. ego fero, tu fers, ille fert. P. nos ferimus, vos fertis, illi ferunt. Præterito imperfecto, S. ego ferebam, tu ferebas, ille ferebat. Pluraliter nos ferebamus, vos ferebatis, illi ferebant. Præterito perfecto, S. ego tuli, tu tuliſti, ille tulit. P. nos tulimus, vos tuliſtis, illi tulerunt, vel tulere. Præterito pluſquam perfecto, S. ego tuleram, tu tuleras, ille tulerat. P. nos tulera-

mus,vos tuleratis,illi tulerant. Futuro, S. ego ferã, tu feres,ille feret.P.nos feremus,vos feretis,illi ferent.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecundã, & tertiam perſonam, S. fer tu,ferat ille. P. ferte vos, ferant illi. Futuro,S.ferto tu,ferto ille.P.fertote vos, ferunto illi.Feramus nos,hortandi eſt.

Optatiuo modo,tempore præſenti,& præterito imperfecto, S. vtinam ego ferrem, tu ferres, ille ferret. Pluraliter vtinam nos ferremus, vos ferretis, illi ferrent.Præterito perfecto, & pluſquam perfecto;S.vtinam ego tuliſſem,tu tuliſſes,ille tuliſſet.P.vtinam nos tuliſſemus, vos tuliſſetis, illi tuliſſent. Futuro, S.vtinam ego feram, tu feras, ille ferat. P. vtinam nos feramus,vos feratis,illi ferant.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum ego feram,tu feras, ille ferat.P. cum nos feramus, uos feratis,illi ferant. Præterito imperfecto,S.cum ego ferrem, tu ferres, ille ferret. Pluraliter cum nos ferremus, uos ferretis, illi ferrent. Præterito perfecto,S. cum ego tulerim,tu tuleris,ille tulerit.P.cum nos tulerimus, uos tuleritis, illi tulerint. Præterito pluſquam perfecto, S. cum ego tuliſſem, tu tuliſſes, ille tuliſſet. P. cum nos tuliſſemus, uos tuliſſetis, illi tuliſſent. Futuro,S.cum ego tulero, tu tuleris, ille tulerit. P. cum nos tulerimus,uos tuleritis,illi tulerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto ferre.Præterito perfecto & pluſquam perfecto,tuliſſe. Futuro,latum ire,uel laturum eſſe.

Gerundia uel participialia nomina,ferendi ferendo ferendum. Supina,latum latu.

Quot participia trahuntur ab hoc uerbo actiuo? Duo. Quæ? Ferens, & laturus.

Ferens unde formatur? A prima perſona præteriti imperfecti indicatiui modi. Quo modo? Ferebam, bam in ns,fit ferens.

Laturus unde formatur? Ab ultimo ſupino. Quo modo?

modo? Latum, latu, addita rus fit laturus.

Feror quo modo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. ego feror, tu ferris, uel ferre, ille fertur. P. nos ferimur, uos ferimini, illi ferũtur. Preterito imperfecto, S. ego ferebar, tu ferebaris, uel ferebare, ille ferebatur. P. nos ferebamur, uos ferebamini illi ferebãtur. Præterito perfecto in maſculino genere, S. ego latus ſum, uel fui, tu latus es, uel fuiſti, ille latus eſt, uel fuit. P. nos lati ſumus, uel fuimus, uos lati eſtis, uel fuiſtis, illi lati ſunt, fuerunt, uel fuere. In feminino, S. ego lata ſum, uel fui. In neutro, S. ego latum ſum, uel fui. Præterito pluſquam perfecto, S. ego latus eram, uel fueram, tu latus eras, uel fueras, ille latus erat, uel fuerat. P. nos lati eramus, uel fueramus, uos lati eratis, uel fueratis, illi lati erãt, uel fuerant. Futuro, S. ego ferar, tu fereris, uel ferere, ille feretur. P. nos feremus, uos feremini, illi ferentur.

Imperatiuo modo, tempore præſenti ad ſecundã, & tertiam perſonam, S. ferre tu, feratur ille. P. ferimini uos, ferantur illi. Futuro, S. fertor tu, fertor ille. P. feriminor uos, ferũtor illi. Feramur nos, hortandi eſt, non imperandi.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. utinam ego ferrer, tu ferreris, uel ferrere, ille ferretur. P. utinam nos ferremur, uos ferrimini, illi ferrentur. Præterito perfecto, & pluſquã perfecto, S. utinam ego latus eſſem, uel fuiſſem, tu latus eſſes, uel fuiſſes, ille latus eſſet, uel fuiſſet. P. utinam nos lati eſſemus, uel fuiſſemus, uos lati eſſetis, uel fuiſſetis, illi lati eſſent, uel fuiſſent. Futuro, S. utinam ego ferar, tu feraris, uel ferare, ille feratur. P. utinã nos feramur, uos feramini, illi ferantur.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum ego ferer, tu feraris, uel ferare, ille feratur. P. cum nos feramur, uos feramini, illi ferantur. Præterito imperfecto, S. cum ego ferrer, tu ferreris, uel ferrere, ille ferretur.

P. cum nos ferremur, vos ferremini, illi ferrentur. Prę terito perfecto, S. cum ego latus ſim, vel fuerim, tu latus ſis, vel fueris, ille latus ſit, vel fuerit. P. cum nos lati ſimus, vel fuerimus, vos lati ſitis, vel fueritis, illi lati ſint, vel fuerint. Præterito pluſquam perfecto, S. cum ego latus eſſem, vel fuiſſem, tu latus eſſes, vel fuiſſes, ille latus eſſet, vel fuiſſet. P. cum nos lati eſſemus, vel fuiſſemus, vos lati eſſetis, vel fuiſſetis, illi lati eſſent, vel fuiſſent. Futuro, S. cum latus ero, vel fuero, tu latus eris, vel fueris, ille latus erit, vel fuerit. P. cum nos lati erimus, vel fuerimus, vos lati eritis, vel fueritis, illi lati erunt, vel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, ferri. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, latum eſſe, vel fuiſſe. Futuro, latum iri.

Quot participia trahuntur ab hoc verbo paſſiuo? Duo. Quæ? Alterum præteriti perfecti, & pluſquam perfecti in tus, quod eſt latus, id eſt qui latus eſt, vel fuit, & qui latus erat, vel fuerat. alterum futuri in dus, quod eſt ferendus, id eſt qui feretur.

Latus, vnde formatur? Ab vltimo ſupino. Quo modo? Latum, latu, addita s fit latus.

Ferendus, vnde formatur? A genitiuo ſui præſentis participii. Quo modo? Ferens, ferentis, tis in dus fit ferendus.

Fertur imperſonale quo modo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, fertur Præterito imperfecto, ferebatur. Præterito perfecto, latū eſt, vel fuit. Præterito pluſquam perfecto, latum erat, vel fuerat. Futuro, feretur.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, feratur. Futuro, fertor.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, vtinam ferretur. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, vtinam latum eſſet, vel fuiſſet. Futuro, vtinam feratur.

Subiun-

Subiunctiuo modo,tempore prȩſenti,cum feratur. Præterito imperfecto, cum ferretur. Præterito perfecto,cum latum ſit, vel fuerit. Præterito pluſquam perfecto,cum latum eſſet, vel fuiſſet. Futuro, cum latum erit, vel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, ferri. Perfecto, & pluſquam perfecto, latum eſſe, vel fuiſſe. Futuro,latum iri.

Edo anomalum quo modo flectitur?

Indicatiuo modo,tempore præſenti,S. ego edo, tu es,ille eſt. P.nos edimus,vos editis, illi edunt. Præterito imperfecto,S.ego edebam, tu edebas, ille edebat. P.nos edebamus,vos edebatis, illi edebant. Præterito perfecto,S. ego edi, tu ediſti, ille edit. P. nos edimus, vos ediſtis,illi ederunt,vel edere. Præterito pluſquam perfecto,S.ego ederam,tu ederas,ille ederat.P.nos ederamus,vos ederatis,illi ederant.Futuro,S. ego edã, tu edes,ille edet.P. nos edemus, vos edetis, illi edent.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecũdam, & tertiam perſonam, S. es tu, edat ille. P. eſte vos, edant illi. Futuro, S. eſto tu, eſto ille. P. eſtote vos, edunto illi. Edamus nos, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. vtinam ego eſſem, tu eſſes, ille eſſet.P. vtinam nos eſſemus,vos eſſetis, illi eſſent. Præterito perfecto,& pluſquam perfecto,S.vtinam ego ediſſem, tu ediſſes,ille ediſſet. P. vtinam nos ediſſemus, vos ediſſetis, illi ediſſent. Futuro, S. vtinam ego edam, tu edas, ille edat. P. vtinam nos edamus, vos edatis, illi edant.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum ego edam,tu edas,ille edat. P. cum nos edamus, vos edatis,illi edant. Præterito imperfecto,S.cum ego eſſem, tu eſſes, ille eſſet. P. cum nos eſſemus, vos eſſetis, illi eſſent. Præterito perfecto, S. cum ego ederim, tu ederis, ille ederit.P. cum nos ederimus, vos ederitis,

perfecto,cum ederem.Perfecto,cum ederim.Pluſquã perfecto,cum ediſsem. Futuro,cum edero.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, edere. Præterito perfecto,& pluſquam perfecto,ediſse. Futuro,eſum ire,uel eſurum eſse.

Gerundia.edendi,edendo,edendum. Supina.eſum, eſu. Participia edens,& eſurus.

Quòd edo, edis dixerint antiquiſſimi, Næuius, ut refert Priſcianus,Ipſe aſtat,quando edit. Plautus.Qui peredit cibum. Lucilius.Qui edit ſe, hic comedit me.

Edo habet ne paſsiuum? Maxime.nam uoro,deuoro, edo, comedo paſsiuum habere reperiuntur apud doctos.Plinius libro xx. cap. ix. Et in Aegypto, propter amaritudinem non eſtur. Diomedis ſic inquit,paſſiui imperfecto,edebar. Ouidius,Deuoret ante precor ſubito telluris hiatu. & hoc quia poſsunt facere tranſitionem ad aliquod rationale animal, ut lupi deuorabunt te. Virgilius.

Nec te tantus edat tacitam dolor. Ennius.
Vulturis in ſiluis miſerum mandebat homonem,
Heu quàm crudeli condebat membra ſepulcro.

Edor etſi in tertiis tantum perſonis nunc inflectamus ut eſtur uel editur,& edũtur,ſicut aratur, & arantur,bibitur,& bibuntur, quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. ego edor, tu ederis, uel edere, ille eſtur, uel editur. Plu. nos edimur,vos edimini, illi eduntur. Præterito imperfecto, Sing. ego edebar, tu edebaris, uel edebare, ille edebatur. Plur. nos edebamur, uos edebamini, illi edebantur. Præterito perfecto, Sing. eſus ſum, uel fui, tu eſus es, uel fuiſti, ille eſus eſt, uel fuit. Plur. nos eſi ſumus, uel fuimus, uos eſi eſtis, uel fuiſtis, illi eſi ſunt, fuerunt, uel fuere. Præterito pluſqnã perfecto,S. ego eſus eram uel fueram,tu eſus eras,uel fueras,ille eſus erat,uel fuerat. P. nos eſi eramus,uel fueramus,uos eſi eratis,uel fueratis,illi eſi e-

rant,

rant,vel fuerant.Futuro,S.ego edar,tu edaris,vel ede
re,ille edetur. P.nos edemur,vos edemini, illi edẽtur.
Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecũdam,
& tertiam perſonam. edere tu, edatur ille. P. edimini
vos, edantur illi.Futuro,S.editor tu,editor ille.P.edi-
minor vos, eduntor illi. Edamur nos, hortandi eſt,
non imperandi.

Optatiuo modo,tempore præſenti,& præterito im
perfecto,S. vtinam ego ederer,tu edereris, vel edere-
re, ille ederetur.Plur.vtinam nos ederemur,vos ede-
remini,illi ederentur. Præterito perfecto, & pluſquã
perfecto,S.vtinam ego eſus eſſem,vel fuiſſem,tu eſus
eſſes,vel fuiſſes,ille eſus eſſet,vel fuiſſet.Plur. vtinam
nos eſi eſſemus vel fuiſſemus,vos eſi eſſetis,vel fuiſſe-
tis,illi eſi eſſent,vel fuiſſent. Futuro,S. vtinam ego e-
dar,tu edaris,vel edare, ille edatur.P. vtinam nos eda-
mur, vos edamini, illi edantur.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum ego
edar,tu edaris,vel edare, ille edatur. P. cum nos eda-
mur, vos edamini, illi edantur. Præterito imperfe-
cto, S. cum ego ederer,tu edereris,vel ederere,ille e-
deretur.P. cum nos ederemur,vos ederemini,illi ede-
rentur.Præterito perfecto,S.cum ego eſus ſim,vel fue
rim,tu eſus ſis,vel fueris,ille eſus ſit, vel fuerit.P. cum
nos eſi ſimus,vel fuerimus,vos eſi ſitis,vel fueritis,illi
eſi ſint,vel fuerint.Præterito pluſquam perfecto, Sin.
cum ego eſus eſſem,vel fuiſſem, tu eſus eſſes, vel fuiſ-
ſes, ille eſus eſſet, vel fuiſſet. P. cum nos eſi eſſemus,
vel fuiſſemus,vos eſi eſſetis, vel fuiſſetis, illi eſi eſſent,
vel fuiſſent. Futuro,S.cum ego eſus ero, vel fuero, tu
eſus eris,vel fueris,ille eſus erit,vel fuerit.P. cum nos
eſi erimus, vel fuerimus, vos eſi eritis, vel fueritis, illi
eſi erunt, vel fuerint.

Infinitiuo modo,tempore præſenti,& præterito im
perfecto,edi. Præterito perfecto,& pluſquam perfe-
cto,eſum eſſe vel fuiſſe.Futuro,eſum iri.

Participia

Participia, eſus, & edendus. vnde comeſus, & amboſus magis quam comeſtus, licet vſi quidam fuerint.

Eſtur, vel editur imperſonale quo modo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, eſtur, vel editur. imperfecto, edebatur. perfecto, eſum eſt vel fuit. pluſquã perfecto, eſum erat, vel fuerat. Futuro, edetur.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, edatur. Futuro, editor.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, vtinam ederetur. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, vtinam eſum eſſet vel fuiſſet. Futuro, vtinam edatur.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, cum edatur. imperfecto, cum ederetur. perfecto, cum eſum ſit, vel fuerit. pluſquam perfecto. cum eſum eſſet, vel fuiſſet. Futuro, cum eſum erit, vel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, edi. Perfecto, & pluſquam perfecto, eſum eſſe, vel fuiſſe. Futuro, eſum iri.

Dic paſſiuum ab aro, per tertias perſonas in vtroque numero.

Indicatiuo modo, tempore præſenti, Sing. aratur. Plur. arantur. Imperfecto, Sing. arabatur. Plur. arabantur. Perfecto, Sing. aratus eſt, vel fuit. arati ſunt, fuerunt, vel fuere. Pluſquam perfecto, Sing. aratus erat, vel fuerat. Plu. arati erant, vel fuerant. Futuro, Sing. arabitur. P. arabuntur.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, S. aratur. P. arentur. Futuro, S. arator. P. arantor.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, Sing. vtinam araretur. P. vtinam ararentur. Præterito perfecto & pluſquam perfecto, Sing. vtinam aratus eſſet, vel fuiſſet. Plur. vtinam arati eſſent, vel fuiſſent. Futuro, Sing. vtinam aretur. Plur. vtinam arentur.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cũ aretur.

P. cum

P.cum arentur. Imperfecto, S. cum araretur. Plu. cum ararentur. Perfecto, S. cum aratus ſit, uel fuerit. Plur. cum arati ſint, uel fuerint. Pluſquam perfecto, S. cum aratus eſſet, uel fuiſſet. Plu. cũ arati eſſent, uel fuiſſent. Futuro, S. cum aratus erit, uel fuerit. P. cum arati erunt, uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, arari. Perfecto, & pluſquam perfecto, aratũ eſſe, uel fuiſſe. Futuro, aratum iri. Participia, aratus & arandus.

Eo quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. eo is it. Pluraliter imus itis eunt. Præterito imperfecto, S. ibam ibas ibat. P. ibamus ibatis ibant. Perfecto, S. iui iuiſti iuit. P. iuimus iuiſtis iuerunt uel iuere, uel per conciſionem, S. ii iiſti iit. P. iimus, iiſtis ierunt uel iere. Pluſquam perfecto, S. iueram iueras iuerat. Plur. iueramus iueratis iuerant. & per ſyncopen, Sing. ieram ieras ierat. Pl. ieramus ieratis ierant. Futuro, Singulariter ibo ibis ibit. Pluraliter ibimus, ibitis, ibunt.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecundam & tertiam perſonam, S. i, eat. P. ite, eãt. Futuro, S. ito, ito. Pluraliter, itote eunto. Eamus hortandi eſt magis.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. utinam irem ires iret. P. utinam iremus iretis irent. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, S. utinam iuiſſem iuiſſes iuiſſet. Plur. utinam iuiſſemus iuiſsetis iuiſsent. Futuro, S. utinam eam eas eat. P. utinam eamus eatis eant.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum eam eas eat. P. cum eamus eatis eant. Imperfecto, cũ irem ires iret. P. cum iremus iretis irent. Perfecto, S. cũ iuerim iueris iuerit. P. cum iuerimus iueritis iuerint. Pluſquam perfecto, S. cum iuiſsem iuiſses iuiſset. P. cũ iuiſſemus iuiſsetis iuiſsent, uel per conciſionem, iiſsem.

Futuro,

Futuro, S. cum iuero iueris iuerit. P. cum iuerimus iueritis iuerint. uel per conciſionem, iero.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto ire. Perfecto, & pluſquam perfecto iuiſſe, uel iiſſe per conciſionem. Futuro, itum ire, uel iturũ eſſe.

Gerundia, eundi eundo eundum. Supina, itum itu.

Participia, hic & hæc & hoc iens, huius euntis, & iturus itura iturum. Et ſic declinantur quæcunque ab eo is componuntur, præter ueneo, quod facit in ſupino uenum.

Itur imperſonale quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, itur. Præterito imperfecto, ibatur. Præterito perfecto, itum eſt, uel fuit. Præterito pluſquam perfecto, itum erat uel fuerat. Futuro ibitur.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, eatur. Futuro, itor.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, utinam iretur. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, utinam itum eſſet, uel fuiſſet. Futuro, utinam eatur.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, cum eatur. Præterito imperfecto, cum iretur. Præterito perfecto, cum itum ſit uel fuerit. Præterito pluſquam perfecto, cum itum eſſet, uel fuiſſet. Futuro, cum itum erit, uel fuerit.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, iri. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto itum eſſe, uel fuiſse. Futuro, itum iri.

Redeo redis quo modo flectitur?

Indicatiuo, Redeo redis redit. redimus reditis redeunt. Redibam redibas redibat. redibamus redibatis redibant. Rediui rediuiſti rediuit, rediuimus rediuiſtis rediuerunt uel rediuere. & per ſyncopen redii. Redieueram redieueras redieuerat. redieueramus redieueratis redieuerant. & redieram per

conciſionem. Redibo redibis redibit, redibimus redibitis redibunt.

Imperatiuo, Redi redeat, redite redeant. Redito tu, redito ille. reditote, redeunto. Redeamus, hortandi eſt magis.

Optatiuo, vtinam redirem, rediuiſſem & rediiſſem. redeam.

Subiunctiuo, cum redeam. cum redirem. cum rediuerim. cum rediuiſſem. cum rediuero. & per ſyncopen, redierim, rediiſſem, rediero.

Infinitiuo, redire. rediuiſſe, & rediiſſe. Futuro, reditum ire, vel rediturum eſſe.

Gerundia, redeundi redeundo redeundum. Supina, reditum reditu. Participia, rediens & rediturus.

Veneo venis quo modo flectitur?

Indicatiuo, veneo venis venit. venimus venitis veneunt. Venibam. nam veniebam, eſt a venio. Veniui & venii. venieram & venieram venibo.

Imperatiuo, Veni veneat. venite veneant. Venito tu, venito ille. venitote, veneunto. Veneamus, hortandi eſt.

Optatiuo, vtinam venirem. veniuiſſem, & veniſſem. ueneam.

Subiunctiuo, cum ueneam. uenirem. ueniuerim. ueniuiſſem. ueniuero.

Infinitiuo, uenire, ueniuiſse. & ueniſse, uenam ire. Participium, ueniens ueneuntis eſset per regulam, quod nuſquam legi. nam a venu participium ne nominare quidem audeo.

Venio uenis quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, Singu. uenio uenis uĕnit. Plur. uenīmus, uenītis penultima longa, ueniunt. Imperfecto, S. ueniebam ueniebas ueniebat. Plur. uenieabamus ueniebatis ueniebant. Præterito perfecto, Sing. ueni ueniſti uēnit. P. uenimus penultima correpta, ueniſtis uenerunt uel uenēre. Præterito

tertio pluſquam perfecto, ueneram. Futuro, ueniam.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecūdam, & tertiam perſonam, S. ueni ueniat. P. uenite ueniant. Futuro, S. uenio tu, uenito ille. P. uenitote, ueniunto. Veniamus, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto utinam uenirem. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, utinam ueniſſem. Futuro, utinā ueniā.

Subiunctiuo modo, tempore pręſenti, cum ueniam, Imperfecto, cum uenirem. Perfecto, cū uenerim. Pluſquam perfecto, cum ueniſſem Futuro, cum uenero.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, uenire. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, ueniſſe. Futuro, uentum ire, uel uenturum eſſe.

Gerundia, ueniendi ueniendo ueniendum. Supina, uentum uentu. Participia, ueniens & uenturus.

Notandum, inuenio, & conuenio, & cetera quæ a uenio componuntur, producere penultimam primæ, & ſecundæ perſonæ pluralis indicatiui præſentis temporis, inuenīmus, inuenītis: conuenīmus conuenītis. præteriti uero, corripere, inuenimus, conuenimus.

Venitur quo modo flectitur?

Indicatiuo, uenitur. ueniebatur. uētum eſt, uel fuit, uentum erat, uel fuerat. uenietur. Imperatiuo, ueniatur tantum. Optatiuo, vtinam veniatur. ventum eſſet, vel fuiſſet. veniatur.

Subiunctiuo, cum veniatur. veniretur. ventum ſit, vel fuerit. ventum eſſet, vel fuiſſet. ventum erit, vel fuerit.

Infinitiuo, veniri. ventum eſſe, vel fuiſſe. ventū iri.

Gaudeo quo modo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, Singul. gaudeo gaudes gaudet. Plural. gaudemus gaudetis gaudent. Præterito imperfecto, Singul. gaudebam gaudebas gaudebat. Plur. gaudebamus gaudebatis gaudebant. Præterito perfecto, Sing. gauiſus ſum vel fui.

es,

es,uel fuiſti.eſt, uel fuit. P. gauiſi ſumus, uel fuimus: eſtis,uel fuiſtis. ſunt,fuerunt,uel fuere. Præterito pluſ quam perfecto,S.gauiſus eram,uel fuerã.eras, uel fueras.erat,uel fuerat. Pluraliter gauiſi eramus,uel fueramus.eratis,uel fueratis. erant, uel fuerant. Futuro, S. gaudebo gaudebis gaudebit. Pluraliter gaudebimus gaudebitis gaudebunt.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecũdam & tertiam perſonam,S.gaude gaudeat. Pluraliter gaudete gaudeant. Futuro,S.gaudeto,gaudeto.P. gaudetote gaudento. Gaudemus,hortandi eſt.

Optatiuo modo,tempore præſenti,& prçterito imperfecto, S. vtinam gauderem gauderes gauderet. P. utinam gauderemus gauderetis gauderent. Præterito perfecto,& pluſquam perfecto,S.utinã gauiſus eſſem, uel fuiſſem,eſſes uel fuiſſes,eſſet uel fuiſſet.P. utinam gauiſi eſſemus,uel fuiſſemus,eſſetis uel fuiſſetis,eſſent uel fuiſſent.Futuro,S. utinam gaudeam gaudeas gaudeat.P.utinam gaudeamus gaudeatis gaudeant.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, cum gaudeam gaudeas gaudeat. P. cum gaudeamus gaudeatis gaudeant. Præterito imperfecto,S.cũ gauderem gauderes gauderet.P. cum gauderemus gauderetis gauderent. Præterito perfecto, S. cum gauiſus ſim, vel fuerim.ſis, uel fueris.ſit, uel fuerit. Pluraliter cum gauiſi ſimus,uel fuerimus.ſitis, uel fueritis. ſint, uel fuerint. Præterito pluſquam perfecto,S. cũ gauiſus eſſem, uel fuiſſem. eſſes,uel fuiſſes. eſſet, uel fuiſſet.Pluraliter cũ gauiſi eſſemus, uel fuiſſemus. eſſetis, uel fuiſſetis. eſſent, uel fuiſſent.Futuro,S.cũ gauiſus ero,uel fuero. eris,uel fueris.erit,uel fuerit.P.cũ gauiſi erimus,uel fuerimus.eritis,uel fueritis.erunt uel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, gaudere. Præterito perfecto,& pluſquam perfecto gauiſum eſſe uel fuiſſe.Futuro,gauiſum ire,uel gauiſurum eſſe.

Gerundia,uel participialia nomina, gaudendi gaudendo

dendo,gaudendum. Supina, gauiſum gauiſu. Participia naſcuntur ab hoc verbo neutro paſſiuo tria: gaudens, gauiſus, gauiſurus.

Fio quo modo flectitur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, S. fio fis fit. P. fimus fitis fiunt. Præterito imperfecto, S. fiebam, fiebas, fiebat. P. fiebamus fiebatis fiebant. Præterito perfecto, S. factus ſum, vel fui: es, vel fuiſti: eſt, vel fuit. P. facti ſumus, vel fuimus: eſtis, vel fuiſtis: ſunt, fuerunt, vel fuere. Præterito pluſquam perfecto, S. factus eram, vel fueram: eras, vel fueras: erat, vel fuerat. P. facti eramus, vel fueramus: eratis, vel fueratis: erant, vel fuerant. Futuro, S. fiam, fies, fiet. P. fiemus, fietis, fient.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecũdam, & tertiam perſonam, S. fi, fiat. P. fite, fiant. Futuro, S. fito tu, fito ille. P. fitote, fiunto. Fiamus, hortandi eſt.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, S. vtinam fierem, fieres, fieret. P. vtinam fieremus, fieretis, fierent. Præterito perfecto, & pluſquã perfecto, S. vtinam ego factus eſſem, vel fuiſſem: tu factus eſſes, vel fuiſſes: ille factus eſſet, vel fuiſſet. P. vtinam facti eſſemus, vel fuiſſemus: eſſetis, uel fuiſſetis: eſſent, vel fuiſſent. Futuro, S. vtinam fiam, fias, fiat. P. vtinam fiamus, fiatis, fiant.

Subiunctiuo modo, tempore pręſenti, S. cum fiam, fias, fiat. P. cum fiamus, fiatis, fiant. Præterito imperfecto, S. cum fierem, fieres, fieret. P. cum fieremus, fieretis, fierent. Præterito perfecto, S. cum factus ſim, vel fuerim: ſis, vel fueris: ſit, vel fuerit. P. cũ facti ſimus, vel fuerimus: ſitis, vel fueritis: ſint, vel fuerint. Præterito pluſquam perfecto, S. cum factus eſſem, vel fuiſſem: eſſes, vel fuiſſes: eſſet, vel fuiſſet. P. cum facti eſſemus, vel fuiſſemus: eſſetis, vel fuiſſetis: eſſent, vel fuiſſent. Futuro, S. cum factus ero, vel fuero: eris, vel fueris: erit, vel fuerit. P. cum facti erimus, vel fuerimus:

mus:eritis vel fueritis: erunt,vel fuerint.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto fieri. Præterito perfecto & pluſquam perfecto,factum eſſe,vel fuiſſe. Futuro,factum iri. Caret gerundiis. non enim legi apud doctos, fiendi, fiendo, fiendum:pro quibus faciendi,faciendo,faciendum dicimus.Supina habet factum factu, a facto. vnde factus participium. Item faciendus eſt a faciens. Fiendus nō dicitur Latine.

Memini quo modo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, & præterito perfecto,S. memini, meminiſti, meminit.P. meminimus,meminiſtis,meminerunt,vel meminere.Præterito imperfecto,& pluſquam perfecto, S. memineram, memineras,meminerat. P. memineramus, memineratis, meminerant. Futuro caret. ſed eius loco dicimus, S.meminero,memineris,meminerit.P.meminerimus. memineritis,meminerint.

Imperatiuo modo, tempore inſtanti, & futuro, ad ſecundas tantum perſonas in vtroque numero,S. memento tu. P.mentote vos.

Modo optandi, tempore inſtanti, & præterito imperfecto, perfecto, & pluſquam perfecto, S. vtinam meminiſſem,meminiſſes,meminiſſet. P. vtinam meminiſſemus,meminiſſetis,meminiſſent.Futuro caret.

Subiunctiuo modo, tempore inſtanti, & præterito perfecto,S. cū vel ſi,vel quamuis, vel licet, vel quod, vel vt meminerim, memineris, meminerit. P. meminerimus,memineritis, meminerint. Præterito imperfecto,& pluſquā perfecto, S. cum, vel ſi meminiſſem, meminiſſes,meminiſſet. P. cum, vel ſi meminiſſemus, meminiſſetis,meminiſſent. Futuro,S.cum,vel ſi meminero, memineris, meminerit. P. cum, vel ſi meminerimus,memineritis,meminerint.

Infinitiuo modo,tempore præſenti,imperfecto,perfecto,& pluſquam perfecto, meminiſſe.Ceteris caret.

Sic inclinatur, odi, Noui, Cœpi per œ diphthongum. nam cepi ſine diphthongo, eſt præteritum à capio, capis.

Oportet quo modo declinatur?

Indicatiuo modo, tempore præſenti, oportet. Imperfecto, oportebat. Perfecto, oportuit. Pluſquam perfecto, oportuerat. Futuro, oportebit.

Imperatiuo modo, tempore præſenti, oporteat tantum.

Optatiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, vtinam oporteret. Præterito perfecto, & pluſquam perfecto, vtinam oportuiſſet. Futuro, vtinam oporteat.

Subiunctiuo modo, tempore præſenti, S. cum oporteat. Præterito imperfecto, cum oporteret. Præterito perfecto, cum oportuerit. Præterito pluſquam perfecto, cum oportuiſſet. Futuro, cum oportuerit.

Infinitiuo modo, tempore præſenti, & præterito imperfecto, oportere. Præterito perfecto, & pluſquã perfecto, oportuiſſe. Ceteris caret.

Contingit imperſonale quo modo flectitur?

Indicatiuo, contingit, contingebat, contigit, contingeret, continget. Imperatiuo, contingat tantum.

Optatiuo, vtinam contingeret, contigiſſet, contingat.

Subiunctiuo, cum contingat, contingeret, contigerit, contigiſſet, contigerit.

Infinitiuo, contingere, contigiſſe. ceteris deficit.

Tædet quo modo declinatur?

Indicatiuo, tædet, tædebat, tæduit, & pertæſum eſt, vel fuit. tæduerat, & pertæſum erat, vel fuerat, tædebit.

Imperatiuo, tædeat tantum.

Optatiuo, vtinam tæderet, tæduiſſet, & pertæſum eſſet, vel fuiſſet, tædeat.

Subiunctiuo, cum tædeat, tæderet, tæduerit, & pertæſum ſit, vel fuerit, tæduiſſet, & pertæſum eſſet, vel fuiſſet, tæduerit, & pertæſum erit, vel fuerit.

Infinitiuo, tædere, tæduiſſe, & pertæſum eſſe, vel fuiſſe. Participium, pertæſus. Sed de hoc in participiis abunde dicemus.

DE ADVERBIO.

QVID eſt aduerbium? Pars orationis indeclinabilis, quæ, adiecta verbo, ſignificationem eius explanat, & implet. nam ſine aduerbio ſenſus perfectus non videtur. Cum enim dico, lego, ſcribo: incertum eſt bene ne, an perperam.

Quare dictum eſt aduerbium? Quia ſemper verbũ præcedit aut ſequitur: vnde & nomen accepit, quemadmodum apud Græcos ἐπίρρημα, hoc enim perficit adiunctum verbis, quòd adiectiua nomina ſubſtantiuis adiuncta: vt, prudens homo prudenter agit.

Quot accidunt aduerbio? Tria, ſpecies, ſignificatio, & figura.

Quot ſunt ſpecies aduerbiorum? Duæ, primitiua, vt ſæpe, clam. deriuatiua, vt ſæpius, clanculum.

Quot ſunt ſignificationes aduerbiorum? Multæ: quæ hoc exaſticho comprehenduntur,

Temporis, atque loci, quali, quanti, atque negandi.
Da confirmandi, iurandi, da prohibendi,
Optandi, euentus, hortandi, daq. remisſi,
Congrega & intenti, numeri, ſimili, dubitandi,
Et ſuper atque voca, monſtra, eli, dim, per, & inter,
Ordinis, & diſcre, ſimul his adiungito compar.

Hoc eſt, da temporis, loci, qualitatis, quantitatis, negandi, confirmandi, iurandi, prohibendi, optandi, euentus, hortandi, remiſſiui, congregandi, intentiui, numeri, ſimilitudinis, dubitandi, ſuperlatiui, vocandi, monſtrandi, eligendi, diminutiui, perſonalis, interro-

gandi,

gandi,ordinis,diſcretiui,comparandi.

Quot ſunt figuræ aduerbiorum? Tres, ſimplex, ut diu:compoſita,vt interdiu, quandiu: decompoſita, vt indocte, imprudenter.

INTERROGATIONES DE ADVERBIO.

Nunc,quæ pars orationis eſt? Aduerbium. Quare? Quia ſtat iuxta verbum,& ſemper nititur verbo.

Nunc, cuius ſpeciei? Primitiuæ. Quare? Quia a nullo deriuatur.

Clanculum,cuius ſpeciei? Deriuatiuæ. Vnde deriuatur? A clam.

Nunc, cuius ſignificationis? Temporis. Da temporis. Hodie, eri, nunc,nuper, cras, perendie, pridie, poſtridie, nudius tertius, nudius quartus, aliquando, olim,tunc,quodam, iam, ſemper, mane, ueſperi, diu, noctu,modo,& dum.

Hinc,cuius ſignificationis? Loci. Da loci. Hic, iſtic,illic:huc,iſtuc,illuc:hac,iſtac,illac: hinc,iſtinc, illinc:ibi,vnde,intro,foras,intus, foris.

Bene,cuius ſignificationis? Qualitatis. Da qualitatis.Bene,male,docte,pulchre,fortiter,ſapienter.

Multum, cuius ſignificationis? Quantitatis. Da quantitatis. Multum, parum, modicum, minimum, maxime, magnopere, ſatis.

Non,cuius ſignificationis?Negandi. Da negandi. Non,nihil,nec,neque,haud,minime, nequaquam.

Profecto,cuius ſignificationis? Confirmandi. Da confirmandi. Profecto,quippe,nempe,videlicet, ſcilicet, quidni, certe, næ.

Aedepol, cuius ſignificationis? Iurandi. Da iurandi. Aedepol,Caſtor,Hercle,mediusfidius.

Ne,cuius ſignificationis? Prohibendi. Da prohibendi. Ne.

Vtinam, cuius ſignificationis? Optandi. Da Optandi. Vtinam, o ſi, o vtinam.

Forte, cuius ſignificationis? Euentus. Da euentus. Forte, caſu, forte fortuna.

Eia cuius ſignificationis? Hortandi. Da hortandi. Eia, age, agite.

Vix, cuius ſignificationis? Remiſſiui. Da remiſſiui. Vix, paulatim, ſenſim, pedetentim.

Simul, cuius ſignificationis? Congregandi. Da cōgregandi. ſimul, vna, pariter.

Valde, cuius ſignificationis? Intentiui. Da Intentiui. Valde, nimium, prorſus, penitus, omnino.

Semel, cuius ſignificationis? Numeri. Da numeri. Semel, bis, ter, quater, quinquies, ſexies, ſepties, decies, quinquagies, octuagies, centies, millies, toties, quoties, & huiuſmodi.

Quaſi, cuius ſignificationis? Similitudinis. Da ſimilitudinis. Quaſi, ceu, ſic, ſicut, ſicuti, velut, veluti, vt, vti, & ita.

Forſan, cuius ſignificationis? Dubitandi. Da dubitandi. Forſan, forſitan, forſit, fortaſſis, fortaſſe, fors, forte.

Maxime, cuius ſignificationis? Superlatiui. Da ſuperlatiui. Maxime, minime, doctiſſime, ociſſime.

Heus, cuius ſignificationis? Vocandi. Da vocandi. Heus, o.

En, cuius ſignificationis? Demonſtrandi. Da demonſtrandi. En, ecce.

Potius, cuius ſignificationis? Eligendi. Da eligendi. Potius, immo.

Clanculum, cuius ſignificationis? Diminutiui. Da diminutiui. Clanculum, belle.

Meatim, cuius ſignificationis? Perſonalis. Da perſonalis Meatim, tuatim, ſuatim, noſtratim, veſtratim.

Cur, cuius ſignificationis? Interrogandi. Da interrogandi. Cur, quare, nunquid, quin, quamobrem.

Deinde, cuius ſignificationis? Ordinandi. Da ordinandi. Deinde, deinceps, dehinc, poſtea, obiter, interim,

terim, interea, protinus, & præterea. Seorſum, cuius ſignificationis? Diſcretiui. Da diſcretiui. Deorſum, ſeorſum, ſecreto, ſeparatim, ſigillatim, bifariam, omnifariam, & plurifariam. Magis, cuius ſignificationis? Comparatiui. Da comparatiui. Magis, minus, plus, validius, ocius, celerius, & tardius.

DE PARTICIPIO.

Quid eſt participium? Pars orationis, dicta quòd partem capiat nominis, partemq. verbi. dicitur igitur participium, quaſi parti capium. Participio quot accidunt? Sex, Genus, caſus, tempus, ſignificatio, numerus, & figura. Quot ſunt genera participiorum? Quinque, Maſculinum, vt amatus. Femininum, vt amata. Neutrum, vt amatum. Commune duum generum, vt amantem. Commune trium generum, vt amans. Quot ſunt caſus participiorum? Sex, quot & nominum, nominatiuus, genitiuus, datiuus, accuſatiuus, vocatiuus, & ablatiuus. Quot ſunt tempora participiorum? Quinque, præſens, & præteritum imperfectum ſimul, vt amans, legens. Præteritum perfectum, & pluſquam perfectum ſimul, vt amatus, lectus. Futurum per ſe, vt amaturus, amandus. Quot ſunt ſignificationes participiorũ? Quinque, Actiua, vt amans, ab amo. Paſſiua, vt amatus, ab amor. Neutra, vt arans, ab aro. Communis, vt largiens, a largior. Deponens, vt ſequens, a ſequor. Quot numeros habet participium? Duos. ſingularem, vt amans: pluralem, vt amantes. Quot ſunt figuræ participiorum? Duæ. Simplex, vt amans. decompoſita, vt deamans.

INTERROGATIONES
DE PARTICIPIO.

Amans,quæ pars orationis eſt? Participium. Quare? Quia partem capit nominis,partemq. verbi. recipit enim a nomine,genera,& caſus: a verbo auté, tempora,& ſignificationes:ab vtroque, numerũ & figura.

Amatus cuius generis? Maſculini. Quare? Quia eſt prima vox participii.

Amata? Feminini. Quare? Quia eſt ſecunda vox participii.

Amatum? Neutri. Quare? Quia eſt tertia vox participii.

Amans,cuius generis?Omnis,vel communis trium generum. Quare? Quia omnia participia in ns, ſunt communia triũ generũ,vt hic,& hæc, & hoc amans.

Amantem cuius generis? Communis duum generum. Quare? Quia prępонũtur ei in declinatione duo articularia pronomina hunc,& hanc.

Amantem cuius caſus? Accuſatiui. Quare? Quia in eo caſu declinando reperitur.

Amans,cuius temporis? Præſentis,& præteriti imperfecti. Quare? Quia omne participium definens in ns, præſentis, & præteriti imperfecti temporis eſt, vt amans,id eſt qui amat,vel amabat.

Amatus cuius temporis? Præteriti imperfecti, & pluſquam perfecti. Quare? Quia omne participium definens in tus,vel in ſus,vel xus,vel in uus, quod unũ eſt tantũ,vt mortuus: præteriti perfecti, & pluſquam perfecti temporis eſt,vt amatus,id eſt qui amatus eſt, vel fuit,vel quia amatus erat,vel fuerat.

Amaturus, cuius temporis? Futuri. Quare? Quia omne participium in rus, futuri temporis eſt,vt amaturus, id eſt qui amabit.

Amandus cuius tẽporis? Futuri. Quare? Quia omne participium in dus futuri temporis eſt, vt amandus,id eſt qui amabitur.

Amans

Amans cuius ſignificationis? Actiuæ. Quare? Quia ab actiuo verbo venit, quod eſt amo.

Amatus, cuius ſignificationis? Paſſiuæ. Quare? Quia a paſſiuo venit, quod eſt amor.

Seruiens cuius ſignificationis? Neutralis. Quare? Quia à verbo neutro deriuatur, quod eſt ſeruio.

Largiens cuius ſignificationis? Communis. Quare? Quia a communi verbo deriuatur, quod eſt largior.

Sequens cuius ſignificationis? Deponentis. Quare? Quia a deponenti verbo trahitur, quod eſt ſequor.

Amans cuius numeri? Singularis. Quare? Quia ſingulariter profertur.

Amantes cuius numeri? Pluralis. Quare? Quia pluraliter profertur.

Amans, cuius figuræ? Simplicis. Quare? Quia ſimpliciter profertur.

Deamans cuius figurę? Decompoſitę. Quare? Quia a compoſito deriuatur, quod eſt deamo. Omne enim quod deriuatur a compoſito, dicitur decompoſitum.

S. N. hic & hæc & hoc amans. G. huius amantis. D. huic amanti. A. hunc & hanc amantem, & hoc amans. V. o amans. Ab. ab hoc & ab hac & ab hoc amante vel amanti. P. N. hi & hæ amantes, & hæc amantia. G. horum & harum & horum amantium. & per conciſionem amantum. D. his amantibus. Ac. hos & has amantes, & hæc amantia. V. o amantes, & o amantia. Ab. ab his amantibus.

S. N. amaturus amatura amaturum. G. amaturi amaturæ amaturi. D. amaturo amaturæ amaturo. Ac. amaturum amaturam amaturum. V. o amature amatura amaturum. Ab. ab amaturo, ab amatura, ab amaturo. P. N. amaturi amaturæ amatura. G. amaturorum amaturarum amaturorum. D. amaturis. Ac. amaturos amaturas amatura. V. o amaturi, o amaturæ, o amatura. Ab. ab amaturis.

S. N. amatus amata amatum. G. amati amatæ amati. D.

Datiuo amato amatæ amato. Accuſatiuo amatum amatam amatum. Vocatiuo, o amate, o amata, o amatum. Ablatiuo ab amato, ab amata, ab amato. Plur. N. amati amatæ amata. Genitiuo amatorum amatarum amatorum. Datiuo amatis. Accuſatiuo amatos amatas amata. Vocatiuo o amati, o amatæ, o amata. Ablatiuo ab amatis.

S. N. amandus amanda amandum. G. amandi amandæ amandi. D. amando amandæ amando. Accu. amandum amandam amandum. V. o amande, o amanda, o amandum. Ablatiuo ab amando, ab amanda, ab amando. P. N. amandi amandæ amanda. Genitiuo amandorum amandarum amandorum. Datiuo amandis. Accuſatiuo amandos amandas amanda. Vocatiuo o amandi, o amandæ, o amandæ. Ablatiuo ab amandis.

DE PRAEPOSITIONE.

QVID eſt Præpoſitio? Pars orationis indeclinabilis, quæ, præpoſita aliis partibus orationis, ſignificationẽ earum aut mutat, vt æquus, iniquus: aut complet, vt facio fero, perficio perfero: aut minuit, vt rideo ſurrideo, triſtis ſubtriſtis.

Quare dicitur præpoſitio? Quia præponitur tam per oppoſitionem, vt eo ad Philoſophos, quàm per compoſitionem, vt adeo. aliquando poſtponitur, ornatus gratia, vt tecum, quicum, Romam verſus, Italiam vſque, crurum tenus.

Præpoſitioni quot accidunt? Vnum. Quodnam? Caſus. Quot caſus? Duo. Qui? Accuſatiuus & Ablatiuus.

Quæ ſunt propoſitiones accuſatiuæ, id eſt quæ ſeruiunt accuſatiuo caſui? Ad, apud, ante, aduerſus, vel aduerſum, cis, citra, circum, circa, contra, ergo, extra, inter, intra, infra, iuxta, ob, pone, per, prope, propter, ſecundum,

ſecundum, poſt, trans, vltra, præter, ſupra, circiter, vſque, ſecus, penes, verſus, procul, pridie, poſtridie. Dicimus enim ad templum, apud ignem. ante focum, ſi frigus erit. aduerſus, vel aduerſum inimicos. cis alpes, citra amnem Rubiconem. circum muros, circa forum. contra Dalmatas. erga neceſſarios. extra vrbem. inter amicos. intra oppidum. infra tectum. iuxta fanum. hāc ob rem pone tribunal. per medios hoſtes. prope mortem. propter timorem, & propter aquæ riuum. ſecundum ſcripturas, & plena ſecundum flumina. poſt tergum. trans ripam. vltra Sauromatas: præter officium. ſupra tectum. circiter Kalendas Ianuarias. vſque Oceanum. ſecus te. penes arbitros. Sed ſecus te ſedi non dici, ſed ſecundum te, ait Caper. Aretium verſus. procul vrbem, vt inquit, Curtius. pridie Parilia, & pridie illius diei. poſtridie Kalendas, & poſtridie nonarum Decembrium.

Quæ ſunt ablatiuæ propoſitiones, id eſt quæ ſeruiunt ablatiuo caſui? a, ab, abs, cum, coram, clam, de, e, ex, pro, præ, palam, ſine, abſque, tenus. Dicimus enim a templo. a mari. ab Andria. abs quouis homine. cum exercitu. coram teſtibus. clam cuſtodibus. de foro. e iure. ex theatro, quod eſt aliud quàm a theatro, vt ait Diomedes. pro clientibus, & pro tribunali. palam omnibus. ſine labore. abſque iniuria. pube tenus, & crurum tenus.

Quæ ſunt propoſitiones ambiguæ, id eſt tam ablatiuo, quàm accuſatiuo caſui ſeruientes? In, ſub, ſuper, & ſubter. Dicimus enim, ſum in templo, eo in templum. iaceo ſub antro, curro ſub antrum. ſedeo ſuper aquis, cado ſuper aquas. dormio ſubter lodice, ingredior ſubter lodicem.

Quando ſeruiunt accuſatiuo? Cum motum ſignificant, vt Itur in antiquā ſiluā, curro ſub tegmine fagi.

Quando ſeruiunt ablatiuo? Quando ſignificant in loco. vt ſnm in templo, ſub porticu, recubo ſub

tegmine

tegmine fagi.

Quæ ſunt præpoſitiones, quæ non inueniuntur niſi in compoſitione? Hæ: di, dis, re, ſe, am, con. vt diduco, diſiicio, repono, ſeduco, amplector, congredior.

INTERROGATIONES DE PRÆPOSITIONE.

Ad, quę pars orationis eſt? Prępoſitio. Quare? Quia præponitur aliis partibus orationis per appoſitionē, vel per compoſitionem. Quando per appoſitionem? Cum regit caſum, vt eo ad templum, in hoſtem.

Quando per compoſitionem? Cum componitur, vt adduco, ex ad & duco. Alludo, ex ad & ludo. Iniuſtus, ex in & iuſtus. Subtriſtis, ex ſub & triſtis. Irrideo, ex in & rideo.

At, cui caſui ſeruit? Accuſatiuo. Quare? Quia eſt accuſatiua præpoſitio.

Ad, in hac oratione, Itur ad vrbem, quo modo præponitur? Per appoſitionē. Quare? Quia regit caſum.

Ad, in hac oratione, Adducam tibi tuum Pamphilū, quo modo præponitur? Per compoſitionem. Quare? Quia ex ad, & duco componitur adduco.

A, cui caſui ſeruit? Ablatiuo. Quare? Quia a eſt ablatiua præpoſitio.

In, cui caſui ſeruit? Vtrique. Quare? Quia eſt tam accuſatina, quàm ablatiua præpoſitio.

DE CONIVNCTIONE.

QVID eſt coniunctio? Pars orationis indeclinabilis, adnectens, ordinansq. ſententiam.

Coniunctioni quot accidunt? Tria, ſpecies, figura, & ordo.

Quot ſunt ſpecies, ſiue poteſtates coniunctionis? Hæ fere, quæ his verſibus annotantur.

Co. conque, & ſubcon. diſ. ſubdiſ. adiuque. cauſal.

Appro-

Approbat.aduerſa.diſtri.diſcreque. du. dique.
Abnegat.effecti. collecti·his adiice complet.

Hoc eſt,copulatiua.continuatiua. ſubcontinuatiua. diſiunctiua. ſubdiſiunctiua.adiunctiua. cauſalis.approbatiua. aduerſatiua· diſtributiua. diſcretiua. dubitatiua.. diminutiua. abnegatiua. effectiua. collectiua. completiua.

Quot ſunt figuræ coniunctionis? Duæ, Simplex, vt nam, ita, at. compoſita, vt nanque, itaque, attamen, etenim.

Quot ſunt ordines coniunctionis? Tres, Præpoſitiuus, ſubiunctiuus, & communis.

Quæ ſunt coniunctiones præpoſitiui ordinis? Ac, at,aſt,atque,aut,&,vel,nec,neque,ſi,quin, quatenus, ſin,ſeu,ni,niſi,ſed.niſi.poetice poſtponitur.

Quæ ſunt coniunctiones ſubiunctiui ordinis? Que, ve,ne,quidem,quoque,autem,vero.

Quæ ex his ſunt ἐγκλιτικαὶ,id eſt encliticæ,hoc eſt inclinatiuæ? Que,ue,ne·

Quare dicuntur ἐγκλιτικαί? Quia inclinant accentum præcedentis ſyllabæ ad ſe, vt que apud Virgiliũ, Alcandrumque,Aliumque,Nemonaque,Pritanũque. ſicut τε apud Græcos, quòd eſt que abſque diphthongo Homerus.

Αλκανδρόνθε, ἅλιόντε, νοήμονάτε,πρύτανίντε. Heſi.
Κλειώτ', εὐτέρπητε, θάλειάτε, μελπομένητε,
Τερψιχόρητ', ἐρατώτε, πολύμνιατ', οὐρανίητε,
Καλλιόπηθ', ἥδε προφέρεστατ' ἐςὶν ἁπασῶν.
Clioque,Euterpeque,Thaliaque, Melpomeneque:
Terpſichoreque,Eratoque,Polymniaque,Vranieque,
Calliope multo ante alias præſtantior omnes.

Et ue apud Horatium.

Ludere qui neſcit,campeſtribus abſtinet armis:
Indoctusq; pilæ,diſci ve,torchi ve quieſcit,
Ne ſpiſſæ riſum tollant impugne coronæ. Et ne apud Iuuenalem. Semper ego auditor tantum? nunquam ne.

ne reponam? In his vbique ante que,ve,ne, eſt accen tus acutus.

Quæ ſunt coniunctiones,quæ indifferenter & præ poni & poſtponi poſſunt? Ceteræ fere omnes,præter ſupradictas, vt equidem, igitur, tamen, ego, quanquam,& huiuſmodi.

INTERROGATIONES DE CONIVNCTIONE.

Et, quæ pars eſt? Coniunctio. Quare? Quia coniungit ceteras parteis orationis.

Et cuius ſpeciei,ſiue poteſtatis? Copulatiuæ. Quare? Quia copulat tam ſenſum,quàm verba,vt M. Tullius fuit & deſertus,& ſapiens.

Da copulatiuas. Et,que,atque,ac,quidem,quoque, etiam,item,at,aſt,ſed,autem,vero. Copulant enim cũ confirmatione intellectum.

Si, quando εἰ Græcum ſignificat, cuius poteſtatis? Continuatiuæ. Quare? Quia demonſtrat ordinem cũ conſequentia & continuatione rerum. vt ſi ſtertit, dormit.& ſi ambulat,mouetur.

Da continuatiuas. Si, ſin. ſignificat enim ordinem præcedentis rei ad ſequentem,vt ſi febri vexatur,callet, ſed non conuertitur.

Quia,cuius poteſtatis? Subcontinuatiuæ. Quare? Quia cauſſam continuationis oſtendit conſequentem cum rerum eſſentia.vt,quia ambulat, mouetur: & quãdo ſol eſt ſuper terram,dies eſt.

Da ſubcontinuatiuas. Quando,quoniam,quandoquidem,quia,quatinus,& quatenus pro quoniam.

Aut,cuius poteſtatis? Diſiunctiuæ. Quare? Quia quamuis voces coniungat, ſenſum tamen diſiungit,& alteram quidem rem eſſe,alteram vero non eſſe ſignificat, vt, aut eſt dies, aut eſt nox: vel eſt ſanus, vel eſt æger. & hoc eſt bene diſiunctum: quia ſi vnum verum eſt, alterum falſum. nam aliter vitioſe quid diſiungitur.

Da diſiunctiuas. Ve, vel, aut, ſiue, ſeu.

Vel pro etiam, cuius poteſtatis? Subdiſiunctiuæ. Quare? Quia quamuis voces diſiunctiuarum habeat, vtrunque tamen eſſe ſignificat, vel ſimul, vel diſcrete. ſimul, vt, Vel rex ſemper mihi maximas gratias agebat, id eſt etiam rex. Item, Alexander, ſiue Paris rapuit Helenam. id eſt Alexander, qui & Paris dicitur, & Mars, ſiue Mauors. Gradiuus, vel Maſpiter præſul eſt bellorum. Diſcrete, vt tu tota die vel legis, vel ſcribis. ſignificat enim te & legere, & ſcribere: ſed non ſimul vtrunque agere, ſed aliis horis legere, aliis ſcribere. ſimiliter Remex, vel impellit remum, vel attrahit, cum ſimul pæne vtrunque fieri intelligo, ſed diſtincte. alius eſt enim pellentis, alius attrahentis motus.

Da ſubdiſiunctiuas. Ve, vel, aut, ſiue, ſeu, quando vtrunque ſignificant.

Cũ quando *ἵνα* Græcã ſignificat, cuius ſpeciei? Adiunctiuæ. Quare? Quia adiungitur verbis ſubiũctiuis, vt, cum eſſem Venetiis, non perperam me facturum exiſtimaui, ſi noſtras lucubrationes Grammaticas imprimendas curarem.

Da adiunctiuas. Si, vt, cum, dum, quatenus, quando *ἵνα* Græcam ſignificat, vt, ſi dederis operam bonis litteris proficies breui: & vt profit tibi, facio. Item dum conderet vrbem, id eſt vt conderet.

Nam, cuius ſpeciei? Cauſſalis proprie. Quare? Quia adiuncta indicatiuo verbo, ſignificat cauſsam antecedentem, hoc eſt rem ex cauſſa antecedente euenientem, vt doctus ſum, nam legi: & mouetur, ambulat enim.

Da cauſſales proprie. Nam, nanque, enim.

Quid intereſt inter adiũctiuas & proprie cauſſales? Cauſſales cum affirmatione, adiunctiuæ cũ dubitatione, proferuntur. Sed & continuatiuæ, & ſubcontinuatiuæ, & adiũctiuæ, & affectiuæ inter cauſſales ponuntur,

quia

vt ſi ambulat, mouetur:& adiunctionis, vt ambulat, vt moueatur: & effectionis, vt mouetur, ambulat enim.

Equidem, cuius ſpeciei? Approbatiuæ. Quare? Quia approbat rem, id eſt affirmat, vt Equidem merui,nec deprecor. & Siquid vſquam iuſtitiæ eſt. & Si qua eſt cælo pietas.

Da approbatiuas. Si,equidem,quidem.

Tamen cuius ſpeciei? Aduerſatiuæ. Quare? Quia aduerſum con uenienti ſignificat,vt Etſi te benefacturum dicis,tamen a malitia non diſcedis.

Da aduerſatiuas.Tamen,quanquam, quamuis, etſi, licet,licebit,ſaltem. ſed ſaltem etiam diminutiua eſt.

Vero cuius poteſtatis? Diſtributiuæ. Quare? Quia diuerſis diuerſa diſtribuit,vt ego lego,tu vero dormis.

Da diſtributiuas. At,aſt,vero,autem,ſed.

Quàm cuius poteſtatis? Diſcretiuæ, vel electiuæ. Quare? Quia de duobus præpoſitis vnum eligere, & alterum refutare oſtēdit,vt diues volo eſſe, quàm pauper,id eſt diues volo eſſe, & non pauper. Græci ἢ dicunt. Homerus, βούλομ᾽ ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι. hoc eſt, Volo ego ſaluum eſſe populum, quàm perire,id eſt & non perire.

An, cuius poteſtatis? Dubitatiuæ. Quare? Quia dubitationem ſignificat,vt Eloquar, an ſileam?

Da dubitatiuas. An. nĕ correpta, nec ne. Horatius in poetica.

Intererit multum Diuus nĕ loquatur,an heros,
Maturus nĕ ſenex,an adhuc florente iuuenta
Feruidus,an matrona potens,an ſedula nutrix,
Mercator nĕ vagus,cultor nĕ virentis agelli:
Colchus,an Aſſyrius,Thebis nutritus,an Argis.

Terentius in ſeipſum cruciante,

Filium vnicum adoleſcentulum
Habeo.ah quid dixi habere me?immo habui Chreme.
Nunc habeam,nec nĕ,incertus ſum.

Saltem,cuius poteſtatis? Diminutiuæ. Quare? Quia

diminutionem ſignificat, vt Si non vis donare, ſaltem mutua.

Da diminutiua. Saltem, at, vel, pro ſaltem, vt Si non re, at verbis adiuua. Virgilius in ſexto.

Si te nulla manet tantæ pietatis imago,
At ramum hunc (aperit ramum, qui veſte latebat)
Agnoſcas. at pro ſaltem. Lucanus.
O felix ſi te vel ſic tua Roma videret. pro ſaltem ſic.
Et, ſi non vis referre gratiam, at agas: at, pro ſaltẽ.

Ἂν & κὲν cuius poteſtatis? (neceſſe eſt enim Græcis vtamur, vbi noſtra deficiunt) Abnegatiuæ. Quare? Quia verbis adiunctæ, aliquid poſſe fieri oſtendunt, ſed propter aliquam cauſſam, ne fiat, impediri, vt ἐποίησ' ἄν, εἰ ἐδυνήθην, hoc, eſt feciſsẽ, ſi potuiſſem. &,

Ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος, Πριάμοιο τε παῖδες,
Ἄλλοι τε Τρῶες, μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ
Εἰ σφῶιν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιιν. hoc eſt,
Gauderet Priamus certe, & Priameia proles,
Troianiq. alii, foret & his ſumma voluptas,
Omnia ſi vos hæc pugnare, veniret ad aures.

Da abnegatiuas. non habemus, ſed illarum loco ſubiunctiuis vtimur verbis, vt comeſſem, ſi haberem: feciſſem, ſi potuiſſem: curarem breui imprimendos optimos quoſque libros, ſi quiſquam rex adiuuaret.

Nam, cuius poteſtatis? Effectiuæ. Quare? Quia ſignificat effectum procedentem ex cauſſa, vt Legi, nã doctus ſum. ſed effectiuam eandem eſſe exiſtimo, quã proprie cauſſalem diximus.

Igitur, cuius poteſtatis? Collectiuæ, vel rationalis, vel illatiuæ. Quare? Quia per illationem colligit, quod ſupradictum eſt, hoc eſt ratione confirmat, vt M. Tullius pro Ligario, Habes igitur, quod eſt accuſatori maxime optandum, confitentem reum. vel infertur aliis præpoſitis, vt Catilinam ſolus Cicero domuit, ſolus igitur Cicero patriam ſeruauit.

Da collectiuas. Ergo igitur, itaque cum accentu in

L ante-

antepenultima.

Vero in hac oratione. Aeneas vero & pius,& fortis fuit, cuius poteſtatis? Completiuæ. Quare? Quia nulla ſignificationis neceſſitate, ſed gratia ornatus ponitur.

Da completiuas? Autem, vero, quidem, equidem, quoque, nam, nanque, & quæcunque coniunctiones ornatus cauſsa, vel metri, nulla ſignificationis neceſſitate ponuntur.

Et, cuius figuræ? Simplicis. Quare? Quia ſimpliciter profertur.

Etenim, cuius figuræ? Compoſitæ. Quo modo cōpônitur? Ex et,& enim.

Et, cuius ordinis? Præpoſitiui. Quare? Quia ſemper præponitur in ordine orationis.

Que ſine diphthongo, cuius ordinis? Subiunctiui. Quare? Quia ſubiungitur in ordine orationis.

Ergo cuius ordinis? Communis. Quare? Quia poteſt præponi,& ſupponi in ordine orationis.

DE INTERIECTIONE.

QVID eſt interiectio? Pars orationis indeclinabilis, interiecta aliis partibus orationis ad exprimendos animi affectus.

Interiectioni quot accidunt? Vnum. Quod? Significatio tantum.

Quot ſunt ſignificationes interiectionum? Hæ fere, quæ hoc verſiculo comprehenduntur.

Gaudentis, riſus, mirantis, dolorque, paruoque.

Hoc eſt, gaudentis, ridentis, mirantis, dolentis, expaueſcentis.

INTERROGATIONES DE INTERIECTIONE.

Heu, quæ pars orationis eſt? Interiectio. Quare? Quia interiacet aliis partibus orationis.

Euge, cuius ſignificationis? Gaudentis. Da gaudentis?

dentis? Euge, euax.

Ha ha ha, cuius ſignificationis? Ridentis. Da ridentis? ha ha ha.

Papæ, cuius ſignificationis? Admirantis. Da admirantis? Papæ, hem. Terent. Papæ exuperat ipſam Thaidem. Idem. Hē quid eſt? Papæ accepimus a Græcis: dicunt enim illi παπαὶ.

Heu, cuius ſignificationis? Dolentis. Da dolentis? Heu, hei, a, o, væ. heu accuſatiuo iungitur: vt heu me miſerum. dicimus etiam, heu pietas, heu priſca fides: hei vero, & væ, datiuo coniunguntur. Virgilius. Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo Hectore. Martialis. Si ſciero, væ tibi Cauſſidice.

At at, cuius ſignificationis? Timentis. Da timentis? At at. Terentius in Andria, At at, hoc eſt illud, hinc illæ lacrumæ.

Sunt ne aliqua dubia inter aduerbia, ſeu præpoſitiones, & interiectiones? Maxime, vt o interiectio indignantis, dolentis, admirantis, & aduerbium vocandi, & optandi.

A, & præpoſitio eſt, & interiectio, vt A Corydon Corydon.

Pro ſimiliter præpoſitio eſt, vt pro tribunali: & interiectio, vt pro Iupiter: pro dolor.

Quæ aliæ orationis partes ſolent pro interiectione perferri? Infandum, vt Nauibus, infandum amiſſis vnius ob iram. Et malum, vt apud Terentium. Quid hoc malum, infelicitatis eſt? & eſt dictum anxii animi, & turbati nimis.

ALDI PII MANVTII ROMANI INSTITVTIONVM GRAMMATICARVM LIB. III.

DE CONSTRVCTIONE VERBORVM.

QVID eſt conſtructio? Debita diſpoſitio partium orationis in ipſa oratione.

Conſtructionum quæ eſt congrua ſenſu,& voce? Phyllis amat corylos.

Quæ ſenſu,& non voce? Turba ruunt:populus currunt: gens armati.

Quæ voce,& non ſenſu? Venetiæ in ſinu Adriatico ſitæ,abundant diuitiis, & iam ſtabant Thebæ.

Conſtructioni quot accidunt? Duo,concordantia, & regimen. Quotuplex eſt concordantia? Triplex, Nominatiuus cum verbo, adiectiuum cum ſubſtantiuo,relatiuum cum antecedente.

Nominatiuus cum verbo in quot debet concordare? In duobus,in numero, & in perſona, vt ego amo, tu amas,ille amat.

Adiectiuum cum ſubſtantiuo in quot debet concordare? In tribus, in numero,caſu, & genere, vt Vlyſſes aſtutus,Penelope pudica,arma crudelia.

Relatiuum cum antecedente in quot debet concordare? In duobus, in numero, & in genere, vt Aeneas qui, Didq quæ,Ilium quod.

DE CONCORDANTIA NOMINATIVI CVM VERBO.

Ego amo, quæ concordantia eſt? Nominatiuus cum verbo. Oſtende nominatiuum. ego. Oſtende verbum. amo.

Concor-

Concordat ne? Concordat. Oſtende. Ego eſt numeri ſingularis, & amo ſingularis: ego eſt perſonæ primæ, & amo primæ. ergo congrue dicitur ego amo, quia concordat nominatiuus cum verbo, in numero, & in perſona.

Quare ego eſt numeri ſingularis? Quia ſingulariter profertur. Quõ? Singulariter nominatiuo ego.

Quare amo eſt numeri ſingularis? Quia ſingulariter profertur. Quo modo? ſingulariter ego amo.

Quare ego eſt perſonæ primæ? Quia omnia nomina, & pronomina ſunt tertiæ perſonæ, exceptis ego, quod eſt perſonæ primæ, & tu ſecundæ, & vocatiuis caſibus, qui ſunt perſonæ ſecundæ.

Quare amo eſt perſonæ primæ? Quia prima quæque vox verbi habentis tres perſonas, eſt perſonæ primæ. amo eſt prima vox verbi, ergo eſt perſonę primę.

Quare amo eſt prima vox verbi? Quia prima eſt in ordine, vt Singulariter ego amo, tu amas, ille amat. amo eſt prima, amas ſecunda, amat tertia.

Quot modis poteſt diſcordare nominatiuus a verbo? Tribus, in numero ſolum, in perſona ſolum, in numero, & in perſona ſimul.

Caue dicas concordatur, & diſcordatur. nam concordo neutrum eſt. non enim dicimus concordo te cum illo, ſed tu concordas per me. Ouidius. Per me concordant carmina neruis. Item. Tu concordas cum illo. Terent. Si concordabis cum illa. Item dicendum diſcordat nominatiuus a verbum, & cum verbo. Quinctilianus. Confirmanda vox eſt, ne ab oratione diſcordet. Tacitus. Cum queis æternum diſcordant. ſicut diſſideo, & diſſentio. Cicero in Lælio. Cum is tribunus plebis capitali odio a Q. Pompeio, qui tum erat conſul, diſſideret. Idem in eodem. Ab iis, qui pecudum ritu ad voluptatem omnia referũt, longe diſſentimus. M. Tullius tertio de officiis. Ego etiã cũ Catone meo ſæpe diſſenſi. Valerius Maximus.

ximus. Armis cum Cinna collega ſuo diſſidens.

Dicitur ne congrue, ego amamus? Non. Quare? Quia ego eſt numeri ſingularis, & amamus pluralis: & ſic diſcordaret nominatiuus a verbo in numero. Quare non etiam in perſona? Quia eſt perſonæ primæ, & amamus primæ. Ego igitur amamus, diſcordat in numero, & concordat in perſona.

Dic congrue in perſona, & non in numero. Ego amas. Quare ſic? Quia ego eſt perſonæ primæ, & amas ſecundę: & ſic diſcordat nominatiuus a verbo in perſona ſolum. Quare non diſcordat etiam in numero? Quia ego eſt numeri ſingularis, & amas ſingularis. igitur ego amas, diſcordat in perſona, & concordat in numero.

Dic incongrue in numero, & in perſona. Ego amatis. Quare ſic? Quia ego eſt numeri ſingularis, & amatis pluralis: ego eſt perſonæ primæ, & amatis ſecundæ. & ſic diſcordat nominatiuus a verbo in numero, & in perſona.

Vlyſſes aſtutus, quæ concordantia eſt? Adiectiuum cum ſubſtantiuo. Oſtende ſubſtantiuum? Vlyſſes. Oſtende adiectiuum? aſtutus. Congruit ne? Quidni? Nam Vlyſſes eſt numeri ſingularis, caſus nominatiui, & generis maſculini: & aſtutus eſt numeri ſingularis, caſus nominatiui, & generi maſculini. ergo congrue dicitur, Vlyſſes aſtutus.

Quot modis poteſt diſcordare adiectiuum a ſubſtantiuo? Septem, in numero ſolum, in caſu ſolum, in genere ſolum, in numero, & in caſu, & non in genere: in nūmero, & in genere, & non in caſu: in caſu, & in genere, & non in numero: in numero, caſu, & genere.

Diceretur ne cōgrue, Vlyſſes aſtuti? Non. Quare? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis, & aſtuti pluralis: & ſic diſcordaret adiectiuum a ſubſtantiuo in numero. Quare non diſcordaret etiam in caſu, & in genere? Quia Vlyſſes eſt caſus nominatiui, & generis maſculini:

ſculini:& aſtuti ſimiliter.

Dic incongrue in caſu ſolū. Vlyſſes aſtutum. Quare diſcordat? Quia Vlyſſes eſt caſus nominatiui, & aſtutum accuſatiui: & ſic diſcordat adiectiuum a ſubſtantiuo in caſu. Quare non etiā in numero, & in genere? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis, & generis maſculini, & aſtutū eſt numeri ſingularis, & generis maſculini. ergo Vlyſſes aſtutū diſcordat ſolum in caſu.

Dic incongrue in genere duntaxat. Vlyſſes aſtuta. Quare ſic? Quia Vlyſſes eſt generis maſculini, & aſtuta feminini: & ſic diſcordat adiectiuum a ſubſtantiuo in genere. Quare non diſcordat etiam in numero, & in caſu? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis, & caſus nominatiui, & aſtuta ſimiliter. ergo Vlyſſes aſtuta diſcordat in genere duntaxat.

Dic incongrue in numero, & in caſu, & non in genere. Vlyſſes aſtutos. Quare diſcordat? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis, & aſtutos eſt numeri pluralis: Vlyſſes eſt caſus nominatiui, & aſtutos eſt caſus accuſatiui, & ſic diſcordat adiectiuū a ſubſtātiuo in numero, & in caſu, & non in genere. Quare non in genere? Quia Vlyſſes ē generis maſculini, & aſtutos ſimiliter.

Dic incongrue in numero, & in genere, & non in caſu. Vlyſſes aſtutæ. Quare ſic? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis, & generis maſculini, & aſtutæ eſt numeri pluralis, & generis feminini. & ſic diſcordat adiectiuum a ſubſtantiuo in numero, & in genere, & non in caſu. Quare non in caſu? Quia Vlyſſes eſt caſus nominatiui, & aſtutæ nominatiui.

Dic incongrue in caſu, & in genere, & non in numero. Vlyſſes aſtutā. Quare ſic? Quia Vlyſſes eſt caſus nominatiui, & generi maſculini, & aſtutā eſt caſus accuſatiui, & generis feminini. Ergo Vlyſſes aſtutam, diſcordat in caſu, & in genere, & non in numero? Quare non in numero? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis & aſtutam ſimiliter. ergo non diſcordat in numero.

Dic incongrue in numero, caſu, & genere. Vlyſſes aſtutas. Quare ſic? Quia Vlyſſes eſt numeri ſingularis, caſus nominatiui, & generis maſculini, & aſtutas eſt numeri pluralis, caſus accuſatiui, & generis feminini: diſcordat igitur in numero, caſu, & genere.

DE CONCORDANTIA RELATIVI CVM ANTECEDENTE.

Aeneas qui, quæ concordantia eſt? Relatiuum cum antecedente. Oſtende antecedens? Aeneas. Oſtende relatiuum? qui. Congruit ne? Maxime. nam Aeneas eſt numeri ſingularis, & generis maſculini, & qui ſimiliter. ergo congrue dicitur Aeneas qui.

Diceretur ne congrue, Aeneas quæ? Non. Quare? Quia diſcordaret relatiuum ab antecedente. In quo? In genere. Quare? Quia Aeneas eſt generis maſculini, & quæ feminini.

Quot modis poteſt eſſe diſcordia inter relatiuum, & antecedens? Tribus, in numero tantum, in genere tantum, in numero, & in genere ſimul. Fac diſcordet Aeneas qui, in numero tantum? Aeneas quos. Quare? Quia Aeneas eſt numeri ſingularis, & quos pluralis. Quare non diſcordat etiam in genere? Quia Aeneas eſt generis maſculini, & quos maſculini. diſcordat igitur Aeneas quos, in numero ſolum.

Dic incongrue in genere duntaxat? Aeneas quam. Quare ſic? Quia Aeneas eſt genus maſculini, & quam feminini. Quare nõ diſcordat etiam in numero? Quia Aeneas eſt numeri ſingularis, & quam ſimiliter. diſcordat igitur Aeneas quam, in genere tantũ. Fac diſcordet in numero, & in genere? Aeneas quarum. Quare ſic? Quia Aeneas eſt numeri ſingularis, & quarũ pluralis, Aeneas eſt generis maſculini, & quarũ feminini. ergo Aeneas quarũ, diſcordat in numero, & ĩ genere.

Debet ne relatiuũ cum antecedente conuenire in caſu? Minime. Quare? Quia cum nõ regnãtur ab vno eodemq. verbo, & varie verba conſtruantur, non debet

bet conuenire in caſu.

Quare relatiuum cum antecedente non debet conuenire in perſona? Quia relatiua, ſicuti adiectiua omnia, deficiunt perſona: ſed ſtatim cum antecedenti adhęſerint, illius ſunt perſonæ, cuius eſt antecedēs. nam cum dico tantum, qui, vel quæ, uel quod, nullius ſunt perſonæ. cum vero dico, ego qui: tunc, quia qui eſt coniunctum antecedenti ego, quod eſt perſonæ primæ, ipſum quoque primæ fit perſonæ, & propterea verbum quod ſequitur, vt ſtudeo, lego, & huiuſmodi, debet eſſe illius perſonæ, cuius eſt antecedens relatiui, vt ego, qui ſtudeo: tu, qui ſtudes: magiſter, qui ſtudet. nos, qui ſtudemus, vos, qui ſtudetis: magiſtri, qui ſtudent. eodem modo adiectiua ſequuntur ſubſtantiua, vt ego Virgilius, Romanus poeta, fui amicus Cæſaris: Tu Ariſtoteles, egregius Philoſophus, docuiſti magnum Alexandrum: Homerus ille diuinus, & Achillis iram cecinit, & errores Vlysſis.

DE CONSTRVCTIONE PARTIVM ORATIONIS.

Quæ partes orationi regunt poſt ſe verbum tam perſonale, quàm imperſonale? Nomen, participium, præpoſitio, aduerbium, interiectio.

DE CONSTRVCTIONE VERBI ACTIVI.

Quid eſt verbum actiuum? Quod in o finitum, format paſſiuum in or, vt Amo, amor, doceo, doceor, & poteſt habere accuſatiuum ſignificantem hominem, vt Pylades amauit Oreſtem. dicimus etiam, Amaryllis amabat caſtaneas, ego vidi Elephantum, & Tigridem. qui accuſatiui, non ſignificant animal rationale: quod non fit in neutris. non enim dicimus, aro Socratem, ſicut, aro terram. Igitur facio, cum compoſitis magis eſt actiuum, quàm neutrum, vt Deus fecit hominem: & ignis calefacit Socratem, quorum paſſiua

fuerunt

fuerunt facior,& calefacior apud antiquos:loco quorum vtimur fio,& calefio.

Quot ſunt gera verborum? Duo,Perſonale, & im perſonale.

Quot ſunt genera verborũ perſonaliũ? Quinque, Actiuum,paſſiuum,neutrum,commune,& deponens.

Quot ſunt ſpecies verborum actiuorum? Decem.

DE PRIMA SPECIE ACTIVORVM.

QVAE ſunt actiui primæ ſpeciei? Quæ conſtruuntur duntaxat cum nominatiuo agente, & accuſatiuo patiente, vt ego amo Deum: tu vendis libros: ille ſcribit litteras:Plato docuit Ariſtotelem,& ſic in ceteris·omnia enim actiua ſunt primę ſpeciei,ſi tantum nominatiuũ,& accuſatiuũ habent,vt Socrates docuit Platonem. Quod ſi vltra principales caſus,id eſt poſt nominatiuũ agẽtem & accuſatiuum patientem,genitiuum admiſerint,erunt ſecundæ, vt ego moneo te huius rei. ſi datiuum, erunt tertiæ, vt ego commendo me tibi. ſi accuſatiuum, erunt quartæ, vt Socrates docuit Platonem philoſophiam. ſi ablatiuũ ſine præpoſitione, erunt quinctæ, vt ego ſpoliaui te ignorantia. ſi ablatiuũ cum præpoſitione,erunt ſextæ, vt ego accepi a te binas litteras. ſi nominatiuum,& datiuum tantum,erunt ſeptimæ,vt iubeo tibi·ſi nominatiuum, & infinitiuum, erunt octauæ, vt tu credis eſſe doctus. ſi & ante ſe, & poſt ſe nominatiuũ habuerint, erunt nonæ,vt lego aſſiduus,adoro pronus·ſi abſolute ponãtur,erũt decimæ,vt quid facis? lego,ſcribo.

Notandum idem verbum poſſe eſſe diuerſarum ſpecierum. nam ego emo libros, eſt primæ ſpeciei. ergo emo libros tanti, eſt ſecundæ: ego emo libros tibi, eſt tertię:ego emo libros arte & ingenio,eſt quinctę:ego emo libros a Triphone bibliopola,eſt ſextæ:item,ego doceo filium, eſt primæ ſpeciei: ego doceo filium tuũ non minoris talento, eſt ſecundæ: ego doceo filium tibi,eſt tertiæ:ego doceo filium bonas litteras, & ho-

nos

nos mores, eſt quartæ: ego doceo filium magno ſtudio, & labore, eſt quinctæ: ſic alia multa.

Dic aliquot verba actiua primæ ſpeciei.

Verberat, & video, facio, faſtidio, honoro,
Fert, occidit, amo, colit, & formido, timetque,
Polluoque, & cerno, damnat, docet, audio, narro.
Cum quarto tantum ſpecies ſunt omnia primæ.

Verbero, verberas, verberaui, verberatū. per battere.
Video, vides, vidi, viſum. per vedere.
Facio, facis, feci, factum. per fare.
Faſtidio, faſtidis, iui, itum. per hauer in faſtidio.
Honoro, honoras, honoraui, honoratū. per honorare.
Fero, fers, tuli, latum. per portare.
Occido, occidis, occidi, occiſum. per vccidere.
Amo, amas, amaui, amatum. per amare.
Colo, colis, colui, cultum. per amare con honore.
Formido, formidas, aui, atum. per hauere paura.
Timeo, times, timui, ſine ſupino. per temere.
Polluo, polluis, pollui, pollutum. per imbrattare.
Cerno, cernis, creui, cretum. per vedere.
Damno, damnas, damnaui, damnatum. per dannare.
Doceo, doces, docui, doctum. per inſegnare.
Audio, audis, audiui, auditum. per audire.
Narro, narras, narraui, narratum. per dire.

DE SECVNDA SPECIE VERBORVM ACTIVORVM.

Qvae ſunt actiua ſecundæ ſpeciei? Quæ poſt nominatiuum agentem, & accuſatiuum patientem, cum genitiuo conſtruuntur, vt Græci impleuerunt equum armatorum militum: dici poteſt & armatis militibus, ſed ſic per quinctā ſpeciem. Pretium, in quo caſu eſſe debet? in ablatiuo ſemper, vt emi librum vili, vel aureo. ſic & inſtrumentum quo quid fit, poni in ablatiuo debet, vt ſcribo libētius calamo, quàm penna. & tempus, vt ſtudui viginti annis. dicimus & viginti annos, idq. plerunque cum tempus continuum ſignificamus. Excipiuntur tanti, quanti,

quanti, pluris, & minoris, cum ſuis compoſitis tantidem, quantilibet, quanticunque, quantiuis, quæ ſine ſubſtantiuo in genitiuo ponuntur, vt Quanti emiſti ancillam? Cum ſubſtantiuo vero in ablatiuo, vt Quanto pretio emiſti Homerum? Item Quantiuis emi dicimus, & Quantouis pretio emi, ſeu Quãtauis pecunia, & Quantilibet, ſeu Quantolibet pretio emeris, non eſt mihi curæ: dices tamen, hæc res non valet aureum, & aureo. Varro. Denarij dicti, quòd denos æris valebant: quinarii, quòd quinos. Plinius in naturali hiſtoria. Ita vt ſcrupulum valeret ſeſtertiis vicenis. ſed tanti valet res, ſicut tanti emi rem, dicendum, vt apud iuriſconſultos. Res tanti valet, quanti vendi poteſt. item pluris hereditas valeret, & quanto pluris hereditas valeret, & quanto pretio valet, ſicut quanto emi pretio dicimus. Donatus in Adelphis, vbi dicitur. Quanti eſt ſumito: pro quanto pretio valet, exponit. eodem modo dicimus multo, & minimo, & paruo, & vili, vel emi, vel vendidi, vt apud eoſdem iuriſconſultos. Quaſi minimo valeret hereditas. nec dicas tantum, quantũ, multum, parum, & minimum valet, niſi intellexeris pro poteſt. vt ſcio te multum valere, id eſt poſſe. hanc conſtructionem ſequuntur cetera verba, quibus vti cum pretio poſſumus, vt doceo, ago, facio, conſto, & ſimilia. Plinius ſecundus de Pamphilo pictore. Neminem minoris docuit talento. Iuuenalis. Chryſogonus quãti doceat, vel Pollio quanti. Idem. Atque ideo pluris, quàm Coſſus agebat. Et, quanti vna venefica conſtat, inuenies etiam apud Terentium. Videtur eſſe quantiuis pretii. & apud Salluſtium pluris pretii. Plautus. Mortuus pluris pretii eſt, quàm ego. dicimus etiam, non æſtimo te vnius aſſis, & non facio te pili. itẽ pluris, & minoris pretio vnius aſſis. Horatius ſermone ſexto. Vnius aſſis, non vnquam pretio pluris licuiſſe: vt ſic dicatur pluris, & minoris pretio, vt pluris & minoris nummo aureo, talento, centũ millibus nummũ.

Dic

Dic aliquot actiua ſecundæ ſpeciei?

Vendit, emit, redimit, locat, & conduco, reuendo,
Aeſtimo, vænundo, caſtigoque, & reprehendo,
Arguit, incuſat, condemno, atque impleo, multo,
His verbis caſum poſt quartum iunge ſecundum.
Sit tamen in ſexto pretium. quanti, atque minoris,
Plurisque, & tanti, ſocio ſine, da. genitiuo.
Cum ſubſtantiuo, cures ea tradere ſexto.

Vendo, vendis, vendidi, venditum. per vendere.
Emo, emis, emi, emptum. per comprare.
Redimo, redimis, redemi, redemptum. per riſcuotere.
Loco, locas, locaui, locatum. per dar a piſone.
Cõduco, cõducis, cõduxi, cõductũ. ꝑ toglier a piſone.
Reuẽdo, reuendis, reuendidi, reuenditũ. per riuẽdere.
Aeſtimo, æſtimas, æſtimaui, æſtimatum. per eſtimare.
Venũdo, venũdas, venũdedi, venundatũ. per vendere.
Caſtigo, caſtigas, caſtigaui, caſtigatum. per caſtigare.
Reprehendo, reprehendis, reprehendi, reprehenſum. per riprendere.
Arguo, arguis, argui, argutum. idem ſignificat.
Incuſo, incuſas, incuſaui, incuſatum. per accuſare.
Condemno, condemnas, condemnaui, cõdemnatum. per condennare.
Impleo, imples, impleui, impletum. per impire.
Multo, multas, multaui, multatũ. per punire in denari.

DE VERBIS ACTIVIS TERTIAE SPECIEI.

Quae ſunt actiua tertiæ ſpeciei? Quæ poſt nominatiuum agentem, & accuſatiuum patientem cum datiuo conſtruuntur, vt Homo pius dat eleemoſinas pauperibus.

Dic aliquot actiua tertiæ ſpeciei?

Scribo, lego, adſcribo, commendo, nuntio, mitto,
Lego, & reſtituo, do, commodo, mutuo, dono,
Addico, indico, edicoque, atque indico, prodo,
Et dico, refero, declaro, impendo, uetoque.
Suadeoque & ſubigo, promitto, accommodo, reddi,

Poſt

Poſt quartum dandi gaudent hæc omnia caſu.

Quæ poſſunt eſſe & tertiæ,& quinctæ ſpeciei.

Augeo,conduplico,accumulo,atque impertio,dono.

Et ternæ,& quinctæ ſpecies feciſſe licebit.

Scribo,ſcribis,ſcripſi,ſcriptum. per ſcriuere.

Lego,legis,legi,lectum. per leggere.

Adſcribo,is,pſi,ptum. per attribuire,& imputare.

Commendo,as,aui,atum. per raccõmandare.

Nuntio,nuntias,nuntiaui, nuntiatum. per auiſare.

Mitto,mittis,miſi,miſſum. per mandare.

Lego,legas,legaui,legatum. per mandare,& laſſare in teſtamento.

Reſtituo,reſtituis,reſtitui,reſtitutum. per reſtituire.

Do,das,dedi,datum. per dare.

Commodo, commodas,commodaui, commodatum. per præſtare,quod redditur idem.

Mutuo,mutuas,mutuaui,mutuatũ.per preſtare, quod non redditur idem. ſed de mutuo abunde dicemus in exercitamentis Grammaticis. ſignificat enim,non dare mutuo,ſed accipere. Valerius Maximus lib.vi.cap.11.Ac potius præſidium a libertate, quàm ab innocentia mutuauit.quemadmodum & mutuor. C.Cæſ. lib. iii. Commentariorum de bello ciuili Pompeiano. Quammaximas potuerunt pecunias mutuati, perinde,ac ſuis ſatisfacere,& fraudata reſtituere vellent.

Dono, donas,donaui,donatum. per donare.

Addico,addicis,addixi,addictum.per deſtinare,vt addictus morti.

Indico,indicis,ixi, ictum.per fare ſapere denuntiãdo.

Edico,edicis, edixi, edictum. per dare, vnde edictũ.

Indico,indicas,aui,atum. per moſtrare,vnde index.

Prodo,prodis,prodidi, proditum. per tradire.

Dico,dicis,dixi,dictum. per dire.

Refero,refers,retuli,relatum. per riferire.

Declaro,declaras,declaraui,declaratũ.per dichiarare.

Impendio,impendis,impẽdi,impenſum.per ſpendere.

vnde

unde impendium, id eſt impenſa.
Veto, vetas, vetui, vetitum. per vietare.
Suadeo, ſuades, ſuaſi, ſuaſum. per eſortare a fare.
Perſuadeo, ſuades, ſuaſi, ſuaſum. per indurre a fare.
Promitto, promittis, promiſi, promiſſū. per ꝑmettere.
Accommodo, accommodas, accommodaui, accommodatum. per acconciare, & adattare.
Reddo, reddis, reddidi, redditum. per rendere.
Augeo, auges, auxi, auctum. per accreſcere.
Accumulo, as, aui, atum. per accumulare.
Conduplico, as, aui, atum. per radoppiare.
Impertio, impertis, tiui, tum. per far partecipe.

DE QVARTA SPECIE VERBORVM ACTIVORVM.

QVAE ſunt actiua quartæ ſpeciei? Quæ poſt nominatiuum agentem, & accuſatiuum patientē cum altero accuſatiuo conſtruuntur, vt ego doceo te Grammaticam.

Dic aliquot actiua quartæ ſpeciei.

Flagito, poſco, peto, doceo, rogo, calceo, cælo,
Exoro, admoneo, moneo atque interrogo, cingo,
Induit, & veſtit, cumq. exuo, poſtulat, oro.
Omnibus his quartos poteris coniungere binos.

Quæ poſſunt eſſe & quartæ, & quinctæ ſpeciei?

Exuo, & accingo, cum veſtio, calceo, cingo,
Induoque, & quartæ potes hæc & dicere quinctæ.

Flagito, flagitas, flagitaui, flagitatum.
Poſco, poſcis, popoſci, ſine ſupino.
Peto, petis, petiui, petitum. per domādare.
Doceo, doces, docui, doctum. per inſegnare.
Rogo, rogas, rogaui, rogatū. per domādare, & pregare
Calceo, calceas, calceaui, calceatum. per calciare.
Cælo, cælas, cælaui, cælatum. per celare, & aſcōdere.
Admoneo, admones, nui, nitum. per ammonire.
Moneo, mones, monui, monitum. idem ſignificat.
Interrogo, interrogas, interrogaui, tū. per dimandare.

Exoro,

Exoro,exoras,exoraui,exoratũ. per ottener pregãdo.
Admoneo,admones, admonui,admonitũ. p ãmonire.
Moneo,mones,monui,monitum. idem ſignificat.
Interrogo,interrogas,interrogaui,interrogatum. per domandare.
Cingo,cingis,cinxi,cinctum. per cingere.
Induo,induis,indui,indutum. per veſtire.
Veſtio,veſtis,veſtiui,veſtitum, idẽ ſignificat.
Exuo,exuis,exui,exutum. per ſpogliare.
Poſtulo,poſtulas,poſtulaui,poſtulatũ. per domãdare.
Oro,oras,oraui,oratum. per pregare.

Inueniuntur ne aliqua verba ex ſupradictis aliter conſtrui,quàm dictum eſt? Maxime,vt flagito,poſco, peto,vt poſtulo hoc ab te , & poſtulo te furti .& doceo,& admoneo te de hac re,& frequentius admoneo te huius rei .item induo tibi, & multa huiuſmodi. ſed tu ab iis,quę non ſunt in vſu frequenti,abſtineas. peto tamen,& poſtulo abs te hãc rem magis vtimur, quàm te hanc rem.

DE QVINCTA SPECIE ACTIVORVM.

QVAE ſunt actiua quinctæ ſpeciei? Quæ poſt nominatiuum agentem,& accuſatiuum patiẽtem cum ablatiuo ſine prępoſitione conſtruũtur, vt ſtraui equum ſella, & ſcribo librum calamo, & peto te haſta , caue dicas cum haſta. nam cum inſtrumeutum ſignificamus , tacemus præpoſitionem, vt video te oculis.

Dic aliquot actiua quinctæ ſpeciei?

Inficit,& munit,tegit,atque irrito,leuoque,
Educat,atque cibat,vacuoque,& farcio,lacto,
Paſcit,alit,ſpoliat,ſternit,petit,afficit,ornat,
Impleoque,& ſatio,ſaturo,lanio,laceroque.
Cædo,onero,exonero,vexoque,& ſpargo, corono.
Poſſunt poſt quartum,purum ſibi iungere ſextum.

Quæ poſſunt eſſe & quinctæ,& tertiæ ſpeciei?
Spargo,onero,fundo,figoque,& ſterno,leuoque.

Et

Separo,ſeparas,ſeparaui,ſeparatum. per ſpartire.
Soluo,ſoluis,ſolui,ſolutũ. per ſciogliere & dislegare.
Haurio,hauris,hauſi,hauſtum. per trar fora. uinum e dolio,aquam e puteo. ut Haurit aquam cribro, qui diſcere uult ſine libro. Accipitur etiam pro audio, ut Vocemq; his auribus hauſi.
Habeo,habes,habui,tum. per hauere,& ſcribitur per adſpiratione͂ in principio. nã habeo ſine adſpiratiõe facit in ſecunda perſona abis, & eſt neutrũ,& eſt id quod diſcedo,ut Abi hinc actutũ in malam crucem.
Remoueo,remoues,remoui,remotum. per rimouere.
Capio,capis,cepi,captum. per pigliare.
Intelligo,intelligis,intellexi,intellectũ. per intẽdere.
Aufero,aufers,abſtuli,ablatum. per leuar uia.
Abigo,gis,abegi,abactũ. per ſcacciare. unde abactor.
Exſtirpo,exſtirpas,exſtirpaui, exſtirpatum.
Eripio,eripis,eripui,ereptũ. per togliere,& liberare.
Diuello, diuellis, diuelli, uel diuulſi, diuulſum. per ſcarpire.
Veto,uetas,uetui,uetitum. per uietar,& prohibire.
Sumo,ſumis,ſumpſi,ſumptum. per togliere.

De ſeptima ſpecie uerborum actiuorum.

QVAE ſunt actiua ſeptimæ ſpeciei? Quæ cõſtruuntur ante ſe cum nominatiuo agente,& poſt ſe cum datiuo patiente. ut Boni pueri libẽter audiunt magiſtris, & parentibus ſuis.

Dic aliquot actiua ſeptimæ ſpeciei?

Audio,& auſculto,recipit,benedico,timetq.,
Impero,& inuideo,metuo,interdico,iubetq.,
Hæc quandoque ſolent ſolo gaudere datiuo.

Audio,audis,audiui,auditum.
Auſculto,auſcultas,auſcultaui,tatũ. per obedire.
Recipio,recipis,recepi,receptum. per promettere.
Benedico,benedicis,benedixi,ctum. per benedire.
Timeo,mes,mui,ſine ſupino. per temere,ne quid accidat mali.
Impero,as,aui,atum. per commandare.

Inuideo,inuides,inuidi,inuiſum. per hauere inuidia.
Metuo,metuis,metui,ſine ſupino. per hauer paura,ne quid accidat mali.
Interdico,interdicis,interdixi,interdictum. per inter dire,& priuare, & uietare.
Iubeo,iubes,iuſsi,iuſſum. per commandare.

Sed audio,auſculto,timeo, metuo,recipio, benedico,magis neutra,quàm actiua mihi uidentur, quia paſſiue his uti non poſſumus, ſed imperſonaliter ſic, audio tibi,a me auditur tibi. ſic benedicitur tibi,timetur uitæ Pamphili: quod etiã Diomedi placet & hoc quã do tantum cum datiuo conſtruuntur. nam timeo tibi ſuſpendium,uel mortem: iubeo tibi hoc,uel illud: inuideo tibi doctrinam: non ſunt ſeptimæ ſpeciei. Et notandũ dici timeo,& metuo te, ne ſcilicet noceas mihi. timeo,& metuo tibi,& de te,ne tibi accidat mali. Virgilius. Caroq. oneri timet. Terent. Eius uitæ timeo. M. Tullius ad Trebatium. Quo quidem unico ualde mehercule de te timueram. Timeo, & metuo a te, ne propter te quid cuiquam accidat mali.Terentius. Hei metui à Chryſide.

DE OCTAVA SPECIE VERBORVM ACTIVORVM.

Quæ ſunt actiua octauæ ſpeciei? Quæ conſtruuntur a fronte cum nominatiuo agente, a tergo uero cũ infinito, aut cum obliquo, aut ſine, ut ego credo eſſe indoctus: & ego credo me eſſe indoctum.

Sed notandum, quòd cum ſermo non reflectitur ad eum,qui eſt agens,ſed ad alium facit tranſitionem, neceſſe eſt uti obliquo: ut ego ſpero liberos meos fore & doctos, & bene moratos: cum uero reciprocus eſt, hoc eſt eadem res & agit, & patitur, obliquo & uti,& non uti poſſumus pro arbitrio noſtro, ut puto eſſe bonus: & puto me eſſe bonum. tu credis eſſe doctus: & tu credis te eſſe doctum. Cæſar ſemper optauit euadere rex Romanorum: & Cæſar ſemper optauit ſe euadere

euadere regem Romanorum. Catullus ſcripſit ad M. Tullium eſſe peſſimus poeta: & Catullus ſcripſit ad M. Tullium ſe eſſe peſſimum poetam.

Dic aliquot actiua octauæ ſpeciei?

Spero, & deſpero, cupio, ſcio, neſcio, duco,
Autumat, atque putat, credit, deſiderat, optat.
Hæc infinitum cum obliquo, aut abſque requirunt.

Spero, ſperas, ſperaui, ſperatum. per ſperare.
Deſpero, deſperas, deſperaui, deſperatū. per diſperare.
Cupio, cupis, cupiui, cupitum. per deſiderare.
Scio, ſcis, ſciui, ſcitum. per ſapere.
Neſcio, neſcis, neſciui, neſcitum. per non ſapere.
Duco, ducis, duxi, ductum.
Autumo, autumas, maui, matum.
Puto, putas, putaui, putatum. per penſare.
Credo, credis, credidi, creditum. per credere.
Deſidero, deſideras, deſideraui, deſideratum.
Opto, optas, optaui, optatum. per deſiderare.

De nona ſpecie uerborum actiuorum.

Quæ ſunt actiua nonæ ſpeciei? Quæ & ante ſe, & poſt ſe cum nominatiuo conſtruuntur, ut doceo ſedens, oro aſtans, adoro ſupplex, & huiuſmodi.

De decima ſpecie uerborum actiuorum.

Quæ ſunt actiua decimæ ſpeciei? Quæ ante ſe cum nominatiuo cōſtruuntur, poſt ſe uero abſolute ponuntur. ut amo, lego, & huiuſmodi. ut Hei mihi, non ſuus eſt, iam ſcio, quiſquis amat. Item, ſi legis, cantas: ſi cantas, male cantas.

DE CONSTRVCTIONE, uerborum paſſiuorum.

QVID eſt uerbum paſſiuum? Quod ab actiuo formatur adiectione r litterę, ut amor ab amo, doceor a doceo. Quot ſunt ſpecies uerborum paſſiuorum? Decem, quot & actiuorum.

Omnia uerba paſſiua quo modo conſtruuntur? A

fronte cum nominatiuo patiente, a tergo uero cum ablatiuo agente cum præpoſitione a uel ab, uel ſimili, uel cum datiuo, loco ablatiui. ut tu amaris a me, uel tu amaris mihi, pro a me. Virg. in Bucolicis. His tibi Grynæi nemoris dicatur origo, tibi, pro a te.

Quo modo, cuius ſpeciei ſint paſsiua, cognoſcũtur? Si tantum nominatiuum patientem, & ablatiuum cum præpoſitione agentẽ admiſerint, erunt primæ ſpeciei. Verum ſi poſt rem agentem, & patientem, aliquem habuerint caſum, illius erunt ſpeciei, cuius actiua unde formantur. nam ſicut ego amo Deum, eſt primæ ſpeciei actiuorum, ita Deus amatur a me, eſt primæ ſpeciei paſsiuorum. & ſicut, ego nõ æſtimo te unius aſsis, eſt ſecundæ ſpeciei actiuorum: ita, tu non æſtimaris a me unius aſsis, eſt ſecundę ſpeciei paſsiuorum: & ſic in in ſingulis. caſus enim qui neque agens eſt, neque patiens in actiuis, nõ mutatur in paſsiuis: ſed tantum mutantur res agens, & patiens, ut ego ſcripſi litteras tibi, litteræ ſcriptæ fuerunt a me tibi. ego doceo te Grammaticam, tu doceris a me Grammaticam. ego ſpolio te ueſte, tu ſpoliaris a me ueſte. ego audio multa abs te, multa audiuntur a me abs te.

Sunt quæ datiuum in nominatiuum conuertunt, ut Ego iubeo tibi, tu iuberis a me. ego inuideo tibi, tu inuideris a me: inuenies etiam huiuſmodi orationes, Capræ paſcuntur herbas, & herbis.

Sed paſsiua cum accuſatiuo figurate conſtruuntur, ut lædor manum, fractus ſunt pedem, paſcũtur ſiluas, & ſumma Lycæi.

Quæ octauæ ſunt ſpeciei, quo modo conſtruuntur? Sic. ego credo eſſe bonus. ego credor a me eſſe bonus. ego puto te eſſe doctiſsimum: tu putaris a me eſſe doctiſsimus. & ſimiliter in ceteris.

Quæ ſunt nonæ, quo modo conſtruuntur? Sic. Doceor ſedens, uerberor inuitus, feror inſignis, ſcribor heres.

Quæ

Quæ ſunt decimæ, quo modo conſtruuntur? Sic. Doceor, uerberor, C. Cæſar cum occideretur, curabat vt honeſte caderet.

Dic aliquot verba paſsiua?

Verberor, & vendor, donor, doceor, ſpoliorque,
Audior, & iubeor, nec non credor, videorque,
Mutuor. & debent patientem admittere rectum.
A, vel ab, & ſextum mediis admittere agentem.
Poſt tamen hos caſus, ſua quos actiua, ſequuntur.

Verberor, verberaris, verberatus sũ. per eſſer battuto.
Vendor, venderis, venditus ſum. per eſſer venduto.
Donor, donaris, donatus ſum. per eſſer donato.
Doceor, doceris, doctus ſum. per eſſer inſegnato.
Spolior, ſpoliaris, ſpoliatus ſum. per eſſer ſpogliato.
Audior, audiris, auditus ſum. per eſſer udito.
Credor, crederis, creditus ſum. per eſſer creduto.
Iubeor, iuberis, iuſſus ſum. per eſſer commandato.
Videor, deris, uiſus sũ. per eſſer veduto, & per parere.
Mutuor, mutuaris, mutuatus ſum. per toglier impreſtito. Sed eſt potius deponens, & mutuo neutrum: de quibus (vt dixi) dicemus in exercitamentis.

Et notandum omnia verba in or carere præteritis perfectis, & ſex iis, quæ a præteritis perfectis inclinãtur, eorumq́. loco poni participium præteriti temporis, & ſubſtantiuum uerbum, vt amatus ſum, vel fui. eram, vel fueram eſſem, vel fuiſſem. ſim, vel fuerim. eſſem, vel fuiſſem. ero, vel fuero. amatũ eſſe vel fuiſſe.

Qvae ſunt, quæ dicuntur vocatiua? Dicor, vocor. nominor, nuncupor, appellor, quæ uolunt & a fronte, & a tergo nominatiuum. vt vocor Aldus.

Nuncupor, nuncuparis, nuncupatus ſum.
Appellor, appellaris, appellatus ſum.
Dicor, diceris, dictus ſum.
Vocor, vocaris, vocatus ſum.
Nominor, nominaris, nominatus ſunt. per chiamarſi.

DE VERVORVM NEVTRORVM, & deponentium conſtructione.

Quid eſt uerbum neutrum? Quod in o definit, & paſſiuum in or proprie habere non poteſt. ſum igitur cum compoſitis, ſimiliter, odi, noui, cœpi, memini, abuſiue neutra eſſe dicuntur. item ſi dixeris aror, erit per proſopopœiam, ubi terra loquatur fictione poetica. Et notandum deponentia in conſtructione eſſe, ut neutra, hoc eſt neutra primæ ſpeciei, & deponentia primæ ſpeciei, eandem habere conſtructionem. & neutra ſecundæ ſpeciei, & deponentia ſecundæ ſpeciei etiam eandem. & ſic in ceteris, atque ideo ſimul de utriſque tractabimus.

Quid eſt uerbum deponens? Quod in or naturaliter deſinens, deponit alteram ſignificationem, id eſt uel actiuam, uel paſſiuam.

Quæ deponentia deponunt ſignificationem paſſiuam? Quæ ſunt primæ, ſecundæ, tertiæ, quartæ, & ſeptimæ ſpeciei.

Quæ deponunt actiuã? Quæ ſunt quinctæ, & ſextæ.

Quot ſunt ſpecies uerborum neutrorum? Septem.

Quot ſunt ſpecies uerborum deponentium? Similiter ſeptem.

De prima ſpecie uerborum neutrorum.

Quæ ſunt neutra primæ ſpeciei? Quæ & a fronte, & a tergo nominatiuum poſtulant, ut ego ſum indoctus, tu euaſiſti uir magnus.

Dic aliquot neutra primæ ſpeciei?

Sum, fio, incedo, euadoque, & uiuo, uoloque
Primæ ſunt ſpecies, regitur cum rectus utrinque.
Quandoque ipſa dies mater, quandoque nouerca eſt.

Sum, es, eſt, fui, ſine ſupino. per eſſere.
Fio, fis, factus ſum, uel fui. per eſſer fatto, & diuentare.
Incedo, incedis, inceſſi, inceſſum. per andare.
Euado, euadis, euaſi, euaſum. per diuentare.
Viuo, uiuis, uixi, uictum. per uiuere.

Volo

Volo,uolas,uolaui,uolatum. per uolare.

DE PRIMA SPECIE VERBORVM DEPONENTIVM.

Q VAE ſunt deponentia primæ ſpeciei? Quæ cum nominatiuo utrinque cõſtruuntur,ut tu luctaris vnctus.

Dic aliquot deponentia primæ ſpeciei?

Prœlior,& luctor,proficiſcor,diglardiorque,
Et iocor,& gradior,ratiocinor,atque reuertor.
Primæ ſunt ſpecies regitur cum rectus utrinque.
Graſſor ergo armatus ſemper,ſed luctor inermis;
Digladiator nudus: cautus ratiocinor,impar.
Troilus infelix puer eſt congreſſus Achilli.
Prœlior,prœliaris,prœliatus ſum. per combattere.
Luctor,luctaris,luctatus ſum. per giocar alle brazza.
Proficiſcor,proficiſceris,profectus ſum. per andare.
Digladior,digladiaris,digladiatus ſum. per fare alle ſpadazzate.
Iocor,iocaris,iocatus ſum. per giocare,& trepare.
Gradior,gradieris,greſſus ſum. per andare.
Ratiocinor,aris,atus ſum. per far conto,e ragione.
Reuertor,teris,ſus ſum. per ritornare. inuenitur & reuerto.

DE SECVNDA SPECIE VERBORVM NEVTRORVM.

Q VAE ſunt uerba neutra ſecundę ſpeciei? Quę cum nominatiuo patiente, & ablatiuo agente conſtruuntur,ut ego careo pecunia, nec dicas pecuniæ. Egeo tamen & indigeo, etiam genitiuo iungũtur: memini genitiuo, & accuſatiuo,& infinito etiã, ut memini legere. ſatago genitiuo tantum. abſtineo genitiuo,accuſatiuo, & ablatiuo. ſed abſtineo eſt actiuum,ut ait Priſcianus.

Dic aliquot neutra ſecundæ ſpeciei?

Deficit,indigeo,careo,memini,ſatagoque,
Affluit,atque egeo,uacat,atque exubero,abundo.
His ablatiuum tantum coniungito caſum.
Indiget,atque egeo ſextoq; & da genitiuo.

At

At memini & quarto caſu,& coniunge ſecundo.
Sed ſatago patrium tribuas tantummodo caſum.

Quæ poſſunt eſſe & ſecundæ,& tertiæ ſpeciei?
Affluo,deficio,nec non his adiice abundo.
Neutrorum tertiæ ſpecies ſunt,atque ſecundæ.

Deficio,deficis,defeci,defectum. per mancare, & non hauere.

Indigeo,indiges,indigui,ſine ſupino. per biſognare,& hauere di biſogno.

Careo,cares,carui,caritum, uel caſſum. per mancare et non hauere.

Memini defectiuum. per ricordarſi, ut memini huius rei,& hanc rem.

Satago,ſatagis,ſategi,ſatactum. per eſſere diligente.

Affluo,affluis,affluxi,affluxum. per abondare.

Egeo,eges,egui,ſine ſupino, idem quod indigeo.

Vaco,vacas,vacaui,vacatum. idem quod careo, & deficio.

Exubero,exuberas,exuberaui,exuberatum. per abondare.

Abundo,abundas, abundaui, abundatum. idem quod affluo.

Abſtineo,abſtines,abſtinni,ſine ſupino. per aſtenere.

DE SECVNDA SPECIE VERBORVM DEPONENTIVM.

Quae ſunt deponentia ſecundæ ſpeciei? Quæ nominatiuum,agentē, & ablatiuū patientē poſtulant. in qno tantū a neutris ſecundę ſpeciei differunt:illa enim nominatiuū patientem, & ablatiuū agenté,hæc autem nominatiuum agentem,et ablatiuū patientem poſtulant, ut Vtere uirtute. potior tamen iungitur etiam genitiuo,& accuſatiuo: obliuiſcor uero & reminiſcor,& recordor genitiuo, & accuſatiuo: fungor uero,& ueſcor,& utor,& abutor apud ueteres etiam accuſatiuo iungebantur. nunc autem tantum ablatiuo: abutor tamen, etiam accuſatiuo: miſereor,

A. melius

melius genitiuo.

Dic aliquot deponentia ſecundæ ſpeciei?

Fungorq., & potior, ueſcor, fruor, utor, abutor,
Nec non defungor caſu coniunge Latino.
Iunge tribus potior, quarto, & ſexto, atque ſecundo.
Et debet patrium miſeretur ſumere tantum.
Et patrium, & quartum reminiſcitur, obliuiſcor.
Attamen & ueſcor, vtorq., & fungor, abutor,
Quarta etiam docti ueteres iunxiſſe leguntur.

Fungor, geris, functus ſum. per uſar officio, & dignità.

Potior, potiris, uel poteris, potitus ſum. per ottenere coſa deſiderata.

Veſcor, ueſceris, ſine præterito, & ſupino. p uſar cibi.

Fruor, frueris, fretus, uel fruitus, uel fructus ſum. per pigliare piacere, & diletto, vſando. Cicero in Hortenſio. Amœnitate ſumma perfructus. fretus idem eſt quod confiſus. Quinctilianus. Tua fretus humanitate, id egeram.

Vtor, vteris, uſus ſum. per uſare. homini autem adiunctum, per conuerſare. Cic. lib. 1. famil. A. Trebonio utor ualde familiariter.

Abutor, abuteris, abuſus ſum, eſt perperã, & male uti, & nimis licenter.

Defungor, defungeris, defunctus ſum. per uſar compitamente, ut defunctus eſt vita, id eſt finiuit officium vitæ. Virgil. Pelagi defuncte periclis.

Obliuiſcor, obliuiſceris, oblitus ſum. per dimenticarſi.

Reminiſcor, reminiſceris, ſine pręterito, & ſupino. per ricordarſi.

Miſereor, miſereris, miſertus ſũ. p hauer miſericordia.

Recordor, recordaris, recordatus ſum. per ricordarſi.

DE TERTIA SPECIE VERBORVM NEVTRORVM.

QVAE ſunt neutra tertiæ ſpeciei? Quæ cum nominatiuo agẽte, & datiuo patiente cõſtruunt, ut ſcalæ hærent parietibus, & tu ſeruis Deo.

Seruit,

Dic aliquot neutra tertiæ ſpeciei?

Seruit, obeſt, noceo, placet, atque incumbo, licetque,
Officio, caueo, ſtudeoque, & conſulit, hæret,
Obuio, & occurro, atque obtempero, obedio, paret,
Et faueo, & lateo, atque ignoſco, indulgeo, parco,
Interſum, ſoluo, deſumque, & debeo, cedo,
Aſſentit. ſpecies cum caſu hæc tertia dandi eſt.

Seruio, ſeruis, ſeruiui, ſeruitum. per ſeruire.
Obſum, obes, offui, ſine ſupino.
Noceo, noces, nocui, nocitum. per nocere.
Placeo, places, placui, placitum. per piacere.
Incumbo, incumbis, incubui, incubitum. per dar opera, & attendere con diligentia.
Liceo, lices, licui, licitum. per eſſere lecito.
Officio, officis, offeci, offectum. per nocere.
Caueo, caues, caui, cautum. per guardarſi.
Studeo, ſtudes, ſtudui, ſine ſupino. per ſtudiare.
Conſulo, conſulis, conſului, conſultum. per dare conſiglio.
Hæreo, hæres, hæſi, hæſum. per accoſtarſi.
Obuio, obuias, obuiaui, obuiatum. per ſcontrare.
Occurro, occurris, ocurri, rſum. idē quod eo obuiam.
Obtempero, obtemperas, obtemperaui, obtemperatum. per obedire.
Obedio, obedis, obediui, obeditum. idem ſignificat.
Pareo, pares, parui, ſine ſupino. idem quod obedio.
Faueo, faues, faui, fautum. per fauorizare.
Lateo, lates, latui, latitum. per aſcondere.
Ignoſco, ignoſcis, ignoui, ignotū. per perdonare.
Indulgeo, indulges, indulſi, indultum. per concedere.
Parco, parcis, peperci, uel parſi, parſum, per perdōare.
Interſum, interes, interfui, ſine ſupino. per eſſere preſente.
Soluo, ſoluis, ſolui, ſolutum. per pagare.
Deſum, dees, defui, ſine ſupino. per mancare.
Debeo, debes, debui, debitum. per eſſer obligato.

Cedo,cedis,ceſſi,ceſſum. per dar luogo.
Aſſentio,aſſentis,aſſenſi,aſſenſum. per conſentire.
Aſſentior tamen omnes fere dicunt, ut Gellius refert.

DE TERTIA SPECIE VERBORVM DEPONENTIVM.

QVAE ſunt deponentia tertiæ ſpeciei? Quæ nominatiuum agentem, & datiuum patientem poſtulant, ut ego ſuffragor tibi, tu uero ingratus refragaris mihi.

Dic aliquot deponentia tertiæ ſpeciei?
Suffragor, dominorque, & fœneror, atque refragor,
Blandior, & medeor, nec non aſſentor, adulor,
Gratulor, iraſcor, famulor, minitorque, minorque,
Obſequor, auxiliorque, aduerſor, polliceorque,
Inſidior. dandi gaudebunt omnia caſu.

Suffragor,ſuffragaris,ſuffragatus ſum. per dar la uoce, o la ballota in fauore.
Dominor,dominaris,atus ſum. per ſignoreggiare.
Fœneror,fœneraris,fœneratus ſum. per dare ad uſura.
Refragor,refragaris,refragatus ſum. per dar la uoce, o la ballotta contra.
Blandior,blandiris,blanditus ſum. per accarezzare, & luſingare.
Medeor,mederis. caret ptõ & ſupino. per medicare.
Aſſentor,aſſentaris,aſſentatus ſum. per andare à uerſo, & compiacere.
Adūlor,adulāris, adulātus ſum, penultima producta, per luſingare, & accarezzare.
Gratulor,gratularis,gratulatus ſum. eſt gaudere bono alieno, ut gratulor tibi.
Iraſcor,iraſceris,iratus ſum. per corrucciarſi.
Famulor,famularis,famulatus ſum. per ſeruire.
Minitor,minitaris,minitatus ſum. per minacciare fortemente.
Minor,minaris,minatus ſum. per minacciare.
Obſequor,obſequeris,obſecutus ſũ. per ãdar à verſo.

Auxilior,auxiliaris,auxiliatus ſum. per aiutare.
Aduerſor,aduerſaris,aduerſatus ſum. p eſſer cōtrario.
Polliceor,ceris,citus,ſum. per prometter ſpontaneamente.
Inſidior,inſidiaris,inſidiatus ſum.per aguaitare,& far inſidie. Iniurior autem, & contrarior, ego non memini legere apud idoneos,ſed, fui tibi iniurius, affeci te iniuria, contrarius ero illi, aduerſabor & refragabor illi.

DE QVARTA SPECIE VERBORVM NEVTRORVM.

QVAE ſunt uerba neutra quartæ ſpeciei? Quæ cum nominatiuo agente, & accuſatiuo patiente conſtruuntur,ut ego aro terram:& habent paſſiuum in tertiis perſonis in utroque numero,ut terra aratur,& terræ arantur.

Quare non habent paſſiuum in primis, & ſecundis perſonis uerba neutra quartæ ſpeciei? Quia ſemper habent accuſatiuum tertiæ perſonæ. quapropter cum fit conuerſa locutio,accuſatiuus tertiæ perſonæ,in nominatiuum tertiæ tranſmutatur, & debet concordare cum uerbo,quod erit item tertiæ perſonæ, ut ego aro terram,terra aratur a me : tu ſeminas agros,agri ſeminantur a te.ſi liceret dicere ego aro te, uel tu aras me, liceret facere conuerſam locutionem, tu araris a me, ego aror a te: quod quia non licet, ergo nec per paſſiuum licebit. qui autem dicit aror: ſeminor facit (ut dixi) proſopopœiam,qua poetæ utuntur.

Dic aliquot neutra quartæ ſpeciei?

Semino,tundo,& aro,colit,& ſero,conſero,planto,
Ventiloque, & pulſo,pinſo,& trituro,pitiſſo,
Condio,uello,meto,texo,ſuo,diſſuo,filo,
Sarcio,meio,puto,uanno,uolo,digero,poto,
Prandet,edit,comedit,ſorbet,coquo,cōcoquo,ceno,
Excerno,ſitio,ſapio,neo,ſpumo,merendo,
Decoquit,atque bibo,euadoq́., moloq́., uoroque.

His

Vulnera, qui diro impulſi, cæcoq. furore.
Aedipodionios fœdarunt ſanguine muros.
At qui Anchiſiadem, nec denſior aere grando,
Nec de concuſſa tantum pluit ilice glandis.
Grandinat, grandinauit, grandinatũ. per tempeſtare.
Pluit, pluuit, & pluit per ſyncopẽ, plutũ. per piouere.
Ningit, ninxit, ninctum. per neuigare.
Tonat, tonuit, tonitum. per tronizate.
Coruſcat, coruſcauit, coruſcatum. per lampezare, & ſplendere.
Fulgurat, fulgurauit, fulguratum. idem eſt quod coruſcat.
Fulminat, fulminauit, fulminatum. per dare della ſaetta, & il trono.
Serenat, ſerenauit, ſerenatum. per raſſerenare, & far ſereno.
Luceſcit, ſine præterito, & ſupino. per far di. dicitur & illuceſcit: illuxit autem, compoſitum eſt ex in, & luxit, quod a luceo eſt præteritum.
Nocteſcit, ſine præterito, & ſupino. per far notte.
Aueſperaſcit, ſine præterito & ſupino. per farſi ſera.
Dieſcit, ſine præterito, & ſupino. per far di.

De quarta ſpecie uerborum deponentium.

QVAE ſunt deponentia quartæ ſpeciei? Quæ nominatium agentem, & accuſatiuum patientem poſtulant, ut ego ſequor uirtutem.

Dic aliquot deponentia quartæ ſpeciei?
Arbitror, ulciſcor, fateor, ſequor, aggrediorque,
Solor, conſolor, prædor, percontor, opinor,
Deprecor, & populor, liceor, meditor, miſerorque,
Metior, & metor, dignorque, precorque, locorque,
Aucupor, & uenor, furor, reor, atque recordor,
Alloquor, aſpernor, ſcrutor, nanciſcitur, atque
Præſtolor, operior, lucrorque, & ſciſcitor: iſtis

N Accu-

Accuſatiuum patientem iungito verbis.
Arbitror,arbitraris,arbitratus ſum.per giudicare.
Vlciſcor,vlciſceris,vltus ſum. per far vendetta.
Fateor,fatearis,faſſus ſum. per confeſſare.
Sequor,ſequeris,ſecutus ſum. per ſeguitare.
Aggredior,aggrederis,aggreſſus ſum. per aſſaltare.
Solor,ſolaris,ſolatus ſum. per conſolare.
Conſolor,conſolaris,conſolatus ſum, penul. producta,idem eſt quod ſolor.
Prædor,prædaris,prædatus ſum. per robare.
Percontor,percontaris,tatus ſum. per domandare.
Opinor,opinaris,opinatus ſum. per hauer opinione.
Deprecor,deprecaris, deprecatus ſum. per rimouere pregando.
Populor,popularis,populatus ſum. per guaſtare.
Liceor,liceris,& licitor licitaris.per accreſcere il precio all'incanto.
Meditor,meditaris,meditatus ſum. per penſare,eſſercitare,cantare.
Miſeror,aris,miſeratus ſum.per hauer compaſſione.
Miſeratur qui conqueritur aliena incommoda.
Miſeretur qui miſerum ſubleuat, inquit Feſtus.
Metior,metiris,menſus ſum. per miſurare.
Metor,aris,tus ſum.per diſponer, & locare cõ ordine.
Dignor,dignaris,dignatus ſum. per far degno.
Precor,precaris,precatus ſum. per pregare.
Loquor,loqueris,locutus ſum. per parlare.
Aucupor,aucuparis,aucupatus ſum.per vccellare.
Venor,venaris,venatus ſum. per cacciare.
Furor,furaris,furatus ſum. per robbare.
Reor,reris,ratus ſum. per credere,& penſare.
Recordor,recordaris,recordatus ſum. per ricordarſi.
Alloquor,alloqueris,allocutus ſum.per parlare.
Aſpernor, aſpernaris, aſpernatus ſum. per diſpreggiare.
Scrutor,aris,atus ſum.per cercare con diligenza. Ter.

Nanciſcor,nanciſceris,nactus ſum. per trouar per uentura.

Præſtolor,præſtolaris, præſtolatus ſum. per aſpettare.

Quem præſtolare Parmeno hic ante oſtium?

Opperior,opperiris,oppertus ſum. per aſpettare.

Lucror,lucraris,lucratus ſum. per guadagnare.

Sciſcitor,ſciſcitaris,ſciſcitatus ſum.per ſpirare.

De quincta ſpecie uerborum neutrorum.

QVAE ſunt neutra quinctæ ſpeciei? Quæ nominatiuum patientem, & ablatiuum agentem poſtulant ſine præpoſitione,uel accuſatiuum cũ ob, vel propter, ut ego gaudeo uirtute, uel ob uirtutem, uel propter uirtutem.ſed frequentior uſus eſt cum ablatiuo, ut doleo tuo incommodo. Doleo ſic quoque conſtruitur. doleo caput,mihi dolet caput.Cicero. Dolet tibi oculi.Ouidius.Tu uero tua damna dole.

Dic aliquot neutra quinctæ ſpeciei?

Gaudeo,cum caleo,rubeo,nigretque,uiretque,
Et tepet,& friget, ſtupet,& cum turgeo floret,
Albeoq. & liqueo,cum mæreo,ſplendeo,pollet,
Aegrotat,pallet,madeo,tumeo,doleoque,
Pingueoque,& ſextũ,aut quartũ cũ propter habebũt.

Gaudeo,gaudes,gauiſus ſum. per rallegrarſi.

Caleo,cales,calui,ſine ſupino. per ſcaldarſi.

Rubeo,rubes,rubui,ſine ſupino. per arroſciarſi.

Nigreo,nigres,nigrui,ſine ſupino. per annigrirſi.

Vireo,vires,uirui,ſine ſupino. per rinuerdirſi.

Tepeo,tepes,tepui,ſine ſupino. per intepidirſi,& eſſere tepido.

Frigeo,friges,ſine ſupino. per raffreddarſi,& hauer freddo.

Stupeo,ſtupes,ſtupui,ſine ſupino. per ſtupirſi.

Turgeo,turges,turſi,turſum. per gonfiarſi.

Floreo,flores,florui,ſine ſupino. per fiorire.
Albeo,albes,albui,ſine ſupino. per imbiancbirſi, & eſſer imbianchito.
Liqueo,liques,ſine præterito,& ſupino. per manifeſtarſi.
Mæreo,mæres,ſine præterito,& ſupino. per attriſtarſi.
Splēdeo,ſplēdes,ſplēdui,ſine ſupino.per riſplendere.
Polleo,polles,pollui,ſine ſupino. idem ſignificat.
Aegroto,ægrotas,ægrotaui,ægrotatū.per ammalarſi.
Palleo,lles,llui,ſine ſup.per impallidirſi,& eſſer impallidito.
Madeo,des,madui,ſine ſupino.per bagnarſi.
Tumeo,tumes,tumui,ſine ſupino. per gonfiarſi.
Doleo,doles,dolui,ſine ſupino. per dolerſi.
Pingueo,pingues,pingui,ſine ſupino. per ingraſſarſi.
Macreo,macres,macrui,ſine ſupino. per ſmagrirſi.
Horreo,horres,horrui,ſine ſup. per hauer tremore.
Ardeo,ardes,arſi,arſum. per abbrucciarſi.
Areo,ares,arui,ſine ſupino. per ſeccarſi.

De quincta ſpecie uerborum deponentium.

Qvae ſunt deponentia quinctæ ſpeciei? Quæ cū nominatiuo patiente, & ablatiuo agente ſine præpoſitione conſtruuntur,uel cum accuſatiuo cum ob, vel propter,ut lætor bonis litteris, uel propter bonas litteras.

Dic aliquot deponentia quinctæ ſpeciei?

Lætorq́.,& ſtomachor, triſtor,bacchorq́., querorq́.,
Atque verecundor,delector,glorior,atque
Crapulor,indignor,morior,iraſcor.habebunt
Sextū ue aut quartū.quarto,ob propter ue præibunt.

Lætor,lætaris,lætatus ſum. per rallegrarſi.
Stomachor,ſtomacharis,chatus ſum. per corucciarſi.
Triſtor,triſtaris,triſtatus ſum. per attriſtarſi.
Bacchor,baacharis,bacchatus ſum. per infuriarſi. ſed eſt proprie celebrare Bacchanalia.
Queror,quereris,queſtus ſum. per lamentarſi.
Verecūdor,uerecūdaris,datus ſum. per uergognarſi.

Delector,

Delector, delectaris, delectatus ſum. per dilettarſi.
Glorior, gloriaris, gloriatus ſum. per gloriarſi.
Crapulor, ris, crapulatus ſum. per imbriacarſi di cibi.
Indignor, indignaris, indignatus ſum. per diſdegnarſi.
Morior, moreris, & moriris, mortuus ſũ. per morire.
Iraſcor, iraſceris, iratus ſum. per adirarſi.

De ſexta ſpecie uerborum neutrorum.

QVAE ſunt neutra ſextæ ſpeciei? Quæ cum nominatiuo patiente; & ablatiuo agente conſtruuntur cum præpoſitione a uel ab, ut factus ſum a Deo, diſcipulus vapulat a magiſtro. Quinctilianus. Teſtis in reũ interrogatus an ab reo fuſtibus uapulaſſet, & innocens. inquit: Cetera ego cum ablatiuo apud approbatos non memini legere, ſed ſic ſemper, Exulo Romæ, Venetiis. Virgilius. Longeq. ignotis exulat oris. Terentius. Domo exulo. Apuleius tamen de Deo Socratis. Quæ omnes turbellæ, tempeſtateſq; procul a Deorum cæleſtium tranquillitate exulant. Et aliquando magno licebit virtus. Horatius ſermone VI. Vnius aſſis non nunquam pretio pluris licuiſſe. Item. paruo hac tempeſtate væneunt libri. Valerius. Fecit, ne hoſtilium locus caſtrorum minoris væniret. Quinctilianus lib. XII. Reſpondit a ciue ſe ſpoliari malle, quàm ab hoſte vænire. Item. Nupſit Glycerium Pamphilo. Ouidius.
Si qua uoles apte nubere, nubc pari. Martialis.
Vxorem quare locupletem ducere nolim.
Quæritis, uxori nubere nolo meæ.

Da neutra ſextæ ſpeciei?

Vapulat, & uænit, nec non licet, exulo, nubo,
Et cum compoſitis fio, & paſſiua ſequuntur.
A Xerſe ut Medo, qui uinxerat Ennoſigæum
Diris compedibus, Caurusque & uapulat Eurus.
Vapulo, uapulas, uapulaui, uapulatũ. per eſſer battuto.
Væneo, uænis, uæniui, uænum. per eſſer uenduto.
Liceo, lices, licui, licitum. per eſſer apprezzato.

Exulo, exulas, exulaui, exulatum. per eſſer bandito. Nubo, nubis, nupſi, & nuptus ſum. per eſſer maritata. Sed proprie mulierum eſt, quæ quia apud antiquos cũ viris tradebantur, nubere capita, hoc eſt operire & velare pudoris gratia ſolebant, nuptæ dictæ ſunt, hoc eſt maritatæ, flammeo obnupta facie. Vnde Claudianus. Flamea ſollicitum prætexant lumina pudorem. vel, vt ait Feſtus, Boni ominis cauſa, quo flamen aſſidue vtere tur vxor flaminis, cui non liceat facere diuortium. Abuſiue etiam dictum eſt, Nupſit amicus.

De ſexta ſpecie verborum deponentium.

Qvae ſunt deponentia ſextæ ſpeciei? Quæ nominatiuum patientem, & ablatiuum cum præpoſitione agentem poſtulant, vt Hieronymus natus ſum a patre liberrimo.

Dic aliquot deponentia ſextæ ſpeciei?

Naſcitur, atque oritur, patiorq; velutique renaſcor.
Et gaudens ſexto, Patre vt ſum natus ab Aldo.
At patior petit caſum quoque ſæpe quartum,
A ſexto vt pateris non paruam Scyllæ pœnam.

Naſcor, naſceris, natus ſum. per naſcere.
Orior, oreris, vel oreris, ortus ſum. idem ſignificat.
Patior, pateris, paſſus ſum. per patire.
Renaſcor, renaſceris, renatus ſum. per rinaſcere.

De neutris ſeptimæ ſpeciei.

Qvae ſunt neutra ſeptimæ ſpeciei? Quæ nominatiuum agentem poſtulant, & poſt ſe non regunt caſum ſine præpoſitione, vt eo ad aream diui Marci: venio a delubro Virginis. niſi iungantur nominibus aduerbialiter poſitis, vt eo domum, venio domo. ſunt etiam quæ abſolute ponuntur, vt dormio, viuo. Peto tamen accuſatiuo iungitur ſine præpoſitione. Virgilius. Hinc portum petit. Idem, vt Italiam læti, Latiumque petamus.

Dic aliquot neutra ſeptimæ ſpeciei?

It,meat,incedit,tendit,petit,ambulo,pergo.
Tranſeoq., & curro,diſcedo,accedo,remigro,
Sto,iaceo,ſedeo,ſurgo,ruo,ſalto,quieſco,
Dormioq., & vigilo,viuo,labo,ludit,hioq.,
Intereo,accumbo,ſudo,pereoq., cadoq.,
Et valeo,atque oleo,nato,no,ſonat,occido,conſto.
Si admittunt caſum,non ſolum admittere debent.

Eo,is,iui,itum.
Meo,meas,meaui,meatum.
Incedo,incedis,inceſſi,inceſſum.
Tendo,tendis,tetendi,tenſum.
Peto,petis,petiui,petitum.
Ambulo,ambulas,ambulaui,ambulatum.
Pergo,pergis,perrexi,perrectum.per gire,& andare.
Tranſeo,tranſis,tranſiui,tranſitũ.per paſſare.
Curro,curris,cucurri,curſum. per correre.
Diſcedo,diſcedis,diſceſſi,diſceſſum.per partirſi.
Accedo,accedis,acceſſi,acceſſum.per approſſimarſi.
Remigro,remigras,igraui,gratũ. per ritornare.
Sto,ſtas,ſteti,ſtatum. per ſtar in piedi.
Iaceo,iaces,iacui,ſine ſupino. per giacere.
Sedeo,ſedes,ſedi,ſeſſum. per ſentare.
Surgo,ſurgis,ſurrexi,ſurrectum. per leuare ſuſo.
Ruo,ruis,rui,rutum. per ruinare.
Salto,ſaltas,ſaltaui,ſaltatum. per ſaltare.
Quieſco,quieſcis,quieui,quietũ. per ripoſare.
Dormio,dormis,dormiui,dormitum.per dormire.
Vigilo,vigilas,vigilaui,vigilatum.per uigilare.
Viuo,viuis,vixi,victum. per uiuere.
Labo,labas,labaui,labatum. per vacillare.
Ludo,ludis,luſi,luſum. per giocare.
Hio,hias,hiaui,hiatum. per sbadacchiare.
Intero,interis,interiui,interitũ. per morire.
Accumbo,accumbis,bui,bitum. per ſentare a tauola.
Sudo,ſudas,ſudaui,ſudatum. per ſudare.

At memini & quarto caſu,& coniunge ſecundo.
Sed ſatago patrium tribuas tantummodo caſum.
Quæ poſſunt eſſe & ſecundæ,& tertiæ ſpeciei?
Affluo,deficio,nec non his adiice abundo.
Neutrorum tertiæ ſpecies ſunt,atque ſecundæ.

Deficio,deficis,defeci,defectum.per mancare, & non hauere.

Indigeo,indiges,indigui,ſine ſupino.per biſognare,& hauere di biſogno.

Careo,cares,carui,caritum, uel caſſum. per mancare et non hauere.

Memini defectiuum. per ricordarſi, ut memini huius rei,& hanc rem.

Satago,ſatagis,ſategi,ſatactum. per eſſere diligente.

Affluo,affluis,affluxi,affluxum. per abondare.

Egeo,eges,egui,ſine ſupino, idem quod indigeo.

Vaco,vacas,vacaui,vacatum.idem quod careo, & deficio.

Exubero,exuberas,exuberaui,exuberatum.per abondare.

Abundo,abundas, abundaui, abundatum. idem quod affluo.

Abſtineo,abſtines,abſtinui,ſine ſupino. per aſtenere.

DE SECVNDA SPECIE VERBORVM DEPONENTIVM.

Quae ſunt deponentia ſecundæ ſpeciei? Quæ nominatiuum,agentē, & ablatiuū patientē poſtulant.in quo tantū a neutris ſecundę ſpeciei differunt:illa enim nominatiuū patientem, & ablatiuū agenté,hæc autem nominatiuum agentem,et ablatiuū patientem poſtulant, ut Vtere uirtute. potior tamen iungitur etiam genitiuo,& accuſatiuo: obliuiſcor uero & reminiſcor,& recordor genitiuo, & accuſatiuo: fungor uero,& ueſcor,& utor,& abutor apud ueteres etiam accuſatiuo iungebantur. nunc autem tantum ablatiuo: abutor tamen, etiam accuſatiuo: miſereor, melius

melius genitiuo.

Dic aliquot deponentia ſecundæ ſpeciei?

Fungorq., & potior,ueſcor,fruor,utor,abutor,
Nec non defungor caſu coniunge Latino.
Iunge tribus potior,quarto,& ſexto, atque ſecundo.
Et debet patrium miſeretur ſumere tantum.
Et patrium,& quartum reminiſcitur,obliuiſcor.
Attamen & ueſcor,vtorq., & fungor,abutor,
Quarta etiam docti ueteres iunxiſſe leguntur.

Fungor,geris,functus ſum.per uſar officio,& dignità.

Potior,potiris,uel poteris,potitus ſum. per ottenere coſa deſiderata.

Veſcor,ueſceris,ſine præterito,& ſupino. p uſar cibi.

Fruor,frueris,fretus,uel fruitus, uel fructus ſum. per pigliare piacere,& diletto,vſando. Cicero in Hortenſio. Amœnitate ſumma perfructns. fretus idem eſt quod confiſus.Quinctilianus.Tua fretus humanitate,id egeram.

Vtor,vteris,uſus ſum. per uſare. homini autem adiunctum,per conuerſare. Cic. lib. 1. famil. A.Trebonio utor ualde familiariter.

Abutor,abuteris,abuſus ſum,eſt perperã, & male uti, & nimis licenter.

Defungor,defungeris,defunctus ſum. per uſar compitamente,ut defructus eſt vita,id eſt finiuit officium vitæ. Virgil. Pelagi defuncte periclis.

Obliuiſcor,obliuiſceris,oblitus ſum.per dimenticarſi.

Reminiſcor,reminiſceris,ſine prȩterito,& ſupino.per ricordarſi.

Miſereor,miſereris,miſertus sũ.p hauer miſericordia.

Recordor,recordaris,recordatus ſum. per ricordarſi.

DE TERTIA SPECIE VERBORVM NEVTRORVM.

Qvae ſunt neutra tertiæ ſpeciei? Quæ cum nominatiuo agẽte,& datiuo patiente cõſtruunt, ut ſcalæ hærent parietibus,& tu ſeruis Deo.

Seruit,

Dic aliquot neutra tertiæ ſpeciei?

Seruit,obeſt,noceo,placet,atque incumbo,licetque,
Officio,caueo,ſtudeoque, & conſulit,hæret,
Obuio,& occurro,atque obtempero,obedio,paret,
Et faueo,& lateo,atque ignoſco,indulgeo,parco,
Interſum,ſoluo,deſumque, & debeo, cedo,
Aſſentit.ſpecies cum caſu hæc tertia dandi eſt.

Seruio,ſeruis,ſeruiui,ſeruitum. per ſeruire.
Obſum,obes,offui,ſine ſupino.
Noceo,noces,nocui,nocitum. per nocere.
Placeo,places,placui,placitum. per piacere.
Incumbo,incumbis,incubui,incubitum. per dar opera,& attendere con diligentia.
Liceo,lices,licui,licitum. per eſſere lecito.
Officio,officis,offeci,offectum. per nocere.
Caueo,caues,caui,cautum. per guardarſi.
Studeo,ſtudes,ſtudui,ſine ſupino. per ſtudiare.
Conſulo, conſulis, conſului, conſultum. per dare conſiglio.
Hæreo,hæres,hæſi,hæſum. per accoſtarſi.
Obuio,obuias,obuiaui,obuiatum. per ſcontrare.
Occurro,occurris,ocurri,rſum. idē quod eo obuiam.
Obtempero,obtemperas, obtemperaui, obtemperatum. per obedire.
Obedio,obedis,obediui,obeditum. idem ſignificat.
Pareo,pares,parui,ſine ſupino. idem quod obedio.
Faueo,faues,faui,fautum. per fauorizare.
Lateo,lates,latui,latitum. per aſcondere.
Ignoſco,ignoſcis,ignoui,ignotū. per perdonare.
Indulgeo,indulges,indulſi,indultum. per concedere.
Parco,parcis,peperci,uel parſi,parſum,per perdōare.
Interſum,interes,interfui,ſine ſupino. per eſſere preſente.
Soluo,ſoluis,ſolui,ſolutum. per pagare.
Deſum,dees,defui,ſine ſupino. per mancare.
Debeo,debes,debui,debitum. per eſſer obligato.

Cedo, cedis, ceſſi, ceſſum. per dar luogo.
Aſſentio, aſſentis, aſſenſi, aſſenſum. per conſentire.
Aſſentior tamen omnes fere dicunt, ut Gellius refert.

DE TERTIA SPECIE VERBORVM DEPONENTIVM.

QVAE ſunt deponentia tertiæ ſpeciei? Quæ nominatiuum agentem, & datiuum patientem poſtulant, ut ego ſuffragor tibi, tu uero ingratus refragaris mihi.

Dic aliquot deponentia tertiæ ſpeciei?

Suffragor, dominorque, & fœneror, atque refragor,
Blandior, & medeor, nec non aſſentor, adulor,
Gratulor, iraſcor, famulor, minitorque, minorque,
Obſequor, auxiliorque, aduerſor, polliceorque,
Inſidior. dandi gaudebunt omnia caſu.

Suffragor, ſuffragaris, ſuffragatus ſum. per dar la uoce, o la ballota in fauore.
Dominor, dominaris, atus ſum. per ſignoreggiare.
Fœneror, fœneraris, fœneratus ſum. per dare ad uſura.
Refragor, refragaris, refragatus ſum. per dar la uoce, o la ballotta contra.
Blandior, blandiris, blanditus ſum. per accarezzare, & luſingare.
Medeor, mederis. caret ptō & ſupino. per medicare.
Aſſentor, aſſentaris, aſſentatus ſum. per andare à uerſo, & compiacere.
Adūlor, adulāris, adulātus ſum, penultima producta, per luſingare, & accarezzare.
Gratulor, gratularis, gratulātus ſum. eſt gaudere bono alieno, ut gratulor tibi.
Iraſcor, iraſceris, iratus ſum. per corrucciarſi.
Famulor, famularis, famulatus ſum. per ſeruire.
Minitor, minitaris, minitatus ſum. per minacciare fortemente.
Minor, minaris, minatus ſum. per minacciare.
Obſequor, obſequeris, obſecutus ſū. per ādar à verſo.

Auxilior

Vulnera, qui diro impulſi, cæcoq. furore.
Aedipodionios fœdarunt ſanguine muros.
At qui Anchiſiadem, nec denſior aere grando,
Nec de concuſſa tantum pluit ilice glandis.

Grandinat, grandinauit, grandinatū. per tempeſtare.
Pluit, pluuit, & pluit per ſyncopē, plutū. per piouere.
Ningit, ninxit, ninctum. per neuigare.
Tonat, tonuit, tonitum. per tronizate.
Coruſcat, coruſcauit, coruſcatum. per lampezare, & ſplendere.
Fulgurat, fulgurauit, fulguratum. idem eſt quod coruſcat.
Fulminat, fulminauit, fulminatum. per dare della ſaetta, & il trono.
Serenat, ſerenauit, ſerenatum. per raſſerenare, & far ſereno.
Luceſcit, ſine præterito, & ſupino. per far di. dicitur & illuceſcit: illuxit autem, compoſitum eſt ex in, & luxit, quod a luceo eſt præteritum.
Nocteſcit, ſine præterito, & ſupino. per far notte.
Aduesperaſcit, ſine præterito & ſupino. per farſi ſera.
Dieſcit, ſine præterito, & ſupino. per far di.

De quarta ſpecie uerborum deponentium.

QVAE ſunt deponentia quartæ ſpeciei? Quæ nominatium agentem, & accuſatiuum patientem poſtulant, ut ego ſequor uirtutem.

Dic aliquot deponentia quartæ ſpeciei?

Arbitror, ulciſcor, fateor, ſequor, aggrediorque,
Solor, conſolor, prædor, percontor, opinor,
Deprecor, & populor, liceor, meditor, miſerorque,
Metior, & metor, dignorque, precorque, locorque,
Aucupor, & uenor, furor, reor, atque recordor,
Alloquor, aſpernor, ſcrutor, nanciſcitur, atque
Præſtolor, operior, lucrorque, & ſciſcitor: iſtis

Accuſatiuum patientem iungito verbis.
Arbitror,arbitraris,arbitratus ſum.per giudicare.
Vlciſcor,vlciſceris,vltus ſum. per far vendetta.
Fateor,fatearis,faſſus ſum. per confeſſare.
Sequor,ſequeris,ſecutus ſum. per ſeguitare.
Aggredior,aggrederis,aggreſſus ſum. per aſſaltare.
Solor,ſolaris,ſolatus ſum. per conſolare.
Conſolor,conſolaris,conſolatus ſum, penul. producta,idem eſt quod ſolor.
Prædor,prædaris,prædatus ſum. per robare.
Percontor,percontaris,tatus ſum. per domandare.
Opinor,opinaris,opinatus ſum. per hauer opinione.
Deprecor,deprecaris, deprecatus ſum. per rimouere pregando.
Populor,popularis,populatus ſum. per guaſtare.
Liceor,liceris,& licitor licitaris.per accreſcere il precio all'incanto.
Meditor,meditaris,meditatus ſum, per penſare,eſſercitare,cantare.
Miſeror,aris,miſeratus ſum.per hauer compaſſione.
Miſeratur qui conqueritur aliena incommoda.
Miſeretur qui miſerum ſubleuat, inquit Feſtus.
Metior,metiris,menſus ſum. per miſurare.
Metor,aris,tus ſum.per diſponer, & locare cõ ordine.
Dignor,dignaris,dignatus ſum. per far degno.
Precor,precaris,precatus ſum. per pregare.
Loquor,loqueris,locutus ſum. per parlare.
Aucupor,aucuparis,aucupatus ſum.per vccellare.
Venor,venaris,venatus ſum. per cacciare.
Furor,furaris,furatus ſum. per robbare.
Reor,reris,ratus ſum. per credere,& penſare.
Recordor,recordaris,recordatus ſum. per ricordarſi.
Alloquor,alloqueris,allocutus ſum.per parlare.
Aſpernor, aſpernaris, aſpernatus ſum. per diſpreggiare.
Scrutor,aris,atus ſum.per cercare con diligenza.Ter.

Nan-

Nanciſcor,nanciſceris,nactus ſum. per trouar per uentura.

Præſtolor,præſtolaris, præſtolatus ſum. per aſpettare.

Quem præſtolare Parmeno hic ante oſtium?

Opperior,opperiris,oppertus ſum. per aſpettare.

Lucror,lucraris,lucratus ſum. per guadagnare.

Sciſcitor,ſciſcitaris,ſciſcitatus ſum. per ſpirare.

De quinta ſpecie uerborum neutrorum.

QVAE ſunt neutra quintæ ſpeciei? Quæ nominatiuum patientem, & ablatiuum agentem poſtulant ſine præpoſitione,uel accuſatiuum cũ ob, vel propter, ut ego gaudeo uirtute, uel ob uirtutem, uel propter uirtutem.ſed frequentior uſus eſt cum ablatiuo, ut doleo tuo incommodo. Doleo ſic quoque conſtruitur. doleo caput,mihi dolet caput.Cicero. Dolet tibi oculi.Ouidius.Tu uero tua damna dole.

Dic aliquot neutra quintæ ſpeciei?

Gaudeo,cum caleo,rubeo,nigretque,uiretque,
Et tepet,& friget, ſtupet,& cum turgeo floret,
Albeoq. & liqueo,cum mæreo,ſplendeo,pollet,
Aegrotat,pallet,madeo,tumeo,doleoque,
Pingueoque,& ſextũ,aut quartũ cũ propter habebũt.

Gaudeo,gaudes,gauiſus ſum. per rallegrarſi.

Caleo,cales ,calui,ſine ſupino. per ſcaldarſi.

Rubeo,rubes,rubui,ſine ſupino. per arroſciarſi.

Nigreo,nigres,nigrui,ſine ſupino. per annigrirſi.

Vireo,vires,uirui,ſine ſupino. per rinuerdirſi.

Tepeo,tepes,tepui,ſine ſupino. per intepidirſi,& eſſere tepido.

Frigeo,friges,ſine ſupino. per raffreddarſi,& hauer freddo.

Stupeo,ſtupes,ſtupui,ſine ſupino. per ſtupirſi.

Turgeo,turges,turſi,turſum. per gonfiarſi.

Floreo,flores,florui,ſine ſupino. per fiorire.
Albeo,albes,albui,ſine ſupino. per imbianchirſi, & eſſer imbianchito.
Liqueo,liques,ſine præterito,& ſupino. per manifeſtarſi.
Mæreo,mæres,ſine præterito,& ſupino. per attriſtarſi.
Splẽdeo,ſplẽdes,ſplẽdui,ſine ſupino.per riſplendere.
Polleo,polles,pollui,ſine ſupino. idem ſignificat.
Aegroto,ægrotas,ægrotaui,ægrotatũ.per ammalarſi.
Palleo,lles,llui,ſine ſup.per impallidirſi,& eſſer impallidito.
Madeo,des,madui,ſine ſupino.per bagnarſi.
Tumeo,tumes,tumui,ſine ſupino. per gonfiarſi.
Doleo,doles,dolui,ſine ſupino. per dolerſi.
Pingueo,pingues,pingui,ſine ſupino. per ingraſſarſi.
Macreo,macres,macrui,ſine ſupino. per ſmagrirſi.
Horreo,horres,horrui,ſine ſup. per hauer tremore.
Ardeo,ardes,arſi,arſum. per abbrucciarſi.
Areo,ares,arui,ſine ſupino. per ſeccarſi.

De quinctа ſpecie uerborum deponentium.

QVAE ſunt deponentia quinctæ ſpeciei? Quæ cũ nominatiuo patiente, & ablatiuo agente ſine præpoſitione conſtruuntur,uel cum accuſatiuo cum ob, vel propter,ut lætor bonis litteris, uel propter bonas litteras.

Dic aliquot deponentia quinctæ ſpeciei?

Lætorq.,& ſtomachor, triſtor,bacchorq., querorq.,
Atque verecundor,delector,glorior,atque
Crapulor,indignor,morior,iraſcor.habebunt
Sextũ ue aut quartũ.quarto,ob propter ue præibunt.

Lætor,lætaris,lætatus ſum. per rallegrarſi.
Stomachor,ſtomacharis,chatus ſum. per corucciarſi.
Triſtor,triſtaris,triſtatus ſum. per attriſtarſi.
Bacchor,baacharis,bacchatus ſum. per infuriarſi. ſed eſt proprie celebrare Bacchanalia.
Queror,quereris,queſtus ſum. per lamentarſi.
Verecũdor,uerecũdaris,datus ſum. per uergognarſi.

Delector,

Delector, delectaris, delectatus ſum. per dilettarſi.
Glorior, gloriaris, gloriatus ſum. per gloriarſi.
Crapulor, ris, crapulatus ſum. per imbriacarſi di cibi.
Indignor, indignaris, indignatus ſum. per diſdegnarſi.
Morior, moreris, & moriris, mortuus ſũ. per morire.
Iraſcor, iraſceris, iratus ſum. per adirarſi.

De ſexta ſpecie uerborum neutrorum.

Qvae ſunt neutra ſextæ ſpeciei? Quæ cum nominatiuo patiente; & ablatiuo agente conſtruuntur cum præpoſitione a uel ab, ut factus ſum a Deo, diſcipulus vapulat a magiſtro. Quinctilianus. Teſtis in reũ interrogatus an ab reo fuſtibus uapulaſſet, & innocens, inquit: Cetera ego cum ablatiuo apud approbatos non memini legere, ſed ſic ſemper, Exulo Romæ, Venetiis. Virgilius. Longeq. ignotis exulat oris. Terentius. Domo exulo. Apuleius tamen de Deo Socratis. Quæ omnes turbellæ, tempeſtateſq; procul a Deorum cæleſtium tranquillitate exulant. Et aliquan do magno licebit virtus. Horatius ſermone vi. Vnius aſſis non nunquam pretio pluris licuiſſe. Item. paruo hac tempeſtate væneunt libri. Valerius. Fecit, ne hoſtilium locus caſtrorum minoris væniret. Quinctilianus lib. xii. Reſpondit a ciue ſe ſpoliari malle, quàm ab hoſte vænire. Item. Nupſit Glycerium Pam philo. Ouidius.
Si qua uoles apte nubere, nube pari. Martialis.
Vxorem quare locupletem ducere nolim.
Quæritis, uxori nubere nolo meæ.

Da neutra ſextæ ſpeciei?

Vapulat, & uænit, nec non licet, exulo, nubo,
Et cum compoſitis fio, & paſſiua ſequuntur.
A Xerſe ut Medo, qui uinxerat Ennoſigæum
Diris compedibus, Caurusque & uapulat Eurus.
Vapulo, uapulas, uapulaui, uapulatũ. per eſſer battuto.
Væneo, uænis, uæniui, uænum. per eſſer uenduto.
Liceo, lices, licui, licitum. per eſſer apprezzato.

Exulo, exulas, exulaui, exulatum. per eſſer bandizato.
Nubo, nubis, nupſi, & nuptus ſum. per eſſer maritato: ſed proprie mulierum eſt; quæ quia apud antiquos cũ viris tradebantur, nubere capita, hoc eſt opperire & velare pudoris gratia ſolebant, nubere dictæ ſunt, hoc eſt maritari, flameis obnupta facie. Vnde Claudianus. Flamea ſollicitum præuelatura pudorem. vel, vt ait Feſtus, Boni ominis cauſſa; quia flameo aſſidue vteretur vxor flaminis, cui non licebat facere diuortium. Abuſiue enim dictum eſt, Nupſit amicus.

De ſexta ſpecie verborum deponentium.

Qvae ſunt deponentia ſextæ ſpeciei? Quæ nominatiuum patientem, & ablatiuum cum præpoſitione agentem poſtulant, vt Horatius natus fuit a patre libertino.

Dic aliquot deponentia ſextæ ſpeciei?
Naſcitur, atque oritur, patiorq; adiunge renaſcor,
Et gaudent ſexto, Patre vt ſum natus ab Aldo.
At patior poterit caſum quoque ſumere quartum,
A ſaxo vt pateris non paruam Siſyphe pœnam.
Naſcor, naſceris, natus ſum. per naſcere.
Orior, oriris, vel oreris, ortus ſum. idem ſignificat.
Patior, pateris, paſſus ſum. per patire.
Renaſcor, renaſceris, renatus ſum. per rinaſcere.

De neutris ſeptimæ ſpeciei.

Qvae ſunt neutra ſeptimæ ſpeciei? Quæ nominatiuum agentem poſtulant, & poſt ſe non regunt caſum ſine præpoſitione, vt eo ad aream diui Marci: venio a delubro Virginis, niſi iungantur nominibus aduerbialiter poſitis, vt eo domum, venio domo: ſunt etiam quæ abſolute ponuntur, vt dormio, viuo. Peto tamen accuſatiuo iungitur ſine præpoſitione. Virgilius. Hinc portum petit. Idem, vt Italiam læti, Latiumque petamus.

Dic aliquot neutra ſeptimæ ſpeciei?

It,meat,incedit,tendit,petit,ambulo,pergo.
Tranſeoq., & curro,diſcedo,accedo,remigro,
Sto,iaceo,ſedeo,ſurgo,ruo,ſalto,quieſco,
Dormioq., & vigilo,viuo,labo,ludit,hioq.,
Intereo,accumbo,ſudo,pereoq., cadoq.,
Et valeo,atque oleo,nato,no,ſonat,occido,conſto.
Si admittunt caſum,non ſolum admittere debent.

Eo,is,iui,itum.
Meo,meas,meaui,meatum.
Incedo,incedis,inceſſi,inceſſum.
Tendo,tendis,tetendi,tenſum.
Peto,petis,petiui,petitum.
Ambulo,ambulas,ambulaui,ambulatum.
Pergo,pergis,perrexi,perrectum. per gire,& andare.
Tranſeo,tranſis,tranſiui,tranſitū. per paſſare.
Curro,curris,cucurri,curſum. per correre.
Diſcedo,diſcedis,diſceſſi,diſceſſum. per partirſi.
Accedo,accedis,acceſſi,acceſſum. per approſſimarſi.
Remigro,remigras,igraui,gratū. per ritornare.
Sto,ſtas,ſteti,ſtatum. per ſtar in piedi.
Iaceo,iaces,iacui,ſine ſupino. per giacere.
Sedeo,ſedes,ſedi,ſeſſum. per ſentare.
Surgo,ſurgis,ſurrexi,ſurrectum. per leuare ſuſo.
Ruo,ruis,rui,rutum. per ruinare.
Salto,ſaltas,ſaltaui,ſaltatum. per ſaltare.
Quieſco,quieſcis,quieui,quietū. per ripoſare.
Dormio,dormis,dormiui,dormitum. per dormire.
Vigilo,vigilas,vigilaui,vigilatum. per uigilare.
Viuo,viuis,vixi,victum. per uiuere.
Labo,labas,labaui,labatum. per vacillare.
Ludo,ludis,luſi,luſum. per giocare.
Hio,hias,hiaui,hiatum. per sbadacchiare.
Intero,interis,interiui,interitū. per morire.
Accumbo,accumbis,bui,bitum. per ſentare a tauola.
Sudo,ſudas,ſudaui,ſudatum. per ſudare.

Pereo,peris,periui,peritum. per morire.
Cado,cadis,cecidi,caſum. per caſcare.
Valeo,uales,ualui,ualitum.per eſſer ſano,o malato.
Oleo,oles,olui,olitum.per ſaper di buono,o di reo.
Nato,natas,natatui,natatum. per nodare.
No,nas,naui,natum. idem ſignificat.
Sono,ſonas,ſonui,ſonitum. per ſonare.
Occido,cidis,occidi,occaſum.pe.breui.per caſcare.
Conſto,conſtas,conſtiti,conſtitum,uel conſtatum. per eſſer manifeſto.

Quæ uerba Grammatici appellant neutra paſſiua? Eit,ſolet,& gaudet,confido,atque audeo,fido.quia in præteritis perfectis,& iis,quæ a præteritis perfectis deriuantur,retinent litteraturam paſſiuorum, in ceteris uero neutrorum.
Fio,fis,factus ſum. per eſſer fatto.
Soleo,ſoles,ſolitus ſum. per eſſer uſato.
Gaudeo,gaudes,gauiſus ſum. per rallegrarſi.
Confido,confidis,confiſus ſum. per confidarſi.
Audeo,audes,auſus ſum. per hauer ardimento.
Fido,fidis,fiſus ſum. per fidarſi.

Quo modo conſtruuntur? Varie.nam fio conſtruitur ut uapulo.ſoleo infinito ſemper iungitur, ut ſoleo legere.gaudeo dictum eſt iungi ablatiuo agenti, vt tu me rallegri,gaudeo te. Confido, & fido datiuum poſtulant,ut non confido tibi.Audeo accuſatiuo, uel infinito iungitur,ut audeo magnum nefas, & audeo conuiciari tibi. Virgil. Auderq. uiris concurrere uirgo. Ouidius. Auſus es o nimium ,nimiumq. oblite tuorũ, Thracia nocturno tangere caſtra dolo.

De ſeptima ſpecie uerborum deponentium.

QVAE ſunt deponentia ſeptimæ ſpeciei? Quæ nominatiuum agentem poſtulant, & poſt ſe non regunt caſum ſine præpoſitione , vt non niſi doctus reuertar in patriam. niſi iungantur nominibus aduerbialiter poſitis. tunc enim tacemus præpo-

ſitionem, ut reuertor Romam, proficiſcor domo. Sũt quæ abſolute poni poſſunt, ut iocaris ne, an ſerio loqueris?

Dic aliquot deponentia ſeptimæ ſpeciei?

Laborque, & gradior, uenor, piſcorque, iocorque,
Altercor, luctor, proficiſcitur, atque cachinor,
Prœlior, & graſſor, lacrymor, ſcortorque, ſed inde
Nugor, conuerſor, ſpatiorque, & ruſticor, adde
Digredior, conor, ratiocinor, auguror. iſtis
Si dederis caſum, non ſolum iungito verbis.

Labor, laberis lapſus ſum. per traſcorrere, & caſcare.
Gradior, graderis, greſſus ſum. per andare.
Venor, uenaris, uenatus ſum. per cacciare.
Piſcor, piſcaris, piſcatus ſum. per peſcare.
Iocor, iocaris, iocatus ſum. per ſcherzare, & treppare.
Altercor, altercaris, altercatus ſum. per contendere.
Luctor, luctaris, luctatus ſum. per giocare alle brazza.
Proficiſcor, proficiſceris, profectus ſum. per andare.
Cachinor, cachinaris, cachinatus ſũ. per rider molto.
Prœlior, prœliaris, prœliatus ſum. per combattere.
Graſſor, graſſaris, graſſatus ſum. per aſſaltare.
Lacrymor, lacrymaris, lacrymatus ſum. dicitur & lacrymo. per lacrimare.
Scortor, ſcortaris, ſcortatus ſum. per meretricare.
Nugor, nugaris, nugatus ſum. per cianciare.
Conuerſor, conuerſaris, conuerſatus ſum. per conuerſare.
Spatior, ſpatiaris, ſpatiatus ſum. per andar a ſpaſſo.
Ruſticor, ruſticaris, ruſticatus ſum. per ſtar in uilla.
Digredior, digrederis, digreſſus ſum. per partirſi.
Conor, conaris, conatus ſum. per ſforzarſi in uano.
Ratiocinor, ratiocinaris, ratiocinatus ſum. per far conto, unde ratiocinator dicitur lo Abachiſta.
Auguror, auguraris, auguratus ſum. per indouinare.

Et quoniam tam neutra, quàm deponentia ſeptimæ ſpeciei iunguntur cum caſibus cum præpoſitione,

tum aduerbijs localibus, tum nominibus poſitis aduerbialiter, vt eo, venio, trāſeo, gradior, proficiſcor, & huiuſmodi: operæpretium videtur hic de aduerbiis localibus ſtudioſe cōſcribere. nō poterit enim quiſquā horū verborū ſeptimæ ſpeciei bene ſcire cōſtructionē, ipſisq. vti, Latine loquēs, ſi neſciat, quonā mō iungātur aduerbiis, ac nominibus, quæ ponuntur aduerbialiter.

DE ADVERBIIS LOCALIBVS.

Qvot ſunt aduerbia localia? Sex. Vbi, quò, quà, vnde, quorſum, & quouſque. Vbi ſignificat ſtatum in loco. Quò, motum ad locum. Quà, motū per locum, Vnde, motum de loco. Quorſum, locum verſus. Quouſque, vſque ad locum, uel uſque ad tempus.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA IN LOCO.

Hic, iſtic, illic, intus, foris, uſquam, nuſquam, ibi, ibidē, vbique, alibi, alicubi, ſicubi, necubi, vbiuis, vbilibet, vbiubi, vbicunque, vtrobique, ſuperius, inferius, & vbi.

Quæ differentia eſt inter hic, iſtic, illic? Hic ſignificat locū apud primā perſonam, quæ loquitur. Iſtic, locum apud ſecundam, quæ audit. Illic, ab utraque remotū. Et ſic huc, iſtuc, illuc: hac, iſtac, illac: hinc, iſtinc, illinc: eodem modo hic, hæc, hoc: iſte, iſta, iſtud: ille, illa, illud: hic enim, refertur ad primam perſonam, iſte, ad ſecundam, ille, ad tertiam.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA AD LOCVM.

Huc, iſtuc, illuc, intro, foras, vſquam, nuſquam, ſiquò, nequo, aliquò, vtroque, quocunque, quoquò, quouis, quolibet, eò, eodem, ſupra, infra, & quo.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA MOTVM PER LOCVM.

Hac, iſtac, illac, intus, foras, ſiquà, nequa, alià, aliquà, vtraque, quacunque, eà, eadem, & quà.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA MOTVM DE LOCO.

Hinc,

Hinc, iſtinc, illinc, intus, foris, ſicunde, necunde, aliunde, alicunde, undique, vndecunque, vtrinque, vndeuis, vndelibet, inde, vnde, ſuperne, inferne, cælitus, funditus, radicitus.

DIC ADVERBIA SIGNIFCANTIA LOCVM VERSVS.

Horſum, iſtorſum, illorſum, ſiquorſum, nequorſum, aliorſum, aliquorſum, ſurſum, deorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, vel leuorſum, vtroq. verſum, & quorſum.

DIC ADVERBIA SIGNIFICANTIA VSQVE AD LOCVM.

Hactenus, hucuſque, iſtucuſque, illucuſque, eouſq. & quouſque.

DE NOMINIBVS QVAE ponuntur aduerbialiter.

Nomina vrbium, oppidorum, & pagorum in loco, in quo caſu ponuntur? In genitiuo ſi ſint primæ, vel ſecundæ declinationis, vt ſum Patauii, fui Romæ. Si vero tertiæ, vel tantum pluraliter declinata in ablatiuo: vt tu fuiſti Carthagine. ego eram Venetiis, Piſis, Senis, Locris, Puteolis, Carris.

De loco, & per locum in quo caſu ponuntur? Similiter in ablatiuo, vt ſolui Venetiis: tranſiui Roma, Brũdiſio: tu venis Florentia, Carthagine.

Ad locũ in quo caſu ponũtur? In accuſatiuo, vt eo Romã, Tibur, Venetias, Sermonetã, Baſſianũ, Carpos.

Ad interrogationem per quorſum, in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo cum verſus: quod poſtpoſitũ, inclinat ſibi præpoſita nomina, vt Cum appropinquare aduentus tuus putaretur, & Romam verſus profectum te eſſe conſtaret, ſcripſi ad te has litteras.

Ad interrogationem per quouſque, in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo cum vſque, vt vſque Romam.

Poſſumus ne huiuſmodi nominibu, proprijs addere præpoſitionem? Maxime, vt vado ad Albam, venio ab Roma,

Roma, quod & uſu approbatorũ facile oſtendi poteſt. Cicero in Verrinis. Ea die Verres ad Meſſanam uenit. Salluſt. in Catilinar. Iam tũ Brutus ab Roma aberat. Recte ergo dicetur, Venio a Roma, & a domo: ſum in Roma, & ĩ domo. Fabius. In domo furtũ factũ ab eo, qui domi fuit. Plurima ſibi exempla facile qui uolet, inueniet, ſed frequens uſus gaudet breuitate, & demit præpoſitione.

Quæ appellatiua ponuntur ut propria? Domus, humus, rus, & militia. Sed humus, ego nõ niſi in loco, & de loco meminit legere: & militia, in loco tãtũ. ut Stratus humi, Surgit humo, fui militiæ. Itẽ rus in loco magis in datiuo, quàm in ablatiuo ponitur. Terent. Ruri ſe cõtinebat. Poetæ tñ propter metrũ etiã rure dicũt. Inuenies ẽt belli in loco aduerbialiter. M. Tullius lib. 2. de off. Præterea, quibuſcunque rebus uel domi, uel belli poterũt, rẽp. augeant imperio, agris, uectigalibus.

Adiiciuntur ne adiectiua hmõi nominibus, cũ ponũtur aduerbialiter? Non: niſi meus, tuus, ſuus, noſter, & ueſter, & alienus. nã, ſum domi meæ, & tu es domi alienæ, dicimus: ſum domi magnæ, tu eſt domi pulchræ & regiæ, nõ dicimus: ſed in domo magna, & in domo pulchra, & regia. Itẽ, eo Venetias, ditiores Patauio, uel Patauiũ maius Venetiis: ego quia id genus orationis nõ memini legere, nõ dicere, ſed ad Venetias ditiores, ad Patauiũ maius. Legi tamen apud Ouid. in Heroidibus. Atque aliquis doctas iam nũc eat inquit Athenas. ſed poteſt tacuiſſe præpoſitionẽ, ut Virgil. Italiã fato profugus Lauinaq. uenit. nam Propertius addidit, cũ ait, Magnũ iter ad doctas proficiſci cogor Athenas.

Nomina prouinciarum, regionum, inſularum, montium, appellatiua, & propria hominũ, & belluarũ: item appellatiua rerũ omnium in loco, in quo caſu ponuntur? In ablatiuo cũ præpoſitione in, uel ſimili, ut ſum in templo, ſub tecto, ſuper lapide. Ad locũ in quo caſu ponuntur? In accuſatiuo cũ præpoſitione ad, uel ſimili, ut

ſi,ut eo ad templũ,in Cyprũ,uerſus Italiã; quod melius poſtponitur,ut Italiã uerſus. Vſque uero, ponitur cum alia præpoſitione, ut eo uſque ad tẽplũ, uſque in Cretam. Ad locum utimur etiã ſupinis in um ſine præpoſitione,& gerũdiis in dum,cum præpoſitione,ut eo lectũ,& ad legendum. De loco in quo caſu ponũtur? In ablatiuo cũ a,uel ab,uel e,uel ex, uel ſimili præpõne,ut venio ex agro,reuertor a tẽplo,uel e foro domũ.

Per locũ in quo caſu ponũtur? In accuſatiuo cũ per, ut trãſeo per forũ,per aream diui Marci,per Danubiũ.

DE VERBORVM COMMVNIVM CONSTRVCTIONE.

QVID eſt uerbum commune? Quod in or naturaliter deſinens,utranque retinet ſignificationẽ, actiuam ſcilicet,& paſſiuam. Quo modo cõſtruũtur uerba communia,quando actiuam habent ſignificationẽ? Cum nominatiuo agente,& accuſatiuo patiente,ſicut uerba actiua: ut ego criminor te, ſicut ego accuſo te: tu largiris mihi libros,ſicut tu donas mihi libros.

Quo modo conſtruuntur uerba communia in ſignificatione paſſiua? Cũ nominatiuo patiente, & ablatiuo agente cũ præpoſitione a,uel ab,uel ſimili, ſicut uerba paſſiua: ut ego criminor abs te, ſicut ego accuſor abs te: libri largiũtur a me tibi,ſicut libri donãtur a me tibi.

Da uerba communia?

Largior,experior,ueneror,moror,õſculor,hortor,
Criminor amplector,nec non interpretor,atque
Hoſpitor. hæc nunc ſunt communia uerba, ſed olim
Multa alia antiquis communia uerba fuerunt,
Vt meditor,ſolor,fruſtor,reor,aggrediorque,
Fare,obliuiſcor,dignor,ſtipulor,dominorque,
Metor,& affector,teſtor,deteſtor,abutor,
Quæ actiue,quarto,paſſiue,iungito ſexto.

Largior,giris,gitus ſum. per donare, & eſſer donato.
Experior,experiris,expertus ſum. per prouare, & eſſer prouato.

Veneror,ueneraris,ueneratus ſum. per honorare, & eſſer honorato.

Moror,moraris,moratus ſum.per ritardar, & eſſer ritardato.

Oſculor,aris,oſculatus ſum.per baſar,& eſſer baſato.

Hortor,hortaris,hortatus ſum.per confortar, & eſſer confortato.

Criminor,criminaris,criminatus ſum.per incolpar,& eſſer incolpato.

Amplector,amplecteris, amplexus ſum. per abbracciar,& eſſer abbracciato.

Interpretor,aris,atus ſũ.per eſponer,& eſſer eſpoſto.

Hoſpitor,aris,tus ſum.per albergar,& eſſer albergato.

Meditor,aris,tus ſum. per eſſercitar,penſando.

Solor,ſolaris,ſolatus ſum. per conſolare.

Fruſtor,fruſtaris,fruſtatus ſum. per ingannare.

Reor,reris,ratus ſum. per penſare,& credere.

Aggredior,aggrederis,aggreſſus ſum.per aſſaltare.

For,quod non eſt in uſu,faris,fatus ſum.per parlare.

Dignor,dignaris,dignatus ſum. per degnarſi.

Obliuiſcor,obliuiſceris,oblitus ſum. per diméticarſi.

Stipulor,ſtipularis,ſtipulatus ſum. per dimandare.

Dominor,dominaris,dominatus ſũ.per ſignoreggiare

Metor,metaris,metatus ſum. per metter per ordine.

Affector,affectaris,affectatus ſum. per imitare.

Teſtor,aris,atus ſum. per teſtificare,& far teſtaméto.

Deteſtor,aris,atus ſum. abominor,& quaſi precando auerto.

Abutor,abuteris,abuſus ſum. per mal uſare.

DE CONSTRVCTIONE VERBORVM IMPERSONALIVM.

QVID eſt uerbum imperſonale? Quod nec numeros diſtinctos,nec perſonas habet.

Quot ſunt genera uerborum imperſonalium? Duo, actiuæ uocis,& paſſiuæ.

Actiuæ vocis imperſonalia quo modo deſinunt? In t, ut

t, vt pœnitet,placet,intereſt.

Paſſiuæ vocis imperſonalia quo modo deſinunt? In tur,vt amatur.

De imperſonalibus paſſiuæ vocis.

A QVIBVS verbis deriuantur paſſiuæ vocis imperſonalia? A verbis in o,quæ nominatiuum agentem poſtulant,id eſt a verbis actiuis,a neutris tertiæ,quartæ,& ſeptimæ ſpeciei. Ab iis autem,quæ habent nominatiuum patientem, vt egeo,gaudeo,vapulo,non deriuantur: nec ab iis neutris,quæ præ ſe infinitum admittunt,niſi a paucis. Virgilius. Sic placitũ. Plinius tamen lib.x.cap.XXVII. indigetur vſus eſt. Nunquam conſpectis,niſi cum præſidio earum indigetur. ſed tu eorum, quæ non ſunt in frequenti vſu,abſtineas.

Quo modo conſtruuntur imperſonalia paſſiuæ vocis? Cum ablatiuo agente cũ præpoſitione a,uel ab: vt a me ſtudetur,id eſt ego ſtudeo:a te dormitur,id eſt tu dormis.poſt ſe vero regunt caſum verborum ſuorũ,ſi a neutris tertiæ,& ſeptimæ ſpeciei deducta fuerint, vt ſeruio tibi, a me ſeruitur tibi: eo ad templũ, a me itur ad templũ.nam quæ ab actiuis veniunt,ego nõ memini legere cũ caſu patiente. non enim legi unquã apud doctos,quale eſt,amatur Socratem,aratur terram: ſed paſſiue ſemper, amatur Socrates, aratur terra. quod ne apud Græcos quidem fieri deprehendi, nec potui adhuc inuenire,qui legerit. Illud enim apud Priſcian. *λέγεται Διογένην τὸν κυνικὸν*, hoc eſt dicitur Diogenẽ Cynicũ,ſi nõ ſubauditur *ποιῆσαι ἢ τύψαι*,vel aliud infinitũ,Græci non approbãt.negãt enim dici apud ſe, *ςέργεται Σωκράτην*, hoc eſt,amatur Socratẽ.docetur uero Grãmaticam, & petitur gratiã ita dicitur vt donatur tibi,turbatur agris,a me accipitur a te.non enim in his pati aliquid ſignificamus.Ponuntur frequentius abſolute,vt amatur, ſtatur. Sed, quare nõ liceat dicere amatur Socratem,oſtendimus in fragmentis noſtris.

Ante ſe an habere poſsint ablatiuum, poſſumus ne

 an-

auctoritate confirmare? Maxime. Cicero in epiſtolis, Sed nihil eſt a me inſeruitum tẽpori. Idem in officiis. Occurritur autem nobis & quidem a doctis, & eruditis. Cæſar in Commentariis. Cum ab hoſtibus conſtanter, & non timide pugnaretur. Liuius. Et Roma inde frequenter migratum eſt, a parentibus, ac propinquis nuptarum. ſed hæc omnia ſunt a neutris tertiæ, & ſeptimæ ſpeciei. An etiam quæ ab actiuis, & neutris quartæ deriuantur, habere poſſint ablatiuum, nullum occurrit exemplum, niſi quòd apud Plautum legitur. Si opulẽto petitur pauperioris gratiam, pauper timet. ubi opulento datiuus eſt pro ablatiuo poſitus. ſed dici poſſe & Donatus, & Diomedes, & Priſcianus docent, quibus ego facile accedo.

Quam ſignificationem habent hæc uocis paſſiuæ impersonalia? Actiuam ſemper. nam quid aliud eſt, a me amatur, quàm ego amo? a te curritur, quàm tu curris? Et notandum nihil id genus imperſonalibus eſſe poſſe, quod patiatur.

Dic aliquot imperſonalia paſſiuæ uocis?

Scribitur, & legitur, ferturque, auditur, amatur,
Prandetur, bibitur, ſtatur, ſeruitur, aratur.
Præ ſe quæ ſextum, dandi ue admittere caſum
Debent, poſt caſus uerborum cuncta ſuorum.
Itur ut ad generum Cereris ſine uulnere paucis
Regibus, & ſicca & crudeli morte tyrannis:
Ac tacite ad gelidum miſeris deſcenditur orcum,
Atque ibi Iunoni ſtygiæ ſeruitur ab illis.
Siqua fides uanis, ſed tu ne crede poetis.
Non tamen inuenies, pulchrum certamen Oreſtis
Cum Pylade a nobis legitur, certamen ut hic ſit
Quartus: nec, terras mihi bobus aratur, & agros.
Atque his conſimiles apud egregios auctores.
Sed plerunque ſolent non ullum admittere caſum,
Vt turbatur agris, ſtatur, dormitur, amatur.
Scribitur, ſcribebatur, ſcriptum eſt, uel fuit. ſi ſcriue.

Legitur

Legitur,legebatur,lectum eſt,uel fuit. ſi legge.
Fertur,ferebatur,latum eſt,uel fuit. ſi porta.
Auditur,audiebatur,auditum eſt,uel fuit. ſi alde.
Amatur,amabatur,amatum eſt,uel fuit. ſi ama.
Prandetur,prandebatur,pranſum eſt,uel fuit. ſi diſna.
Bibitur,batur,bitum eſt,uel fuit.ſi beue.Statur,batur, ſtatum eſt,uel fuit.ſi ſtà. Seruitur,batur,uitum eſt, uel fuit. ſi ſerue. Aratur,batur, aratu eſt uel fuit.ſi (ara.

De imperſonalibus actiuæ uocis.

Imperſonalia actiuę uocis quot ſpecies habēt?Sex.

De prima ſpecie imperſonalium.

QVAE ſunt imperſonalia actiuæ uocis primæ ſpeciei? Quæ ablatiuũ agentē cum prępoſitione a uel ab, & datiuũ poſtulant,ut io faccio bene alli miei amici, li quali ſatisfano a me.per neutrũ dicimus, ego bene facio,amicis meis,qui ſatisfaciunt mihi. per imperſonale uero,a me benefit amicis meis, a quibus ſatisfit mihi.hoc eſt bonũ,id eſt bona res fit a me amicis meis.

Et aduerte huius ſpeciei uerba eſſe ſemper imperſonalia.nō.n.licet dicere benefio,malefio,ſatisfio:quoniã in his,bene,male,ſatis, uim habere uident nomina tiui tertiæ pſonæ,& datiuus neq. agēs eē,neq. patiēs.

Dic imperſonalia actiuæ uocis primæ ſpeciei.

Cum benefit verbo,necnon male iunge,ſatiſque.
Et benefit facies,nec non malefitque,ſatisfit.
Quæ debent ſextum,caſumq. admittere dandi.
Benefit,benefiebat,nefactum eſt uel fuit. el ſi fa benę.
Malefit,lefiebat,malefactum eſt,uel fuit. el ſi fa male.
Satisfit,ſatisfiebat,ſatisfactum eſt,uel fuit. el ſi ſatisfa.

De ſecunda ſpecie imperſonalium actiuæ vocis.

Quæ ſunt imperſonalia ſecũdæ ſpeciei? Quæ ante ſe infinitũ loco nominatiui poſtulant, & poſt ſe genitiuum, ut legere bonos libros intereſt ſcholaſticorũ. Excipiũtur,mea,tua,ſua,noſtra,& ueſtra: pro mei tui, ſui,noſtri,& veſtri:ut docere meos ſcholaſticos intereſt mea. Dicimus etiam, Cuia intereſt,ſicūt cuius.ut

hæc quoq. interſunt tua, cuia, vel cuius ſtudere maxime intereſt. ſed quãdo nominatiuũ habent, ſunt perſonalia, vt hoc mea primum non parui refert, & tu etiã cogita quid cuiuſque interſit. Et notandum horũ verborum nominatiuum ſemper neutri generis eſſe oportere: quemadmodum Laurẽtius Valla præſtãti vir ingenio docet, cui ego facile aſſentior, quia nuſquam aliter memini legere quàm cum nominatiuo neutri generis. Aliquando tamen aliter inueniuntur. Plinius libro XVIII. cap. XXI. Plurimum enim refert cuiuſque ſoli ratio. Idem in prœmio primi libri, Multumq. apparatus intereſt apud inuitatum hoſpitem, & oblatũ. Sed an uerbum aliquod ſit imperſonale, oſtendimus abunde in fragmentis Grammaticis.

Intereſt quando eſt perſonale quot modis cõſtruitur? Quattuor, & quattuor habet ſignificationes. Iungitur enim genitiuo, & ſignificat quod vulgo dicimus appartenere, vt queſta coſa ſi appartiene a te ſolo. hoc tua ſolius intereſt, id eſt ad te ſolum pertinet. Itẽ iungitur datiuo, & ſignificat eſſere preſente, ut io ſon ſtato preſente alle tue nozze, ego interfui nuptiis tuis. Quãdo vero ſic dicimus, da Roma a Napoli ſono cento miglia. e di qui, ouero dalla piazza al palazzo, ſono ducento paſſi: Roma Neapolim interſunt centum millia paſſuum, id eſt centum milliaria: & hinc uel e foro ad prætorium interſunt ducenti paſſus: ſignificat diſtantiam, & quanto è da un luogo ad un'altro. quod fit melius per diſtat, ut Roma Neapoli diſtat centum millibus paſſuum: & hic locus, uel area a prætorio diſtat ducentis paſſibus. Item & per abeſt. Plancus in epiſtola ad Ciceronem lib. X. Ventidius bidui abeſt ab eo. Lepidus ad forum Voconij caſtra habet, qui loces a foro Iulii quattuor & viginti millia paſſuum abeſt.

Eſt notandum per intereſt, milliaria & cetera id genus poni in nominatiuo, cetera vero ibi collocare nos oportet, ubi ea, quæ & de loco, & ad locum ſunt, collocamus.

locamus. Per diſtat uero & abeſt ponuntur milliaria, vel paſſus, & huiuſmodi tam in accuſatiuo, quàm in ablatiuo. Res autem quæ diſtat, uel abeſt, id eſt ea unde ſermo incipit, in nominatiuo collocanda eſt. Ea uero unde diſtat, uel abeſt ſic ponitur, ut ea quæ de loco ſunt. Ouidius.

Sulmo mihi patria eſt, claris uberrimus undis,
 Millia qui nouies diſtat ab urbe decem.

Valerius Maximus: Epidauri Romanorum legatos in templum Aeſculapii, quod ab eorum vrbe quinque millibus paſſuum diſtat, perductos, ut quidquid inde ſalubre patriæ laturos ſe exiſtimaſſent, pro ſuo iure ſumerent, benigniſſime inuitarunt. Aliquando autem ſignificat differentiam, & conſtruitur ſic, Inter hominem, & belluam multum intereſt, id eſt magna differentia eſt. & inter te & me, uel nihil, uel parum intereſt: id eſt uel nulla, uel parua differentia eſt. Item ſic, ſapiens intereſt a ſtulto, & ſtulto: vtrunque enim dicimus. Teren. Homini homo quid præſtat? ſtulto intelligens quid intereſt? id eſt quæ differentia eſt? Item ſic apud eundem, Hōc pater, hōc dominus intereſt. Dicimus etiam non refert, & non intereſt utrum domi ſis, an foris, id eſt non monta, & non importa. Valerius Maximus, Nihil intereſt an humi, an ſublime putreſcam. Iuuenalis, Quid refert dictis ignoſcat Mutius, an non? Dicimus etiam cum genitiuo ſic, magni, parui, tanti, & quanti intereſt, & refert. Cicero, Magni enim intereſſe uidebatur ad eam neceſſitudinem. Idē, Permagni intereſt, quo tempore hæc epiſtola tibi reddita ſit. Et cum nonnullis aduerbiis, ut magis, minus, plus, maxime, minime, & ſimilibus.

Præterea tua diſcipuli intereſt libros legere, ſunt, qui negant dici latine: ſed tua, qui es diſcipulus. ſed de his in fragmentis.

Dic imperſonalia actiuæ uocis ſecundæ ſpeciei.
Intererat, refert, ſpeciei uerba ſecundæ.

Ante infinitum voluerunt, poſt genitiuum.
Quinque tamen ſexto, ſed erunt pronomina caſu.
Intereſt, intereat, interfuit.
Refer, referebat, retulit. per appartenerſi.

De tertia ſpecie imperſonalium actiuæ vocis.

QVAE ſunt imperſonalia actiuæ uocis tertiæ ſpeciei? Quæ infinitum præ ſe loco nominatiui poſtulāt, poſt ſe uero datiuum, ut, ludere placet pueris. Cum nominatiuo uero ſunt perſonalia. ut litteræ non placent ſtultis.

Et notandum dici poſſe, mihi placet eſſe bono, & mihi placet eſſe bonum. ſed cum accuſatiuo ſuauditur me, ut ſit, mihi placet me eſſe bonum. Ouid. in Heroidib. Quo mihi commiſſo non licet eſſe piam? id eſt me eſſe piam. Et in primo μεταμορφώσεων, Sed nocet eſſe deum, id eſt me eſſe deum nocet mihi. Martial.

Dicunt Earinos tamen poetæ.
Sed Græci, quibus eſt nihil negatum,
Et quos ἄρες ἄρες decet ſonare.
Nobis non licet eſſe tam diſertis,
Qui muſas colimus ſeueriores.

Dic imperſonalia actiuæ uocis tertiæ ſpeciei.
Accidit, atque uacat, præſtatque, placetque, libetque,
Euenit, & reſtat, conducit, ſufficit, atque
Contingit, conſtat, cum ſuppetit, expetit, & cum
Conuenit, atque licet, nec non liquet, ante requirunt,
Hæc infinitum, ſed poſt voluere datiuum.

Accidit, accidebat, accidit. per accader, & intrauenire.
Vacat, uacabat, uacaui. per hauer ocio, & tempo.
Præſtat, præſtabat, præſtitit. per eſſer meglio.
Placet, placebat, placuit. per piacere.
Libet, libebat, libuit. idem ſignificat.
Euenit, eueniebat, euenit. per cadere, & intrauenire.
Reſtat, reſtabat, reſtitit. per reſtare.
Conducit, conducebat, conduxit. per eſſer utile.
Sufficit, ſufficiebat, ſuffecit. per baſtare.

Contingit,

Cōtigit,gebat,contigit. per accadere, & intrauenire.
Conſtat,conſtabat,conſtitit. per eſſer manifeſto.
Suppetit,ſuppetebat,ſuppetiuit. per uenire in mente.
Expedit,expediebat,expediuit. per eſſer vtile.
Conuenit,conueniebat,conuenit. per conuenire.
Licet,licebat,licuit,& licitum eſt. per eſſer licito.
Liquet,liquebat,licuit. per eſſer manifeſto.

De imperſonalibus actiuæ uocis quartæ ſpeciei.

QVAE ſunt imperſonalia actiuæ vocis quartæ ſpeciei? Quæ infinitum præ ſe loco nominatiui poſtulant,poſt ſe uero accuſatiuum patientem,ut incubuiſſe litteris iuuat me. Cum nominatiuo autem ſunt actiua,vt litteræ iuuant me, at te delectant diuitiæ. Oportet,rariſſime legitur perſonale. Terentius. Quæque ſolent,quæque oportent.

Dic imperſonalia actiuæ vocis quartæ ſpeciei.
Dedecet,atque decet,iuuat,& delectat,oportet.
Atque etiam offendit,lædit quoque connumerabis.
Hinc infinitum,quartum inde his adiice,ſicut
Non dormire diu,populos cui cura regendi,
Conſultumq́. virum decet,& cui plurima curæ.
Et quod ait mulier,varium,& mutabile ſemper,
In vento & rapida ſcribere oportet aqua.

Dedecet,dedecebat,dedecuit. per eſſer dishonore.
Decet,decebat,decuit. per eſſer honor, & conuenire.
Iuuat,iuuabat,iuuit. per giouare.
Delectat,delectabat,delectauit. per dilettare.
Oportet,oportebat,oportuit. per eſſer neceſſario.
Offendit,offendebat,offendit. per nocere.
Lædit,lædebat,læſit,idem quod offendit.

Quare addidiſti huic ſpeciei, lædit,atque offendit? Quia poſſunt habere præ ſe infinitum loco nominatiui,poſt vero accuſatiuum,vt iuuat,delectat,& cetera. vt ſcribere lædit ſtomachum. & bibere merum ſæpe offendit cerebrum. Quare quæcunque verba infini-

tum ante ſe loco nominatiui habere poſſunt, inter im perſonalia connumerãda ſunt, ut legere fecit me multa ſcire. ſcribere plurimos interemit. Item multis obeſt amittere tẽpus, & ſtudere profuit mihi. Virgilius, Sæpe etiam ſteriles incendere profuit agros. Itẽ uirtuti incumbere eſt quàm optimum. Horatius, Scribendi recte, ſapere eſt & principium, & fons. Item, Te impoſuiſſe mihi non latet, non fallit me. Virgilius.

Nec me adeo fallit ueritum te mœnia noſtra,
Suſpectas habuiſſe domos Carthaginis altæ.

Sic pertinet, attinet, attingit, & ſpectat cum infinitiuo imperſonalia ſunt, & poſt ſe accuſatiuũ cum ad præpoſitione requirunt, ut ſtudere pertinet ad me. Horatius epiſtolarum primo,

Res gerere, & captos oſtendere ciuibus hoſtes
Attingit ſolium Iouis, & cæleſtia tentat.

Res gerere, eſt loco nominatiui. Inueniuntur etiã uerba in or cum infinitiuo loco nominatiui, ut datur, permittitur. Virgilius.

Si datur Italiam, ſociisq. & rege recepto,
Tendere, ut Italiam læti, Latiumq. petamus.

Valerius Maximus, ſi tamen acta excellentiſsimorum virorum humiliter æſtimare ſine inſolentię reprehenſione permittitur.

De imperſonalibus actiuæ uocis quinctæ ſpeciei.

QVAE ſunt imperſonalia actiuæ uocis quinctæ ſpeciei? Quæ genitiuum, uel infinitum ante ſe poſtulant: poſt uero, accuſatiuum. ut, peccatorum, uel peccaſſe pænitet me. Apud antiquos erant etiam perſonalia. Terentius, Hei mihi non te hæc pudent? Lucanus, Quem ſæua pudebunt. Atque ideo dixit quidam bonorum morum doctus magiſter, quem non legere ſolum, ſed ediſcere quoq. pueros uelim, Quod pudeat ſocios prudens cælare memento.

Et notent hic pueri eum quem pudet, tædet, miſeret, pænitet, poni in accuſatiuo: eum uero cuius pudet,

det,tædet,miſeret,pænitet, in genitiuo: vt me pudet, tædet,miſeret tui. pænitet me peccatorum meorum, quod dicitur lingua vulgari. Io ho vergogna,ricreſcimento,miſericordia di te. Io mi pentiſco de' miei peccati,& ſic vno modo conſtruuntur. Cum vero ſic dicitur,Tu mi rincreſci, tu non hai miſericordia di me, variatur cōſtructio: me tædet tui, te non miſeret mei. & hoc quia me tædet tui nō eſt,tu mi rincreſci,ſed io ho rincreſcimento di te. ſic me pudet tui, non eſt, tu mi vergogni, ouero fai vergogna, ſed io ho vergogna di te,tu mi rincreſci,tu mi fai vergogna, dicendum,tu afficis tædio,tu afficis me dedecore.

Dic imperſonalia actiuæ vocis quinctæ ſpeciei.

Depudet,& tædet,miſeretque,pigetque,pudetque,
Diſtædet,necnon,& pænitet,& miſereſcit.
Hæc infinitum poſcunt,caſum ve ſecundum
Ante,ſed a tergo quartum ſibi verba dederunt.

Depudet,debat,depuduit. per non hauer vergogna.
Tædet,tædebat,pertæſum eſt vel tæduit. per hauere rincreſcimento.
Miſeret,miſerebat,miſertum eſt. per hauere miſericordia.
Piget,pigebat,piguit,& pigitum eſt(vt Gellius tradit) per attriſtare.
Pudet,pudebat,puduit. per hauer vergogna.
Diſtædet,bat,diſtæduit,ſicut pertædet,pertæduit.per attriſtarſi molto.
Pænitet,pænitebat,pænituit. per pentirſi.
Miſereſcit,miſereſcebat. ſine prǽterito. dicimus & mi ſereſcor. per hauer miſericordia.
Virg. His lacrymis vitā damus, & miſereſcimus vltro.

De imperſonalibus actiuæ vocis ſextæ ſpeciei.

Quae ſunt imperſonalia actiuæ uocis ſextæ ſpeciei? Quæ,& ante ſe, & poſt ſe infinitum poſtulant. vt, diſcere bonas literas debet in-

 tereſſe

tereſſe tua. Diſcere incipit placere mihi. Scribere ſolet nocere lippoſis. Furari deſinet aliquando iuuare fures. Bibere aquam modo poteſt prodeſſe, modo obeſſe. a quibus orationibus ſi remoueantur debet, incipit, ſolet, deſinit, poteſt, infinitum ſecundum poſt uerbum poſitum, tranſit in uerbum finitum, ſic, Diſcere bonas litteras intereſt tua. Diſcere incipit placere mihi. Scribere nocet lippoſis. Furari non iuuabit aliquando fures. Quare facile diſcent pueri latine loqui per hæc uerba, incipit, deſinit, debet, ſolet, poteſt, ſi prius abſq. illis componat orationē, ſic, Peccare diſplicet bonis, ſtudere iuuat ſtudioſos, amare deū intereſt omnium. deinde inſerant, quod placuerit ex iis uerbis, & uerbū finitum in infinitum conuertant. ſic, Peccare ſolet diſplicere bonis. Studere poteſt iuuare ſtudioſos. Amare deum debet intereſſe omnium. Poſtulant igitur hæc uerba & ante ſe, & poſt ſe infinitum cum iungūtur infinitis uerborum imperſonalium actiuæ uocis ſecundæ, tertiæ, & quartæ ſpeciei. Cum uero iunguntur infinitis verborum imperſonalium actiuæ vocis primæ, & quinctæ ſpeciei. Item infinitis imperſonalium vocis paſſiuæ, præ ſe admittūt caſum infinitiuorum, quibus adhærent. ut, A te ſatis fit mihi. A te poteſt ſatis fieri mihi. Lectionis tædet pueros. Lectionis ſolet tædere pueros. A me legitur, A me incipit legi. A te ſeruitur mihi, A te ſolet ſeruiri mihi, id eſt, Ego incipio legere, tu ſoles ſeruire mihi. habēt enim imperſonalia uocis paſſiuæ ſignificationem actiuam Priſciano auctore, ut ſupra eſt dictum. ſed caue dicas, A me vult legi, A te vult ſeruiri mihi, Me vult tædere tui. quia vult, non eſt unquam imperſonale. quare autem non ſit, in fragmentis noſtris diſputamus. Quamobrem dicendum ſic eſt, ut etiam Priſcianus affirmat, Ego uolo a me legi: tu uis a te curri, id eſt ego uolo legere, tu uis currere. Itē ego uolo me tædere tui, tu uis, te pœnitere peccatorum, pro eo quod eſt, Ego uolo tui me

tædeat,

tædeat, tu vir peccatorum te pæniteat. Nam perſona volens, ſemper eſſe in nominatiuo debet, vt ego volo a me benefieri tibi, tu vis a te ſeruiri mihi, & ita in ceteris generis eiuſdem.

Dic imperſonalia actiuæ vocis ſextæ ſpeciei.
Incipit, atque poteſt, & deſinit, & ſolet, & vult.
Et debet, quæ ſunt veluti quibus ipſa cohærent.
Sed uolo non nunquam tu imperſonale vocabis.

Incipit, incipiebat, incœpit.	per cominciare.
Poteſt, poterat, potuit.	per potere.
Deſinit, deſinebat, deſiuit.	per laſſar ſtare, & ceſſare.
Solet, ſolebat, ſolitum eſt.	per ſolere.
Vult, volebat, voluit.	per volere.
Debet, debebat, debuit.	per deuere.

De conſtructione infinitorum.

INFINITA verborum perſonalium quo modo conſtruuntur? Præ ſe cum accuſatiuo: poſt vero cum caſu verborum ſuorum. vt, Quia ego amo virtutem, placet tibi: Me amare virtutem placet tibi. Quoniam ego amor abs te, eſt mihi gratiſſimum: Me amari abs te, eſt mihi gratiſſimum. Et aduerte, vt ſemper nominatiuum verbi finiti, in accuſatiuum ante infinitũ conuertas, vt ego amo, me amare. ego amor, me amaris. nos amauimus, nos amauiſſe. nos amati ſumus, nos amatum fuiſſe, vel nos amatos fuiſſe. ſed ſic per participium. Nos amabimus, nos amatum ire, vel nos amatum eſſe: & idẽ ſignificant, vt oſtendimus in fragmentis, nos amabimur, nos amatum iri. in quibus omnibus addendum eſt aliud verbum, vt ſit perfectus ſenſus. nam me amari, vel nos amari abs te, niſi addideris placet mihi, & huiuſmodi, imperfectum eſt. Et ſciendum infinita eorum verborum, quæ & a fronte, & a tergo ſimiles caſus habent, ſimiles pariter vtrinque caſus admittere. vt, Quia tu euaſiſti doctus, gaudeo, gaudeo te euaſiſſe doctum. vides euaſiſſe, num habere caſum verbi ſui euado, id eſt nominatiunm, ſed accu-

ſatiuum

ſatiuum potius, quoniam & præ ſe habet ſimilem caſum, id eſt accuſatiuum. Item tibi placet, quia euaſiſti diues, tibi placet euaſiſſe diuiti. ſi autem dixeris diuitem, ſubaudies te, ut tibi placet te euaſiſſe diuitem. diſcipuli intereſt, vt ſit bonus: diſcipuli intereſt eſſe boni, & bonum, & ſubaudies ipſum.

De infinitis verborum imperſonalium.

INFINITA imperſonalium quo modo conſtruũtur? Et ante, & poſt cum caſu verborum ſuorum, vt gaudeo equidem plurimum, quòd mihi acciderit ſtudere bonis litteris: Mihi accidiſſe ſtudere bonis litteris gaudeo plurimum. Lætor quòd te iuuet virtuti incumbere. Lętor te iuuare virtuti incũbere. Volo quòd a te ſcribatur: volo a te ſcribi. Credo quòd a te ibitur in Germaniam, & ſeruietur Maximiliano Cæſari: Credo a te itum iri in Germaniam, & ſeruitũ iri Maximiliano Cæſari. Illud tamen notandum, minus Latine dici, credo quòd ibis, & ſimilia: vtimur vero nos huiuſmodi interdum orationibus exempli gratia, vt facilius pueri intelligant.

Quid intereſt inter infinita imperſonalium & paſſiuorum? In infinitis imperſonalium pati nihil ſignificamus, vt Amari a me volo, id eſt ego volo amare. a te incipit legi, id eſt tu incipis legere. hic enim nulla eſt res patiens. In infinitis vero paſſiuorum aliquid pati oſtendimus, vt volo te amari a me, id eſt volo quòd tu ameris à me.

Spero tibi hanc rem præſidio futurum, dicitur ne congrue? Maxime. eſt enim futurum indefinitum, liberum vndique, & in promiſcuũ, neque numeris præſeruiens, neque generibus, quod Græci appellant ἀπαρέμφατον. ſimile eſt, Spero inimicos meos hoc dicturum. de hac re multa Gellius.

Regunt ne infinita ante ſe ſuppoſitum verborum ſuorum? Regunt pro imperfecto indicatiui poſita, vt ego amare te, pro amabam, tu legere Virgilium, pro legebas.

gebas. nos amare virtutem, pro amabamus, Virgilius, Nos procul inde fugam trepidi celerare recepto Supplice ſic merito, tacitiq. incidere funem, id eſt nos celerabamus, incidebamus. Terentius, Inuidere omnes mihi, mordere clanculum: ego floccipendere. pro inuidebant omnes mihi, mordebant, ego floccipendebam.

Illud non prætermittendum duxi ſic finitum verbum in infinitum conuertere, credo quòd tu es, aut eras indoctus, credo te eſſe indoctum. ſcio quòd tu iuiſti, aut iueras Romam, ſcio te iuiſſe Romam. credo quòd nemo imponet mihi, credo neminem impoſiturum eſſe mihi. Et eòdem modo per paſſiuum: ſed, ut dixi, minus culte & Latine dicitur per finitum uerbũ cum coniunctione quòd.

DE GERVNDIIS.

AMANDI, amando, amandum, quæ pars orationis ſunt? Libet reſpondere illud Horatii in poetica de verſibus elegis, Grammatici certant, & adhuc ſub iudice lis eſt. aliqui enim neque nomina eſſe uolũt, quia regunt tranſitiue: neque uerba, propter caſus, quos habent: neque participia, quia ſunt ſine tempore: neque aliquam ex octo orationis partibus, ſed partem potius per ſe. aliqui affirmant eſſe uerba participialia, aliqui vero nomina participialia. ſed & de gerundiis, & de ſupinis abunde diximus in fragmentis.

Gerundia quot caſus habent? Tres, genitiuum, accuſatiuum, ablatiuum, ſi modo ſunt nomina.

Quam ſignificationem habent? Tam actiuã, quàm paſſiuam ab actiuis, communibus, & neutris, ut aro: a ceteris uero, quàm eorum uerba. Non me latet quid Laurentius, & alii ſenſerint, quod nunc ne confundamus pueros, prætermittimus. in fragmentis enim mihi cum illis erit hac de re certamen. ſatis ſit nunc unum exemplum ex Iuſtino, Athenas quoq. miſſus erudiendi gratia, id eſt vt erudiretur.

Quo modo conſtruuntur? Ante non regunt: ſed poſt uolunt caſus verborum ſuorum quæ actiuam habent ſignificationem. nam in paſſiuo abſolute ponuntur. non enim legi, quale eſt, urit femina videndo a maribus, ſicut uruntur equi uidendo feminas. Nec, eo ad videndum ab amicis, & cognatis, ſicut eo ad videndum amicos, & cognatos: quod etiam per ſupinum dicimus, eo viſum amicos dici poteſt & ad uidendos amicos. Sed quando iunguntur ſubſtantiuis, paſſiuam habent ſignificationem, & non ſunt gerundia, ſed nomina, quæ participia eſſe deſiuerũt amisſione temporis. Dices etiam per gerundium, Mihi eundum eſt Romam, tibi ſcribendum eſt litteras. Nobis legendum eſt hodie Homerum. pro ego iturus ſum Romam, tu ſcripturus es litteras, nos lecturi ſumus hodie Homerum. Virgilius, Pacemq́. ab rege petendum. Lucretius, Aeternas quoniam pœnas in morte timendum. Columella in Epiſtola ad Siluinum, Vt Poeticis numeris explerem georgici carminis omiſſas partes, quas, ut ipſe Virgilius ſignificauerat, poſt ſe memorandum reliquit. Cum vero ſic dicimus, Scribendæ ſunt mihi litteræ, legendus eſt mihi hodie Homerus: item eo ad uidendos amicos, uaco ſcribendis litteris: non loquimur per gerundium. Habeo ire, habeo, legere, ad imitationem Græcornm dicimus. M. Tullius in epiſtolis, Tantum tibi habeo polliceri. Gellius, Et quid habet ſuper ea re dicere. & ſignificat poſſum, vt etiam apud Græcos, οὐκ ἔχω λέγειν. οὐκ ἔχω σπουδάζειν. οὐκ ἔχω πορεύεσθαι. οὐκ ἔχω ἐλθεῖν. non poſſum dicere. non poſſum ſtudere. non poſſum ire. non poſſum venire.

Notandum gerundium in i, cum genitiuo plurali ſine uitio copulari, ſic, Compoſui ego hunc librum inſtituendi puerorum gratia. Gellius libro XVI. capite VIII. Siue magis admonendi, quàm aliorum docendi gratia. Plautus, Nominandi tibi iſtorum magis,

quàm

quàm edundi copia. Cice. Dolebas etiam Stoicos noſtros Epicureis irridendi ſui facultatē dediſſe. Liuius. Non enim uereor ne quis hoc me ueſtri adhortandi cauſſa magnifice loqui exiſtimet.

DE SVPINIS, ET EORVM CONSTRVCTIONE.

AMATVM amatu, quæ pars orationis ſunt? Quinctilianus, Supina in u, verba eſſe participialia dicit. Diomedes etiam in um.

Supina quam ſignificationem habent? In um actiuā ſemper, in u uero tātum paſſiuam, ut eo amatum, id eſt ut amem, tu es dignus amatu, id eſt ut ameris.

Quo modo conſtruuntur? Cum caſibus uerborum ſuorum quæ in um deſinunt, & ſemper adiunguntur verbo ſignificanti, aut clam indicanti motum, ut eo petitum ius poſtliminij, & ſeruitum tibi. Virgilius, Aut Graiis ſeruitum matribus ibo.

In u uero ſupinum, non regit caſum, immo ipſum regitur, ſed a nominibus adiectiuis nulla interpoſita præpoſitione, ut hoc eſt turpe dictu, id eſt ut dicatur. miſerabile uiſu, id eſt cum uidetur. ſic optimum factu, id eſt ut fiat. tu es dignus amatu, id eſt ut ameris. Multa a doctis conſcripta ſunt iucunda cognitu, id eſt ut cognoſcantur. & hæc res eſt obſcena aſpectu, id eſt cum aſpicitur. Inuenitur etiam vltimum ſupinum regi a uerbo, ſed rariſſime, quod uix ſemel, atque iterum legi. M. Cato in libro de re ruſtica, Primus cubitu ſurgat, poſtremus cubitum eat. Statius in primo Achilleidos, Quem tunc uenatu rediturum in lumine primo Opperiens. In fragmentis Grammaticis oſtendam ſupinum in um, accipi etiam paſsiue, ut contumelia factum itur, id eſt datur opera ut fiat contumelia: & in u actiue, ut ſurgo cubitu, id eſt a cubatione.

DE

DE COMPARATIVIS, ET EORVM CONSTRVCTIONE.

QVID eſt comparatiuum? Quod cum intellectu poſitiui, uel aliquo participe ſenſu poſitiui, magis aduerbium ſignificat, vt albior, magis albus: ſapientius, magis, plus ſapienter. vlterior, magis vltra quàm ille qui eſt vltra. & debet exarari comparatiuum per a, ſicut verbum comparo.

Quot ſunt gradus comparationis? Tres. Poſitiuus, comparatiuus, Superlatiuus. Dicitur autem poſitiuus id omne, unde comparatiua & ſuperlatiua formantur.

A quot orationis partibus deriuantur comparatiua & ſuperlatiua? A quattuor. A nomine adiectiuo, quod poſſit incrementa & diminutiones accipere, vt doctus doctior doctiſsimus, magnus maior maximus. ab uno verbo detero: deterior deterrimus. a præpoſitionibus: vt poſt poſterior poſtremus, citra citerior citimus, intra interior intimus, vltra vlterior vltimus, infra inferior infimus, ſupra ſuperior ſupremus, extra exterior extremus, ante anterior, ſine ſuperlatiuo, prope propior proximus. Ab aduerbiis, vt pridem prior primus, ſæpe ſæpius ſæpiſſime, diu diutius diutiſſime.

A quo caſu formantur comparatiua? A primo deſinente in i, addita or, ut docti doctior, forti fortior.

Nonne formantur etiam a participiis, ut amans amantior? Non. nã ſi amãtior deriuaretur ab eo quod eſt amans deum: dici poſſet ſum amantior deũ, quàm tu, quia poteſt comparatiuum habere omnem caſum poſitiui ſui. quod quia non dicimus, ſed potius, ſum amantior dei, quàm tu, conſtat deriuatum ab eo quod eſt amans dei. Ouidius.

Non illo melior quiſquam, nec amantior æqui.
Vir fuit, aut illa reuerentior vlla deorum.

Quæ non formant in uſu frequenti comparatiua? Quæ ante us, uel is uocalem habent, ut pius, tenuis, & hoc aiunt quidam propter duas regulas, quarum altera al-

ra alteri eſt contraria. regulæ autem hæ ſunt.

I poſitum inter duas vocales, efficitur conſonans, præterquam in paucis quibuſdam, ut Aeneius, Rhodopeius, Troius, Priameius, Peneius.

Item comparatiuum ſuperare debet poſitiuum ſuũ vna ſyllaba. Si igitur piior, egregiior, & huiuſmodi dices, contra alteram harum neceſſe eſt facias. Nam ſi uoles piior eſſe diſſyllabũ, vbi i ſit conſonans, erit contra eam regulam, quæ vult poſitiuum a cõparatiuo ſuperari: quod non fiet, ſi piior erit diſſyllabũ, vt poſitiuum pius. Rurſus ſi voles piior eſſe triſyllabũ, vbi inter duas vocales i & o ſit vocalis, non ſeruabitur regula, quæ vult inter duas vocales eſſe conſonantẽ. atqui non erit, ſi piior triſyllabũ fuerit. ob has igitur contrarias regulas, nõ formare aiunt Grammaticos ab huiuſmodi nominibus cõparatiua, ſed aſſumere magis aduerbium, & cõplere uſum comparatiui, ut magis pius, magis tenuis. ſed ego id fieri exiſtimo euphoniæ, id eſt boni ſoni gratia. nam inueniuntur aliquando apud auctores ab huiuſcemodi adiectiuis comparatiua. M. Tullius Rhetoric. lib. II. Sed illæ tenuius, & acutius, & ſubtilius tractãtur. Plin. Secundus, Vinũ omne dulce quo tenuius, eo odoratius. Iuuenalis, Egregius cenat, meliusq. miſerrimus horũ. egregius pro magis egregie, detracta i, vt ſit tetraſyllabum propter metrum.

Quæ ſunt anomala? Bonus melior optimus. malus peior peſſimus. magnus maior maximus. paruus minor minimus. multum plus plurimum. nequã nequior nequiſsimus. ſiniſter ſiniſterior ſiniſtimus. dexter dexterior dextimus. & quæ a facio, dico, loquor, componuntur, vt magnificus magnificentior magnificentiſsimus, maledicus maledicentior maledicentiſsimus, magniloquus magniloquentior magniloquentiſsimus. quæ tamen magis a magnificens, maledicens, magniloquens deriuari videntur. Ocior non habet poſitiuum latinum, ſed Græcum ὠκύς.

Quo modo

Quo modo conſtruuntur comparatiua? Cum ablatiuo utriuſq. numeri, ut candidior cygnis, edera formoſior alba. Poteſt etiam alium habere ablatiuum ſignificantem exceſſum, ut Polyphemus erat maior Vlyſſe centum vlnis. Nec non omnem caſum poſitiui ſui, ut Ptolemæi Philadelphi bibliotheca fuit lõge plenior librorum aliis illius ætatis bibliothecis. quia plena fuit librorum dicimus. Virgilius, Iouis omnia plena. Terentius, Plenus rimarum ſum. Iuuenal. Plus aloes, quàm mellis habet. quia multum aloes dicimus. Ouidius, Reuerentior ulla deorum. quia reuerens deorum dicimus. Cicero, Propius urbem mouetur. quia prope vrbem dicimus. Similiter, ſum vlterior pontem quàm tu, & citerior alpes. quia ultra pontem, & citra alpes dicimus.

Comparatiuum regit ne etiam nominatiuum cum quàm? Minime. nam cum dicimns, ſum doctior quàm tu, ſubauditur ſis. Sic etiam in aliis caſibus ſubintelligitur uerbum quod præcedit, ut apud Ouidium, Mitius inueni, quàm te, genus omne ferarum. ſubauditur inuenerim. Et apud M. Tullium ad Lucceium. Itaque etiam hoc fortiorem me puto, quàm te ipſum pręceptorem fortitudinis. ſubintelligitur putem. Similiter, iudico te doctiorem, quàm illũ: ſeruio tibi libentius quàm illi: indigeo tui, magis quàm illius. ſubauditur iudicẽ, ſeruiam, indigeam. Illud autem Virgilii, Aut grauiora timet, quàm morte Sichei, conciſum eſt, id eſt quàm ea, quæ in morte Sichei acciderũt. uel quàm abundat, ut ait Seruius. quis enim diceret, amo Catonem meliorem, quàm Cæſare?

Ad bonam comparationem quot requirũtur? Quinque. Res comparata, ut Homerus. res cui comparetur, vt Heſiodo. accidens, ut doctior. & quòd uterque terminus ſit accidentis particeps. quare mala comparatio eſt, Cygnus eſt albior coruo. Item quòd alter altero ſit magis particeps accidentis. quia omnis com-

paratio id agit, vt alterum præferat. quæ æquat, ſimilitudo eſt potius, quàm comparatio. auctores Seruius, & Diomedes.

Quot modis fit abuſio in comparatiuis? Tribus, Conſtructione, quando partitiue ponuntur, nec con ſtruuntur more cõparatiuorũ, ut maior horũ eſt caritas. Formatione, cũ ſubſtantiua, & pronomina comparantur, vt Neronior, ſenior, iunior, ipſior. vnde etiam ipſiſſimus inuenitur apud antiquos ad imitationem Græcorum. Ariſtophanes, ἐκεῖνος οὗτως εἰσύ; ναί. ἐκεῖνος αὐτός; αὐτότατος. Significatione, cum tantũ ſignificant quantũ poſitiuũ ſuum, vt ſenior pro ſenex. vel minus, vt triſtior, parum triſtis. vel contrarium, vt dulcior, id eſt minus amarus: vt mare Ponticũ dulcius eſt, quàm cetera maria, id eſt minus amarum.

Quando non ſolet comparatiuum iungi ablatiuo? Cum ſit comparatio inter duo: quia nunc iungitur genitiuo, vt Aiacum fortior Telamonius. Horatius in poetica, O maior iuuenum, dixit, ad duos ſcribens.

Quando poſt comparatiuum non ſolet ſequi nominatiuus cum quàm? Cum inter duo ſit comparatio, vt manuum aptior dextra, & non quàm manus. Item, cum qui, quæ, quod, vel negatiua dictio regitur a comparatiuo, vt Pompeius, quo Cæſar fuit felicior, vicit multos reges, & nõ quàm qui. & nullo homine ſis peior, & non quàm nullus. Niſi cum ſic dicimus. Longe equidem maiora ſunt animalia, quæ in aquis degunt, quàm quæ in terris: & hoc quia ante quæ, ſubauditur ea, vel illa. M. Tullius in epiſtolis. Sed cum leuiora nõ multo eſſent quæ audirentur, quàm quæ viderentur. id eſt quàm ea, quæ viderentur.

DE SVPERLATIVIS, ET EORVM CONSTRVCTIONE.

QVID eſt ſuperlatiuum? Quod ad plures ſui ge-

neris comparatum, ſuperponitur omnibus, ut, M. Varro doctiſsimus Romanorum, id eſt doctus præter Romanos omnes. A quo caſu formantur? A primo deſinente in i, addita s, & ſimus, vt docti doctiſsimus, forti fortisſimus. a pulcher, matur, & ſimilibus in er deſinentibns formantur a nominatiuo addita rimus, vt pulcher, pulcherrimus. matur, maturrimus. Vetus itē veterrimus facit.

Quæ ſunt anomala? Bonus, melior, optimus, & cetera quæ diximus in comparatiuis. Senex, iuuenis, adoleſcens, licet habeāt comparatiuum, non tamen etiam ſuperlatiuum habent. Item quæ a nominatiuo in bris veniunt, vt celebris, celeberrimus. & pauca quæ in limus deſinunt, cum compoſitis, facillimus, agillimus, gracillimus, humillimus, ſimillimus, quorum poſitiua deſignāt litteræ quæ ſunt in nomine fagus. ſunt qui agilisſimus & gracilisſimus dici tantum velint.

Quot ſunt terminationes ſuperlatiuorum? Octo, ſimus, rimus, quæ ſunt frequentiſsimæ, limus, ximus, timus, remus, ſimus, nimus.

Quo modo conſtruitur ſuperlatiuum? Cum genitiuo plurali, vel ſingulari nominis collectiui, ut maxime Graiugenum, & o Danaum fortiſsime gentis Tytide. & cum caſu poſitiui ſui, ut tu es moribus omnium ornatiſſimus, & proxime Hiſpaniam Mauri ſunt.

Eſſet ne bona comparatio, Socrates eſt fortiſſimus aſinorum, & tigris eſt luporum velociſſima? Nō. quia cum ſuperlatiuum redoleat naturā partitionis, in qua ſemper pars trahitur a toto, quod eſſe debet cum parte eiuſdē generis vel ſpeciei; ſequeretur Socratē eſſe eiuſdem ſpeciei cum aſino, & per conſequens aſinum, & tigrim lupum, quod eſt falſum.

Perdoctus quo modo facit comparatiuum? Longe, vel multo doctior, quam doctiſsimus.

Quare non dicimus perdoctus, perdoctior, perdoctiſsimus? Quia per neque iungitur comparatiuo, neque

que ſuperlatiuo,ſicut quàm pro ualde nunquam poſitiuo iūgitur niſi poſt per, ut per quàm doctus: poſt oppido,ſane,admodū,ualde,nimis, ut oppido quàm eruditus,ſane quàm pulcher,admodū quàm elegans ſcortum. Item habeo ualde quàm paucos nummos.

Quando vtendum eſt comparatiuo? Cum aliquem uel ſuo,uel alieno generi comparamus,& ad vnum,& ad plures tam ſui generis quàm alieni,ut fortior homo homine, & fortior homo hominibus, & uelocior homine leo,& idem tigribus eſt non immanior, ut docet Donatus,Seruius,Priſcianus, & uſus etiam auctorum comprobat. Martialis.

Hic totus uolo rideat libellus,
Et ſit nequior omnibus libellis.

Plinius de marmoribus. Pretioſiſsimi quidem generis Lacedæmonium uiride cunctiſq. hilarius. Ouidius in ſecundo *μεταμορφώσεων*. Tanto virginibus præſtantior omnibus Herſe. quæ & ipſa erat uirgo. Virgilius in primo Aeneidos Pygmalion ſcelere ante alios immanior omnes.ad ſceleratos omnes conferens Pygmalionem,comparatiuo eſt uſus. Statius in octauo, & melior ſis quæſo deis, Amphiaraus dicit ad Plutonē. Non placet deis eſſe datiuum. ſibi enim orabat Amphiaraus,ut parceret Pluto,& eſſet melior, quàm ceteri dei, qui ſe abſorbi a terra fuerant. nam quæ cura illi de deis? ſibi enim timebat,non diis: quod ſequentia indicant, Si quando nefanda huc aderit coniux, illi funeſta reſerua ſupplicia, illa tua rector bone dignior ira. Sis igitur melior mihi, quàm ceteri dii, & ſume ſupplicia de Heriphyle uxore ſcelerata. Lactantius. Omnes ſibyllæ unum deum prædicant, & maxime Erythrea, quæ celebrior, & nobilior inter ceteras habetur. Vallæ tamen ad plura ſui generis cōparatiuum referri non placet, cum nec apud Græcos id fiat. Illi enim ſic dicunt, *Ἀχιλλεὺς ἀνδρότερος τοῦ αἴαντος, καὶ ὁ αὐτὸς ἰσχυρότερος τῶν ἡρώων,*

ἐλλήνων δὲ ἰσχυρότατος. nō dicerent Græci, Achilles fuit fortior Græcis, ſed Græcorum fortiſſimus, ſicut Ομηρος ἐγένετο σοφώτατος πάντων τῶν ποιητῶν. non etiã σοφώτερος. Sed ego ĩ hoc refragor ingenioſiſſimo læ, tum quia Romani inueniuntur ad plura eiuſdem generis vſi comparatiuis, tũ quia ſolẽt in multis initium capientes a Græcis ab anguſto in effuſum dilatare. ſicut fecerunt etiam in ſexto caſu ſecundum vetuſtiſſimos Græcorum Grammaticos. Sextum enim caſum illi ἐμέθεν, σέθεν, ἕθεν, id eſt a me, a te, a ſe dicebant, quem Latini in omnibus fere caſualibus ſeruauere. Similiter imperſonalia in paucis Græcis accepta, apud nos frequentiſſima ſunt. Illi ſpondeum, vel dactylum in ſecundo, vel quarto loco iambici verſus raro poſuerunt, Latini vero ſæpiſſime. S quoque apud Græcos rariſſime vim conſonanti amittit, carminis neceſſitate: noſtri vero, ſed vetuſtiſsimi, ſubtrahebant eam frequentiſsime, vt opuſt pro opus eſt apud Plautum. quanquã nunc exoleuit. hoc idem feciſſe eos arbitror in comparatiuis, vt cum Gręci ad plura ſui generis nõ niſi ſuperlatiuo vſi inueniantur, noſtri & comparatiuo, & ſuperlatiuo vtantur.

Tanto, & quanto, & multo, & longe pro valde, & facile pro non dubie, quibus comparationis gradibus adiunguntur? Tam cõparatiuo, quàm ſuperlatiuo. Cicero. Quanto es maior, tanto te geras ſummisſius. Catullus ad M. Tullium Ciceronem:

Diſertisſime Romuli nepotum,
Quot ſunt, quotq. fuere Marce Tulli,
Quotq. poſt aliis erunt in annis.
Gratias tibi maximas Catullus
Agit peſſimus omnium poeta,
Tanto peſſimus omnium poeta,
Quanto tu optimus omnium patronus.

Quinctilianus. Declamandi ratio vt eſt ex omnibus nouiſsime inuenta, ita multo eſt vtiliſsima. M. Tullius.

Sed

Sed ego neque eis aſſentiebar, neque diſputationum inuentori,& principi longe omnium in dicẽdo grauiſſimo,& eloquentiſsimo Platoni. Item. Totius Græciæ facile doctiſsimum Platonem. Amant etiam iungi cũ alius, aliter, ſecus, ante, poſt,& ceteris quæ ſuper latione quandam ſignificant, quæq́. diuerſitatem, vt præcipuus, diſsimilis, alienus, vt docet Laurentius Valla. Ouidius. Quantoq́. ratem qui temperat anteit remigis officium. Quinctilianus. Quanto alius fuit ille infelicisſimi iuuenis affectus. Terentius. Verum multo aliter euenire intelligit. Salluſtius. Multo præſtabat beneficii, quàm maleficii inuentorem eſſe. Inuenitur etiam tantum poſt quanto,& tanto poſt quantum. Ouidius. Quanto dux milite maior, tantum ego te ſupero. Virgilius. O præſtans animi iuuenis quantum ipſe feroci Virtute exuperas, tanto me impenſius æquũ eſt Conſulere. quod fit, quia alterum poſitiuo, ſeu verbo, comparatiuo alterum debet cohærere. Quo,& eo pro tanto,& quanto, inueniuntur frequentisſime poſita. Fabius. Quo quiſque ingenio minus valet, hoc ſe magis attollere, ac dilatare conatur. idem. Erit eo obſcurior, quo quiſque deterior.

DE RELATIVIS.

QVID eſt relatiuum? Quod rem antedictam dicit iterum. In quot partes diuiditur relatiuum? In duas, in relatiuum ſubſtantiæ,& accidentis.

Quod eſt relatiuum ſubſtantiæ? Quod refert antecedens ſubſtantiuum.

Quod eſt relatiuum accidentis? Quod refert antecedens adiectiuum.

Quod eſt relatiuum ſubſtantiæ? Duplex, ſubſtantiæ ſimilitudinis,& diuerſitatis.

Quod eſt relatiuum ſubſtantiæ ſimilitudinis? Quod idem cum ſuo refert antecedente.

Quæſunt relatiua ſubſtantiæ ſimilitudinis? Qui,

quæ, quod, is, ſuus, ipſe, ſui, ille, idem. vt Plato, qui fuit doctiſsimus ſuæ ipſius ætatis philoſophorum, docuit Ariſtotelem, & is idem Socratis diſcipulus fuit.

Quod eſt relatiuũ diuerſitatis? Quod refert antecedens diuerſum a conſequente, cum quo concordat, ſed ſub eodem genere, uel ſpecie. Quamuis enim diſcordet ab antecedente, tamen, eiuſdem eſſe uel generis, uel ſpeciei cum conſequente refert. Nam ſi dico, amo laurum, & ceteras arbores: ſignifico quidem laurum eſſe arborẽ, ſed diuerſam a ceteris arboribus. nõ enim idem laurus, quod ceteræ arbores. Item, Placet mihi accipenſer, & alii piſces: oſtendo quidem accipenſerem eſſe piſcem, ſed differre a ceteris, ſpeciei. Nec dicas igitur, Iudæi crucifixerunt Chriſtum inter duos alios latrones: quia ſic loquens, diceres Chriſtũ fuiſſe latronẽ. Caue igitur ne decipiaris ĩ huiuſmodi relatiuis ſubſtantiæ diuerſitatis, nec unquam eis utaris, niſi antecedens eiuſdem eſſe uel generis, uel ſpeciei, cum eo quod conſequitur, uelis oſtendere.

Quæ ſunt relatiua ſubſtantiæ diuerſitatis? Alius, alter, reliquus, & cetera, ceterum. nam ceter, uel ceterus non legi.

Relatiuum ſubſtantiæ, & accidentis in quot debet cum antecedente congruere? In nullo, ſi accidentis fuerit. illud enim cum conſequente concordat in numero, caſu, & genere, ut Polyphemus erat altus, quanta eſt turris diui Marci. Si uero fuerit ſubſtantiæ, in duobus, in numero & in genere: præter ſuus & relatiua ſubſtantiæ diuerſitatis, quæ cum conſequente concordant, quemadmodum ea, quæ ſunt accidentis, ut cliens rogat patronum, ut defendat cauſſam ſuam. antecedens huius relatiui, ſuam, eſt cliens, & tamen congruit cum ſubſtantiuo ſequente, quod eſt, cauſſam, in numero, caſu genere. Salluſtius. Leones & alias feras. antecedens huius relatiui, alias, eſt leones, & congruit cum feras. ex quo infertur leonem eſſe feram. ſic apud

apud Virgilium. Tum caſia, atque aliis intexens ſuaui bus herbis. Infertur caſiam eſſe herbam.

Qui, quæ, quod, concordat ne ſemper cum antecedente? Non. quoties enim inter duo ſubſtantiua ponitur, quorum ſequẽs ſit proprium nomen, ſequenti (ut Seruius docet) accõmodatur, ut apud Salluſtium. Eſt locus in carcere, quod Tullianum appellatur. & in ſacra pagina. Semini tuo, qui eſt Chriſtus. Si uero ſequens fuerit appellatiuum nomen, poteſt tã cũ conſequente, quàm cum antecedente congruere, ut roſa, quæ, uel qui eſt flos candidiſsimus, mihi admodum placet. Marcus Tullius. Homines enim ſunt hac lege generati, qui tuerentur illum globum, quem in hoc templo medium uides, quæ terra dicitur: iisq. animus datus eſt ex illis ſempiternis ignibus, quæ ſidera, & ſtellas uocatis. Sed inuenitur etiam antecedenti reſpondere relatiuum, quando ſequens ſubſtantiuum ſit proprium nomen. Valerius Maximus. Antea ſenatus aſsiduam ſtationem eo loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur.

DE RELATIVIS ACCIDENTIS.

RELATIVA accidentis, quæ ſunt? Qualis, quantus, quot, quotus, quotennis, quotenus, quotuplus, quotuplex, cuius, cuias. Sed quotuplus, & quotuplex non memini legere apud auctores. quotuplex tamen ego utor interdum, quia legi aliquando apud Grammaticos.

Qualis quæ habet antecedentia? Bonus, malus, ſapiens, demens, ſtultus, intelligens, doctus, indoctus, pulcher, turpis, albus, niger, & cetera ſignificantia qualitatem, ut uirtutem, uitium, colorem, & ſimilia, ut tui crines ſunt nigri, qualia Aethiopum corpora: & facies Aethiopum eſt nigra, quales ſunt pennæ coruorum. eius redditiuum eſt talis.

Quantus quę habet antecedentia? Magnus, paruus, longus, breuis, latus, anguſtus, altus, profundus, & id genus cetera, ut formica eſt parua, quantus eſt culex. eius redditiuum eſt tantus.

Quæ ſunt antecedentia huius relatiui quot? Vnus, duo, tres, quattuor, quinque, ſex, ſeptem, octo, nouem, decem, uiginti, cētum, mille, & reliqua numeralia. eius redditiuum eſt tot. dicimus & totidem.

Quotus quæ antecedentia habet? Primus, ſecūdus, tertius, quartus, quinctus, decimus, quinquageſimus, centeſimus, milleſimus. vt tu es primus in hac urbe, quotus ego domi meæ. Ponitur etiã quotus pro quot, Martialis. Dic quotus es, quanti cupias cenare? pro quot eſtis. ſed proprie ordinem refert: quod indicant nomina ordinem ſignificantia, per quæ reſpondemus interrogati, ut quota hora eſt? prima, aut ſecunda, aut tertia. Si ſic igitur reſpondeamus neceſſe eſt, quare ſi hæc nomina præceſſerint, nō licet ea referre per quotus? ut eo cubitum hora tertia, quota, uel ut tu. hoc & ſi nuſquam memini legere apud doctos, tamen quemadmodum ei, qui dixerit, quotum annum ætatis agebat Cato, quando Græcas diſcebat litteras? licet reſpondere ſexageſimum, & per huiuſmodi nomina: ſic etiam licere arbitror ex contrario hæc eadem nomina per quotus referre, ſic, Incipio hieme lucubrare ab hora octaua, quota Plinius Secundus cum tardisſime ſurgeret cubitu, incipiebat. non tamen etiam ſexta, quota ille ſæpe. Incipiebat enim lucubrare a Vulcanalibus.

Quotennis (de quo meminit Priſcianus: nam apud auctores non legi, ſed ſic ubique, quot annos natus es? quotum annum ætatis agis? quot annorum es?) quæ habere antecedentia poteſt? Anniculus, biennis, uel bimus, triennis, uel trimus, quadriennis, vel quadrimus, quinquennis. decennis, ulterius non legi, ut hoc vinū eſt binum, aut decenne, quotannis eſt filius tuus, vel

vel melius, quot annos natus eſt filius tuus?

Quotenus (quo vſus eſt M. Tullius ad Atticum dicens. In ripa neſcio quotenorum iugerum) quæ habere antecedētia debet? Singuli, bini, terni, uel trini, quaterni, vel quatrini, quini, ſeni, ſepteni, octoni, noueni, deni, viceni, quinquageni, centeni, milleni. eſt autem quotenus relatiuū diſiuum in pares numeros, ut boues bini, & quaterni trahuntur aratrum, quoteni equi carrucā. Vtimur etiam his nominibus ſic. Iulius Cæſar legauit viritim trecentos ſeſtertios, ait Ttanquillus, hoc eſt trecētos uiris ſingulis. Auguſtus vero. Cohortibus vrbanis quingenos legionariis, trecennos nūmos, hoc eſt ſingulis quingentos & trecentos. nā ſi dixiſſet, legauit populo trecētos ſeſtertios, tantū trecentos toti populo eſſe legatos intelligeremus: ſed quia trecenos dixit, ſingulis trecentos ſignificauit legatos. Sic, dato diſcipulis tuis omnibus binos colaphos, hoc eſt duos ſingulis. Item. uiri ſobrii, ac modeſti cum diſcumbunt, bibunt ad ſummū trinos cyathos vini, hoc eſt tres ſinguli. Præterea nomina quæ tantū in numero multitudinis inflectuntur, his nominibus coniunguntur. ut dedi ad te binas, aut ternas, aut quaternas litteras, cū tu vnas tantum miſeris: pro duas, aut tres, aut quattuor epiſtolas, cum tu unam epiſtolam miſeris. nec dicas duas litteras, aut binas epiſtolas. Sic binas ædes, ternas nuptias: pro duas domos, tria connubia dicendum.

Quotuplus quæ habet antecedentia? Simplus, duplus, triplus, quadruplus, centuplus. vt ſi dediſti obolū mendico propter Deum, accipies centuplum: quotuplum non accipies, ſi pro te impendiſti. ſed hunc poſtremum loquendi modum ego non memini legere, nec puto inueniri apud illuſtres auctores.

Quotuplex quæ habet antecedentia? Duplex: triplex, quadruplex. ut habeo triplicē ueſtem, id eſt triū generum, quotuplex non eſt tibi, ſed neque hoc legi apud illuſtres.

Cuius

Cuius,cuia,cuium,quæ habet antecedentia?Nomina,uel pronomina poſſeſſiua, uel genitiuos ſubſtantiuorum.vt Dic mihi Damœta cuium pecus? Aeneium, uel meum,uel Aegonis.Cuia eſt hæc domus ? tua , uel reip.uel Herculea.Cuium fuiſſe putas hũc enſem? Hectoreum,uel Hectoris,vel tuum, ſed ſic non ſunt relatiua,ſed interrogatiua.eſſent autem relatiua,ſi ſic diceres,hic ager eſt meus uel Cæſaris,cuia eſt ancilla.

Hic & hæc cuias & hoc cuiate quæ habet antecedẽtia?Nomina patriæ,ut Romanus,Baſſianas:vel gentis, vt Italus Latinus.vt ſum Romanus, cuiates erãt Catones:& Latinus,cuias fuit M.Tullius.

Quæ ſunt relatiua accidentis ſimilitudinis ? Omnia prædicta,vt ſum bonus, qualis tu. ſimilitudo eſt & æqualitas.

Quæ ſunt relatiua accidentis diuerſitatis? Aliuſmodi,& alteriuſmodi, ut ſum albus,& coruus eſt aliuſmodi.ſimilitudo eſt.

Quot modis ponũtur ſupradicta nomina in oratione ? Multis, ſed frequenter tribus. Interrogatiue,ut, Sed uos qui tandẽ,quibus aut veniſtis ab oris?& quod genus hoc hominum ? Relatiue, ut Sum pius Aeneas, raptos qui ex hoſte penates. Claſſe veho mecum fama ſuper æthera notus. Infinite, vt Qui ſint ueri amici,plane ignoro. & ſic Qualis,&c. relatiua accidentis.

Animal quid,& Virgilius quis, quare non dicimus ? Quia quis,& quid nunquam relatiue, ſed uel infinite, vel interrogatiue ponuntur.

DE INTERROGATIVIS.

QVOD eſt interrogatiuum nomen? Quod rei dubiæ,vel tanquam dubiæ poſtulatiuum eſt.

In quot partes diuiditur ? In duas,in interrogatiuũ ſubſtantiæ,& interrogatiuum accidentis.

Quæ ſunt interrogatiua ſubſtantiæ ? Qui, quæ, quod,& quid,& vter.

Quæ ſunt interrogatiua accidentis ? Qualis, quantus,

tus, quot, quotus, & cetera relatiua accidentis.

Quid intereſt inter quis, & uter? Si duo fuerint, dices quis, & vter, tuo arbitratu. vt quis, vel vter oculorum tuorū melius videt? Si vero plures, quis tantum: vt, quis ex tuis digitis eſt longior? non etiam vter.

Debemus ne ſemper reſpondere per eundē caſum, per quem interrogatio facta fuerit? Maxime. vt Quam puellam amauit Achilles in Troia prouincia? Polyxenam. Quis tibi videor? æque miſer atque ego ſum. Cui inuidebat Thraſo miles? Phedriæ riuali. A quo amata fuit Galathea? Ab Aci, & Cyclope. Quarum rerū non eſt vnquam ſatietas? Diuitiarū. Interdum tamen non licet reſpondere per eundem caſum: vt ſi rogeris, quotennis es? reſpondeas potius centum annorum, quàm centenis, quod nuſquam legitur.

Item quanti emptæ? Paruo. & Cuium pecus? Aegonis, aut Philondæ. &, quid agitur? ſtatur. Cuius dicis eſſe hos libros? meos.

DE DISTRIBVTIVIS.

QVOD eſt nomen diſtributiuum? Quod eſt diſtributionis nota, ſeu ſignum.

In quot diuiditur partes diſtributiuum nomen? In duas, in affirmatiuum & negatiuum, & ſunt hæc. Quiſque ambo affirmant, quicūque, atque omnis, uterque Nullus, nemo negant, etiam coniungito neuter.

Quem caſum uolunt? Genitiuum pluralē, uel ablatiuum, accuſatiuum ue cum prępoſitione. ut, nullus diſcipulorum vel ex diſcipulis, uel inter diſcipulos legit. Dicimus etiam, nullus diſcipulus. ſic uterque parentū, & vterque parens.

DE PARTITIVIS.

QVID eſt nomen partitiuū? Quod partē trahit a toto cū quo partitur, & cū eo debet i genere cōcordare. vt hominū aliquis alieni appetēs, aliquis ſui profuſus. & ſunt hæc. Quilibet, & quidā atq. aliquis, quicūq.; alius, quis, Alter, vter, ſimul alteruter, numeralia vt vnus.

Sed

Sed diſtributiuum, partitiuum, diuiduum, ſynonyma eſſe exiſtimo.

Quot in partitione eſſe debent? Tria, pars, totum, & quòd pars regat totum, ut litterarum tuarum vnæ ſunt eloquentiæ, alteræ humanitatis & amoris plenæ. ſit etiam partitio per Prolepſin, de qua dicemus cum de figuris tractabimus.

Quilibet, non ne ſignificat id, quod omnis, ſeu cunctus? Non, ſed unum quemuis de multis. vt Accipe quemlibet horum librorum, id eſt vnum quemuis, & non quenque, ſeu omne. Poetæ tamen pro omnis ponere videntur. Ouidius. Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt. quilibet, id eſt vnuſquiſque. ſed proprie particularis eſt dictio. Quilibet igitur & nullus, non ſunt contraria, vt putant Dialectici ætatis noſtræ: ſed omnis, & nullus.

DE CONSTRVCTIONE NOMINATIVI ET CETERORVM CASVVM.

NOMINATIVVS, & ceteri caſus iunguntur genitiuo poſſeſſiue, ut M. Tullius Romanæ eloquentiæ princeps, atque is idē patriæ verus pater. & T. Liuiū lacteo eloquentiæ fonte manantem Patauinitatē quandam redolere dixit Aſinius Pollio. Item adiectiua non nulla genitiuum admittunt, ut plenus rimarum, diues opum, diues pictai veſtis, & auri, peritus, doctus iuris, ignarus, inſcius, imperitus rerum, cupidus honoris, appetens alieni, ſui profuſus. Non eſt aduerſus impudentes, & improbos velitandum, quia tantiſper ſimilis, & compar eorū fies, dum paria & conſimilia dicas.

Datiuo iunguntur adiectiua ſic. facilis, utilis amicis, grauis, damnoſus hoſtibus, carus, gratus, amicus omnibus, inimicus nemini, & multa huiuſmodi.

Accuſatiuo iunguntur adiectiua ſic. populabundus agros, oſus, peroſus inimicos, exſpectem, qui me nunquam viſurus abiſti. & cetera in rus, cum participia eſſe deſinunt amiſſione tēporis, & accuſatiuo iūguntur.

Ablatiuo

Ablatiuo iunguntur ſubſtantiua ſic. homo doctrina ſeria, florenti uir facundia, egregia indole puer, præſtāti corpore nymphæ, virgo egregia forma, atque ætate integra, Hercules magna ui heros, atque conſilio. nihil iſtac opus eſt arte. Dicimus etiā Dux nobis opus eſt. Adiectiua ſic. plenus fide, clarus, inſignis fama. Ennius ingenio nobilis, arte rudis, ſecundus ab rege, & nulli pietate ſecundus, alienus a uitiis, dignus honore, indignus laude, magnus doctrina, laſſus labore aſſiduo, & laſſus cura, & confectus, & id genus abunde multa.

DE PARTICIPIIS.

QVID eſt participium? Pars orationis declinabilis, partem nominis capiens, partemq́. verbi. Quare inuentum eſt participium? Vt loco verbi obliquis caſibus intranſitiue adiungatur. quia cum non poſſint obliqui caſus adiungi verbis intranſitiue, loco verbi ſubit participium, vt Priſcianus ait. vt bonus homo loquebatur: boni hominis loquentis orationem audiui, bono homini loquenti dedi, bonum hominem loquentem audiui, a bono homine loquente accepi, quia non licet dicere, boni hominis loquebatur. loco verbi loquebatur, ſubit loquentis participium. Item, vt oratio breuior ſit, & dilucidior, omiſſis relatiuis, aduerbiis, coniunctionibus. vt homo pauca loquens, inter ſapientes connumeratur, id eſt homo, qui pauca loquitur. Item cenatus eo cubitum, id eſt poſtquam cenatus ſum. & legens diſce, pro lege, & diſce. Item veniēs vidi, id eſt cum venirem.

Quòd autem in hac oratione, mulieres ornant ſe, ne videntes homines eas derideant, neceſſario participio ſit vtendum, vt Valla docet, & Sipontinus, qui a Valla accepit, mihi non videtur. non enim ſic ea reſoluenda eſt oratio. Mulieres ornant ſe, ne homines eas videant, & derideant, quia ſic neceſſe eſſet vti participio, quoniam vident eas omnino homines: ſed ſic. Mulieres ornāt ſe, ne qui vident homines, vel ne cum vident

uident homines,eas derideant: uel per paſſiuum, ne a quibus uidentur hominibus,derideantur: uel,ne cum ab hominibus uidentur,ſint illis ludibrio. nam ne homines uidentes, non eſt, ne homines uideant: ſed, ne qui uident homines,uel ne cum uident homines.

Quot ſunt terminationes participiorum? Septem. ns,ut amans,legens: rus,ut amaturus:tus,ſus,xus,uus, & dus,ut amatus,uiſus,implexus,mortuus,amandus.

In ns participia,unde formantur? A prima perſona præteriti imperfecti indicatiui modi,mutãdo bam, vel bar in ns,ut amabam,amans: legebam,legens: oſculabar,oſculans:ſequebar,ſequẽs: eo,is cum compoſitis: mutat bam in ens,vt ibam,iens: quibam,quiens.

In rus,unde formantur? Ab vltimo ſupino addendo rus,ut amatu,amaturus: viſu,uiſurus: pexu,pexurus: Orior tamen etſi habet ſupinum ortum,unde ortus,participium tamen facit oriturus. Horatius in epiſtolis. Nil oriturum alias,nil ortum tale fatentes.

In tus,ſus,xus,unde formantur? Ab extremo ſupino addendo s, ut amatu, amatus: uiſu,uiſus: impexu, impexus. A morior tamen debuit eſſe moritus, quod proportio magis exigebat, Priſciano teſte, quia ſupinum eſt moritum, quod etiam indicat moriturus: ſed facit mortuus geminato u, quod in nullo alio participio inuenitur.

In dus, unde formantur? A genitiuo ſui præſentis participii,mutãdo tis in dus,ut amans,amantis: legẽs, legentis:oſculans,oſculantis,tis in dus fit amandus, legendus,oſculandus.

A uerbo actiuo quot participia deriuantur? Duo,alterum præſentis,& præteriti imperfecti tẽporis in ns, vt amans,id eſt qui amat,uel amabat: alterũ futuri in rus,ut amaturus,id eſt qui amabit.

Quæ actiua non habent participiũ in rus? Quæ deficiunt ſupinis,& ſunt hæc,

Compeſco,cerno,renuoque,& reſpuo,lingo,

Sugo,

Sugo,refello,timet,lambo,vrgeo,& ambigo,caluo,
Viſoque,cum metuo,poſco,linquo,arceo,diſco.
Et cum compoſitis ſunt hæc ſine cuncta ſupinis.

Compeſco,eſcis,eſcui. per rifrenare,& conſtringere.
Diſpeſco,diſpeſcis,diſpecui. per ſpartire. Plinius: Africam ab Aethiopia diſpeſcens.
Renuo,renuis,renui, per rinunciare.
Reſpuo,reſpuis,reſpui. per rifutare.
Lingo,lingis,linxi. per leccare.
Sugo,ſugis,ſuxi. per ſugare.
Refello,refellis,refelli.per negare,e riprēder il falſo.
Linquo,linquis,liqui.ſupinum eſſet ſecundum analogiam lictum,vnde derelictum.per abbādonare.de quo Priſcianus.Eandem ſeruāt etiam regulam liqui, lictū, & ex eo compoſita reliqui,relictum.
Lambo,lambis,lambi. per leccare.
Vrgeo,vrges,urſi. per conſtringere.
Ambigo,bigis,ſine præterito,& ſupino. per dubitare.
Caluo,caluis,calui. per ingannare.
Viſo,uiſis,uiſi. per andare a uedere.
Terent. Viſam ſi domi eſt. Cetera dicta ſunt in actiuis.

A verbo paſsiuo quot participia deſcendunt? Duo,alterum præteriti perfecti , & pluſquamperfecti tēporis in tus,uel ſus,uel xus,ut amatus,uiſus,pexus, id eſt qui amatus,uiſus,pexus fuit, uel fuerat: uel per actiuum,quem amaui,uel amaueram,uidi, uel viderā, pexui,uel pexueram.Alterum futuri in dus; ut amandus,id eſt qui amabitur,uel quem amabo.

Quæ habent unum tantum participium, id eſt futuri in dus?Quæ deficiunt ſupinis.Quare?Quia cum participium præteriti temporis inclinetur a ſupino, & ſupinum non fuerit , nec participia erunt , quæ a ſupino naſcūtur. & ſunt ea,quæ paullo ante carminibus com plexi ſumus.

A verbo neutro quot participia deſcendunt?

Duo,

Duo, vnum præſentis, & præteriti imperfecti temporis, in ns, vt ſeruiens, id eſt qui ſeruit, vel ſeruiebat: alterum futuri in rus, vt ſeruiturus, id eſt qui ſeruiet, vel a quo ſeruietur.

Quæ neutra habent quattuor participia? Quæ habent paſſiuum in tertiis perſonis, vt ſemino, tundo, & aro, & cetera, vt ſeminans, & ſeminaturus in actiua ſignificatione, & ſeminatus & ſeminandus in paſſiua.

Quæ neutra habent tria participia? Hæc.

Prandeo, ceno, meret, nuboque, & iuro, quieſco,
Et placeo, & pateo, tituboque, & gaudeo, fido,
Fio quoque, & ſoleo, atque aſſueſco, atque audeo iunge.

habent enim participium præſentis, præteriti, & futuri in rus, vt prandeo, prandens, prãſus, & pranſurus: ceno, cenans, cenatus, & cenaturus. & ſic reliqua: ſed prandeo, ceno, iuro etiam in dus participium habent.

Fio tamen vel nullum habet proprium participium, vel vnum tantum fiens, quod non inueniri inquit Laurentius Valla, etſi Priſcianus ponit, & Diomedes rariſsimum dicit. Factus enim eſt a ſupino factu, quod a facio eſt, cuius paſſiuum fuit facior apud veteres. futurus a ſum eſt potius, vt ait Diomedes: quamuis a fuo antiquo uerbo eſſe videatur. Quòd vero non ſit futurus a fio, profuturus oſtendit a proſum, & defuturus a deſum. fiendus vero barbare dicitur: pro eo docti faciendus vtuntur.

A ſum etiam ens, quo vſus eſt Cæſar. & Græci ὤν dicunt, non eſt in vſu frequenti, niſi apud Dialecticos, & Philoſophos ætatis noſtræ. A ſum vero compoſita carent participiis, præter abſum, abſens: præſum, præſens: poſſum, potens: quod tamen, nomen eſſe vult Diomedes.

Quæ participia præteriti temporis tam actionem quàm paſſionem ſignificant? Pranſus, cenatus, potus, iuratus. dicimus enim ego prandi, & cenaui, & pranſus, & cenatus ſum ficos, & fici pranſæ, & cenatæ

ſunt

ſunt a me. potaui & potus ſum aquã. & aqua pota eſt a me. ego iuraui & iuratus ſum numina: & numina iurata fuerunt a me.

Mereo, meres, merui & meritus ſum. per meritare, & militare.

Iuro, iuras, iuraui, & iuratus ſum. per giurare.

Pateo, pates, patui, & paſſus ſum. per eſſer manifeſto. ſed paſſus a patior etiam & a pandor, eſt participium.

Titubo, bas, titubaui, & titubatus ſum. per uacillare.

Quæ neutra non niſi vnum habent participium? Quæ carent ſupinis, & ſunt hæc.

Strideo, ſterto, rudo, ſtridit, micat, æſtuo, gliſco,
Et conquiniſco, & quando dat parco, peperci,
Scandoque, cũ ſcalpo, ſcabit, & pauet, horreo mando,
Pſallo, luo, atque tremo, ſatagoque, & obedio, dego,
Micturio, horreſcoque, & cetera talia, præter
Parturio, eſurio, & per vi quæcunque ſecundæ,
vt caleo, fuerint. ſed habent tamen iſta ſupinum.
Cum placeo, noceo, libeo, careo, pateoque,
Torret, olet, valeo, paretque, doletque, latetque.

A luo etiam eſſet lutum per analogiam, vnde dilutum vinum a diluo, in quo miſta eſt aqua. & a ſcalpo, ſcalptum, Priſciano teſte. nec dicas ſculpo per u. non enim dicimus ſculptum, & ſculpellum per u, ſed per a, ſcalprum, & ſcalpellum, quare ſcalpta marmora dicendum, non ſculpta.

Oſus, ab odi eſſe, videtur. Sed oſus, exoſus, peroſus nomina ſunt ſecundum Seruium, & accuſatiuo figurate coniunguntur. Plautus in Amphitryone: Oſa ſum inimicos meos. Virgilius. Lucemq. peroſi. Ouidius. Tedas exoſa iugales. Valerius Maximus de Scæuola. Peroſus enim credo dexteram ſuam, quòd eius miniſterio in cæde regis vti nequiuiſſet, iniectam foculo exuri paſſus eſt. Vſurpantur a neutris quandoque in dus participia. Ouidius. Quæ venit indigne pœna dolenda venit. Idem.

Q Virque

Virq. mihi dempto fine carendus abeſt.
Strideo,ſtrides,ſtridi. per gridare.
Sterto,ſtertis,ſtertui.per ronfare,o roccare. Sternui vero eſt a ſternuo: & ſignificat, quod uulgo dicimus, ſternutare. Propertius. Sternuit omnem Amor. Columella. Donec ſternuat ouis.
Rudo,rudis,rudi. per gragliare: ſed rudunt etiam funes. vnde rudentes dicti, ut Stridorq. rudentum.
Strido,ſtridis,ſtridi. idem quod ſtrideo.
Mico,cas,cui. per giocare alla mora, id eſt ad digitos, ut baiuli ſolent. Marcus Tullius officiorum tertio. Dignum eſſe dicunt,qui cum in tenebris mices.
Aeſtuo,æſtuas, æſtuaui,æſtuatũ. per hauer grã caldo.
Pſallo,pſallis,pſalli. per cantare.
Conquiniſco, conquiniſcis,cõquexi. per inchinare, e quaſſare il capo.
Scando,ſcandis,ſcandi. per montare,& aſcendere.
Dego,degis,degi. per uiuere.
Mando,mandis,mandi. per ſchizzare con li denti.
Scabo,ſcabis,ſcabi. per grattare.
Scalpo,ſcalpis,ſcalpſi.idẽ eſt quod ſcabo,& per ſculpire.
Paueo,paues,paui. per hauer paura.
Luo,luis,lui. per patire la pena,& purgare la colpa.
Gliſco,gliſcis,ſine præterito & ſupino. per creſcere. Lucilius apud Gelliũ. Luna alit oſtrea, implet & echinos; muribus fibras, & pecu addit. eadem autem ipſa quæ creſcente Luna gliſcunt,deficiente Luna contra deficiunt.
Tremo,tremis,tremui. per tremare.
Furo,furis,inſaniui. per diuentar matto.
Luceo,luces,luxi. per lucere.
Pelluceo,pelluces,pelluxi. per lucer molto.
Torreo,torres,torrui,toſtum. per arroſtire.

A VERBO communi quot participia deriuantur?

Duo, in actiua ſignificatione tantum, in ns, & in rus, vt largiens, qui donat, uel qui donabat. & largiturus, qui donabit. vnum præteriti perfecti tam in actiua, quàm in paſſiua, ut largitus, qui donauit, & qui donatus eſt. Vnum in paſſiua tantum in dus, ut largiẽdus, qui donabitur.

A VERBO deponenti quot participia deriuãtur? Tria; præſentis, præteriti perfecti, & futuri in rus, ut ſequens, ſecutus, & ſecuturus.

Quæ deponentia habent quattuor participia? Quæ communia olim fuerunt, ſignificantq. actionem, vt loquendus, ſequendus, vtendus. Ouidius, Multa rogant vtenda dari. Valerius Maximus, Etiam tribunus militum adulandus erat. Et ſciendum inueniri aliquando participia præteriti temporis a deponentibus verbis actionem ſignificantibus, paſſiuam habere ſignificationem. Virgilius. Vno graditur comitatus Achate. Idẽ. Nunc oblita mihi tot carmina. Terentius. Meditata ſunt mihi omnia mea incommoda.

Ab imperſonalibus ſunt ne participia? Minime: niſi a tædet, pertæſus. Sueton. Quaſi pertæſus ignauiam ſuam. Leges etiam pænitens, & pænitẽdus: pudens, & pudendus: pigendus, libens, decens, quæ tamen magis nomina. Quin & pertæſus ignauiam ſuam, auſim dicere nomen cum accuſatiuo figurate, ut Lucemq. peroſi. quia non habet pertæſus caſum uerbi tædet, cum dicitur, pertæſus ignauiam ſuam. non enim dicimus, ille tædet ignauiam ſuam, ſi tædet inuenitur vnquam cum nominatiuo. ſed potius, illum tædet ignauiæ ſuæ, uel, ſi licet cum nominatiuo, (ego enim non memini legere) ignauia tædet illum, ut ne plus, minusve faxit, quod poſtea nos pigeat, apud Terentium. & Hei mihi non te hæc pudent? & quem neque pudet quidquam. & An non pænitebat te auctorem flagitij, quod feciſſet adoleſcens? apud eundem. & Quem ſæua pudebunt, apud Lucanum. Quare cum

accuſatiuus ignauiam non regatur a pertæſus ratione verbi tædet, quoniam nec per imperſonale licet dicere, illum tædet ignauiam: nec per perſonale, ille tædet ignauiam: quia potius eſſet dicendum, ignauia tædet illum: ſicut, quòd poſtea nos pigeat, & non quòd nos pigeamus, & ſic in ceteris, vt oſtendimus: pertæſus non eſt participium, ſed nomen potius accuſatiuo figurate adiunctum, vt oſus, exoſus, peroſus.

Quot modis participia tranſeunt in uim nominis? Tribus, Conſtructione, quando non habent caſum ſui verbi, vt Abundans lactis, nomen eſt: abundans lacte, participiũ. Acceptus illi, nomen eſt: acceptus ab illo, participiũ. Virgilius. Quàm diues pecoris niuei, quàm lactis abundans. Patiens inediæ, nomen eſt: patiens inediam. participium. Doctus Grammaticæ, nomẽ eſt: doctus Grammaticam, participium. Præfectus vrbis, nomen eſt: præfectus vrbi, participium. quare & comparationem aſciſcunt, vt abundantior, acceptior. Compoſitione, quando componuntur cum dictionibus, cũ quibus eorum verbum componi non poteſt, vt indoctus, innocens. non enim dicimus indoceo, innoceo, Temporis vel amiſſione, cum non ſignificant tempus vt Amandus eſt optimus quiſque, id eſt amari dignus: vel mutatione, vt in participiis in rus, cum reſoluuntur per præteritũ imperfectum ſubiunctiui. Ouidius. Exſpectem qui me nunquam viſurus abiſti? id eſt qui eo animo diſceſſiſti, vt me nõ amplius uideres? Valerius Maximus, Experiri enim volui, ſi tibi propoſitum ex ſententia parum ceſſiſſet, quàm æquo animo me ferro eſſe interemptura, id eſt quàm æquo animo me ferro interimere auderem. Seneca de naturalibus quæſtionibus. Nullam autem mentionem fecit cometarũ, non prætermiſſurus, ſi quid explorati apud illos compertinet. nõ prætermiſſurus, id eſt ita affectus, vt non prætermitteret.

Participium quem caſum poſtulat ante ſe? Nullum

quo

quoniã nulla orationis pars regit ante ſe præter uerbum. Poſt ſe quo modo conſtruitur? Cum caſu verbi ſui,vt, tu,qui euadis doctus,gaudebis: tu euadens doctus,gaudebis,ego,qui indigeo doctrinæ, incumbo litteris : indigens ego doctrinæ incumbo litteris. adamo te,qui mihi inſeruis: adamo te inſeruientem mihi. nõ vidi quenquam,qui ſit ſtudio nihil cõſecutus. neminẽ vidi ſtudio nihil conſecutum,ò puer, qui præſtas con diſcipulos omnes ingenio, tene memoria illud Iſocratis, ἐὰν ἦς φιλομαθὴς,ἔσῃ πολυμαθὴς: ò puer præſtans ingenio condiſcipulos omnes,&c.nobis qui gaudemus virtute,multi inuident : nobis virtute gaudentibus multi inuident. ſeruire Deo præter cetera,intereſt omnium, qui viuunt, viuentium omnium intereſt præter cetera ſeruire Deo.

In quid reſoluitur participium? In relatiuum,& verbum: vt amans, id eſt qui amat, vel amabat. Non nũquam reſoluitur in verbum,& dum, uel poſtquam, uel,& uel,quoniam,uel cum,& ſimilia, ut præceptore legẽte, diſcipuli diſcunt id eſt dum præceptor legit.& & hoc dicto interiit,ideſt poſtquam hoc dixit,uel cum hoc dixiſſet,excesſit e uita. Item legens diſco, id eſt lego,& diſco,& ueniens uidi,id eſt cum venirem.

Quando participio vti non licet? Cum in nominatiuo eſſe relatiuum non poteſt, vt io allegrante te, ſon piu pouero di Codro.ego,quo tu gaudes,ſum pauperior Codro.& la Grammatica inſegnata da me a te, ti farà honore & utile,Grammatice, quam doctus fuiſti a me,erit tibi honori,& cõmodo.Item,la camicia ſpogliata a te dal tuo famiglio,anderà a lauare al fiume di Po la tua nutrice. indutium, quo tu ſpoliatus fuiſti a tuo miniſtro, ibit lotum ad flumen Eridanum nutrix tua.& li libri miei da eſſere cargati in dui muli dal tuo mulatiero, manderò alla città di Venetia, o a Roma al piu preſto. Libros meos, quibus duo muli onerabuntur a mulione tuo, mittam breui uel ad urbẽ

Venetias,uel Romam. Dic per oneror quando eſt ter tiæ ſpeciei,vt ſcribor,dicor. Libros,qui onerabuntur a mulione tuo duobus mulis,mittam breui ad vrbē Venetias,aut Romam. & ſic licet dicere per participium. Libros meos onerandos duobus mulis a mulione tuo, mittam Venetias vel Romam. Præterea non licet vti participio,quando nō eſt,vt io ho hauuto moltevolte compaſſione a Ouidio bādezato in Ponto: ſæpe ſum miſeratus Ouidium,qui exulauit in Ponto. Itē,tu impari certamēte volontieri la Grammatica ſtudiata da me,ma non fai frutto:diſcis tu quidē nō inuitus Grammaticam, cui ego ſtudui, ſed non proficis. In his non vſi ſumus participiis, quia nec exſulo habet exſulatus, nec ſtudeo,ſtuditus, atque ideo diximus per relatiuū & verbum.

Dic uulgaria participiorum omnium? Amans,amante,chi ama,o chi amaua. Amaturus,da amare,chi amarà,e per douere amare, eſſendo per amare, & hauendo ad amare. Amatus,amato,chi è ſtato, ò chi era ſtato amato,eſſendo ſtato amato. Amandus,da eſſer amato,chi era amato, e per eſſer amato,hauendoſi ad amare,o hauendo ad eſſere amato, eſſendo per eſſere amato. & ſic in ceteris.

Participium abſolute in quo caſu ponitur? In ſeptimo ſi reperitur, vt ſtudiando io Greco & Hebraico, tu andaui a ſolazzo. ſtudente me Græcis, ac Iudaicis litteris,tu deambulabas,id eſt, dū vel donec ego ſtudebā. Si vero non reperitur,dicimus per uerbum, & dum uel donec, uel poſtquā, ut uenuta la eſtate, molti ſi amalano. poſtquā venit æſtas, plurimi ægrotāt. & partita la inuernata, uien la primauera. ubi diſceſſit hiēs, uer aduenit. hic nō licet dicere per ſeptimū caſū, quia uenio,&diſcedo nō habēt participia pręteriti tēporis. quāquā apud vetuſtiſſimos inuenitur diſceſſus, & alia quæ nunc penitus exoleuerunt,vt interitus,oblitus.

Quare etiā hic ſeptimus caſus appellatus eſt a non nullis

nullis ablatiuis in cōſequētia? Quia neceſſario huiuſmodi ablatiuos conſequi aliquid debet, vt Sole oriente, fit dies, id eſt ſolis ortum ſequitur dies. & Græcis, Ilion obſidētibus, uicti ſunt Iliēſes, id eſt propter obſidionē Græcorū ſecuta eſt uictoria de Ilienſibus. Quādo autē ſic dicimus, te ſedente, ego ſto, nō eſt neceſſe me ſtare, dū tu ſedes: nō erit igitur ablatiuus in conſequētia: niſi in cōſequētia dicitur, quia cōſequi omnino aliquid debet, ex quo perficiatur oratio. Sed dicas tu potius uel ſeptimū casū, uel ablatiuū abſolute poſitū.

Quæ participia poni poſſunt abſolute in ablatiuo? Præſentis, & præteriti imperfecti, id eſt in ens. præteriti perfecti, & pluſquāperfecti, id eſt in tus, ſus, xus. quæ frequentiſsime inueniuntur in ſeptimo caſu. exēpla ultro ſe offerūt, ſi quis inquirat, ut Te ueniēte die, te decedente canebat. & Sublata beneuolētia, amicitiæ nomen tollitur, & huiuſmodi infinita. Item futuri in rus, ut Facturo me copiam bonorum librorum ſtudioſis omnibus, cœperunt omnes gaudere mirum in modum, id eſt cum eſſem facturus copiam. Lucanus lib. 1. Facile uēturo Cæſare prædam Ignauæ liquere manus, id eſt, cum eſſet uenturus Cæſar. Valerius Maximus lib. 1. Id luce proxima conſulibus ſacrificio uel expiaturis, ſi poſſet auerti: uel, ſi certum deorum etiā monitu uiſum foret, executuris, hoſtiarū exta ſomnio congruerunt. In dus quoque ſic, voluendis aſſidue bonis libris, quàm plurima memoratu digna diſcuntur, id eſt uoluendo libros, vel dum uoluuntur. M. Tullius in procemio primi libri officiorum. Orationem autem Latinam efficies legendum noſtris pleniorem, id eſt legendo noſtra, uel cum legentur noſtra. ſed hæc, cum amittunt tempus, non ſunt participia.

DE PATRONYMICIS.

QVID eſt patronymicum? Quod proprie a patre deriuatum ſecundum formam Græcam, ſignificat filium, uel nepotē, filiam uel neptem primitiui ſui,

vt hic Priamides, Priami vel filius, vel nepos. Hæc Priamis, filia, neptis ve Priami.

Quare dicendum potius patronymicum per y ψιλὸν ny quàm patronomicum per ομικρὸν? Quia, quæ componuntur ab ὄνομα, mutant primum ομικρὸν in ὦμέγα, ſecundum vero in y ψιλόν. ſic ab ἱερος, & ὄνομα, Hieronymus, quod ſacrum nomen interpretatur. a σὺν & ὄνομα, Synonymum.

Non ne etiam ab aliis, quàm a patribus patronymica deriuantur? Quidni? ſed raro, & abuſiue, vt a matribus, ſicuti eſt Iliades. Iliæ filius Romulus. Latoides, λητόος, id eſt Latonæ filius Apollo. ab auis maternis, vt Atlantides, Mercurius, filius Maiæ Atlantis. A fratribus, vt Phaethontiades, ſorores Phaethontis. A regibus ſiue conditoribus, vt Aeneadę, Romulidæ, id eſt Romani. Theſidæ, Cecropidæ, id eſt Athenienſes. Et ſciendum multa inueniri huius formæ gentilia, vt Hemonis, Theſſalis, Colchis, Argolis, Cyclas, Ias, Troas. multa item propria, vt Euripides, Thucydides, Bacchis, Doris, Pithyas.

Poſſunt ne deriuari patronymica a propriis patrũ Latinis, ut Saturnus, Iupiter, Mars, Mercurius, Sol? Minime. nam in his, & ſimilibus dicendum eſt filius, vel nepos Saturni, Iouis, Martis, uel per poſſeſſiuum, Saturnius, Iouius, Martius. nam pro patronymicis poſſeſſiua inueniuntur apud Latinos uſurpata, ut Aemilianus Scipio, id eſt Aemilii filius. Octauianus Cæſar, id eſt Auguſtus Octauii filius. dicitur & Octauius. Virg. Luſimus Octaui. A nominibus tamẽ patrũ Latinis Romanum poetã poſſe exiſtimo, ſi cõtigerit, patronymica inclinare, ſi Græcã habere potuerint inflexionẽ (quia Græce patronymica formari debẽt) nec aliter apud Græcos, quàm apud Latinos nomina illa appellentur. nam a Saturnus, Iupiter, Mars, Mercurius, Sol, Neptunus, ideo patronymica deriuare non licet, quia non ſic, ſed κρόνος, ζὰς, ἄρης, ἑρμῆς, ἥλιος, ποσειδῶ

δῶν Græce dicuntur. A Petrus igitur Petrides eſſe poteſt patronymicum, quia ὁ πέτρος τȣ̃ πέτρȣ Græce poteſt declinari, atque inde πετρίδης deriuari patronymicum ſic ab Antonius, Antoniades, a Cicero, Ciceronides eſſe poſſunt patronymica, quia ὁ Αντώνιος τοῦ Αντωνίου, ὁ Κικέρων τȣ̃ Κικέρωνος, Græce licet inflectere, indeq́. Αντωνιάδης, Κικερωνίδης, deducere patronymica.

Vtendum ne eſt patronymicis in proſa oratione? Nequaquam: ſed in carmine duntaxat. inueniuntur tamē uſi patronymicis etiā hiſtoriographi, quòd ipſis quoque licentia uti conceſſum ſit. quare Herodotus apud Græcos fabulas etiam commiſcet hiſtoriis. quod tamen Latini reprehendunt. Iuuenalis. Et quidquid Græcia mendax audet in hiſtoria.

Quot ſunt terminatiões patronymicorū maſculini generis? Tres, ιδης, ut πηλεΐδης: ων, ut πηλείων: αδιος, ut, ὑῤῥάδιος, quarū prima, qua ſola poetæ Latini utuntur, communis eſt. altera Ionica. Aeolica tertia. habēt enim Græci quinque linguas, Communem, Ionicam, Doricam, Atticam, Aeolicam.

Quo modo formātur Græce? Sic. Si genitiuus Græcus definit in ῶς, uel in ōς, uel in οῦς, uel in οῦ: ſi nec ante οῦ eſt ἰῶτα, nec quæ in οῦ genitiuum faciunt, primæ ſunt declinationis, in ιδῆς communiter formatur patronymicum, ut ὁ πηλεὺς, τȣ̃ πηλέως, ῶς in ιδῆς, πηλεΐδης, & per ſynæreſin, πηλείδης. Item ὁ πηλεὺς, τȣ̃ πηλῆος, ōς in ιδῆς πηλήΐδης a genitiuo Ionico. Homerus, μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω Αχιλλῆος. πηληϊάδεω pro πηληΐδου, ἀπὸ τȣ̃ πηλῆος genitiuo Ionico. ὁ Δημοσθένης, τȣ̃ Δημοσθένους, οῦς in ιδῆς, Δημοσθενίδης. ὁ Αγαμέμνων, τȣ̃ Αγαμέμνονος, ōς in ιδῆς, Αγαμεμνονίδης. ὁ πρίαμος, τȣ̃ πριάμου, οῦ in ιδῆς, πριαμίδης. ὁ πάνθοος, τȣ̃ πανθόȣ, οῦ in ιδῆς, πανθοΐδης, & per ſynæreſin, πανθοίδης.

Sin autem ante οῦ eſt ἰῶτα, uel in οῦ mittentia geni-

tiuum

tiuum primæ ſunt declinationis, cõmutant οῦ in αδης, ut ὁ μενοίτιος, τοῦ μενοιτίου, οῦ in αδης, μενοιτιάδης. ὁ αἰνείας, τοῦ αἰνείου, οῦ in αδης, αἰνειάδης. ὁ αγχίσης, τοῦ αγχίσου, οῦ in αδης, ἀγχισάδης. & πλεονασμῷ τοῦ ι, αγχισιάδης. ὁ Ἱππότης, τοῦ Ἱππότου, οῦ in αδης, Ἱπποτάδης.

Cuius declinationis ſunt patronymica maſculina in δης? Primæ τῶν ἰσοσυλλάβων, vt ὁ πηλείδης, τοῦ πηλείδου, ὁ πριαμίδης, τοῦ πριαμίδου.

Patronymica feminina quot terminationes habẽt? Tres, ας, ις, νη, quibus omnibus noſtri poetæ vtuntur, vt Ilias, Tyndaris, Nerine.

Quo modo formantur patronymica feminina? In ας, & in ις formantur a ſuis maſculinis, remota δη, vt Ἰλιάδης, Ἰλιάς. πριαμίδης, πριαμίς. πηλεΐδης ſine ſynæreſi, πηλεΐς. vel Ionice, πηληΐς ἀπὸ τοῦ πηληΐδου.

In i pauca admodũ ſunt, vt Νηρίνη, ἀδραστίνη, ἀκρισιώνη, αἰητίνη, ὠκεανίνη, ἀπὸ τοῦ Νηρέως, ἀδράστου, ἀκρισίωνος, αἰητοῦ, ὠκεανοῦ.

Cuius declinationis ſunt patronymica feminina? In ας, & in ις, quinctæ, vt ἡ πηλιάς, τῆς πηλιάδος, filia Peliæ, vel neptis, ἡ πριαμὶς, τῆς πριαμίδος. In νη vero, ſunt ſecundæ τῶν ἰσοσυλλάβων, ut ἡ Νηρίνη, τῆς Νηρίνης.

Qui neſcit Græcas litteras, non ne a nominibus Græcis Latino more inflexis, formare patronymica poterit? Non profecto, quanquam poſſe docent omnes fere Grãmatici ætatis noſtræ. nã quo modo Thesẽis, Aenẽis, penultima longa, & huiuſmodi patronymica, a maſculinis Theſeides, Aeneides deriuabũt Græcarum litterarũ rudes? Quòd ſi a Theſeides, Aeneides facta diæreſi, Theſeis, Aeneis deducent, penultima corripietur, quia eſt ε ψιλὸν vocalis ſemper breuis apud Græcos. Quare ſciat neceſſe eſt a maſculinis θησηΐδης. αἰνηΐδης. quæ a genitiuo Ionico θησῆος, αἰνῆος (vt ſupra eſt dictum) formantur, deriuari θησηΐς, αἰνηΐς, δη abiectione.

abiectione:unde nos Theſēis, Aenēis accepimus penultima lōga. Nec me præterit αἰνειάδης melius ab αἰνειάδης eſſe ἀποβολῇ τοῦ ᾱ, quod a genitiuo αἰνείου formatur, quàm ab αἰνῆος genitiuo Ionico. nuſquā enim legitur, vt doctiſſimi quoque dicūt, αἰνεύς. Vnde apud Virgilium. Aeneadasq́. meo nomen de nomine fingo. Et Quis genus Aeneadum? ab αἰνειάδης eſt, a diphthōgo ει, ι excluſa, vt Dores faciunt. Quare loco Aeneis aliud pro exemplo ponatur patronymicum, vt Achilleis, Orpheis, & ſimilia a Græcis in ευς, quæ ſi quis fuerit penitus expers litterarū Grecarū, neſciet formare.

Adde quòd Achillides, a datiuo Achilli Latine formaret Græcarum litterarū rudis, penultima correpta, ſicut Antenorides, Atlantides, a datiuis Antenori, Atlanticum tetraſyllabum propter complexionē penultimam producat. Præterea a Latona, Latonades faceret patronymicum, qui neſciret Latonā Græce ἡ Λητὼ, τῆς Λητόος, Λητοῦς dici. Vnde Latoides patronymicum formari ait Priſcianus.

Statius primo Thebaidos,

Dum morior, depelle globum: ſors æqua merentes
Reſpicit, ardentem tenuit reuerentia cædis
Latoidē. Oui. Præteritas ceſſaſſe ferūt Latoidos aras.

Αρχίου εἰς τοὺς Τέσσαρας Ἀγῶνας in epigrāmaticis, Ζηνὸς, λητοΐδαο, παλαίμονος, ἀρχεμόροιο. λητοΐδαο pro λητοΐδου Latoidæ. Eodem modo ſi a Dido, Māto, Sappho, Calypſo, & ſimilibus patronymica formarit, decipietur. Nam Diodonides, Mantonides, Sapphonides, Calypſonides dicet, cum ſit dicendum Didoides, Mantoides, Sapphoides, Calypſoides, a Græcis Διδοΐδης, Μαντοΐδης, Σαπφοΐδης, Καλυψοΐδης. quæ a genitiuis Διδόος, Μαντόος, Σαπφόος, Καλυψόος formantur, mutatione τοῦ ος in ιδης.

Præterea huiuſmodi nomina vix auſim ego declinare vt Iuno, ſed Græce. Neque enim, ait Quinctilianus, Iam Calypſonem dixerim, vt Iunonem. Quanquam

quam ſecutus antiquos C. Cæſar utitur hac ratione declinandi. Quamobrem diſcendæ ſunt a pueris noſtris neceſſario Græce declinationes.

Qui latine hæc patronymica declinare, ipſiſq. vti uoluerit quomodo poterit? Vertendæ ſunt Græcæ litteræ in Latinas, nec non diphthõgi uel in noſtras diphthõgos, uel ĩ uocales logas, & quod Græci πριαμίδης, αἰνειάδης, Ἠλιάδης, μενοιτιάδης, πηλείδης, θησείδης. Item πριαμὶς, νηρίνη, ἠλιὰς, μενοιτίας, πηλνὶς, θησνὶς dicũt. Nos Priamides, Aeneades, Aeliades, Menœtiades, Pelides, Theſides, Priamis, Nerine, Helias, Menœtias, Pelleis, Theſeis dicamus. Sed duo nouiſſima, & cetera id genus, penultimã modo producũt, modo corripiunt. Nam ſi a πηλεΐδης, θησεΐδης, facta diæreſi, πηλεῒς θησεῒς deducuntur, quæ nos in Latinum uertentes Peleides, Theſeides ſine ſynæreſi, & Peleis, Theſeis, dicimus, corripiũt. ſin uero a πηληΐδης, θησηΐδης, quæ a genitiuis, πηλῆος, θησῆος, Ionice formãtur, ut ſupra eſt dictũ, πηληῒς, θησηῒς deriuãtur, producũt. Sed penultima breui raro legi apud Romanos huiuſmodi patronymica, penultima uero lõga ſæpiſſime. Statius.

Viue precor, nec tu diuinam Aeneïda tenta. Ouidius.

Et tamen ille tuæ felix Aeneïdos auctor.

Tranſtulit in Tyrios arma, uirumq. toros. Idem.

Sumpſerit Aeneïdem, genitrix ibi prima requiret,

Aeneadum genitrix unde ſit alma Venus. Idem.

Res quoque tanta fuit, quantæ ſubſiſtere ſummo

Aeneïdos Vati grande fuiſſet onus. Idem.

Vtq. celer uenias, uirideis Nereidas oro. Idem.

Nereï te uereor, tua fulmine ſæuior ira eſt. Martialis.

Luſit Nereïdum facilis chorus æquore toto. Statius.

Tum uiſa procul de litore mater Nereïs.

In his Aeneis, Nereis penultima & producta & correpta deprehendũtur. Sed de Aeneis, ut ſupra dixi, alia ratio eſt. nam cum corripitur, eſt quia ει diphthongus diuiditur per diæreſin ab αἰνεΐδης, quod eſt ab αἰ-

νειάδης remota *α*. cum vero producitur, fit, quia ε in *ι* cõuertitur *ἰωνικῶς*, ſic *αἰνεῒς*, *αἰνηὶς*, vnde nos Aeneis penultima longa. Plerunque tamen legi penultima producta. Iuuenalis.

Semper ego auditor tantum, nunquam ne reponam?
Vexatus toties rauci Theseide Codri? Martialis.
Briseïs vultum quamuis auerſa iaceret. & ſic fere vbique.

Præterea quæ apud illos primæ ſunt declinationis, apud nos itidem primæ ſint, ut *ὁ θησείδης, τοῦ θησείδου*, hic Theſides, huius Theſidæ. Quæ item apud illos ſecundæ declinationis ſunt, apud nos Græce declinantur, commutatis tantum litteris Græcis in noſtras ut *ἡ Νηρίνη, τῆς Νηρίνης*, hæc Nerine, huius Nerines. Quanquam *ἦτα*, duplex *ε ψιλὸν*: ſicut *ὦ μέγα*, duplex *ὂ μικρὸν*, eſſe exiſtimo: & non i, ſed e ſonare debere. Quare dictiones Græcas, in quibus eſt *η* littera, perperam nunc pronuntiari oſtẽdemus in fragmentis Grammaticis. Item quæ apud Græcos quinctę ſunt declinationis, nos in noſtram tertiam transferamus, vt *ἡ προιτὶς, τῆς προιτίδος*, hæc Prœtis, huius Prœtidis. Quare hinc etiam colligimus neceſſariam eſſe litterarum Græcarum cognitionem hominibus noſtris.

Inueniuntur ne poetæ & addere, & detrahere ſyllabas patronymicis? Maxime. Virgilius. Tum Phaetontiadas muſco circũdat amaræ. Corticis, pro Phaetontidas. Ouidius. Sedit Atlantiades, pro Atlantides. Virgilius. Scipiadas duros bello, pro Scipionidas. Idem. Sit ſatis Aenide telis impune Numanum oppetiiſſe tuis, pro Aeneade. nã Aeneus, a quo deriuari videtur, non inuenitur.

Quare poetæ modo detrahunt, modo addunt patronymicis ſyllabas? Propter metrum, & maxime quãdo breuis ſyllaba inter duas longas comperitur, quæ eſſe in heroico verſu nõ poteſt, vt in Atlantides, Phaetontides

tontides,quod & Græci faciũt. Homerus. Μῆνιν ἄει-δε θεὰ πηληϊάδεω Ἀχιλλῆος, pro πηληΐδου. Si quiſquã eſt qui vbi nõ niſi Latine inſtituimus pueros,Grę ce formaſſe patronymica nos accuſet, nec ſit neſcius id nobis neceſſario factũ eſſe,quia Latine formari non poſſunt,ut ſupra eſt dictũ : tum quia volumus, & Græce, & Latine ſimul inſtitui adoleſcentulos,ita tamẽ,vt a ſermone Latino ætate noſtra incipiant , nec multo poſt una & Romanis litteris,& Græcis incumbãt, ſed nunc potiſſimum,vbi eas orationis parteis,quæ inflectuntur,declinare Latine didicerint.quod ſi aſſeruarit diligenter,cum ad patronymica noſtra vẽtum fuerit, quæcunque ibi a nobis conſcripta ſunt, facile intelligent. Vtrum autem ſic inſtitui pueros ſit neceſſarium, nec ne,uiderint docti. Nos certe perneceſſarium non arbitramur ſolum, ſed etiam contendimus.

DE FIGVRIS.

FACTVRVS etiam operæpretium mihi videor, ſi de figuris hoc loco, quæ a Græcis σχήματα appellantur , breuiter ſcripſero, atque id tantum attigero, quod ad puerorum inſtitutionem facere videatur.

Quid eſt figura ? Quinctilianus inquit. Figura eſt, ſicut nomine ipſo patet,confirmatio quædam orationis,remota a communi. Idem. Sit ergo figura aliqua arte nouata forma dicendi. Poſſumus etiam ſic definire : Figura eſt vitium cũ ratione neceſſitatis, ornatus ue gratia permiſſum.

In quot parteis diuiduntur figuræ ? In duas. nã aut τοῦ λόγου ſunt,id eſt verborum,vel dictionis,vel elocutionis,vel ſermonis,vel orationis: aut Τῆς διανοίας, id eſt cogitationis,& ſenſus. Τῆς διανοίας figuras,quorum eſſe aiunt ? Oratorum tantum. Τοῦ λόγου ; Grammaticorum. Et diuiduntur τοῦ λόγου in treis parteis,in figuras dictionis,elocutionis,conſtructionis. Illud nõ

eſſe

eſſe ſilentio prætereundum cenſeo, figuras omnes penes quinque Græcorū linguas attendi, ἰάδα, δωρίδα, ἀτθίδα, αἰολίδα, κοινήν. Ias enim relictis propriis uerſatur in tropis. Doris, in ſingulis partibus orationis nunc adiectioni, nunc breuitati ſtudens, facit barbariſmos. Atthis breuitate gaudens admittit ſolœciſmos. Aeolis ſupra modum copioſa eſt, amatq; per circuitū uerba proferre, cuius uitium σχῆμα διανοίας appellāt. Communis eſt, in qua omnes idem ſeruiunt. Sed aduertendum in primis eſt, ut Barbariſmus & Solœciſmus euitentur.

Quid eſt barbariſmus? Pars orationis uitioſa in cōmuni ſermone, in poemate vero metaplaſmus dicitur. Ante Auguſti Cæſaris ætatem an barbariſmum dixerint qui pure, atque, integre locuti ſunt, ſe non inueniſſe Gellius ſcribit: apud antiquos enim non barbare, ſed ruſtice loqui dicebantur. quos nunc loqui barbare dicimus: & ruſticus ſermo, qui nunc barbariſmus appellatur.

Quid eſt ſolœciſmus? Impar, & inconueniens compoſitura partium orationis. σχῆμα λόγου, ſi eum docti fecerint, dicitur. Ab Aſinio Capitone, & eiſdem ætatis alijs, imparilitas, a uetuſtioribus Latinis ſtribiligo dictus eſt. nam ϛρεβλοῦν, deprauare eſt, & ϛρεβλὸς, prauus. Gellius vero neque ſolœciſmum, neque barbariſmum, ſed ſicut βάρβαρον, ita σόλικον, legiſſe ſe apud Græcos in noctibus refert. Idem, antiquiores noſtros ſolœcum facile dixiſſe, meminit ſolœciſmum vero haud ſcire an unquā dixerint. Quod ſi ita eſt, neque apud Græcos, neque apud Latinos probe dici ſolœciſmum putat. ſed aut imparilitatem aut ſolœcum, ſed nunc & barbariſmum, & ſolœciſmum dicimus.

Vnde Solœcus dictus? A Solis vrbe Ciliciæ, quòd eius incolæ Athenienſibus uitioſe loqui viſi ſint: & σολοικίζειν, qui ita loquerentur dicti.

Quo

Quo modo ruſtice, & barbare quis loquetur? Si barbaris vocabulis vſus fuerit. vt ſi dixerit treguam,& guerram,pro indutiis,& bello. Item ſi dictiones inuertat,vt ſi pro diſciplina,diſciplinam dixerit, & ſtexæ fillæ,pro ſtellæ fixæ? & aliquibus penultima longa cum debeat corripi. & annona, & idolum penultima breui, cum ſit producenda.

Vitia oris,& linguæ in quibus eſſe litteris poſſunt? In ſingulis. nam ſi craſſe *ἰῶτα* pronuntiauerit quis, iotaciſmum faciet. Si uero L,lambdaciſmum. Item ſi m plus æquo pronuntiarit,faciet metaciſmum. Præterea a uocis gracilitate Iſchnoteſia eſt. a nimio vero hiatu vocis,Platiaſmos.

Chiloſtomia autẽ fit, cum in ſummis labiis vox ſcinditur. Omnia igitur quæ plus æquo, minus ue ſonantia ab eruditis auribus reſpuuntur,euitanda ſunt.

Quo modo Solœcum,aut,vt nunc dicimus, ſolœciſmum quis faciet? Si loquetur incongrue, vt ſi dixerit quale eſt,pater mea,mater meus, Virgilius ſcripſerũt, ego doceo tibi Grammaticam.

In quo a ſolœciſmo differt barbariſmus? Hic in dictione tantum fit. ille vero in oratione.

DE FIGVRIS DICTIONIS.

Syncopa de medio tollit,quod epentheſis auget.
Extinxti vt te meq. ſoror magna induperatrix.
Troiugenumq. dolos noſtri Mauortis in antro.
Apocope eum tollit finem,quem dat Paragoge,
Vt ſat erit magicas me inuitam accingier arteis
Troius heu do meæ miſeram me occiderit hoſpes?
Apponit Protheſis caput id,quod Aphæreſis aufert,
Gnate renarro tuam mittas heu linquere matrem.
Diſcite iuſtitiam moniti,& non temnere Diuos.
Corripit vt ſteterunt ducendam Syſtola vocem.
Ectaſis Italiam producit corripiendam.
Dicit & inſanis uitam dederitis in vndis.
Romane at dices & dederitis,& dederitis.

Aulai-

Aulai in medio libare Diæreſis, atque
Virgilius cecinit rus, ſiluasque, duces.
Et qui magna fuit Pelignæ gloria gentis,
Nunc quoque te ſaluo perſoluenda mihi.
Eſtq. Synæreſeos deiectus fulmine Phæthon.
Fixerit Aeripedem ceruam Tyrinthius heros.
Gramma tibi Antitheſis pro grãmate ponit, ut olli
Inquit ſubridens hominum ſator, atque deorum.
M necat Ecthlipſis, vocalem ſed Synalœphe.
Littora multũ ille & terris iactatus & alto,
Atque ea diuerſa penitus dum parte geruntur:
Metatheſis eſt ordo mutatus litterularum.
Vt tibi Timbre caput Euandrius abſtulit enſis.

DE FIGVRIS CONSTRVCTIONIS.

Prolepſis, quæ Latine dicitur præſumptio, eſt pronuntiatio rerum ordine ſecutarum. vel eſt, cum ante numerus redditur, quàm perſonę definiantur. ut,

Continuo reges, ingenti molle Latinus,
Quadriiugo uehitur curru, cui tempora circum
Auratis bis ſex radii fulgentia cingunt,
Solis aui ſpecimen, bigis it Turnus in albis,
Bina manu lato criſpans haſtilia ferro:
Hinc pater Aeneas, Romanæ ſtirpis origo,
Sidereo flagrans clypeo, & cæleſtibus armis,
Et iuxta Aſcanius, magnæ ſpes altera Romæ:
Procedunt Caſtris.

per hanc autem figuram, ſi plurale verbum præponitur ante utrunque quod ſequitur, nominatiuum præcedere in congregatione oportet. ut, duæ aquilæ deuolauerunt, hæc ab oriente, illa ab occidente vel, altera ab ortu ſolis, altera ab occaſu. Sin ad ea, quæ diuiduntur, ſingulare verbum ſequitur genitiuum, ſingulare diuidendo procedere oportebit. ut duarum aquilarum, altera deuolauit ab oriente, altera ab occidente. Præterea ſingulare modo in ſingularia, modo in pluralia licet diuidere. ut humanum genus aliquod bonum, aliquod malũ eſt. Humani generis

accuſatiuus ignauiam non regatur a pertæſus ratione verbi tædet, quoniam nec per imperſonale licet dicere, illum tædet ignauiam: nec per perſonale, ille tædet ignauiam: quia potius eſſet dicendum, ignauia tædet illum: ſicut, quòd poſtea nos pigeat, & non quòd nos pigeamus, & ſic in ceteris, vt oſtendimus: pertæſus non eſt participium, ſed nomen potius accuſatiuo figurate adiunctum, vt oſus, exoſus, peroſus.

Quot modis participia tranſeunt in uim nominis? Tribus, Conſtructione, quando non habent caſum ſui verbi, vt Abundans lactis, nomen eſt: abundans lacte, participiũ. Acceptus illi, nomen eſt: acceptus ab illo, participiũ. Virgilius. Quàm diues pecoris niuei, quàm lactis abundans. Patiens inediæ, nomen eſt: patiens inediam. participium. Doctus Grammaticæ, nomẽ eſt: doctus Grammaticam, participium. Præfectus vrbis, nomen eſt: præfectus vrbi, participium. quare & comparationem aſciſcunt, vt abundantior, acceptior. Compoſitione, quando componuntur cum dictionibus, cũ quibus eorum verbum componi non poteſt, vt indoctus, innocens. non enim dicimus indoceo, innoceo, Temporis vel amiſſione, cum non ſignificant tempus: vt Amandus eſt optimus quiſque, id eſt amari dignus: vel mutatione, vt in participiis in rus, cum reſoluuntur per præteritũ imperfectum ſubiunctiui. Ouidius. Exſpectem qui me nunquam viſurus abiſti? id eſt qui eo animo diſceſſiſti, vt me nõ amplius uideres? Valerius Maximus, Experiri enim volui, ſi tibi propoſitum ex ſententia parum ceſſiſſet, quàm æquo animo meferro eſſe interemptura, id eſt quàm æquo animo me ferro interimere auderem. Seneca de naturalibus quæſtionibus. Nullam autem mentionem fecit cometarũ, non prætermiſſurus, ſi quid explorati apud illos compertinet. nõ prætermiſſurus, id eſt ita affectus, vt non prætermitteret.

Participium quem caſum poſtulat ante ſe? Nullum

quoniã nulla orationis pars regit ante ſe præter uerbum. Poſt ſe quo modo conſtruitur? Cum caſu verbi ſui,vt, tu, qui euadis doctus, gaudebis: tu euadens doctus,gaudebis,ego,qui indigeo doctrinæ, incumbo litteris: indigens ego doctrinæ incumbo litteris· adamo te,qui mihi inſeruis: adamo te inſeruientem mihi. nõ vidi quenquam,qui ſit ſtudio nihil cõſecutus. neminẽ vidi ſtudio nihil conſecutum, ò puer, qui præſtas condiſcipulos omnes ingenio, tene memoria illud Iſocratis, ἐὰν ἦς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθής: ò puer præſtans ingenio condiſcipulos omnes,&c.nobis qui gaudemus virtute,multi inuident: nobis virtute gaudentibus multi inuident. ſeruire Deo præter cetera,intereſt omnium, qui viuunt, viuentium omnium intereſt præter cetera ſeruire Deo.

In quid reſoluitur participium? In relatiuum, & verbum: vt amans, id eſt qui amat, vel amabat. Non nũquam reſoluitur in verbum,& dum, uel poſtquam, uel,& uel,quoniam,uel cum,& ſimilia, ut præceptore legẽte, diſcipuli diſcunt. id eſt dum præceptor legit.& & hoc dicto interiit,id eſt poſtquam hoc dixit, uel cum hoc dixiſſet,exceſſit e uita. Item legens diſco, id eſt lego,& diſco,& ueniens uidi,id eſt cum venirem.

Quando participio vti non licet? Cum in nominatiuo eſſe relatiuum non poteſt, vt io allegrante te, ſon piu pouero di Codro. ego,quo tu gaudes,ſum pauperrior Codro.& la Grammatica inſegnata da me a te, ti farà honore & utile, Grammatice, quam doctus fuiſti a me,erit tibi honori,& cõmodo. Item,la camicia ſpogliata a te dal tuo famiglio, anderà a lauare al fiume di Po la tua nutrice. induſium, quo tu ſpoliatus fuiſti a tuo miniſtro, ibit lotum ad flumen Eridanum nutrix tua.& li libri miei da eſſere cargati in dui muli dal tuo mulatiero, manderò alla città di Venetia, o a Roma al piu preſto. Libros meos, quibus duo muli onerabuntur a mulione tuo, mittam breui uel ad urbẽ

Venetias, uel Romam. Dic per oneror quando eſt ter tiæ ſpeciei, vt ſcribor, dicor. Libros, qui onerabuntur a mulione tuo duobus mulis, mittam breui ad vrbē Venetias, aut Romam. & ſic licet dicere per participium. Libros meos onerandos duobus mulis a mulione tuo, mittam Venetias vel Romam. Præterea non licet vti participio, quando nō eſt, vt io ho hauuto moltevolte compaſſione a Ouidio bādezato in Ponto: ſæpe ſum miſeratus Ouidium, qui exulauit in Ponto. Itē, tu impari certamēte volontieri la Grammatica ſtudiata da me, ma non fai frutto: diſcis tu quidē nō inuitus Grammaticam, cui ego ſtudui, ſed non proficis. In his non vſi ſumus participiis, quia nec exſulo habet exſulatus, nec ſtudeo, ſtuditus, atque ideo diximus per relatiuū & verbum.

Dic uulgaria participiorum omnium? Amans, amante, chi ama, o chi amaua. Amaturus, da amare, chi amarà, e per douere amare, eſſendo per amare, & hauendo ad amare. Amatus, amato, chi è ſtato, ò chi era ſtato amato, eſſendo ſtato amato. Amandus, da eſſer amato, chi era amato, e per eſſer amato, hauendoſi ad amare, o hauendo ad eſſere amato, eſſendo per eſſere amato. & ſic in ceteris.

Participium abſolute in quo caſu ponitur? In ſeptimo ſi reperitur, vt ſtudiando io Greco & Hebraico, tu andaui a ſolazzo. ſtudente me Græcis, ac Iudaicis litteris, tu deambulabas, id eſt, dū vel donec ego ſtudebā. Si vero non reperitur, dicimus per uerbum, & dum uel donec, uel poſtquā, ut uenuta la eſtate, molti ſi amalano. poſtquā venit æſtas, plurimi ægrotāt. & partita la inuernata, uien la primauera. ubi diſceſſit hiēs, uer aduenit. hic nō licet dicere per ſeptimū casū, quia uenio, & diſcedo nō habēt participia pręteriti tēporis. quāquā apud vetuſtiſſimos inuenitur diſceſſus, & alia quæ nunc penitus exoleuerunt, vt interitus, oblitus.

Quare etiā hic ſeptimus caſus appellatus eſt a non nullis

nullis ablatiuis in cõſequẽtia? Quia neceſſario huiuſmodi ablatiuos conſequi aliquid debet, ut Sole oriente, fit dies, id eſt ſolis ortum ſequitur dies. & Græcis Ilion obſidẽtibus, uicti ſunt Ilienſes, id eſt propter obſidionẽ Græcorũ ſecuta eſt uictoria de Ilienſibus. Quãdo autẽ ſic dicimus, te ſedente, ego ſto, nõ eſt neceſſe me ſtare, dũ tu ſedes: nõ erit igitur ablatiuus in conſequẽtia: niſi in cõſequẽtia dicitur, quia cõſequi omnino aliquid debet, ex quo perficiatur oratio. Sed dicas tu potius uel ſeptimũ casũ, uel ablatiuũ abſolute poſitũ.

Quæ participia poni poſſunt abſolute in ablatiuo? Præſentis, & præteriti imperfecti, id eſt in ens. præteriti perfecti, & pluſquãperfecti, id eſt in tus, ſus, xus. quæ frequentiſsime inueniuntur in ſeptimo caſu. exẽpla ultro ſe offerũt, ſi quis inquirat, ut Te ueniẽte die, te decedente canebat. & Sublata beneuolẽtia, amicitiæ nomen tollitur, & huiuſmodi infinita. Item futuri in rus, ut Facturo me copiam bonorum librorum ſtudioſis omnibus, cœperunt omnes gaudere mirum in modum, id eſt cum eſſem facturus copiam. Lucanus lib. 1. Facile uẽturo Cæſare prædam Ignauæ liquere manus, id eſt, cum eſſet uenturus Cæſar. Valerius Maximus lib. 1. Id luce proxima conſulibus ſacrificio uel expiaturis, ſi poſſet auerti: uel, ſi certum deorum etiã monitu uiſum foret, executuris, hoſtiarũ exta ſomnio congruerunt. In dus quoque ſic, voluendis aſſidue bonis libris, quàm plurima memoratu digna diſcuntur, id eſt uoluendo libros, vel dum uoluuntur. M. Tullius in prooemio primi libri officiorum. Orationem autem Latinam efficies legendum noſtris pleniorem, id eſt legendo noſtra, uel cum legentur noſtra. ſed hæc, cum amittunt tempus, non ſunt participia.

DE PATRONYMICIS.

QVID eſt patronymicum? Quod proprie a patre deriuatum ſecundum formam Græcam, ſignificat filium, uel nepotẽ, filiam uel neptem primitiui ſui,

vt hic Priamides, Priami vel filius, vel nepos. Hæc Priamis, filia, neptis ve Priami.

Quare dicendum potius patronymicum per y ψιλὸν ny quàm patronomicum per ὀμικρὸν? Quia, quæ componuntur ab ὄνομα, mutant primum ὀμικρὸν in ὠμέγα, ſecundum vero in y ψιλόν. ſic ab ἱερὸς, & ὄνομα, Hieronymus, quod ſacrum nomen interpretatur. ἀσὺν & ὄνομα, Synonymum.

Non ne etiam ab aliis, quàm a patribus patronymica deriuantur? Quidni? ſed raro, & abuſiue, vt a matribus, ſicuti eſt Iliades. Iliæ filius Romulus. Latoides, λητόος, id eſt Latonæ filius Apollo. ab auis maternis, vt Atlantides, Mercurius, filius Maiæ Atlantis. A fratribus, vt Phaethontiades, ſorores Phaethontis. A regibus ſiue conditoribus, vt Aeneadę, Romulidæ, id eſt Romani. Theſidæ, Cecropidæ, id eſt Athenienſes. Et ſciendum multa inueniri huius formæ gentilia, vt Hemonis, Theſſalis, Colchis, Argolis, Cyclas, Ias, Troas. multa item propria, vt Euripides, Thucydides, Bacchis, Doris, Pithyas.

Poſſunt ne deriuari patronymica a propriis patrũ Latinis, ut Saturnus, Iupiter, Mars, Mercurius, Sol? Minime. nam in his, & ſimilibus dicendum eſt filius, vel nepos Saturni, Iouis, Martis, uel per poſſeſſiuum, Saturnius, Iouius, Martius. nam pro patronymicis poſſeſſiua inueniuntur apud Latinos uſurpata, ut Aemilianus Scipio, id eſt Aemilii filius. Octauianus Cæſar, id eſt Auguſtus Octauii filius. dicitur & Octauius. Virg. Luſimus Octaui. A nominibus tamẽ patrũ Latinis Romanum poetã poſſe exiſtimo, ſi cõtigerit, patronymica inclinare, ſi Græcã habere potuerint inflexionẽ (quia Græce patronymica formari debẽt) nec aliter apud Græcos, quàm apud Latinos nomina illa appellentur. nam a Saturnus, Iupiter, Mars, Mercurius, Sol, Neptunus, ideo patronymica deriuare non licet, quia non ſic, ſed χρόνος, ζεὺς, ἄρης, ἑρμῆς, ἥλιος, ποσειδῶ

δῶν Græce dicuntur. A Petrus igitur Petrides eſſe poteſt patronymicum, quia ὁ πέτρος τοῦ πέτρου Græce poteſt declinari, atque inde πετρίδης deriuari patronymicum ſic ab Antonius, Antoniades, a Cicero, Ciceronides eſſe poſſunt patronymica, quia ὁ Ἀντώνιος τοῦ Ἀντωνίου, ὁ Κικέρων τοῦ Κικέρωνος, Græce licet inflectere, indeq. Ἀντωνιάδης, Κικερωνίδης, deducere patronymica.

Vtendum ne eſt patronymicis in proſa oratione? Nequaquam: ſed in carmine duntaxat. inueniuntur tamẽ uſi patronymicis etiã hiſtoriographi, quòd ipſis quoque licentia uti conceſſum ſit. quare Herodotus apud Græcos fabulas etiam commiſcet hiſtoriis. quod tamen Latini reprehendunt. Iuuenalis. Et quidquid Græcia mendax audet in hiſtoria.

Quot ſunt terminatiões patronymicorũ maſculini generis? Tres, ιδης, ut πηλεΐδης: ων, ut πηλείων: αδιος, ut, ὑῤῥάδιος, quarũ prima, qua ſola poetæ Latini utuntur, communis eſt. altera Ionica. Aeolica tertia. habẽt enim Græci quinque linguas, Communem, Ionicam, Doricam, Atticam, Aeolicam.

Quo modo formãtur Græce? Sic. Si genitiuus Græcus deſinit in ῶς, uel in ος, uel in οῦς, uel in οῦ: ſi nec ante οῦ eſt ἰῶτα, nec quæ in οῦ genitiuum faciunt, primæ ſunt declinationis, in ιδης communiter formatur patronymicum, ut ὁ πηλεὺς, τοῦ πηλέως, ῶς in ιδης, πηλεΐδης, & per ſynæreſin, πηλείδης. Item ὁ πηλεὺς, τοῦ πηλῆος, ος in ιδης πηληΐδης a genitiuo Ionico. Homerus, μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω Ἀχιλλῆος. πηληϊάδεω pro πηληΐδου, ἀπὸ τοῦ πηλῆος genitiuo Ionico. ὁ Δημοσθένης, τοῦ Δημοσθένους, οῦς in ιδης, Δημοσθενίδης. ὁ Ἀγαμέμνων, τοῦ Ἀγαμέμνονος, ος in ιδης, Ἀγαμεμνονίδης. ὁ πρίαμος, τοῦ πριάμου, οῦ in ιδης, πριαμίδης. ὁ πάνθοος, τοῦ πανθόου, οῦ in ιδης, πανθοΐδης, & per ſynæreſin, πανθοίδης.

Sin autem ante οῦ eſt ἰῶτα, uel in οῦ mittentia geni

tiuum

tiuum primæ ſunt declinationis, cõmutant οῦ in αδης, ut ὁ μενοίτιος, τοῦ μενοιτίου, οῦ in αδης, μενοιτιάδης. ὁ αἰνείας, τοῦ αἰνείου, οῦ in αδης, αἰνειάδης. ὁ ἀγχίσης, τοῦ ἀγχίσου, οῦ in αδης, ἀγχισάδης. & πλεονασμῷ τοῦ ι, ἀγχισιάδης. ὁ Ἱππότης, τοῦ Ἱππότου, οῦ in αδης, Ἱπποτάδης.

Cuius declinationis ſunt patronymica maſculina in δης? Primæ τῶν ἰσοσυλλάβων, vt ὁ πηλείδης, τοῦ πηλείδου, ὁ πριαμίδης, τοῦ πριαμίδου.

Patronymica feminina quot terminationes habẽt? Tres, ας, ις, νη, quibus omnibus noſtri poetæ vtuntur, vt Ilias, Tyndaris, Nerine.

Quo modo formantur patronymica feminina? In ας, & in ις formantur a ſuis maſculinis, remota δη, vt Ἰλιάδης, Ἰλιάς. πριαμίδης, πριαμίς. πηλεΐδης ſine ſynæreſi, πηλεΐς. vel Ionice, πηληΐς ἀπὸ τοῦ πηληΐδου.

In νη pauca admodũ ſunt, vt Νηρίνη, ἀδραστίνη, ἀκρισιώνη, αἰητίνη, ὠκεανίνη, ἀπὸ τοῦ Νηρέως, ἀδράστου, ἀκρισίωνος, αἰήτου, ὠκεανοῦ.

Cuius declinationis ſunt patronymica feminina? In ας, & in ις, quinctæ, vt ἡ πηλιὰς, τῆς πηλιάδος, filia Peliæ, vel neptis, ἡ πριαμὶς, τῆς πριαμίδος. In νη vero, ſunt ſecundæ τῶν ἰσοσυλλάβων, ut ἡ Νηρίνη, τῆς Νηρίνης.

Qui neſcit Græcas litteras, non ne a nominibus Græcis Latino more inflexis, formare patronymica poterit? Non profectò, quanquam poſſe docent omnes fere Grãmatici ætatis noſtræ. nã quo modo Thesẽis, Aenẽis, penultima longa, & huiuſmodi patronymica, a maſculinis Theſeides, Aeneides deriuabũt Græcarum litterarũ rudes? Quòd ſi a Theſeides, Aeneides facta diæreſi, Theſeis, Aeneis deducent, penultima corripietur, quia eſt ε ψιλὸν vocalis ſemper breuis apud Græcos. Quare ſciat neceſſe eſt a maſculinis θησηΐδης. αἰνηΐδης. quæ a genitiuo Ionico θησῆος, αἰνῆος (vt ſupra eſt dictum) formantur, deriuari θησηῒς, αἰνηῒς, δη abiectione.

abiectione:unde nos Theſe͞is, Aene͞is accepimus penultima lõga. Nec me præterit αἰνείδης melius ab αἰνειάδης eſſe ἀποβολῇ τοῦ ἄ, quod a genitiuo αἰνείου formatur, quàm ab αἰνῆος genitiuo Ionico. nuſquã enim legitur, vt doctiſſimi quoque dicũt, αἰνδίς. Vnde apud Virgilium. Aeneadasq. meo nomen de nomine fingo. Et Quis genus Aeneadum? ab αἰνειάδης eſt, a diphthõgo ει, ι excluſa, vt Dores faciunt. Quare loco Aeneis aliud pro exemplo ponatur patronymicum, vt Achilleis, Orpheis, & ſimilia a Græcis in εὺς, quæ ſi quis fuerit penitus expers litterarũ Grȩcarũ, neſciet formare.

Adde quòd Achillides, a datiuo Achilli Latine formaret Græcarum litterarũ rudis, penultima correpta, ſicut Antenorides, Atlantides, a datiuis Antenori, Atlanticum tetraſyllabum propter complexionẽ penultimam producat. Præterea a Latona, Latonades faceret patronymicum, qui neſciret Latonã Græce ἡ Λητὼ, τῆς Λητόος, Λητοῦς dici. Vnde Latoides patronymicum formari ait Priſcianus.

Statius primo Thebaidos,

Dum morior, depelle globum: fors æqua merentes
Reſpicit, ardentem tenuit reuerentia cædis
Latoidẽ. Oui. Præteritas ceſſaſſe ferũt Latoidos aras.

Αρχίου εἰς τοὺς Τέσσαρας Αγῶνας in epigrãmaticis, Ζηνὸς, λητοΐδαο, παλαίμονος, ἀρχεμόροιο. λητοΐδαο pro λητοΐδου Latoidæ. Eodem modo ſi a Dido, Mãto, Sappho, Calypſo, & ſimilibus patronymica formarit, decipietur. Nam Diodonides, Mantonides, Sapphonides, Calypſonides dicet, cum ſit dicendum Didoides, Mantoides, Sapphoides, Calypſoides, a Græcis Διδοΐδης, Μαντοΐδης, Σαπφοΐδης, Καλυψοΐδης. quæ a genitiuis Διδόος, Μαντόος, Σαπφόος, Καλυψόος formãtur, mutatione τοῦ ὄς in ιδης.

Præterea huiuſmodi nomina vix auſim ego declinare vt Iuno, ſed Græce. Neque enim, ait Quinctilianus, Iam Calypſonem dixerim, vt Iunonem. Quanquam

quam ſecutus antiquos C. Cæſar utitur hac ratione declinandi. Quamobrem diſcendæ ſunt a pueris noſtris neceſſario Græce declinationes.

Qui latine hæc patronymica declinare, ipſiſq. vti uoluerit quomodo poterit? Vertendæ ſunt Græcæ literæ in Latinas, nec non diphthõgi uel in noſtras diphthõgos, uel ĩ uocales logas, & quod Græci πριαμίδης, αἰνειάδης, Ἠλιάδης, μενοιτιάδης, πηλείδης, θησείδης. Item πριαμὶς, νηρίνη, ἠλιάς, μενοιτίας, πηλὴις, θησὴις dicũt. Nos Priamides, Aeneades, Aeliades, Menœtiades, Pelides, Theſides, Priamis, Nerine, Helias, Menœtias, Pelleis, Theſeis dicamus. Sed duo nouiſſima, & cetera id genus, penultimã modo producũt, modo corripiunt. Nam ſi a πηλείδης, θησείδης, facta diæreſi, πηλεῒς θησεῒς deducuntur, quæ nos in Latinum uertentes Peleides, Theſeides ſine ſynæreſi, & Peleis, Theſeis, dicimus, corripiũt. ſin uero a πηληΐδης, θησηΐδης, quæ a genitiuis, πηλῆος, θησῆος, Ionice formãtur, ut ſupra eſt dictũ, πηλῆϊς, θησῆϊς deriuãntur, producũt. Sed penultima breui raro legi apud Romanos huiuſmodi patronymica, penultima uero lõga ſæpiſſime. Statius.

Viue precor, nec tu diuinam Aenēida tenta. Ouidius.
Et tamen ille tuæ felix Aenēidos auctor.
Tranſtulit in Tyrios arma, uirumq. toros. Idem.
Sumpſerit Aenēidem, genitrix ibi prima requiret,
Aenĕadum genitrix unde ſit alma Venus. Idem.
Res quoque tanta fuit, quantæ ſubſiſtere ſummo
Aenĕidos Vati grande fuiſſet onus. Idem.
Vtq. celer uenias, uirides Nereidas oro. Idem.
Nerĕi te uereor, tua fulmine ſæuior ira eſt. Martialis.
Luſit Nerĕidum facilis chorus æquore toto. Statius.
Tum uiſa procul de litore mater Nerēis.

In his Aeneis, Nereis penultima & producta & correpta deprehendũtur. Sed de Aeneis, ut ſupra dixi, alia ratio eſt. nam cum corripitur, eſt quia ει diphthongus diuiditur per diæreſin ab αἰνείδης, quod eſt ab αἰ-

πιάδης remota α. cum vero producitur, fit, quia ε in ι cōuertitur ἰωνικῶς, ſic αἰνεῒς, αἰνηΐς, vnde nos Aeneis penultima longa. Plerunque tamen legi penultima producta. Iuuenalis.

Semper ego auditor tantum, nunquam ne reponam?
Vexatus toties rauci Thesēide Codri? Martialis.
Brisēis vultum quamuis auerſa iaceret. & ſic fere vbique.

Præterea quæ apud illos primæ ſunt declinationis, apud nos itidem primæ ſint, ut ὁ θησείδης, τοῦ θησείδου, hic Theſides, huius Theſidæ. Quæ item apud illos ſecundæ declinationis ſunt, apud nos Græce declinantur, commutatis tantum litteris Græcis in noſtras ut ἡ Νηρίνη, τῆς Νηρίνης, hæc Nerine, huius Nerines. Quanquam ἦτα, duplex ε ψιλὸν: ſicut ὦ μέγα, duplex ο μικρὸν, eſſe exiſtimo: & non ι, ſed e ſonare debere. Quare dictiones Græcas, in quibus eſt η littera, perperam nunc pronuntiari oſtēdemus in fragmentis Grammaticis. Item quæ apud Græcos quinctę ſunt declinationis, nos in noſtram tertiam transferamus, vt ἡ προιτὶς, τῆς προιτίδος, hæc Prœtis, huius Prœtidis. Quare hinc etiam colligimus neceſſariam eſſe litterarum Græcarum cognitionem hominibus noſtris.

Inueniuntur ne poetæ & addere, & detrahere ſyllabas patronymicis? Maxime. Virgilius. Tum Phaetontiadas muſco circūdat amaræ. Corticis, pro Phaetontidas. Ouidius. Sedit Atlantiades, pro Atlantides. Virgilius. Scipiadas duros bello, pro Scipionidas. Idem. Sit ſatis Aenide telis impune Numanum oppetiiſſe tuis, pro Aeneade. nā Aeneus, a quo deriuari videtur, non inuenitur.

Quare poetæ modo detrahunt, modo addunt patronymicis ſyllabas? Propter metrum, & maxime quādo breuis ſyllaba inter duas longas comperitur, quæ eſſe in heroico verſu nō poteſt, vt in Atlantides, Phaetontides

rontides, quod & Græci faciũt. Homerus. Μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω Ἀχιλλῆος, pro πηλήϊδου. Si quiſquã eſt qui vbi nõ niſi Latine inſtituimus pueros, Græce formaſſe patronymica nos accuſet, nec ſit neſcius id nobis neceſſario factũ eſſe, quia Latine formari non poſſunt, ut ſupra eſt dictũ: tum quia volumus, & Græce, & Latine ſimul inſtitui adoleſcentulos, ita tamẽ, vt a ſermone Latino ætate noſtra incipiant, nec multo poſt una & Romanis litteris, & Græcis incumbãt, ſed nunc potiſſimum, vbi eas orationis parteis, quæ inflectuntur, declinare Latine didicerint. quod ſi aſſeruarit diligenter, cum ad patronymica noſtra vẽtum fuerit, quæcunque ibi a nobis conſcripta ſunt, facile intelligent. Vtrum autem ſic inſtitui pueros ſit neceſſarium, nec ne, uiderint docti. Nos certe perneceſſarium non arbitramur ſolum, ſed etiam contendimus.

DE FIGVRIS.

FACTVRVS etiam operæpretium mihi videor, ſi de figuris hoc loco, quæ a Græcis σχήματα appellantur, breuiter ſcripſero, atque id tantum attigero, quod ad puerorum inſtitutionem facere videatur.

Quid eſt figura? Quinctilianus inquit. Figura eſt, ſicut nomine ipſo patet, conformatio quædam orationis, remota a communi. Idem. Sit ergo figura aliqua arte nouata forma dicendi. Poſſumus etiam ſic definire: Figura eſt vitium cũ ratione neceſſitatis, ornatus ue gratia permiſſum.

In quot parteis diuiduntur figuræ? In duas. nã aut τοῦ λόγου ſunt, id eſt verborum, vel dictionis, vel elocutionis, vel ſermonis, vel orationis: aut τῆς διανοίας, id eſt cogitationis, & ſenſus. Τῆς διανοίας figuras, quorum eſſe aiunt? Oratorum tantum. Τοῦ λόγου; Grammaticorum. Et diuiduntur τοῦ λόγου in treis parteis, in figuras dictionis, elocutionis, conſtructionis. Illud nõ

eſſe ſilentio prætereundum cenſeo, figuras omnes pe nes quinque Græcorũ linguas attendi, ἰάδα, δωρίδα, ἀτθίδα, αἰολίδα, κοινήν. Has enim relictis propriis uer ſatur in tropis. Doris, in ſingulis partibus orationis nunc adiectioni, nunc breuitati ſtudens, facit barbariſmos. Atthis breuitate gaudens admittit ſolœciſmos. Aeolis ſupra modum copioſa eſt, amatq. per circuitũ uerba proferre, cuius uitium σχῆμα διανοίας appellãt. Communis eſt, in qua omnes idem ſeruiunt. Sed aduertendum in primis eſt, ut Barbariſmus & Solœciſmus euitentur.

Quid eſt barbariſmus? Pars orationis uitioſa in cõmuni ſermone, in poemate vero metaplaſmus dicitur. Ante Auguſti Cæſaris ætatem an barbariſmum dixerint qui pure, atque, integre locuti ſunt, ſe non inueniſſe Gellius ſcribit: apud antiquos enim non barbare, ſed ruſtice loqui dicebantur. quos nunc loqui barbare dicimus: & ruſticus ſermo, qui nunc barbariſmus appellatur.

Quid eſt ſolœciſmus? Impar, & inconueniens compoſitura partium orationis. σχῆμα λόγου, ſi eum docti fecerint, dicitur. Ab Aſinio Capitone, & eiſdem ætatis aliis, imparilitas, a uetuſtioribus Latinis ſtribiligo dictus eſt. nam ςρεβλοῦν, deprauare eſt, & ςρεβλὸς, prauus. Gellius vero neque ſolœciſmum, neque barbariſmum, ſed ſicut βάρβαρον, ita σόλικον, legiſſe ſe apud Græcos in noctibus refert. Idem, antiquiores noſtros ſolœcum facile dixiſſe, meminit ſolœciſmum vero haud ſcire an unquã dixerint. Quod ſi ita eſt, neque apud Græcos, neque apud Latinos probe dici ſolœciſmum putat. ſed aut imparilitatem, aut ſolœcum, ſed nunc & barbariſmum, & ſolœciſmum dicimus.

Vnde Solœcus dictus? A Solis vrbe Ciliciæ, quòd eius incolæ Athenienſibus uitioſe loqui viſi ſint: & ςολοικίζειν, qui ita loquerentur dicti.

Quo

Aulai in medio libare Diæreſis, atque
Virgilius cecinit rus, ſiluasque, duces.
Et qui magna fuit Pelignæ gloria gentis,
Nunc quoque te ſaluo perſoluenda mihi.
Eſtq. Synæreſeos deiectus fulmine Phæthon.
Fixerit Aeripedem ceruam Tyrinthius heros.
Gramma tibi Antitheſis pro grãmate ponit, ut olli
Inquit ſubridens hominum ſator, atque deorum.
M necat Ecthlipſis, vocalem ſed Synalœphe.
Littora multũ ille & terris iactatus & alto,
Atque ea diuerſa penitus dum parte geruntur:
Metatheſis eſt ordo mutatus litterularum.
Vt tibi Timbre caput Euandri us abſtulit enſis.

DE FIGVRIS CONSTRVCTIONIS.

Prolepſis, quæ Latine dicitur præſumptio, eſt pronuntiatio rerum ordine ſecutarum. vel eſt, cum ante numerus redditur, quàm perſonę definiantur. ut,
Continuo reges, ingenti molle Latinus,
Quadriiugo uehitur curru, cui tempora circum
Auratis bis ſex radii fulgentia cingunt,
Solis aui ſpecimen, bigis it Turnus in albis,
Bina manu lato criſpans haſtilia ferro:
Hinc pater Aeneas, Romanæ ſtirpis origo,
Sidereo flagrans clypeo, & cæleſtibus armis,
Et iuxta Aſcanius, magnæ ſpes altera Romæ:
Procedunt Caſtris. per hanc autem figuram, ſi plurale verbũm præponitur ante utrunque quod ſequitur, nominatiuum præcedere in congregatione oportet. ut, duæ aquilæ deuolauerunt, hæc ab oriente, illa ab occidente vel, altera ab ortu ſolis, altera ab occaſu. Sin ad ea, quæ diuiduntur, ſingulare verbum ſequitur genitiuum, ſingulare diuidendo procedere oportebit. ut duarum aquilarum, altera deuolauit ab oriente, altera ab occidente. Præterea ſingulare modo in ſingularia, modo in pluralia licet diuidere. ut humanum genus aliquod bonum, aliquod malũ eſt. humani generis

R aliqui

aliqui boni, aliqui praui. Et rurſus plurale nunc in pluralia, nunc in ſingularia hominum, aliqui boni, aliqui mali. duarum auium, altera volatilis, altera non. Si nominatiuus igitur procedit, verbum in congregatione ponitur: ſin autem genitiuus, in iis quæ diuiduntur. Quòd ſi & cõgregationẽ, & eius partes oblique proferre volumus, neceſſe eſt loco verbi uti participio obliqui caſus, & ad aliam perſonã facere tranſitionem, ut aquilarum volantium, alterius ab oriente, alterius ab occidente ſimilis eſt celeritas. Et per datiuũ, Aquilis volantibus, huic oriens, illi relinquitur occidens. Et per accuſatiuum, aquilas volantes, hanc oriens, illam miſit occidens. Veteres tamen interdum pro genitiuo plurali nominatiuum legimus propoſuiſſe. Homerus Ὀδυσσείας μ. οἱ δὲ δύω σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει, τὸν δ᾽ ἕτερον σκόπελον χθαμαλώτερον ὄψει ὀδυσσεῦ, hoc eſt, Duo ſcopuli, alter ad cælũ uſque latum peruenit, alterum uero ſcopulum humiliorem uidebis Vlyſſes, ubi ſecundum artem genitiuo utendũ fuiſſet τῶν δὲ δύο σκοπέλων. σολοικοφανὲς igitur fecit. Quemadmodum Ἰλιάδος γ. Ἄμφω δ᾽ ἑζομένω γεραρώτερος ἦεν ὀδυσσεὺς, hoc eſt, ambo uero ſedentes, honoratior Vlyſſes erat. ἀντὶ τοῦ ἀμφοῖν δ᾽ ἑζομένοιν, amborum autem ſedentium, honoratior Vlyſſes erat. quale eſt apud Horatium in poetica. O maior iuuenum. ad duos enim Piſones ſcribebat. de hoc uero abunde in comparatiuis. Idem Ἰλιάδος π. Νεστορίδαι δ᾽ ὁ μὲν οὔτασ᾽ Ἀτύμνιον ὀξέϊ δουρὶ Ἀντίλοχος, λαπάρης δὲ διήλασε χάλκεον ἔγχος. Ἤριπε δὲ προπάροιθε. Μάρις δ᾽ αὐτοσχεδὸν δουρὶ Ἀντιλόχῳ ἐπόρουσε κασιγνήτοιο χολωθεὶς, Στὰς πρόσθεν νέκυος, τοῦ δ᾽ ἀντίθεος Θρασυμήδης, Ἔφθη ὀρεξάμενος πρὶν οὐτάσαι. Neſtoridę autem, Antilochus acuto telo percuſſit Atymniũ ferro adacto in Ilia cecidit uero ille corã. ſed Maris, propinquus lancea inuaſit Antilochum ira, germani cauſſa percitus, aſtans ante mortuum, hunc au-

tem Deo ſimilis Thraſimedes, celeriter percuſſit, ante quàm ille feriret. pro τῶν Νεϛοριδῶν, ὁ μὲν Ἀντίλοχος οὔτασ' Ἀτύμνιον, Μάριν δὲ ἀντίθεος, Θρασυμήδης, Neſtoridarum Antilochus percuſſit Atymnium, Deo uero ſimilis Thraſymedes Maridem. Similiter ſi quis dicat, duo fratres, alter facilis, alter durus eſt, vitium facit, cum ſit dicēdum, duorum fratrum, aut e duobus fratribus alter facilis, alter durus. Tale eſt etiam illud Liuii, ut Priſcianus refert, Periti religionū, iuriſq. publici, quando duo ordinarii conſules eius anni, alter morbo, alter ferro periiſſet, ſuffectum conſulem negabant recte comitia habere poſſe, cum ars ſic exigeret, Quando duorum ordinariorum conſulum, aut ex duobus ordinariis conſulibus alter morbo, alter ferro periiſſet. aut ſic, Quando duo ordinarii conſules eius anni periiſſent, alter morbo, alter ferro. quæ eſt præſumptio frequentiſſima, ut illa Ὀδυσσείας α. ἀλλ' ὁ μὲν αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ' ἐόντας, αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται ἔσχατοι ἀνδρῶν, οἱ μὲν δυσομένου ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος. Sed ille Aethiopas petit, qui procul ſunt. Aethiopas, qui diuiſi ſunt in duas parteis vltimi hominū, alteri in occidente, alteri in oriente. Et illa in Iphigenia in Aulide. κατεῖδον δύ' αἴαντε συνέδρω, τόν τε Οἰλέως Τελαμῶνος τε γόνον τῆς Σαλαμῖνος ςέφανον. Vidi duos Aiaces confidenteis, alterū Oilei, alterū Telamonis filium Salaminæ decus. Apollonius in primo περὶ συντάξεως, illud Homeri, οἱ δὲ δύο σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει, ſic mutat, οἱ δὲ δύο σκόπελοι ἱκάνουσιν ὁ μὲν ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, ὁ δὲ ἄχρι τοῦ ὀλύμπου. duo perueniunt ſcopuli, alter uſque ad cælum, alter uſque ad olympum. quod poeta noſter, præſumptione dimiſſa, ſic mutauit in primo Aeneidos. Geminiq. minantur in cælum ſcopuli. In huiuſmodi igitur conſtructione tam diuiduorum, quàm κατὰ πρόληψιν, Græci articulis ſubiunctiuis vtuntur, ut ἀετοὶ διέπτησαν δύο, ὁ μὲν ἀπ' ἀνατολῶν ὁ δὲ ἀπὸ δυσμῶν, καὶ

τῶν ἀνθρώπων, οἱ μέν εἰσιν ἀγαθοὶ, οἱ δὲ πονηροὶ, καὶ τοῖν δυοῖν αἰάντοιν, ὁ μὲν Τελαμώνιος, ὁ δὲ Οἰλέως υἱὸς ἐγένετο. Nos uero aut pronominibus, aut nominibus, ut duæ Aquilæ deuolauerunt, hæc ab ortu ſolis, illa ab occaſu, uel altera ab ortu ſolis, altera ab occaſu, & hominum hi boni, illi mali ſunt. vel aliqui boni, aliqui mali ſunt. & duorum Aiacum hic Telamonius, ille Oilei filius fuit, vel alter Telamon, alter Oileis filius fuit.

In Prolepſi quinque eſſe plerunq; oportet, Cōgregationē, ut Reges: Parte*s*, ut Latinus, Turnus, Aeneas, Aſcanius: verbū, ut procedūt: partiū determinationes, vt Latinus, Turnus, ab una parte, Aeneas, Aſcanius, ab altera: ordo, ut præcedat cōgregatio, ut reges: ſequantur partes, vt Latinus, Turnus, & Aeneas, Aſcanius.

Eſt autem Prolepſis duplex. Explicita, in qua omnia inueniuntur quæ in Prolepſi eſſe oportet, vt equi concurrunt, hic a dextra, ille a ſiniſtra parte hippodromi. Implicita eſt, in qua tacetur aliquid, ut homines inuident alter alteri, deeſt & alter alteri. Item, alter alterius onera portate, deeſt & alter alterius, ut portate onera alter alterius, & alter alterius. hoc eſt, tu face onus portes illius, ille tuum. & apud Ouid. Alter in alterius iactantes lumina uultus, Quærebant taciti noſter ubi eſſet amor. Deeſt & alter in alterius.

Aliam eſſe Prolepſin dicit Diomedes, cum id quod poſterius accedit, ante tēpus adſcribitur, vt *Lauinia venit littora*. Lauinium enim non dum erat cum in Italiam venit Aeneas. Et apud Salluſtium. Montem ſacrum, atque Auentinum inſedit, qui mons ob hoc, quòd illum plebs inſederat, poſtea Sacer dictus eſt.

DE SYLLEPSI.

Syllepſis quę Latine conceptio, & cōprehenſio dici poteſt, eſt diuerſarum clauſularum uel per vnū verbū, vel per adiectiuum pluralis numeri cōglutinata cōcluſio, vt ſunt nobis mitia poma, Caſtaneæ molles, & preſſi copia lactis, id eſt poma mitia, caſtaneæ molles,

les,& copia lactis preſsi ſunt nobis, ut pluralis numerus concipiat ſingularem,ita tamen ut pluralis præcedat.nam aliter eſſet Zeugma. ut, Amaryllidi & lac,& caſtaneæ placuerunt.& Nihil ne te nocturnum præſidium palatii, nihil horum ora, vultusq. mouerunt? quod exemplum in Zeugmate ponit Diomedes,& hypozeugma appellat. Dices etiam per Syllepſin, Ferdinandus rex, & Eliſabeth Regina Hiſpaniæ, homines quã iuſtiſsimi Bethycam, quę Granata nunc dicitur, vrbem & maximam, & municiſſimam, & bellicoſiſſimam, opulentiſſimamq. decem ab ipſis annos obſeſſam, & nunquam antea a Chriſtianis debellatam, atque ideo ſummis laudibus, ſummoq. honore digniſſimi, anno a natiuitate IESV CHRISTI DEI Opti. Max. milleſimo quadringenteſimo nonageſimo ſecundo, quarto nonas Ianuarias expugnauerunt.

In Syllepſi quinque eſſe oportet, Dictionem concipientem, dictionem conceptam, coniunctionem, verbum, vel adiectiuum pluralis numeri,& quòd reſpondeatur dictioni concipienti, vt Rex,& Regina Hiſpaniæ principes optimi. dictio concipiens, Rex: concepta, Regina: adiectiuum pluralis numeri, optimi: coniunctio,& reſponſio adiectiui ad regem.

Quot ſunt ſpecies Syllepſeos? Septẽ. Eſt enim prima Syllepſis in genere, quæ fit cum maſculinũ genus cõcipit femininum & neutrũ. vt Rex, & Regina iuſtiſſimi: dominus,& mancipia pugnaces. Aut, cum femininũ cõcipit neutrũ, vt Hinc leges, & plebiſcita coactæ.

Secunda Syllepſis eſt in numero, cum pluralis numerus cõcipit ſingularem, vt milites,& imperator fortiſſime pugnauerunt.

Tertia Syllepſis eſt in perſona, nam prima & ſecunda perſona poſſunt concipere tertiam: neutram uero harum tertia. Ego enim & ille deambulamus, & tu,& ille deambulatis, dicimus. ille autem & ego deambulant, aut ille & tu deambulant, non dicimus. & quem-

admodum prima,& ſecunda poſſunt concipere tertiã, ita prima ſecundam:ſed non cõtra.nam ego,& tu deambulamus dicimus,non etiam deambulatis.

Quarta Syllepſis eſt in caſu,quæ fit cum nominatiuus comprehendit ablatiuum cum prępoſitione cum. vt Remo cum fratre Quirinus Iura dabunt, id eſt Quirinus, & frater Remus.

Quincta Syllepſis eſt indirecta,quæ fit quando verbum concordat cum ablatiuo cum præpoſitione cũ, & ablatiuus concipit nominatiuum, ut Hanc tecum genitor cunctis celebrabitur annis. & Iphitus, & Pelias mecum diuellimur inde.

Sexta Syllepſis eſt implicita,quæ fit quando demõſtratis mare,& femina per diſtributiuum, & partitiuũ nomen maſculini generis,comprehenditur etiam femina,ut Vterque horum eſt iuſtus.& apud Virgilium. Eſt mihi nanque domi pater & iuſta nouerca, Biſq. die numerant ambo pecus, alter & hœdos.alter,id eſt nouerca. Eodem modo nullus homo currit,eſt Syllepſis implicita,vbi nullus comprehendit etiam feminã. quare,qui dicunt,omnis homo currit,& nullus homo currit non eſſe contraria,errant,quoniam nullus complectitur etiam feminam in hac oratione, nullus homo currit: quemadmodum omnis,in ea quæ dicit,omnis homo currit.

Septima Syllepſis eſt in male cohærentibus, ſeu in improprie comprehenſis, quæ fit quando plura concipit verbum, ita tamen ut vni tantum conueniat, cetera uero improprie complectatur, ut apud Virgilium. Sacra manu,victosq. deos,paruumq. nepotem. Ipſe trahit.trahit licet nepotis tantũ ſit, tamen & ſuperiora concludit,ſed καταχρηστικῶς. Eadẽ eſt figura apud Homerum Ιλιάδος ι. ὡς δ᾽ ἄνεμοι δύο πόντον ὀρίνετον ἰχθυόεντα,βορέης, καὶ ζέφυρος,τώ,τε θρήκηθεν ἄητον.vt duo uenti piſcoſum mare concitant,Boreas,ac Zephyrus,qui ſpirant a Thracia. Vbi quod Boreæ tantum

tum eſt, zephyro quoque attribuit, qui flat ab Occaſu. Item Ιλιάδος τ. τὼ δὲ δύω σκάζοντε βάτην ἄρεος θεράποντε, Τυδείδης τε μενεπτόλεμος, καὶ δῖος Οδυσσεὺς, ἔγχει ἐρειδομένω· ἔτι γὰρ ἔχον ἕλκεα λυγρά. Duo autem claudicantes ibant miniſtri Martis, Tydidesq. bellicoſus, & diuus Vlyſſes, haſta firmantes greſſum: adhuc enim moleſta erant illis vlcera. Quod erat igitur Diomedis, Vlyſſi quoq; attribuit: ſolus enim Diomedes claudicabat, pedis plantam vulneratus. Vlyſſes autem in latere uulnus acceperat. Sunt fortaſſe & aliæ Syllepſeos ſpecies, ſed ego non plures ſeptem inueni, & ne has quidem quæſiuiſſem, niſi legiſſem apud Seruium. Sacra manu, uictosq. deos, paruumq. nepotem. Ipſe trahit, ſeptimam eſſe Syllepſin. & apud Fabium multas præſumptiones. Primam item, ſecundam, & tertiam reticentiam apud Donatum, & uſque ad ſextum Parelcon apud eundem. An autem aliter, atque ego ſcripſi, accipiantur Syllepſeos ſpecies, neſcio. ſic equidem tã diu ſentiam, donec, aut ipſe melius inuenero, aut ab alio didicero.

DE ZEVGMATE.

Zeugma, eſt unius verbi, vel adiectiui viciniori tam ſingularis, quàm pluralis numeri reſpondentis concluſio, ita coniuncta diuerſis, vt neceſſe ſit per ſupplementum ſingulis reſpondeatur, vt cæli & terra mouenda eſt, vel cæli mouendi ſunt & terra, id eſt cæli mouendi ſunt, & terra mouenda eſt. Item, Hebræi ſunt, & ego: id eſt ipſi Hebræi ſunt, & ego ſum Hebræus. Item, erraui ego & uos. id eſt ego erraui, & vos errastis. Et, nihil ne te nocturnũ præſidium palatii, nihil vrbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil concurſus bonorum omnium, nihil hic munitiſſimus ſenatus habendi locus, nihil horum ora, vultusq. mouerunt? id eſt præſidium mouit, vigiliæ mouerunt, timor populi mouit, bonorum concurſus mouit, munitiſſimus habendi ſenatus locus mouit, ora & uultus mouerunt.

Fabius συνεζευγμένον appellat, quod fieri dicit, cum vnum ad uerbum plures ſententiæ referuntur, quarũ vnaquæque deſideraret illud, ſi ſola poneretur. Volũt etiam eſſe zeugma cum remotiori verbum, adiectiuũ ue reſpondet, ſi ſit id, quod remotum eſt, numeri tantum ſingularis, vt ego, & tu, & præceptor erraui, id eſt ego erraui, & tu erraſti, & præceptor errauit. quẽ loquendi modum apud approbatos non memini legere.

Tribus autem modis fit zeugma, in perſona, ut non ego ſolum, ſed etiam tu erraſti præceptor. in genere, vt cæli & terra mouenda eſt. in numero, ut nihil ne te hic munitiſſimus ſenatus habendi locus, nihil horum hora, vultusq. mouerunt?

Quinque eſſe oportet in zeugmate, diuerſa ſubſtã tiua, vt cæli & terra. coniunctionem, ut &. verbum, adiectiuum ue tam ſingularis, quàm pluralis numeri, vt mouenda eſt. & quòd verbum, uel adiectiuum viciniori reſpondeat, ut cæli & terra mouenda eſt, uel cæli mouendi ſunt & terra.

In quo differt zeugma a Sylleps̃is? In zeugmate verbum, vel adiectiuum ita viciniori reſpondet, vt ſingulis poſtea reddendũ ſit, & tã ſingularis, quàm pluralis numeri eſſe poteſt. Per Sylleſpin vero contra. nam nec viciniori reſpondet, nec numeri eſſe ſingularis poteſt, nec ut ſingulis, vt in zeugmate reddatur oportet, ſed omnia ab vno verbo, uel adiectiuo cõcipiuntur, atque ideo Σύλληψις a Græcis, a noſtris conceptio appellatur. Dices enim per zeugma, Sociiſque, & rege recepto, & rege recepto & ſociis, & recepto rege & ſociis, & rege ſociiſq. receptis, id eſt rege recepto, & ſociis receptis. Item, Hic illius arma, hic currus fuit, & hic currus fuit & arma, & hic fuit currus & arma, & hic currus & arma fuerunt, id eſt hic currus fuit, & arma fuerunt. Per Sylleſpin uero, Sociiſq. & rege receptis. & hic illius arma, hic currus fuerunt. Illud autem Valerii libro primo, capite vltimo. De motu, & uoce

Deo-

Deorum immortalium humanis oculis, auribusq. per cepto. legendum eſt ut etiam antiqui haben t codices, De voce, & motu percepto. eſt enim Zeugma.

Quot ſunt ſpecies Zeugmatis? Tres, hyperzeugma, cum verbum proponitur. vt ſi erraui ego, & tu. Meſozeugma, cum interponitur, ut ſi ego erraui, & tu. Hypozeugma, cum poſtponitur, ut ſi ego, tu quoque erraſti.

DE SYNTHESI.

Syntheſis fit in vitio vocali, cum verbum uel adiectiuum diſcordat in voce ab eo, cui redditur, & concordat in ſignificato, vt pars in fruſtra ſecant, & gens armati.

Tria eſſe oportet in Syntheſi. vnum ſubiectum. verbum, vel adiectiuum. & quòd id ipſum verbũ, vel adiectiuum ita reſpondeat ſubiecto, ut ab eo diſcordet in voce, & concordet in ſignificato, ut anſer fœta.

Fit autem Syntheſis in genere tantum, in numero tantum, in genere & in numero ſimul. In genere tantum, vt Præneſte ſub ipſa. In Eunuchum ſuam, Centauro uehitur magna, In numero tantum. vt turba ruunt, Pars in fruſta ſecant. In numero & in genere ſimul, ut gens armati. turba proterui. Virg. Hic manus ob patriam pugnando vulnera paſſi.

DE ANTIPTOSI.

Antiptoſis fit cum caſus pro caſu ponitur, vt ſermonem quem audiuiſtis non eſt meus. ſermonem pro ſermo. Item. Populo ut placerent, quas feciſſet fabulas. fabulas pro fabulæ. Et Vrbem quam ſtatuo veſtra eſt. vrbem pro vrbs.

In Antiptoſi autem tria eſſe oportet. vnum ſubiectum, ut vrbem. vnũ verbum, ut eſt. & quòd caſus pro caſu ponatur, ut vrbe pro urbs. & nota produci pro in Antiptoſi, ſic enim ſcribitur Græce ἀντίπτωσις. eodem modo in monoprotum, diptotum, triptotum, & huiuſmodi penultima producitur.

DE

DE EVOCATIONE.

Euocatio fit cum prima perſona, vel ſecunda euocat ad ſe tertiam, vt ego Virgilius ſcribo, tu Cicero oras, nos homines erramus, uos pueri non legitis. Et Troes te miſeri ventis maria omnia vecti, Oramus. id eſt nos Troes oramus.

In Euocatione quattuor eſſe oportet, dictionē euocantem primæ, vel ſecundæ perſonæ. dictionem euocatam tertiæ perſonæ. verbum primæ, vel ſecundæ perſonæ. & abſentiam coniunctionis.

DE APPOSITIONE.

Appoſitio eſt immediata coniunctio ſubſtantiuorum cum alterum ponitur ad declarationem alterius, vt Ignauum fucos pecus a præſepibus arcent.

Tribus modis fit Appoſitio. reſtringendæ generalitatis gratia, vt animal equus currit. ad remouendam æquiuocationem, ut comedi canem piſcem. ad proprietatem attribuendam, ut Cæſar uir magno ingenio.

DE SYNECDOCHE.

Fit Synecdoche cum ponitur pars pro toto, ut Aethiops albus dentes, mulier trunca manum. fit etiam per uerba, ut expleri mentem nequit Dido. Item, doleo caput. cum vero ex uno plures intelligimus; ex parte totum, ex ſpecie genus, ex præcedentibus ſequentia, uel contra, eſt alia Synecdoche, quæ eſt ſignificatio pleni intellectus capax, cum plus, minus ve pronuntiat. Aut enim pars tota, parua de parte cognoſcitur, ut Puppesq. tuæ, pubesq. tuorum: a puppibus enim naues ſignificat, a pube uero iuuentutem omnem. Aut pars de toto, vt, ingens a uertice pontus In puppim ferit. non enim totum pelagus, ſed pars pelagi ferit in puppim. Item, fontemq. igneq. ferebant. In hac figura plurimum valet numerorum illa libertas, ut ait Fabius. nam & Liuius ſæpe ſic dicit. Romanus prœlio victor. & Virgilius. Hoſtis habet

bet muros. Idem. & armato milite complent. pro Romani uictores. hoſtis pro hoſtes. milite pro militibus. Et contra, Cicero ad Brutum, Populo, inquit, impoſuimus, & oratores uiſi ſumus. cum de ſe tantum loqueretur.

Tria eſſe oportet in Synecdoche, cum eſt figura conſtructionis totum, vt Aethiops. partem, quæ ſemper ſit caſus accuſatiui, ut denteis adiectiuũ, ut albus. Inuenitur etiam pars in ablatiuo, ut Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læſus.

Et notandum, quòd, cum dicimus, Oculos ſuffuſa nitenteis, & id genus per participium, non eſt Synecdoche, ſed Græca conſtructio.

ALDI MANVTII ROMANI INSTITVTIONVM GRAMMATICARVM

LIB. IIII.

IN TENVI re eſſe laborem hunc noſtrum, & ullis pompæ futuram gloriam, ut de ſe Terentianus ait, cum de litteris, & ſyllabis, ac metris ſcripturus eſſet, certo ſcio. ſed mihi tantummodo curæ eſt, quocunque poſſim modo, prodeſſe ſtudioſis bonarum litterarum. Quòd ſi nulla, aut perparua inde gloria, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ. Quam ob rem hoc libro quædam non inutilia de metricis pedibus primum perbreuiter, deinde de ſyllabarum quantitate, inde denuo de pedibus copioſius, poſtea de quibuſdam metrorum generibus ſcripturi ſumus. quibus abſolutis non nihil de accentibus, ac diſtinctionibus attingemus.

DE PEDE IN METRO.

Pes eſt ſublatio ac poſitio duarum, aut triũ, amplius ve

ue ſyllabarum ſpatio comprehenſa. dicitur autem pes in metro, quia pedis officio fungitur. ſicut enim corpora pedibus mouentur, ita metra ipſa cum ſcanduntur, quibuſdam quaſi pedibus incedere videntur. hinc etiã ſcandi dicuntur metra, quia tractando ſingulos metri cuiuſque pedes, veluti ſcalarum gradus uidemur aſcendere, ac gradatim viciſſim incedere mouẽdis pedibus. ſcanſionem præterea definiunt eſſe legitimam metri in ſingulos pedes diſtinctionem, & dimenſionem.

Ex pedibus, alii legitimi, alii nothi. legitimi ſunt, ex quibus maxime vnumquodque metrũ conſtat, ſuntq. metri cuiuſque proprii, & peculiares, ut ſpõdeus & dactylus in heroico. nothi uero qui rariſſime metrum ingrediuntur, ut anapæſtus, & proceleuſmaticus in eodẽ heroico.

Pedes omnes poeticos duodetriginta numero eſſe conſtat, ex quibus diſyllabi quattuor, triſyllabi octo, tetraſyllabi ſexdecim. Quoniam autem duobus ſignis, quæ Græce μακρὰ & βραχεῖα dicuntur, quantitas ſyllabę oſtenditur, ſciendum breuem ſyllabam hoc ſigno oſtendi υ, longam uero hoc –, quibus etiam ſinguli pedes notantur in hunc modum.

DE PEDIBVS DYSILLABIS.

Pyrrhichius conſtat ex duabus breuibus υ υ Dĕă.
Spondeus, ex duabus longis – – Mūſǣ.
Iambus, ex breui, & longa υ – Dĭēs.
Trochæus, ex longa, & breui – υ āldŭs.

DE TRISYLLABIS PEDIBVS.

Tribrachus ex tribus breuibus υ υ υ Dŏmĭnŭs.
Trimacrus ex tribus longis – – – Vīrtūtī.
Anapæſtus ex duabus breuibus, & longa
υ υ – Vĕnĕrī.

Dactylus

Dactylus, ex longa, & duabus breuibus
 –◡◡ Cārmĭnă.
Bacchīus, ex breui, & duabus longis
 ◡–– Quĭrīnō.
Palimbacchīus, ex duabus longis, & breui
 ––◡ Aūgūſtŭs.
Amphimacrus, vel creticus, ex extremis longis
 –◡– Dēmŏphōn.
Amphibrachus, ex extremis breuibus
 ◡–◡ ĕrāſmŭs.

DE TETRASYLLABIS PEDIBVS.

Proceleuſmaticus, ex quattuor breuibus
 ◡◡◡◡ ărĭĕtĕ.
Diſpondeus, ex quattuor longis
 –––– Fōrtūnātī.
Epitritus primus, ex iambo, & ſpondeo
 ◡––– Ărīſtārchō.
Epitritus ſecundus, ex trochæo, & ſpondeo
 –◡–– Ārchĭmēdēs.
Epitritus tertius ex ſpondeo, & iambo
 ––◡– Dēmōſthĕnēs.
Epitritus quartus ex ſpondeo, & trochæo
 –––◡ Mātūtīnŭs.
Pæon primus, ex trochæo, & pyrrhichio
 –◡◡◡ Lætĭtĭă.
Pæon ſecundus, ex iambo, & pyrrhichio
 ◡–◡◡ Hŏrātĭŭs.
Pæon tertius, ex pyrrhichio, & trochæo
 ◡◡–◡ ălĕāndĕr.
Pæon quartus, ex pyrrhichio, & iambo
 ◡◡◡– Cĕlĕrĭtās.
Antiſpaſtus, ex iambo, & trochæo
 ◡––◡ ălēxāndĕr.
Choriambus, ex trochæo, & iambo
 –◡◡– æthĕrĕō.

Ionicus

Ionicus a minore, ex pyrrhichio, & ſpondeo
    ∪∪– – Dĭŏmēdēs.
Ionicus a maiore, ex ſpondeo, & pyrrhichio
    – –∪∪ Pērtērrĭtŭs.
Diiambus, ex duobus iambis
    ∪–∪– Plătōnĭcī.
Ditrochæus, ex duobus trochæis
    –∪–∪ Dūlcĭŏră.

ΠΕΡΙ ΔΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Πυῤῥίχιος, ἐκ δύο βραχειῶν
    ∪∪ θεός.
Σπονδεῖος, ἐκ δύο μακρῶν
    – – ἥρως.
Ἴαμβος, ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς
    ∪– ἔρως.
Τροχαῖος, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας
    –∪ ἄλδος.

ΠΕΡΙ ΤΡΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ.

Τρίβραχυς, ἢ χορεῖος ἐκ τριῶν βραχειῶν
    ∪∪∪ πρίαμος.
Μολοττὸς, ἐκ τριῶν μακρῶν
    – – – ἡρώδης.
Ἀνάπαιστος, ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς
    ∪∪∪ ἑκάβη.
Δάκτυλος, ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν
    –∪∪ ἥλιος.
Βακχεῖος, ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν
    ∪– – ἀχιλλεύς.
Παλιμβάκχειος, ἐκ δύο μακρῶν καὶ βραχείας
    – –∪ ἥφαιστος.
Ἀμφίμακρος, ἐκ κρητικὸς τούτῳ ἐναντίος
    –∪– ἡγεμών.
Ἀμφίβραχυς, ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας
    ∪–∪ ἐρασμός.

ΠΕΡΙ ΤΕΤΡΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ποδων.

προκελευσματικὸς, ἐκ τεσσάρων βραχειῶν
υυυυ φιλόσοφος.
Διασπόνδειος, ἐκ τεσσάρων μακρῶν
– – – – ἡρακλείδης.
Επίτριτος πρῶτος, ἐκ μόνης πρώτης βραχείας
υ – – – ἀριστείδης.
Επίτριτος β, ἐκ μόνης δευτέρας βραχείας
– υ – – δημήτριος.
Επίτριτος γ, ἐκ μόνης τρίτης βραχείας
– – υ – δημοσθένης.
Επίτριτος δ, ἐκ μόνης τετάρτης βραχείας
– – – υ μισάνθρωπος.
παίων πρῶτος, ἐκ μόνης πρώτης μακρᾶς
– υυυ στησίχορος.
παίων β, ἐκ μόνης δευτέρας μακρᾶς
υ – υυ φιλόστρατος.
παίων γ, ἐκ μόνης δευτέρας μακρᾶς
υυ – υ κλεόβουλος.
παίων δ, ἐκ μόνης τετάρτης μακρᾶς
υυυ – δορίμεδων.
Αντίσπαστος, ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας
υ – – υ ἀλέξανδρος.
Χορίαμβος, ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, καὶ μακρῶν
– υυ – ἀφορίων.
Ιωνικὸς ἀπ' ἐλάσσονος, ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ δύο μακρῶν
υυ – – διομήδης.
Ιωνικὸς ἀπὸ μείζονος, ἐκ δύο μακρῶν, καὶ δύο βραχειῶν
– – υυ δημήτριος.
Δίιαμβος, ἐκ βραχείας μακρᾶς, καὶ βραχείας μακρᾶς
υ – υ – κορίνθιος.
Διτρόχαιος, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας. – υ – υ δημοφῶντα.

Ante quam de ſyllabarum quantitate ſcribere inci piamus, admonere uoluimus diſcipulos, ut litterarum diuiſiones

diuiſiones, ac diphthongos, & quidquid de litteris,& ſyllabis in primo harum inſtitutionum libro a nobis ſcriptum eſt,& ſæpe,& accurate legant. Nam quantũ inde emolumenti ſit futurum, ex his Quinctiliani uerbis licet cognoſcere. Nequis igitur tanquam parua faſtidiant Grãmatices elementa de litteris, non quia magnæ ſit operæ cõſonantes a uocalibus diſcernere, ipſasq. eas in ſemiuocalium numerum, mutarumq. partiri, ſed quia interiora uelut ſacri huius adeuntibus apparebit multa rerum ſubtilitas, quæ non modo acuere ingenia puerilia, ſed exercere altiſſimam quoque eruditionem, & ſcientiã poſſit. Hæc ille & vere, & docte, vt omnia. Sed iam de ipſa ſyllabarum quantitate tractemus: non ut a ante b, ante c, & huiuſmodi minutiores regulas doceamus (Id enim tum quia difficillimũ eſt regulis comprehendere, tum etiam quia perterrere potius, & confundere ingenia videtur, prætermittimus) ſed generales tantum regulas, & quæ facile teneri memoria poſſint, conſcribemus.

DE SYLLABIS.

Syllabarum aliæ breues, aliæ longæ, aliæ communes, quæ etiam ambiguę, & ancipites dicuntur. Breues ſunt, quæ correptam vocalem habent, & non deſinunt in duas conſonantes, vel in aliud, quod poſſit producere: longæ vero, quæ longam, & ſunt aut natura, aut poſitione: communes, quę vocalem habent ancipitẽ, hoc eſt, quæ & longa, & breuis eſſe in metro poteſt. nam in proſa oratione non itidem. de quibus ſuis locis abunde dicemus.

DE PRIMIS SYLLABIS.

Syllabæ omnes aut primum, aut medium, aut vltimum locum tenent. Qui in primo loco poſitę ſunt, octo cognoſcuntur modis, Poſitione, vocali ante alteram vocalem, deriuatione, compoſitione, præpoſitione, diphthongo, regula, exemplo.

Poſitione ſyllaba ſemper longa eſt. fit autem ſylla-

ba

ba poſitione longa modis ſeptem. Primo cũ correpta vocalis in duas definit conſonantes, ut, ēſt ĭn Carphatio Neptuni gurgite uates, ēſt in ſpondeũs. Altero, cum correpta vocalis excipitur a duabus conſonantibus, ut āgrĭcŏla incuruo terram molitus aratro. āgrĭcŏ, dactylus. Tertio, cum correpta vocalis definit in duplicem conſonantem. ut, Nōx ĕrăt, & terris animalia ſomnus habebat. nōx ĕrăt, dactylus. Quarto, ſi ſequens ſyllaba a duplici incipiat, ut, āxem hŭmĕro torquet ſtellis ardentibus aptum: āx hŭmĕ, dactylus. Quincto, ſi definit in conſonantem, & excipiatur ab i uel u non vocalibus, ut, āt Vĕnŭs obſcuro gradientes aere ſepſit. āt Vĕnŭs, dactylus. Et āb Iŏuĕ principium Muſæ. āb iŏuĕ, dactylus.

Sexto, cum correpta vocalis definit conſonantem, & ſequens item a conſonante incipit tam in eadem dictione, quàm in diuerſa. In eadem, ut, ārmă, vĭrumq. cano. ārmă uĭ, dactylus. In diuerſa, ut, āt Rēgina graui iam dudum ſaucia cura. āt rē, ſpondeus.

Septimo, ſi inter duas vocales i fuerit, uim habens duplicis conſonantis, vt Trōiă quē nunc ſtares. Idem etiam facit u in præteritis perfectis, ut amāui, replēui, petīui, audīui, & in deductis ab eis, ut amāuerā, replēuerā, petīuerā, audīuerā, & ſic in id genus ceteris. Notantur bĭiŭgus, & quadrĭiŭgus, & huiuſmodi, in quibus i conſonans inter duas vocales non facit poſitionem.

Notandum liquidas mutis ſubditas, nec non x duplicem, & s ſemiuocalem c p t mutis præpoſitam, in eadē poſſe dictione poſitionem facere. vt āgricola, rēpleo, cāpreolus, āxis, rēſtiti, rēſcii, rēſpui. In diuerſa uero non poſſe eas ex trochæo ſpondeum faceres, præter S mutis præpoſitam ſequente vocali uel natura uel poſitione longa, vt, ŭndē ſcire potes percūſsā ſpumat arena. Sed de his plura dicemus, vbi de communium ſyllabarum modis tractabimus. Quē tamen coniunctio ſæpe inuenitur producta apud Virgilium in principio

 ſecundi

ſecundi pedis, quòd uidetur factum poſitione mutæ, & liquidæ, quæ ſequuntur ſtatim in altera dictione, ut Lappæque tribŭlique, & Tribulaque trahĕæ'que. Et ſo teíſque flŭuïóſque vocò, & Terráſque tractúſque ma ris. Et, Drymóque Xānthoque, Ligeáque, Phyllodo-céque. quē tribŭ, quē trahĕ, quē flŭui, tres dactyli. quē trā, quē Xān, duo ſpondei. idque ad imitationem Græcorum. Heſiodus, δωτῶτε, προτῶτε, φέρουσά τε, δυναμένη τε, τē, πρῶ, ſpondeus. Homerus, οὐδ' ἄρ τ' αὐτὸς ἔην, θάνε δὲ ξανθὸς μελέαγρος. δē ξāν, ſpondeus. Idem, ἄργος τε, σπάρτη τε, καὶ εὐρυάγυια μυκήνη. τē, σπāρ ſpondeus. Idem εἴσατο δὲ φθογγὴν υἷι πριάμοιο πολίτῃ: δē φθōγ, ſpōdeus. Seruius autē ſuper eo verſu Aeneidos tertio, Liminaquē lāuruſq. dei: ſic ait, Quĕ, breuis eſt pro lōga poſita, quod hac ratione defenditur, aut quia omnia monoſyllaba ad artē non pertinent, & his licenter vti poſſumus: aut certe, quia omne μόριον, id eſt particula, quæ ſui ſubſtantiā non habet, membrū putatur ſuperioris orationis. quod ſi eſt Liminaque, qua ſi una pars orationis eſt. Poteſt etiā que, finalitatis ratione uel produci, uel corripi. Hæc Seruius. Sed & id potuit feciſſe Virg. Græcos imitatus, apud quos liquētes etiā aliquādo inueniuntur producere antecedentē breuem. Homerus πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν ἡρώων, αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν. τοūς δē. ſpondeus. Idem, ἱμερόεν κονάβιζε θεὸς δ' ὑπὸ μέλος ἄειδε. μēλὸς ᾰ, dactylus, ē producta ratione λ liquidæ. Theocritus, ἁδὺ μὲν ὁ μόσχος γαρύεται, ἁδὺ δὲ χ' ἁ βῶς, ἁδὺ δὲ χ' ἁ σύριγξ, χ' ὡ βωκόλος, ἁδὺ δὲ κὴγών. ōμō, ſpondeus producta prima ſequente μ, liquida. nec placet, ut legatur ἁ μόσχος feminine, tum quia ὁ μόσχος maſculine, quoſcunque vidimus, codices habent: tum etiam, quia in præcedenti Ecloga maſculine legitur, ἁδὺ δὲ χ' ὡ μόσχος γαρύεται, ἁδὺ δὲ χ' ἁ βώς. Id Perſius quoque videtur imitatus in illo Choliambo, Cantare credas pegaſeium mēlos, vbi mē

los

los producit primam ratione liquidæ. Quanquam Politianus in Miſcellaneis, Nectar, non melos legendum cenſet, tum quia ſic in antiquiſsimo codice ſcriptum legerit, tum etiam, quia non meminerit unquam legere apud Græcos *μέλος* prima producta. cui etiam accedit Iocundus Veronenſis homo accuratus, ac doctus, & qui non vrbes ſolum, ſed & prouincias peragrauit inueniendi, conferendiq. librorum gratia, eſt enim ſtudioſisſimus bonarum litterarum, & amantiſsimus antiquitatis, & propterea multa tulit, fecitq. ſenex, ſudauit, & alſit, multa etiam legit, multos libros, eoſdemq. caſtigatos nuper reportauit e Gallia, quos mihi, quæ hominis eſt erga ſtudioſos beneuolentia, imprimendos dedit. is in quibuſdam Perſii antiquis codicibus nectar legiſſe dicit, ad meq. unum attulit in membrana miræ antiquitatis, vbi ſcriptum eſt pegaſeium nectar, & ſupra ſcriptū minutioribus litteris, vel melos. Sed ſi, ut plurimi habent codices, mēlos legatur, non repugnat ſyllaba.

TERENTIANVS DE POSITIONE.

Syllaba prima breuis, quæcunque pedem generabit,
Longa fit a geminis quibus indita conſona uis eſt,
Seu pariter iunctæ, ſuberuntue in parte ſequenti,
Seu ſunt diuiſæ, finemque, caputq. tenentes.
Exemplis manifeſta magis reddenda videntur.
Pōſt quàm res, prior eſt iunctis adiuta duabus.
Subiectis æque fiet, cum dicimus āgros.
At tu ſume pedum, diuiſas cernis vtraſque.
Dactylon hæc eadem poterit toties dare forma
Quando breuem mediam, breuis æque tertia claudet.
NVNC ăgĕ, nĕſcĭō quis, nec non & bĕlgĭcă collo.
Vda etiam quocunque loco ſeu ſubdita detur,
Libera ſeu, verbo quaſi conſona curret in uno.
ĂRMĂ, vĭrūmquĕ cănō, dūris ăgreſtibus ārmă.
Si ſit longa prior, mox hanc correpta ſequatur.
Vocalis verbi pariter cum fine reſiſtens.

S 2 Syl-

Syllabaq. adiaceat geminis exorta ſonoris,
Non ſemper videas ſpondeon poſſe creari,
Quia mutas ita coniungi natura recuſat,
Vt pariter poni poſſint in parte ſequenti,
Vdas nec poſſis vnquam præponere mutis,
Nec tempus præſtant vdæ cum ſubiiciuntur
Nominis in capite, aut verbi: Supereſt igitur quid?
Vt ſint diuiſæ, ſubduntur quando Trochæo,
Vnam detineat ſequitur qua ſyllaba primam,
Atque ita vocalis ſuperet non ſola trochæo,
Altera ſuccedat, qua proximus exoritur pes,
Et quīs cuique dolor victo, quæ gloria palmæ.
Poſtquām res Aſiæ, geminum hoc exemplar habebis.
Ergo ut vocalis remanens in fine trochæi,
Et verbi finem faciat ſpondeon & edat,
Vnicus efficiet caſus, ſi, qui ſequitur pes,
Naſcatur certis, quas debet habere, ſonoris,
Dum caput obtineat fortiſsima littera verbi.

DE VOCALI ANTE ALTERAM VOCALEM.

Vocalis ante alteram vocalem in latinis dictionibus ſemper fere corripitur. Virgilius, Māgnă lŭes commiſſa tibi. Idem, Sūm pĭŭs Ænēās. Idem, fŭĭmūs Troēs, fŭĭt Ilium. In græcis vero nominibus ſæpe inuenitur producta. Virgilius, Pīĕrĭdes vos hæc facietis maxima Gallo, Dicite Pīĕrĭdes. Dīă Cămilla, Aegle Nāĭădum pulcherrima. Heſiodus, *μοῦσαι πιερίηθεν. πῑέρῐ*, dactylus. Homerus, *δῖος ὀδυσσεύς. δῖος ἀχιλλεύς. δῖος ὀρέστης. εἰς ἅλα δῖαν. δῖος ὁ δῖος ἁ δῖος ὀ*, tres dactyli: *δῖαν* trochæus. Theocritus, *καὶ νύμφαν ἄκρηβος ἐὼν ἔτι παῖδα γαμεῖν. παῖδα* dactylus. Sic āer, īapetus, īapetionides, Lāodamia, īo, Lāertes, Thȳas, pīerus, & alia id genus multa producunt primam, quia græca ſunt. *ἀήρ. ἰάπετος. ἰαπετιονίδης. λαοδάμεια. ἰώ. λαέρτης. θύας, πίερος.* Notandum fī in fio produci. Martialis, Eſſe vides lignum, ferues niſi lumina, fīĕt De candelabro magna lucerna tibi. Iuuenalis, Sic fīunt octo mariti.

ti. Niſi cum poſt e ſequitur r, tunc enim corripītur ſi. Iuuenalis, Quīd fieri non poſſe putes.

DE PRIMIS SYLLABIS DERIVATIONE COGNOSCENDIS.

Detiuatiui tanta eſt ſyllaba, quanta & primitiui. ămor corripit primam, quia deriuatur ab ămo, cuius etiam prima corripitur. Virgilius, Nymphæ nōſtĕr ămor Libethrides. Idem, & me Phœbūs ămat. Sed hic modus habet exceptiones duas, Quarum prima eſt, A breuibus deducta primam producunt, Vox uōcis, a vŏco, Lex lēgis, a lĕgo. Sēdes, a sĕdeo. Rēgula, & rex rēgis, a rĕgo. Tēgula, a tĕgo. Lāterna, a lăteo. Sǣculum, a sĕquor, vel ut alii, a ſene. Vōmer, a vŏmo. Iūmentum, a iŭuo. Vēna, a uĕnio. Pētus, a pĕto. Fōmes & fōmentum, a fŏueo. Rēmus, rēmex i rēmigium, a rĕmeo. Rāpum, a răpio. Vīres, a vĭreo. Mōbilis, a mŏueo. Iūnior, a iŭuenis. Vītupero, a vĭtium, quod a vīto. Hūmanus, hūmor, ab hŭmus. Iōcundus a iŏcus: uel ſi per u placet ſcribere, a iŭuo. Bīnus, a bĭs. Nōnus, a nŏuē. Dēnus, a dĕcem. Vīginti, a bĭs decem. Brāchium a βρᾰχύς. Cēpa, uel a κέφαλη, uel a căput. Tōtus, a tŏt. Trīnus, a trĭbus. ītalia, ab ἴταλός. Mācero, a măcer. Nēquam, a nĕqueo. Sēcius, a sĕcus. Cēritus, a Cĕres. Pēdor, a pĕde. Fēralis, a fĕro fers. Iūgerum, a iŭgo. Grādiuus, a grădu. Rēte, a rĕtineo.

Secunda eſt, A longis deducta primam corripiunt, Dux dŭcis, a dūco. Dĭcax, maledĭcus, cauſidĭcus, a dīco. ărena, & ăriſta ab āreo. Lŭcerna, a lūceo. fĭdes, a fīo, & dicitur ut fiat quod dictum eſt. perfĭdus, a fīdo. Stăbulum, & ſtăbilis, a ſtō. Tĭtulus, a tūtando nam tutulus antiquis. Mănus, a māno. Sŏpor, a sōpio, Dĭſertus, a dīſſero. Frăgor, & frăgilis, a frāngo. Vădum, a vādo. Nŏto, a nōtu. Năto, a nātu. Vĭr uĭri, a uīs. Mămilla, a māmma. Sĭquidem, a sī, & quidem. Bŭbulcus, a būbus. Sĭgillum, a sīgnum. Pŏſui, a pōno. Gĕnui, a gīgno. Tĭgillus, a tīgnum. Strĭgilis, a ſtrīngo. Fărina,

 a fārre.

a fārre. ōfella, ab ōffa. Sāgax, a sāga. ācerbus, ab ācer adiectiuo. Lōtium, a lōtu. Fătuus, a fātu. Cūrulis, a cūrru. Līgŭla, a līngua. Martialis, Quamuis mē līgŭlam dicant equitesq. patresque, Dicor ab indoctis lingula grammaticis. Vitium a uīto. ōdium, ab ōdi.

DE PRIMIS SYLLABIS COMPOSITIONE COGNOSCENDIS.

Compoſitio ſyllabarum quantitatem demonſtrat accentu. nam ſi neſcias in potens & pĭus quanta ſit prima, cognoſces ex compoſitis impŏtens, atque impius eſſe breuem, quod oſtendit accētus in antepenultima, quia in polyſyllabis dictionibus apud Latinos, ſi penultima breuis fuerit, accentus in antepenultima eſſe debet, qui locus eſt acuti duntaxat. in ămo igitur, & lĕgo lĕgis cognoſces primam eſſe breuem, ex adămo, deămo, perămo, redămo, perlĕgo, relĕgo, quoniam acuunt antepenultimam. Contra Sōlor, Clāmo Lēgo, lēgas ſi componantur, penultima longa pronuntianda ſunt, ut conſōllor, exclāmo, relēgo, allēgo, quod oſtēdit accentus in penultima, quia ſi penultima longa fuerit vel poſitu, vel natura, in ea eſſe accentus debet aut acutus, aut circunflexus, exceptis quibuſdam perpaucis dictionibus, quæ in vltima accentum habent, vt dicemus in hoc eodem libro, cum de accentibus tractabimus. Nā quanta eſt ſimplicis ſyllaba, tanta & compoſiti eſſe debet, præter innŭba, pronŭba, deiĕro, peiĕro, cognĭtus, agnĭtus, inſĭo, ſuffĭo, maledĭcus, cauſĭdicus penultima correpta, a nūbo, iūro, nōtum, fīo, dīco, quæ primam producunt. Notatur ſemisōpitus antepenultima breui, quæ in sōpitus longa eſt. Ouidius, Theſea preſumit sēmĭsōpita manus. Virgilius, Hunc ego sōpītum ſomno. Ambĭtus præterea penultimam producit. Ouidius, Iuſsit & āmbītæ circumdăre littora terræ. ad differentiam nominis āmbĭtūs. Lucanus, Letalisq. āmbĭtūs vrbis. ſic comītium antepenultimam producit ex con & ĭtūm compoſitum, & Conuītium

tium,ex con & uitium. quanquam alii a vocibus quaſi conuotium: alii a vicis, in quibus primo habitum eſt, dictum conuitium tradunt. quòd ſi eſt, per c ſcribendum eſt.

DE PRIMIS SYLLABIS PRAEPOSITIONE COGNOSCENDIS.

Præpoſitiõe cognoſcitur ſyllaba modis ſex. Primo, Præpoſitione quanta eſt in appoſitione, tanta etiã in cõpoſitione eſſe debet. vt in hoſtẽ, inermis: sub Ilio alto, subigit. Secundo ab, ad, ob, ſub, in, re, con, cũ iacio cõpoſita producuntur, ut ābiicio, ādiicio, ōbiicio, sūbiicio, rēiicio, cōniicio, a in i mutata, ſicuti fit in uerbis in ſilio, incipio. Virg. Rĕiicĕ, ne maculis infuſcet vellera pullis. Idẽ, Quantum uere nouo viridis ſe sūbiĭcit alnus. Idẽ, Eripe me his inuicte malis, aut tu mihi terrã iniĭcĕ. Illud autem eiuſdem, Tityre paſcentes a flumine rĕicĕ căpellas, rĕ correpta in rĕicĕ, factum eſt abiectione alterius i, ut fiat proceleumaticus rĕicĕ că. Quotieſcunque igitur huiuſmodi præpoſitiones cum verbo iacio cõpoſitæ corripiuntur, fit abiectione alterius i, ut apud Lucanũ, Cur ŏbĭcis Magno tumulũ. Statius, Tēla manũ, rĕĭcitq. canes. Silius, Arietat in primōs, ŏbĭcitq. immania mẽbra. Quòd aũt non cõponantur ab icio ſeu ico, (vtrunque enim verbum legitur apud grãmaticos) ſed ab iacio, oſtẽdit præteritũ in eci, vt rēieci, īnieci, sūbieci. (Nã ab icio, ſeu ico, cõpoſita, reici, ĭnieci, sūbieci facerẽt, quod nuſquã legitur.) Vir. Strepitusq. Acherontis auari sūbiēcit pedibus. Teren. inieci ſcrupulũ. Prætereа non liceret eas unquã producere, cũ fere ſemp producãtur poſitione. Obiices etiã & ſubiices gemino ii debere ſcribi ait Gellius ſuper eo Virgilii uerſu, Qua ui maria alta tumeſcant obiicibus ruptis. Tertio, E, de, præ, ſe, in compoſitione producuntur, ut ēdiſco, dēdoceo, prǣfero, sēduco. niſi interdũ ſequẽte uocali, ut apud Virg. ūndă dĕhiſcẽs & ſudibūſuĕ prǣuſtis. & Dõnă dehinc auro grauia. Notãdũ prēmo,

prĕcor, deprĕcor,prĕces,interprĕs, interprĕtor, prĕtium, prehendo, comprĕhendo, vnde per ſynæreſin prendo, comprendo, non eſſe, a præ præpoſitione, & propterea corripi. Quarto, Di,vbique producitur,vt dīduco. præterquam in dĭrimo,& dĭſertus. Virgilius, Dixitque, & prœlia vōcĕ dĭremit. Horatius, Fecundi calices quem non fecērĕ dĭſertum? Quincto,Prō, ſemper producitur,ut,Prō dulci Aſcanio veniat. Et ſuper Garamantas,& Indos Prōferĕt imperium. Excipiuntur, Prŏcella prŏfugus, prŏteruus, prŏnepos, prŏficiſcor, prŏcuro, prŏpero,prŏfecto, prŏfundo, prŏfanus,prŏfundum,prŏfiteor,prŏfeſſus, prŏpago,prŏfuſus, prŏpino, prŏfugio. Virgilius, Creberq. prŏcellis Africus. Idem, Italiam fatō prŏfugus Lauinia venit. Idem,Imperium DidoTyria regit ūrbĕ prŏfecta. Ouidius, Riſit,& his inquit facito mea tēlă prŏcures. Idē Solaque formoſam cūlpă prŏfeſſa facit. Item,ſi componantur cum dictione incipiente a vocali. Virgilius, Oramūs,prŏhĭbe infandos a nauibus igneis.Prŏpheta corripitur,quia Græcum eſt,προφήτης. Sexto, Rĕ vbique corripitur,vt Fertquĕ,rĕfertq. ſoror.Excipitur refert cum diſtare, aut intereſſe ſignificat. Iuuenalis, Quid refert dictis ignoſcat Mucius,an non? nec mirū tunc produci,non enim a re præpoſitione,ſed nomine componitur. Repperi,reppuli, rettuli, relligio, relliquiæ in metro gemina ſcribenda ſunt conſonante, vt re breuis præpoſitio.poſitu intendatur.In proſa vero oratione nō itidem. Inueniuntur etiam redduco & rellatus,re poſitione producere. Horatius, Dii tibi dent capta clāſſem rēddŭcere Troia. Lucretius, Rēddūcit Venus,ēt reddūctă Dædala tellus. Terentius in Phormione, Quod ab illo allatum eſt, ſibi eſſe īd rēllatum putet. ubi Donatus ait,Et geminauit ll, ut Relliquias Danăum.eſt enim ſenarius iambicus.Lucretius,Id rurſum cæli rēllatum membra receptāt.Sic puto,littera, littus, quattuor, terra in metro gemināt cōſonantes,

vt

vt producant primam poſitione, quæ naturaliter breuis eſt. nam in līttera, uel a līno liui litū, uel quaſi legitera dicta ſit, quia legenti iter præbeat, lĭ breuis eſt. Lĭtus a lĭtando dicitur, quòd corripit primam. Quătuor ſimplici t debere ſcribi oſtēdit quăter ab eo aduerbiū. Virgilius, o tĕrquĕ, quătérq. beati. Tĕra a tĕrēdo dicta eſt, prima correpta. Quamobrē in proſa oratione, ſimplici, meo iudicio, cōſonante ſcribenda ſunt quattuor hæc, līttera, lĭtus, tĕra, quăttuor, vt præſeferāt a breuibus deducta eſſe, etſi omnes fere aliter ſentiant. qui error hinc ortus eſt, quia, cum in carmine geminent conſonantem, idem etiam in proſa faciendum exiſtimant. Adde quòd in augurum libris tĕra ſimplici r ſcribi ſolebat.

DE PRIMIS SYLLABIS DIPHTHONGO COGNOSCENDIS.

Diphthongo ſyllaba longa eſt ſemper. Virgilius, Phœbĕ grăuẽs Troiæ ſemper miſerate labores. Idem, Siquis mihi paruulus āulā luderet ǣnēas. Idem, āudĭit eūrōtas, iuſsitq. ediſcere lāurōs. Interdum vero ſequēte vocali corripitur, ut præ̆uro, præ̆eo. Qua de re multa dicturi ſumus in communium ſyllabarum modis.

DE PRIMIS SYLLABIS REGVLA COGNOSCENDIS.

Regula cognoſci poſſunt primæ ſyllabæ modis ſeptem. Primo, omne præteritum diſyllabum producit primam. ut ēmi lēgi lāui fōui. præter bĭbi, a bibo. Dĕdi, a do. Fĭdi, a findo. Scĭdi, a ſcindo. Stĕti, a ſto. Tŭli, a tollo, cum ſuis compoſitis. Quæ duobus his tribrachis comprehenduntur, ut facilius memoria teneri poſſint, Bĭ Dĕ Fĭ Scĭ Stĕ Tŭ. Fūi autem, & rūi, & ſimilia, quia vocalem ante vocalem habent, corripiunt primam, vt ſupra diximus. Illud hoc loco nolui prętérire, diſyllaba præterita deo producere primam, ne minorum tēporum ſit præteritum, quàm præſens, quod rariſſime inuenitur, Priſciano auctore. Debet enim præteritum

vel pluriũm temporum eſſe, quàm præſens, ut lĕgo, lēgi: vel totidem, ut uĕnĭō uēnī. Pauciorum autem rariſſimè inuenitur, ut fĭndō fĭdī, Scĭndō ſcĭdī. Virg. Dĭffĭdit, & multa porrectum oſtendit arena. Luc. Qua mare tellurē ſubitis aut obruit undis, aut ſcĭdĭt. Mart. ūnguĕntūm fătĕōr bŏnūm dĕdĭſtī Cōnuĭuīs hĕrĕ, sēd nihĭl ſcĭdĭſtī. Antiqui etiam ſcicidi protulerunt. Ennius in Menalippa, vt Priſcianus citat. Cum ſaxum ſciciderit. Langueo & liqueo, langui & licui pares habēt in præſenti, & in præterito ſyllabas. Corripiunt enim penultimam præteriti, idq. vſus comprobat. Ouid. Impoſito fratri moribunda relangŭit ore. Idem Nectare corpus dēlĭcŭit. Idem, Dēlĭcŭit, ſtagnumq. ſuo de nomine fecit.

Secundo, præterita geminantiã, primam corripiũt, ut cĕcĭdi a cădo cecīdi a cædo. pĕpendi, tĕtendi, tŏtondi, mŏmordi, pĕpĕri fĕfelli, tŭtŭdi, tĕtĭgi, pŭpŭgi, & ſimilia, a pendo, tendo, tondeo, mordeo, pario, fallo, tondo, tango, pungo, diſco. Et notãdum, compoſita ſeruare ſimplicium tempora, ut cădo cĕcĭdi, concĭdo concĭdi, occĭdo occĭdi, penultima correpta. cædo cecīdi, cõcīdo cõcīdi, occīdo occīdi, penultima producta. Antiquiſſimi tamen a tundo compoſitum præteritum etiã producebant, ne a præſenti temporibus uinceretur. Ennius ut Priſcianus citat, Viroſq. valentes Cōntūdit crudelis hiems. Nam hic corripuit, Inſit o ciues quæ me fortuna fero ſic Cōntūdit, indigno bello confecit acerbo. Sed huiuſmodi a tundo præteritum non memini legere, niſi correpta tũ ſyllaba. Virgilius, & lapſa ancilia cælo ēxtŭdĕrat. Horat. Quod regum tumidas cōntŭdĕrit minas. Idẽ, Non auſpicatos cōntŭdĭt impetus. cōntŭdĕrit choriambus. cōntŭdit dactylus.

Tertio, omne ſupinum diſyllabum producit primã, ut mōtum, crētum, lātum. præter a queo quiui quĭtum. Terentius, Nām cūm cŏmprēſſa'ſt nātā, fōrmā in tĕnĕbrīs nōſcī nōn quĭtā'ſt. quĭtā'ſt, iambus.

eſt

eſt enim quaternarius iambicus. A ſino ſiui ſĭtum. Virgilius, Sed te uĭctă ſĭtu. A cieo cies ciui, cĭtum. Stathius, ēxcĭtūs & longam pridem indignantia pacem. Corda tumor. Nam a cio cis quartæ, producitur ci. Virgilius, ēxcītum ruit ād pōrtum. A ſero ſeui sătum. Ouidius, Sōlĕ sătus Phaeton. A lino liui lĭtum. Virgilius, Et paribūs lĭtă corpora guttis. Ab eo iui ĭtum. Idem, Mōrte ŏbĭta. A Do dedi dătum. Idem, Hoc mihi sōrtĕ dătum. A Reor, rătum. Idem, Nos abiīſsĕ răti. A Ruo rui rŭtum. Ouidius, Dīrŭtă marte tuo. Quæ ut facilius teneri memoria poſſint, comprehendi quatuor pyrrhichiis, & ſyllaba, ſic, Qui Si, Ci Sa, Li I, Da Ra, Ru. Sunt qui addunt, A ſto ſteti ſtatum. Quod tamen producitur ſecundum Priſcianum. Sic enim præcepit, Stĕti uero Stātum ſupinum penultima producta debet facere. Vnde Lucanus in ſecundo, Cōnſtātuta fides ſuperum. Deinde addit, Eſt tamen in hoc quoque notandum, quòd nomina ab eo deriuata ă penultimam corripiunt, & antepenultimam, vt Stătus ſtăta ſtătum. Stăbilis. Lucanus in x, Quōrūm ſtătă tempora flatus. Idem in ii, Quam non ē ſtăbili. Hæc ille. Notandum præterea a Statum compoſita, i penultimam corripere, aſtĭtum, præſtĭtum, conſtĭtum, a vero producere, Aſtātum, præſtātum, conſtātum, tanquam illa a Stĕti, ſtĭtum, hæc a Stāui ſtātum veniant. Quemadmodum a Sonŭi Sonĭtum, a Sonāui Sonātum. licet Staui præterito, & Stītum ſupino non vtamur.

Quarto, Quanta eſt præſentis prima ſyllaba, Quāta item præteriti perfecti, ac ſupini, tanta etiam eorū eſt; quæ ab illis naſcuntur. Sed notandum quinque hæc producere. Dē a Do das, Dēmus, dētis, Dētur, dēmur, dēmini: Dă uero tam penultimam, quàm antepenultimam vbique corripere, Dămus, dătis, dăris, dăre, dătur. Dămur, Dăbam, Dăbar, Dăbo, Dăbor, Dăte, Dăto, Dărē, Dărer, Dătus, Dăturus, Dător, id quod

manife-

manifeſtius accentu, qui in antepenultima eſt compoſita oſtẽdũt, circumdămus, circumdăbam, circumdăbo, circumdăte, circumdăre, circumdătus, ſic peſſundămus, peſſundăbam, peſſundăbo, peſſundăre. Genui, genitum, & poſui, poſitum cum deductis, primam corripiunt, etſi gigno, & pono producunt.

Quincto. propriorũ nominum primæ, & mediæ ſyllabæ ponuntur indifferenter, vbi non fuerit certa regula, aut ſi non aliter eis poetæ approbati vſi fuerint.

Sexto. Bĭ & Trĭ in compoſitione corripiuntur, Bĭuium, Bĭmater, Bĭdens, Bĭceps. Triuium, Tricorpor, Trĭdens, Trĭcuſpis.

Septimo. Dictiones per ſynæreſin, aut craſin producuntur, ut Nīl a nihil. Mī, a Mĭhi, Cōgo, a Cŏăgo, Phæthōn, a Phăĕthon. Nam detrimentum litteræ, ſyllabæue, productione compenſatur.

DE PRIMIS SYLLABIS COGNOSCENDIS EXEMPLO.

Exemplo cognoſcuntur primæ ſyllabæ, ſi deficiente regula, ad approbatos poetas confugiamus. vt ſi neſcias in Pecus atque Apis quanta ſit prima, ſcies eſſe breuem ex approbato aliquo, vt ex illo Virgilii, Quis cultus habendo Sīt pĕcŏri, ātque ăpĭbus quanta experientia parcis. Eodem modo, Si neſcias quanta ſit iu in Iuniperus, & fru in Fruges, cognoſces eſſe longam ex illo Virgilii, Iūnĭpĕri grauis vmbra, nocent & frūgĭbŭs vmbræ. Tenendi ſunt igitur memoria quamplurimi optimorum poetarum verſus, vt Virgilii, Horatii, Ouidii & aliorũ illuſtrium, ad quos recurramus, ut quẽadmodũ illi vſi fuerint ſyllabis, & nos vtamur. Et quoniam infinitum prope eſſet, quas ſemper aut corripuerint, aut produxerint poetæ, colligere, eas tantum, quibus indifferẽter vſi inueniuntur, quotquot potuimus, hic ſubiunximus. hæ vero ſunt, Britannus, Bithynus, Cacus, Coſyra, Crathis, Criticus, Curetes, Diana, Fidenæ, Gradiuus, Hinnulus, Hymen, Italus, Lycas, Li-

quor,

quor, Liquidus, Orion, Obicio, Obiicio, Pachinus, Palatia, Propago, Pyrene, Procuro, Profundo, Propino, Rubigo, Rutilius, Rudo, Reduco, redduco, Relatus, rellatus, Reperi, repperi, Retuli, rettuli, Repuli, reppuli, Reiicio, Sychæus, Sicani: ſed hæc primam ſyllabam indifferentem habere inueniuntur: mediam vero hæc, Aegeon, Bebryces, Bathauı̆, Cybele, Cyane, Connubium, Cōtudi, Ficedula, Lecythus, Malea, Orionis, Porſena, Porſenna, Pharſalia, Syphacem. Id ita eſſe oſtendatur approbatorum exemplis.

PRIMARVM SYLLABARVM COMMVNIVM AVCTORITATES.

Et penitus toto diuiſos ōrbĕ Britannos. Virg.
Nam quid Brītānnis cælum differre putamus? Lucr.
Quãquam & Capadoces faciant equitesquĕ Bĭthyni.
Iuuen.
Bīthy̆no, Phrygioue ſatũ, ſed quẽ ſua noto. Val. flac.
Hīs Că cŭs horrendũ Tiberino gurgite monſtrũ. Oui.
Cācŭs ăuentinæ timor, atque infamia ſiluæ. Idem.
Fertilis eſt Melite ſterili vicīnă Cŏſyræ. Idem.
Et bellare Tabas docilīs, Cōſyraq. parua. Sil.
Huc Licus, huc Sagaris, Peneuſque, Hiſpanīſquĕ, Crăthisque.
Ouid.
Crāthĭs, ĕt hinc Sybaris veſtris cõterminus oris. Idẽ.
ũt Crĭtĭci dicunt, leuiter curare uidetur. Hor.
Aequalis liber eſt Crītĭcĕ qui malus eſt. alii tamẽ Cretice.
Illic bellaci confiſus gẽntĕ Cŭretum. Mar.
Celme Ioui, largoq. ſatōs Cūretas ab imbri. Lucan.
Tergeminamq. Hecatẽ, tria virginis ōră Dĭanæ. Ouid.
Exercēt Diana choros, quam mille ſecutæ. Virg.
Hi tibi Nomētum, & Gabios, vrbēmquĕ Fidenã. Idem.
Viuat Fīdēnis, & agello cedo paterno. Idẽ.
Et genus a magno ducentem fōrtĕ Grădiuo. Iuue.
Grādīuumq. patrem, Geticis qui præſidet aruis. Ouid.
ātque Hĭnŭli pellis totos operibat amantes. Virg.
Prop.

Vitas

Vitas Hinŭlĕē me ſimilis Cloe. Hor.
Hy̆mĕn o Hymenæ ĕ Hy̆mē, ades o Hymenææ. Cat.
Hinc Auguſtus agēns italos in prœlia Cæſar. Virg.
Coniecto ſternit iaculo, volat ītălă Cornus. Idem.
Fiet vti cibus omnis & aridus ēt lĭquŏr ipſe. Lucr.
Pondus vti ſaxis color ignis, lĭquŏr ăquarum. Idem.
Craſſaq. coueniūnt lĭquĭdīs, & lĭquĭdă craſſis. Idem.
Īndĕ Ly̆cam ferit exectum iam matre peremp ta. Vir.
Protinus Antæum, ēt Ly̆că prima agmina Turni. Idē.
Cum ſubito aſſurgens fluctu nimbōsŭs ŏrion. Idem.
Enſifer ōrīon æquore merſus erit. Ouid.
Cūr obĭcis Magno tumulum, maneſq. vagātes. Luc.
Ōbĭĭcĭunt portas tamen, & præcepta faceſſuut. Virg.
Præſtat Trinacrii metas luſtrārĕ Pāchini Virg.
E quibus imbriferos verſūs Pāchinus ad auſtros. Oui.
Haud metuam magni dīxīſſĕ pălatia cæli. Idem.
Quam tanti fuerit cadere, ūt pălatia cernas. Sil.
Siluarumq. aliæ flexos prōpāginis arcus. Geor. 2
Ēſſe ſinent nimium uobis Rōmānă prōpago. Virg. 6
Nō ſine me eſt tibi partus honos tua bēllă Py̆rene. Ti.
Nubiferæ colles, atque aeriām Py̆renen. Luc.
Riſit & his inquit facito mea tēlă prŏcures. Ouid.
Prōcūrate uiri, & pugnam ſperate parati. Virg.
Impia dementis vulgi, & vix tōtă prŏfudit. Sil.
Has poſtquam mæſtō prōfudit pectore voces. Cat.
Hiſcere, tanquam habeas tria nomina, qūandŏ prŏpinat. Iuue.
Cenat, prōpīnat, poſcit, negat, innuit, una eſt. Mart.
Vteris ore aliter, nimĭa quĕ rūbigine captus. Idem.
Exeſa inuenies ſcabrā rūbigine pila. Virg.
Solaq. colminibūs fĕrali carmine bubo. Virg.
Hanc quia iuxta ferunt, dixērĕ fĕralia lucem. Ouid.
Et graue magnanimi robur mīrārĕ Rūtĭlī. Ouid.
Famæ Rūtĭlĭum ſuæ relinquas. Mart.
Vincla recuſantum, & ſera ſub nŏctĕ rŭdentū. Virg.
Findor, ut Archadiæ pecuaria rūdĕrĕ dicas. Perſ.

Eiectam claſſem, ſocios à mōrtē rĕduxi. Virg.
Rĕddūcit Venus, & rēddūctum Dædala tellus. Lucr.
Eſſe fidem, digitis ad fontem ſæpē rĕlatis. Ouid.
Id rurſum cæli rĕlatum membra receptant. Lucr.
Quod ab ipſo allatu'eſt, ſibi eſſe id rēllatū putet. Ter.
Atqui condiderat, poſtquam non rĕppĕrit aurum. Auſon.

Aptauit collo quēm rĕpĕrit laqueum.
Quæque ferōs rĕpŭli dōctis medicatibus ignes. Oui.
Rĕpŭlit a Lybicis immenſum ſyrtibus æquor. Lucr.
Tytire paſcentes a flumine rĕicē căpellas. Virg.
Rĕicē ne maculis infuſcet vellera pullis. Idem.
Anna (fatebor enim) miſeri poſt fată Sȳchæi. Idem.
Huic coniūx Sȳchæus erat ditiſsimus agri. Idem.
Fida reor fraterna Erycis, portūſq. Sĭcanos. Idem.
Sīcāno prætenta sĭnu iacet inſula contra. Idem.

MEDIARVM SYLLABARVM
communium auctoritates.

Hæc centum gemini ſtrictōs Aegæōnis enſes. Claud.
Aeæōnă sŭis immania terga lacertis. Ouid.
Bēbrȳcis & Scythici procul inclemētia ſacri. Val. fla.
Poſſeſſus Baccho ſæua Bebrȳcis in aulă. Sil.
Vagionēs, Băthăuiq. truces, quos ære recuruo. Luc.
Hic petit Euphratē iuuenis domitiq. Bathāuī. Iuue.
Hinc viduæ Cȳbēles, illinc ſacraria Veſtæ. Mart.
Vel tu quæ tardam mouiſti funē Cybēllēn. Pro.
Cōnnŭbĭo iungam ſtabili, propriamq. dicabo. Virg.
Cuiq. loci leges dedimus, connūbĭă noſtra. Idem.
Speratum meritis diram qui cōntŭdĭt Hydram. Hor.
Viroſq. valentes cōntūdit crudelis hiems. Ennius.
Mergere fĭcēdŭlas didicit nebulone parente. Iuue.
Cerea quæ patulo lucet fĭcēdula lumbo. Mart.
Ioniiq. marī, Mălēæq. ſequacibus undis. Virg.
Deſtinet, & raucæ circumſonat ira Malēæ. Stath.
Aut Helicem iubeo, nitidumq. Oriōnis enſem. Ouid.

Enſifer

Enſiferi nimium fulget latus Orīonis. Lucan.
Hanc ſpectāre mănum Pōrsēnă non potuit. Mart.
Nec non Tarquinum eiectum Porsēnnă iŭbebat. Vir.
Phārsălĭam coeunt, pharsălĭă tecta frequentant. Cat.
Compulimus dirūm Sy̆phăcem, fractumq́. Metello.
Claud.
Tolle tuū precor Hannibalē, victūq́. Syphācēm. Iuue.
Sīdōnĭasq́. oſtentat opes, vrbemq́. paratam. Virg.
Obſtupuit primo aſpectu Sidōnĭă Dido. Idem.

DE MEDIIS SYLLABIS.

Syllaba, quæ in medio loco poſita eſt, ſeptem modis cognoſci poteſt. Poſitione. Vocali ante alteram vocalem. Deriuatione. Diphthongo. Declinatione. Regula. Exemplo.

Poſitione producitur media ſyllaba vt prima, vt Capīllus, fortīſſimus, pulchērrimus. Vbique enim poſitio producit ſyllabam. Quonam modo autem id fiat, in primis ſyllabis diximus.

Vocali ante alteram vocalem, & in media dictione ſemper corripitur ſyllaba. Virg. Mōllĭă lūtĕōla pingit vacīnĭă caltha. Idem, Addam cērĕă pruna. Idem, Căſtănĕasq́. nucēs mĕă quas Amaryllis Amabat. Ouid. Fīlĭūs āntĕ dĭēm pātrios inquirit in annos. Priſcianus tamen refert antiquiſſimos produxiſſe etiam penultimam præteritorum in u i ſyllabas, quæ a præſenti in u o ſyllabas definēte proficiſcuntur, vt eruo erūi, arguo argūi, annuo annūi. Ennius, ānnūit ſeſe mecum decernere ferro. Virgilius contra corripuit, ānnŭit, & totum nutu tremefecit olympum. Id quod & nobis ſemper faciendum. Sed hic modus habet exceptiones tres: quarum prima eſt, Genitiui, & datiui quintæ declinationis ē vocalem puram producunt. Horat. Quarta iā parte diēi præterita. Secunda, Genitiui in ius communem habēt penultimam in metro. Virgil. Hic īllĭūs arma. Idē, Quàm noſtro īllīus labatur pectore uultus. Idem ūnĭūs ob noxam, & furias Aiacis Oilei. Idem,

Nauibus

Nauibus,infandum,amiſſis, unīus ŏb iram. Sic ipſius, ſolius, totius, & huiuſmodi, prçter alīus genitiuum ſemper longum, & alterius correptum. Terentianus tamen alterīus penultima lōga protulit, Seſcuplo vel vna uincet alterīus ſingulum. Idem, Sub altĕrius con ſonat vocabulo. Idem, nec altĕrīus indigēs opis ueni. Sunt enim duo extremi ſenarii Iambici, in quibus eſſe debet in ſecundo loco iambus, vel tribrachus. primus vero eſt trochaichus, in quo rīūs in ſexta ſede iambus eſſe non poteſt, quoniam trochaicum metrum non re cipit iambum. præterea, producere hic alterius penultimam ſic fit manifeſtius, ſi ex eo ipſo verſu amoueas creticum, id eſt ſēſcŭplō, & facias iambicum. vt Terentianus præcipit. remanebit enim, uĕl ūnă vīncĕt ăltĕrīūs sīngŭlŭm. vbi ſi alterĭus correpta penultima dixeris, tĕ rĭ, eſſet pyrrhichius. Sed de his infra dicemus ſuo loco. In proſa vero oratione penultima producta ſemper pronuntiari debent, præter alterĭus vbique correptum. Tertia, poſſeſſiua in IVS, IA, IVM, producunt antepenultimam. Virg. Implerunt montes. flerunt Rhodopēĭæ arces. Idem, Ecce trahebatur paſſis Priamēĭă Virgo Crinibus. Idem, Tu quoque littoribus noſtris Aenēĭă nutrix. Mart. Venit ab Orpheo cultor rhodopēĭūs hæmo.

DE MEDIIS SYLLABIS deriuatione cognoſcendis.

Deriuatione media cognoſcitur ſyllaba, ſi quanta ſit in primitiuo conſideraueris. Nam ſi neſcias cto in Victōrinus quanta ſit. Item ſti in Iuſtīnianus, cognoſces ex Victōris & Iuſtīnus primitiuis, in quibus cto & ſti producuntur. Eodem modo, ſi neſcias, Venĕreus, & Hectŏreus quātam habeant antepenultimam, cognoſces ex Venĕris, & Hectŏris primitiuis, in quibus nĕ & ctŏ corripiuntur, quod accentus facile oſtendit. Sed quo modo penultimę & antepenultimæ in deriuatiuis dignoſci poſſint, infra, ubi de regula tractabitur

tur, clarius patebit.

DE MEDIIS SYLLABIS diphthongo cognoſcendis.

Diphthongo media ſemper producitur ſyllaba, quéadmodum & prima. Horatius, Interdum tamen & vocem Comœ̄dĭā tollit. Idem, Effutire leues indigna tragœ̄dĭā verſus. Virgil. O Melibœ̄ē, Dēus nobis hæc otia fecit. Idem, Damonis muſam dicemus, & Alpheſibœ̄ī. Idem, prouehimur pelago uicina ceraūnĭī iuxta. Idem, quas dira Celǣnō, harpy̅æ̅q. colunt aliæ. Sed ų diphthongo impropria apud Græcos, vtimur duntaxat in dictionibus græcis. Catullus Vellera virgati cuſtōdeībant, calathiſci. cuſtodeībant, pro cuſtodiebant, per ei diphthongum melius ſcribitur more antiquo.

DE MEDIIS SYLLABIS regula cognoſcendis.

Regula cognoſci poſſunt mediæ ſyllabæ tribus modis. Primo incrementa nominum A E O producuntur, ut muſārum, deābus, quārum, diērum, diēbus, rērum, rēbus, dominōrum, quōrum, maiōrum, doctiōrū, ambōbus, duōbus. I vero & V corripiuntur, vt trĭbus, manĭbus, verŭbus, tribŭbus. Excipiuntur Samnīs, ſamnītis. delphīn, delphīnis. tellūs, tellūris. ſalūs, ſalūtis, & huiuſmodi, in quibus I & V incrementa producuntur ſecundum vltimā nominatiui ſui. Secundo, Incrementa verborum A E producuntur, Amāmus, amābam, amābo, amārē, amāre, amāmur, amābar, amābor, amārer, amāri. Doceāmus, videāmus, & alia id genus. Præter Dămus, dătis, dăbam, dăbo, & reliqua a do das, & compoſitis, in quibus A incrementum corripitur, ut ſupra diximus in quarto modo de primis ſyllabis, quæ regula cognoſcuntur. Item, Amēmus, dēmus, dētur, docēmus, docētis, docēbam, docēbo, legēbam, audiēbā, amēris, uel amēre, docēris, uel docēre, docērer, docērēmur,

cerēmur,audirētis,audirēmur, legerētis,legerētur,le-
gerēmur,legerēmini,amauērunt, uel amauēre,docuē-
runt,vel docuēre,legērunt,vel legēre, audiuērunt,uel
audiuēre. Sed cū ſequitur R poſt E in deriuatiuis a prę
terito perfecto indicatiui, corripitur E, amăuĕram, a-
măuĕrim,amăuĕro,docŭĕram,docŭĕrim,docŭĕro. le-
gĕrā,audiuĕram. Et in futuris in bor,amăberis,doce-
bĕris. Et in optatiuo actiuo tertiæ coniugationis in to
to ſingulari,& in tertia plurali,legĕrem,legĕres,legĕ-
ret,legĕrent.& in prima duntaxat perſona paſsiui eiuſ
dē optatiui,legĕrer,& in infinitiuo,legĕre. I vero & V
corripiuntur, legĭmus, cupĭmus,quærĭmus,uolŭmus,
poſsŭmus, præterquam in quarta coniugatione,audī-
mus,audītis,audīris,audīrer,audīre.& in uolo,& ſum
cum cōpoſitis,velīmus,sīmus, poſsīmus, in quibus I
producitur. Prima tamen perſona pluralis præteriti
perfecti quartæ coniugationis corripit penultimam
audiuĭmus. Item in omni coniugatione, primæ & ſe-
cundæ perſonæ plurales præteriti perfecti ſubiuncti-
ui in rimus, & ritis corripiunt I penultimā: amauerĭ-
mus,amauerĭtis:docuerĭmus,docuerĭtis. Legerĭmus,
legerĭtis. Audiuerĭmus,audiuerĭtis. Eæ ipſæ vero futu
ri eiuſdē modi producunt, Amauerīmus, amauerītis.
Docuerīmus,docuerītis. Legerīmus,legerītis. Audi-
uerīmus,audiuerītis,quod fit,ut ait Diomedes Gram
maticus, ut accentu prętéritum a futuro diſtinguatur.
hinc illud apud Ouidium, Hauſtus aquæ mihi nectar
erit,vitamq. fatebor Accepiſſe, ſimul vitā dederitis in
undis. Et in obſceno carmine, Vtilis,hæc,aram ſi de-
derītis,ĕrit. Ennius, Non mi aurū poſco,non mi pre-
tiū dederītis. Oui. Cum gelidā Thracē,& opertū nubi
bus Hæmum, Et maris Ionii trāſierītis ăquas. Idem,
Copia nec vobis vllo prohibente videndi, Conſulis,
ut lime contigerītis,ĕrit. Sed an liceat etiā eam ipſam
penultimam RI in rimus,& ritis corripere,diſſeremus
in vltimis ſyllabis in is deſinentibus. Præterea cum

poſt i ſubit u digamma in præteritis perfectis indicatiui,& ab his deductis,producitur i,cupīui,cupīueram. audīui, audīueram. Idem etiam corripitur abiecto u per ſyncopam,Cupĭi,cupĭeram: Audĭi,audĭeram.Tertio, Supina in atum & itum, a præteritis perfectis in aui,& iui producunt penultimam,amāui,amātum.vocāui,vocātum. cupīui,cupītum. petīui, petītum, audīui, audītum. ſepelīui, ſepelītum.

Quarto, i in compoſitione medium corripitur, Agrĭcola,Enſĭfer,Centĭmanus,Omnĭpotens, Multĭuola eſt mulier,Magnĭficus,Causĭdicus,identĭdem,& ſimilia. Cat. Nullus amans vere,ſed idēntĭdem omniū, Ilia rumpens.Quanticunque,& qualicunque ī producunt ratione genitiui,aut datiui in i.nō enim ſeruatur i in ceteris caſibus,ut in omnĭpotens,& aliis ſupra dictis,ſed in genitiuo tantum quantīcunque, & in datiuo, vel ablatiuo qualīcunque dicimus, ut in quantus, & qualis. nam ſicut quantus quantĭ, quanto, quantū, & qualis in nominatiuo,& genitiuo,qualī,qualem: ſic quātuſcūque,quantīcunque, quātocunque, quantūcunque, & qualiſcunque in nominatiuo, & genitiuo, qualīcunque qualemcunque dicimus. Iuue. Quātīcūque domus conſtet.M.Manlius,Omne quidem ſignū ſub qualīcunque figura. Vbīque quoque,& plerīque producunt I, Vndĭque vero corripit.Quincto,Media ſyllaba cum penultima eſt,accentu,quanta,ſit,cognoſci poteſt.nam ſi in ea fuerit accentus,producitur,Romānus,Diuīnus, Idōlum,Theodōrus, Annōna, Poēta. Sinautem in antepenultima,corripitur, Dóminus, prófŭgus, Littora, littóribus contrária, flúctĭbus undas. Píetas. Ergo in diſyllabis dictionib. ſi neſcias quāta ſit prima,accētu cōponendo coguoſces. lĕgo,pĕrlĕgo:ămo,redămo,perămo,lĭgo,religo. Fĕro,adfĕro,refĕro. Plĭco, multiplĭco. Pŏtens omnipŏtens, Clāmo, exclāmo,proclāmo,cōclāmo.Primus,apprime. nōno, condōno. Scribo,deſcribo:lēgo,lēgas: relēgo,relēgas.

Sexto,

Sexto, Penultima ſyllaba in deriuatiuis,ante TAS corripitur,bonitas,Pietas, DVS,Floridus,Candidus. LVS,la,lum in diminutiuis,vrcĕŏlus,vncĭŏla,aurĕŏlū. LIS in verbalibus,utilis, ſterilis a Græco στέρεσθαι, amabilis, futilis. MEN, a ſecunda & tertia coniugatione,mŏnĭmen,vnde monĭmentum,regĭmen.nam a prima & quarta producuntur, oblectāmen, monīmen. Item ante CEN Tubĭcen, lyricen, fidĭcen, præter tibīcen, pro tibĭicen. Ante AL ſeruatur penultima primitiui,& ante TVS penultima participiorum: ceruīcal,a ceruīcis,tribūnal,a tribūs genitiuo. Anĭmal,ab anĭmus. hic ornātus, posĭtus, sĭtus, terrĭtus. Vectīgal etiam producit penultimam a uehendo dictum.

Septimo,Penultima in deriuatiuis ante GO producitur,Carthāgo,Virāgo,Calīgo,Lanūgo,Erūgo. præter lĭgo.Ante DO,dulcēdo,libīdo,fortitūdo. Ante AR, Lacūnar,Puluīnar,Lupānar. Ante NAS,arpīnas,capēnas. Ante RIS, vel RE,militāris,militāre. Ante TIS,ſamnītis,veſtrātis. præter cerĭtis. Ante NVS, Romānus, terrēnus,Iuſtīnus,parīnus,arietīnus,clādeſtīnus,mediaſtīnus. Silius, Ceu clandeſtīno traheretur fœdere bellum. Marc. Manlius, Et clandēſtīnis ſurgentia fraudibus arma. Hor. Tu mediāſtīnus tacita prece rura petebas. Præter Ianthĭnus, hyacinthinus, myrrhinus, cryſtallinus, adamantinus, bombycinus, Sandicinus, amethyſtinus, & huiuſcemodi Græca in ινος. Item, Diutinus, Priſtinus, Craſtinus, Ornotinus, Serotinus,oleaginus, faginus. Mart. Coccina famoſæ donas & iănthĭnă mœchæ. Perſius, Hic aliquis,cui circa humeros hyacīntĭnă læna eſt. Iuuen. Grandia tolluntur cryſtāllĭnă, maxima rurſus Myrrhĭnă. Propert. Colchis flagrantes adamāntĭnă ſub iuga tauros. Iuuenalis, Cauſidĭcum vendunt amethyſtĭnă. nec ſcribas ſine t. eſt enim uerbale a præterito paſſiuo μεμέθυσμαι, μεμέθυσαι, μεμέθυσται. vnde μέθυσος, & cum α priuatiua ἀμέθυσος, ἀμεθύστινος.

Octauo, Ante bilis, quacunque præcedente uocali ſi a ſupino formentur, ſequuntur illius penultimā, amātum, amābilis. delectātum, delectābilis. flētum, flēbilis. delētum, delēbilis. ſcītum, ſcībilis. audītum, audībilis. petītum, petībilis. cupītum, cupībilis. vendītum, vendībilis. mōtum, mōbilis. nōtum, nōbilis. volūtum, volūbilis. ſolūtum, ſolūbilis. Excipitur a ſtātum, ſtăbilis. hăbilis ſequitur verbum hăbeo, ut dŏcilis, dŏceo. dēbils, dēbeo. făcilis, făcio. A genitiuo uero participii, corripiunt antepenultimam, viſi, viſĭbilis. ſenſi, ſenſĭbilis. intellecti, intellectĭbilis, ac ſi medium i haberent compoſita, ut magnĭficus, centĭmanus, omnĭpotens, ignĭuomus. Eodem modo ſi a ſecunda & tertia coniugatione aliunde quàm a ſupino deducta fuerint, corripiunt antepenultimam. horrĭbilis, terrĭbilis, legĭbilis, dicĭbilis, conducĭbilis, concupiſcĭbilis.

Ante bundus, item a ſupino deducta, ſequuntur illius penultimam errātum, errābundus. vagātum, vagābundus. populātum, populābundus. cogitātum, cogitābundus. ſitītum, ſitībundus. morĭtum, morĭbundus. A ſecunda uero & tertia coniugatione aliunde quàm a ſupino deducta, corripiunt antepenultimā, Rideo, rides, ridĭbundus. gaudeo, gaudes, gaudĭbundus. ludo, ludis, ludĭbundus. furio, furis, furĭbundus. In vniuerſum, ſiquis uoluerit ſubtilius indagare, inueniet omnia ſecuta ſupinorum penultimam analogice tanquam a legĭtum, legĭbilis. horrĭtum, horrĭbilis. dŏctum, docĭbilis. furĭtum, furĭbundus. ridĭtum, ridĭbundus. rubĭtum, rubĭbundus, pro quo rubicundus b in c conuerſa vocalitatis gratia. gaudĭtum, gaudĭbundus, & id genus alia, licet non utamur.

Præterea producitur a ante bulum, conciliābulum præter ſtăbulum. Ante cundus, Irācundus: & hæc quoque ſequuntur ſupinum. ſic iūcundus a iūtum, experīmentum ab experītum. rudīmentum a rudītum. ornāmentum ab ornātum. mirāculum a mirātum.

tum. verecundus autem producit antepenultimam aliunde quàm a ſupino deductum. Item, A ante CEVS, vel CIVS producitur. ordeāceus, galināceus. CVLVM, mirāculum. RIVS, ria, rium, ſagittārius, librārius, ſtatāria, armārium. Denarius & cetera a numerorum nominibus communem habere inueniuntur. Martialis, Dēnărĭis tamen hanc non emo Baſſe tribus. Et illud, Dilige dēnārium. Mart. Hanc uolo, quam redimit totam denārĭūs alter. Item E ante CVLA in diminutiuis Diēcula, uulpēcula. ante MENTVM, incrēmentum. ante FACIO uero communis eſt. calefacio, tepefacio, liquefacio. Cat. Alta tepēfăcĭet commiſta ſanguine cæde. Ouid. Thura liquēfăcĭūt, indutaq. cornibus aurū Victima uota facit. Clau. Sāguine quā largo Græcos cālĕfēcerit amnes. Idē, Interior glacies, quō lĭquĕfacta noto. Itē o ante RIVS, ria, rium producitur, Vxōrius, Vxōria, Prætōrium.

Nono, ante CVLVM, corripitur antepenultima, uerrĭculum. CIES, canĭcies, TIVS, tia, tium. tribunĭcius, iuſtĭtia, ſodalĭtiū, CVLVS, cula, culum in diminutiuis, ignĭculus, anĭcula, retĭculū. Notātur, Multītius, Nouītius, Redimīculum, Cutīcula, Canīcula, Tegitīcŭla, Cratīcula, ſuppoſititius, antepenultima producta. Iuuenalis, Quid facient alii, cum tu multītĭă ſumas? Idem, Iam ſedet in ripa, tetrumq. nouītĭūs horret. Idem, Accipient te paullatim qui longa domi redimīcŭlă ſumunt. Idem, Semper & aſſiduo curata cutīcŭlă ſole. Perſius, Scire erat in voto, damnoſa canīcŭlă quantum Raderet. Mart. Dat tibi ſecuros uilis tegetīcŭlă ſomnos. Idem, Parua tibi incurua cratīcŭlă ſudet ofella. Idem, Hermes ſuppoſitītĭūs ſibi ipſi. Quotidianus quoque ti producit in hendecaſyllabo illo apud Martialem, Cūltūs sīndŏnĕ nōn quŏtīdĭānā. Dilŭuium quoque, prolŭuies, illŭuies, & cetera a luo corripiunt lu. Præterea Strimōnius, Pallădium, Adăgium, hæc Adăgio feminin-

 num.

num. Præſĭdium,offĭcium,iudĭcium, conſĭlium, Exĭlium,Remĭgium,Augurĭum, Municĭpium,Monŭmentum,Munĭmentum,Contāgium, Præsāgium, Perīculum, Solātium,ſuāuium,veſtīgium, faſtīdium,conuīuium. Iunōnius, & id genus multa in IVS, IA, IVM, ſequuntur ſua primitiua. Strymōnis,Pallădis,ăgo,adĭgo. nam Adăgium, quaſi ambăgium, & circumăgium dicitur quòd per ora hominum circumagatur, vt illud, *οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κόρινθον ἐσθ᾽ ὁ πλοῦς*, Non omnium eſt Corinthon ire nauibus. Præsĭdis,effĭcis,iudĭcis,Cōsŭlis,Exŭlis,Remĭgis, Augŭris,Municĭpis,Monĭmen,Munĭmen.contingis,præsāgis,perīris,Solāris, Suāuis,Veſtĭs, Faſtīdis,Conuīua, Iunōnis. Notantur Sidonius,ſidonia, ſidonium,& cōnubium,quorum alterum contra primitiui ſui penultimam. NV, communem habet, vt diximus in exemplis mediarum communium. Nam nubo primam ſemper producit, alterum uero græcum eſt *σιδόνιος*. Homerus, *ὀδυσσείας δ´. αἰθίοπας θ᾽ ἱκόμην, καὶ σιδονίους, καὶ ἐρεμβούς*, quod & per ω magnum ſcribitur, ut *βισώνιος*. Euripid. in Helena; *σιδωνίαν δὸς, καὶ ῥετμὸν ἐπιςάτας*. De quo Stephanus, *σιδώνιος διὰ τοῦ ω μεγάλου, καὶ διὰ τοῦ ο μικροῦ*. Idem, *ἐκτείνεται δὲ, καὶ λέγεται βισωνὶς διὰ τοῦ ω, καὶ βισώνιος ποιητικῶς*.

DE MEDIIS SYLLABIS declinatione cognoſcendis.

Declinatione mediæ ſyllabæ cognoſci poſſunt, ſi antepenultima ſyllaba declinando fiat penultima. nam ſi neſcias, quanta ſit antepenultima in Amauĕrimus, legĕremus, carmĭnibus, tempŏribus, genĭtore, altitŏnante,domĭnorum,clandeſtīnorum, perlēgerunt,confōdiſtis,flectendo cognoſces, ſi ex antepenultima penultimam feceris,hoc modo, amauĕrim,lĕgĕrim,legĕrem,carmĭna,tempŏra,genĭtor, altitōnans, domĭnus, clandeſtīnus, perlēgi, confōdi.

DE

DE MEDIIS SYLLABIS EXEMPLO COGNOSCENDIS.

Exemplo cognoſces medias ſyllabas, quemadmodum & primas. Nam ſi neque regula, neque aliquo ex prædictis modis, quanta ſit media ſyllaba cognoſci pōteſt, ad alicuius approbati poetæ auctoritatem recurrendum eſt. Medias vero modo breues, modo longas auctoritate. ſupra, ut quæque ad manus erant, connumerauimus. Sed iam de vltimis ſyllabis dicere incipiamus.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

Syllabæ quæ in vltimo loco poſitæ ſunt, iiſdem fere modis cognoſci poſſunt, quibus & primę, & medię. Poſitione, amānt, legūnt, ā tū ſume pedum, ūndē ſciſſa coma. Diphthōgo, poetǣ, hǣc, heū. Declinatione, ſi declinaueris. nam ſi neſcias in nominatiuo quanta ſit vltima, cognoſces plerunque accentu in genitiuo creſcente. nam in Latinis dictionibus, ſi in penultima genitiui creſcentis fuerit accentus, lōnga erit vltima nominatiui, Tellūs, Salūs, Virtūs, Delphīn, Samnīs, & huiuſmodi producunt vltimam, quia penultima genitiui creſcentis producitur. Tellūris, Salūtis, Virtūtis, Delphinis, Samnitis. Aduerſatur huic regulæ, palūs, quod licet in genitiuo palūdis penultimam producat, tamen vltimam nominatiui corripit, quod obſeruauit etiam Seruius in libello de ſyllabis, citans illud Horatii, Regis opus, ſterilisq́. diū pălūs, aptaq́. remis. aliqui tamen ſiſtolēn feciſſe Horatiū dicunt: quod ſi eſſet, nō præteriiſſent Acrō, & Porphyrius diligētiſſimi interpretes. Itē in Carmen, miles, ſanguis, corpus, ſi neſcias quanta ſit vltima, cognoſces in genitiuo carmĭnis milĭtis, sanguĭnis, corpŏris, eſſe breuem accentū in antepenultima. Excipiuntur maſculina, & feminina in or, Doctōr, doctōris. Sorōr, ſorōris. decōr, decōris. honōr, honōris. Item, neutra in AL, ut Animāl, animālis. ceruicāl, ceruicālis. Et in AR, ut Puluinār, puluindruāris, lupanār,

năr,lupanāris,& ſimilia,quorũ vltima nominatiui corripitur,licet penultima genitiui creſcentis producatur accentu. Contra pār,păris.lār,lăris.vās,vădis. pēs,pĕdis.Cerēs,cerĕris. compōs,compŏtis. impōs,impŏtis. bōs,bŏuis.sūs sŭis. grūs,grŭis:producunt vltimam nominatiui,licet penultima genitiui creſcentis corripiatur.In Græcis autem dictionibus plerunque in genitiuo creſcente accentus eſt in penultima,& tamen & vltima nominatiui,&penultima genitiui eſt breuis,Amaryllís amaryllídos,Aeneís Aeneídos,Pallás palládos.

DE VLTIMIS SYLLABIS REGVLA COGNOSCENDIS.

Regula cognoſcuntur vltimæ ſyllabæ modis undecim: Primo, A finita producuntur,amā,contrā,præterea,a poetā,a musā. Sed hīc modus habet exceptiones tres.Prima eſt,Nominatiui,Accuſatiui,Vocatiui in a corripiuntur,hæc & o fabulă,Priamēĭă virgo. hic & o prophetă. præter vocatiuos a nominatiuis Græcis in as, hic Aeneās o Aeneā, & Grçca in productum, Neméā,tegéā, in quibus a próducitur. Virgilius, Vigilas ne Deum gens Aeneā? vĭgila. Statius, Te Nemeā tĭbĭ lerna comas: lariſſaq́. ſupplex poneret. Idem, Non tegeā nōn ipſe Deo nocat alite felix Cyllene. Secunda, Numeralia in ginta,finalém habent indifferentem. Mart. Sexagīntă tĕrras cum limina mane ſenator. Virgilius,Trigintā magnos voluendis mēſibus orbes. Tertia,Pută, ită, quiă corripiuntur.

Secundo, B. D. M. T finita corripiuntur, ut ăb, ăd, militŭm,capŭt. niſi aut poſitio, aut diphthongus, aut ſyncopa prohibeat, ut amānt,legūnt,āut,hāud,fumāt, obīt,pro fumauit,obiuit.Iuuen. Magnus ciuis obīt,ēt formidatus Othoni.

Tertio,c finita producūtur,fāc,dīc,dūc,halēc.præter Nĕc,Donĕc,Lăc breuia.Oui. Pāruĕ (nĕc inuideo) ſine me liber ibis in vrbem. Idem, Dōnec ĕrunt fontes,ſydera dōnĕc ĕrunt. Hic pronomen commune eſt.

Sed

Sed de hic & hoc diſſeremus in ſexto modo communium ſyllabarum.

Quarto, e finita corripiũtur. Millĕ, omnĕ, ſcribĕ, penĕ, tĕtĕ, ponĕ, impugnĕ, & huiuſmodi aduerbia. Ouid. Pĕnĕ puĕr cæliſ abducta armēta recipi. Virg. Rītĕ sĕcũdarēt viſus. Sed hic modus habet qnq; exceptiões. Quarũ prima, in ε, a Græcis in η producuntur πηνελόπη Penelŏpē, πασιφάη Paſiphăē, ὦ ἀγχίση, ὦ ἀχίλλη, ὀρφη, ὀδύσση, o Anchisē, o Achillē, Orphē, Vlyſsē.

Secũda, Genitiui, Datiui, Ablatiui quinctæ declinationis in e producuntur, ut huius, huic & a diē, fidē. Ouidius; Prima fidē vōcisq. ratę tentamina ſumpſit. Item ab hac famē. Tertia imperatiua ſingularia ſecundæ coniugationis producuntur, Monē, Docē, Manē. Valĕ uero, & cauĕ, cum corripiuntur, ſunt a ualo, & cauo tertiæ coniugationis. Ouidius, Idq. quod ignoti faciũnt, uălĕ dicere ſaltem. Idem, Tũ cauĕ defendas, quamuis mordebere dictis. Quarta, monoſyllaba in e producuntur, tē, mē, sē, præter quĕ, uĕ, nĕ pro an: nam quæ relatiuum, & uæ interiectio, diphthongo producuntur. nota in tutĕ, & tutĕmet, corripi tĕ. Lucretius, Accipe præterea quæ corpora tūtĕ nĕceſſe eſt. Idem, Tūtĕmēt a noſtris iam quouis tempore uatũ. Ennius, o Tite, tūtĕ Tāti tibi tanta Tyrāne tuliſti. Alphius Auitus, ut citat Priſcianus, Seũ tūtĕ mālīs hōſpĭtēs, ſeũ tūtĕ cāptĭuōs hābēs. ſunt enim dimetri iambici. Quincta, aduerbia in e a datiuo in o, producuntur, doctē, pulchrē, ualdē pro validē ferē, a docto, pulchro, ualido, fero. præter benĕ & malĕ correpta. Ouidius, Læta fĕrē lætus cecini tibi triſtia triſtis. Fermē etiam producitur, eiuſdem cuius & fere ſignificationis. Iuuenalis. Mobilis, & uaria eſt ferme nātura malorum.

Quincto, i finita producuntur, Deī, Amarī, Dixī. Sed hic modus habet duas exceptiões. Quarũ prima, Datiui & vocatiui in i, quorum genitiuus ſingularis in os correptam apud Græcos deſinit, corripiuntur, huic

Palladĭ,

Palladĭ, Minoidi, o Philli, Amarylli, Pari, Alexandri. Statius, Pallădĭ littoreæ celebrabat Scyros honorem. Cat. Morte ferox Theſeus qualem Minōĭdĭ luctum. Ouidius, Phy̆llĭ fáce exſpectes Demophoonta tuum. Virgilius, Mirabar quid mæſta deos Amary̆llĭ vŏcares. Ouidius, Bella gerant alii, tū Părĭ ſemper ama. Virgilius, Te Corydon o Alēxĭ, trăhit ſua quenque voluptas. Idem, Dăphnĭ, tŭum pœnos etiam ingemuiſſe leones Interitum. Quos caſus a Græcis mutuati ſemper corripimus. Theocritus, *δάφνιδι τῷ χαρίεντι συνήντετο βουκολέοντι Μᾶλα νέμων, ὥς φαντὶ, κατ' ὤρεα μακρὰ μενάλκας*. Idem, *κ' ἦφα, δάφνι τάλαν, τί τὺ τάκεαι, ἀδ' ἔτε κώρα πᾶσαν ἀνὰ κράναν πάντ' ἄλσεα ποσσὶ φορεῖται*. Idem, *κύπρι νεμεσσατὰ, κύπρι θνατοῖσιν ἀπεχθής*. Homerus. *αὐτὰρ ὁ αὖτε πέλοψ δῶκ' ἀτρέϊ ποιμένι λαῶν, Ἀτρεὺς δὲ θνήσκων ἔλιπε πολύαρνι θυέστῃ, αὐτὰρ ὁ αὖτε θυέστ' ἀγαμέμνονι λεῖπε φορῆναι*. Idem, *Βάσκ' ἴθι ἶρι ταχεῖα ποσειδάωνι ἄνακτι*. In quibus *δάφνιδι, ἀτρέϊ, ποιμένι, ἀρνίθυ, μέμνονι*, datiui in i breuem deſinunt, eſt enim tertia dactyli. Idem *δάφνι τᾰ, ἶρι τᾰ, κύπρινε*, vocatiui ſunt in i breuem deſinentes. eſt enim ſecunda dactyli. Cum igitur apud Latinos Daphnidi, Tyndaridi & huiuſcemodi datiui producunt i, fit per communem modum, cum dictio in breuem deſinit, & eſt pedis principium. quod eſt frequentiſſimum apud Homerum. Sed de hoc diſſeremus, vbi de communium ſyllabarum modo tractabimus. Secunda exceptio eſt, mĭhi, tĭbi, sĭbi, ŭbi, ĭbi, modo pyrrhichii ſunt, modo iambi. prima enim ſemper breuis eſt, vltima vero indifferens. in nĭsĭ & quăsĭ vtraque corripitur. ſunt enim duo pyrrhichii.

Sexto L finita corripiuntur, animăl, Annibăl, Vigĭl, mĕl, Consŭl. Præter Sōl, Pōl, nīl a nihil per ſynæreſin, ut mī a mihi, & barbara in el ſyllabā, ut Danīēl, quæ producuntur.

Septimo

Septimo, N finita producuntur, Pæān, hymēn, ēn, quīn, Xenophōn, delphīn. Sed hic modus habet exceptiones tres. Quarum prima eſt, forsăn, forſităn, tamĕn, attamĕn, ĭn, uidĕn, ăn corripiuntur. Virgilius, Fōrsăn ĕt hæc olim meminiſſe iuuabit. Idem, Errabunda bouis veſtigia, fōrsĭtăn illum. Martialis, Quid ergo caſta facit? Non dat. Nōn tămĕn illa negat. Ouidius, Nil mihi reſcribas, āttămĕn ipſe veni. Virgilius, Quot te Mœri, pedes, an quo via dūcĭt ĭn vrbem? Catul. Sic certē vĭdĕn, vt perniciter exiluere. Horatius, Cōlchŭs ăn Aſſyrius, Thebis nutrītŭs, ăn Argis.

Secunda eſt, Neutra in EN, ut nomĕn, carmĕn corripiuntur, quod oſtendit accentus in antepenultima in genitiuo creſcente, nominis, carminis. Tertia, Nominatiui, accuſatiui Græci in on per o paruum, ut pelĭon, pylŏn, caucasŏn corripiuntur. Ouidius. Et quas oſſa tulit, quasq. altus Pēlĭŏn, herbas. Idem, Nōs pўlŏn, antiqui Neleia Neſtoris arua Miſimus. Idē, Căucăsŏn appellăt. Itē accuſatiui in IN, vt Alexĭn. Mart.

Tu licet & noſtrum dixit Alēxĭn ămes. Et in AN a Græcis in A, ut Iphigenĭan, æginăm. Ouidius.

Neſcio quam dicunt Iphigeniăn ĭter. Stat.

Nanque ferunt raptam patriis æginăm ăb undis.

Nam a nominatiuo in as producitur, ut hunc Aeneān. Virgil. Aeneān, alacris palmas utraſque tetendit.

Octauo, O finita, & corripi & produci poſſunt, ut Amo, ſcribo, amando, virgo, Cato. Sic hic modus quinque habet exceptiones. Quarum prima eſt, Datiui, & ablatiui in o, producuntur. vt huic & ab hoc Dominō, Templō. Secunda, Monoſyllaba in o, producuntur, Stō, Dō. Tertia, Græca in ω magnum producuntur, Didō, Mantō, Iō, Echō. præter Egŏ a Greco ἐγὼ, quod nuſquā memini legere productū, apud approbatos, ſed vbique aut correptum, ut ille ĕgŏ qui quondam. aut per ſynalœphan, vt Stultus ego huic noſtræ ſimilem.

ſimilem. Nam Ouidii illud in epiſtolis, legendũ ſic eſt, Sed quid ego hæc reuoco, dictis his omen abeſto. Itẽ apud Propertium illud, Thuſcus ego, a Thuſcis orior. Et apud eundem, Cum tibi nec frater, nec ſit tibi filius vllus, Frater ego, & tibi ſim filius vnus ego. Sic item & illud, Sed quid ego hæc, feſſosq. optatis demoror vndis? Quòd ſi in iis ipſis exemplis non fiat colliſio, defenditur magis vno ex modis communium ſyllabarũ, quàm quòd producatur o, licet Probus produci poſſe dicat ſecundum naturam o litteræ vocalis, quę in vltimo frequentius producitur, quàm corripitur.

Quarta, Duŏ & ſciŏ cum compoſitis corripiuntur. Virgil. Præterea dŭŏ nec tuta mihi ualle reperti Capreoli. Idem, Sī dŭŏ præterea tales Idea tuliſſet Terra viros. Idem, Nūnc ſcĭŏ quid ſit amor. Idem, Nēſcĭŏ quis teneros oculus mihi faſcinat agnos.

Quincta, Illicŏ, modŏ, citŏ corripiuntur, Sero autẽ, quando, ergo, profecto, indifferenter poni inueniũtur. Statius, Sērŏ mĕmor thalami. Martial. Dic mihi cras iſtud Poſtume quāndŏ uĕnit. Idem, dic bene, dic neutrum, Dic aliquāndŏ măle.

Nono, R finita corripiuntur. Cæsăr, torculăr, pĕr, uĭr, amŏr, turtŭr. Sed hic modus duas habet exceptiones, quarũ prima eſt, fār, lār, nār, uēr, fūr, cūr, pār, cum compoſitis diſpār, compār, producuntur, cor vero cõmune eſt. Secunda, In er a Græcis in ηρ producuntur. ut aēr, cratēr, æthēr, charactēr. Græce enim ἀήρ, κρατήρ, αἰθήρ, χαρακτήρ dicuntur. Præter patĕr & matĕr, quæ ſemper corripiuntur, licet a Græcis ueniant πατὴρ, μήτηρ.

Decimo, S finita in quinque diuiduntur partes. as. es. is. os. us.

As finita producuntur, maieſtās, puellās, amās. Sed hæc regula duas habet exceptiones: quarũ prima eſt, Nominatiui in as, quorũ genitiuus in dos deſinit, corripiuntur, vt Pāllăs ĕt inflexo quæ terret Mænala cornu. Et,

nu. Et, Quattuor autumnos plēĭăs orta facit.

Secunda, Accuſatiui Græci in as eorum nominum quæ per os mittunt genitiuum, corripiuntur, vt āŏnăs in monteis ut duxerit una ſororum. Et, Permiſtos hĕrōăs ĕt ipſe videbitur illis. Et, Super Garamāntăs, ĕt Indos Proferet imperium.

Es finita producuntur, ut pariēs, patrēs, docēs. Hæc regula habet exceptiōes treis. Quarū prima eſt, Corripiētia penultimā genitiui creſcētis, corripiūtur, ut diuĕs, milĕs, legĕs. Virg. Dīuĕs ĭnacceſſos ubi ſolis filia lucos. Idē, Impius hæc tā culta noualia mīlĕs hăbebit. Oui. Iām sĕgĕs eſt vbi Troia fuit. Præter, Ariēs, abiēs, Cerēs, fidēs, rēs, pēs, pariēs, ſpēs, terēs, quę producūtur.

Secunda eſt, Nominatiui Græci plurales in es, corripiuntur. Virg. Nāĭdĕs, indigno cū Gallus amore periret. Idē, ārcădĕs o mihi tū quàm molliter oſſa quieſcent. Idem, Infandi Cyclōpĕs, ĕt altis montibus errant. Idem, Thrācĕs ărant. Tertia, ĕs a ſum cum cōpoſitis potĕs, adĕs modi tam indicandi, quàm imperandi, & penĕs, & inquiĕs, corripiuntur. Perſius, Fūr ĕs ăit Pedio. Iuue. Sī pŏtĕs illa pati. Virgil. Hūc ădĕs o Melibœe. Horat. Quēm pĕnĕs arbitriū eſt & ius, & norma loquendi. Nā ab edo ēs producitur differētiæ cauſſa.

Is finita corripiuntur, ignĭs, Păris. Hæc regula habet exceptiones ſeptem. Quarum prima eſt, Datiui, & ablatiui, & accuſatiui in is producuntur, his & ab his Dominīs, quīs pro quibus. hos fontīs, manīs, has partīs, hos & has omnīs, leuīs. ſed quis & accuſatiui in is, tum ut differant ā nominatiuo ſingulari, tum etiam ut diphthongo longos eſſe ſignificetur, per ei melius ſcribuntur, quod & antiquos feciſſe legimus. Illud igitur ſic, Tu calamos inflare leueīs, ĕgŏ dicere verſus. Item, Queīs ānte ora patrum. Item, Treīs nŏtŭs arreptas in ſaxa latentia torquet. Secunda, producentia penultimam creſcentis genitiui, producuntur, Delphīs, delphīnis. Samnīs, Samnītis.

Tertia, in is a Græcis in εις per ει diphthongum producuntur. ut Pyróεις, Simóεις. Ouidius, Interea uolucres Pyróεις, ēous, & æthon. Idem, Hac ibat Simóεις, hīc eſt ſigeia tellus. quæ licet penultimam corripiant, tamen in ea accentus eſt acutus, quia integræ ad nos veniunt. ſed de his dicemus, ubi de accentibus tractabimus.

Quarta, monoſyllaba in is producuntur, ut uis, ſis. Prætere, is, quis nominatiuos, mis, tis, bis, quæ corripiuntur. Iuuena. ſatyra quincta corripuit poſsis in eo uerſu, Tam ieiuna fames? cum pōſsĭs hŏneſtius illic. melius tamen defenditur extremis abiectione, ut corripiatur i per communem modum.

Quincta, Secūdæ perſonæ ſingulares in is quartæ coniugationis producuntur, ut audīs, neſcīs. Martial. Nēſcīs heu nēſcīs dominæ faſtidia Romę. quód oſtēdit circumflexo accentu penultima primæ & ſecundæ perſonæ pluralis neſcimus, neſcitis. audimus, auditis. Quod ſi apud poetas aliquando IS correptam inuenias (quod ipſe non memini legere. nam illud apud Ouidium, ſic legendum eſt. Neſcio, an exciderint me cum loca) non propterea dixeris, communem eam eſſe ſyllabam Nec, quia Virgilius dixit, obſtupuĭt, ſtĕtĕruntq. comæ, propterea dicendum fuerit in ſtetērunt penultimam eſſe communem.

Sexta, Velīs cum compoſitis malīs, nolīs, producuntur: quare in plurali penultima in prima, & ſecunda perſona producitur, uelīmus, malīmus, nolīmus, uelītis, malītis, nolītis.

Septima, Secundæ perſonæ ſingulares futuri ſubiunctiui producūtur. vt dedero dederīs, audiero audierīs. Ouidius, Da mihi te facilē, dederīs in carmĭne uires. Horatius, Audieris hēres ergo nunc Damna ſodalis. Idem, Miſcuerīs ēlixa, ſimul conchylia turdis, Dulcia ſe in bilem vertunt. vnde in plurali, ut ſupra diximus in tractatu de mediis ſyllabis, producunt penultimam

primæ,

primæ,& ſecundæ perſonæ, dederīmus,dederītis, audierīmus,audierītis.Præteriti uero perfecti eædē ſingulares corripiuntur,ut dederim dederis, audierim audieris. Vnde in plurali prima, & ſecūda corripiunt penultimā,ut dederímus, audiuerímus: id quod ex Diomede Grammatico licet cognoſcere, ſic enim inquit, Et in hac ſubiunctiua numero plurali uniformem declinationem præteriti,& futuri temporis,accentus diſtinguit. Perfectum enim acuto accentu delinatur,futurum circumflectitur. ſic, Præterito cum dixérímus, Futura cum dixerimus. Sed notandum inueniri apud auctores IS futuri ultimam in ſingulari, & RI penultimam in plurali etiam correptas. Virgilius in ſexto, Cum tu ſupplex in rebus egenis, Quas gentes Italum, aut quas non orāuĕrĭs urbes? Iuuenalis: Græculus eſuriens in cælum iūſsĕrĭs, ibit. Idem, Si dīxĕrĭs, æſtuo, ſudat. orauerĭs, iuſſerĭs, dixerĭs, futuri ſunt temporis, & RIS corripitur. Horatius,in arte poetica, In uerbis etiam tenuis, cautusq. ſerendis, Dīxĕrĭs egregie. hic dixerĭs futuri eſt temporis, pro dices, aut dicere poteris, & tamen corripitur RIS. Idem in ſermonibus, Nam fruſtra uitium uitāuĕrĭs illud, Si te alio prauum detōrsĕrĭs. Vitāuĕrĭs, & Detōrsĕrĭs, futuri ſunt temporis, & RIS in utroque corripitur. Eſt enim ſenſus,fruſtra laboraueris uitando aliquod uitium, ſi prauus in aliud deflectes. vt ſi dixeris,fruſtra uitaueris Charybdim,ſi in Scyllam incideris, id eſt fruſtra poteris uitaſſe Charybdim, ſi in Scyllam incides. Quod in prima perſona fiet manifeſtius, Fruſtra uitauero Charybdim, ſi in Scyllam incidero. Si quis autem diceret ſub perſona C. Cæſaris, Fruſtra ſubegerim Gallias, niſi & Pompeium uicero, alia eſt figura loquendi: quod quia non facit ad rem, præterimus. Satis fuerit oſtendiſſe ſecundam perſonā futuri ſubiunctiui ultima correpta etiā inueniri apud auctores. Vnde Lucretius in primo, penultimam pri-

mæ perſonæ futuri in numero multitudinis corripuit, Quas ob res ubi vīdĕrĭmus nil poſſe creari de Nihilo, tum quod ſequimur, iam rectius inde perſpiciemus. Illud autem Virgilii in ſexto, Nanque ut ſupremam falſa inter gaudia noctem ēgĕrĭmus, noſti. ri in ēgĕrimus bene correpta eſt, quia non futuri eſt, ſed præteriti temporis. Concludimus igitur, in præterito IS & RI corripi ſemper. in futuro uero, & corripi, & produci poſſe. exempla cum RI producitur in futuro, adduximus ſupra, ubi de mediis ſyllabis regula cognoſcendis diſſeruimus. Veruntamen in proſa oratione illas ipſas IS & RI in præterito corripiendas, in futuro producendas cenſeo, ut ſicut lego legĭs ultima correpta, legĭmus legĭtis penultima pronuntiamus: ita legerim legerĭs vltima, legerĭmus, legerĭtis penultima breui pronuntiemus. eodem modo quia in amauerim amauerĭs, docuerim docuerĭs, audiuerim audiuerĭs, IS ultima corripitur, in amauerĭmus amauerĭtis, docuerĭmus docuerĭtis, audiuerĭmus audiuerĭtis, RI penultima corripietur. Præterea ſicut amo amās, ultima, amāmus amātis penultima: doceo docēs vltima, docēmus docētis penultima; audio audīs vltima, audīmus, audītis penultima longa dicimus: ita contigero contigerīs ultima, contigerīmus cōtigerītis penultima: dedero dederīs vltima, dederīmus, dederītis penultima: docuero docuerīs, vltima, docuerīmus docuerītis penultima: Tranſiero tranſierīs vltima, tranſierīmus, trāſierītis penultima producta dicamus. Quidam tamen RIS tunc produci aiunt a poetis, cum eſt principium pedis, nec aliter, & defendi uno ex modis ſyllabarum communium: RI autem in plurali produci regula, quia cum inueniuntur ſimul quattuor breues, licet unam producere propter metrum. Sed ut uidimus, Diomedes aliter ſentit, uult enim omnino produci eas in futuro, corripi in præterito.

Os finita producuntur, ut dōs, honōs, dominōs. Sed

V hæc

hæc regula duas habet exceptiones. Quarum prima eſt, ŏs oſſis, corripitur.

Secũda, græca in os per o paruum, ut Delŏs, Iliŏs, Chaŏs, huius Aeneidŏs, Tereŏs, corripiuntur. Ouidius, ĩn chăŏs antiquum confundimur. Idem, Attamẽ ille tuę felīx æneĕidŏs auctor. Martialis, Flet Philomena nefas incæſti Tērĕŏs, & quæ Muta puella fuit, garula fertur auis. Nam in os per ω magnum, ſemper producuntur, ut herōs, Minōs, Androgeōs.

Vs finita corripiuntur. Deŭs. Sed hęc regula habet exceptiones quattuor. Quarũ prima eſt Genitiui ſingulares, & nominatiui, & accuſatiui, & uocatiui plurales producuntur, ut huius, hæ, has, & o manūs. Secunda, Producentia penultimam genitiui creſcentis, producuntur, tellūs tellūris, virtūs virtūtis, ſalūs ſalūtis. Notatur, ut ſupra dixi, palŭs palūdis, in poetica, Regis opus, ſterilisq́. diū pálŭs, aptaq́. remis. quod defendi poteſt excluſiones litteræ correpta u, quemadmodum Inſulæ Ionio in magno. Tertia, Monoſyllaba in v s producuntur, plūs, thūs. mūs autem & sūs non ſolum quia monoſyllaba, ſed etiam quia Græce μῦς σῦς dicuntur, & υ ψιλὸν longa eſt, id quod etiam accentu circumflexo oſtenditur. Quarta, Græca in ūs ut panthūs, melampūs, Sappūs, amathūs producuntur. Apus tamen compoſita etiam corripiuntur. Horatius in epodis, Pōlyˇpŭs, an grauis hirſutis cubet hircus in aliis. Idem ſermonibus, Delectauit, ueluti Balbinum Pōlyˇpŭs Agnæ. ſed tunc a Grecis in os ad nos ueniunt, nam Græce & πολύπους & πόλυπος, οἰδίπους & οἴδιπος, & τρίπους, & τρίπος dicitur. nam Attici πολύπους, Aeolici πόλυπος dicunt, ut alterum ſit per ſynæreſin πολύποος πολύπους. vt νόος νοῦς: alterum abiectione, πολύποος πόλυπος. componitur enim a πούς, & πούς a πρὸς ὀξυτόνως, vnde ποὸς πούς cum acuto accentu. vide Etymologicon in dictione πούς. Multa de Polypo apud Athenæum habentur,

bentur, in quibus & hæc, τὴν δὲ αἰτιατικὴν πολύπουν φασὶν, ὡς καὶ ἀλκίνουν, καὶ οἰδίπουν, καὶ τρίπουν δὲ λέβητα αἰσχύλον εἰρηκέναι ἐν ἀθάμαντι ἀπὸ ἁπλοῦ τοῦ πούς, ὡς νόος νοῦς, τὸ δὲ πόλυπον λέγειν, αἰολικὸν, ἀττικοὶ γὰρ πολύπουν λέγουσιν. Ἀριστοφάνης δαιδάλῳ, ταῦθ' ἑκόντα πολύπους, καὶ σηπίας, καὶ πάλιν πολύπουν μοι ἔθηλε, καὶ πάλιν, πηγαὶ λέγονται πολύπου πιλουμένου. ἀλκαῖος ἀδελφαῖς μοιχωμέναις, ἠλίθιον εἶναι νομίζεται πολύποδος ἔχειν. ἀμειψίας κατεσθίοντι, δεῖ μὲν, ὡς ἔοικε, πολλῶν πολύπων. πλάτων παιδὶ, ὥσπερ τοὺς πολύποδας, πρώτιστα σέ. ἀλκαῖος, ἔδω δ' ἐμαυτὸν, ὡς πολύπους, οἱ δὲ πολύποδα, προφέρονται ἀνάλογον τῷ πούς ποδὸς ποδὶ πόδα. Paullo poſt ſubiungit, ἐπίχαρμος δ' ἐν ἥβας γάμῳ, πώλυποί τε, σηπίαι, τε. καὶ ποτ' αἰναὶ ταθίδες χαλυσώδεις βολβίτις γραῖαί τ' ἐριθακώδεες. ἀρχέστρατος δέ φησι, πώλυποι ἔν τε θάσῳ, καὶ καρίᾳ εἰσὶν ἄριστοι, καὶ κέρκυρα τρέφει πολλοὺς, μεγάλους τε, τὸ πλῆθος. δωριεῖς δ' αὐτὸν διὰ τοῦ ω μεγάλου καλοῦσι πωλύπουν, ὡς ἐπίχαρμος. καὶ σιμωνίδης δ' ἔφη, πώλυπον διζήμενος, ἀττικοὶ δὲ πολύπουν. Itidem etiam legitur in epigrammatis ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΥ, πώλυπος εἰναλίῃ πότ' ἐπὶ προβλῆτι τανυσθεὶς ἠελίῳ ψύχειν πολλὸν ἀνῆκε πόδα. ΙΣΥΔΩΡΟΥ, πώλυπον ἀγρεύσας ποτὲ γωνίχος, ἐξ ἁλὸς εἰς γῆν ἔρριψεν, δήσας θηρὸς ἱμαντοπέδην. Homerus quoque in ος uſus eſt nominatiuo in dictione ἀρτίπος, ait enim ἰλιάδος ι, ἡ δ' ἄτη, σθεναρή τε, καὶ ἀρτίπος οὕνεκα πάσας. vbi notandum in illo Horatii, Polypus an grauis: & in illo eiuſdem, Balbinum Polypus Agnæ, po produci poſſe dorice, a πώλυπος per ω magnum. eadem ratione etiam Polydamas apud Perſium, Quanquam aliqui & Pulypus, & Pulydamas per u legunt, pυ, quoniã & πουλυδάμας, & πούλυπος per ου diphthongũ apud Græcos cum πο producturi ſunt, inuenitur.

Vndecimo, υ finita producũtur omnia, fluctũ, manũ,

tū,diū,cornū,genū,amatū. Sed notandum neutra in u in nominatiuo, accuſatiuo, & uocatiuo corripi, in reliquis uero produci, id quod Max. Victorinus de nominatiuo ſcribens, ſic teſtatur, ut terminatus corripitur, ut cornū, genū, tonitrū. Quanquam Priſcianus refragatur his uerbis. In u neutrorum, quæ indeclinabilia ſunt in ſingulari numero, ut hoc genu, huius genu, hoc cornu, huius cornu. In quibus quamuis quibuſdā artium ſcriptoribus uideatur temporum eſſe differentia (Dicunt enim nominatiuum quidem, & accuſatiuum, & uocatiuum corripi, reliquos uero produci) Ego in uſu pariter in omnibus produci inueni caſibus hæc nomina, nec irrationabiliter. Omnis enim in quacūq; parte terminatio in u deſinēs, producitur, ut fluctū, panthū, tū, diū. Ouid. in octauo Met. Dextraq. a poplite leuum Preſſa genū, digitis inter ſe Pectine iunctis. Ecce enim hic accuſatiuus eſt ſine dubio, & producitur. Apud Virgilium quoque in primo Aeneidos, Nuda, genū, nōdoq. ſinus collecta fluenteis. quomodo enim ſinus collecta accuſatiuum iunxit nominatiuo, ſic etiam nuda genu. hæc Priſcianus. cui ego non accedo: primum, quia eam regulam, quòd omnis in quacūque parte terminatio in v deſinēs producatur, ipſe ſibi uidetur finxiſſe. Nam, qui ante eum fuerunt, grammatici, ut Max. Victorinus, Marius, Seruius, aliter ſentiūt, & ut ipſe Priſcianus teſtatur. Deinde quia preſſa genū apud Ouidium, & Nuda genū apud Virgilium, poteſt produci ratione communis ſyllabæ, per eam regulā, quæ dicit, In heroico uerſu cuiuſcunque pedis ſyllaba prior, cum a ſuperiore uerbo remanſerit promiſcue lōga erit, aut breuis, ut poeta uoluerit, quoniam in ea pars orationis impletur, ut Virgilii illud in Georgicon tertio, Inualidūs, ĕtiamq. tremens, etiam inſcius æui. Ecce dūs natura breuis, producitur, quia eo in fine dictionis, & pedis prima ſyllaba. Præterea præter Grammaticorum Victorini, & Seruii auctorita

tem poteſt etiam v in nominatiuo corripi, ad imitationem Græcorum, qui ὑψιλὸν in huiuſmodi nominibus corripiũt, ut γόνυ apud Theocritũ in eo uerſu, ἀλλ' εὐθὺς μυθεῖται· ἀπωτέρω ἢ γόνυ κνήμας. ἢ γόνυ, dactylus. γκ πρόχνυ apud Homerum ἰλιάδος ι, πρόχνυ καθεζομένη, δεύοντο δὲ δάκρυσι κόλποι. πρόχνυ pro πρὸ γόνυ, pro ἐπὶ γόνυ, & abiectione o πρόγνυ, καὶ πρόχνυ. & corripitur νῦ, πρόχνῦ κἀ, dactylus. ὑψιλὸν enim apud nos ſæpe in v mutatur, ut τὺ tu. μῦς mus. κῦμαι Cumæ. δύο duo. γόνυ genŭ. Adde quòd ibi Nūdā gĕnū, poteſt genu eſſe ſeptimus caſus. Nam, etſi uni dictioni non licet diuerſos caſus coniungere, duabus tamen & pluribus licet. Alba enim crinibus, & dentes mulier, non licet dicere, Alba autem crinibus, & nigra faciem, licet. Sic in verbis, etſi me amas, tamen mihi ſemper noces. Item, Sed uos qui tandem? quibus aut veniſtis ab oris? Quoue tenetis iter? non igitur neceſſe eſt genu caſus eſſe accuſatiui, quia ſequitur ſinus collecta flentes, poteſt enim ſimul per nomen eſſe ſynecdoche cum caſu ſeptimo: per participium uero, Græca figura cum accuſatiuo, ac ſi dixiſſet, Rubra genis, nodoq. ſinus collecta fluentes. Eſſe præterea ſeptimum caſum nuda genu, colligitur etiam ex Probo, vbi ait, Nominatiuum ſingularem aptōti nominis neutri generis V littera terminatum in poemate aliquo, non facilius inuenies, ut ſi facias hoc cornu, uel hoc genu, uel hoc gelu. Nam hæc nomina apud Virgilium in ſeptimo caſu inueniuntur.

DE SYLLABIS NATVRA LONGIS.

Syllabæ natura longæ quinque modis eſſe poſſunt. Primus eſt, cũ uocalis ſola eſt, & producitur ut ō ănĭmam, & mores, cum qua dii nocte loquuntur, & Spem gregis, āh ſĭlĭce in nuda connixa reliquit. & dicitur, is modus conſtat natura. Secundus eſt, cum diphthongus fuerit, de qua dicitur, conſtat diphthongo, ut æ, œ, au,

œ,au,eu,ei. Tertius eſt, cum præponitur cõſonanti, ut ĕnĕgŏ uicta ſitu. de qua dicimus, incipit. Quartus eſt, cum poſtponitur, ut, Nē pĕtĕ connubiis natam ſociare Latinis. de qua dicimus, ſic terminatur. Quintus eſt cum inter duas plures ue ponit conſonantes, ut, Sōl quī terrarum.

DE SEPTEM MODIS COMMVNIVM SYLLABARVM.

Communium ſyllabarũ modi ſunt ſeptem. Primus eſt cum correpta uocalis excipitur a duabus conſonantibus, quarum prior ſit muta, ſequens uero liquida, ut cy in Cyclops. Eſt enim hic breuis apud Virgilium, vaſtosq́. ab rūpĕ Cy̆clopas. longa uero hic apud eundem. At genus e ſyluīs Cȳclopum & montibus altis. Et pa in patres, eſt enim hic breuis, Albanīquĕ pătres, atque altæ mœnia Romæ. hic longa, Perpetui ſoliti patres conſidere menſis. ut A itē in Atlas, eſt enim breuis, Viribus inferior (quis enim par ĕſsĕt ătlantis viribus) hic longa, Conſtitit heſperio regnīs ātlantis in orbe idq́. tantum in eadem dictione, ut in ſuperioribus exemplis. In diuerſis autem dictionibus muta cum liquida non poteſt producere antecedentē breuem, ſed breuis, ut erat, remanet, ut Summa pete, aut ſummas defringe ex ārbŏrĕ plantas. Item, Et con iuratos cælum reſcīndĕrĕ fratres. Et, Tum multa in tectis crepitans, ſalit hōrrĭdă grando. Et, Quam circum extremæ dextra, læuāquĕ trahuntur. id quod Terentianus ſic præcipit.

Si mediam uocalis habet, quam conſona, & uda
Excipiunt, nequeunt geminæ uexare priorem.
ūndĕ trĕmor terris, aut hoc percūſsă trĭdenti,
Dactylus efficitur. nam longa eſt reddita prima,
Et mediam nil uda iuuat, quæ ſubdita currit,
Sic manet ūndĕ brĕuis, ſic & percūſsā tridenti.
Syllaba ſi contra fortisq́. & uiuida detur,
ūndē ſcire potes percuſsā ſpumat arena,

Reddet ſpondeos iuſta ratione locatos.
Nec modo quia uerbo finem facit ūndĕ pŭtato
Sic cecidiſſe,magis ſermone notabis in uno
Congruere,ut caſſæ pariter ſint conſona,& uda.
Et ſolem geminum, ĕt dŭplĭces ſe oſtendere Thebas.
ĕt dŭplĭces mediam non poſſint reddere longam.
Reſpicis udarum,quauis modo fiet inanis,
Subiectæ quoties,& iuris ſunt alieni.

Non poſſe ait mutum cum liquida producere antecedentis dictionis breuem,s uero litteram poſſe,C P T ſcilicet mutis præpoſitam,quod oſtendit eo uerſu,ūndĕ ſcīrĕ pŏtes, percūſsā ſpūmăt ărena, ubi ūndē, cūſsā ſpondei ſunt. Idem etiam colligitur ex his eiuſdé uerſibus, in quibus docet præcedentis dictionis trochæū nunquam exire in ſpondeum adiumento conſonantium,quæ ſequuntur,ſed in dactylum ſemper.

Quippe ubi ſola manet uerbi uocalis in imo,
Et breuis hæc abſciſſa, aliam, comitemq. requirens,
Nullaq. conſona iuncta parat dare temporis auctum,
Nil iam ſpondeo uideas ſupereſſe relictum.
Vel tu ruricolæ primum decurre Maronis.
Liber & ālmă Cĕres & fĕrtĕ ſĭmul Dryadesque:
Munera uĕſtră căno.& ſtudium cui prīmă frĕmentem
Fudit equum magno tellus percūſsă tridenti.
īpsĕ nĕmus.Tegeæ ĕ fauens,oleæ quĕ Minerua.
Dīquĕ Dĕæq. omnes,ſtudium quibus āruă tŭeri.
Quīquĕ nŏuas,& quīquĕ sătis, & quæ quĕ ſĭbi mox.
Nec tibi regnandi ueniat tam dīră cŭpido.
ān nĕ nŏuum. tunc īpsĕ tibi plus pārtĕ rĕlinquit.
Vērĕ nŏuo gelidus canis cum montibus humor
Liquitur,& Zephyro putris ſe glēbă rĕſoluit.
Et quid quæ quĕ fĕrat regio,& quid quæ quĕ rĕcuſet.
Bis decies,unumq. ſupra,niſi fallimur,ecce
Dactylon efficiet talis, quem dico, trochæus,
Spondeum & nullum potuit dare uerſibus iiſdem.

Non niſi in eadem dictione inueniri liquidam poſt mutam

mutam producere antecedentem breuem, ſic idem Terentianus,

Vda igitur nunquam præbebit ſubdita tempus,
Præbebit uerbo deprenſa, aut nomine eodem,
Rēplēt cum dico ſubiecta eſt uuida mutæ.
ātlās ut Græca, ſic profero uoce latina.
Vda ſecunda utinam noſtra ſic uoce ſederet.
Exemplo ſat erit, qui dixit membra pyrăchmōn
Tertia tūm cy̆cnus. & quarta frequentior his eſt.
Nam mutis docui ſubiectam hanc omnibus eſſe.
Fābrĭcĭum dixīt, sācrum, qui limite quādrĕt.
āgrĭcŏla, ēt uēpres dixit ſaluere per ūtres.
Tempora ſic præbent udæ, cum ſubiiciuntur.

M tamen & N liquidas poſt mutas in Græcis tātum dictionibus inuenimus, ut ſic dixerim, liqueſcere, & caſſas fieri, quanquam M ne in dictione quidem Græca apud noſtros memini legere, ſed N dūtaxat. Ouid. Piſcosāmquē Gnĭdon, grauidamq. Amathunta metalla. Martialis, Delectat Marium ſi perniciōsŭs ĭchneumon. Idem, Quæ capta en alio nupta Lacæ̆nă cy̆cno? Seneca in Hercule furente, Mundus puellæ ſerta Cnoſiacæ gerit. In quibus uerſibus sām quĕ Gnĭ, ōsŭs, ĭ, cæ̆ nă cy̆, tres eſſe dactylos uidemus, & tă cnō iambū in quarto loco, atque N udam nihil iuuare antecedentem breuem. Quòd factum eſt ad imitationē Græcorum, apud quos μ & ν frequenter poſt mutas effluunt. Euripides in phœniſſis, Ἰσότης ἔταξε. κἀριθμὸν διώρισεν. Idem in iiſdem, κλεινάς τε Θήβας, τοῖν δ' ἑλοῦ δυοῖν πότμοιν τὸν ἕτερον, ἢ γὰρ παῖδα σῶσον, ἢ πόλιν. In iiſdem, τὰ μὲν παρ' ἡμῶν πάντ' ἔχεις, ἢ γου τέκνον, Πρὸς οἶκον, ὅστις δ' ἐμπύρῳ χρῆται τέχνῃ. In iiſdem, ἀπωλόμεθα δύω κακῶ παῖδε εἰς τέκνον. Idem in Hecuba, ἔπλασ' ὅπως δ' ἔπαισα θεομανεῖ πότμῳ. In eadem, καὶ πεῖθ', ἔχεις δὲ πρόφασιν, ἔστι γὰρ τέκνα. Callimacus. Νύμφης, ὡς μεγαρέων οὐ λόγος οὐδ' ἀριθμός. Theocritus, ἄμμες δ' οὔτε λόγω τινὸς ἄξιοι, οὔτ' ἀριθμητοί.

τοί. Cratinus in cleobulimis, ut citat Hepheſtion, ἔστιν ἀκμὼν, καὶ σφυρὰ νοάνια δ' τριχι πώλω. Idem in Panoptis, κράνια διοσὰ φορεῖν, ὀφθαλμοὶ δ' οὐκ ἀριθματοὶ. In horis, οὐδὲ πρὸς εἶδος, ἀρ' ἦν οὐδὲν προσιδόντι τεκμαρτόν. In quibus, ῥίθμῶν in quarta ſede ſenarii uerſus Iambici, & Πότμοῖν & bis τέκνōν, & τέχνη, & Πότμω in ſexta, ſex ſunt iambi. Item ἔστινᾰ, dactylus in prima ſede heroici uerſus. Itē δ' οῦκ ἄρῐ, οὖδἄρῐ, οῦτἄρῐ. δῦν τῐ τε̆, bis duo dactyli.

Ν etiam poſt Μ inuenitur apud Gręcos ſyllabam facere indifferentem. Cratinus, ἀλλοτριογνώμοις ἐπιλήσμοσι μνημονικοῖσι. λήσμοσι, dactylus. Epicharmus in Megaride, δ' υμνος, καὶ μουσικὰν ἔχοισα πᾶσαν φιλόλυρος ἦχή. δ'ῡῠ trochæus. Eſt enim metrum trochaicum, quod in locis imparibus non niſi trochæum, uel tribrachyn ſuſcipit. In δ' υμνος, ſequentibus Υ μ ν, communis eſt. Callimachus vt citat Hepheſtiō, τὼς μὲν ὁ μνησάρχειος ἔφη ξένος. τὼς μὲν ὁ dactylus. vbi μν in μνημονικοῖσι, & in δ' ημνος, & μνησάρχειος non producunt antecedentes breues ι. υ. ο. Quos imitatus Horatius in prima ode, dixit, Euterpe prohibet, nēc Pŏly̆mnēia, ubi LY in Polymneia corripuit, licet ſequātur m & n, quæ poterant poſitione producere, ut in illo Heſiodi, Τερψιχόρη τ' ἐρατώτε, Πολύμνιάτ', οὐρανίητε. λῡμνῐᾰ dactylus. Eſt enim Euterpe cohibet, nec polymneia, metrum choriambicum Aſclepiadeum tetrametrum conſtans ſpondeo, duobus choriambis, & pyrrhichio ſic, Eūtēr, ſpondeus. pē cŏhĭbēt, choriambus. nec pŏly̆mnē, iterum choriambus. ĭă, pyrrhichius. Idem quoque ſenſiſſe uidetur Ouidius quincto faſtorū, vbi ait, Dſſenſere Deæ, quarūm Pŏly̆mneia cœpit. rūm pŏly̆, dactylus. quanquam hic & pulymnia legi poteſt, ut ſit ſpondeus rūm pū. ut illud apud Perſiū, Nec mihi Pŭly̆dămas, nec troiades Labeonem, pro Polydamas, quod ab Homero accepit, qui Iliad. χ, ita Hectorem inducit loquentem, ὤμοι ἐγὼ, εἰ μένκε. πύλας, καὶ τεί

χεα δύω, Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθή-
σει. Πουλυδάμας pro πολυδάμας propter metrum, ut illud Virgilii, Venit & ūpilio, tardi uenere bubulci. upilio pro opilio. eodem modo fortaſſe apud Ouidiū Pulymnia tetraſyllabum, pro polymnia. Quanquam πωλύμνια, πωλυδάμας & huiuſmodi per ω magnum ſcribunt Dores, ut πωλύπους Athenæo teſte, ut ſupra diximus in ultimis ſyllabis, quæ in us deſinunt, unde Polymnia, Polydamas primam poſſunt producere ſecundum Dores. ſed magis placet, ut ſit pentaſyllabū polymneia, ad imitationem Horatii, cuius fuerat familiariſſimus, de quo ſic ſcripſit in Triſtibus, Detinuit noſtras numeroſus Horatius aureis, Dum ferit Auſonia carmina culta lyra. Aliqui tamen utrobique legūt polyhymnia, quod non placet. non enim componitur ex πολὺ, καὶ ὕμνος, ſed ex πολὺ καὶ μνεία, ut a memoria dicatur, cuius filias eſſe muſas teſtatur Heſiodus, μοῦσαι ὀλυμπιάδες κοῦραι διὸς αἰγιόχοιο, τὰς ἐν πιερίῃ κρονίδῃ τέκε πατρὶ μιγεῖσα μνημοσύνη. & licet Græci per unum ὑ ψιλὸν, & per iota μνι, & carmine, & proſa oratione ſcribant, ſic πολύμνια προπαροξυτόνως, ſicut & Heſiodus eo uerſu protulit, πολύμνιατ' οὐρανίητε. & Gaza in tertio, vbi dicit, ἐξαιρείσθω τὰ εἰς μνῖα, καὶ τρῖα, πολύμνια ψάλτρια, τῶ ι γάρ: tamē puto factum magis ἐξαιρέσει τοῦ ε ex ει diphthongo, quàm uel gemini ῡ ῡ in unum ῡ συναιρέσει. nam nuſquam legitur geminum ῡ ῡ in unum ῡ contrahi, uel alterius ῡ abiectione, quoniam quæ componuntur ex πολὺ, ſeruant υ, ut πολυειδὴς, πολύαινος, πολυυδρία, πολυίστωρ, ex ει vero modo ῑ, modo ε auferri κατὰ διάλεκτόν τινα legitur. nam Iones ἀσθενία pro ἀσθένεια, & ἀγενία pro ἀγένεια ἐξαιρέσει τοῦ ε, dicunt, vt in eodem libro de orthographia Gaza refert. Iones etiam ἱρὰς pro ἱερὰς proferunt. Idem igitur in Polymnia factum dixerim, ut ἐξαιρέσει τοῦ ε proferatur ἰωνικῶς, receptūque, vt per ι ab omnibus ſcribatur.

Quod

Quod autem *μνεία* per *ει* diphthongum ſcribatur, teſtis eſt Theodorus in eo ipſo de ortographia libro, ubi ait, *ἡ μνῖ πρὸ φωνήεντος μὲν μνίον τῷ ι, μνεῖα τῇ ει.* & etymologicon ubi legitur, *μνεία, μένω, μενία, καὶ καθ' ὑπερβιβασμὸν, μνέϊα, καὶ συναιρέσει, μνεία.* Ex *πολὺ* igitur, & *μνεία πολύμνεια*: & diſſoluta *ει* diphthongo, polymneia *πενταουλλάβως* protulit Horatius propter metrum, quemadmodum in elegia factum legimus; quod quia per *ει* ſcribitur in penultima apud Grecos ſic *ἐλέγεια*, noſtri interdum diſſoluta *ει* diphthongo, elegia *ει πενταουλλάβως* proferũt, antepenultima producta, Ouidius, Flebilis indignos Elegēiă ſolue capillos. Idem, Blanda pharetratos Elegēia cantet amores. Sed plerunque elegia *τετρασυλλάβως* dicitur. Martialis, Detineat cultis aut elegĭá cōmis. Statius, Quas inter uultu petulans elegĭá prŏpinquat. A quo elegidium diminutiuum. Perſius, Sed ſiqua elegidĭă crudi Dictarunt procerés. & ubique E & LE primæ ſyllabæ corripiuntur, & I a diphthongo *ει* producitur, ſic ĕlegus ſemper corripit primas ſyllabas. ēlēgi igitur in eo uerſu, Flendus amor meus ēſt, ēlēgī flebile carmen, non nomen eſt, ſed uerbum. Sunt præterea qui uolunt legendum apud Horatium, Neque polymnia, licet repugnet ſyllaba, præſertim cũ præcedat, ſi neque tibias, quaſi non liceat NEC poſt NEQVE ſubiungere, quod facile inuenitur. Virgilius, Sed neque Medorum ſiluæ ditiſſima terra, Nec pulcher Ganges. ſed non recte iudicant, primum quia nõ eſt quiſquam obſeruantior ſyllabarum Horatio. Deinde quia cum in ceteris fuerit diligentiſſimus, non eſt credendum fuiſſe hic tam negligentem, ut abuſus fuerit ſyllabam. Silius quoque corripuit RA in theramneo, cum dixit. Ecce inter primōs thĕrămneo a ſanguine clauſi, mōs thĕră, dactylus. Phornutus, qui de natura deorum ſcripſit, de Polymnia hæc inquit, *Πολύμνια δέ ἐστι πολυύμνητος ἀρετή. ἢ μᾶλλον ἡ πολλὰς ὑμνοῦσα. καὶ ὅσα*

περὶ

περὶ τῶν προγενεςέρων ὑμνεῖται παρειληφυῖα καὶ τῆς ἔκ τε τῶν ποιημάτων καὶ τῶν ἄλλων συγγραμμάτων ἐπιμελουμένη. vult igitur Phornutus ἀπὸ τοῦ πολὺ, καὶ ὕμνος, componi Polymnia. utcunque igitur ſcripſeris aut Polymneia aut Polyymnia apud Horatium (nam eſſe alterum neceſſe eſt) recte ſcripſeris.

Duæ præterea mutæ inueniuntur aliquando non producere antecedentem breuem, ut M & N liquidæ. Mart. Sardonicā ſmărăgdos, adamantas iaſpidas uno portat in articulo Stella Seuere meus. că ſmără, dactylus aliqui tamē putant legendum ſmarados abiecto g propter metrū: quod nō placet. ſic Homer. ὀδυσσείας δ, ὃς ἐναὶ ἐνὶ θήβης αἰγυπτίης, ὅθι πλεῖςα δόμοις ἐνὶ κτήματα κεῖται. μοῖς ἕνἵ, dactylus. nec obſtāt κτ in dictione κτήματα. Idē αἰγυπτίη τῇ πλεῖςα φέρει ζείδωρος ἄρουρα φάρμακα. αῖγὔπτἱ utrobique dactylus, licet id per συνεκφώνησιν ſeu συνίζησιν eſſe poſſet, quæ fit modis quattuor, quorum unus eſt, cum ſyllaba breuis & longa pro una longa accipiuntur, ut hic τἴῃ τῇ. & alibi ὑμῖν μὲν θεοὶ δοῖεν ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχοντες. μεν θεοι ſpondeus. & μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος. δέω ἄχἵ dactylus. Theocritus, Θωρηχθεὶς ἐπὶ βουσὶν ἀνάρσιος αἰγυπτίοισιν. αῖγὔπτἵ, dactylus. Æſchylus in ſupplicibus, ἡγεῖσθε βωμοὺς ἀςίκτους θεῶν ἕδρας. ςἴκτοῦς iambus, in quarta ſede ſenarii iābici. Herodianus etiā μέμνηκα πέπτωκα κέκτηκα, ideo inquit duplicare principiū præteriti perfecti per conſonantē præſentis, & ε, quia μν, πτ, κτ inueniuntur in metris ſæpe efficere communem ſyllabam. ut facit muta cum liquida.

Illud obſeruandum, quòd quotieſcunque in carmine inuenitur muta cum liquida indifferentem facere antecedentem ſyllabam, eſſe eam ſyllabam natura breuem, & propterea in proſa oratione ſemper eſſe corripiendam, ut lugŭbris, funĕbris, muliĕbris a mŭlĭĕrĭs penultima correpta. Terent. Neque ſatis digna, cui committas primo partū mŭlĭĕrĕm. ĕrĕm pyrrhichius.

Item,

Item impĭgere, podăgra, chirăgra, tenĕbræ, latĕbræ, volŭcris, pharĕtra, & huiuſmodi. Præterea notandum vocales natura longas non poſſe unquam corripi ſequente muta cum liquida, ſed produci ſemper & proſa & carmine, ut ſalūbris, lauācrum, arātrum, ſimulācrum, ambulācrum, candelābrum, uolutābrum, delūbrum, mātres, & huiuſmodi, quia apud poetas nunquã leguntur penultima breui. aratrum tamen quidam putant corripere penultimam, quia Græce τὸ ἄροτρον ὂ μικρῷ ſcribitur. ego tamẽ ſemper legi penultima longa tanquam a ſupino deductum, ut lauācrum, delūbrũ, ſimulācrum, & cetera, quę ſupra diximus. Quòd autẽ ſaluber producat penultimã, probatur hoc verſu Ouidii, Phœbe ſalūbĕr ădes. quem etiam Priſcianus citat.

Secundus modus eſt, cum ſyllaba uocali longa, uel diphthōgo finita in fine dictionis, uocalis ſequitur nulla interpoſita conſonante. Eſt enim hic breuis, Te Corydōn ŏ ălexi, trahit ſua quenque voluptas. & hic, Credimus, ān quĭ ămant ipſi ſibi ſomnia fingunt. & hic, Inaŭlæ Ionio in magno, quas dira Celęno, Harpyięq. colunt aliæ. & hic, Victor apud rapidũ Simoenta ſub Iliŏ alto. hic autem longa, Stant & iuniperi, & caſtaneæ hirſutæ. & hic, Et ſuccus pecorī, ēt lac ſubducitur agnis. Item hic, Tu ne ille Aeneas, quem Dardaniō ānchiſe. & hic, ō ĕgŏ quantum egi, quàm uaſta potentia noſtra eſt. Quod ad Græcorum facimus imitationem, qui & uocales longas, & diphthongos in fine dictionis ſequente uocali, modo corripiunt, modo longas ſeruãt. Homerus ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη, ἐπεὶ τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε. hic enim & οι in ἄνδρα μοι corripitur ſequẽte, ε in dictione ἔννεπε, & η in πλάγχθη ſequente ε in ἐπεὶ, ſunt enim duo dactyli, ſic ἄνδρᾰ μοῐ, πλᾱγχθη̆ ἐ. Idem, τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ οἶκον δε νέεσθαι εἰς ἰθάκην. Et ὦ πάτερ ἡμέτερε κρονίδη ὕπατε κρειόντων. hic enim neque οι in θεοὶ corripitur ſequente

quente uocali υ in ὕπατε, neque η in κρονίδη, quamuis ſequatur οἴ in οἶκονδε. ſunt enim duo ſpondei. Idem, ἡμετέρῳ ἐνὶ οἴκῳ ἐν ἄργει τήλοθι πάτρης, in ἡμετέρῳ ω longa remanet, in οἴκῳ autem corripitur, ſcanditur enim ſic, ἡμετε dactylus. ρῳ ἐνὶ dactylus, οἴ κῳ ἐν dactylus, ἄργει ſpondeus, τήλοθι dactylus, πάτρης ſpondeus. Sed Græci in media quoque dictione tam ſimplici, quàm compoſita idem facere inueniuntur, ſed raro. οι enim in hoc uerſu apud Aeſchylū in Niobe, corripitur, ἴσρος τοἴ αὕτας παρθένους λοχεύεται, eſt enim uerſus trimeter iambicus, & ſcanditur ſic, ἴσρος ſpondeus, τοἴαυ Iambus, τας παρ ſpondeus, θένους iambus, λοχεύ iambus, εται iambus. ſuſcipit enim in locis paribus. Iambum, tribrachyn, anapæſtum. Citant autem hunc uerſum Hepheſtion, & Priſcianus. Item in hoc apud Theocritum, ὑψηλὰς ἐς πόντον ὁρῶν, ἀείδε τοἴ αὕτα. & in hoc apud eundem νύμφα, καὶ προγένειος ἀπάγξασθαί με ποίησεις. Et Οὔτε τις ἐν ταλάρῳ πανίσδεται ἔργα τοἴαῦτα. Item apud Homerum οἶδ' ἀρετὴν οἷος ἐσσὶ, δίος χρὴ ταῦτα λέγεσθαι; in quibus uerſibus, ειδετοἴ, σθαι μετοἴ, ἔργατοἴ, της οἷος, dactyli omnes. Hic autem longa remanet οι apud Homerum, παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται. μοῖοι ſpondeus in quarta ſede. Item αι hic apud Homerū corripitur, σφυναίκσ ὑποφῆται ἀνιπτόποδες χαμαιεῦναι. Item hic ἔδμεναι οἷασύες χαμαιεῦνάδες αἰὲν ἔδουσιν. δες χάμαι dactylus. ἐς χάμαι etiā dactylus. hic uero longa remanet apud eundem, λοκρῶν δ' ἡγεμόνευεν ὀΐλῆος ταχὺς αἴας μείων, οὔτοι τόσος γε, ὅσος τελαμώνιος αἴας. αἴας in utroque ſpondeus. υ etiam corripitur hic apud Homerū. ἕκτορ, υἱὲ πριάμοιο, τίη δὲ σὺ νόσφιν ἀπ' ἄλλων. ἕκτορ υἱ, dactylus. hic uero longa apud eundē, τῶν ἦρχε ἀσκάλαφος, καὶ ἰάλμενος, υἷες ἄρηος, υἷες ἄ, dactylus. Sed, ut dixi rariſſime inueniuntur in media dictione correptæ ſyllabæ longæ, præſertim in Heroico hexametro.

Tertius

Tertius modus, eſt cum correptam uocalem in fine dictionis duæ ſequuntur conſonantes, Quarum prior eſt s littera mutis c p t præpoſita. Eſt enim hic breuis apud Virgilium, Pōnĭtĕ ſpes ſibi quiſque ſuas. & hic apud Horatium, Linquimus inſani ridentes prǣmĭă ſcribæ. Item hic apud Catullum, Teſtis erit magnis uirtutibus ūndă Scămandri. pōnĭtĕ, prǣmĭă, ūndă ſcă, tres dactyli. Eodem modo etiam apud Græcos. Homerus, ἀκλειὴς αἴδηλος ὑπαὶ νεφέεσσι σκέδασση. Idē, τῶν νῦν αἷμα κελαινὸν ἐΰῤῥοον ἄμφι σκάμανδρον. Idem, ὃν ξάνθον καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ σκάμανδρον, in quibus s & P in dictione ſpes, & s & c & R in dictione ſcribæ, non obſtant, quin antecedentes pedes pōnĭtĕ, & prǣmĭă ſint dactyli. Item s, & c, in dictione ſcamādri, & σ & κ in σκεδάσῃ & σκάμανδρον in utroque uerſu, non obſtant trochæis, qui præcedunt ūndă & ἔεσι & ἄμφι, & δρες δὲ, quin adiunctis ſca, & σκε, & σκα ſyllabis, fiant dactyli, ūndă ſcă, ἔεσι σκĕ, ἄμφι σκă, δρες δὲ σκă. hic autem, quīſquē ſcire cupit, aut quīſquē ſcribere curat, Et hic, āntē Steſichorū uatem natura creauit, Et hic, ūndē ſciſſa coma eſt, aut ūndē ſpiſſa corona apud Terentianū, (nā apud alios nō memini legere) lōga eſt. Quinq;.n. trochæi quīſquĕ, & quīſquĕ & āntĕ, & ūndĕ, & ūndĕ adepti, quod deerat, tēpus poſitione s ſemiuocalis, & c, & t, & p mutarū, ſequente uocali longa, tranſiere in ſpondeos. Interdū igitur s littera coniuncta mutis C, P, T, vt diximus, iuuat præcedentē breuem, interdum non iuuat. Sed cum non iuuat, fit quia s littera uim ſuam frequēter amittere inuenitur apud uetuſtiſſimos tam ſequenti uocali, quàm conſonante, ut apud Lucilium, quem citat Gellius, Campanus ſonipes ſuccuſſor nullus ſequetur: nūllŭs ſĕ, pro nūllŭ ſĕ, dactylus. Idem apud Ennium, quem idem citat Gellius, Doctus, fidelis, ſuauis homo, facundus, ſuoq. Cōtentus, atque beatus, ſcitus, ſecunda loquēs, in tempore commodus, & verborum vir paucorum.

Dōctŭ

*Do*ctŭ fi·cūndŭsŭ,t'ārquĕ bè. ſcītŭ sĕ,quattuor dactyli. Et apud Lucretium, Nam fierent iuuenes ſubito ex infantibus paruis. fāntĭbŭ,dactylus. Item in illo Alcinoi epigrammate, Longe erit a primo quīſquĭs sĕcundus erit, Quīſquĭ sĕ, dactylus. Nam quiſquis ſecundus erit, legi in antiquis codicibus. Et apud Catullū, Affixus noſtris tū dăbĭs ſupplicium. tū dăbĭ, dactylus. In illo etiam Virgilii abiicitur s cum ſua uocali, Aut ouium fœtus, aut vrentes culta capellas, t'aūt ū, ſpondeus. Et in illo eiuſdem, Inter ſe coiiſſe viros, & decernere ferro, r'ēt dē, ſpondeus, quemadmodum etiam citat Priſcianus. aliqui tamen legunt, & cernere ferro, in quibus & Annęus Seneca. Nec mirum s interdum ſic vim ſuam admittere, cum aſpirationem etiam loco ipſius in quibuſdā dictionibus Bœotes poſuerint, muha pro muſa dicētes, ut Priſcianus refert: quemadmodum contra, ipſa pro adſpiratione ſæpe inuenitur poſita, ut ſemis, ſex, ſeptē, ſe, ſi, ſal, a Græcis ἥμις, ἕξ, ἑπτά, ἕ, ἵ, ἅλς. Idem quoque patitur s mudæ præpoſita in principio dictionis, nihil enim iuuat antecedentē breuem, ut apud Ouidium, Velatus veſte ſedebat In ſolio Phœbus claris lucēntĕ ſmăragdis. cēntĕ ſmă, dactylus. Lucanus, Et ſuffixa manu foribus teſtudinis inde Terga ſedent crebro maculis diſtīnctă ſmăragdo. ſtīnctă ſmă, dactylus. Stat. Sudor ibi arcano florentes īgnĕ ſmăragdos. īgnĕ ſmă, dactylus. Terentianus tamē s ſemiuocalem mutæ præpoſitam non iuuare inquit antecedentem breuem, cum uocalis, cui una cum muta adiungitur, breuis fuerit: contra, cum longa uel natura, uel poſitu fuerit, iuuare. unde ſi trochæus præcedat, ſpondeum fieri dicit, tertia uocali, quæ ſequitur, producta: non fieri uero, ſi breuis illa fuerit, ſed tranſire in dactylum. Si quis igitur dixerit, ſmȳrnā, Strēpsă, Spădā, Scōlus, Struthēă, Scŏtuſſa ſmȳrnā, erit ſpondeus, nam producitur nā, quia tertia, quæ ſequitur, vocalis, longa eſt. ſtrēpsă ſpă, dactylus.

lus. psă enim correpta remanet, quia tertia, quæ ſequitur, vocalis corripitur. dā ſcō, ſpondeus. dā enim producitur, quia ſcō in ſcōlus longa eſt. theă ſcŏ, dactylus, nam a corripitur, quia ſcŏ in ſcŏtuſſa breuis eſt. hæc græce ſic ſcribuntur (ſunt enim vrbium, locorum ve nomina apud Stephanum) ἡ σμύρνα, ςρέψα τὰ παίδα, ἡ σκῶλος, ςρουθεια, σκοτοῦσα.

Sed libet hic Terentiani ea de re verſus ſubiungere,

Hæreat ergo animo ſexta hæc tibi viuida, parſq.
Littera de numero, quam dixi, ſemiſonantum,
Quæ tibi tres tantum poterit ſubiungere mutas,
Si quando ſcūtum, ſpūmas, vel ſtāmina dico,
Hæc ſola efficiet, nudo, vt remanente trochæo,
Sponde um geminæ poſsint firmare ſonoræ.
Exemplis an praua ſequar, vel recta probabo.
Quĭſquĕ ſcīrĕ cŭpit, vel quiſquĕ s c rībĕrĕ curat.
āntĕ stārĕ dĕcet, cum dico, & ſeparo verbum.
āntĕ s tēsichŏrum vatem natura creauit.
Vltima vocalis remanens, finisq. trochæi,
Excipitur geminis, quęs proximus exoritur pes,
Quæ quanquam capite alterius verbi teneantur,
Sufficiant retro vires, & tempus oportet,
Conſona quod debet geminata referre priori..
Nam cur ſpondeo credas non reddere tempus,
Quæ tali poſitu, cum dactylus incidit, obſtant?
Incipe ſi dicas, & ſcire, & ſcribere iungas,
Creticus efficitur. Quęs viribus ergo nocebit,
Subdita præteritæ cur iiſdem viribus æque
Tempora non præſtet, cum ſit ſubiecta priori?
Quin mirum magis inuenias, vt tempore duplo
Semiſonans iſtæc pariterque, & muta cohærens,
Correptam retro nequeant augere Trochęi.
Nam niſi vocalis producta ſequatur vtraſque,
Tertia, quas dixi, nullum poterunt dare tempus.
S[illegible] cum dico, & ſtārē ſpūmeus amnis,
[illegible] producta adiungitur illis,

Atque

Atque inde accipiunt vires profuntq. priori:
Si fuerit correpta, nihil præſtare ualebunt,
Cum ſcăpulam, ſpătium, ſtĭmulū ſubiungo rochæo.

Si quis igitur dicat, īncĭpē ſcīte puer iamq. īncĭpē ſcrībere uerſus, Incipe in prima, & quarta ſede non dactylum, ſed creticum, id eſt amphimacrum faciet, ſecundum Terentianum, propter ī longum in ſcīte, & ſcribere poſt s, & c. idq. illud in heroico hexametro uitium dicit: non quòd id non fiat aliquando, ſed quòd raro: de arte enim ille ſcribit, non de licentia: nam feciſſe id antiquos, eoſdemq. approbatos conſtat. Virgil. Pōnĭtē ſpēs ſibi quiſque ſuas. nam pōnĭtē, vt ille ait, eſt creticus, quia ſequitur s cum p muta & uocali longa, vt in dictione ſpēs. Horatius, Linquimus inſani ridentes præmĭă ſcrībe. hic quoque creticus, quia ſequitur ſcri ſyllaba longa. Ouidius, Spes bona dat vires, animūm quŏquē ſpēs bona firmat, Vīuĕrē ſpē vidi, qui moriturus erat. in vtroque verſu eſt creticus, quoniam ſequuntur s & p cum vocali producta. Idem vitiari temporibus dactylum, & creticum fieri, his etiam verſibus oſtendit manifeſtius,

Conſona ſi gemina eſt, qua proximus incipiet pes,
Cuius principium ſexta hæc, quam dico, tenebit,
Dactylus ille prior, quamuis ſermone peracto,
Diſcretus, liberq. pedis compage ſecundi,
Sentiet acceſſum momenti, & temporis auctum.
Exemplo verſus vnius vtrunque probabis,
Ante ſupinatas Aquiloni oſtēndĕrē glēbas,
Tūndĕrē cum uerbi finem ſimul & pedis explet.
Nil obſtant pedis alterius modo conſona, & uda,
Syllaba ſi contra veniat, qualem modo dixi,
Temporibus vitiatus erit pes integer ante,
Ante ſupinatas Aquiloni oſtēndĕrē ſtrāges.
Tertia ſi longa efficitur, pes creticus exit.

Idem vitiari metrū heroicū ab Anapæſto refert, &

tamen inuenitur interdum in heroico Anapæſtus. Virgilius, Flŭuĭōrum rex Eridanus. flŭuĭō, Anapæſtus. Vitandum ergo eſt, quod vitium fuerit, quodque ipſi quoque poetarum principes rariſſime licere ſibi voluerunt.

Illud præterea operæpretium ſubiūgere viſum eſt, s litteram ἀρκτικὸν ϛοιχεῖον appellari a Græcis, quòd omnibus fere mutis. atque etiam M liquidæ præponatur. ut σβεννύω, σπάρθη, σκῆπτρον, ϛέμμα, σθένος, σφίγξ, σχῆμα. σμάραγδος. ab aliquibus uero ἄσημον & μοναδικὸν, quòd ſuæ cuiuſdam ſit poteſtatis. ἄσημον enim obſcurum ſignificat, & ſine nota, ſeu ſigno. μοναδικὸν autem, ſolitarium. Nam cum ceteræ ſemiuocales in quattuor liquidas L M N R, duasq. duplices diuidātur, ipſa ſola quaſi innominata & ſolitaria ſemiuocalis remanet. Sed quare a Terentiano modo uegeta, modo uiuida, modo fortiſſima litera dicitur? An quia præter ceteras conſonanteis, & præponi poteſt aliis conſonantibus in principio dictionis, ut ſcutum, ſpatium, ſtamen, ſcribo, ſtrues, ſtlembus, ſplendidus: & ſupponi in fine, ut ſcrobs, frons, hyems, ars, puls, ſtirps, laus, Theſeus? An quia in heroico hexametro poteſt ex trochæo ſpondeum facere, ut ſupra eſt dictum, cū id mutæ liquidis adiunctæ non queant? An quia apud Græcos tantę eſt poteſtatis, vt cū mutis præponitur, non poſſit fieri reduplicatio in præteritis perfectis per conſonantem præſentis, quemadmodum fit cum incipit verbum a muta cum liquida, ut a γράφω γέγραφα, a πλυνω πέπλυκα, a τρέφω τέτρεφα. vel etiam a π κ τ mutis, atque μ ν liquidis, quod tamen in his tantū præteritis fieri memini legere, κέκτημαι, a κτάομαι. πέπλασμαι, a πλάσσομαι. πέπλωκα, a πλέω. μέμνημαι, a μνάομαι: ſed tantū ἐψιλὸν præteriti imperfecti augmentū, aſſumant, quòd a σῖγμα & muta ſtatim ſequentibus ſic producitur, ut non liceat unquā eſſe breuē, ut σπείρω ἔσπειρον ἔσπαρκα. ϛρέφω ἔϛρεφον ἔϛραφα. eodē modo

do in iis, quæ a ζ ξ ψ incipiunt, propter σῖγμα, quæ illis ineſt, ut ζάω ἔζαον ἔζηκα, ξέω ἔξεον ἔξεκα, ψάλλω ἔψαλλον ἔψαλκα.

Quartus modus eſt, cum correpta uocalis partem terminat orationis, quæ in vnam deſinit conſonantē, & eſt principium pedis, ut hic apud Virgilium, Inualidūs ĕtiamq. tremens, etiam inſcius ꝛ ui. & hic apud Lucanum. Dum ſanguīs ĭnĕrat, dum uis materna. & hic apud Virgilium, Pleiadās, hyădas, claramq. Lycaonis arcton. licet ab Homero acceperit, πληϊάδας θ᾽ ὑάδας τε τότε σθένος ὠρίωνος. Item hic apud eundem, Pectoribūs ĭnhĭans ſpirantia conſulit exta. dūs ĕ tĭ,guīs ĭn ĕ, dás hy ă á, būs ĭnhĭ, quattuor dactyli. Quòd ſi poſt duos pedes, & ſemis, aut tres, & ſemis fiat, penthemimeri, atque hephthemimeri datur, ut hic apud Virgilium, Omnia vincĭt Amōr, ĕt nos cedamus amori. & hic apud eundem, Oſtentans artem pariter, ārcumq. ſonantem. Sed de penthemimeri, & hephthemimeri dicemus, cum de heroico metro tractabimus. Quòd autem correpta vocalis in nullam deſinens conſonantem, partem orationis terminet, & producatur, nullum occurrit exemplum, nec puto inueniri: præſertim, quia neminem legi, ex iis, qui de arte ſcripſerunt, qui huius rei meminerit apud Latinos. Nam Græci id faciunt, Homerus, οἱ δὲ μέγα ἰάχοντες ἐπέδραμον υἷες ἀχαιῶν, Et, αὐτὰρ ἐπεὶ δαναῶν γένετο ἰαχή τε, θρόος τε. Et, ἀλλὰ τάγ᾽ ἄσπαρτα, καὶ ἀνήροτα, πάντα φύονται; γαῖα τοῖα, τὰ καὶ ἄ, tres dactyli. Illud vero, Νέστορα δ᾽ οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης, in ε & ν deſinit conſonantem, vt illud, καὶ μὲν οἱ λύκιοι τέμενος τάμον ἔξοχον πάντων, θεν ἱᾰ, dactylus, & καὶ μὲν, ſpondeus. licet μὲν, & pedis, & dictionis fit finis contra regulam, niſi quis legat καὶ μὴν. Illud obiter hic admonuerim, apud Priſcianum in primo libro, ubi dicit, Apud Grecos tamen o quoque, i ſequente producere licet antecedentem breuem, pro, νέστορα

τοί. Cratinus in cleobulimis, ut citat Hepheſtion, ἔστιν ἀκμῶν, καὶ σφυρὰ νοάνια δ᾽ τρίχι πάλω. Idem in Panoptis, κράνια διστὰ φορεῖν, ὀφθαλμοὶ δ᾽ οὐκ ἀριθματοί. In horis, οὐδὲ πρὸς εἶδος, ἀρ᾽ ἦν οὐδὲν προσιδόντι τεκμαρτόν. In quibus, ῥίθμων in quarta ſede ſenarii uerſus Iambici, & Πότμοιν & bis τέκνον, & τέχνη, & Πότμω in ſexta, ſex ſunt iambi. Item ἔστινα, dactylus in prima ſede heroici uerſus. Itē δ᾽ οὐκ ἀρι, οὐδάρι, οὐτάρι. δὺν τι τε, bis duo dactyli.

N etiam poſt M inuenitur apud Grçcos ſyllabam facere indifferentem. Cratinus, ἀλλοτριογνώμοις ἐπιλήσμοσι μνημονικοῖσι. λήσμοσι, dactylus. Epicharmus in Megaride, δ᾽ ὕμνος, καὶ μουσικὰν ἔχοισα πᾶσαν φιλόλυρος ἤχη. δ᾽ ὕ trochæus. Eſt enim metrum trochaicum, quod in locis imparibus non niſi trochæum, uel tribrachyn ſuſcipit. In δ᾽ ὕμνος, ſequentibus Y μ ν, communis eſt. Callimachus vt citat Hepheſtiō, τῶς μὲν ὁ μνησάρχειος ἔφη ξένος. τῶς μὲν ὁ dactylus. vbi μν in μνημονικοῖσι, & in δ᾽ ὕμνος, & μνησάρχειος non producunt antecedentes breues ι. υ. ο. Quos imitatus Horatius in prima ode, dixit, Euterpe prohibet, nēc Pŏlўmnēia, ubi LY in Polymneia corripuit, licet ſequātur m & n, quæ poterant poſitione producere, ut in illo Heſiodi, Τερψιχόρη τ᾽ ἐρατώ τε, Πολύμνιά τ᾽, οὐρανίη τε. λῦμνι ά dactylus. Eſt enim Euterpe cohibet, nec polymneia, metrum choriambicum Aſclepiadeum tetrametrum conſtans ſpondeo, duobus choriambis, & pyrrhichio ſic, Eūtēr, ſpondeus. pē cŏhĭbēt, choriambus. nec pŏlўmnē, iterum choriambus. ĭă, pyrrhichius. Idem quoque ſenſiſſe uidetur Ouidius quincto faſtorū, vbi ait, Dſſenſere Deæ, quarūm Pŏlўmneia cœpit. rūm pŏlў, dactylus. quanquam hic & pulymnia legi poteſt, ut ſit ſpondeus rūm pū. ut illud apud Perſiū, Nec mihi Pŭlўdămas, nec troiades Labeonem, pro Polydamas, quod ab Homero accepit, qui Iliad. χ, ita Hectorem inducit loquentem, ὤμοι ἐγώ, εἰ μέν κε πύλας, καὶ τεί

χεα

χεα δύω, Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει. Πουλυδάμας pro πολυδάμας propter metrum, ut illud Virgilii, Venit & ūpilio, tardi uenere bubulci. upilio pro opilio. eodem modo fortaſſe apud Ouidiū Pulymnia tetraſyllabum, pro polymnia. Quanquam πωλύμνια, πωλυδάμας & huiuſmodi per ω magnum ſcribunt Dores, ut πωλύπους Athenæo teſte, ut ſupra diximus in ultimis ſyllabis, quæ in us deſinunt, unde Polymnia, Polydamas primam poſſunt producere ſecundum Dores. ſed magis placet, ut ſit pentaſyllabū polymneia, ad imitationem Horatii, cuius fuerat familiariſſimus, de quo ſic ſcripſit in Triſtibus, Detinuit noſtras numeroſus Horatius aures, Dum ferit Auſonia carmina culta lyra. Aliqui tamen utrobique legūt polyhymnia, quod non placet. non enim componitur ex πολὺ, καὶ ὕμνος, ſed ex πολὺ καὶ μνεία, ut a memoria dicatur, cuius filias eſſe muſas teſtatur Heſiodus, μοῦσαι ὀλυμπιάδες κοῦραι διὸς αἰγιόχοιο, τὰς ἐν πιερίῃ κρονίδῃ τέκε πατρὶ μιγεῖσα μνημοσύνη. & licet Græci per unum ὑ ψιλὸν, & per iota μνι, & carmine, & proſa oratione ſcribant, ſic πολύμνια προπαροξυτόνως, ſicut & Heſiodus eo uerſu protulit, πολυμνιάτ' οὐρανίητε. & Gaza in tertio, vbi dicit, ἐξαιρέσθω τὰ εἰς μνῖα, καὶ τρῖα, πολύμνια ψάλτρια, τῶ ι γὰρ: tamē puto factum magis ἐξαιρέσει τοῦ ἐ ex ει diphthongo, quàm uel gemini ῡ ῡ in unum ῡ συναιρέσει. nam nuſquam legitur geminum ῡ ῡ in unum ῡ contrahi, uel alterius ῡ abiectione, quoniam quæ componuntur ex πολὺ, ſeruant υ, ut πολυειδὴς, πολύαινος, πολυυδρία, πολυίστωρ, ex ει vero modo ῑ, modo ē auferri κατὰ διάλεκτόν τινα legitur. nam Iones ἀσθενία pro ἀσθένεια, & ἀγενία pro ἀγένεια ἐξαιρέσει τοῦ ē, dicunt, vt in eodem libro de orthographia Gaza refert. Iones etiam ἱρὰς pro ἱερὰς proferunt. Idem igitur in Polymnia factum dixerim, ut ἐξαιρέσει τοῦ ē proferatur ἰωνικῶς, receptūque, vt per ι ab omnibus ſcribatur.

Quod

Quod autem μνεία per ει diphthongum ſcribatur, teſtis eſt Theodorus in eo ipſo de ortographia libro, ubi ait, ἠμῖν πρὸ φωνήεντος μὲν μνίον τῷ ι, μνεία τῇ ει. & etymologicon ubi legitur, μνεία, μένω, μενία, καὶ καθ' ὑπερβιβασμὸν, μνεία, καὶ συναιρέσει, μνεία. Ex πολὺ igitur, & μνεία πολύμνεια: & diſſoluta ει diphthongo, polymneia πενταςυλλάβως protulit Horatius propter metrum, quemadmodum in elegia factum legimus; quod quia per ει ſcribitur in penultima apud Grecos ſic ἐλέγεια, noſtri interdum diſſoluta ει diphthongo, elegia ει πενταςυλλάβως proferũt, antepenultima producta, Ouidius, Flebilis indignos Elegēiā ſolue capillos. Idem, Blanda pharetratos Elegēia cantet amores. Sed plerunque elegia τετραςυλλάβως dicitur. Martialis, Detineat cultis aut elegīá cõmis. Statius, Quas inter uultu petulans elegīā propinquat. A quo elegidium diminutiuum. Perſius, Sed ſiqua elegīdīā crudi Dictarunt proceres. & ubique E & LE primæ ſyllabæ corripiuntur, & I a diphthongo ει producitur, ſic ĕlegus ſemper corripit primas ſyllabas. ēlēgi igitur in eo uerſu, Flendus amor meus eſt, ēlēgī flebile carmen, non nomen eſt, ſed uerbum. Sunt præterea qui uolunt legendum apud Horatium, Neque polymnia, licet repugnet ſyllaba, præſertim cũ præcedat, ſi neque tibias, quaſi non liceat NEC poſt NEQVE ſubiungere, quod facile inuenitur. Virgilius, Sed neque Medorum ſiluæ ditiſſima terra, Nec pulcher Ganges. ſed non recte iudicant, primum quia nõ eſt quiſquam obſeruantior ſyllabarum Horatio. Deinde quia cum in ceteris fuerit diligentiſſimus, non eſt credendum fuiſſe hic tam negligentem, ut abuſus fuerit ſyllabam. Silius quoque corripuit RA in theramneo, cum dixit. Ecce inter primõs thĕrămneo a ſanguine clauſi, mõs thĕră, dactylus. Phornutus, qui de natura deorum ſcripſit, de Polymnia hæc inquit, Πολύμνια δέ ἐςι πολυύμνητος ἀρετή. ἢ μᾶλλον ἡ πολλὰς ὑμνοῦσα. καὶ ὅσα

περὶ

περὶ τῶν προγενεςέρων ὑμνεῖται παρειληφῦια ϗ τῆς ἔκ τε τῶν ποιημάτων καὶ τῶν ἄλλων συγγραμμάτων ἐπιμελκμένη. vult igitur Phornutus ἀπὸ τοῦ πολὺ, ϗ ὕμνος, componi Polymnia. utcunque igitur ſcripſeris aut Polymneia aut Polyymnia apud Horatium (nam eſſe alterum neceſſe eſt) recte ſcripſeris.

Duæ præterea mutæ inueniuntur aliquando non producere antecedentem breuem, ut м & ɴ liquidæ. Mart. Sardonicā ſmărăgdos, adamantas iaſpidas uno portat in articulo Stella Seuere meus. că ſmără, dactylus. aliqui tamē putant legendum ſmarados abiecto g propter metrū: quod nō placet. ſic Homer. ὀδυσσείας δ, ὅς ἐναὶ ἐνὶ θήβης αἰγυπτίης, ὅθι πλεῖςα δόμοις ἐνὶ κτήματα κεῖται. μοῖς ἔνϊ, dactylus. nec obſtāt κτ in dictione κτήματα. Idē αἰγύπτιη τῇ πλεῖςα φέρει ζείδωρος ἄρουρα φάρμακα. αἰγῦπτί utrobique dactylus, licet id per συνεκφώνησιν ſeu συνίζησιν eſſe poſſet, quæ fit modis quattuor, quorum unus eſt, cum ſyllaba breuis & longa pro una longa accipiuntur, ut hic τῖη τῇ. & alibi ὑμῖν μὲν δεοὶ δοῖεν ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχοντες. μεν θεοῖ ſpondeus. & μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος. δεω ἀχι dactylus. Theocritus, Θωρηχθεὶς ἐπὶ βουσὶν ἀνάρσιος αἰγυπτίησιν. αἰγῦπτι, dactylus. Æſchylus in ſupplicibus, ἡγεῖσθε βωμοὺς ἀςίκτους θεῶν ἕδρας. ςῐκτοῦς iambus, in quarta ſede ſenarii iābici. Herodianus etiā μέμνηκα πέπλωκα κέκτηκα, ideo inquit duplicare principiū præteriti perfecti per conſonantē præſentis, & ε, quia μν, πλ, κτ inueniuntur in metris ſæpe efficere communem ſyllabam. ut facit muta cum liquida.

Illud obſeruandum, quòd quotieſcunque in carmine inuenitur muta cum liquida indifferentem facere antecedentem ſyllabam, eſſe eam ſyllabam natura breuem, & propterea in proſa oratione ſemper eſſe corripiendam, ut lugŭbris, funĕbris, muliĕbris a mŭlĭĕrĭs penultima correpta. Terent. Neque ſatis digna, cui committas primo partū mŭlĭĕrĕm. ĕrĕm pyrrhichius.

Item,

Item impĭgere, podăgra, chirăgra, tenĕbræ, latĕbræ, volŭcris, pharĕtra, & huiuſmodi. Præterea notandum vocales natura longas non poſſe unquam corripi ſequente muta cum liquida, ſed produci ſemper & proſa & carmine, ut ſalūbris, lauācrum, arātrum, ſimulācrum, ambulācrum, candelābrum, uolutābrum, delūbrum, mātres, & huiuſmodi, quia apud poetas nunquã leguntur penultima breui. aratrum tamen quidam putant corripere penultimam, quia Græce τὸ ἄροτρον ὂ μικρῶ ſcribitur. ego tamẽ ſemper legi penultima longa tanquam a ſupino deductum, ut lauācrum, delūbrũ, ſimulācrum, & cetera, quę ſupra diximus. Quòd autẽ ſaluber producat penultimã, probatur hoc verſu Ouidii, Phœbe ſalūbĕr ădes. quem etiam Priſcianus citat.

Secundus modus eſt, cum ſyllaba uocali longa, uel diphthōgo finita in fine dictionis, uocalis ſequitur nulla interpoſita conſonante. Eſt enim hic breuis, Te Corydōn ŏ ălexi, trahit ſua quenque voluptas. & hic, Credimus, ān quĭ ămant ipſi ſibi ſomnia fingunt. & hic, īnsŭlæ Ionio in magno, quas dira Celęno, Harpyięq́. colunt aliæ. & hic, Victor apud rapidũ Simoenta ſub īlĭŏ alto. hic autem longa, Stant & iuniperi, & caſtaneæ hīrſutæ. & hic, Et ſuccus pecorī, ēt lac ſubducitur agnis. Item hic, Tu ne ille Aeneas, quem Dardaniō ānchiſe. & hic, ō ĕgŏ quantum egi, quàm uaſta potentia noſtra eſt. Quod ad Græcorum facimus imitationem, qui & uocales longas, & diphthongos in fine dictionis ſequente uocali, modo corripiunt, modo longas ſeruãt. Homerus ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη, ἐπεὶ τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσε. hic enim & οι in ἄνδρα μοι corripitur ſequẽte, ε in dictione ἔννεπε, & η in πλάγχθη ſequente ε in ἐπεὶ, ſunt enim duo dactyli, ſic ἄνδρᾰ μοῐ, πλᾱγχθῆ ἔ. Idem, τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ. οἶκον δὲ νέεσθαι εἰς ἰθάκην. Et ὦ πάτερ ἡμέτερε κρονίδη ὕπατε κρειόντων. hic enim neque οι in θεοὶ corripitur ſe-

quente

quente uócali υ in ὕπατε, neque η in κρονίδη, quamuis ſequatur οἱ in οἴκονδε. ſunt enim duo ſpondei. Idem, ἡμετέρῳ ἐνὶ οἴκῳ ἐν ἄργει τήλοθι πάτρης, in ἡμετέρῳ ω longa remanet, in οἴκῳ autem corripitur, ſcanditur enim ſic, ἡμέτε dactylus. ρῳ ἐνὶ dactylus, οἴκῳ ἐν dactylus, ἄργει ſpondeus, τήλοθι dactylus, πάτρης ſpondeus. Sed Græci in media quoque dictione tam ſimplici, quàm compoſita idem facere inueniuntur, ſed raro. οι enim in hoc uerſu apud Aeſchylũ in Niobe, corripitur, ἱρὸς τοϊαῦτας παρθένους λοχεύεται, eſt enim uerſus trimeter iambicus, & ſcanditur ſic, ἱρὸς ſpondeus, τοϊαῦ Iambus, τὰς παρ ſpondeus, θένους iambus, λοχεύ iambus, εται iambus. ſuſcipit enim in locis paribus. Iambum, tribrachyn, anapæſtum. Citant autem hunc uerſum Hepheſtion, & Priſcianus. Item in hoc apud Theocritum, ὑψηλὰς ἐς πόντον ὁρῶν, ἀεὶ δέ τοι αὔτα. & in hoc apud eundem νύμφα, καὶ προγένειος ἀπάγξασθαί με ποίησεις. Et Οὔτε τις ἐν ταλάρῳ πανίσδεται ἔργα τοιαῦτα. Item apud Homerum οἶδ' ἀρετὴν οἷος ἐσσὶ, δίσε χρὴ ταῦτα λέγεσθαι; in quibus uerſibus, εἰδέ τοι, σθαί μὲ ποι, ἐργάτοι, τὴς οἷος, dactyli omnes. Hic autem longa remanet οι apud Homerum, παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται. μοῖοι ſpondeus in quarta ſede. Item αι hic apud Homerũ corripitur, συναίκεσ' ὑποφῆται ἀνιπτόποδες χαμαιεῦναι. Item hic ἔδμεναι οἰσύες χαμαιδίναδες αἰὲν ἔδουσιν. δες χαμαι dactylus. ἐς χαμαι etiã dactylus. hic uero longa remanet apud eundem, λοκρῶν δ' ἡγεμόνευεν ὀϊλῆος ταχὺς αἴας μείων, οὔτοι τόσος γε, ὅσος τελαμώνιος αἴας. αἴας in utroque ſpondeus. η etiam corripitur hic apud Homerũ. ἕκτορ, ἢ ὲ πριάμοιο, τίν δὲ σὺ νόσφιν ἀπ' ἄλλων. ἕκτορη, ἕκτορ, ἢ ὲ πριάμοιο, τίν δὲ σὺ dactylus. hic uero longa apud eundẽ, τῶν ἦρχε ἀσκάλαφος, καὶ ἰάλμενος, υἷες ἄρηος, υἷες ἀ, dactylus. Sed, ut dixi rariſſime inueniuntur in media dictione correptæ ſyllabæ longæ, præſertim in Heroico hexametro.

Tertius

Tertius modus, eſt cum correptam uocalem in fine dictionis duæ ſequuntur conſonantes, Quarum prior eſt s littera mutis c p t præpoſita. Eſt enim hic breuis apud Virgilium, Pōnĭtĕ ſpes ſibi quiſque ſuas. & hic apud Horatium, Linquimus inſani ridentes præmĭă ſcribæ. Item hic apud Catullum, Teſtis erit magnis uirtutibus ūndă Scămandri. pōnĭtĕ, præmĭă, ūndă ſcă, tres dactyli. Eodem modo etiam apud Græcos. Homerus, ἀκλειὴς αἴδηλος ὑπαὶ νεφέεσι σκέδασεν. Idē, τῶν νυῦ αἷμα κελαινὸν ἐΰῤῥοον ἀμφὶ σκάμανδρον. Idem, ὃν ξάνθον καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ σκάμανδρον, in quibus s & p in dictione ſpes, & s & c & r in dictione ſcribæ, non obſtant, quin antecedentes pedes pōnĭtĕ, & præmĭă ſint dactyli. Item s, & c, in dictione ſcamādri, & σ & κ in σκεδάσεν & σκάμανδρον in utroque uerſu, non obſtant trochæis, qui præcedunt ūndă & ἔσι & ἀμφὶ, & δρēς δĕ, quin adiunctis ſca, & σκε, & σκα ſyllabis, fiant dactyli, ūndă ſcă, ἔσι σκĕ, ἀμφὶ σκă, δρēς δĕ σκă. hic autem, quīſquē ſcire cupit, aut quīſquĕ ſcribere curat, Et hic, āntē Steſichorū uatem natura creauit, Et hic, ūndē ſciſſa coma eſt, aut ūndē ſpiſſa corona apud Terentianū, (nā apud alios nō memini legere) lōga eſt. Quinq;. n. trochæi quīſquĕ, & quīſquĕ & āntĕ, & ūndĕ, & ūndĕ adepti, quod deerat, tēpus poſitione s ſemiuocalis, & c, & t, & p mutarū, ſequente uocali longa, tranſiere in ſpondeos. Interdū igitur s littera coniuncta mutis c, p, t, vt diximus, iuuat præcedentē breuem, interdum non iuuat. Sed cum non iuuat, fit quia s littera uim ſuam frequēter amittere inuenitur apud uetuſtiſſimos tam ſequenti uocali, quàm conſonante, ut apud Lucilium, quem citat Gellius, Campanus ſonipes ſuccuſſor nullus ſequetur: nūllŭs sĕ, pro nūllŭ sĕ, dactylus. Idem apud Ennium, quem idem citat Gellius, Doctus, fidelis, ſuauis homo, facundus, ſuoq. Cōtentus, atque beatus, ſcitus, ſecunda loquēs, in tempore commodus, & verborum vir paucorum.

Dōctŭ

Dōctū ſī·cūndūſū,t'ātquĕ bĕ. ſcītū ſĕ,quattuor dacty-
li. Et apud Lucretium, Nam fierent iuuenes ſubito ex infantibus paruis. fāntĭbū,dactylus. Item in illo Alci-noi epigrammate, Longe erit a primo quīſquĭs ſĕcun dus erit, Quīſquĭ ſĕ, dactylus. Nam quiſquis ſecun-dus erit, legi in antiquis codicibus. Et apud Catullū, Affixus noſtris tū dăbĭs ſupplicium. tū dăbĭ, dactylus. In illo etiam Virgilii abiicitur s cum ſua uocali, Aut ouium fœtus,aut vrentes culta capellas,t'aūt ŭ,ſpon-deus. Et in illo eiuſdem, Inter ſe coiiſſe viros,& decer nere ferro,r'ēt dē,ſpondeus,quemadmodum etiam ci tat Priſcianus. aliqui tamen legunt,& cernere ferro, in quibus & Annęus Seneca. Nec mirum s interdum ſic vim ſuam admittere, cum aſpirationem etiam loco ipſius in quibuſdā dictionibus Bœotes poſuerint,mu-ha pro muſa dicētes,ut Priſcianus refert: quemadmo dum contra, ipſa pro adſpiratione ſæpe inuenitur poſi ta,ut ſemis,ſex,ſeptē,ſe,ſi,ſal,a Græcis ἥμις,ἕξ,ἑπτὰ, ἕ,ἵ,ἅλς. Idem quoque patitur s mutæ præpoſita in principio dictionis, nihil enim iuuat antecedentē bre-uem,ut apud Ouidium, Velatus veſte ſedebat In ſo-lio Phœbus claris lucēntĕ ſmărăgdis. cēntĕ ſmă, da-ctylus. Lucanus, Et ſuffixa manu foribus teſtudinis inde Terga ſedent crebro maculis diſtīnctă ſmărăgdo. ſtīnctă ſmă,dactylus. Stat. Sudor ibi arcano florentes īgnĕ ſmărăgdos. īgnĕ ſmă,dactylus. Terentianus tamē s ſemiuocalem mutæ præpoſitam non iuuare inquit antecedentem breuem,cum uocalis,cui una cum mu-ta adiungitur, breuis fuerit: contra, cum longa uel natura, uel poſitu fuerit, iuuare. unde ſi trochæus præcedat, ſpondeum fieri dicit, tertia uocali, quæ ſe-quitur, producta: non fieri uero, ſi breuis illa fuerit, ſed tranſire in dactylum. Si quis igitur dixerit,ſmy̆r-nā, Strēpsă, Spădā, Scōlus, Struthēā, Scōtuſſa ſmy̆r-nā, erit ſpondeus, nam producitur nā, quia tertia, quæ ſequitur, vocalis, longa eſt. ſtrēpsă ſpă, dacty-lus.

lus. psă enim correpta remanet, quia tertia, quæ ſequitur, vocalis corripitur. dā ſcō, ſpondeus. dā enim producitur, quia ſcō in ſcōlus longa eſt. theā ſcŏ, dactylus, nam a corripitur, quia ſcŏ in ſcŏtuſſa breuis eſt. hæc græce ſic ſcribuntur (ſunt enim vrbium, locorum ve nomina apud Stephanum) ἡ σμύρνα, ϛρέψα τὰ παίδα, ἡ σκῶλος, ϛρούθεια, σκοτοῦσα.

Sed libet hic Terentiani ea de re verſus ſubiungere,

Hæreat ergo animo ſexta hæc tibi viuida, parsq.
Littera de numero, quam dixi, ſemiſonantum,
Quæ tibi tres tantum poterit ſubiungere mutas,
Si quando ſcūtum, ſpūmas, vel ſtāmina dico,
Hæc ſola efficiet, nudo, vt remanente trochæo,
Sponde um geminæ poſsint firmare ſonoræ.
Exemplis an praua ſequar, vel recta probabo.
Quīſquē ſcīrĕ cŭpit, vel quiſquē s c rībĕrĕ curat.
āntē stārĕ dĕcet, cum dico, & ſeparo verbum.
āntē sτēsíchŏrum vatem natura creauit.
Vltima vocalis remanens, finisq. trochæi,
Excipitur geminis, ques proximus exoritur pes,
Quæ quanquam capite alterius verbi teneantur,
Sufficiant retro vires, & tempus oportet,
Conſona quod debet geminata referre priori.
Nam cur ſpondeo credas non reddere tempus,
Quæ tali poſitu, cum dactylus incidit, obſtant?
Incipe ſi dicas, & ſcire, & ſcribere iungas,
Creticus efficitur. Ques viribus ergo nocebit,
Subdita præteritæ cur iiſdem viribus æque
Tempora non præſtet, cum ſit ſubiecta priori?
Quin mirum magis inuenias, vt tempore duplo
Semiſonans iſtæc pariterque, & muta cohærens,
Correptam retro nequeant augere Trochęi.
Nam niſi vocalis producta ſequatur vtraſque,
Tertia, quas dixi, nullum poterunt dare tempus.
Scire etenim cum dico, & ſtārē ſpūmĕŭs amnis,
Tertia vocalis producta adiungitur illis,

Atque

Atque inde accipiunt vires proſuntq. priori:
Si fuerit correpta, nihil præſtare ualebunt,
Cum ſcăpulam, ſpătium, ſtĭmulū ſubiungo rochæo.

Si quis igitur dicat, īncĭpē ſcīte puer iamq. īncĭpē ſcrībere uerſus, Incipe in prima, & quarta ſede non dactylum, ſed creticum, id eſt amphimacrum faciet, ſecundum Terentianum, propter ī longum in ſcīte, & ſcribere poſt s, & c. idq. illud in heroico hexametro uitium dicit: non quòd id non fiat aliquando, ſed quòd raro: de arte enim ille ſcribit, non de licentia: nam feciſſe id antiquos, eoſdemq. approbatos conſtat. Virgil. Pōnĭtē ſpēs ſibi quiſque ſuas. nam pōnĭtē, vt ille ait, eſt creticus, quia ſequitur s cum p muta & uocali longa, vt in dictione ſpēs. Horatius, Linquimus inſani ridentes præmĭā ſcrībe. hic quoque creticus, quia ſequitur ſcri ſyllaba longa. Ouidius, Spes bona dat vires, animūm quŏquē ſpēs bona firmat, Vīuĕrē ſpē vidi, qui moriturus erat. in vtroque verſu eſt creticus, quoniam ſequuntur s & p cum vocali producta. Idem vitiari temporibus dactylum, & creticum fieri, his etiam verſibus oſtendit manifeſtius,

Conſona ſi gemina eſt, qua proximus incipiet pes,
Cuius principium ſexta hæc, quam dico, tenebit,
Dactylus ille prior, quamuis ſermone peracto,
Diſcretus, liberq. pedis compage ſecundi,
Sentiet acceſſum momenti, & temporis auctum.
Exemplo verſus vnius vtrunque probabis,
Ante ſupinatas Aquiloni oſtēndĕrē glēbas,
Tūndĕrē cum uerbi finem ſimul & pedis explet.
Nil obſtant pedis alterius modo conſona, & uda,
Syllaba ſi contra veniat, qualem modo dixi,
Temporibus vitiatus erit pes integer ante,
Ante ſupinatas Aquiloni oſtēndĕrē ſtrāges.
Tertia ſi longa efficitur, pes creticus exit.

Idem vitiari metrū heroicū ab Anapæſto refert, &

tamen inuenitur interdum in heroico Anapæſtus. Virgilius, Flŭŭiŏrum rex Eridanus. flŭuĭō, Anapæſtus. Vitandum ergo eſt, quod vitium fuerit, quodque ipſi quoque poetarum principes rariſſime licere ſibi voluerunt.

Illud præterea operæpretium ſubiūgere viſum eſt, s litteram ἀρκτικὸν ϛοιχεῖον appellari a Græcis, quòd omnibus fere mutis, atque etiam м liquidæ præponatur, ut σβεννύω, σπάρθη, σκῆπτρον, ϛέμμα, σθένος, σφίγξ, σχῆμα. σμάραγδος. ab aliquibus uero ἄσημον & μοναδικὸν, quòd ſuæ cuiuſdam ſit poteſtatis. ἄσημον enim obſcurum ſignificat, & ſine nota, ſeu ſigno. μοναδικὸν autem, ſolitarium. Nam cum ceteræ ſemiuocales in quattuor liquidas ʟ м ɴ ʀ, duasq̀. duplices diuidātur, ipſa ſola quaſi innominata & ſolitaria ſemiuocalis remanet. Sed quare a Terentiano modo uegeta, modo uiuida, modo fortiſſima litera dicitur? An quia præter ceteras conſonantes, & præponi poteſt aliis conſonantibus in principio dictionis, ut ſcutum, ſpatium, ſtamen, ſcribo, ſtrues, ſtlembus, ſplendidus: & ſupponi in fine, ut ſcrobs, frons, hyems, ars, puls, ſtirps, laus, Theſeus? An quia in heroico hexametro poteſt ex trochæo ſpondeum facere, ut ſupra eſt dictum, cū id mutæ liquidis adiunctæ non queant? An quia apud Græcos tantę eſt poteſtatis, vt cū mutis præponitur, non poſſit fieri reduplicatio in præteritis perfectis per conſonantem præſentis, quemadmodum fit cum incipit verbum a muta cum liquida, ut a γράφω γέγραφα, a πλυνώ πέπλυκα, a τρέφω τέτρεφα. vel etiam a π κ τ mutis, atque μ ν liquidis, quod tamen in his tantū præteritis fieri memini legere, κέκτημαι, a κτάομαι. πέπαμαι, a πάομαι. πέπλωκα, a πλέω. μέμνημαι, a μνάομαι: ſed tantū ἐψιλὸν præteriti imperfecti augmentū, aſſumant, quòd a σῖγμα & muta ſtatim ſequentibus ſic producitur, ut non liceat unquā eſſe breue, ut σπείρω ἔσπειρον ἔσπαρκα. ϛρέφω ἔϛρεφον ἔϛραφα. eodē modo

do in iis, quæ a ζ ξ ψ incipiunt, propter σῖγμα, quæ illis inest, ut ζάω ἔζαον ἔζηκα, ξέω ἔξεον ἔξεκα, ψάλλω ἔψαλλον ἔψαλκα.

Quartus modus eſt, cum correpta uocalis partem terminat orationis, quæ in vnam deſinit conſonanté, & eſt principium pedis, ut hic apud Virgilium, Inualidūs ĕtiamq. tremens, etiam inſcius ævi. & hic apud Lucanum. Dum ſanguīs ĭnĕrat, dum uis materna. & hic apud Virgilium, Pleiadās, hyădas, claramq. Lycaonis arcton. licet ab Homero acceperit, πληϊάδας θ' ὑάδας τε τότε σθένος ὠρίωνος. Item hic apud eundem, Pectoribūs ĭnhians ſpirantia conſulit exta. dūs ĕ tĭ, guīs ĭn ĕ, dás hyă, būs ĭnhĭ, quatruor dactyli. Quòd ſi poſt duos pedes, & ſemis, aut tres, & ſemis fiat, penthemimeri, atque hephthemimeri datur, ut hic apud Virgilium, Omnia vincit Amōr, ĕt nos cedamus amori. & hic apud eundem, Oſtentans artem pariter, ārcumq. ſonantem. Sed de penthemimeri, & hephthemimeri dicemus, cum de heroico metro tractabimus. Quòd autem correpta vocalis in nullam deſinens conſonantem, partem orationis terminet, & producatur, nullum occurrit exemplum, nec puto inueniri: præſertim, quia neminem legi, ex iis, qui de arte ſcripſerunt, qui huius rei meminerit apud Latinos. Nam Græci id faciunt, Homerus, οἱ δὲ μέγα ἰάχοντες ἐπέδραμον υἷες ἀχαιῶν, Et, αὐτὰρ ἐπεὶ δαναῶν γένετο ἰαχή τε, θρόος τε. Et, ἀλλὰ τάγ' ἄσπαρτα, καὶ ἀνήροτα, πάντα φύονται. γαῖα τοῖᾰ, τᾰ καὶ ᾰ, tres dactyli. Illud vero, Νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ πίνοντά περ ἔμπης, in ε & ν deſinit conſonantem, vt illud, καὶ μὲν οἱ λύκιοι τέμενος τάμον ἔξοχα πάντων, θὲν ιᾰ, dactylus, & καὶ μὲν, ſpondeus. licet μὲν, & pedis, & dictionis ſit finis contra regulam, niſi quis legat καὶ μὴν. Illud obiter hic admonuerim, apud Priſcianum in primo libro, ubi dicit, Apud Grecos tamen o quoque, i ſequente producere licet antecedentem breuem, pro, νέστορα

δ'οὐκ ἔλαθεν ἰαχὴ τίνοντά περ ἔμπης, reponendum eſſe carmen illud, αὐτὰρ ἐπεὶ δαναῶν γένετο ἰαχήτε, θρόος τε, vt ἰῶτα ſequatur o breuem, eamq́. producat, ſic τῡ ἰᾰ, vt Priſcianus ait. nam in θēν ῐ ᾰ, etſi θεῖν producitur ſequente I per communem regulam, quę talis eſt apud grammaticos Græcos, de communi ſyllaba, ὅταν βραχεῖα οὖσα καταπεραιοῖ εἰς μέρος λόγου, καὶ τὴν ἑξῆς ἔχει ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένην: tamen non reſpondet verbis Priſciani, qui de o loquitur. vbi notandum non quacunque ſequente vocali produci dictionis antecedentis extremam ſyllabam, ſed ἰῶτα tantum. legitur enim apud grammaticos, τῶν δὲ τὴν βραχεῖαν εἰς μακρὰν ἀναφερόντων πρῶτος οὗτος τρόπος, ὅταν βραχεῖα οὖσα καταπεραιοῖ εἰς μέρος λόγου, καὶ τὴν ἑξῆς ἔχει ἀπό φονήεντος ἀρχομένην, οὐ τοῦ τυχόντος φωνήεντος, ἀλλὰ τοῦ ἰῶτα. Quod eſt, Ex modis, quibus breuis ſyllaba in longa vertitur, primus hic eſt: Cum breuis ſyllaba partem terminat orationis, & quæ ſequitur dictio, a vocali incipit, non quacunque vocali, ſed iota.

Quintus modus eſt, cum correptam vocalem ſuſcipit z, quæ cum poſſit præcedentem uocalem breuem producere, interdum pro ſimplici accipitur conſonante. vt apud Virgilium, nemorōsă zăcynthos. rōsă ză, dactylus. nam in hoc producit, Mezenti ducis exuuias. quod ad Græcorum imitationem factum eſt. nam hic pro ſimplici accipitur conſonante apud Homerum, οἱ δὲ ζάκυνθον ἔχον. hic vero pro duplici apud eundem, νῆσάν τε ζαθένη. οῖ δ' ἔζᾰ, τē ζᾰθĕ, duo dactyli. ſed in primo dactylo δĕ breuis remanet, licet ſequatur ζ: in ſecundo vero τē, quæ natura breuis eſt producitur ſequente ζ. Theocritus autem primam in ζάκυνθος produxit, & pro duplici poſuit. αἰνέω τάν τε κρότωνα, καλὰ πόλις ἅ ζάκυνθος. ᾱ ζᾱ, ſpondeus. X quoque inuenitur pro ſimplici cōſonāte poſitū. Lucanus, Talis fama canit tumidū ſup̱ ǣ quŏră Xerxē. Terētiar.

Nanque

Nanque etiam duplex, quæ nobis una relicta eſt,
Principium uerbi quoniam proferre Latini
Non ualet, & tantum uocalis ſubdita currit
Cum græcum inciderit nomen, quo poſſumus uti,
Si poſt dactylon accedat, nil tempora duplo
Officiet, gemini poterunt oſtendere uerſus.
Pontibus inſtratis coniunxit līttŏră Xerxes.
Sanguine turbatus miſcebat līttŏră Xanthus.
Līttŏră pes longa conſtat, breuibusq́. duabus:
Tempora nec lædit duplex, quin dactylos extet.
Pro duplici contra gemina eſt ſi conſona, lædit.
Pontibus inſtratis coniunxit līttŏră SCIRON.

Sextus modus eſt, cum pronomen hīc c littera terminatum uocalis ſtatim ſequitur. Eſt enim breuis in hoc apud Virgilium, Sōlŭs hĭc inflexit ſenſus. & in hoc apud eundem, Hīc uĭr hĭc eſt, tibi quem promitti ſæpius audis. Sōlŭs hĭc, dactylus. hīc uĭr hĭc, dactylus. Longa in hoc apud Martialem, Hīc ēſt pampineis uiridis modo Veſtius umbris. Terentianus tamen Sōlŭs hic, Creticum eſſe dicit, & per cc geminum, & e ſcribendum, excludiq́; E, non etiam c, quoniam nulla conſonans excluditur, præter M cum inter duas ponitur uocales, quam per circuitum duodecimum Alphabeti locū tenere inquit. Idem quoque de neutro hoc ſentit. hocce enim ſcribedum cenſet. Verba eius ſunt,
Creticus in noſtris, ſi læuia carmina pangas,
Raro inuenitur, qualis hic Maronis eſt,
Īnſŭlæ ionio in magno, quas dira Celæno.
Creticus offendit pes primus, & aſperat aures.
Dabo & latentem, ſed notandum creticum,
Sōlŭs hīc inflexit ſenſum, nam primus & iſtic
Pes longiorem tertiam dat ſyllabam,
cc geminum quoniam ſermonis regula poſcit,
Vt fiat hicce plena uox. excluditur
Vocalis, dabitur. nec conſona pellitur ulla,
Niſi quæ duabus obſtat una uocibus,

Cum venit in medium, voceſq. oblimat adhærens,
Billenus iſtam litteram monſtrat locus.
Aut geminum in tali pronomine ſi fugimus cc,
Spondeus ille non erit, qui talis eſt;
Hŏc ĭllud germana fuit, ſed &, Hŏc ĕrăt alma.
Iambus ille fiet, iſte Tribrachys.

Cui ſententiæ accedit Priſcianus, qui in decimotertio de caſibus pronominum, ſic ait, Quamuis reliquis quoque caſibus vetuſtiſſimi addebant eandem c e ſyllabam, hicce huncce hocce. Vnde vocali quoque ſequente per ſynalœpham manentibus duobus cc, ſolebant producere hoc, vt Virgilius in ſecundo Aeneid. Hocc'erat alma parens, quòd me per tela, per hoſtes Eripis. Sed ſcriptorum negligentia prætermiſit unum c. Hæc ille. Quòd ſiquis voluerit hic & hoc ab hicce & hocce fieri per apocopen, & cum corripiuntur ſequente vocali, ut Sōlĭs hĭc inflexit ſenſum, & cum præcedunt dictionem a conſonante incipientem, ut Hic pietatis honos? & Hoc Riphæus, hoc ipſe Dymas eſto. nam hoc idem & Terētianus ſentire videtur. Sed cum præponuntur dictioni, quæ a vocali incipit, & producuntur, per cc geminum ſcribenda ſunt, excluſa e per ſynalœpham, ut apud Ouidium, En ait, en hicc' eſt noſtri contemptor. & apud Virgilium, Hocc'opus hic labor eſt. nam ſi eſſent per apocopam, corriperentur, &, Hĭc ĕſt, non ſpondeus eſſet, ſed iambus. Et Hŏc ŏpŭs, non dactylus foret, ſed Tribrachys, quos pedes nō recipit metrum Heroicum. Recte igitur Terentianus pro metri ratione vel duplicem haberi, uel ſimplicem dicit. Nam ſi corripitur, uel præcedit dictionem ab vocali incipientem, fit per apocopen. cum vero producitur ſequente vocali, fit tantum ſynalœpha. quanquam Seruius primo Aeneidos aliter ſentit.

Septimus modus eſt, cum correpta vocalis in vnam deſinit conſonantem ſequente adſpiratione, quæ tanquam littera poſitionē facere poſſe nō nullis videtur, ut in

vt in illo Virgilii, Terga fatigamus haſta, ut mūs hā, ſit ſpondeus, & mus producatur propter adſpirationem quæ ſequitur, cum potius id cæſuræ ſemiquinariæ dandum ſit. Item apud eundem, Graius homo infectos linquens profugūs Hy̆mĕnæos, &, Ille latus niueum molli fultūs hy̆ăcintho, ut gūs & thūs producantur ſequēte adſpiratione in hymenæo, & hyacintho, cum potius producantur, quoniam u uocalis deſinit in conſonantem in fine dictionis, & eſt principium pedis in vtroque dactylo, gūs hy̆ mĕ, & tūs hy̆ ă per quartum modum. Quare facile accedo iis, qui ſeptimum modum ſuperfluum dicunt.

Hæc de ſyllabarum quantitate occupatiſſimi ſcripſimus, & propterea multa conſulto prætermiſimus, quæ ad rem facere videbantur. Quanquam ſi qui hæc quoque accurate legerint, adeo ſe profeciſſe ſentient, ut quod didicerint, nunquam pæniteat. Nunc autem de pedibus iterum plura quædam dicamus non inutilia ſtudioſis.

DE PEDIBVS ET ACCIDENTIBVS VNICVIQVE PEDI.

PES in metro, eſt compoſitio ſyllabarum cum certa obſeruatione, temporum ſublationem, & poſitionem recipiens, quæ ἄρσις, ac θέσις græce dicuntur. Fit autem pes e duabus pluribusue ſyllabis. Nam ex vna ſyllaba, etiam ſi longa fuerit, pes fieri non poteſt; quia duobus ictibus fit, non gemino tempore. nam bis ferire oportet etiam duas breues, quod pulchre ſic Terentianus,

Vna longa non valebit edere ex ſeſe pedem,
Ictibus quia fit duobus, non gemello tempore.
Breuis vtrinque ſit licebit, bis feriri conuenit.
Parte nam attollit ſonorem, parte reliqua deprimit.
ἄρσιν hanc Græci vocarunt, alteram contra θέσιν.

Pedi accidunt ſeptem, Sublatio, Poſitio, Proportio, Numerus ſyllabarum, Tēpus, Reſolutio, Figura.

ἄρσις,& θέσις,quę Latine ſublatio,& poſitio dicuntur, accidunt pedi, quoniam ſuſtollere primam partem pedis , deprimere ſecundam oportet.

Proportio in pede aut eſt æqua, aut dupla, aut ſeſquipla , quam & ſeſquialteram nunc dicunt , ſed non recte : aut tripla, aut epitrite,aut ſuperbipartiens tertias , aut epitetarte , aut epipente , aut dupla epitrite.

Aequa eſt in iis pedibus, qui ſoluti tot tempora habent in ſublatione , quot & in poſitione , ut ſunt pyrrhichius,ſpondeus,dactylus,Anapæſtus. Pyrrhichii.n. ἄρσις unum tempus habet,& θέσις unum,ut dĕŭs.ſpondei autem , & dactyli , & anapæſti ſublatio duo habet tempora,& poſitio totidem, ut hērōs,Tĭtyrŭs,flŭuĭōs.

Dupla proportio eſt,quoties altera pars alterā duplo uincit,unde & nomen accepit,ut in iambo,& trochæo,& ambobus ionicis. Iambi enim ſublatio unum tempus habet,poſitio duo. Trochæi uero contra, ſublatio duo habet tempora, poſitio unum. Ionici itē minoris ſublatio duo tēpora habet,poſitio quattuor. Ionici aūt maioris contra,ſublatio quattuor habet tēpora,poſitio duo. ut dĭēs,mātĕr. Dĭŏmēdēs. Proſerpĭnă.

Seſquipla proportio eſt , quoties altera pars alterā continet & eius dimidium, id eſt totum & ſemis,ut in pæanibus,qui habent quinque tempora,quorum altera pars ſunt duo,tria altera.tria igitur,& duo in ſe cōtinent,& alteram duorum partem. ut Cǣcĭlĭŭs, Hŏrātĭŭs . Mĕnĕlāŭs , Prĭămĭdēs . hæc a Grecis ἡμιόλιος dicitur , de qua Ariſtoteles in Rhetoricis ſic , ἔςι δὲ τρίτος ὁ παιὰν , καὶ ἐχόμενος τῶν εἰρημένων , τρία δὲ πρὸς δύ᾽ ἐςίν. ἐκείνων δὲ ὁ μὲν ἓν πρὸς ἕν,ὁ δὲ δύο πρὸς ἕν,ἐν δέχεται δὲ τῶν λόγων τέτων ὁ ἡμιόλιος.ὗτος δέ ἐςιν ὁ παιάν. Huic fingere nomen Latinos uoluiſſe,inquit Gellius decimo ſeptimo lib. quoniā id abſurde futurum . ait enim,Quale fieri nomen hemiolio poſſet? Eſt autem hemiolios , qui numerum aliquem totum in ſe habet, dimidiumq. eius, ut tres ad duo, quinde-

cim

cim ad decem, triginta ad viginti.

Tripla proportio eſt, quoties una pars ter alteram continet, ut in amphibracho, cuius ſublatio unũ tempus habet. Poſitio tria, ut Lătīnŭs. Epitrite proportio eſt, quoties una pars continet alteram, & tertiam partem eius, ut in epitritis, quorum una pars quattuor habet tempora, altera tria. ut ărīſtīdēs ∪ – – –: ārchĭmēdēs – ∪ – –: Dēmŏſthĕnēs – – ∪ –: Cōnſtāntīnŭs – – – ∪. Gellius autem ſic de hac proportione dicit, Epitritos autem eſt, qui habet totum aliquem numerum, & eius partem tertiam, ut quattuor ad tres, duodecim ad nouem, quadraginta ad triginta.

Superbipartiens tertias propoſitio eſt, cũ una pars cõtinet alterã, & duas tertias eius, ut in anticyprio pede ſyllabarũ quinq;, & octo tẽporũ, cuius ſublatio tria tẽpora habet, poſitio quinq. ut uĕrbĕrātūrŭs – ∪ – – ∪.

Epitetarte proportio eſt, cum una pars cõtinet alteram, & quartã partẽ eius, ut in meſobrachy ſyllabarũ quinque, & temporũ nouẽ, cuius ſublatio quattuor habet tẽpora, poſitio quinq; ut cōnuĕrbĕrātōs – – ∪ – –.

Epipempte proportio eſt, cũ una pars continet alteram, & quinctã partem eius, ut in canio cretico ſyllabarum quinq;, temporũ vndecim, cuius ἄρσις ſex tempora habet, θέσις quinque, ut āmāmēntārĭŭs – – – – ∪ –.

Dupla ſuper tertia proportio eſt, cum maior pars continet minorem bis, & alterã eius partem, ut in Muſico e ſyllabis quinque, penultima & antepenultima longis, ceteris breuibus temporum ſeptem: cuius ſublatio duo tempora habet, poſitio quinque, ut pŏpūlābūndŭs ∪ ∪ – – ∪.

Hæc nos de proportionibus, quæ pedibus accidũt. Sed M. Tullius in libro de perfecto oratore tres tantum eſſe pedum proportiones dicit his uerbis, Pes enim, qui adhibetur ad numeros, partitur in tria, ut neceſſe ſit partem pedis aut æqualẽ eſſe alteri parti, aut altero tanto, aut ſeſquimaiorem. Ita fit æqualis dactylus

ctylus, duplex iambus, ſeſqui pæan. Et paulo inferius, Sed ita factos eos pedes eſſe, vt in eis ſingulis modus inſit, aut ſeſquiplex, aut duplex, aut par. Idem quoque Fabius Quinctilianus ait, his uerbis, Rhythmus aut par eſt, ut dactylus, aut ſeſquiplex, ut pæan: cuius uis eſt e longa & tribus breuibus, quiq. ei contrarius, e tribus breuibus, & longa, uel alio quoquo modo: tẽpora tria ad duo relata, ſeſquiplum faciũt, aut duplex, ut iambus: nam eſt e breui & longa, quiq. eſt ei contrarius. Sergius etiam inquit, omnes pedes tres diuiſionum habere formas, quæ pertineant ad Grammaticos, æquam, duplam, ſeſquiplā. nam amphibrachyn, & epitritos ait excipi a Donato. Sed eos intelligit tantum, qui non ſunt maiores quattuor ſyllabis, hoc eſt duarum ſyllabarum, quattuor pedes, trium, octo, quattuor, ſexdecim. Idem videtur ſentire Terentianus, cum ait,

Vna porro bis feriri quando poterit ſyllaba,
Temporum momenta ſane lege certa diuidunt,
Aut enim quantũ eſt in ἄρσεις, tãtum erit tẽpus ϑέσει.
Altera aut ſimplo uiciſſim temporis duplum dabit,
Seſquiplæ uel una uincet alterĩus ſingulum. Vbi obiter notandum accepiſſe ſyllabā in eo uerſu, Vna porro bis feriri, quando poterit ſyllaba, pro complexione non litterarum, ſed ſyllabarum, id eſt pro pede. In cõmentariis Hepheſtionis tres eaſdem proportiones pedes habere ſcribitur his verbis, τὰ δὲ μέτρα ἀπὸ ποδῶν τινῶν εἰσι, τῶν ἐχόντων ἢ ἴσον λόγον, ἢ διπλασίονα, ἢ ἡμιόλιον. καὶ τοῦ μὲν ἴσου εἴη ἂν δάκτυλος – υ υ. μία γὰρ μακρὰ καὶ δύο βραχεῖαι τὸν αὐτὸν ἔχουσι λόγον. τοῦ δὲ διπλασίονος τροχαῖος – υ, μακρὰ γὰρ τῆς βραχείας διπλασίων, τοῦ δὲ ἡμιολίου, βακχεῖος υ – –, βραχεῖα γὰρ καὶ μακρὰ πρὸς τὴν μακρὰν λόγον ἔχουσιν ἡμιόλιον ἴσος igitur λόγος, latine æqualis ratio, διπλασίων duplaris, ἡμιόλιος ſeſquipla, ſiue, vt Capella inquit, ſuperdimidia dici poteſt. Harum autem prima proportio-

proportio dactylica, ſecunda iambica, tertia pæanica nominatur. Illud non prætererim, Seſqui non ſignificare unquam totũ, ſed integrum neque per ſe, neque compoſitum, ſed dimidium tantum. Cum igitur componitur, cum eo, cui adiungitur, ſignificat etiam ſemis, ut ſeſquipes, ſeſquilibra, ſeſquimẽſis. Varro lib. primo de re ruſtica, Annus eſt diuiſus in quattuor parteis totus, & idem ſubtilius ſeſquimẽſes in octo. Idem in eodem, Vt nuces integras vno modio comprehendere poſſis, quod putamina ſuo quæque habeant loco natura compoſita, cum eaſdem ſi fregeris, vix ſeſquimodio comprehendas. Caue igitur dicas ſeſquialtera, ſeſquitertia, ſeſquiquarta, & huiuſmodi: ſed uel Græcis utere nominibus, ut Gellius dicit, & Macrobius facit: uel ſuperdimidium, ſupertertium, ſuperquartum, & deinceps, ut traducit Martianus Capella. Non me latet, quid Hermolaus, quid Politianus ſuper ea re ſẽſerint. Illud Ciceronis me magis mouet, cum dicit, ut ſupra recitaui, partem pedis aut æqualem eſſe alteri parti, aut altero tanto, aut ſeſqui maiorem. ſeſqui, id eſt dimidio. Apud Vitruuium igitur & ſeſquialterum, & ternarium, & quintarium, & huiuſmodi latina, puto perperam legi, nec eſſe Vitruuii. Boetius etiam meo iudicio in his dictionibus lapſus eſt.

Numerus ſyllabarum accidit pedi, quia aut duarũ ſyllabarum pes eſt, ut dĕŭs. aut trium, vt dŏmĭnŭs: aut quattuor, ut īmpĕrātōr. aut quinque, ut ălphĕsĭbœŭs. aut ſex, ut Māxĭmĭlĭānŭs.

Tempora pedi accidunt ad minimum duo, ad ſummum duodecim. Duo enim tempora habet Pyrrhichius, u u. Tria iambus, u u u. Quattuor ſpondeus, u u u u. Quinq; Pæanes, u u u u u. Sex Ionici, u u u u u u. Septem Daſius, u u u u u u u. Octo Amebœus, u u u u u u u u. Nouem Probrachys, u u u u u u u u u. Decem Moloſſoſpondeus, u u u u u u u u u u. Vndecim Creticomoloſſus, u u u u u u u u u u u. Duodecim Dimolortus. u u u u u u u u u u u u

υυυυυυυυυ υ.

Solutio accidit pedi, cum longa ſyllaba ſoluitur in duas breues. vnde ſpondeus – – recipere poteſt tres ſolutiones. nam ſi ſoluas primam, facies anapæſtum υυ –. ſi ſecundam, dactylum – υ υ. ſi vtranque, proceleuſmaticum υ υ υυ. Dactylus vero vnam tantum. ſoluendo enim primam, facies proceleuſmaticum.

Figura accidit pedi, quia pedes aut ſimplices, aut duplices, aut heteroplici ſunt. ſimplices ſunt quattuor diſyllabi, octo triſyllabi, qui nullam alterius pedis admiſtionem habent. Duplices vero ſunt ſexdecim, qui e diſyllaborum pedum geminatione conſtant, qui & combinati, & quadrati dicuntur. Heteroplici autem e diſyllabis, cum triſyllabis compoſiti, ſunt duo & triginta: e triſyllabis aũt cum triſyllabis, quattuor & ſexaginta habentur numero, de quibus deinceps tractabimus.

DE QVATTVOR PEDIBVS DISYLLABIS.

Pyrrhichivs, qui & dibrachys, & bibreuis, & tripudians, & cineſias, & pariambus, & hegemon, & ductor dicitur, conſtat e duabus breuibus temporum duum, vt dĕŭs. Recipit proportionem æquam vnius ad vnum, & nullam ſolutionem, quia ſyllaba breuis reſolui non poteſt. Dictus eſt autem pyrrhichius ἀπὸ τῆς πυῤῥιχῆς ſaltationis genere. vel ἀπὸ τοῦ πυῤῥίχου Curetum deo, de quo meminit Pauſanias in libro tertio. Tripudians autem, quia tripudiis aptus: vnde & Cineſias cognominatus eſt, quia velox ex παρὰ τὸ κινῶ moueo; Græce κινησίας dicitur. Pariambus dictus eſt, quia iambum aſſequitur. frequenter enim in vltimo loco verſus iambici inuenitur: ἀπὸ τοῦ παρὰ καὶ ἴαμβος, παρίαμβος. Hegemon autem, quia omnium primus eſt. ἡγεμὼν enim ductor: pro quo male egæon legitur a quibuſdam. Et notandum ideo a Pyrrhichio breui pede incipere, qui de arte metrica ſcribunt, quoniam ante breue eſt factum quàm longum, ſicut vnus numerus ante, quàm duo inuentus eſt.

Spondeus

Spondeus qui & Pontificius dicitur, pyrrhichio cõtrarius,conſtat e duabus longis temporum quattuor, vt hǣ rēs – –. Recipit proportionem æquam duorum ad duo,& ſolutiones tres. Soluitur enim in anapæſtũ υ υ –. in dactylum – υ υ. in proceleuſmaticum υ υ υ υ. dictus παρὰ τὴν σπονδὴν, id eſt a libatione, quia in templis, ſpondaicis carminibus vtebantur,ne libantes ſonum abominoſæ vocis audirent.

Iambus qui & Daunius,& Gradarius dicitur, conſtat e breui,& longa,temporum trium,vt dĭēs υ –. Recipit proportionem duplam vnius ad duo,& ſolutionẽ vnam in tribrachyn υ υ υ. dictus παρὰ τὸ ἰαμβίζειν, τῦ ὑβρίζειν, quod eſt contumelioſum eſſe, quòd Iambe puella Cererem de filia ſolicitam male tractarit. eſt autem verſui maledico habilis. alii παρὰ τὸ ἰὸν βάλλειν iambum appellatum putant, id eſt ab emittenda ſagitta: quoniam ii, qui iaculantur è breui receſſu, in extenſum paſſum proferuntur, vt fortiore nixu relictum confirment, ideoq. iambum e breui & longa eſſe compoſitum.

Trochæus qui & Chorius, & Cordax, & Rutilus dicitur,conſtat e longa & breui, temporum trium, vt mātĕr – υ. Recipit proportionem duplam duorum ad vnum & ſolutionem vnam in tribrachyn υ υ υ. Dictus trochæus παρὰ τὸ τρέχειν, quod eſt currere,quia metra trochaica volubiliter incedunt, ac in orbem, vt trocus. ſimili ratione rutilus dictus eſt. Chorius autem, χορεῖος Græce dicitur, quòd choreis: Cordax, quòd laſciuæ ſaltationi aptus ſit.

Sed notandum Choreum eundem eſſe & cum trochæo, & cum tribracho apud antiquos. Cicero enim de perfecto oratore, Dichoreus,inquit,vocatur,cum duo extremi chorei ſunt,id eſt e ſingulis longis,& breuibus. Contra paullo inferius inquit,Ne iambus quidem,qui eſt e breui,& lõga,aut par choreo,qui habet tres breues,ſed ſpatio par,non ſyllabis. Quinctilianus

in

in nono de compoſitione inquit, Tres breues Choreū quem tribrachyn dici poſſunt, qui choreo trochæi nomen imponunt. Illo etiam argumento apparet, nomē chorei trochæo quoque inditum, quòd choriambus e chorio, & iambo compoſitus, e quattuor ſyllabis conſtat, prima & vltima longis, ceteris breuibus. Quapropter cū pro trochæo ponitur, uidetur differentiæ cauſſa, ſcribendum per I, excluſo E, quod & Terentianus fecit in eo verſu. χόριος idem nuncupatur a magiſtris plurimis. Item in eo: Nam qui χόριος dicitur, & τροχαῖος idem eſt: χόριος in primo uerſu, eſt tribrachys: eſt enim metrum trochaicum quod in prima ſede admittit uel trochæum, ut tribrachyn. in ſecundo autē, eſt anapæſtus, eſt enim metrum ſotadicum, quòd in ſecunda ſede non niſi anapęſtum ſuſcipit. Idem quoque facit in hoc hexametro heroico, Præmonuī chŏrion dici, quem ſæpe trochæum Dicimus.

DE OCTO PEDIBVS TRISYLLABIS.

Dactylus, quem & πολιτικὸν Græci appellant, conſtat e prima longa, & duabus breuibus, temporū quattuor, ut Rōmŭlŭs. – u u. Recipit proportionem æquam, duorum ad duo, & ſolutionem unam in proceleuſmaticum u u u u. dictus ἀπὸ τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς, hoc eſt a manus digitis, quia quemadmodum digitus tres habet articulos, primum longiorem, breuiores ceteros, ita dactylus tres habet ſyllabas, longiorem primam, breuiores ceteras.

Anapæſtus, qui & antidactylus dicitur, qûòd ſit dactylo contrarius, conſtat e duabus breuibus, & longa, temporum quattuor, ut nĕbŭlǣ u u –. Recipit proportionem æquam duorum ad duo, & unam ſolutionem in proceleuſmaticum u u u u. dictus παρὰ τὸ ἀναπαίειν, id eſt παρὰ τὸ ἀνάπαλιν ἀντικρούειν πρὸς τὸν δάκτυλον, quia recurrendo, ſono reciproco, repercutit dactylum.

Tribrachys, qui & brachyſyllabus, & choreus dicitur,

tur, conſtat e tribus breuibus, temporum trium, vt dŏmĭnŭs υυυ. Recipit proportionem ſubduplam unius ad duo. Dictus ὅτι ἔχει τρεῖς βραχείας συλλαβάς.

Moloſſus qui & canius, & hippēus, & vertunnus, & extenſipes, & trimacrus dicitur, tribracho contrarius, conſtat ex tribus longis, temporum ſex, vt ǣnēās, - - -. Recipit proportionem ſubduplam, duorum ad quattuor, & ſolutiones ſeptem in ionicum a minore υ υ - -. ionicum a maiore - - υ υ. in choriambum - υ υ -. in meſomacrum υ υ - υ υ. in parapæona - υ υ υ υ. in pyrrhichanapęſtum υ υ υ υ -. in dichoreum υ υ υ υ υ υ. Dictus Moloſſus, quia Moloſsi, id eſt Theſſali ad bellum procedentes, huius modulata compoſitione utebantur. hippēus vero ἀπὸ τῶν ἵππων. equeſtri enim pugnæ conueniens modulabatur. & producit penultimam, quia Græce ſic ſcribitur ἱππεῖος. trimacrus, ὅτι ἔχει τρεῖς μακρὰς συλλαβάς.

Amphibrachys, qui & ſcolius, & ianius, & amphibreuis dicitur, conſtat ex extremis breuibus, & media longa, temporum quattuor, vt lĭbēllŭs υ - υ. Recipit proportionem ſubtriplam vnius ad tria, & ſolutionem vnam in proceleuſmaticum υ υ υ υ. dictus amphibrachys, ὅτι ἔχει δύο βραχείας συλλαβὰς ἀμφὶ μακράν. media enim longa vtrinque breui includitur ſyllaba. Scolius autem, quia habiliter componitur ſcolio, quæ eſt ſpecies citharæ, vel μέλος τι ὀλιγόστιχον apud Suidam.

Amphimacrus, qui & menſalis, & feſceninus, & creticus dicitur, conſtat ex extremis lōgis, media breui, temporum quinque, vt hērcŭlēs - υ -. Recipit proportionem ſubſeſquiplam duorum ad tria, & ſolutiones tres in pæana primum - υ υ υ. in pæana quartum υ υ υ -, in orthium υ υ υ υ υ. dictus amphimacrus ὅτι ἔχει δύο μακρὰς συλλαβὰς ἀμφὶ τὴν βραχεῖαν, id eſt a duabus vtrinque longis breuem mediam amplectentibus. Creticus vero, quia Cretēſes ſaltādo, eius rhyth-

mica compoſitione vtebantur.

Bacchius, qui & œnotrius dicitur, conſtat e breui, & duabus longis, temporum quinque, vt ăthēnǣ υ – –. Recipit proportionem ſeſquiplam trium ad duo, vel contra, & ſolutiones tres, in pæana ſecundum υ – υ υ. in pæana quartum υ υ υ –. in orthium υ υ υ υ υ. Dictus ἀπὸ τῆς βάκχης, aptus enim bacchantibus. Fabius tamen & Terentianus, Baccium contra, e duabus longis, & vltima breui conſtare dicunt, vt infra poſt Terentiani carmina de pedibus, oſtendemus. hic autem ſequimur cõmunem ſcriptorum opinionem tam Græcorum quàm Latinorum.

Palimbacchius qui & Latius & Antibacchius dicitur, conſtat e duabus longis, & breui, temporum quinque, vt Rōmānŭs – – υ. Recipit proportionem ſubſeſquiplam, duorum ad tria, vel contra, & ſolutiones tres in pæana primum – υ υ υ. in pæana tertium, υ υ υ. in orthium υ υ υ υ υ. Dictus palimbacchius, quia contrarius eſt bacchio. πάλιν enim hoc loco contra ſignificat, vt παλινῳδία ἐναντία ᾠδὴ, ἢ τὸ τὰ ἐναντία εἰπεῖν τοῖς προτέροις. a nobis recantatio dici poteſt, cum quæ diximus, retractamus. & παλίντονα τόξα arcus, qui cum tenduntur, in contrariam partem, vertunt cornua. ſignificat etiam rurſus, & retro, vnde Palinurus. Mart. Minxiſti currente ſemel Pauline carina, Meiere vis iterum iam palinurus eris. & παλινάγγελος, ὀπίσω ἐπανελθὼν ἄγγελος.

DE SEDECIM PEDIBVS QVATTVOR SYLLABARVM.

Proceleuſmaticus conſtat e duobus pyrrhichiis, id eſt e quattuor ſyllabis breuibus, temporum quattuor, vt phĭlŏſŏphŭs υ υ υ υ. Recipit proportionem æquam duorum ad duo, & nullam ſolutionem. dictus παρὰ τὸ παρακελεύειν, id eſt a cohortatione, & iuſſu nautico, qui ob celeritatem eſt aptiſsimus.

Diſpondeus cõſtat e duobus ſpondeis, id eſt e quat-

tuor longis, temporum octo. vt ōrātōrēs - - - -. Recipit proportionem æquam, quattuor ad quattuor, & ſolutiones decem, in ſpondeodactylum - - - v v. in amebœum - - v v -. in choriobacchium - v v - - in diphyem v v - - -. in latiochoreum - - v v v v. in politicanapæſtum - v v v v -. in choreobacchium v v v v - -. in didactylum - v v - v v. in diantidactylum v v - v v -. in anapæſtodactylum v v - - v v. Si ſoluas igitur ſingulas longas diſpondei, fient pedes quattuor e quinque ſyllabis: ſi binas, fient ſex, e ſex ſyllabis: plures autem duabus non licet ſoluere, ne fiat pes plurium, quàm ſex ſyllabarum, & tranſeat in ſolutam orationem. vnde moloſſoſpondeus non niſi quinque admittit ſolutiones. hac eadem quoque ratione, hexaſyllabi pedes non ſoluuntur, quia cum ſint ſex ſyllabarum omnes, ſi ſoluas, creabitur pes maior ſex ſyllabis: quod, vt ſupra dixi, non licet.

Diiambus conſtat e duobus iambis, id eſt e quattuor ſyllabis, prima, & tertia breuibus, ceteris longis, temporum ſex, vt prŏpīnquĭtās v - v -. Recipit proportionem æquam trium ad tria, & ſolutiones tres in periambum v - v v v. in pyrrhichanapæſtum v v v v -. in dichoreum v v v v v v.

Ditrochæus qui & dichorius a Cicerone dicitur, conſtat e duobus trocheis, id eſt e quattuor ſyllabis, prima & tertia longis, ceteris breuibus, temporum ſex, vt cāntĭlēnă - v - v. Recipit proportionem æquam trium ad tria, & ſolutiones tres, in Parapæona - v v v v. in Hegemoſcolium v v v - v. in dichoreum v v v v v v.

Antiſpaſtus conſtat ex iambo, & trochæo, id eſt e quattuor ſyllabis, prima & vltima breuibus, & mediis longis, temporum ſex, vt ălēxāndĕr v - - v. Recipit proportionem æquam trium ad tria, & ſolutiones tres, in periambum v - v v v. in Hegemoſcolium v v v - v. in dichoreum v v v v v v. dictus παρὰ τὸ

ἀντισπᾶν, quod eſt diſtrahere, quia iambus, & trochæus, ex quibus componitur, inter ſe contrarii ſunt.

Choriambus conſtat e chorio, id eſt trochæo, & iambo hoc eſt, e quattuor ſyllabis, prima & ultima longis, & mediis breuibus, temporum ſex, ut nōbĭlĭtās – ∪ ∪ –. Recipit proportionem æquam, trium ad tria, & ſolutiones tres, in parapæona – ∪ ∪ ∪ ∪. in pyrrhichanapæſtum ∪ ∪ ∪ ∪ –. in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. dictus, quòd ex chorio, & iambo conſtet.

Ionicus a minore conſtat ex pyrrhichio, & ſpōdeo, id eſt ex quattuor ſyllabis, duabus primis breuibus, ceteris longis, temporum ſex, ut Dĭŏmēdēs ∪ ∪ – –. Recipit proportionem ſubduplam, duorum ad quattuor, aut cōtra, & ſolutiones tres, in meſomacrum ∪ ∪ – ∪ ∪. in pyrrhichanapæſtū ∪ ∪ ∪ ∪ –. in dichoreū ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Ionicus a maiore cōſtat e ſpondeo, & pyrrhichio, id eſt e quattuor ſyllabis, primis duabus longis, ceteris breuibus, temporum ſex, ut Dēmētrĭŭs – – ∪ ∪. Recipit proportionem duplam quattuor ad duo, & ſolutiones tres in parapæona – ∪ ∪ ∪ ∪. in meſomacrum ∪ ∪ – ∪ ∪. in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Pæan primus conſtat e trochæo, & pyrrhichio, id eſt e quattuor ſyllabis, prima longa, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut āmbrŏsĭŭs – ∪ ∪ ∪. Recipit proportionem ſeſquiplam trium ad duo, uel contra, & ſolutionem vnam, in orthium ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. dictus pæan, quòd eo laudes Apollinis canerent, quem pæana nuncupabant: uel ab inuentoris nomine. dicitur & pæon per o: ſed apud Ariſtotelem & Ciceronem & Quinctilianum, & Pollucem pæan per a legitur.

Pæan ſecundus conſtat ex iambo & pyrrhichio, id eſt e quattuor ſyllabis ſecunda longa, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut pŏtēntĭă ∪ – ∪ ∪. Recipit proportionem ſeſquiplam trium ad duo, uel contra, & ſolutionem unam in orthium ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Pæan tertius conſtat pyrrhichio, & trochæo, hoc

eſt e quattuor ſyllabis, tertia longa, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut ălĕāndĕr ∪ ∪ – ∪. Recipit proportionem ſeſquiplam duorum ad tria, uel contra, & unam ſolutionem in orthium ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Pæan quartus conſtat e pyrrhichio, & iambo, hoc eſt e quattuor ſyllabis, ultima longa, & ceteris breuibus, temporum quinque, ut Dŏmĭnĭcī ∪ ∪ ∪ –. Recipit proportionem ſeſquiplam duorum ad tria, uel contra, & ſolutionem unam, in orthium ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Epitritus primus conſtat ex iambo, & ſpondeo, id eſt e quattuor ſyllabis, prima breui, & ceteris longis, temporum ſeptem, ut pŭēllārēs ∪ – – –. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, uel cōtra, & ſolutiones ſex, in iambodactylū ∪ – – ∪ ∪. in cypriū ∪ – ∪ ∪ –. in daſium ∪ ∪ ∪ – –. in ſcoliochoreū ∪ – ∪ ∪ ∪ ∪. in choreodactylum ∪ ∪ ∪ – ∪ ∪. in choreantidactylum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ – ∪. dictus, quoniam ex iambo & ſpondeo conſtat, id eſt e quattuor, & tribus, inter quæ eſt proportio ſupertertia, quæ græce ἐπιτρίτη dicitur.

Epitritus ſecundus conſtat e trochæo, & ſpondeo, id eſt e quattuor ſyllabis, ſecunda breui, & ceteris longis, temporum ſeptem, ut cōndĭtōrēs – ∪ – –. Recipit proportionem ἐπιτρίτην ſeu ſupertertiam trium ad quattuor, & ſolutiones ſex, in choreodactylum – ∪ ∪ ∪. in ſtrophum – ∪ ∪ ∪ –. in daſium ∪ ∪ ∪ – –. in dactylochoreum – ∪ ∪ ∪ ∪. in choreodactylum ∪ ∪ ∪ – ∪ ∪. in choreantidactylum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ –.

Epitritus tertius conſtat e ſpondeo & iambo, id eſt e quattuor ſyllabis, tertia breui, & ceteris longis, temporum ſeptem. ut cōncōrdĭǣ – – ∪ –. Recipit proportionem ἐπιτρίτην ſeu ſupertertiam, quattuor ad tria, & ſolutiones ſex, in ſymplectum – – ∪ ∪ ∪. in ſtrophū – ∪ ∪ ∪ –. in Dochimum ∪ ∪ – ∪ –. in dactylochoreum, – ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. in choreantidactylum, ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ –. in anapæſtochoreum ∪ ∪ – ∪ ∪ ∪.

Epitritus quartus conſtat e ſpondeo, & trochæo,

id eſt e quattuor ſyllabis, vltima breui, & ceteris longis, temporum ſeptem, vt cōnſtāntīnŭs – – – ᴗ. Recipit proportionem ἐπίτριτον ſeu ſupertertiam quattuor ad tria, & ſolutiones ſex, in ſymplectum – – ᴗ ᴗ ᴗ. in doriſcum – ᴗ ᴗ – ᴗ in muſicum ᴗ ᴗ – – ᴗ. in dactylochoreum – ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ. in choreoſcolium ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ – ᴗ. in anapæſtochoreum ᴗ ᴗ – ᴗ ᴗ ᴗ.

DE DVOBVS ET TRIGINTA PEDIBVS PENTASYLLABIS.

Orthius conſtat e pyrrhichio, & choreo, id eſt eſt e quinque ſyllabis breuibus, vt phĭlŏſŏphĭăm ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ. Recipit proportionem ſubſeſquiplam duorū ad tria, & nullam ſolutionem.

Moloſſoſpondeus conſtat e ſpondeo, & moloſſo, id e quinque ſyllabis longis, temporum decem, vt fāſtīdīuīſtī – – – – –. Recipit proportionem ſubſeſquiplam quattuor ad ſex, & ſolutiones quinque, in canio dactylum – – – – ᴗ ᴗ. in caniantidactylum – – – – ᴗ ᴗ –. in latiobacchium – – ᴗ ᴗ – –. in dactylocanium – ᴗ ᴗ – – –. in antidactylocanium ᴗ ᴗ – – – –. plures quinque non recipit ſolutiones, quia ſi quis ſoluat duas longas excedet pes ſex ſyllabas. quod, vt ſupra diximus, non licet:

Probrachys conſtat ex iambo, & moloſſo, id eſt e quinque ſyllabis, prima breui, ceteris longis, temporum nouem, vt hŏnōrāuīſtī ᴗ – – – –. Recipit proportionem ſubduplam trium ad ſex, & ſolutiones non plures quattuor, in bacchiodactylum ᴗ – – – ᴗ ᴗ. in bacchiantidactylum ᴗ – – ᴗ ᴗ –. in ſcoliobacchium ᴗ – – ᴗ ᴗ – –. in choreocanium ᴗ ᴗ ᴗ – – –.

Hyperbrachys conſtat ex trochæo, & moloſſo – ᴗ – – –. id eſt e quinque ſyllabis, ſecunda breui, & ceteris longis, temporum nouem, vt uĕrbĕrāuīſtī – ᴗ – – –. Recipit proportionem ſubduplam trium ad ſex; & ſolutiones quattuor in cretidactylū – ᴗ – – ᴗ ᴗ. in creticantidactylū – ᴗ – ᴗ ᴗ –. in dactylobacchiū – ᴗ ᴗ ᴗ – –.

in choreocanium ∪ ∪ ∪ – – – .

Meſobrachys conſtat e ſpondeo & bacchio, id eſt e quinque ſyllabis, media breui, & ceteris longis temporum nouem. vt dīuērbĕrāſtī – – ∪ – –. Recipit proportionem hypepitetarten, ſiue ſubſuperquartam, quattuor ad quinque, & ſolutiones quattuor, in latiodactylum – – ∪ – ∪ ∪. in latiantidactylum – – ∪ ∪ ∪ –. in dactylobacchium – ∪ ∪ ∪ – –. in anapæſtobacchium ∪ ∪ – ∪ – –.

Spondeocreticus conſtat e ſpondeo, & cretico, hoc eſt e quinque ſyllabis, quarta breui, & ceteris longis, temporum nouem, vt cōnclāmāuĕrānt – – – ∪ –. Recipit proportionem hypepitetarten quattuor ad quinque, & ſolutiones quattuor, in caniochoreum – – – ∪ ∪ ∪. in latiantidactylum – – ∪ ∪ ∪ –. in dactylocreticum. – ∪ ∪ – ∪ –. in anapæſtocreticum ∪ ∪ – – ∪ –.

Calotipus conſtat e ſpondeo, & palimbacchio, hoc eſt ex vltima breui, & ceteris longis, temporum nouem, vt cōnclāmāuĕrĕ – – – – ∪. Recipit proportionem ſubſuperquartam, quattuor ad quinque, ſolutiones quattuor in caniochoreum – – – ∪ ∪ ∪. in latioſcolium – – ∪ ∪ – ∪. in dactylolatium – ∪ ∪ – – ∪. in anapæſtolatium ∪ ∪ – – – ∪. Sed hic pes, forte melius calotypos, quòd ſit oblongus in ſpeciem funis. κάλως enim, funis, & τύπος. & λω per ω magnum ſcribendum καλώτυπος.

Parapæon cōſtat e trochæo, & choreo, id eſt e quinque ſyllabis prima longa, & ceteris breuibus, temporum ſex, vt mūltĭlŏquĭŭm – ∪ ∪ ∪ ∪. Recipit proportionem æquam, trium ad tria, & vnam ſolutionem, in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. Et dicitur parapæon quòd ſit plus quàm pæon, qui conſtat quattuor ſyllabis, prima longa, ceteris breuibus: Parapæon vero quinque, prima longa, ceteris breuibus. παρὰ enim hoc loco ſignificat præter, quòd ſit præter pæonem, id eſt ſupra pæonem, & pluſquam pæon. vnde & παραφρονεῖν

φρονεῖν & deſipere eſt, & pluſquam ſapere: παραβαίνειν præterire. ſic apud nos, præter. Terentius. Quæ mihi tum lamentari præter ceteras viſa eſt. & quia erat forma præter ceteras honeſta, & liberali, id eſt ſupra ceteras.

Periambus conſtat ex iambo, & choreo, id eſt e quinque ſyllabis, ſecunda longa, & ceteris breuibus, temporum ſex, ut Ărĭſtŏtĕlĭs ∪ – ∪ ∪ ∪. Recipit proportionem æquam trium ad tria, & unam ſolutionem, in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Meſomacrus conſtat e pyrrhichio, & dactylo, id eſt e quinque ſyllabis, antepenultima longa, & ceteris breuibus, temporum ſex, ut Hĭērōnĭmŭs ∪ ∪ – ∪ ∪. Recipit proportionem ſubduplam, duorum ad quattuor, & ſolutionem unam, in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Hegemoſcolius conſtat e pyrrhichio, & amphibracho i. è quinque ſyllabis, penultima longa, & ceteris breuibus, temporum ſex, ut fămĭlĭārĭs ∪ ∪ ∪ – ∪. Recipit proportionem ſubduplam, duorũ ad quattuor, uel contra, & ſolutionem unam, in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Pyrrhichanapæſtus conſtat è pyrrhichio, & anapæſto, id eſt e quinque ſyllabis, ultima longa, & ceteris breuibus, temporum ſex, ut phĭlŏſŏphĭæ ∪ ∪ ∪ ∪ –. Recipit proportionem ſubduplam duorum ad quattuor, & ſolutionem unam, in dichoreum ∪ ∪ ∪ ∪ ∪ ∪.

Diphyes conſtat è pyrrhichio, & moloſſo, id eſt è quinque ſyllabis, prima & ſecunda breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut pĕrămāuīſtī ∪ ∪ – – –. Recipit proportionem ſubtriplam duorum ad ſex, uel contra, & ſolutiones tres in anapæſtodactylum ∪ ∪ – – ∪ ∪. in diantidactylum ∪ ∪ – ∪ ∪ –. in choreobacchium ∪ ∪ ∪ ∪ – –.

Choriobacchius conſtat e trochæo, & bacchio, id eſt e quinque ſyllabis, ſecunda, & tertia breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut bēllĭgĕrāntēs – ∪ ∪ – –. Recipit proportionẽ ſuperbipartientẽ tertias, triũ

adquinque, & ſolutiones tres in didactylum – ∪ ∪ – ∪ ∪. in politicanapæſtum – ∪ ∪ ∪ ∪ –. in choreobacchium ∪ ∪ ∪ ∪ – –.

Amebœus conſtat e ſpondeo, & anapæſto, id eſt e quinque ſyllabis, penultima, & antepenultima breuibus, & ceteris longis temporum octo, vt cœ̄nātŭrĭūnt – – ∪ ∪ –. Recipit proportionem æquam, quattuor ad quattuor, & ſolutiones tres, in latiochoreū – – ∪ ∪ ∪ ∪. in politicanapæſtum – ∪ ∪ ∪ ∪ –. in diantidactylum ∪ ∪ – ∪ ∪ –.

Spondeodactylus conſtat e ſpondeo, & dactylo, id eſt e quinque ſyllabis, ultima & penultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, ut cōnclāmāntĭbŭs – – – ∪ ∪. Recipit proportionem æquam, quattuor ad quattuor, & ſolutiones tres, in latiochoreū – – ∪ ∪ ∪ ∪. in didactylū – ∪ ∪ – ∪ ∪. in anapæſtodactylū ∪ ∪ – – ∪ ∪.

Symplectus conſtat e ſpondeo, & choreo, id eſt e quinque ſyllabis, & prima & ſecunda longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut hæ rĕdĭpĕtă – – ∪ ∪ ∪. Recipit proportionem epitriten, quattuor ad tria, & ſolutiones duas, in dactylochoreum – ∪ ∪ ∪ ∪ ∪. in antidactylochoreum ∪ ∪ – ∪ ∪ ∪.

Iambodactylus conſtat ex iambo, & dactylo, id eſt e quinque ſyllabis, ſecunda & tertia longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut hŏnōrārĭŭs ∪ – – ∪ ∪. Recipit proportionē hypepitriten trium ad quattuor, & ſolutiones duas, in ſcoliochoreum ∪ – ∪ ∪ ∪ ∪. in choreodactylum ∪ ∪ ∪ – ∪ ∪.

Muſicus conſtat e pyrrhichio, & palimbacchio, id eſt e quinque ſyllabis, penultima, & antepenultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, ut pŏpŭlābūndŭs ∪ ∪ – – ∪. Recipit proportionem altero tanto, & ſeſquimaiorem, duorum ad quinque, & ſolutiones duas, in anapæſtochoreum ∪ ∪ – ∪ ∪ ∪. in choreoſcolium ∪ ∪ ∪ ∪ – ∪.

Daſius cōſtat e pyrrhichio, & bacchio, id eſt e quinque

que ſyllabis, vltima & penultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, vt ŏpĭtŭlāntēs υ υυ – – . Recipit proportionem altero tanto, & ſeſquimaioré duorum ad quinque, & ſolutiones duas in choreodactylum υ υυ – υ υ. in choreantidactylum υ υ υ υ υ –.

Dochimus conſtat e pyrrhichio, & cretico, id eſt e quinque ſyllabis, & vltima, & antepenultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, vt hўăcĭnthĭnās υυ – υ –. Recipit proportionem altero tanto, & ſeſquimaiorem, duorum ad quinque, & ſolutiones duas, in anapæſtochoreum υ υ – υ υ υ. in choreantidactylum υ υ υ υ υ –.

Choreodactylus conſtat e trochæo & dactylo, id eſt e quinque ſyllabis, prima, & tertia longis, ceteris breuibus, temporum ſeptem, vt vērbĕrāntĭbūs – υ – υ υ. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, & ſolutiones duas, in dactylochoreum – υ υ υ υ υ. in choreodactylum υ υυ – υ υ.

Spondeoſcolius conſtat e ſpondeo, & amphibracho, id eſt e quinque ſyllabis, vltima, & antepenultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, vt dīuērbĕrāntŭr – – υ – υ. Recipit proportionem æquam, quattuor ad quattuor, & ſolutiones tres, in latiochoreum – – υ υ υ υ. in dactyloſcolium – υ υυ – υ. in anapæſtoſcolium υυ – υ – υ.

Periambodes conſtat ex iambo, & bacchio, id eſt e quinqne ſyllabis, prima, & tertia breuibus, & ceteris longis, temporum octo, vt ĭmāgĭnāntes υ – υ – –. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque, & ſolutiones tres, in ſcoliodactylum υ – υ – υ υ. in ſcoliantidactylum υ – υ υ υ –. in choreobacchium υ υ υ υ – –.

Cyprius cōſtat ex iambo, & anapæſto, id eſt e quinque ſyllabis, ſecunda & vltima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, vt ărīſtŏtĕlēs υ – υ υ –. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, & ſolutiones

ſolutiones duas, in ſcoliochoreum υ – υ υ υ υ. in choreantidactylum υ υ υ υ υ –.

Anticyprius conſtat e trochæo, & palimbacchio, id eſt e quinque ſyllabis, ſecunda, & vltima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, vt vērbĕrābāmūr – υ – – υ. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque, & ſolutiones tres, in creticochoreum – υ – υ υ υ. in dactylobacchium – υ υ υ – –. in choreocanium υ υ υ – – –.

Iambocreticus conſtat ex iambo, & cretico, id eſt e quinque ſyllabis, prima, & penultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, vt ĭmāgūncŭlīs υ – – υ –. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque, & ſolutiones tres in bacchiochoreum υ – – υ υ υ. in ſcolianapæſtum υ – υ υ υ –. in choreocreticum υ υ υ – υ –.

Doriſcus conſtat e trohæo, & amphibracho, id eſt e quinque ſyllabis, prima, & penultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, vt pīgmălĭōnĭs – υ υ – υ. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, & ſolutiones duas, in dactylochoreum – υ υ υ υ υ. in choreoſcolium υ υ υ υ – υ.

Periodicus conſtat ex iambo, & amphibracho, id eſt e quinque ſyllabis, ſecunda, & penultima longis, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, vt ĭmāgĭnāmŭr υ – υ – υ. Recipit proportionem hypepitriten trium ad quattuor, & ſolutiones duas, in ſcoliochoreum υ – υ υ υ υ. in choreoſcolium υ υ υ υ – υ.

Antiperiodicus conſtat e trochæo & cretico, id eſt e quinque ſyllabis, ſecunda & penultima breuibus, & ceteris longis, temporum octo, vt lībĕrālĭtās – υ – υ –. Recipit proportionem ſuperbipartientē tertias trium ad quinque, vel contra, & ſolutiones tres in creticochoreum – υ – υ υ υ. in politicanapæſtum – υ υ υ υ –. in choreocreticum υ υ υ – υ –.

Strophus conſtat e trochæo, & anapæſto, i. e quinquo

que ſyllabis, prima,& ultima longis, & ceteris breuibus,temporum ſeptem,ut mūltĭlŏquĭī – u u u –. Recipit proportionem hypepitriten,trium ad quattuor,& ſolutiones duas, in dactylochoreum – u u u u u. in choreantidactylum u u u u u –.

Antiſtrophus conſtat ex iambo, & palymbacchio, id eſt e quinque ſyllabis,prima, & vltima breuibus,& ceteris longis, temporũ octo, ut ămāuīſsēmŭs u – – – u. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque & ſolutiones tres, in bacchiochoreum u – – u u u. in diſcolium u – u u – u. in choreolatium u u u – – u.

DE QVATTVOR ET SEXAGINTA PEDIBVS HEXASYLLABIS.

Pedes hexaſyllabi,qui heteroplici dicuntur,naſcuntur è triſyllabis geminatis. ſunt autem numero quattuor,& ſexaginta . horum nullus reſoluitur,quoniam pedes non amplius quàm ſex ſyllabas habent.

Dichoreus conſtat duobus choreis, id eſt e ſex ſyllabis breuibus,temporũ ſex,ut rĕſĕcŭĕrĭtĭs u u u u u u. Recipit proportionem æquam,trium ad tria.

Dicanius conſtat e duobus moloſsis,id eſt,e ſex ſyllabis longis,temporũ duodecim,ut cīrcūmuālāuērūnt – – – – – –. Recipit proportionẽ æquam,ſex ad ſex.

Diantidactylus conſtat e duobus anapæſtis,id eſt e ſex ſyllabis, tertia, & ultima longis, & ceteris breuibus,temporum octo,ut ăgămēmnŏnĭās u u – u u –. Recipit proportionem æquam quattuor ad quattuor.

Didactylus conſtat e duobus dactylis, id eſt e ſex ſyllabis, prima, & quarta longis, & ceteris breuibus, temporum octo, ut bēllĭgĕrāntĭbŭs – u u – u u. Recipit proportionem æquam,quattuor contra quattuor.

Diſcolius conſtat e duobus amphibrachys, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda, & penultima longis, & ceteris breuibus,tẽporũ octo,ut căcātŭĭrēbăm u – u u – u. Recipit proportionẽ æquã quattuor aduerſus quattuor.

Dicreticus

Dicreticus conſtat e duobus amphimacris, id eſt, e ſex ſyllabis, ſecunda, & penultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut ōccŭpātĭſsĭmō – υ – – υ –. Recipit propotionem æquam quinque ad quinque.

Dibacchius conſtat e duobus bacchiis, id eſt e ſex ſyllabis, prima & antepenultima breuibus. ceteris longis, temporum decem, vt rĕdārgūtĭōnēs υ – – υ – –. Recipit proportionē æquā quinque aduerſus quinq;.

Dilatius conſtat e duobus palimbacchijs, id eſt e ſex ſyllabis, tertia, & vltima breuibus, ceteris longis, vt prōnūntĭābāmŭs – – υ – – υ. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Choreocanius conſtat e tribracho, & trimacro, id eſt e ſex ſyllabis, tribus breuibus, totidem longis, temporum nouem, vt sŭbŏ nĕrāuērūnt υ υ υ – – –. Recipit proportionem ſubduplam trium contra ſex.

Caniochoreus conſtat e trilongo, & tribreui, id eſt e ſex ſyllabis, tribus longis, totidem breuibus, temporum nouem, vt cōnsēruāuĕrĭmŭs – – – υ υ υ. Recipit proportionem duplo maiorem, ſex, aduerſus tria.

Choreantidactylus conſtat e tribreui, & anapæſto, id eſt, e ſex ſyllabis, vltima longa, ceteris breuib. temporum ſeptem, vt ărĭĕtĕ lăbānt, υ υ υ υ υ –. Recipit proportionem ſupertertiam, trium ad quattuor.

Anapæſtochoreus conſtat ex anapæſto, & tribreui, id eſt, e quinque ſyllabis, tertia longa, & ceteris breuibus, temporum ſeptem, vt vălĭtūdĭnĭbŭs υ υ – υ υ υ. Recipit proportionē ſupertertiam, quattuor ad tria.

Choreodactylus conſtat e tribreui, & dactylo, id eſt ſex ſyllabis, quarta longa, ceteris breuibus, temporum ſeptem, vt vărĭĕtātĭbŭs υ υ υ – υ υ. Recipit proportionem ſupertertiam, triū ad quattuor, vel cōtra.

Dactylochoreus cōſtat e dactylo, & tribreui, id eſt e ſex ſyllabis, prima longa, ceteris breuibus, temporum ſeptem, vt dīſsĕcŭĕrĭtĭs – υ υ υ υ υ. Recipit proportionem ſupertertiam, quattuor ad tria, vel contra.

Choreoſcolius

Choreoſcolius cõſtat e tribreui, & amphibracho.i. e ſex ſyllabis,penultima longa,ceteris breuibus,tẽporum ſeptẽ,vt rĕsĕcŭĕrāmŭs ∪ ∪ ∪ ∪ – ∪. Recipit proportionem ſubſupertertiam,trium ad quattuor,vel cõtra.

Scoliochoreus cõſtat ex amphibracho,& tribreui, id eſt,e ſex ſyllabis,ſecũda longa,ceteris breuibus,temporum ſeptẽ,vt ămārĕ pătrĭăm ∪ – ∪ ∪ ∪ ∪. Recipit proportionem ſupertertiam,quattuor ad tria, vel contra.

Choreocreticus conſtat e tribreui,& amphimacro, id eſt e ſex ſyllabis, antepenultima, & vltima longis, ceteris breuibus, temporum octo, vt sĕcŭĭt ārbŏrēs ∪ ∪ ∪ – ∪ –. Recipit proportionem ſupertertiam trium ad quattuor vel contra.

Creticochoreus conſtat ex amphimacro, & tribreui,id eſt e ſex ſyllabis, prima,& tertia longis,& ceteris breuibus,temporum octo, ut īnſŭlæ ſpŏ rădĕs, – ∪ – ∪ ∪ ∪. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias,quinque ad tria, vel contra: maior enim continet minorem,& duas partes eius.

Choreobacchius conſtat e tribreui, & bacchio, id eſt, e ſex ſyllabis, vltima & penultima longis, ceteris breuibus, temporum octo,vt lĕgĭtĕ lĭbēllōs ∪ ∪ ∪ ∪ – –. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, trium ad quinque, vel contra.

Bacchiochoreus conſtat e bacchio, & tribreui, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda, & tertia longis, ceteris breuibus, temporum octo, vt ăchīllēs vălĭdŭs ∪ – – ∪ ∪ ∪. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias, quinque ad tria, vel contra.

Choreolatius conſtat e tribreui, & palimbacchio, id eſt e ſex ſyllabis, penultima,& antepenultima longis,ceteris breuibus, temporum octo,vt mŭlĭĕr ōrnātă ∪ ∪ ∪ – – ∪. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias,trium ad quinque, vel contra.

Latiochoreus conſtat e palimbacchio,& tribreui,id eſt,e prima & ſecunda longis,ceteris breuibus,tempo-

rum

rum octo, vt fōrmōſā mŭlĭĕr - - ∪ ∪ ∪ ∪. Recipit proportionem ſuperbipartientem tertias quattuor ad tria, vel contra.

Caniantidactylus conſtat e trilongo, & anapæſto, id eſt, e ſex ſyllabis, penultima, & antepenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, vt Rōmānōs, dŏmĭnōs - - - ∪ ∪ -. Recipit proportionem ſeſquiplam, ſex ad quattuor, vel contra.

Antidactylocanius conſtat ex anapæſto, & trilongo, id eſt, e ſex ſyllabis, prima, & ſecunda breuibus, ceteris longis, temporum decem, vt cŏrўdōn īnfœ̄līx. ∪ ∪ - - - -. Recipit proportionem ſeſquiplam, quattuor ad ſex, vel contra.

Caniodactylus conſtat e trilongo, & dactylo, id eſt, e ſex ſyllabis, vltima & penultima breuibus, ceteris lōgis, tēporū decē, vt Rōmānī Cǣsărĭs - - - - ∪ ∪. Recipit proportionē ſeſquiplā, ſex ad quattuor, vel contra.

Dactylocanius conſtat e dactylo, & trilongo, id eſt, e ſex ſyllabis, ſecunda, & tertia breuibus, ceteris longis, temporum decem, vt cāndĭdă lībērtās - ∪ ∪ - - -. Recipit proportionem ſeſquiplā, ſiue ſuperdimidiam, ſiue ἡμιόλιον, quattuor ad ſex, vel contra.

Canioſcolius conſtat e trilongo, & amphibracho, id eſt, e ſex ſyllabis, vltima, & antepenultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, vt māĭēſtās Cătōnĭs - - - ∪ - ∪. Recipit proportionem ſeſquiplam, ſex ad quattuor, vel contra.

Scoliocanius conſtat ex amphibracho, & moloſſo, id eſt e trimacro, ſeu trilongo, ſeu hippio, id eſt, e ſex ſyllabis, prima, & tertia breuibus, ceteris longis, temporum decē, vt Mărōnĭs ǣnēās ∪ - ∪ - - -. Recipit proportionem ſeſquiplam, quattuor ad tria, vel contra.

Caniocreticus conſtat e moloſſo, & cretico, hoc eſt e ſex ſyllabis, penultima breui, ceteris longis, tēporū vndecim, vt cōncōrdēs prīncĭpēs - - - - ∪ -. Recipit proportionē epipēpten ſeu ſuperquintā, ſex ad quinq.

vel

vel contra. maior enim continet minorem, & quintam eius partem.

Creticocanius conſtat ex amphimacro, & trimacro, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda breui, & ceteris longis, temporum vndecim: vt prīncĭpēs cōncōrdēs – ᴗ – – – –. Recipit proportionem ſuperquintam, quinque ad ſex, vel contra.

Caniobacchius conſtat e moloſſo, & bacchio, id eſt e ſex ſyllabis, antepenultima, breui, ceteris longis, temporum vndecim, vt cōnſtāntēs Cătōnēs. – – – ᴗ – –. Recipit proportionem ſuperquintam, ſex ad quinque, vel contra.

Bacchiocanius conſtat e bacchio, & moloſſo, id eſt, e ſex ſyllabis, prima breui, ceteris longis, temporum vndecim, vt Ăthēnīs vīrtūtēs ᴗ – – – – –. Recipit proportionem ſuperquintam, ad ſex quinque, vel contra.

Caniolatius conſtat e moloſſo, & palimbacchio, id eſt, ex vltima breui, longis ceteris, temporum vndecim, vt māīēſtās rēgālĭs – – – – – ᴗ. Recipit proportionem ſuperquintam, quinque ad ſex, vel contra.

Latiocanius conſtat e palimbacchio, & moloſſo, id eſt, e ſex ſyllabis, tertia breui, longis ceteris, temporum vndecim, vt rōmānă māīēſtās – – ᴗ – – –. Recipit proportionem ſubſuperquintam, quinque ad ſex, vel contra.

Anapæſtodactylus conſtat ex anapæſto, & dactylo, id eſt, e ſex ſyllabis, tertia & quarta longis, & ceteris breuibus, temporum octo, vt flŭuĭōs trāĭcĭt ᴗ ᴗ – – ᴗ ᴗ. Recipit proportionem æquam quattuor ad quattuor.

Politicanapæſtus conſtat e dactylo, & anapæſto, id eſt e ſex ſyllabis, prima, & vltima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut nōbĭlĭs ătăuīs – ᴗ ᴗ ᴗ ᴗ –. Recipit proportionem æquam quattuor ad quattuor.

Anapæſtoſcolius conſtat ex anapæſto & amphibracho. i. e ſex ſyllabis, tertia, & penultima longis, ceteris breuibus, temporū octo, vt pŏpŭlōs rēgēbăt ᴗ ᴗ – ᴗ – ᴗ.

Recipit

Recipit proportionem æquã, quattuor ad quattuor.

Scoliantidactylus conſtat ex amphibracho, & anapæſto, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda & ultima longis, ceteris breuibus, temporum octo, ut Cătōnĭs ănĭmōs ⏑ – ⏑ ⏑ ⏑ – . Recipit proportionem æquam, quattuor ad quattuor.

Anapæſtocreticus conſtat ex anapæſto, & amphimacro, id eſt e ſex ſyllabis, prima, ſecunda, penultima breuibus, ceteris longis, temporum nouem, ut vĕnĕtī prīncĭpēs ⏑ ⏑ – – ⏑ –. Recipit proportionem ſubſuperquartam, ſiue, ut Græce dicam, ὑπεπιτετάρτην, quattuor ad quinque, vel contra. maior enim pars continet minorem, & quartam eius partem.

Creticantidactylus conſtat ex amphimacro, & anapæſto, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda, penultima, antepenultima breuibus, ceteris longis, temporum nouē, ut prīncĭpēs vĕnĕtī – ⏑ – ⏑ ⏑ –. Recipit proportionem ſuperquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Anapæſtobacchius cōſtat ex anapæſto, & bacchio, id eſt e ſex ſyllabis, prima, ſecunda, antepenultima breuibus, ceteris longis, temporum nouem, ut vĕnĕtōs pŏtēntēs ⏑ ⏑ – ⏑ – –. Recipit proportionem ſuperquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Bacchiantidactylus conſtat e bacchio, & anapæſto, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda, tertia, vltima, longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut Mĕnālcās rĕcŭbāns ⏑ – – ⏑ ⏑ –. Recipit proportionem ſuperquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Anapæſtolatius conſtat ex anapæſto, & palimbacchio, id eſt e ſex ſyllabis, tertia, penultima, antepenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut flŭuĭī trānāntŭr ⏑ ⏑ – – – ⏑. Recipit proportionem ſuperquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Latiodactylus cōſtat e palimbacchio, & anapæſto, id eſt e ſex ſyllabis, prima, ſecunda, vltima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, vt rīdēntŭr ĭnŏpēs – – ⏑ ⏑ ⏑ –

-- u u u --. Recipit proportionem ſuperquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Dactyloſcolius conſtat e dactylo, & amphibracho, id eſt, e ſex ſyllabis, prima, & penultima longis, ceteris breuibus, tẽporũ octo, ut præmĭă pĕtēndū -uuu-u. Recipit proportionẽ æquam, quattuor ad quattuor.

Scoliodactylus cõſtat ex amphibracho, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda, & anteuenultima longis, ceteris breuibus, temporum, octo, ut Plătōnĕ dŏctĭōr u-u-uu. Recipit proportionẽ æquam, quattuor ad quattuor.

Dactylocreticus cõſtat e dactylo, & amphimacro, id eſt e ſex ſyllabis, prima, vltima, antepenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut Māxĭmŭs Hērcŭlēs -uu-u-. Recipit condicionem ſuperquartam, quattuor ad quinque.

Creticodactylus cõſtat ex amphimacro, & dactylo, i. e ſex ſyllabis, prima, tertia, quarta longis, ceteris breuibus, tẽporum nouẽ, ut Hērcŭlēs īnclўtŭs -u--uu. Recipit proportionem æquã, quattuor ad quattuor.

Dactylobacchius conſtat e dactylo & bacchio, id eſt, e ſex ſyllabis, prima, penultima, ultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut cāllĭdŭs ŭlȳſsēs -uu u--. Recipit proportionem ſuperquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Bacchiodactylus conſtat e bacchio, & dactylo, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda, tertia, quarta longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut ŭlȳſsēs cāllĭdŭs u---uu. Recipit proportionem ſuperquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Dactylolatius conſtat e dactylo, & palimbacchio, id eſt e ſex ſyllabis, prima, penultima, antepenultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut fīlĭŭs āldīnŭs -uu--u. Recipit proportionem ſuperquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Latiodactylus conſtat e palimbacchio, & dactylo, id eſt e ſex ſyllabis, prima, ſecunda, quarta longis, ceteris

teris breuibus,temporum nouem,ut āldīnă fīlĭă - - ᴗ - ᴗ ᴗ ᴗ. Recipit proportionem ſuperquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Scoliocreticus conſtat ex amphibracho, & amphimacro, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda, antepenultima, vltima logis, ceteris breuibus, temporum nouem. ut ămīcŭs Hĕrcŭlēs ᴗ-ᴗ-ᴗ-. Recipit proportionem ſuperquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Creticoſcolius conſtat ex amphimacro, & amphibracho, id eſt e ſex ſyllabis, prima, tertia, penultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut pōrtĭæ cătōnĭs - ᴗ - ᴗ ᴗ -. Recipit proportionem ſuperquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Scoliobacchius conſtat ex amphibracho, & bacchio, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda, penultima, ultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut cătōnĕ mĭnōrī ᴗ - ᴗ ᴗ - -. Rtcipit proportionem ſuperquartam, quattuor, uel contra.

Bacchioſcolius conſtat e bacchio, & amphibracho, id eſt e ſex ſyllabis, ſecūda, tertia, penultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut lĭbēllī plătōnĭs ᴗ - - ᴗ - ᴗ. Recipit proportionem ſuperquartā, quinque ad quattuor, uel contra.

Scoliolatius conſtat ex amphibraco, & palimbacchio, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda, antepenultima, penultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut pŭēllă fōrmōsă ᴗ - ᴗ - - ᴗ. Recipit portionem ſuperquartam, quattuor ad quinque, uel contra.

Latioſcolius cōſtat e palimbacchio, & āphibracho, id eſt e ſex ſyllabis, prima, ſecunda, penultima longis, ceteris breuibus, temporum nouem, ut fōrmōsă pŭēllă - - ᴗ ᴗ - ᴗ R,ecipit proportionem ſuperquartam, quinque ad quattuor, uel contra.

Creticobacchius cōſtat ex amphimacro, & bacchio, id eſt e ſyllabis, ſecunda, & antepenultima breuibus, ceteris lōgis, temporū decem, ut īnsŭlæ mărīnæ - ᴗ - ᴗ - -

-υ-υ--. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Bacchiocreticus cõſtat e bacchio, & amphimacro, id eſt e ſex ſyllabis, prima, & penultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut pŭēllǣ cāndĭdǣ υ---υ-. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Creticolatius conſtat ex amphimacro, & palimbacchio, id eſt e ſex ſyllabis, ſecunda, & vltima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Hērcŭlēs fōrmōsŭs-υ---υ. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Latiocreticus conſtat e palimbacchio, & amphimacro, id eſt e ſex ſyllabis, tertia & penultima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Rōmānĕ pōntĭfēx--υ-υ-. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Bacchiolatius conſtat e bacchio, & palimbacchio, id eſt e ſex ſyllabis, prima, & vltima breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut Ăchīllēs fōrmōsŭs υ----υ. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Latiobacchius cõſtat e palimbacchio, & bacchio, id eſt e ſex ſyllabis, tertia, & quarta breuibus, ceteris longis, temporum decem, ut lōngǣ uă Săcērdōs--υυ--. Recipit proportionem æquam, quinque ad quinque.

Etymologiam, cauſſamq. nominis quorundã ex ſupra dictis pedibus quæſiui diligẽter apud auctores, ſed nihil inueni præter nomen. Nam Pygmon, ſiue, ut aliqui ſcribunt, Pygmæon, Diphyes, Periambodes, Periodicus, Strophus, Doriſcus, Amebœus, Symplectus, Cyprius, Dochimus, Canius, Latius, habentur quidẽ apud Diomedem. Dochimi autem Cicero etiam, & Quinctilianus meminere, ſed nullã dicunt cauſſam nominis. An igitur aliqui ex ipſis aliter ſcribãtur, quã nos excudendos curauimus, videant doctiores. Nos quod po-

potuimus dedimus, meliora daturi ſi habuiſſemus.

SIMPLICES PEDES DISYLLABI. IIII.

Pyrrhichius, qui & pariambus, & Dibrachys, & Cineſias, & Hegemon, & Ductor, & Bibreuis, & Tripudians dicitur ⏑⏑ Dĕŭs.

Spondeus, qui & Bilongus, & Dimacros, & Pontificius dicitur – – Mūsǣ.

Iambus, qui & Daunius dicitur ⏑ – Sălūs.

Trochæus, qui & Corius, & Cordax, & Mutulus dicitur – ⏑ āldŭs.

SIMPLICES PEDES TRISYLLABI. VIII.

Tribrachys, qui & Choreus, & Trochæus, & Pygmō, & Brachiſyllabus, & Tribreuis dicitur ⏑⏑⏑ gĕnŭă.

Moloſſus, qui & Hippius, & Trimacrus, & Trilongus, & Extenſipes, & Vertunnus, & Canius dicitur – – – ālcīdēs.

Bacchius, qui & Oenotrius dicitur ⏑ – – ăchīllēs.

Palimbacchius, qui & Antibacchius, & Propompicus, & Saturnius, & Latius dicitur – – ⏑ Hērōăs.

Dactylus, qui & Politicus dicitur – ⏑⏑ Tītўrŭs.

Anapæſtus, qui & Antidactylus dicitur ⏑⏑ – rĕcŭbāns

Amphibrachys, qui & Ianius, & Scolius dicitur ⏑ – ⏑ Lătīnŭs.

Amphimacrus, qui & Creticus, & Menſalis, & Feſceninus dicitur – ⏑ – Hērcŭlēs.

DVPLICES PEDES QVADRATI XVI.

Proceleuſmaticus	⏑⏑⏑⏑	cŏlĕ dĕŭm.
Diſpondeus	– – – –	vērē iūrā:
Pæan Primus	– ⏑⏑⏑	vīuĕ pĭŭs.
Pæan Secundus	⏑ – ⏑⏑	Tĭmē dĕŭm.
Pæan Tertius	⏑⏑ – ⏑	Fŭgĕ ſcōrtă
Pæan Quartus	⏑⏑⏑ –	cŏlĕ pĭōs.
Epitritus Primus	⏑ – – –	Dĭēs fēſtōs.
Epitritus Secundus	– ⏑ – –	ūſquĕ sēruā
Epitritus Tertius	– – ⏑ –	sōdēs căuē.

Epitritus quartus	– – – u	dīcās fālsā.
Ionicus a minore	u u – –	Fŭgĕ lītēs.
Ionicus a maiore	– – u u	vītā mălŭm.
Antiſpaſtus	u – – u	ămā pācĕm.
Coriambus	– u u –	Vōluĕ lĭbrōs.
Diiambus &	u – u –	ămā pĭōs.
Ditrochæus, qui &		
Dichorius,		
Catatrochæus dicitur	– u – u	Mēntĕ Chrīſtŭm.

HETEROPLICI PEDES PENTASYLLABI XXXII.

Orthius	u u u u u	bŏnă sĕquĕrĕ.
Moloſſoſpondeus	– – – – –	Lēgēs ōbsēruā.
Parapæan	– u u u u	Pāucă lŏquĕrĕ.
Periambus	u – u u u	Lŭpās iŭuĕnĭs
Meſomacrus	u u – u u	Fŭgĕ sēdŭlŭs.
Hegemoſcolius	u u u – u	Săcră fĭdēlĭs
Pyrrhichanapæſtus	u u u u –	Făcĕ uĕlūtī
Probrachys	u – – – –	pătrēs mōnſtrārūnt.
Hyperbrachys	– u – – –	Sēmpĕr ōbsēruānt.
Meſobrachys,	– – u – –	Cārōs părēntēs
Paralegobrachys, qui &		
Spōdeocreticus dicitur	– – – u –	Sānctī ceū iŭbēnt.
Hypobrachys, qui &		
Calotibos dicitur	– – – – u	Vīuēs lōngæ uŭs.
Symplectus	– – u u u	Fœlīx pŏpŭlŭs
Iambodactylus	u – – u u	Bŏnō prīncĭpĕ.
Muſicus	u u – – u	Pĭŭs ālbērtŭs.
Daſius	u u u – –	Bŏnă mŏnēntī.
Periambodes	u – u – –	Pātrī sŏdālī.
Diphyes	u u – – –	Bŏnŭs āuſcūltā.
Choriobacchius	– u u – –	Cēdĕ pŏtēntī.
Amebœus	– – u u –	Pārē dŏmĭnīs.
Spondeodactylus	– – – u u	Vēntrī prīmĭtŭs.
Antiperiodicus	– u – u –	Īndĕ lūxŭī.
Spondeoſcolius	– – u – u	Īræ rĕsīſtĕ.
Choriodactylus	– u – u u	Cūnctă tŭrpĭă.

Perio-

Periodicus	v - v - v	Cāuē mŏdēſtūs.
Dochimus	v v - v -	Cŭpĕ līttĕrās.
Strophus	- v v v -	Bēllă fŭgĭās.
Antiſtrophus	v - - - v	Mălōs uītāndūm.
Cyprius	v - v v -	Mălī pĕrĕānt.
Anticyprius	- v - - v	Fūrtă uītāndŭm.
Iambocreticus	v - - v -	Tŭōs ērŭdī.
Doriſcus	- v v - v	ūſquĕ ſtŭdēndŭm.

HEXASYLLABI PEDES EX TRISYLLABIS COMPOSITI LXIIII.

Dichoreus	v v v v v v	Plăcŭĭt Hĕlĕnă.
Dicanius	- - - - - -	Trōiānō fōrmōſō.
Diantidactylus	v v - v v -	Gĕnĭtō Prĭămō.
Didactylus	- v v - v v	Lēuĭă cārmĭnă.
Diſcolius	v - v v - v	Cănēbăt Hŏmērus
Dicreticus	- v - - v -	Mīlĭtēs īnclÿtī.
Dibacchius	v - - v - -	Lătīnī fuērūnt.
Dilatius	- - v - - v	Vīrtūtĕ lætārĕ.
Choreocanius	v v v - - -	Nĭmĭă lībērtās.
Caniochoreus	- - - v v v	Rōmānīs nŏcŭĭt.
Choreantidactylus	v v v v v -	Mĕdĭcus hŏmĭnēs.
Anapæſtochoreus	v v - v v v	Pĕrĭmēns, pĕrĕăt.
Choreodactylus	v v v - v v	Mĕdĭcŭs ōptĭmŭs.
Dactylochoreus	- v v v v v	Præmĭă rĕfĕrĕt.
Choreoſcolius	v v v v - v	Pŏpŭlus ĭnīquŭs.
Scoliochoreus	v - v v v v	ĭnīquă pătĭtŭr.
Choreocreticus	v v v - v -	Vălĭdŭs Hērcŭlēs
Creticochoreus	- v - v v v	ōccĭdēns dŏlŭĭt.
Choreobacchius	v v v v - -	Părĭdĭs ăchīllēs.
Bacchiochoreus	v - - v v v	Săgīttā pĕrĭĭt.
Choreolatius	v v v - - v	Prĭămŭs ārmātŭs.
Latiochoreus	- - v v v v	ēmīsĭt ănĭmăm.
Caniantidactylus	- - - v v -	Lāertē gĕnĭtī.
Antidactylocanius	v v - - - -	Băcŭlō Thērsītēs.
Caniodactylus	- - - - v v	āūrātō uăpŭlăt.
Dactylocanius	- v v - - -	hūnc quŏquĕ Thērſitēn

Canioſcolius	- - - ∪ - ∪	Pēlīdǣ pĕrēmĭt.
Scoliocanius	∪ - ∪ - - -	Pŭgīllŭs īrātī.
Caniocreticus	- - - - ∪ -	Clāmābānt mīlĭtēs.
Creticocanius	- ∪ - - - -	ōptĭmē fēcīſtī.
Caniobacchius	- - - ∪ - -	Rīdēbānt ăchīuī.
Bacchiocanius	∪ - - - - -	Vĭdēntēs Thērsītēn.
Caniolatius	- - - - - ∪	īnfrāctā cēruīcĕ.
Latiocanius	- - ∪ - - -	Mīrātŭr ǣnēās.
Anapeſtodactylus	∪ ∪ - - ∪ ∪	Hĕlĕnī rēgĭăm.
Politicanapæſtus	- ∪ ∪ ∪ ∪ -	Mœ̄nĭă prŏfŭgī.
Anapæſtoſcolius	∪ ∪ - ∪ - ∪	Cŏrўdōn cănēbăt.
Scoliantidactylus	∪ - ∪ ∪ ∪ -	ălēxĭn ădămāns.
Anapæſtocreticus	∪ ∪ - - ∪ -	Pŭĕrōs ērŭdī.
Creticanapæſtus	- ∪ - ∪ ∪ -	Rēgŭlōs fŭgĭās.
Anapæſtobacchius	∪ ∪ - ∪ - -	Pĕrĕānt ĭnīquī.
Bacchiantidactylus	∪ - - ∪ ∪ -	ĭnīquī pĕrĕānt.
Anapæſtolatius	∪ ∪ - - - ∪	Pĕrĭmā vīrtūtĕm.
Latiantidactylus	- - ∪ ∪ ∪ -	īncūmbĕ ſtŭdĭīs.
Dactyloſcolius	- ∪ ∪ ∪ - ∪	ēxpĕtĭt hŏnōrĕm.
Scoliodactylus	∪ - ∪ - ∪ ∪	lătīnă gēns mĕă.
Dactylocreticus	- ∪ ∪ - ∪ -	Dīſcĭtĕ līttĕrās.
Creticodactylus	- ∪ - - ∪ ∪	Cūdĭcēs uōluĭtĕ.
Dactylobacchius	- ∪ ∪ ∪ - -	ō mĕă ĭuuēntūs.
Bacchiodactylus	∪ - - - ∪ ∪	Hŏnōrēs īmprŏbŭs.
Dactylolatius	- ∪ ∪ - - ∪	Dāt lăbŏr, ālgēndŭm.
Latiodactylus	- - ∪ - ∪ ∪	sūdāndŭm, īnclĭtŭs.
Scoliocreticus	∪ - ∪ - ∪ -	ĭd ēgĭt Hērcŭlēs.
Creticoſcolius	- ∪ - ∪ - ∪	Hērcŭlēs ŏlȳmpŭm.
Scoliobacchius	∪ - ∪ ∪ - -	Lăbōrĕ pĕr ĭgnēs.
Bacchioſcolius	∪ - - ∪ - ∪	Pĕr ūndās părāuĭt.
Scoliolatius	∪ - ∪ - - ∪	Dŏcērĕ dēbēmŭs.
Latioſcolius	- - ∪ ∪ - ∪	quōſcūnquĕ lĭbēntĕr.
Creticobacchius	- ∪ - ∪ - -	māxĭmā prŏpīnquōs.
Bacchiocreticus	∪ - - - ∪ -	ămīcōs lībĕrōs.
Creticolatius	- ∪ - - - ∪	Fīlĭās īnclūdĕ.
Latiocreticus	- - ∪ - ∪ -	ōmnēsquĕ nēſcĭānt.

Bacchiolatius	u – – – – u	Sŏrōrēs ūxōrēm.
Latiobacchius	– – u u – –	Vīx crēdĕ părēntī

ΠΕΡΙ ΔΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. δʹ.

Δίβραχυς, ὁ καὶ		
Πυῤῥίχιος, καὶ		
Παρίαμβος, καὶ		
Κινησίας, καὶ		
Ἡγεμὼν λέγεται	– u u	θεός.
Σπονδεῖος, ὁ καὶ		
Δίμακρος λέγεται	– –	μοῦσαι
Ἴαμβος	u –	ἔρως.
Τροχαῖος, ὁ καὶ		
Χορεῖος, καὶ		
Κόρδαξ λέγεται	– u	ἄλλος.

ΠΕΡΙ ΤΡΙΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. ηʹ.

Τρίβραχυς, ὁ καὶ		
Χορεῖος, καὶ		
Βραχυσύλλαβος λέγεται	u u u	ἔλενος.
Μολοττὸς, ὁ καὶ		
Ἱππεῖος, καὶ		
Τρίμακρος λέγεται	– – –	ἀλκοίδης
Βακχεῖος	u – –	ὀδυσσεύς.
Παλιμβάκχειος, ὁ καὶ		
Ἀντιβάκχειος	– – u	ἥφαιστος.
Δάκτυλος, ὁ καὶ		
Πολιτικὸς	– u u	ἥλιος.
Ἀνάπαιστος, ὁ καὶ		
Ἀντιδάκτυλος	u u –	ἑλένη.
Ἀμφίβραχυς, ὁ καὶ		
Σκολιὸς	u – u	ὅμηρος.
Ἀμφίμακρος, ὁ καὶ		
Κρητικὸς	– u –	δημοφῶν.

ΠΕΡΙ ΤΕΤΡΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. ιϛʹ.

Προκελευσματικὸς	u u u u	σέβε θεόν.
Διασπόνδειος	– – – –	ὅρκῳ μὴ χρῶ.
Παιὰν ά, ὁ καὶ παιὼν	– u u u	χρυσὰ λέγε.

Παιὰν

Παιὰν β΄	⏑–⏑⏑	ἔρως βραχύς.
Παιὰν γ΄	⏑⏑–⏑	βραδὺς ὠκύ.
Παιὰν δ΄	⏑⏑⏑–	τὰ σὰ φίλει.
Επίτριτος α΄	⏑–––	νόμιος πείθου.
Επίτριτος β΄	–⏑––	χρηστὰ πράττειν.
Επίτριτος γ΄	––⏑–	θυμοῦ κρατεῖν.
Επίτριτος δ΄	–––⏑	τηρεῖν ὅρκον.
Ιωνικὸς ἀπ᾽ ἐλάσσονος	⏑⏑––	κακὰ φάγων.
Ιωνικὸς ἀπὸ μείζονος	––⏑⏑	ποίει καλά.
Αντίσπαστος	⏑––⏑	ἐὼν θνητός.
Χορίαμβος	–⏑⏑–	θνητὰ φρόνει.
Διΐαμβος	⏑–⏑–	θεοὺς φίλει.
Διτρόχαιος	–⏑–⏑	γνῶθι σαυτόν.

ΠΕΡΙ ΠΕΝΤΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. λβ΄.

Ορθιος	⏑⏑⏑⏑⏑	χάριν ἀπόδος.
Μολοττοσπόνδειος	–––––	πείσας νικήσεις.
Παρὰπαῖαν	–⏑⏑⏑⏑	πράττε λόγια.
Περίαμβος	⏑–⏑⏑⏑	φρόνει κατάσε.
Μεσόμακρος	⏑⏑–⏑⏑	λόγος ἔμφρονος.
Ηγεμοσκόλιος	⏑⏑⏑–⏑	λόγον ἔπουσιν.
Πυῤῥιχανάπαιστος	⏑⏑⏑⏑–	καλὰ παρέχει.
Πρόβραχυς	⏑––––	λόγῳ νικᾶται.
Υπέρβραχυς	–⏑–––	μῆνις ἐμπείρων.
Μεσόβραχυς	––⏑––	νίκα λογισμῷ.
Παραληγόβραχυς, ὃ καὶ		
Σπονδειοκρήτικος	–––⏑–	ζωῆς σωφρόνως.
Υπόβραχυς, ὃ καὶ		
Καλότιβος	––––⏑	υἱοὺς παίδευε.
Σύμπλεκτος	––⏑⏑⏑	αἰδοῦ γονέας.
Ιαμβοδάκτυλος	⏑––⏑⏑	φθονεῖν μηδενί.
Μουσικὸς	⏑⏑––⏑	καλὸς ἔνδοξος.
Δάσιος	⏑⏑⏑––	κακὸς ἀκλεής:
Διφυὴς	⏑⏑–––	χάρις ἐνδόξοις.
Χορειοβάκχειος	–⏑⏑––	αἰὲν ὀπηδεῖ.
Αμοιβαῖος	––⏑⏑–	τιμᾶν ἀγαθούς.
Σπονδειοδάκτυλος	–––⏑⏑	χρὴ τοὺς σώφρονας.

Περιμα.

Περιαμβώδης	υ–υ––	φίλοις βοήθει.
Αντιπεριόδικος	–υ–υ–	κοινὰ τῶν φίλων.
Σπονδειοσκόλιος	––υ–υ	αἰδῶ φύλαττε.
Χοριοδάκτυλος	–υ–υυ	εἶκε μείζοσι.
Περιόδικος	υ–υ–υ	ξένους ξένιζε.
Δόχμιος	υυ–υ–	θεὸς ἵλεως.
Στρόφος	–υυυ–	εἶκε μεγάλοις.
Αντίστροφος	υ–––υ	φίλους εὔφραινε.
Κύπριος	υ–υυ–	φέρειν πενίαν.
Αντικύπριος	–υ––υ	ζωὸς ἔλπιζε.
Ιαμβοκρήτικος	υ––υ–	κρατεῖν ἡδονῆς.
Δέριτκος	–υυ–υ	ἄρχε γυναικός.

ΠΕΡΙ ΕΞΑΣΥΛΛΑΒΩΝ ΠΟΔΩΝ. ξδ.

Διχόρειος	υυυυυυ	ἀγατὸς ὁ θεός.
Διμόλοττος	––––––	ἀνθρώπους δὲ ποιεῖ.
Δακτυλοχόρειος	–υυυυυ	ἄλκιμος, ἄφθιτος.
Σκολιοχόρειος	υ–υυυυ	τύχη τὰ σφαλερά.
Αναπαιστοχόρειος	υυ–υυυ	κρατερῶς τέτλαθι.
Χορειοδάκτυλος	υυυ–υυ	ψίθυριν ἔκβαλε.
Χορειοσκόλιος	υυυυ–υ	φρόνημα νόμιζε.
Χορειαντιδάκτυλος	υυυυυ–	γονέας ἀγάπα.
Βακχειομόλοττος	υ–––––	μαθητὰς παιδεύσης
Κρητικομόλοττος	–υ––––	ἀσμένως ἀσπάζου.
Αντιβακχειομόλοττος	––υ–––	καὶ πάντας δὲ ποίει.
Μολοττοβάκχειος	–––υ––	τῷ πλήθει ἀρέσκων
Μολοττοκρήτικος	––––υ–	ζήλωσαι τοὺς σοφούς.
Μολοτταντιβάκχειος	–––––υ	βάλλ' οὕτως βάλλ' ἄλλο
Αντιβακχειοχόρειος	––υυυυ	μὴ πράττε τὰ κακά.
Βακχειοχόρειος	υ––υυυ	ἐπαίνει τὰ καλά.
Αναπαιστοδάκτυλος	υυ––υυ	βασιλεὺς τίμιος.
Χορειαντιβάκχειος	υυυ––υ	γονέας εὔφραινε.
Χορειοβάκχειος	υυυυ––	ἀγαθὰ νοήσας
Αναπαιστομόλοττος	υυ––––	ἀγαθῶν κοινωνεῖς.
Δακτυλομόλοττος	–υυ–––	ἄγριος αἰχμητής.
Παλιμβακχειοβάκχειος	––υυ––	φεύγοντα διώκοι.
Μολοττανάπαιστος	–––υυ–	εἰρήνην ἀγάπα.

Μολοτ-

Μολοτῖοδάκτυλος	– – – – υ υ	ὠφέλειν μηδενί.
Κρητικοχόρειος	– υ – υ υ υ	σωφρονῶν ὄπιδα.
Κρητικοδάκτυλος	– υ – – υ υ	ἄκουε, κ' αἴδεο.
Αναπαισοκρήτικος	υ υ – – υ –	πολιοῦ ἔθειραν.
Χορειοκρήτικος	υ υ υ – υ –	ἀνέρος ἀσμένως.
Σκολιομόλοτῖος	υ – υ – – –	παλαιὰ τήρησαι.
Κρητικοβάκχειος	– υ – υ – –	τὰς βίβλους διέρχου.
Αντιβακχειοκρήτικος	– – υ – υ –	μνήμην τε τῶν πάλαι.
Κρητικοσκόλιος	– υ – υ – υ	ὀφθαλμοῖς προβάλλε.
Δακτυλανάπαισος	– υ υ υ υ –	μηδενὸς ὑφορῶ.
Βακχειαντιβάκχειος	υ – – – – υ	μαθητὰς παίδευε.
Δακτυλοσκόλιος	– υ υ υ – υ	ἤεα κόλαζε.
Βακχειοκρήτικος	υ – – – υ –	παρόντων οἰκετῶν.
Σκολιανάπαισος	υ – υ υ υ –	ὅμηρος ὁ πάλαι
Κρητικαντιβάκχειος	– υ – – – υ	πηλέως ἤεισεν.
Δισκόλιος	υ – υ υ – υ	τὸν υἱὸν ἄμεμπτον.
Δικρήτικος	– υ – – υ –	δαρδάνου θ' ἱεράν.
Βακχειοδάκτυλος	υ – – – υ υ	παλαιοῦ τὴν πόλιν
Αναπαισαντιβάκχειος	υ υ – – – υ	δεκέτη πάσχουσαν.
Χορειομόλοτῖος	υ υ υ – – –	πόλεμον ἀργείων.
Δακτυλοβάκχειος	– υ υ υ – –	δεύτερον ἀείδει.
Αντιβακχειανάπαισος	– – υ υ υ –	πλαχθέντα πολιοῦ.
Μολοτῖοχόρειος	– – – υ υ υ	λαέρτου ἐν ἁλί
Βακχειοκρήτικος	υ – – – υ –	τὸν υἱὸν, γλίου.
Κρητικοσκόλιος	– υ – υ – υ	εἶδος ὡς ἔπερσεν.
Αναπαισοκρήτικος	υ υ – – υ –	μινῶν τόντε πλέων.
Παλιμβακχειοσκόλιος	– – υ υ – υ	ἀργῶ τε λέγουσιν.
Βακχειανάπαισος	υ – – υ υ –	ἀεῖσαι λιγυρῶς
Δακτυλαντιβάκχειος	– υ υ – – υ	ὀρφέα τὸν θρᾶκα.
Αναπαισοβάκχειος	υ υ – υ – –	γενεὰν δ' ἀνάκτων.
Παλιμβακχειοδάκτυλος	– – υ – υ υ	ἀσκραῖος ἔνθεος.
Σκολιοβάκχειος	υ – υ υ – –	ἔγραψεν ἀείσας.
Κρητικοδάκτυλος	– υ – – υ υ	ἡμέρας, ἔργατε.
Σκολιαντιβάκχειος	υ – υ – – υ	θάλεια θάλλουσα.
Κρητικανάπαισος	– υ – υ υ –	πινδάρου μεγάλους.
Βακχειοσκόλιος	υ – – υ – υ	ἀείδει ἀγῶνας.

Δακτυλο-

Δακτυλοκρήτικος	-uu-u-	ἑλλάδος ἱερούς.
Διαντιδάκτυλος	uu-uu-	ἀγέλας ἀτύρεις.
Διαντιβάκχειος	--u--u	βοτῶν τε σύριγγας.
Διδάκτυλος	-uu-uu	ἆσμάτε, θεὸν κρίτε.
Διβάκχειος	u--u--	ἀηδὼν ἀρύρης.

Viſum eſt gratia exercendi ingenia ſtudioſorũ, pedes omnes, ſignis dũtaxat notatos, ſubiungere, ut ſecuti figuras pedis cuiuſque, cum nomen dixerint, ipſi ſibi exemplum fingant, quod cum quis præſtare poterit, ſciat ſe iam calere ſyllabas. Illud etiam cenſeo frequenter faciẽdum, ut quouis accepto libro tam proſa oratione, quàm carmine, curſim, ut ſe offerunt dictiones, dicat, quo ſingulę pede a diſyllabis uſque ad hexa ſyllabas conſtare poſſint. verbi gratia in epiſtolis M. Tullii. ĕgō, Pyrrhichius. ōmnī, ſpondeus. ōffĭcĭō, choriambus. āc, ſyllaba longa. pŏtĭŭs, tribrachys. pĭĕtātĕ, pæan tertius. ērgā, ſpondeus. tē, ſyllaba longa. cētĕrīs, creticus. sătīsfăcĭō iambantidactylus, uel iambochoreus. ōmnĭbŭs, dactylus, & ſic in ceteris.

IIII.	-uuu	u-uuu	--u-u
uu	u-uu	uu-uu	-u-uu
--	uu-u	uuu-u	u-u-u
u-	uuu-	uuuu-	uu-u-
-u	u---	u----	-uuu-
	-u--	-u---	u---u
VIII.	--u-	--u--	u-uu-
uuu	---u	---u-	-u--u
---	uu--	----u	u--u-
u--	--uu	--uuu	-uu-u
--u	u--u	u--uu	LXIIII.
-uu	-uu-	uu--u	uuuuuu
uu-	u-u-	uuu--	------
u-u	-u-u	u-u--	uu-uu-
-u-		uu---	-uu-uu

	XXXII.	–∪∪––	∪–∪∪–∪
XVI.	∪∪∪∪∪	––∪∪–	–∪––∪–
∪∪∪∪	–––––	–––∪∪	∪––∪––
––––	–∪∪∪∪	–∪–∪–	––∪––∪
∪∪∪–––	–––∪∪–	∪∪–∪–∪	–∪∪––∪
–––∪∪∪	∪∪––––	∪–∪∪∪–	––∪–∪∪
∪∪∪∪∪–	––––∪∪	∪∪––∪–	∪–∪–∪–
∪∪–∪∪∪	–∪∪–––	–∪–∪∪–	–∪–∪–∪
∪∪∪–∪∪	–––∪–∪	∪∪–∪––	∪–∪∪––
–∪∪∪∪∪	∪–∪–––	∪––∪∪–	∪––∪–∪
∪∪∪∪–∪	––––∪–	∪∪–––∪	∪–∪––∪
∪–∪∪∪∪	–∪––––	––∪∪∪–	––∪∪–∪
∪∪∪–∪–	–––∪––	–∪∪∪–∪	–∪–∪––
–∪–∪∪∪	∪–––––	∪–∪–∪∪	∪–––∪–
∪∪∪∪––	–––––∪	–∪∪–∪–	–∪–––∪
∪––∪∪∪	––∪–––	–∪––∪∪	––∪–∪–
∪∪∪––∪	∪∪––∪∪	–∪∪∪––	∪––––∪
––∪∪∪∪	–∪∪∪∪–	∪–––∪∪	––∪∪––

Quoniam autem de pedibus a diſyllabis uſque ad tetraſyllabos culte & erudite ſcripſit Terẽtianus tum trochaico, tum ſotadeo carmine, non inutile uiſum eſt, illius de pedibus verſus ſubiungere, vt eos potius, quàm noſtra, diſcipuli memoriæ mandent.

TERENTIANVS DE PEDIBVS TROCHAICO CARMINE.

Primus ille eſt iure primus, ἡγεμὼν qui dictus eſt,
Auctor, & ductor melorum, qui duas breues habet:
Ante enim breue eum creatũ, redditum longum dẽin,
Sicut Vnum numerus ante, quàm Secũdum prodidit.
Ergo natura repertus, princeps iure dicitur,
Ante quem non eſt creatus, quem ſequuntur ceteri.
Δίβραχυν dixere Græci, quòd ſit ambabus breuis.
Πυῤῥίχιος idem vocatur, quippe & aptus pyrrhichiæ.
Tam cito motu recurſat, quàm breues hi ſunt ſoni.

Tertium

Tertium detrectŏ nomen, lege nam metri uetor.
Πάρίαμβος nanque dicunt, ſi probaris *ἔκτασιν*.
Ars uetat primæ negare ſpatia bina ſyllabæ.
Reddere autem pedibus iiſdem plura cogor nomina,
Ne quis erret, quando nomen aliud alibi inuenerit,
Ac putet pigrum, uel artis uſque ad iſta neſcium.
Huius exemplum uidebis eſſe, cum dices honor.
Eſt hŭic aduerſus ille, qui duas longas habet,
Syllabis compar priori, temporis duplum merens.
Qui quod in templis canorus a ſono uocis malæ,
Auribus libantis obſtat, & fauet, *σπονδεῖος* eſt.
Hunc ſonabis, ſiue rēgēs, ſiue cīuēs dixeris.
Verũ vterque quantũ in *ἄρσει*, tantũ habebit in *θέσει*.
Temporum menſura diſpar, lex ſoni communis eſt.
Qui breuem primam tenebit, deinde longã ſyllabã,
Erit *ἴαμβος* pes uirilis, acer, & raptim citus.
Nec minus currit *τροχαῖος* lege uerſa temporum,
Syllaba longus priore, parcior nouiſſima.
Χόρïος idem nuncupatur a magiſtris plurimis.
Terna rite partientur ambo uicibus tempora.
Αρσις vnum poſſidebit, quando *ἴαμβον* patior.
Fiat alrernum, neceſſe eſt, cum *τροχαῖον* diuides.
Vis *ἴαμβον* dic părēns, uis tu *τροχαῖον*, Rōmă dic.
Hactenus uiciſſitudo uertitur *δισυλλάβων*.
Nam quater reciprocātur, nŭmĕrŭs, & tēpus dŭplex.

DE OCTO PEDIBVS TRISYLLABIS.

Octo porro procreantur, quos uocant *τρισυλλάβους*.
Τρίβραχυν primo loquemur, tunc ſequentur ceteri.
Vt pedes ſibi recurſant temporum aduerſi uice.
Nanque hŭic aduerſus ibit, qui tribus longis patet.
Hunc *μολοττὸν* nominarunt, hunc & *ἱππεῖον* uocãt.
Temporum tria ille habebit, iſte duplo tenditur.
Quæ tamen cum partieris, ſimpla duplis reddito,
Forma talis eſt minoris ănĭmă quando dicimus.
Hic trilongus tunc ſonabit, quãdo Rōmānōs loquor.
Qui breues primas habebit, atque longam tertiam,

Is erit

Is erit ἀνάπαιςος,vides quot iſte pes ſit temporum.
Verſus hic nunquam uăcillat, hoc ſuo reddam loco.
Huius exemplum tenebis, quando pŏpŭlōs nominas.
Δάκτυλον poſt hūc loquemur.nā priori aduerſus eſt.
Ordinis ſitu repugnans temporum conſors modo.
Nam breues longā ſequuntur,quādo dico Rōmŭlŭs.
Horū vterque tempus æquum librat ἄρσιν cum θέσει.
Cum duas longas ſequetur una breuior ſyllaba,
Pēs ĕrit βακχεῖος·ἀντίβακχος autem tunc erit,
Cum breuem primam locabis,& duas longas dĕin.
Nomina aut vertes uiciſſim,cum priorem dixeris,
Αντίβακχον nominato,qui redit contrarius.
Temporum menſurā par eſt bina, terna appara,
Vt pedum natura poſcēt ante, uel retro breuem.
Forma ut eſt Rōmānŭs illi,ſic Cătōnēs alteri.
Septimum pedē loquemur,quē uocāt ἀμφίβραχυν,
Cum duæ breues utrinque,media longa ponitur,
Quale ſi uelis āmœnŭs,aut ămīcŭs dicere.
Αρσις hinc ſumat neceſſe eſt tria priora tempora,
Et θέσει relinquat unum,vel licet uertas retro,
Αρσις uno ſubleuetur,deprimant θέσιν tria.
Par pari figura non eſt.pugnat unum cum tribus.
Nec modum dupli rependit,nec tenetur ſeſquiplo.
Exigunt iccirco talem,qui ſequuntur Muſicam.
Pēs ădeſt ſupremus unus octo de triſyllabis,
Αμφίμακρος,hunc priori perſpicis contrarium,
Nam duæ longæ receptam continent intus breuem,
Rōmŭlōs ſi nominemus,āppŭlōs, aut dōrĭcōs,
Seſquiplo metimur iſtum,quinque nam ſunt tēpora.
Nunc duo ante,tria ſequūtnr,nūc tribus reddes duo,
Italum ſi quando mutat graius accentus ſonum.
Āppŭlōs nam quando dico,tunc in ἄρσει ſunt duo.
Σωκράτην graius loquendo reddet in θέσει duo.
Creticum appellant eundem forte Curetum genus,
Quo modos ludo ſub armis congruentes ſuccinat.
Primus iſte pes locatur his vbique in verſibus,

Optimus

Optimus pes & melōdis, & pedeſtri gloriæ.
Plurimum orantes decebit, quando pēne in vltimo
Obtinet ſedem, beatam terminet ſi clauſulam.
Δάκτυλος σπονδεῖος imam, nec τροχαῖον reſpuo.
Bacchicos vtroſque fugito, nec repellas τρίβραχυν.
Plenius tractatur iſtud arte proſa rhetorum.
Nam ſolet longam τροχαῖος ſoluere in duas breues,
Vnde & appellant τροχαῖον, quē vocamus τρίβραχυν.
Nec minus frequens ἴαμβος τρίβραχυν e ſe procreat.
Soluit & σπονδεῖος vnam, cum propagat δάκτυλον.
Cum prior ſoluetur, edet dactylo contrarium.
Αμφίμακρος ſæpe primam, ſæpe ſoluit tertiam,
Quin & ambas ſæpe ſoluēs, quinque cōponit breues,
Verſus eſt, ut ille noſter, quem probare debeo.
Regulam reddemus omnem debito metri loco.
Nulla enim non longa ſolui per duas breues poteſt.
Dum ſuo pedi reſeruet præſtituta tempora,
Syllabarum nil nocebit longior progreſſio.

DE DVPLICIBVS PEDIBVS VERSV SOTADICO.

Nunc incipiam bis geminos pedes referre,
Quaſi ſi repetam, quos docui διςυλλάβους iam.
Vnum vt faciant duo pariter pedes iugati.
προκελευσματικὸς primus erit, breues habebit
Hic quattuor omnes, duo quia ſunt pariambi.
Hunc efficiet Mĭnūcĭŭs ut quis vocitetur.
Verſum dabo, quo regula nota fiat omnis,
Pĕrĭt ăbĭt ălĭpĕdĭs ănĭmŭlă lĕpŏris,
Hunc nos pedibus ſcandere conuenit iugatis.
Tĕtrămētrŭs ĕrit. τρίβραχυς in fine reſiſtet.
παρίαμβον habebit ſimul, & ſemipedem imum.
Κατάληξις enim dicitur ea clauſula verſus,
Detracta ſit ut quarta pedi ſyllaba quarto,
Quam ſyllaba uel pes numeri datus minoris
Ita terminat, ut diſcrepet id, quod inde præſtat.
Aduerſus huic tempora bis quaterna ſumet.

διπόνδειος hic dicitur, ecce nomine ipſo
Debent duplici tempora ſinguli quaterna.
Rhythmis magis hic iugiter inuenitur aptus
Anapæſtica nec non variantur inde metra:
Quaſi ſi duo ſint tempora qui quaterna reddunt.
Cum prima brĕuis longa dĕin, tertia longa,
Poſt quarta breuis ſyllaba continebit omnes,
Hunc promit ἴαμβος, geminum facit τροχαῖος,
Pes nomen habebit, quod in hoc referre metro
Longæ prohibent ordine tres ſimul locatæ.
Αντίσπαστον enim mage lex heroica promet,
Eſt forma, Tārēntīnă uelūt mœnĭă dicas:
Clāudunt medias quando breues utrinque longæ,
Eſt ante τροχαῖος, ſequitur dĕhinc ἴαμβος,
Iccirco gemellum vocitarunt χορίαμβον.
Nam qui χόρῖος dicitur, & τροχαῖος idem eſt,
Exemplar in iſto facile eſt locare uerſu,
Si rōmŭlĭdās dicere quis velit quirites.
Sin prima breuis, longa ſequens, itemq. rurſus
Sibi conſimiles, ordine quo duas locaui,
Hunc rite vocant, quia geminatur, διίαμβον,
Duplicemq τροχαῖον uocitarunt διτρόχαιον.
Eſt forma prioris quaſi ſi Cŏrīnthĭōs quis,
Itidemq. ſequentis quaſi gāllĭcānē dicat.
Nunc reddo duos nomine, quos ἴωνας ambos
Diſcrimine ſignant, dedit ordo quod locorum,
Longas ſiquidem quando prius locamus ambas,
Deinde breues ſubdimus, ut putes priorem
Σπονδεῖον oriri, comitem mox παρίαμβον.
Ἀπὸ μείζονος illum memorant ionicorum.
At qui breuibus præpoſitis, dĕinde longas
Acceperit, ἀπ' ἐλάσσονος hunc iubent uocari.
Nomen tibi, quod deligo, quo notes priorem?
Cum verſibus iſtis toties recurrat hic pes?
Longas geminat qui prius, & iugat minores,
Lāuĭnĭa cum dicimus: hæc tamen figura eſt,

Mē-

Mētrumq. facit, Σωταδικὸν quod vŏcitarunt,
Qui multa ferunt hoc pede Σωτάδην locutum.
Ἀπ' ἐλάσσονος autem cui nomen indiderunt.
In nomine ſic eſt διϊαμβικὸς. μέτρον autem
Non verſibus iſtud, numero aut pedum coarctant,
Sed continuo carmine quia pedes Gemelli
Vrgent breuibus tot numero iugando longas,
Iccirco vocari voluerunt συνάφειαν.
Anapęſtica fiunt itidem per συνάφειαν.
Verſus tamen & non minus inde comparatur,
Qui ſæpe pedes tres habeat, uel ille plures.
Καταληκτικὰ quos ſyllaba terminat frequenter.
Solet integer Anapæſtus & in fine locari.
Ἀπ' ἐλάσσονος unquam numero non cohibetur,
Senſum quoties terminat, aut carmina finit.
Longas ratio eſt ponere, non breues in imo,
Pes integer, ut ſit geminus, ſimulq. in aure
Dulcem ſonitum tempora longiora linquant.
Ἀπὸ μείζονος autem breuior quod eſt ſecundus,
Verſus male ne deſinat adhibentur in imo,
Quas prima pedis portio, longas habet ambas,
Ita uerſus erit de tribus & ſemipede uno.
Tres dico iugatos fieri, & ſemipedem unum,
Vt pæŏnici nominis ambo ſint quaterni.
Is primus, erit longa cui locata prima eſt,
Quam continuo tres alie breues ſequuntur,
Tu pone τροχαῖον prius, & mox πυρρίχιον.
Cæcĭlĭŭs erit conſimilis pedis figuræ.
παιῶνα ſecundum faciet ſecunda longa,
Hinc fiet ἴαμβος prior, & δίβραχυς alter,
Dicat quaſi ſi quis magis hunc Hŏrātĭŭs uult.
Hoc ordine ſit tertius ut ſit πυρρίχιος.
Prior, & ſocium poſt ſibi copulet τροχαῖον.
Mĕnĕlāŭs ei nomen erit ſimile locatum.
Quartum quoniam quarta facit ſyllaba longa,
Subiungit ἴαμβον prior hic pes πυρρίχιος,

Apto ſimiles nomine Pĕlŏpĭdæ ſonabunt.
Et ἐπίτριτος æque genus eſt pæŏnĭcorum,
Totidem pedibus quia varius tempore differt:
Septena etenim tempora ſinguli tenebunt.
Cum pæŏnĭci poſſideant quina priores.
Cum prima breuis ſyllaba, longæ veniunt tres,
Hic primus habetur, pedibusq. poſt ſecutis,
Ex ordine ſunt nomina, quem breues tenebunt.
Σπονδεῖος ἴαμβον ſequitur quando priorem,
Si prima breuis, ἐπίτριτος hic primus habetur.
Migrante breui, conſequitur pedem τροχαῖον.
Icciro ſecundus vocitatur alter hic pes.
Vt tertius ille eſt, breui ŭbĭ tērtĭă currit.
Σπονδεῖος in hoc fit prior, ſequens ἴαμβος.
Idemq. manet, cum faciet quarto τροχαῖον.
Quartum quoniam perſpicis hūnc ἐπίτριτον eſſe.
Verſus ſimileis non ſinit hic dari figuras,
Vt quibo tamen diſparili notabo metro.
Primus ăgīllīnōs pes efficit, āltĕr ἀρχιμήδην.
Δημοσθένης fit tertius. quarto loco
Qui currit, poterit quaſi δωδωναῖος haberi.
Α᾿ρσιν quoties in geminis, θέσιν ue quæres,
Sex æqua pedes temp ora diuidant oportet,
Binas parileis qui ſibi ſyllabas habebunt.
προκελευσματικὸς bina dabit ſequens quaterna.
Qui ſena tenent tempora, terna partientur.
At quando genus funditur hoc ionicorum,
Longis dare nos tempora conuenit quaterna,
Et bina duabus breuibus dari neceſſe eſt,
Seruare vices admonet ordo longiorum.
Impar numerus pæonicis vtriſque coget
Aptare duobus tria, vel quaterna ternis.
Seſquata fere quod numeros pars ſecat iſtos.
Perſpecta pedum regula ſi ſatis videtur,
Iam poſſumus ipſis animum applicare metris.

Hæc Terentianus de pedibus. vbi aduertendum ali

ter eum ſentire de Bacchio,& Palimbacchio,quàm ce teri fere omnes, quos ego quidem legerim, grammatici ſentiant: id quod his verſibus manifeſte oſtendit, Cum duas longas ſequetur vna breuior ſyllaba, Pes erit βακχεῖος, ἀντίβακχος autem tunc erit,Cum breuem primam locabis, & duas longas dein. Sed manifeſtius his de phalæcio choriambico,Nūllă mĕō -υυ- ĭam sĕdĕāt -υυ- tūrbă prŏſā -υυ- nă lūcō υ--, Nūllă mĕō -υυ- pes efficitur geminatus utròq;. Iām sĕdĕāt - υυ - choriambus itē. Mox,tūrbă prŏſā -υυ- pes tertius accidit ſimilis. Pars illa,nă lūcō υ-- Bacchio aduerſus fiet pes,nam breuis ante eſt, & geminæ long͡r. Item his paullo inferius,Tŭbătēr υυ- rĭbĭlēm υυ- sŏnĭtūm υυ- dĕdĭtǣ υυ- rĕcūruō, ănăpǣſtūs ĭnēſt quătĕrūl tĭmŭsān tĭbācchŏs. vides,nă lūcō & rĕcūruō antibacchios eum appellare eodem metro phalæcio choriambico. ſolet enim eo genere carminis ſcri bere, de quo tractat. vnde carmen illud, Anapæſtus ineſt quater, vltimus antibacchos, conſtat quattuor anapæſtis,& antibacchio. Nec te perturbet,quòd antibacchos, pro antibacchios dixerit: factum id eſt pro pter metrum, vel συνεκφωνήσει, uel ἀποβολῆ, ſed placet ἀποβολῆ magis,cum ſupra idem fecerit in eo verſu, Pes erit βακχεῖος,ἀντίβακχος autem tunc èrit, vbi βάκχος neceſſe eſt eſſe trochæū propter metrū. Quinctilianus etiā Bacchiū e duabus longis,& vltima breui conſtare dicit his verbis, Longis breuē præcedentibus Bacchius,cui contrarius Palimbacchius erit. Idē quo que habetur apud Atilium Fortunatianum,& in fragmentis illis antiquis ſine auctoris nomine, Quæ Ianus Parrhaſius homo vtriuſque linguæ doctiſsimus, cum Mediolani publice bonas litteras profiteretur,edidit: Ceteri uero omnes quos ipſe quidem legerim,tā Lati ni quàm Græci,prima breui Bacchiū vltima Antibacchiū,& ceteris lōgis cōſtare docent. Sed prætermiſſis Latinis,quę de pedib. Hepheſtiō tradidit,ſubiūgemus.

HEPHESTIONIS DE PEDIBVS QVATTVOR DISYLLABIS.

Ἐκ τῶν συλλαβῶν, εἰσὶν οἱ πόδες, ὧν δισύλλαβοι μὲν τέσσαρες. δίχρονος μὲν εἷς ἐκ δύο βραχειῶν ὁ πυρρίχιος υυ. τρίχρονοι δὲ δύο, ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ὁ τροχαῖος –υ. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ὁ ἴαμβος υ–. τετράχρονος, δὲ εἷς, ἐκ δύο μακρῶν, ὁ σπονδεῖος.

DE OCTO PEDIBVS TRISYLLABIS.

Τρισύλλαβοι δὲ οἱ τούτων διπλασίονες, ὀκτὼ. τρίχρονος μὲν ἐκ τριῶν βραχειῶν, εἷς, τρίβραχυς, ὁ καὶ χορεῖος υυυ. τετράχρονοι δὲ τρεῖς. ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο χορεῖος, ὁ δάκτυλος –υυ. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, ἀμφίβραχυς υ–υ. ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, ὁ ἀνάπαιστος υυ–. πεντάχρονοι δὲ ἐπὶ τούτοις, τρεῖς, ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, ὁ βραχεῖος υ––. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ὁ ἀμφίμακρος, ἢ κρητικός –υ–. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, ὁ παλιμβάκχειος ––υ. ἑξάχρονος δὲ, εἷς, ἐκ τριῶν μακρῶν, ὁ μολοττός –––.

DE PEDBIVS TETRASYLLABIS XVI.

Τετρασύλλαβοι δὲ οἱ τούτων διπλασίονες δεκαέξ, ὧν τετράχρονος εἷς, ἐκ τεσσάρων βραχειῶν, ὁ προκελευσματικὸς, υυυυ. πεντάχρονοι δὲ τέσσαρες, ἐκ μακρᾶς, καὶ τριῶν βραχειῶν, παίων ά. –υυυ. ἐκ βραχείας. καὶ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, παίων β΄ υ–υυ ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, παίων γ΄. υυ–υ. ἐκ τριῶν βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, παίων δ΄. υυυ–. ἑξάχρονοι δὲ ἕξ, ἐκ δύο βραχειῶν, καὶ δύο μακρῶν, ἰωνικὸς ἀπ' ἐλάσσονος υυ––. ἐκ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, ὁ ἀντίσπαστος υ––υ. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ δύο βραχειῶν, ἰωνικὸς ἀπὸ μείζονος ––υυ. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, τροχαϊκὴ ταυτοποδία, ἢ διτρόχαιος –υ–υ. ἐκ βραχείας, καὶ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ

μακρᾶς, ἰαμβικὴ ταυτοποδία. ἢ διΐαμβος υ-υ-. ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν, καὶ μακρᾶς, ὁ χορίαμβος -υυ-. ἐπτάχρονοι δὲ, τέσσαρες, ἐκ βραχείας, καὶ τριῶν μακρῶν ἐπίτριτος ά. υ---. ἐκ μακρᾶς, καὶ βραχείας, καὶ δύο μακρῶν, ἐπίτριτος β'. ἢ καὶ τροχαϊκὴ ἐπλάσημος, ὁ καὶ μακαρικὸς -υ--. ἐκ δύο μακρῶν, καὶ βραχείας, καὶ μακρᾶς, ἐπίτριτος γ'. ἢ ἰαμβικὴ ἐπλάσημος, ὁ καὶ ῥόδιος --υ-. ἐκ τριῶν μακρῶν, καὶ βραχείας, ἐπίτριτος δ'. ἢ ἀντισπαστικὴ ἐπλάσημος, ὁ καὶ μονογενὴ ---υ. ὀκτάχρονος δὲ ἐκ τεσσάρων μακρῶν. σπονδαϊκὴ ταυτοποδία, ἢ δισπόνδειος ----.

Ecce vides ex prima breui Bacchium, vltima Palimbacchium conſtare apud Hepheſtiõnem. Sed manifeſtius id oſtenditur apud eundem de metro choriambico. dicit enim choriambicum miſtum deſinere interdũ in Bacchium, ut hoc metro dimetro, quod ipſe appellat ἀριστοφάνειον, ἐδράματος καλουμένου αἰολοσίκωνος. οὐκ ἐτὸς ὦ -υυ- γυναῖκες υ-υ ὅμοιον. πᾶσι κακοῖ -υυ- σιν ἡμᾶς υ-- ὅμοιον. φλῶσιν ἑκά -υυ- στοτ' ἄνδρες υ-υ ὅμοιον. Δεινὰ γὰρ ἔρ -υυ- γα δρῶσαι υ-- ὅμοιον. Λαμβάνομες -υυ- θ' ὑπ' αὐτῶν υ--. primi pedes in ſingulis dimetris ſunt choriambi, ſecundi, uel amphibrachii pro bacchiis, (nã in fine, breuis pro longa in omni metro ponitur) uel Bacchii. Idem quoque oſtenditur, ubi de pæonico Bacchiaco tetrametro tractat, quod & rarũ dicit, & ſicubi accidat, perbreue. quale eſt, ὁ ταῦρος υ-- δ' ἔχοικεν υ-- κυρίζειν υ-- τὴν ἀρχὰν υ--. ὅμοιον. φθάσαντος υ-- δ' ἐπ' ἔργοις υ-- προπυδὴ υ-- σεταίνιν υ-υ. hic omnes pedes ſunt Bacchi & propterea bacchiacum metrum appellat. Pæonicum uero, quia e quinque temporibus conſtat, ut pæon. Apud alios præterea Græcos, quos ipſe viderim, idem legitur de Bacchio & Palimbacchio, quod ab Hepheſtiõne traditur. Ego igitur in tanta doctiſsimorum hominum controuerſia dicam Virgilianum illud, Non noſtrum inter uos tantas

 com-

componere liters. Quãquam nos, ut ſupra ſcripſimus, hac in re Græcos ſequimur. Sed de pedibus hactenus.

Nunc autem, ut utar uerbis Terentiani, Perſpecta pedum regula ſi ſatis videtur, Iam poſſumus ipſis animum applicare metris, Non tamen metris omnis generis, (non tantum enim mihi datur ocii) ſed ſolum, ut in fronte libri pollicitus ſum, Heroico, Elego, Iambico, dimetro, trimetro, tetrametro, hendecaſyllabo, phalæcio, & ſapphico. & quoniam trochaicum iambico eſt cõtrarium, tum quia, ſiquis e trochaico creticũ auferat, verſus remanebit integer iambicus, de trochaico etiam tractabimus. Præterea quia Sotadeo metro ſcripſit potiſſimum de metris Terentianus, quem nos in hoc libro ſæpe citamus, de Sotadeo quoque metro ſcribemus. Sed iam de re dicere incipiamus.

DE METRO, ET QVID A RHYTHMO DIFFERAT.

Metrum eſt ſtructura & copulatio uocum numero, modoq. finita. eſt autem idem quod verſus: qui ideo ſic dicitur, quòd tam diu verti debeat, quoad recte cõſtituatur μέτρον Græcum eſt, latine dimenſio dicitur, metimur enim verſum certis pedibus, pedes temporibus. Differt autem a rhythmo, quem numerum eſſe uult Fabius, quòd metrum certum, ac finitum habet ſpatium, rhythmus neque finem habet certum, nec vllam in contextu varietatem, ſed qua cœpit ſublatione ac poſitione ad finem vſque decurrit. præterea metrũ in verbis eſt tantum, rhythmus etiam in motu corporis unde cum hiſtrio indecenter ſignum aliquod egit, ἄρυθμος, cum decenter, εὔρυθμος dicitur. Sunt & illa diſcrimina, quod metrum circa pedum diuiſionem, Rhythmus circa ſonum verſatur. tum metrum, etiã ſi abſque cantu proferatur, ſuam retinet proprietatem, Rhythmus ſine cantu, nihil valebit, debet enim rhythmis ineſſe cantus. qui ut dixi, idem ſunt, quod numeri. hinc Virgilius, Numeros memini, ſi verba tenerem,

rem,id eſt pſalma ipſum,& cantum, ſed exciderũt verba.Horat.de Pindaro,Numeriſq. fertur lege ſolutis.

DE IIS, QVAE ACCIDVNT METRO.

Metro accidunt præcipue nouem, Genus. Species. Compoſitio. Cæſura. Figura. Depoſitio. Scanſio. Synecphoneſis. Colliſio.

Genus accidit metro,quia metrum omne aut principale eſt,aut deriuatum. Principalium metrorum genera, quæ μονοειδῆ, ac ὁμοιοειδῆ appellat Hepheſtion,ſunt nouem, Iambicum, Trochaicũ, Dactylicum, Anapæſticum,Choriambicum,Antiſpaſticum,Ionicũ a maiore,Ionicum a minore,Pæonicum. Deriuatiuorum vero,multa,quæ uel additione, uel immutatione fiunt, & ad principale aliquod referuntur, ut ſub Antiſpaſticum Anocreontion , ac Glyconicum . Denominantur autem uel a pedibus, e quibus conſtant, ut Dactylica.vel ab inuentoribus,ut Phalæcia.vel ab iis, qui frequenter his vſi ſunt,ut Aſclepiadea.vel ab uſu, ut Priapea . vel a numero ſyllabarum,ut Hendecaſyllaba.vel a numero pedum,vt ſenaria,quæ ſex conſtant pedibus,quæ Græce ἑξάμετρα dicuntur. vel a paſſionibus,ut Miura, Clauda. nam uerſus, quorum penultima pro longa breuis eſt, μειούρους dicimus , de quibus, cum de heroico metro tractabimus, dicturi ſumus. Qui uero pro iambo ſpondeum in ſexto loco admittunt, σκάζοντας Græci & χωλιάμβους, nos claudos dicimus.

Species accidit metro , quia ſub vno genere metri, multæ ſunt ſpecies,ut Adonium,Archilochium,Simonidium,Alcmanium,& cæteræ ſpecies quindecim ſub dactylo . Sed quia de ſpeciebus, quæ ſub ſingulis generibus continentur,longus fore tractatus uidebatur, eas conſulto prætermiſimus. Præterea non erat propoſiti noſtri,de omnibus,quæ pertinent ad artem metricam , hoc libro conſcribere.

Compoſitio autem accidit metro, quia ex diuerſis

metrorum

metorum generibus verſus componi poſſunt, quales multi habentur apud Horatium.

Cæſura quæ & inciſum & inciſio & ſectio Latine dicitur, Grece autem *κύμμα*, & *τομὴ*, eſt decora terminatio in medio verſuũ. Diuiditur autem trifariam: alia enim eſt ſemiquinaria, quæ Græce *πενθημιμερὴς* dicitur, alia ſemiſeptinaria, quæ *ἑφθημιμερὴς*, alia Trochaica, quæ *κατὰ τρίτον*. Penthemimeres, fit, cum poſt duos primos pedes ſyllaba relinquitur, dictionem terminans, ut Tītyˇrĕ –υυ tū pătŭ – υ υ lǣ –, ecce lǣ ſyllaba remanet reciſa a dictione pătŭlǣ, & ſimul finit dictionem, & eſt principium pedis. & quoniam tenet de quinque dimidium (nam duo & ſemi bis, quinque conſtituunt) penthemimeres appellatur. Hephthemimeres autem fit cum poſt tres primos pedes ſyllaba ſimiliter relinquitur dictionem terminans, ut Tītyˇrĕ – υυ tū pătŭ – υ υ lǣ rĕcŭ – υ υ bāns –, ecce bāns remanet a dictione rĕcŭbāns, & ſimul finit dictionem, & eſt principium pedis. & quoniam habet de ſeptem dimidium (nam bis tria, & dimidium, ſeptem conſtituunt) Hephthemimeres dicitur. vbi obiter notandum *ρης* per *ἦτα* ſcribi debere, & declinari *ὁ καὶ ἡ πενθημιμερὴς καὶ τὸ πενθημιμερὲς ὁ καὶ ἡ ἑφθημιμερὴς, καὶ τὸ ἑφθημιμερὲς*, ut *ὁ καὶ ἡ ἀληθὴς, καὶ τὸ ἀληθές*. quod & Terentianus oſtendit eo uerſu, Hoc *πενθημιμερὲς*, medium de quinque vocatur. *πενθημιμερὲς* enim neutraliter protulit & Hepheſtion, & ceteri quos ipſe legerim, per *ρης* maſculinum & femininum, & per *ρες* neutrum dicunt. Tum analogia quoque ſuffragatur, nam ſicut *ὁ καὶ ἡ ὁμοιομερὴς καὶ τὸ ὁμοιομερὲς*, ab *ὅμοιος* & *μέρος*, *ὁ καὶ ἡ ἀειδὴς, καὶ τὸ ἀειδὲς* ab *εὖ* & *εἶδος*, & id genus multa a neutris in *ος* compoſita, ſic *ὁ καὶ ἡ πενθημιμερὴς, ἑφθημιμερὴς, καὶ τὸ πενθημιμερὲς, ἑφθημιμερές*. alterum enim a *πέντε* & *ἥμισυ*, & *μέρος*, alterum ab *ἑπτὰ ἥμισυ*. ſimiliter & *μέρος* componitur vnde *π* in *θ* trãſit propter adſpirationem,

quam

quam inuenit ſupra ἦμιϛ. Perperam igitur puto hæc nomina ſcribi per ἰῶτα: erroremq́. inde natum, quia ætate noſtra ἦτα & ἰῶτα eodem ſono pronunriantur. quanquam nec hoc quidem probo, ſed de hoc in fragmentis noſtris. Verſum ergo illum apud Terentianum cenſeo ſcribendum, Hanc πενθημιμερῆ numeri de parte vocarunt. Trochaica autem fit, cum poſt duos primos pedes trochæus remanet dictionem terminans, ut Nīl nō – – ſtrī mīsĕ – ∪ ∪ rērĕ – ∪. ecce rērĕ, trochæus eſt, abſciſus a dictione miſerere poſt duos pedes ſimulq́. finit dictionem & incipit pedem, dactylum ſcilicet. nam alium non poteſt. is uero eſt rērĕ mŏ – ∪ ∪. Sunt qui quarta addunt Bucolicam, quam τετραποδίαν dicunt. Sed ea non eſt cæſura, nam neque ſecat dictionem, neque poſt quattuor pedes relinquitur ſyllaba dictionem terminans, ſed eſt qualitas Bucolici carminis, ut pes quartus ſit dactylus dictionem terminans, atque ideo τετραποδίαν appellant, ut Quō tē – – Mœrī pĕ – ∪ ∪ dēs ān – – quō ŭiă – ∪ ∪. Dicta eſt autem Bucolica, quia peculiaris eſt Bucolici carminis. Ea ſic frequenter Theocritus vſus eſt, ut paucos apud illum inuenias uerſus, in quibus non ſit dactylus in quarta ſede dictionem finiens, quales hi ſunt ſtatim in principio, ἁδύ τι τὸ ψιθύρισμα καὶ ἁ πίτυς αἰπόλε τήνα, ἁ ποτὶ ταῖς παγαῖσι μελίσδεται, ἁδὺ δὲ καὶ τὺ συρίσδες. μετὰ πᾶνα τὸ δεύτερον ἆθλον ἀποισῇ, ſic ceteri fere omnes. id quod manifeſtius oſtendemus ſcandendo ᾱδῠτῐ – ∪ ∪, τō ψῐθῠ – ∪ ∪ ρῐσμᾰ καῐ – ∪ ∪ ᾱπῐτῠς – ∪ ∪ αῑ πŏλĕ – ∪ ∪ τῆνᾱ, – –, ᾱπŏ τῐ – ∪ ∪ ταῖς πᾱ – – γαισῐμĕ – ∪ ∪ λῐσδĕταῐ, – ∪ ∪. ᾱδῠδĕ – ∪ ∪ καῑ τῠ – ∪ σῡρῐς – – δēς μĕτᾰ – ∪ ∪ πᾱνᾰ τŏ – ∪ ∪ δεῡτĕρŏν – ∪ ∪ ᾱθλŏνᾰ – ∪ ∪ ποισῆ – –, ecce in tribus continuis uerſibus dactylus in quarta ſede dictionem terminat. De quo Seruius: Carmen autem Bucolicum debet quarto pede terminare partem orationis, qui

pes

pes ſi ſit dactylus,meliorem efficit verſum,ut,Nos patriæ fines,& dūlcĭă lĭnquimus arua. Primus etiam pes ſecundum Donatum,& dactylus eſſe debet, & terminare partem orationis.quam legem Theocritus uehementer obſeruat,Virgilius non adeo. Ille enim in paucis verſibus ab iſta ratione deuiauit. hic etiam in paucis ſecutus eſt. hæc Seruius. Terentianus de hoc metro ſic inquit, vbi etiam duos ex prædictis Theocriti verſibus Latinos fecit.

Paſtorale volet cum quis componere carmen,
Tetrametrum abſoluat, cui portio demitur ima,
Quæ ſolido a uerbo poterit connectere uerſum.
Bucolicon ſiquidem talem voluere vocari.
Plurimus hoc pollet ſiculæ telluris alumnus.
Ne Græcum immittam verſum, mutabo latinum.
Dulce tibi pinus ſubmūrmŭrăt en ibi Paſtor,
Proxima fonticulis, & tū quŏquĕ dulcia pangis.
Iugiter hanc legem totō prŏpĕ carmine ſeruat.
Noſter rarus eo paſtōr Mārŏ, ſed tamen inquit,
Dic mihi Damœta, cuiūm pĕcŭs? an Meliboei?
Non, uerum Aegonis: nupēr mĭhĭ tradidit Aegon.
In tragicis iunxere chorīs hūnc ſæpe diſerti
Annæus Seneca,& Pompōnĭŭs,ante Secundus.
Tale dedit nobis Pompōnĭŭs,
Pendeat ex humeris dulcīs chĕlÿs.
Et numeros edat variōs, quĭbŭs
Adſonet omne virēns nĕmŭs,
Et torris errans qui flēxĭbŭs.

In quibus omnibus, vides in quarto loco dactylon perficere dictionem. Non eſt igitur cæſura,ſed peculiare Bucolici carminis. Hanc Priſcianus de duodecim carminibus paſſionem quandam appellat. Sunt Præterea qui in quarto etiam loco trochæū collocant,quod uix unquam inuenias. Terentianus tamen videtur ſibi finxiſſe hunc verſum, quem & Diomedes citat, Quæ pax longa remiſerat ārmă,nŏuare parabant. vbi ārmă

pes

pes quartus trochæus eſt, quem ſequens dictio nouare facit dactylum, ārmă nŏ. Verſum autem, qui ex prædictis nullam habet cæſuram, non eſſe heroicū dicunt non quia nuſquam inueniatur (Nam Virgilii ille talis eſt, Magnanimi Iouis ingratum aſcendĕrĕ cūbile: in quē nulla ſpecies ex prædictis incidit) ſed quia quàm rariſſimum eſt. Euitandum igitur, quod perrarum eſt, nam, vt idem Terentianus ait, Nec eſt notandus vnus in tot millibus. Neceſſe eſt igitur aut vnum, aut duas ex prædictis in uerſu eſſe cæſuras. tres enim rariſſime eſſe poſſunt. nam ſi ſemiquinariam habet, trochaicam raro habere poteſt, niſi monoſyllaba dictio interueniat, ut Munera clara dedīt, dăt eidem debita patri. dīt dăt – ᴗ trochæus. Cōtra ſi tertiam trochaicam habet, ſemiquinariam raro habere poteſt. Si ergo tale quis confingat carmen, Nūpēr quīdām dŏctōs cœpīt ſcrībĕrĕ uērsūs. vel tale, Dūlcĭă dŏctī cārmĭnă uātēs, cūltăquĕ pāngūnt: imperitus exiſtimabitur, ac ridiculus. Simile enim eſſet, ac ſiquis non viciſſim mouendis pedibus incederet, ſed ſaltuatim, vt iunctis pedibus, vel altero, vt qui monomeri dicuntur ſingulis cruribus. Debēt igitur pedes inter ſe diuidere dictiones. vel ſic, āgrē – – ſtēm tĕ nŭ – ᴗ ᴗ ī mū – – sām mĕdĭ – ᴗᴗ tārĭs ă – ᴗ ᴗ uēnā – –: vbi nullus pes integra cōſtat dictione. vel ſic, Pāndĭtŭr – ᴗ ᴗ īntĕrĕ – ᴗ ᴗ ā dŏmŭs – ᴗ ᴗ ōmnĭ pŏ – ᴗᴗ tēntĭs ŏ – ᴗ ᴗ lympī – –. vbi penthemimeres tantum comma inuenitur ā dŏmŭs – ᴗ ᴗ. Formantur autem hæ cæſuræ figuris tribus, Simplici, Compoſita, Coniuncta. Simplex eſt, cum una tantum ſectio inuenitur in metro, vt in præcedenti uerſu, Panditur interea. Compoſita, cum duæ, ut Tālĭbŭs – ᴗ ᴗ īlĭŏ – ᴗᴗ neūs cūn – – ctī sĭmŭl – ᴗ ᴗ ōrĕ frĕ – ᴗ ᴗ mēbānt – –. neūs cūn – – ctī sĭmŭl – ᴗ ᴗ. duo commata. Coniuncta, cum tres, ut īnfān – – dūm rē – – gīnă iŭ – ᴗ ᴗ bēs rĕ nŏ – ᴗ ᴗ uārĕ dŏ – ᴗ ᴗ lōrēm – ᴗ. dūm rē – – gīnă iŭ – ᴗ ᴗ bēs rĕ nŏ – ᴗ ᴗ. cæſuræ tres. In anapæſtico

tamen

tamen metro contrarium fit. nam illud optimum eſt, cuius ſinguli pedes partem orationis finiūt, quale eſt, Sĭmĭlēs ᴗ ᴗ – nōbīs – – uŏlŭmūs ᴗ ᴗ – pŭĕrōs ᴗᴗ – ēdĕ rĕ – ᴗᴗ mātrēs – –, tū quŏquĕ – ᴗᴗ pērgĕ – ᴗ. id quod in ceteris metris uitioſum eſt.

Figura in metro, eſt uariatio pedum per ſingulas ſedes. vnde carmen heroicum duas & triginta recipere figuras poteſt. Iambicum mille, centū & viginti quinque. Figurarum heroici verſus tres ſunt modi.

Primus modus eſt μονοσχηματικὸς, id eſt unius figuræ, cum omnes uel ſpondei fuerint, & ſpondaicus verſus dicitur. Qualis ille Ennianus, ōlī – – rēſpōn – – dīt rēx – – ālbā – – ī lōn – – gāī – –. quod uix unquam inuenias apud noſtros. Vel fuerint omnes dactyli præter ultimum, qualis ille eſt. Sōluĕ mĕ – ᴗ ᴗ tūs, fĕrĕt – ᴗ ᴗ hæc ălĭ – ᴗ ᴗ quām tĭbĭ – ᴗ ᴗ fāmă să – ᴗ ᴗ lūtēm – ᴗ. qui verſus dactylicus dicitur. Habet igitur hic modus duas figuras, alteram ex omnibus ſpondeis, alteram ex quinque dactylis. nam ultimus ſemper ſpondeus eſſe debet, uel pro ſpondeo trochæus.

Secundus modus eſt, πενταςχηματικὸς, id eſt figurarum quinque, cum verſus uel eſt ſyllabarum ſexdecim, de quinque pedibus vnum habens ſpondeum varie per quinque regiones percurrētem, qualis ille eſt, æŏlĕ – ᴗᴗ nān quĕ tĭ – ᴗ ᴗ bī dī – – uūm pătĕr – ᴗᴗ āt que hŏmĭ – ᴗ ᴗ nūm rēx – –. uel eſt ſyllabarum tredecim, de quinque pedibus unum habens dactylum uarie per quinque regiones mutatum, qualis ille eſt, Aēnē – – ās mæ – – ſtō dē – – fīxūs – – lūmĭnă – ᴗᴗ vūltūm – –. habet hic modus figuras decem: quinque, cum unus ſpŏdeus inter quattuor dactylos uariatur: & rurſus quinq;, cū vnus dactylus inter quattuor ſpondeos.

Tertius modus eſt πενταςχηματικὸς, id eſt figurarū decem, cum uerſus vel eſt quindecim ſyllabarum de quinque pedibus duos habēs ſpondeos promiſcue per quinq; regiones uariatos, qualis ille eſt, ārmă uĭ – ᴗ ᴗ

rūm

rūm quĕ că -υ υ nō trō -- iǣ quī -- prīmŭs ăb -υυ ōrīs --. Vel eſt ſyllabarum quattuordecim de quinque pedibus, duos habens dactylos per quinque regiones uariatos. Qualis ille eſt, Tū nē -- cēdĕ mă -υυ līs, sēd -- cōntra aū -- dēntiŏr -υυ ī tō --. Habet hic modus uiginti figuras: decem cum duo ſpondei inter tres dactylos uariantur; & rurſus decem cum duo dactyli inter tres ſpondeos. Sunt igitur figuræ primo duæ, inde decem, deinde viginti, atque omnes ſimul duæ & triginta.

Eſt etiam alia cognoſcendi figurarum ratio in omni metro, uidelicet cum computaueris quot ſingula loca cuiuſq; metri recipiant pedes, multiplica numerum pedum, quos ſingula priora loca accipiunt, per numerum pedum, quos accipiunt loca ſequentia, vt in Heroico, Primus locus duos admittit pedes, ſpondeum, & dactylum. Secūdus item duos. bis duos, fiūt quattuor. Tertius etiam duos. bis quattuor, fiunt octo. Quartus quoq; duos. bis octo, fiūt ſexdecim. Quinctus itē duos bis ſexdecim, duas & triginta figuras cōſtituunt. Eodē modo in iambico. Primus locus admittit pedes quinque, ſecundus tres, ter quinque fiunt quindecim. Tertius item quinque. quinquies quindecim, fiunt ſeptuaginta quinque. Quartus tres. ter ſeptuaginta quinq; fiunt figuræ ducētæ & uigintiquinque. Quinctus ſimiliter quinque. quinquies ducentæ & uigintiquinque, faciunt mille & ducētas, & vigintiquinque figuras. Et ſic in ceteris metris, quorum loca diuerſorum pedum ſunt capacia, ut in Anapæſtico, & trochaico inuenire figuras poteris. Sed, ut quod dicimus appareat exemplo manifeſtius, Heroici verſus duas & triginta figuras, breui, & longo notatas accentibus ſubiungemus.

OMNES SPONDEI.

-- -- -- -- -- --

OMNES DACTYLI PRAETER SEXTVM.

-υυ -υυ -υυ -υυ -υυ --

SPON-

SPONDEVS INTER IIII
DACTYLOS VARIATVS.

– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –
– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –
– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –
– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	∪ ∪ –	– –
– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– –

DACTYLVS INTER IIII
SPONDEOS VARIATVS.

– ∪ ∪	– –	– –	– –	– –	– –
– –	– ∪ ∪	– –	– –	– –	– –
– –	– –	– ∪ ∪	– –	– –	– –
– –	– –	– –	– ∪ ∪	– –	– –
– –	– –	– –	– –	– ∪ ∪	– –

II SPONDEI INTER III
DACTYLOS VARIATI.

– –	– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –
– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– –
– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– –
– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	∪ ∪ ∪	– –
– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– –
– –	– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –
– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– –
– ∪ ∪	– –	– –	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –
– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– ∪ ∪	– –	– –
– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– –	– ∪ ∪	– –
– ∪ ∪	– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– –	– –

II DACTYLI INTER III
SPONDEOS VARIATI.

– ∪ ∪	– ∪ ∪	– –	– –	– –	– –
– ∪ ∪	– –	– –	– –	– ∪	– –

–∪∪	– –	– –	–∪∪	– –	– –
–∪∪	– –	–∪∪	– –	– –	– –
– –	–∪∪	– –	–∪∪	– –	– –
– –	–∪∪	– –	– –	–∪∪	– –
– –	–∪∪	–∪∪	– –	– –	– –
– –	– –	–∪∪	– –	–∪∪	– –
– –	– –	–∪∪	–∪∪	– –	– –
– –	– –	– –	–∪∪	–∪∪	– –

DE DEPOSITIONE METRORVM.

Depoſitio eſt,qua cognoſcimus plenum ne ſit metrum,an abundet,an minuatur aliqua ſyllaba. Depoſitionis genera ſunt quattuor,*ἀκατάληκτα*,*καταληκτικὰ*, *ὑπερκατάληκτα*,*βραχυκατάληκτα*.

Ακατάληκτα dicuntur metra, quando ultimum pedem integrum habent, quale eſt paſtorale illud Pomponii Secundi,quod citat Terentianus, Pēndĕāt ēx hŭmĕrīs dūlcīs chĕlyˇs.eſt enim tetrametrum conſtans e quattuor integris pedibus. Item illud,quod citat Hephæſtion *μῶσ᾽ ἄγε* – ∪ ∪ *καλλίο* – ∪ ∪ *πα*,*θύγα* – ∪ ∪ *τερδίος* – ∪∪ eſt.n.dactylicum tetrametrũ,cui nihil deeſt.

Καταληκτικὰ uero dicuntur, quibus in fine deeſt ſyllaba,Qualia ſunt heroica omnia, quæ legitimos pedes habent dactylos, ſed minuunt in fine unã ſyllabã, ne,ut Priſcianus ait, ſit impedimento ſequenti uerſui. Quale & illud Horatii,Mea renidet in domo lacunar. eſt enim metrum ſenarium iambicum una ſyllaba minus,& ſcanditur ſic, mĕā ∪ – ſĕnī ∪ – dĕt īn ∪ – dŏmō ∪ – lăcū ∪ – năr ∪. hic năr ſyllaba pro integro pede ponitur. ſic apud Græcos, *χαίροις* – – *ἄνῦμ* ∪ – *φᾶχαῖ* – – *ρέτω* ∪ – *δ᾽ ὄγαμ* ∪ – *βρός* ∪, hic *βρος* ſyllaba pro integro ponitur pede. Vbi notandum, quòd cum pes, ex quo conficitur principaliter metrum, conſtat e tribus ſyllabis. poteſt uerſus etiam duabus eſſe ſyllabis minor, cuius quia non erat ad manus exemplum, tale ipſi confinximus dactylicum trimetrum

catalecticum, Vǣ tibi – υ υ sī mălūs – υ υ. es. Ecce es prima ſyllaba tertii dactyli pro integro ponitur dactylo, & dicitur hic verſus terminalis in ſyllabam. Nam, cum ex tribus ſyllabis una tātum inuenitur in metro, dicitur terminale in ſyllabam. Græce καταληκτικὸν εἰς συλλαβήν. cum vero duæ inueniuntur, ut in ſingulis heroicis, dicitur terminale in duas ſyllabas, Græce καταληκτικὸν εἰς δισύλλαβον. καταληκτικὸν autem εἰς συλλαβὴν, apud Hephæſtiōnem tale eſt, ἐν δὲ Ϛα – υ υ θοῦσιά – υ υ δῆς –, ubi δης ſyllaba pro trium ſyllabarum dactylo ponitur.

Υπερκατάληκτα dicuntur metra, quando una, aut duæ ſuperſunt ſyllabæ, quale eſt Boetii illud dactylicum Alcmanium Trimĕtrum hypercatalectum, ōmne hŏmĭ – υ υ nūm gĕnŭs – υ υ īn tĕr – – rīs – vbi ris abundat. Cum uero amplius eſt duabus ſyllabis, quod poteſt inueniri, quoties mĕtrum e triſyllabis conſtat pedibus, quale foret hoc anapæſticnm monometrum hypercatalectum, Pĕrĕānt υυ – hŏmĭnēs υ υ – mălī υ –. in quo mălī duæ ſyllabæ abundant. id uero nos confinximus, quia nullum memineramus legere tale exemplum apud noſtros. Hephæſtion uero tale recitat, ἆ δὲ ἄρ υ υ – τεμὶς ὦ υ υ – κόραι υ –. eſt enim carmen Anapæſticum monomĕtrum Hypercatalectum abundans duabus ſyllabis.

Βραχυκατάληκτα dicuntur metra, cum deeſt fini integer pes. Sed quia neque huius generis metrū ſucurrebat, tale ipſe cōpoſui trimĕtrū iambicū brachycatalectū, paūcī bĕā – – υ – tī, nām bŏnī – – υ – paūcī – –. Deeſt enim ſextus pes integer, ut ſit iābicū perfectū.

DE SCANSIONE METRORVM.

Scanſio in metro eſt legitima metri in ſingulos pedes diſtinctio, ac dimenſio. Dicuntur autem ſcandi metra μεταφορικῶς: quia ſicut per ſcalarum gradus adſcēdentes uiciſſim mutādo pedes incedimus, ita, ſcandendo metrum, incedere uidemur, dimetiendis, ac diſtinguendi:

guendis pedibus. Et notandum, metra omnia binis pedibus ſcandi præter dactylicum, quod Greci κατὰ διποδίαν dicunt, ut Bĕātūs īl ∪-∪- lĕ, quī prŏcūl ∪-∪-nĕgōtĭīs. Hinc Terentianus,
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quòd pedes coniungimus. Ideo autem dactylicum excipitur, quia cum dactylus, & ſpōdeus ſint ęquales temporibus, non eſt timendum, cum ſingulis pedibus ſcanditur, aliud uideri metrum, quàm dactylicum. Quod ſi fiat in iambico, non iambicum uideri, ſed heroum poterit. & propterea κατὰ διποδίαν ſcandi debetur. cauſſam pulchre docet Terētianus his ſenariis iambicis.

Sed paullo abimus longius. Nunc hanc magis,
Heroicus quare pedes per ſingulos,
At iſte binos ſcanditur, cauſſam loquar.
Spondeon etenim quia recepit impari
Tantum loco, uel dactylum, aut contrarium,
Secundo iambum: Nos neceſſe eſt reddere,
Qui ſedis huius iura ſemper obtinet
Scandendo, & illic ponere adſuetam moram.
Quam pollicis ſonare, uel plauſu pedis
Diſcriminare, qui docent artem, ſolent,
Si primus ergo pes eam ſumet moram,
Vbi iam receptum eſt ſubdere heroos pedes,
Verſum videbor non tenere iambicum.
Sed quia ſecundo nunquam iambus pellitur,
Moram neceſſe eſt in ſecundo reddere,
Et ceteris, qui ſunt ſecundo compares.
Sic fit trimĕtrus, qui fuit ſenarius.

Creſcunt autem ſic iunctis pedibus ad hexamĕtrum uſque. nam Monomĕtrum dicimus, quòd duobus pedibus conſtat: Dimĕtrum, quòd quattuor: Trimĕtrū, quòd ſex: Tetramĕtrum, quòd octo: Pentamĕtrum, quòd decem. Hexamĕtrum, quòd duodecim.

DE SYNECPHONESI SIVE SYNIZESI.

Συνεκφώνησις, quæ & συνίζησις dicitur, fit cum duæ vocales nulla interueniente conſonante, pro una accipiuntur, Et uel longa & breuis pro longa ponitur, ut, Fixerit aeripedem ceruã Tirynthius heros. vbi a e longa & breuis pro una longa accipiuntur, & fit dactylus aērĭpĕ –υυ. vel cum breuis, & longa pro una longa, ut Vnius obnoxam, & furias Aiacis oīleī. vbi e i breuis & longa pro longa. ſic in aureo & aureis e o & e i, breuis & longa, pro una longa, ut Solio cum Iupiter aūreō, & Depēdēt lychni laquearibus aūreīs. Idē, Fērreī que Eūmĕnĭdū thalami & Cetū ǣreī claūdunt uectes. in ferrei, & ærei, e i breuis & longa, pro una longa.

Idem quoque ſæpe fit in Dehinc, Deinde, Deinceps, Proinde, Deeſt, Deerat, Deerit, Deerunt, ut Eurum ad ſe Zephyrumq́. vocat, dehīnc tala fatur. Et, Incipe Damœta, tu deīndĕ sĕquere Menalca. Et, Pro īndĕ tŏna eloquio. Et, redde age, quǣ deinceps riſiſti præmia, apud Horatium. Mart. Sint Mecœnates, non deērunt Flacce Marones. Lucanus, Non deēſt prolato ieiunus uenditor auro. Iuue. Pathicus nūquam tibi deērĭt ămicus. Ouid. Hoc ego quod uoci deērat plangore replebam. quanquam dĕĕrūnt, anapæſtus, dĕĕrĭt ă proceleuſmaticus, cīdĕĕ dactylus eſſe poſſunt, Cuī, & huīc ſæpe pro una ſyllaba inueniūtur, ut Cuī pătĕr intactam dederat. Et, Huīc cōniux Sichæus erat. Inueniuntur etiam diſyllaba. Statius, Lǣthŭs hŭic dono uideas dare thura nepotes. Idem Fālsŭs huíc pennas, & cornua ſumeret æthrę. Terentianus de pedibus, ēſt hŭ –υ īc ād –– uērsŭs –υ ille̊ –υ, quī dŭ –υ ās lōn –– gās há– υ bĕt υ. Idem, Nānque hŭ –υ īc ād –– uērsŭs –υ ībĭt –υ, quī trí –υ būs lōn –– gīs pă –υ tĕt υ. eſt enim carmen trochaichum, quod locis imparibus trochæum ſuſcipit, in locis autem paribus etiam ſpondeum, ut manifeſtius oſtendemus, ubi de metris tractabimus. Idem de litteris, quem & Priſcianus

citat

citat, Vērum ŭt cŭĭ – – υ υ que ēſt prŏxĭmĭ – – υ υ tās lŏ – υ cī, sŏ – υ nīuĕ – υ. Idem, ĕx ōrdĭnĕ – υ υ fūlgēns,cŭi – – υ υ dāt lŏ – υ cūm sĭ – υ nōpēs – –, uides cvi non modo diſyllabum eſſe,ſed etiam pyrrhichiū, quod eſt notandū. eſt enim carmen ſotadeū,quod cō ſtat e duobus Ionicis a maiore, & tribus trochæis, ut vides notatū breui & lōgo accētibus. Terēt. de eodē,

Cuī brĕuis manebit, atque longa fiet addita,
Cuī sŭpĕr non digna dixit hiemis, & ſolis mala,
Dixit & cūi tū fauos,pes hinc mihi primus ſat eſt.
Sic enim vel prima longa,uel prior fit ſyllaba
Dactylus nam cuī sŭpĕr – υ υ cūi tū – – ſequens ſpondeus eſt, Conſonans quia poſt ſecuta tempus adiuuit breue. Et paullo inferius,
Nanque ſi Cu præferatur, ſyllabæ fient duæ.
Tertia his quod implicari nulla uocalis poteſt.
Sed duæ ſunt ſeorſæ ſyllabæ per ſe breues.
Cŭí sŭpĕr ſic inueniri dactylus iam non poteſt,
Syllabas ſed pes habebit quattuor tota breues.

Apud Hephæſtiōnem aliæ etiam recitantur ſpecies Synecphoneſeos, quas quia non memini legere apud noſtros,ſubiungam græcas. Hæ uero ſunt, cum duæ longæ pro una longa, aut duę breues pro una breui, aut pro una longa accipiuntur. Duæ longæ pro una longa. vt illud, quod citat Hephæſtion, ἢ οὐχ ἅλις – υ υ ὅπλι γυ – υ υ ναίκας ἀ – υ υ νάλκιδας – υ υ ἤπερο – υ υ πολίεις – –. vbi ἢ ουχ pro una ſyllaba ponuntur. & illud,ut idē citat, Ϭκχόλ ἐ – υ υ πεὶ ἕτεκα – υ υ κῶ,οὐ – – τ᾽ ἄφρονι – υ υ φωτὶ ἕ – υ υ οικας – υ. πεὶ οὐ pro una ſyllaba. Duæ breues pro una longa,quale eſt, νέα μέν – – μοι κατέ – υ υ αξε. πο – υ υ σειδά – – ων ἐνὶ – υ υ πόν τω – –. νέα duę ſunt breues pro una lōga. Itē illud Sotadis, σείων μελὶ – – υ υ ην πηλιάδα – – υ υ δέξιον κα – – υ υ τ᾽ ὦμόν. eſt enim carmen ionicū a maiore tetraſyl labū catalecticū,ubi λια duæ breues pro una breui po nūtur. Legit tamen apud Virg. vi. Aen. Quin protinus

omnia. vbi in omnia duæ breues pro una longa poſitæ viedntur. debet enim heroicum metrum eſſe catalecti cum. Heu, & hei diphthongi ſunt, ut ēheū quàm pingui macer eſt mihi taurus in aruo. & Heī mĭhĭ qualis erat. vbi quia cum pronuntiamus hei, utraque uocalis ſimul ſonat, admonemur, & græce & latine diphthongos prope omnes perperam ætate noſtra pronūtiari, ut obiter & hoc dixerim.

DE COLLISIONE IN METRIS.

Colliſio, quæ & συναλοιφὴ, & ἔκθλιψις græce dicitur, fit in metro cum dictio definit in vocalem, uel in M litteram, & ſequens itē a uocali incipit. tunc enim prior uocalis uel M cum ſua vocali excluditur, ut, Litora, mūltum īlle ēt tērris iactatus, & alto. vel ſic, mūlt'ī l'ēt tēr– – ut Græci faciunt, excluſa uocali: & accētu, vbi uocalis deeſt appoſito, quē uocant ἀπόστροφον, ut ἄδυ' ἔχουσ' ἐρίφως, ποταμέλξεται ἐς δύο πέλλας, pro ἅ δύο ἔχουσα ἐρίφους. fit etiam in fine verſus, cum in vocalem, aut in M litteram definens, ſuperabundat ſyllaba, & ſequēs verſus incipit a uocali, Quale illud eſt, Ecce furens animis aderat Tirynthius, omnemq; acceſſum luſtrans: eliditur E A que coniunctione, & ſcanditur, quāccеſ– –. Item illud, Aut dulcis muſti uulcano dēcŏquĭt hūmōrem, Aut foliis undam tepidi deſpumat aheni, ubi M cum ſua uocali a dictione humorem eliditur, & R dictioni ſequenti adiungitur ſic, r'āut fŏlĭ – υ υ, quod non licet facere niſi ſequens verſus a uocali incipiat, ut poſſit fieri colliſio. Huiuſmodi autem verſus græce ὑπέρμετρος, Latine hypermĕter penultima correpta dicitur, os in er conuerſa, ut ἀλέξανδρος Alexander, κάπρος Caper.

DE METRO HEROICO.

Heroicum metrum, Hexametrum eſt, e ſex enim pedibus conſtat. Suſcipit autem dactylum, & ſpondeum omnibus in locis indifferenter, præterquā in ultimo, vbi uel ſpondeus, uel pro ſpondeo trochæus eſſe debet

bet, quia in omni metro ultima breuis ſyllaba pro longa accipitur, quòd uidetur aliquid uacantis temporis, ex eo, quod inſequitur, accedere. quanquam, ut ait Quinctilianus, Multum refert, utrum longa ſit, quæ claudit, an pro longa. neque enim tam plenum eſt. Interdum etiam inuenitur dactylus in ſexto, ut īnsĕrĭ -υυ tūr uē -- ro ēx fœ̄ -- tū nŭcĭs -υυ ārbŭtŭs -υυ hōrrĭdă -υυ. quod tamen nunquam fit, niſi ſequens uerſus a uocali incipiat. vt ſupra oſtēdimus. Sequitur enim ēt ſtĕriles platani malos geſſere ualentes. Eliſa igitur A ex horrida, d, ſequenti dictioni, quæ a uocali incipit, connectitur, ſic, dēt ſtĕrĭ --υ, & hōrrĭ remanet pro ſpondeo trochæus. Tale eſt & illud, Et ſpumas miſcent argenti, uiuaq. Sūlfŭră, Idæasq. pices. ſcanditur enim Sūlfŭ -υ rīdǣ --. Præterea licet ſpōdeus omnem ſibi uindicet locum, tamen raro inuenitur in quincto, & rarius niſi præcedat dactylus, ut aūt lē -- uēs sŏcrĕ -υυ ās lēn -- tō dū -- cūnt ār -- gēntō --. Irem ēt cō -- ſtām lōn -- gō sūb -- dūxĭmŭs -υυ āpēn -- nīnō --. Suſcipit quoque loco dactyli proceleuſmaticū, & Anapæſtum, ſed illum raro, hunc rariſſime. ut Tĭtyˇrĕ -υυ pāſcēn -- tēs ā -- flūmĭnĕ -υυ rĕĭcĕ căυ υυυ pēllās --. Et, Tĕnŭĭă υυυυ nec lanæ per cælum uellera ferri. & Gĕnŭlă υυυυ bant & Labat ărĭĕtĕ υ υυ υ crebro. quanquam, ut Terentianus ait, Tēnŭĭă, & gēnuă lă, poſſunt eſſe dactyli, ubi u ſit conſonans. Idem in ārĭĕtĕ dici poteſt, ut & i ſit conſonans, quod ita ſeruaſſe uidetur Virgilius, ut nunquā uſus fuerit proceleuſmatico, niſi ibi & ſynæreſis fieri poſſit. Anapæſtum uero tantum ſemel memini legere apud eundem. Flŭuĭō υυ - rūm rēx Hērĭdănus. Apud Græcos etiam & creticus, & palimbacchius ponuntur interdum loco dactyli.

Dictum autem uolunt Heroicum, uel quòd heroū facta Homerus primus hoc uerſu cecinerit. Vnde Horat. Res geſtæ, regumq. ducumque, & triſtia bella,

Quo ſcribi poſſent numero, monſtrauit Homerus, uel quòd uetuſtiſſimus, & ante omnes primus hic fuerit uerſus. heroica enim uetera, & antiqua dixerunt, uel quia ualida, & magna hoc metro canantur, quales ſunt heroes. Idem & dactylicum, & heroum, & hexametrum, & epos, & deliacum, & pythicũ nominatur. Dactylicum a pede, quẽ præcipue ſuſcipit. Heroum, uel ut ſupra dictum eſt, uel forte, quòd heroo pede præcipue conſtet, qui eſt idem cum dactylo. Hexametrum, quia ſex metris, hoc eſt pedibus, fertur. Epos ut Græci dicunt ἀπὸ τοῦ ἕπεσθαι τὰς βάσεις ἀλλήλαις, uel quia ἔπος σίχος ἔμμετρος. facilius enim hoc carmine uerba decurrunt dimenſione inuicem cohærentia præter cetera delectabilius. Deliacum a Delio Apolline. Pythicum quia cum Apollo Pythona ſerpentem Delphis necaſſet in vltionem matris, accolæ timore perculſi, carmen primum heroicum hexametrum e ſex ſpondeis compoſitum cecinerunt, deinde læti occiſo ſerpente idem carmen concitata uoce e ſex iambis protulerunt, quod fuiſſe dicit Athenæus ἴη -- παιάν -- η -- παιάν -- ἴη -- παιάν -- vt iota in ἴη producatur. idem præterea ſi corripiatur, & παι in παιάν ſimiliter ſequente uocali, erunt ſex iambi. ſic ἴη ∪ – παιάν ∪ – ἴη παιάν ∪ – ἴη ∪ – παιάν ∪ –. Sed, ut clarius appareat quod dicimus, ſubiungemus de hac fabula Athenæi uerba. Κλέαρχος ὁ σολεὺς οὐδενὸς ὢν δεύτερος τῶν τοῦ σοφοῦ Ἀριστοτέλους μαθητῶν ἐν τῷ προτέρῳ περὶ παροιμιῶν τὴν λητῶ φησιν ἐκ χαλκίδος τῆς εὐβοίας ἀνακομίσουσαν εἰς δελφοὺς ἀπόλλωνα, καὶ ἄρτεμιν, γενέσθαι παρὰ τὸ τοῦ κληθέντος πύθωνος σπήλαιον. καὶ φερομένου τοῦ πύθωνος ἐπ᾽ αὐτοὺς ἡ λητὼ τὸν παίδων τὸν ἕτερον ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἔχουσα προσβᾶσα τῷ λίθῳ τῷ νῦν ἐπικειμένῳ ὑπὸ τῷ ποδὶ τῆς χαλκῆς εἰργασμένης λητοῦς. ὃ τῆς τότε πράξεως μίμημα γενόμενον, ἀνάκειται περὶ τὴν πλάτανον ἐν δελφοῖν, εἶπεν ἴε παῖ. τυχεῖν δὲ

τόξα

τόξα κατὰ χεῖρας ἔχοντα τὸν ἀπόλλωνα. τοῦτο δ' ἐςὶν, ὡς εἴποι τὶς, ἄφιε παῖ, καὶ βάλλε παῖ· διόπερ ἀπὸ τούτου λεχθῆναί φασι τὸ, ἰὲ παῖ. καὶ ἰὲ παιάν. & paullo poſt ſubiungit, τὸ δὲ ὑφ' ἡρακλείδου τοῦ ποντικοῦ λεχθὲν φανερῶς πέπλαςαι ἐπὶ σπονδαῖς τοῦτο πρῶτον εἰς τρὶς εἰπεῖν τὸν θεὸν οὕτως, ἰὴ παιὰν, ἰὴ παιὰν, ἰὴ παιάν. ἐκ ταύτης γὰρ τῆς πίςεως τὸ τρίμετρον καλούμενον ἀνατίθησι τῷ θεῷ, φάσκων τοῦ θεοῦ τοῦθ' ἑκάτερον εἶναι τῶν μέτρων, ὅτι μακρῶν μὲν τῶν πρώτων δύο συλλαβῶν λεγομένων, ἰὴ παιὰν, ἡρῶον γίνεται, βραχειῶν δὲ λεχθεισῶν, ἰαμβεῖον. διὰ δὲ τοῦτο, δῆλον, ὅτι καὶ τὸν ἴαμβον ἀναθετέον αὐτῷ. βραχειῶν γὰρ γινομένων, εἰ δύο τὰς οἱ πάντων τελευταίας συλλαβὰς εἰς μακρὰν ποιήσει τὶς, ὁ ἱππώνακτος ἴαμβος ἔςαι.

Idem & Terentianus recitat, in quo Græcum carmen deprauatum ex Athenæo correximus. Primum enim fuiſſe exametrum e ſex ſpondeis, inde e ſex iam bis refert his uerbis,

Hexametros tradit genitos duo prima uetuſtas.
  Herous ille eſt, hunc vocant iambicum.
Nam pedibus ſenis conſtare uidemus utrunque
  Diuerſa quanquam lex ſit ambobus, pedum.
Additur hæc gemino non ab ſona fabula metro,
  Seu uera res eſt. ſpectet auctorem fides.
Cum puer infeſtis premeret Pythōna ſagittis
  Apollo, delphici feruntur accolæ
Hortantes acuiſſe animum bellantis, ut illos
  Metus habebat, aut propinqua adoria:
Tendebat geminas pauida exclamatio uoces,
Ἰη — — παιὰν — — ἰη — — παιὰν — — ἰη — —
  παιὰν — —
Spōndēīs īl lūm prī mō nā tūm cēr nīs sēx.
ēx pār tĕ vō cēs cōn cĭtās læ tī dăbānt,
ἰη ∪ — παιὰν ∪ — ἰη ∪ — παιὰν ∪ — ἰη ∪ — παιὰν ∪ —
ĕt hīnc pĕdūm tŏt ōr tūs ēſt ĭām bĭcūs.

EX POLLVCE DE PVGNA APOLLINIS CVM PYTHONE.

Τοῦ δὲ πυθικοῦ νόμου τοῦ αὐλητικοῦ, μέρη πέντε, πεῖρα, κατακελευσμὸς, ἰαμβικὸν, σπονδεῖον, καταχόρευσις. δήλωμα δ' ἐστὶ νόμος τῆς τοῦ ἀπόλλωνος μάχης πρὸς τὸν δράκοντα, καὶ ἐν μὲν τῇ πείρᾳ διορᾷ τὸν τόπον, εἰ ἄξιός ἐστι τοῦ ἀγῶνος. ἐν δὲ τῷ κατακελευσμῷ, προκαλεῖται τὸν δράκοντα ἐν δὲ τῷ ἰαμβικῷ, μάχεται. ἐμπεριείληφε δὲ τὸ ἰαμβικὸν, καὶ τὰ σαλπιστικὰ κρούματα, καὶ τὸν ὀδοντισμὸν, ὡς τοῦ δράκοντος ἐν τῷ τετοξεῦσθαι συμπρίοντος τοὺς ὀδόντας. τὸ δὲ σπονδεῖον δηλοῖ τὴν νίκην τοῦ θεοῦ. ἐν δὲ τῇ καταχορεύσει, ὁ θεὸς τὰ ἐπινίκια χορεύει.

Sunt qui dactylicum, & Heroum, non eſſe idem uolunt, ſed illam inter utrunque eſſe differentiam, quòd dactylicum ex omnibus conſtat dactylis, Heroum uero etiam ex ſpondeis. Addunt præterea proprium eſſe heroum, quòd in priore, & in quarto, & in ſexto loco ſpondeum habeat, ut Dēfēciſſe uidet ſua īam prōmiſſa repōſci. Item īmmōtamq. coli dedit ēt cōntemnere uēntōs. Et, Cuī nōn dictus hylas puer, ēt lā tonia dēlōs? Sed quòd omnes ſpondeos, uel plures ſpondeos, quàm dactylos habet, quaſi minus bonum, & ſine dactylo parum teres, ac ſonorum, σπονδειάζον appellauerunt. Et propterea optimum dicunt, qui ex omnibus conſtat dactylis, ultimo excepto, qui, ut dixi, uel ſpondeus, uel pro ſpondeo, trochæus eſt. Ennius, āt tŭbā tērrĭbĭlī sŏnĭ tū tără tāntără dīxīt. Virgilius, Stāt sŭă cuīquĕ dĭēs brĕue ĕt īrrĕpărābĭlĕ tēmpus. Sic apud Græcos Homerus, βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ. βῆ δὲδι – υ υ ἀπρόμα – υ υ χῶν κέκο – υ υ ρυθμένος – υ υ αἴθοπι – υ υ χαλκῷ – –. Idem, γλαῦκε πέπον πολεμιστὰ μετ' ἀνδράσι. νῦν σε μάλα χρή. γλαῦκε πε – υ υ πον πολε – υ υ μισταμε – υ υ τανδράσι – υ υ. νῦν σε μα – υ υ λα χρή – –. Sed ſubiūgamus de heroico quædam ex Terentiano, ut ea

vt ea ediſcant iuuenes. Nam longe melius & mãdatur memoriç carmen, & tenetur, quã proſa oratio. Ne cui igitur ſit mirũ, ſi illũ ſæpe citamus. Eſt.n. & acutus, & doctus, ſimulq́. & delectat, & docet. Sed iã ipſum audi.

Hæc ſibi quæque prius diſtinguere metra paramus,
Heroa primo, mox adire iambica,
Alternæ ne quem impediat cónfuſio ſiluæ,
Quæ lex ſit ipſis, quæ ſit iis, quæ procreant
Partibus adiectis, detractis quæ uarientur
Poſthinc, dëinde quanta compages nouos
Alternet, uarietq. modos, mutatio quantum
Commendet. Et ſi non ualebo plurima,
Attingam uel pauca tamen. nam pandere prima
Prodeſt frequenter artium ueſtigia.
Vim propriam pedibus fida cito reddito mente,
Ne dum requiris, tarda ſit diſpectio.
Spondeus, verſum quo primum diximus ortum.
Heroon, hexametris tuetur uim ſuam
Nomine nunc proprio, nũc debita tempora reddens,
Sub alterĩus conſonat vocabulo.
E geminis longam ſoluet ſiquando ſequentem,
Fit dactylus, triſyllabis tempus manet.
Si prior in geminas ſoluetur longa minores,
Tum pes recurret dactylo contrarius.
Tempora ſed quanquam totidem defendat uterque,
Heroa fiunt pulchriora dactylo.
Hæc contra vitiant incurrentes Anapæſti.
Poſt dactylum ne quattuor iungas breues.
Poſt ſpondeum autem ueniens, ſic mutet oportet,
Vt iſte uerſus iam docet legem metri.
Ergo ſpondeus plerunque in dactylon ibit,
Nec intereſt uel quo loco, uel quàm frequens.
Nam ſæpe alterni gemini nunc, ſæpius alter
Species reformant plurimas in verſibus,
Quas longum credo perſcribere, cum ſibi cunctas
Legendo poſſit adnotare quilibet.

Hoc

Hoc ſat erit monuiſſe, locis quòd quinque frequenter
Iugem uidemus inueniri dactylum.
Sed non & ſextum pes hic ſibi uendicat unquam,
Niſi quando rhythmum, non metrum cōponimus.
Nanque metrum certiq. pedes, numerusq. coercent,
Dimenſa rhythmum continet lex temporum.
Spondeus partem ſemper ſibi uendicat imam,
Dat & trochæo qua diſyllabo locum.
Nec damnum importat, tria qui ſua tempora ſubdit,
Quæ quattuor ſpondeus expleret magis.
Debita nam ſpatii recipit quaſi tempora uerſus,
Dum iungit imis conſequens exordium.
Omnibus in metris hoc iam retinere memento.
In fine non obeſſe pro longa breuem.
Præterea pes nullus erit quin rite locetur,
Laudem mereri ſi voles poeticam
Hexametron dicunt, ſed non heroicum omnem,
Nam ſex pedes ineſſe non erit ſatis.
Leges quippe datas heroica carmina poſcunt,
Quis acta Homerus herōum cum ſcriberet,
Verſibus oſtendit, quas æque ſermo Latinus
Cuſtodit omnes, & pedes ſolos probat,
Quos ſupra poſuit Græcis & creticus aptus:
Bacchius etiam ponitur pro dactylo.

Vbi aduertendum, ut ſupra etiam oſtēdi, Bacchium intelligi a Terentiano, qui communiter ab aliis fere omnibus Palimbacchius dicitur. & quia ſupra idem & Quinctilianus ſenſiſſe, quod Terentianus, ſcripſimus, diligentius conſiderandum, an ita ſit. nam videtur, ubi de uſu Bacchii ſcribit, ſibi eſſe contrarius, cum dicit, Bacchius & claudit, & ſibi iungitur, Vĕnēnūm ∪-- tĭmērēs ∪--. Deinde ſubiungit, Contrarius quoque qui eſt, cludet, niſi ſi ultimam longam eſſe uolumus, optimeq. habebit ante ſe Moloſſon, cibis rēſpērsūm ---. aut Bacchium, Quod hic pŏtēſt, nōs ∪-- pōſsēmūs --∪. ecce hic manifeſte apparet intel-

ligere

ligete Bacchium habere primam breuem, Palimbacchium uero vltimam Quare illud, Longis breuē precedētibus bacchius, cui cōtrarius Palimbacchius erit, aliter legendū, & forte ſic, Lōgis breuē ſuccedētibus.

Sunt qui inſeri poſſe aiunt interdum in fine dactylici pro ſpondeo iambū, & eos uerſus, qui hoc patiuntur, quia in fine diminuuntur tempore, Græci appellant μειούρους, παρὰ τὸ μεῖον, καὶ οὐρά. Sed huiuſmodi uerſus non puto inuenies, niſi apud Græcos. Homerus ἰλιάδος α, Τρῶες – – δ' ἐῤῥί – – γησαν ἐ – υυ πεὶ ἴδον – υυ αἴολον – υυ ὄφιν υυ. ὄφϊν pariambus eſt pro ſpondeo. Terentianus tamen multos uerſus, de miuris ſcribens, compoſuit, in quibus mi etiam corripuit, ex ει eliſo ε, ut & in χορεῖος, & διασπόνδειος fecit. Verſus hi ſunt,

Dactylici finem verſus ſi cludat iambus,
Hoc eſt pro longa, breuis ut penultima fiat,
Auribus acciderit nouitas inopina, meliūs υυ
Verſus ut hic reſonare poteſt, ita ſi cecinĕrīs υ –,
Ite domum ſaturæ, uenit heſperus, ite ſatŭræ υ –.
Nile pater propera, ſitiunt ſata. Nile propĕrā υ –.
Heus puer, ut mea ſint tibi uilia carmina, uĭdās υ –.
Si nuſquā hocce aliquis lectum putat, ecce dabĭtŭr υυ
Verſus Homericus auſonio reſonans ita mŏdō υ –,
Quem μείουρον Achaica gens uocitare ſolitā ēſt υ –,
Attoniti Troes uiſo ſerpente pauĭtant υ –
Liuius ilie uetus graio cognomine, sŭō υ –
Inſerit in omni uerſu puto tale docímĕn υ υ,
Præmiſſo heroo ſubiungit nanque μιοῦρὄν – υ,
Hymnum quando chorus feſto canit ore Triuĭæ υ –.
Et iam purpureo ſuras include Cothŭrnō – –,
Balteus & reuocet uolucres in pectore sĭnūs υ –,
Preſſaq. iam grauida crepitent tibi terga pharētrā– –,
Derige odoriſequos ad certa cubilia cănēs υ –.

Id quod cū ſæpe faciat Lucretius, miror nullum ab illo accepiſſe exēplū Terentianū, ut illud libro primo,

ſed

ſed eo magis acrem Inritat uirtutem animi confringe re ut arcta Naturæ primus portarũ clauſtra cuperet. Licet Priſcianus libro x. cupiret legat, cui nõ accedo. In exemplaribus enim manuſcriptis cuperet legi, non cupiret. Et illud lib. v. Nec iacere in du manus uia qua munita fidëi.

DE VITIIS QVIBVSDAM VITANDIS IN HEROO.

SVNT quædam uitia in heroo pręcipue uitanda. Primum indocta quædam, & ridicula affectatio, ut ſemiquinaria cæſura ſit ſimilis extremæ ſyllabæ uerſus, aut alterius uerſus cæſuræ, & ſimul extremitas metri, alterius metri extremitati, aut alia id genus ridicula obſeruatio poetarum, inculti, ac ineruditi ſæculi, quos uerſus leoninos appellant, quales hi ſunt,

Pergama flere uolo fato Danaum data sōlo.
Solo capta dolo, capta redacta sōlo.
Ex Helicone ſona, quæ prima tenes Helicona,
Et metra me dona promere poſſe bona.

Item hi magis etiam ridiculi, & indoctiores,

Chartula noſtra tibi mittit Rainalde ſalutes,
Plura uidebis ibi, niſi tu mea dona refutes.

Huiuſmodi igitur ne ioco quidem cenſeo cõponendos uerſus, ſed imitandos eſſe bonos poetas, ac in primis Virgilium. inuenies tamen ſemiquinariam cæſuram frequenter quidem fini in heroo reſpondere, ſed frequentius in pentametro elego tunc, cum ſubſtantiuis propria redduntur epitheta, Vt Primus Idumæas referã tibi Mantua palmas. Et,

Mantua uæ miſerę nimium uicina Cremonæ. Et,
Acriſionæis Danae fundaſſe colonis. Item,
Helleſpontiaci ſeruet tutela Priapi. Item,
Iulius a magno demiſſum nomen Iulo.

Vbi aduerte præponi adiectiuũ, ſequi ſubſtantiuum, idq; frequentiſſimum eſſe. ſic in elegis,

O utinam tunc cum Lacedæmona claſſe petebat,

Obrutus

Obrutus inſanis eſſet adulter aquis.
Non ego deſerto iacuiſſem frigida lecto,
Nec quærerer tardos ire relicta dies.
Nec mihi quærenti ſpatioſam fallere noctem,
Laxaret uiduas pendula tela manus.

Inuenies etiam,ſed rarius,præponi ſubſtantiuum, ut,
Reiice, ne maculis infuſcet uellera pullis. Item,
Coniugis,ora modis attollens pallida miris.

Redduntur quidem epitheta ſubſtantiuis,ut dixi: ſed qui id quoque affectauerit,non laudabitur. Præterea uidendũ eſt,ut Quinctiliani utar verbis,ne ſyllaba uerbi prioris vltima,ſit prima ſequentis. Id,ne quis præcipi miretur,Ciceroni in epiſtolis excidit, Res mihi inuiſæ uiſæ ſunt, Brute. & in carmine,

O fortunatam natam me conſule Romam.

Hoc idem carmen & Iuuenalis recitat, inde ſubiũgit,
Antoni gladios potuit contemnere, ſi ſic
Omnia dixiſſet. Ridenda poemata malo,
Quàm te conſpicuæ diuina Philippica famę.

Cauẽdum eſt etiã, ne in principio præter decorem elati,& tumidi uideamur,& ut ait Flaccus,
Nec ſic incipies, ut ſcriptor Cyclicus olim.
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promiſſor hiatu?
Parturient montes,naſcetur ridiculus mus.

Potuiſſem & alia multa dicere,quæ fugere, quæq́. ſequi & facere oporteat componendis carminibus, ſed, cum non eſſet ociũ,prætermiſi. Quãobrem admoneo ſtudioſos,ut quę de arte poetica ſcripſit Horat. ſtudio ſe legant,tũ optima quæque de ea ipſa arte præcepta: quia,ut ait Iſocr. ἐὰν ἦς φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθής.

DE PENTAMETRO ELEGO.

Pentametrum elegum heroo ita adnectitur, ut uix vnquam ſeparatum inuenias. Conſtat autem ex quinque pedibus, unde & nomen ei inditum eſt.

Diuiditur in duo commata. Primum comma cõſtat indifferen-

pue ſcribantur uerſibus. procedente deinde tempor. aliæ quoque res eo uerſu ſcribi cœperũt, hinc H orat

Verſibus impariter iunctis querimonia primum,
Poſt etiam incluſa eſt uoti ſententia compos.

De inuẽtione autẽ elegi uerſus, Idẽ Horat. ſic dicit.

Quis tamen exiguos elegos emiſerit auctor,
Grammatici certant, & adhuc ſub iudice lis eſt.

TERENTIANVS DE PENTAMETRO VERSV

Pentametrum dubitant, quis primis finxerit auctor.
Quidam non dubitant dicere Callinoum.
Hexametro cum quinque pedum ſubiungitur iſte.
Partes Heroi dupliciter recipit.
Quas penthemimeres poſſit diſiungere forma,
Has ſiquis geminet, pentametrum faciet.
Sed rẽfert duo ſint, an dactylus unus in ilia:
Cum duo ſunt, eadem bis repeti poterit.
Subiungam exemplum, quo fiat planius iſtud.
Dēsĭnĕ mǣnăli ōs, dēsĭnĕ mǣnăli ōs.
Dactylus ut duplex, non bis ſententia currat,
Dēsĭnĕ mǣnălĭ ōs Mūsărĕ fērrĕiŏ cōs.
Hoc nec præpoſitum peccat, nec parte ſequenti,
Talis utrique loco conuenit una tome.
Si primo ſpondeus erit, tum dactylus alter,
Stabit, comma prius non poterit repeti.
Talis erit uerſus hæc portio, quam modo tracto,
Pōſtquām rēsăsĭ ǣ. claudicat ut repetas.
Vt ſtet comma ſequens, bis dactylus adſit oportet.
Pōſtquām rēsăsĭ ǣ, dēsĭnĕ mǣnălĭ ōs,
Dactylus in primo poſitus, ſpondeus adhærens,
Non oberit primis, officiet reliquis.
Exemplum ponam, parti quod congruat iſti,
Mūsă mĭ – ᴗ ᴗ hī cāuſ– – ſăs – diſcrepat hoc iterũ.
Dactylus ergo duplex redeat mihi parte ſequenti,
Mūsă mĭ hī cāuſsăs, dēsĭnĕ mǣnăli ōs.
Spondeum duplicem, quæ pars prior eſt, bene ſumet,
Peccat enim tantum poſteriore tome.

Spondeos ante ergo dabis, pars cetera curret.
ō fōr-tūnā tī. dēſinā mǣ nālī ōs,
Pars prior ergo pedum admittet quecunque duorū,
Dactylus in reliqua bis repetundus erit.
Scandunt Pentametrū,duo ſint quaſi cōmata, quidā.
Vt pedibus binis ſemipedes ſuperent.
Hos ſibi coniunctos ſpondeum reddere quinctum,
Pōſtquām rēs āſīǣ, dēſīnĕ mǣ nālī ōs.
At quidam in medio ſpondeum reddere malunt,
Semipedem & primum cum capite alterius
Iungunt, dactylico quæ fit de commate,longa:
Inde duas promptum eſt ſic remanere breueis.
His longam adnectunt,qua dactylus incipit alter.
Cernis & hinc alias tot remanere breueis.
Has ad ſemipedem iungunt in fine relictum.
Vltima nec rēfert longa ſit,an ne breuis.
Sic ſpondeus erit medius,duo poſt anapæſti.
Pōſtquām rēs āſīǣ, dēſīnī mǣ nālī ōs.
Iccirco primo curabis commate ſemper,
Ne breuis incurrens ſyllaba ſemipedis,
Spondeum mediis nequeat coniungere longis,
ēt ſī āt tālīs īn cīpĕ mǣ nālī ōs.
Nam lis,quæ breuis eſt iungat ſibi ſiue ſupremam
ōs,uel quæ prima eſt,īn caput hoc etenim eſt,
Quia nec producta eſt,geminat nec conſona uireis,
Spondeus minime pes, ſed iambus erit.
Exemplum iccirco uocali a parte locaui,
Longa fōret ne līs īncīpĕ mǣ nālī ōs.
Quidam quia gemino conſtat de commate uerſus,
Cludere comma prius non timuere breui.
Vt ſit pentameter talis,qualem modo fingo,
Hōc mĭhĭ tām grān dĕ mūnŭs hăbērĕ dă tŭr.
Aut qualis ſupra uerſus peccare uidetur
Sī ſī āt tālīs īncīpĕ mǣ nālī ōs.
Nam referre nihil,ſit qualis ſyllaba fini,
Commataq. hoc ipſum iuris habet, uolunt.

Iccirco

Icirco & uerbo nunquam uno cola ligari,
Vt conſtet parti finis utrique ſuus.
Nam uitioſus erit ſic pentameter generatus,
Intĕr nōſtrōs gēn tī lĭs ŏb ērrāt ĕ quūs,
Spondei duo ſunt, quos dixi commate primo
Poſſe dari: uerum ſyllaba, quæ ſequitur,
Nec penthemimerem verbi cum fine relinquit,
Quæ data pentametris regula prima ſonis,
Nec poſt dactylico debet quæ commate iungi,
Eſſe caput uerſus dactylici patitur.
Hoc ipſum melius mutata parte coibit,
Gentilis noſtros inter oberrat equus.
Tantam noſtra nequit menſura abſoluere litem,
Malo tamen longa cludere commma prius.
Hos elegos dixere, ſolet quòd clauſula talis
Triſtibus, ut tradunt, aptior eſſe modis.

Quoniam autem eadem fere lex eſt metrorum apud Latinos, quæ & apud Græcos, unde noſtra fluxerunt, operæpretium uiſum eſt, in ſingulis metrorum generibus, de quibus hoc tractamus libro, uerſus aliquot Græcos ſcandere, ex bonis acceptos auctoribus.

EX PRIMO ILIADOS.

Μῆνιν ἄειδε θεὰ πηληϊάδεω ἀχιλῆος
Οὐλομένην, ἣ μυρὶ ἀχαιοῖς ἄλγε᾽ ἔθηκεν,
Πολλὰς δ᾽ ἰφτίμους ψυχὰς ἄϊδι προΐαψεν
Ηρώων, αὐτοὺς δ᾽ ἑλώρια τεῦχε κυνεσσι,
Οἰωνοῖσί τε πᾶσι διὸς δ᾽ ἐτελείετο βουλή.

Μη νιν α –υυ ειδετε –υυ απη – – λημα –υυ δεω αχι
–υυ λησς –υ,
Ουλομε –υυ νην, η – – μυρια –υυ χαιοις – – αλγε ε
–υυ θηκεν –υ.
Πολλας – – διφθι – – μους ψυ – – χας α ι –υυ διπροι
–υυ αψεν –υ.
ηρω – – ων, αυ – – τους δε – – λωρια –υυ τευχε κυ –υυ
νεσσι –υ,
Οιω – – νοισι τε –υυ πασιδι –υυ ος δε τε –υυ λειετ
–υ

– υ υ ϐουλῆ – – .

Ecce in primis quattuor ſedibus, uel dactylus, uel ſpondeus indifferenter ponitur, in quincta autem ſemper dactylus, & in ſexta ſpondeus, uel eius loco trochæus. licet in quincta ſpōdeus interdum inueniatur. Illud autem δεῶ ἄχῐ – υ υ dictum eſt per συνίζησιν, ubi δεῶ breuis, & longa pro una longa. ſic Virgilius poſuit, Solio cum Iuppiter aureo, ubi reo breuis, & longa pro una longa.

EX THEOCRITI AMOEBAEO CARMINE.

Αγκεα, καὶ ποταμοὶ θεῖον γένος, αἴτι μενάλκας Μενάλ-
Πῆ ποχ᾽ ὁ συρικτὰς προσφιλὲς ἆσε μέλος, (κας,
Βόσκοιτ᾽ ἐκ ψυχᾶς τὰς ἀμνάδας, ἦν δὲ ποκ᾽ ἔνθῃ
Δάφνις ἔχων δαμάλας, μηδὲν ἔλασσον ἔχοι.
Κρᾶναι, καὶ βοτάναι γλυκερὸν φυτὸν, αἴπερ ὁμοῖον Δά-
Μουσίς δοι Δάφνις ταῖσιν ἀηδόνισι, (φνις,
Τοῦτο τὸ βωκόλιον πιαίνετε, κἤν τι μενάλκας
Τῇδ᾽ ἀγάγοι, χαίρων ἄφθονα πάντα νέμοι.

In his uerſibus ſcanduntur heroi, ut ſupra ſcripti Homerici, Pentametri uero elegi ſic,

Πῆ πŏχῠ – υ υ σῡρῑ – – κτᾶς – πρōσφῐλἕς – υ υ ᾶσἕμἕ – υ υ λŏς υ. vel ſic ſine cæſuris,

Πῆ πŏχŏ – υ υ σῡρῑ – – κτᾶς πρὸς – – φῐλἕς ᾱ υ υ – σἕμἕ λŏς υ υ υ. Secundus Pentameter.

Δᾱφνῐς ἕ – υ υ χῶν δᾰμᾰ – υ υ λᾶς – μη̄δἐνἕ – υ υ λᾶσ-σŏν ἑ – υ υ χōι – . & ſine cæſuris,

Δᾱφνῐς ἕ – υ υ χῶν δᾰμᾰ – υ υ λᾶς μη̄ – – δἐν ἕλᾶσ υ υ – σŏν ἔχōῑ υ υ – . Tertius Pentamenter.

Μοῦσῑς – – δοῑδᾱφ – – νῑς – ταῖσῐν ἄ – υ υ ηδŏνῐ – υ υ σῐ υ. & ſine cæſuris,

Μο̄σῑς – – δοῑδᾱφ – – νῑς ταῑ – – σῐνᾰη̄ υ υ – δŏνῐ σῐ υ υ υ. Quartus pentameter.

Τῆ δᾰγᾰ – υ υ γοῑχαῑ – – ρῶν – ᾱφθŏνᾰ – υ υ πᾱντᾰνἕ – υ υ μοῑ – . & ſine cæſuris.

Τῆδᾰγᾰ – υ υ γοῑχαῑ – – ρῶν ἄ – – φθŏνᾰπᾶν υ υ – τᾰ νἕμοῑ υ υ – . Vides his pentametris duo eſſe cōmata,

& eodem

& eodem modo ſcandi, ut ſupra latina oſtendimus. Quare uel hinc colligere poſſumus a Græcis, & hæc & alia fere omnia Latinos accepiſſe: ut mittam & pedum, & metrorum, & accidentium metris nomina uel græca, uel a Græcis detorta. Si quiſquam igitur eſt, qui negat, non neceſſarias eſſe græcas litteras hominibus noſtris, quàm recte ſentiat, breui puto cognoſcet, cum uel pueris de bonis litteris docta diſputantibus, ipſe interim aſtabit, ὡς ὄνος πρὸς λύραν, ut aiunt.

DE VERSV IAMBICO SENARIO.

Iambicus uerſus, qui a Græcis τρίμετρος, quòd tres διποδίας habeat, a Latinis eadem ratione ternarius: uel quia e ſex pedibus ſimplicibus conſtat, Senarius appellatur: ſuſcipit in locis imparibus, id eſt in primo, tertio, quincto, pedes quinque, iambum ◡ – tribrachyn ◡ ◡ ◡ Spondeum – – Dactylum – ◡ ◡ Anapæſtum ◡ ◡ –. in paribus uero, id eſt in ſecundo, quarto, ſexto, tres, iambum ◡ – tribrachyn ◡ ◡ ◡ pyrrhichium, ſed hunc in fine duntaxat ◡ ◡ ratione ultimæ ſyllabæ, quæ in omni metro, ut ſupra dixi, indifferenter ponitur. Legitimus autem iambicus e ſolis iambis conſtat, ut etiam a principio, cum inuentus eſt. Deinde grauitatis gratia, ſpondeus, & qui ex illo naſcuntur, dactylus, anapæſtus nothi pedes in locis tantum imparibus recepti ſunt. Vnde Terentianus,

Sed quia recepit lex iambi dactylum,
Spondeon, aut qui dactylo eſt contrarius,
Vt iam tenemus, impari tamen loco. De eodẽ ſic Horatius,
Syllaba longa breui ſubiecta uocatur iambus
Pes citus. vnde etiam trimetris accreſcere iuſſit
Nomen iambeis, cum ſenos redderet ictus.
Primus ad extremum ſimilis ſibi. Non ita pridem.
Tardior ut paullo, grauiorq́. ueniret ad auris,
Spondeo ſtabiles in iura paterna recepit
Commodus, & patiens, non ut a ſede ſecunda
Cẽderet, aut quarta ſocialiter. Ex omnibus iãbis tale

 eſt

eſt Horatii, Sŭīs ᴗ– ĕt īp ᴗ– săr ō ᴗ– mă uī ᴗ– rībŭs –ᴗ rŭ ĭt ᴗᴗ. Tale & illud, Mĭnā ᴗ– cĭs aūt ᴗ– ĕtrū ᴗ– ſcă Pōr ᴗ– sĕ nǣ ᴗ– mănūs ᴗ–. Item reliqua omnia, quæ ſubiunguntur hexametris illius epōdi. Altera iam teritur bellis ciuilibus ætas, ut illud, ĕā ᴗ– mŭs ō ᴗ– mnĭs ē ᴗ– xĕcrā ᴗ– tă cī ᴗ– uĭtās ᴗ–. Terentianus de hoc metro partim e ſolis iambis, partim etiam immiſto ſpondeo & ſemel dactylo in locis imparibus.

Ădēſto, īām bĕpræ̆ pĕs, ēt tŭī tĕnāx
Vigō rĭs ād dĕcōn cĭtūm cĕlēr pĕdĕm.
Nĕc āl tĕrīŭs īn dĭgēns ŏpī s uĕnī.
Sĕd īp sĕ uērŭs, īn tĕgēr quĕ gē ſtĭēns,
Ădūſ tă fēl lĕ, quā lĭs ān tĕ cār mĭnă
Dăbās ămā rŭs ŭl tŏr, īm pŏtēns, tŭī.
Vĭdēs, ut ī ctă uēr bă rā prĕt. īm pĕtŭs,
Brĕuēm quĕ crē brăcōn sĕquēn dŏlōn gŭlă,
Cĭtūm sŭbī n dĕ uōl uăt ār ctĭūs sŏnŭm,
Ĭām bŭs. īp sĕ sēx ĕnī m lŏcīs mănĕt.
Et inde nomen inditum eſt ſenario.
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quòd pedes coniungimus.
Quę cauſſa cogat, non morabor edere.
Nam mox poetæ, ne nimis ceſſet breuis,
Lex hęc iambi uerba pauca admitteret,
Dum parua longam ſemper alterno gradu
Vrget, nec aptis exprimi uerbis finit
Senſus, aperte diſſidente regula,
Spondeon, & quos iſte pedes ex ſe creat,
Admiſcuerunt, impari tamen loco,
Pedemq. primum, tertium, quinctum quoque.
Iuuēre paullo ſyllabis maioribus.
At qui cothurnis regios actus leuant,
Vt ſermo pompæ regiæ capax foret
Magis, magiſque, latioribus ſonis
Pedes frequentant, lege ſeruata tamen,
Dum pes ſecundus, quartus, & nouiſſimus

Semper

Semper dicatus uni iambo ſeruiat.

Nām nūllūs ălĭūs pōnĭtūr, tāntūm sŏlēt

Tēmpŏrĭ būs ǣquūs nōn rĕpēllĭ trĭbrăchy̆s.

In tragœdiis autem uerſus e ſolis iambis non laudatur. quare uix talem inuenias, ſed ſemper in locis paribus ex iambo, aut tribreui: in ceteris indifferenter ex iambo ſpondeo, dactylo, anapæſto, tribreui. In comœdiis uero in ſecundo loco & ſimilibus, ſpondeus etiam inuenitur, necnon & dactylus, & anapæſtus, ſed frequentius ſpondeus. Quod faciunt Comici, ut ſolutam orationem imitentur. Scandamus igitur aliquot ſenarios uerſus, primo comicos, deinde tragicos, ut quod dicimus, appareat exemplo manifeſtius.

Ex Andria Terentii.

Vōs ī – – ſtǣc īn – – tro aūfēr – – te ăb ī ᴗ– tĕ. Sō ᴗ– sĭă. ᴗ–

Adēs ᴗ– dūm pāu – – cīs tē – – ŭŏlō ᴗ– dīctūm – – pŭtā ᴗ–.

Nēmpe ūt – – cūrēn – – tūr rē – – cte hǣc. īm – – mo ălĭūd ᴗᴗ–. Quĭd ēſt ᴗ–.

Quōd tĭbĭ – ᴗᴗ mĕa ārs ᴗ – ēff ĭcē – ᴗᴗ re hōc pōſ – – sĭt ām ᴗ– plĭŭs ᴗᴗ?

Nĭhĭl ī ᴗᴗ – ſtāc ŏpŭs – ᴗᴗ ēſt ār – – te ād hānc – – rēm quām – – părō ᴗ –

Sĕd hīc ᴗ– quās sēm – – pĕr īn ᴗ– te īntēl – – lēx ī – – sĭtās ᴗ –

Fĭde ēt ᴗ – tăcĭtūr ᴗᴗ – nĭtā ᴗ – te ēxpē – – ctō quīd – – uĕlīs ᴗ–.

Ex Hercule furente Senecæ,

Sŏrōr ᴗ– tŏnān ᴗ – tĭs (hōc ĕnīm ᴗ – sōlūm – – mĭhī ᴗ–

Nōmēn – – rĕlī ᴗ– ctum ēſt sēm – – pĕr ălĭ ᴗᴗᴗ ēnūm – – Iŏnēm ᴗ–,

Ǣc tēm – – plăsūm ᴗ– mī uĭdŭ – ᴗᴗ ă dē ᴗ– sĕrŭĭǣ ᴗᴗ – thĕrĭs ᴗᴗ.

Lŏcūm ᴗ– quĕ cǣ ᴗ– lō pūl – – să, pēl ᴗ– lĭcĭbūs ᴗᴗ –

dĕdī υ – .

Tēllūs – – cŏlēn υ – da ēſt, pēl – – lĭcēs υ – cæ̆lūm – – tĕnēnt υ – .

Ex Menandro, ut citat Stobæus, trimetri iambici acatalecti,

Οἴκοι μένειν χρὴ καὶ μένειν ἐλεύθερον.
Στρατεία δ' οὐ φέρει περιουσίαν οὐδεμίαν,
Ἐφήμερον δ' ἔχει, καὶ προπετῆ τὸν βίον.
Οὐ πεῖραν ἔχομεν ὄντος οὐ σωτηρίου.
Εὐλοιδόρητον, ὡς ἔοικε φαίνεται
Τὸ τοῦ στρατιώτου σχῆμα, καὶ τὸ τοῦ ξένου.
Κομψὸς στρατιώτης, οὐδ' ἂν εἰ πράττοι θεὸς,
Οὐθεὶς γένοιτ' ἄν.

οῖ κοῖ – – μένεῖν υ – χρῆ καῖ – – μένεῖν υ – ἔλεῦ υ – θέρὸν υ υ
στρᾰτεῖ υ – ᾰδ' οῦ – – φέρεῖ υ – πέρῐοῦ υ υ – σιᾱν οῦ – – δέμῐᾱν υ υ υ,
ἔφη̄ υ – μέρὸν υ – δ' ἔχεῖ υ – καῖ πρὸτέ – υ υ τη̄ τὸν – – βῐὸν υ υ.
οῦ πεῖ – – ρᾰν ἔχὸ υ υ υ μένὸν υ – τὸς οῦ υ – σωτη̄ – – ρῐοῦ υ –
εὐλοῖ – – δὸρη̄ υ – τὸν ὡς υ – ἔοῖ υ – κέφαῖ υ – νέταῖ υ – τὸ τοῦ υ – στρᾰτῐω̄ υ υ – τοῦ σχη̄ – – μᾰκαῖ υ – τὸ τοῦ υ – ξένοῦ υ –
κὸμψὸς – – στρᾰτῐω̄ υ υ – τησ οὐ – – δᾰν ει υ – πρατ- τοῖ – – θέὸς υ υ οὐ θεις – – γένοῖ υ – τ' ἄν.

EX PLVTO ARISTOPHANIS.

Ὡς ἀργαλέον πρᾶγμ' ἐστὶν ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ
Δοῦλον γενέσθαι παραφρονοῦντος δεσπότου.
Ἢν γὰρ τὰ βέλτισθ' ὁ θεράπων λέξας τύχῃ,
Δόξῃ δὲ μὴ δρᾶν ταῦτα τῷ κεκτημένῳ,
Μετέχειν ἀνάγκη τὸν θεράποντα τῶν κακῶν.

ως αρ – – γᾰλέον υ υ – πραγμε – – στῖν ω υ – ζδ καῖ – – θέοῖ υ –
Δουλον – – γένε υ – σθαι πᾰρᾰ – υ υ φρὸνουν υ – τος δε – – σπὸτου υ –

νη γαρ -- τάϐελυ - τιϑὸϑἕ - υ υ ράπων υ - λεξας
-- τύχη υ -,

Δοξη -- δἔμη υ - δραν ταυ -- τἄτω υ - κεκτη --
μἕνω υ -,

Μετεχειν υ -- αναγ υ - κη τον -- ϑεραπον υυ - τα των
υ - κακων υ -.

EX HECVBA EVRIPIDIS.

Ηκωνεκρῶν κεῦθμῶνα, καὶ σκότου πύλας
Λιπὼν, ἵν' ᾅδης χωρὶς ᾤκισαι θεῶν,
Πολύδωρος ἑκάβης παῖς γεγὼς τῆς κισέως,
Πριάμου τε πατρὸς, ὅς μ', ἐπεὶ φρυγῶν πόλιν
Κίνδυνος ἔσχε δορὶ πεσεῖν ἑλληνικῷ,
Δείσας, ὑπεξέμπεμψε τρωϊκῆς χθονὸς,
Πολυμήςορος πρὸς δῶμα θρηϊκίου ξένου.

η κω -- νεκρων υ - κευϑμω -- νακαι υ - σκοτου υ - πυ
λας υ -

Λιπων υ - ινα υ - δησχω -- ρις ω υ - κισαι -- θεων υ -
Πολυδω υ υ - ρος εκα υ υ υ ϐης παις -- γεγως υ - της
κισ -- σεως υ -.

Πριαμου υυ - τεπα υ - τρος ος υ - μεπει υ - φρυγων υ -
πολιν υ υ

Κινδυ -- νος ε υ - σχεδορι υυυ πεσειν υ - ελλη -- νι
κω υ -.

Δεισας -- υπεξ υ - επεμ υ - ψε τρω υ - ικης υ - χϑονος. υυ
Πολυμη υυ - ςορος υ - προςδω -- μαϑρηι υ - κιου υ -
ξενου υ -.

TERENTIANVS DE COMICIS ET TRAGICIS VERSIBVS.

Culpatur autem uerſus in tragœdiis,
Et rarus intrat ex iambis omnibus,
Vt ille contra, qui ſecundo & talibus,
Spondeon, aut quem comparem receperit.
Sed qui pedeſtres fabulas ſocco premunt,
Vt quæ loquuntur ſumpta de uita putes,
Vitiant iambum tractibus ſpondaicis,
Et in ſecundo, & ceteris æque locis.

Fidemq.

Fidemq. fictis dum procurant fabulis,
In metra peccant arte, non inſcitia,
Ne ſint ſonora verba conſuetudinis,
Paullumq. rurſus a ſolutis differant.
Magis iſta noſtri. nam fere Gręcis tenax
Cura ex iambi, uel nouellis comicis,
Vel qui in uetuſta procluent comœdia.

DE DIMETRO IAMBICO.

Dimetrum Iambicum acatalectum, Archilochium conſtat e quattuor integris pedibus. recipitq. in locis imparibus, id eſt in prima & tertia ſede iambum, & ceteros, quos trimetrum, in locis uero paribus hoc eſt in ſecunda, & quarta ſede, iambum uel tribreuem, ſed in fine & Pyrrhichium. Quales multi ſunt uerſus apud Horatium ſuppoſiti aliis, ut hic, trimetris,

Quāndō rĕpō ſtūm cǣcŭbum ād fēſtās dăpēs,
Vīctō -- rĕlǣ ᴗ- tūs cǣ -- ſărĕ ᴗᴗ
Tēcūm sŭb āltā (sīc Iŏuī grātūm) dŏmō
Bĕā ᴗ- tĕ mē ᴗ- cœ̄nās -- bĭbăm ᴗᴗ. Hic autem Herois,
Nōx ĕrăt, ēt cǣ lōſūl gēbāt lūnăsĕ rēnō
Īntēr -- mĭnō ᴗ- răſȳ ᴗ- dĕră ᴗ ᴗ,
Cūm tū māgnō rūm nūmēn lǣ sūrădĕ ōrŭm,
Īnuēr -- băiū ᴗ- rābās -- mĕă ᴗ ᴗ.

Hoc carmine conſtat etiam hymnus ille, ac rhythmus in ſacris libris in laudem immaculatæ Virginis.

Quēm tēr -- ră pōn ᴗ- tŭs ǣ ᴗ- thĕră ᴗ ᴗ
Cŏlūnt ᴗ - ădō ᴗ- rānt prǣ -- dĭcānt ᴗ -
Trīnām -- rĕgēn ᴗ -tēm mā -- chĭnăm ᴗᴗ
Clāſtrūm -- Mărī ᴗ -ǣ bā -- iŭlăt ᴗ ᴗ.

Vbi, ut id obiter admoneā, æthera nominatiuus eſt feminini generis ab accuſatiuo Gręco τὸν αἰθέρα hæc æthera, ſicut τὸν κρατῆρα hæc cratēra. Maria autem etſi corripit primam & ſecundam apud Claudianum, tamen quia hebraicum eſt nomen, puto penultimam habere indifferentem.

Iambicum tetrametrum, quod Latine quadratum & octonarium dicitur, eoſdem pedes in locis paribus, ac imparibus admittit, quos & trimetrum. nam ſi trimetro duos propoſueris pedes, ex iis, quos illud recipit, tetrametrum facies. Quod ſic docet Terentianus,

Sed hic trimĕtrus quando duplicem pedem
A capite ſumet, tunc quadratus dicitur.
Idemq. dictus eſt & octonarius.
Ante ergo uerſum collocabo iambicum.
Phăsē υ- lŭs īl υ- lĕ quēm υ- vĭdē υ- tĭs hō υ- ſpĭtēs υ-
Quadratus iſte talis effici poteſt,
ădēſt υ - cĕlēr υ- phăsē υ- lŭs īl υ- lĕ quēm υ - vĭdē υ- tĭs hō υ- ſpĭtēs υ-.

Huiuſmodi verſus iambicos quadratos acatalectos non legi in uſu apud noſtros. catalectos autem legi apud Catullum, cuius generis eſt illud Epigramma in Thallum, qui Catullo pallium, & ſudariū inuolauerat,

Cĭnæ υ - dĕ Thāl υ- lĕ mōl υ- lĭōr υ- cūnī υ - cŭ lī υ - căpīl υ- lō -.
Rĕmīt υ- tĕ pāl υ- lĭūm υ - mĭhī υ - mĕūm υ - quŏd īn υ- uŏlā υ- ſtī -.

Vides his deeſſe ſyllabam, ut ſint octo ſimplices pedes iambi.

Qui poterunt effici quadrati perfecti, ſi dixeris,
Cĭnæ dĕ Thāllĕ mōllĭōr cūnīcŭlī căpīllŭlō,
Rĕmīttĕ pāllĭūm mĭhī mĕūm, quŏd īnuŏlāuĕrās.

Apud Comicos tamen ſæpe inuenies id genus octonarios uerſus, non tamen ſeruatā lege iambici metri, ſed in omni ſede indifferenter poſitos ſpondeum, dactylū, Anapæſtum præterquam in octaua, ubi ſemper eſt iābus. quales ſunt illi apud Terentium,

ĕnĭmuē υυ- rō Dā υ- uĕ nĭhīl υυ- lŏci ēſt υ- sēgnĭ tĭ -υυ æ nĕquĕ -υυ sōcōr -- dĭæ υ-.
Quāntum īn -- tēllē -- xī mŏdŏ - υ υ sĕnīs υ- sēntēn -- tĭām υ- dēnū -- ptĭīs υ-.

Quæ

Quæ sī-- nōnā -- ſtū prō -- uīdēn υ- tūr me aūt -- hĕrūm υ- pēſsūn -- dăbūnt υ-. Et nota enimuero ſic dictum, ut ſupra ſine inuidia, ut u pro nihilo habeatur, ut ait Priſcianus.

Sed de hoc metro multa dici poſſent, quæ prætermittimus dicenda, cum Terentium dabimus excuſum typis noſtris.

DE IAMBICO CLAVDO.

Eſt quoddam genus Iambici uerſus delumbe, & claudum, quod Greci σκάζον & χωλίαμβον appellant. habet enim in fine pro iambo ſpondeum. Differt autē a perfecto ſenario iābico, quòd hic in ſexta ſede ſpondeus eſſe debet, tū in quincta ſemper iambus. nā cum ſcandantur iugari hi pedes in choliambo, tertius pes iugatus, ſemper eſſe debet epitritus primus, id eſt prima breuis ante tres longas. Cauendum igitur, ne in quincta ſede ponatur ſpondeus, aut alii, quos integer ſenarius Iambicus in ea ſuſcipit. Hanc legem accurate ſeruauit Perſius his uerſibus claudis.

Nēc fōn -- tēlā υ- bră prŏ υ- lūī υ- căbāl υ- līnō --.

Nĕc īn υ- bĭcĭpĭ υυ υ tī sō -- mnĭās υ- sĕ pār υ- nā sō --.

Mĕmĭni ūt υυ - rĕpēn υ - tĕ sīc υ - pŏē υ - tă prō υ- dīrĕm - υ

Hĕlĭcō υυ- nĭdās υ- quĕ păl υ- lĭdām υ - quĕ pȳ υ - rĕnēn --

īllīs -- rĕlīn - υ quō, quō -- rum ĭmā υ- gĭnēs υ - lāmbūnt --

Hĕdĕræ υυ - sĕquā υ - cēs īp -- sĕ sē υ- mĭpā υ - gānĭs - υ.

ād sā -- cră uā υ - tūm cār -- mĕn ōf υ- fĕrō υ - nōſtrūm - υ.

Quĭs ēx υ- pĕdī υ- uīt psī -- tă cō υ - sŭūm υ - χαῖ ρε - υ

Pīcās -- quĕ dŏcŭ υυυ īt nō -- ſtră uēr υ- bă cō υ - nārī?

nārī — — ?

Măgīυ- ſtĕr ār υ - tĭs, īn υ - gĕniī υ - quĕ lār υ - gītŏr — υ

Vēntĕr - -, nĕgā υ - tās ār - - tĭfĕx υ - sĕquī υ - uōcēs — -

Quōd sī - - dŏlō υ - sī ſpēs - - rĕfūl υ - sĕrīt υ - nūmmī - -,

Cōruōs - - pŏē υ - tās, ēt - - pŏē υ - trĭdās υ - pīcās - -.

Cāntā - - rĕ crē υ - dās pē - - gă sē υ - ĭūm υ - mēlŏs - υ.

Ecce in quinctâ ſede ſemper eſt iābus,& in ſexta ſpōdeus,uel pro ſpondeo trochæus, quia,ut ſæpe dictum eſt,in fine breuis pro longa ponitur. Quonā modo autem melos poſſit in primam producere,diximus in primo modo quo in primo loco poſitę ſyllabæ cognoſcūtur. Dicitur aūt σκάζων a Græcis,quia claudicat: nam ſextus pes in hoc metro maior eſt,quàm ſextus qui in ſenario perfecto. σκάζω enim eſt claudico, unde σκάζων σκάζοντος participium,id eſt claudicans. eadem ratione χωλίαμβον dicunt. χωλὸς enim Græce, Latine claudus,unde choliambus componitur, quaſi claudiambus. Huius carminis inuentor fuiſſe dicitur Hipponax. De ſcazonte hæc Terentianus,

Claudum trimētrum fecit alitĕr Hīp υ - pōnāx - -

Ad hunc modum, quo claudicant ĕt hī υ - uērsūs - -.

Iccirco Græce nuncupatŭs ēſt υ - σκάζων - -.

Hic non iambum reddidit pĕdēm υ - sēxtŭm - υ,

Penultimam ſed pro breui trăhĭt υ - lōngăm - υ,

Nouitate ductus,non ut inſcĭŭs υ - lēgĭs - υ.

Sed quia iugatos ſcandimus pĕdēs υ - īllōs - -,

Pæona fieri perſpicis pĕdem īn υ - fīnĕ - υ.

Epitritus nam primus implĕt hānc υ - pārtēm - υ,

Breuis locata cum ſit antĕ tres υ - lōngās - -.

Quare cauendum eſt,ne licentĭā υ - ſuētā - -

Spondeum, aut qui procreantŭr ēx υ - īllō - -

Dari

Dari putemus poſſe nunc lŏcō ᴗ– quīnctō – –,
Ne deprehenſæ quattuor ſimūl ᴗ– lōngæ – –
Parum ſonoro fine deſtru ānt – ᴗ vērsu m –ᴗ.
Nam dactylum, paremve, quid tĭbī ᴗ –. dīcām – ᴗ,
Cum tantum iambus hoc loco prŏbē ᴗ– pōnī – –,
Aliusq. nullus rite poſsit ād ᴗ– mitti – –.
Hoc Mimiambus Martius dĕdit ᴗ – mērrŏn – ᴗ.
Nam uatem eundem eſt attico thy mō ᴗ– tinctu m-ᴗ
Pari lepore conſecutu s ēt ᴗ– mētrō ––.

DE METRO TROCHAICO.

Trochaicum metrum iambico contrarium eſt, non ſuſceptione pedum, (eoſdem enim utrunque recipit, niſi quòd nec trochæum iambicum, nec iambum trochaicum) ſed diſpoſitione per ſedes. nam ſicut iambus imparibus ponitur locis, ita in diſparibus trochæus. Vnde Terentianus.

Nam pes uterque, quia ſibi eſt contrarius,
Gaudet locorum diſpari cuſtodia.
Trochæus ergo ſemper impari loco,
Pariq. iambus rite collocabitur.

Recipit igitur hoc metrum in locis imparibus trochæum, tribrachyn: in locis autem paribus, & hos, & ſpondeum, & dactylum, & anapæſtum. quanquam tribrachys in ſeptimo non admittitur. Præterea, Tribrachys & Dactylus, & Anapæſtus nō niſi raro admittendi ſunt. id quòd & in iambico obſeruandum eſt. Accipere autem trochaicum eoſdem pedes, quos & iambicum, hinc manifeſte apparet, quòd ſi a tetrametro iambico acatalecto dempta prima fuerit ſyllaba, fiet Trochaicum Tetrametrum Catalecticum: & ſi fuerit iambicum e ſolis iambis, fiet trochaicum e ſolis trochæis. ſin autem illud in diſparibus locis ſpondeū, & alios habuerit, & hoc ex iiſdem conſtabit. fiat igitur Catulli illud ex catalectico acatalecticum ſic,

Rĕmīt ᴗ – tĕ pāl ᴗ – līūm ᴗ – mĭhī ᴗ – mĕūm ᴗ –
quŏd in ᴗ – uŏ lā ᴗ – uē rās ᴗ – erunt omnes iambi.

quòd

quòd ſi dempſeris primam ſyllabam Re, fiet trochaicum catalecticum e ſolis trochæis ſic, Mīttĕ -υ pāllĭ- -υ ūm mĭ -υ hī mĕ -υ ūm quŏd -υ īn uŏ -υ lāuĕ -υ rās -. ecce ſeptem ſunt trochęi, ſupereſt & ſyllaba. Poteris etiam facere trochaicum tetrametrum catalecticum ex iambo ſenario præponendo creticum - υ -. Nam ſi præpoſueris creticum, puta Sōcrătēs - υ - illi Horatiano, Bĕātŭs īllĕ quī prŏcūl nĕgōtiīs, fiet trochaicum tale, Sōcră -υ tēs bĕ -υ ātŭs -υ īllĕ -υ quī, prŏ -υ cūl nĕ -υ gōtĭ -υ īs -. in quo uerſu licet trifariam uariare principium, ſecundum ſolutionum numerum. quas habere poteſt creticus - υ -. Soluendo igitur primam cretici, fiet tale, Dĭŏgĕ υ υ υ nēs bĕ -υ ātŭs -υ īllĕ -υ quī prŏ -υ cūl nĕ -υ gōtĭ -υ īs -. Soluendo ſecundam, tale, Dēmŏ -υ philĕ bĕ υυυ ātŭs -υ īllĕ -υ quī prŏ -υ cūl nĕ -υ gōtĭ -υ īs -. Soluendo vtranque, tale, Quŏd ăgĭs υ υυ ăgĕ, Bĕ υ υ υ ātŭs -υ īllĕ -υ quī prŏ -υ cūl nĕ -υ gōtĭ -υ īs -. Sin aūt iambicum senariū non fuerit e ſolis iambis, quale eſt hoc Horatii, Nēptū -- nŭs āl υ - tō tūn -- dit hy̆ υ - bēr- nūs -- sălō υ - præponendo ei creticum, ut Nauitas, fiet tale, Nāuĭ -υ tās Nē -- ptūnŭs -υ āltō -- tūndĭt -υ hy̆bēr -- nūs să -υ lō -. Huius autem generis ſunt illa apud Suetonium in Iulium Cæſarem,

Gāllĭ -υ ām Cǣ -- sār sŭb -υ ēgĭt -- Nīcŏ -υ mēdēs -- Cǣsă -υ rĕm υ
ēccĕ -υ Cǣsār -- nūnc trĭ -υ ūmphāt -- quī sŭb -υ ēgĭt -- gāllĭ -υ ăm υ.
Nīcŏ -υ mēdēs -- nūnc trĭ -υ ūmphāt -- quī sŭb -υ ēgĭt -- Cǣsă -υ rĕm υ.

Talia etiam ſunt Terentiani trochaica, ut illa,

Sy̆llă -υ bās quǣ -- rītĕ -υ mētrō -- cōngrŭ -υ ūnt hē -- rō ĭ -υ cō -,
Cāptŭs -υ ūt mĕ -υ ūs fĕ -υ rēbāt -- dīſpŭ -υ tă tās, -- āttŭ -υ lĭ -.
Vērsĭ -υ būs să -- nē mŏ -υ dōrūm -- quō sŏ -υ nōră -υ

lēuĭ –υ tās –
āddĭ – υ tālṫí –υ lī lĕ – υ uārēt – – sīccĭ – υ ōrīs – – tæ
dĭ – υ ŭm υ.

Hæc primus Baſſine fili, & tu gener Nouate mi
Perpolite quàm poteſtis crebriore limula,
Non pater tanquã, ſocerque, ſed uelut ſim extrarius.
Intueri uos oportet, an ſatis ſit litteris
Singulis diſcreta recte, quæ cui eſt natiuitas. & reliqua id genus quàm plurima. Et notandum in huiuſmodi trochaicis duo debere eſſe commata, ita ut ſemper quartus pes primum finiat comma, quod idem quoque Terentianus præcipit his trochaicis,
Regulam ſeruans ubique, finis ut quarti pedis
Nominis, uerbiue fine comma primum terminet.
Hac enim tome probatur metron hoc trochaicum.
Hunc modum ſi competenti pertulit ductu ſtilus,
Siue prouiſo tenore ceſſit effectus labor. Huius generis etiã eſt hymnus ille rhythmicus in ſacris litteris,

Pāngĕ –υ līnguă – υ glōrĭ – υ ōsī – – præ mĭ – υ ūm
cēr – – tāmĭ – υ nĭs υ
ēt sŭ – υ pēr crŭ – υ cīs trŏ – υ phæ ō – – dīc trĭ – υ ūm
phūm – – nōbĭ – υ lĕm υ.

Quālí – υ tēr rĕ – υ dēmptŏr – υ ōrbĭs – υ īmmŏ – υ lātūs – – uīcĕ – υ rĭt υ. Eſt enim id genus trochaicũ frequentiſſimum. Illud etiam notandum, quòd ſicut ex ſenario iambico fieri poteſt trochaicum catalecticum, prçponendo creticum, ita ex trochaico catalectico tetrametro fieri poteſt iambicum ſenariũ acatalectum remoto cretico. Poſſent dici & alia de metro trochaico, ut de monometro, de dimetro, de trimetro, item quare præpoſito cretico contingat in locis paribus eſſe ſpondeũ, dactylum, anapæſtum, ſed nõ tantũ mihi datur otii. Remitto igitur ſtudioſos ad Terẽtianum, & alios, qui erudite de arte ſcripſerunt. Sed ſcandamus tria metra trochaica catalectica ex equitib. Ariſtophanis, totidẽq. ex Iphigenia in Aulide Euripidis,

Ω γέροντες

Ω γέροντες ἡλιασαὶ φράτορες τριωβόλου,
Οὓς ἐγὼ βόσκω κεκραγὼς καὶ δίκαια, κ᾽ἄδικα.
Παραβοηθῆθ᾽, ὡς ὑπ᾽ ἀνδρῶν τύπτομαι ξυνωμοτῶν. Ὦ
ὦγέ –υ ρόντές –υ ἡλῐ –υ ᾱσαῑ – – φρᾱτŏ – υ ρές τρῐ
–υ ωβŏ –υ λοῡ –.
Οὔς ἐ –υ γῶ βō – – σκῶ κĕ –υ κρᾱγῶς – – καῑ δῐ –υ καῑ ᾰ
–υ ᾱδῐ –υ κᾰ υ.
Πᾰρᾰβŏ υυυ ηθεῖ – – θ᾽, ὡς ὔ –υ π᾽ ᾱνδρῶν – – τῡπτŏ
–υ μαῑ ξῡν –υ ωμŏ –υ τῶν –.

EX EVRIPEDE.

Μηδέν ἂν χρέους ἕκητι προστάτην θείμην χθονός,
Μήδ᾽ ὅπλων ἄρχοντα· νοῦν χρὴ τὸν στρατηλάτην ἔχειν,
Πόλεως ὡς ἄρχων ἀνὴρ πᾶς, ξυνέσιν ἣν ἔχων τύχη.
Μη̄δĕ –υ νĕν χρĕ –υ οὖς ĕ –υ κῆτῐ –υ πρōστᾰ –υ τη̄ν
θεῖ – – μη̄ν χθŏ –υ νός υ.
Μη̄δŏ –υ πλῶν ᾱρ – – χōντᾰ –υ νοῦν χρη̄ – – τŏν στρᾰ
–υ τη̄λᾰ –υ τη̄ν ĕ –υ χεῖν –,
Πŏλĕῶς υυυ ὡς ᾰρ υ– χῶν ᾰ –υ νη̄ρ πᾰς –υ ξῡν ἐστῐν υυυ
ἣν ε –υ χῶν τῠ – – χη̄ –.

DE HENDECASYLLABO SAPPHICO.

Hendecaſyllabi Sapphici duo ſunt genera, Alterum quo ſæpe uſus eſt Horatius: alterum, quod alio nomine Phalæcium dicitur.

Illud apud Horatium cōſtat quinque pedibus, Trochęo, Spondeo, Dactylo, Duobus trochæis. quanquā vltimo etiam ſpondeo. Quale eſt illud ad Auguſtum Cæſarem, in quo primi tres uerſus ſunt eiuſdem generis. Inde ſubiungitur Adonius in quarto ordine conſtans Dactylico dimetro catalectico, id eſt e dactylo, & ſpondeo, uel trochæo pro ſpondeo. Poſtea ſunt iterum tres eiuſdē generis, & quartus rurſum Adonius. & ſic ad finem uſque iiſdem generibus carminis.

Jām sā –υ tīs tēr – – rīs nĭuĭs –υυ ātquĕ –υ dīræ – –.
Grāndĭ –υ nīs mī – – sīt pātĕr –υυ, ēt rŭ –υ bēntī – –.
Dēxtĕ –υ rā sā – – crās iăcŭ –υυ lātŭs –υ ārcēis – –.
Tērrŭit –υυ ūrqēm –υ.

Dd Tērrŭ

Tērrŭ – u ĭt gēn – – tēs grăuĕ – u u nērĕ – u dīrĕt – u
Sǣ cŭ-ulūm pyr-- rhǣ nŏuă-uu mōnſtră-u quēſtǣ--
ōmnĕ – u cūm prō – – teūs gĕnŭs – uu ēgĭt – u ăltōs – –
Vīsĕrĕ – uu mōnteīs – –

Alterum hendecaſyllabi genus conſtat etiam quinque pedibus, ſpondeo, dactylo, & tribus trochæis: ſed quanquam in prima ſede legitimus pes eſt ſpondeus, tamen & trochæus, & iambus eam ſibi uſurparũt. Hoc genere carminis Catullus uſus eſt, & Martialis. Horatius nunquam. Diſtat autem hoc a ſuperiore diſpoſitione pedum. illud enim in prima ſede ſemper habet trochęum, in ſecunda ſpondeum, in tertia dactylum, inde, duos trochæos. Hoc in prima legitimũ habet ſpõdeũ, in ſecunda ſemper dactylum. inde tres trochæos. nec refert extremum etiam inueniri ſpondeum. id enim fit ratione ultimæ.

Ex Catullo, ad M. Tullium.

Dĭsēr u– tĭſsĭmĕ – uu Rōmŭ – u līnĕ – u pōtŭm u–
Quōt sūnt– – quōtquĕ fŭ – uu ērĕ – u Mārcĕ – u Tūllī – –
Quōtquĕ – u pōſt ălĭ – uu īs ĕ – u rūnt ĭn – u ānnīs – –
Grātĭ – u ās tĭbĭ – uu māxĭ – u mās Că – u tūllŭs – u
ăgīt u– pēſsĭmŏs – uu ōmnī – u ūm pŏ – u ētă – u,
Tāntō – – pēſsĭmŭs – uu ōmnĭ – u ūm pŏ – u ētă – u.
Quāntō – – tu ōptĭmŭs – uu ōmnĭ – u ūm pă – u trō-
(nŭs – u

Ex Martiale,

Hīc ēſt — quēm lĕgĭs – uu īllĕ – u quēm rĕ – u quīrĭs – u
Tōtō — nōtŭs ĭn – uu ōrbĕ – u Mārtĭ – u ālĭs – u,
ārgū – – tĭs ĕpĭ – uu grāmmă – u tūm lĭ – u bēlĭs – –
Cui lē – – ctōr ſtŭdĭ – uu ōsĕ – u quōd dĕ – u diſtī – –
Vīuēn – – tī dĕcŭs – uu ātquĕ – u sēntĭ – u ēntĭ – –
Rārī – – pōſt cĭnĕ – uu rēs hă – u bēnt pŏ – u ētǣ – –.

Ex Terentiano,

Quem nos Hendecaſyllabum ſolemus
Tanquam de numero vocare uerſum,
Tradunt Sapphicon eſſe nuncupandum.
Nanque & iugiter uſa ſæpe Sappho,

Diſperſosq́. dedit ſubinde plureis
Inter carmina diſparis figuræ.
Sed primi pedis ante lex tenenda eſt.
Spondeum ſiquidem uidemus iſtic
Tanquam legitimum ſolere poni.
Poſt hunc dactylon atque treis trochæos.
Cui nomen quoque Phalico dederunt,
Verum mobilis hic locus frequenter
Non ſolum recipit pedem, ut loquebar
Spondeum, ſed & aptus eſt trochæo.
Nec peccat pede natus ex Iambo.
Exemplis tribus hoc ſtatim probabis
Docti carmine quæ legis Catulli.
Guīdō-- nō lĕpĭ -υυ dūm nō -υ uūm lĭ -υ bēllŭm -υ
ārĭ -υ dō mŏdŏ -υυ pūmĭ -υ ce ēxpŏ -υ lītŭm -υ.
Mĕās υ- ēſſe ălĭ -υυ quīd pŭ -υ tārĕ -υ nūgās --.
Quos dixi modo iam pedes uidemus
Diuerſos capiti trium locato,
Spondeon cuī dō -- trochæon ārĭ -υ,
Mĕās υ- quis neget hunc iambon eſſe?

Ex epigrammatis ἀλφειοῦ.

Οὐ ςέρ -- γω βαθυ ·υυ λήϊ -υους ἀ -υ ρούρας --
Οὐκ ὄλ -- βον πολύ -υυ χρυσον -υ οἷα -υ γύγης --
Αὐτάρ -- κους ἔρα -υυ καὶ βί -υου μα -υ κρίνε -υ
Τὸ μη υ- θὲν γὰρ ἄ -υυ γαν ἄ -υ γαν με -υ τέρπει --.

DE CARMINE SOTADEO.

Sotadeum carmen conſtat e quinque pedibus, primis duobus Ionicis a maiore, & tribus reliquis trochæis. & quia Ionicus a maiore conſtat e duabus primis lōgis, & reliquis duabus breuib. primus pes interdum ſoluta prima Ionici in duas breueis, fit meſomacros υυ-υυ conſtans e media lōga, & duabus utrinque breuibus: ſoluta ſecunda, fit parapæon -υυυυ cōſtans e prima longa & quattuor breuibus. Idē accidere quoque in ſecundo ionico poteſt, ut oſtendemus exēplis. Quod autem ambæ in utroque ionico ſolui poſſint in

dich [illegible] rum, hoc eſt in ſex breues, non memini legere apud [illegible] Terentianum. Præterea in tertia ſede loco primi troc[illegible]i modo ſpondeus, modo dactylus, modo anapæſtus [illegible] uenitur, quod raro fit, nec fere unquã, niſi quartus p[illegible] fiat pyrrhichius. nec erit unquam pyrrhichius quar[illegible]s, niſi tertius ſit unus e trib. prædictis loco trochęi. [illegible] ed quod dicimus oſtẽdamus ex ipſo Terẽtiano Car[illegible] e duob. Ionicis a maiore, & tribus trochæis.

N[illegible] īncĭpĭ – – ◡◡ āmbīs gĕmĭ – – ◡◡ nōs pĕ – ◡ dēs
rĕ – ◡ [illegible] rrĕ – ◡. E primo pede meſomacro ſoluta primai [illegible] i, ſecundo Ionico, reliquis trochæis, ut

ĕl [illegible] ntărŭ ◡◡ – ◡◡ dēs quæ pŭĕ – – ◡◡ rōs dŏ – ◡
cēnt [illegible] ◡ gĭſtrī – –. E primo pede Parapæone ſoluta ſe[illegible]a primi Ionici, ſecundo Ionico, reliquis trochæis, ut

Cæ[illegible]rĭ ŭs ĕ – ◡◡◡◡ rīt cōnsĭmĭ – – ◡◡ līs pĕ – ◡ dīs
fi – ◡ [illegible] – –. E primo pede Ionico, ſecundo meſomacro [illegible] luta prima ſyllaba ſecundi Ionici, tertio ſpōdeo, quarto pariambo, ut

Sī prīmă brĕ – – ◡◡ uĭs ĕpĭtrĭtŏs ◡◡ – ◡◡ hīc prī
– – mĭ ŭs [illegible] ĭ ◡◡ bētŭr – ◡. E primo pede Ionico, ſecundo Parapæone ſoluta ſecunda ſyllaba, ſecundi Ionici, & reliquis trochæis: nec refert, ſi extremus, ut dixi, eſt ſpondeus, ut

ūnum ūt făcĭ – – ◡◡ ānt dŭŏ păsĭ – ◡◡◡ tēr pĕ – ◡
dēs iŭ – – ◡ gātī – –. E tertio pede anapæſto, & quarto pariambo, ut

Vērsūs mălĕ – – ◡◡ nē dēsĭnăt – – ◡◡ ădhĭbēn ◡ ◡ —
tŭr in ◡ [illegible] ◡ īmō – –. E tertio pede dactylo, & quarto pariambo.

Quārtŭm quŏnĭ – – ◡◡ ām pērſpĭcĭs – – ◡◡ hūnc
ĕpĭ – ◡◡ trĭtŏn ◡◡ ĕſsĕ – ◡. Hoc genus carminis Sotadē inueniſſe dicunt. Vnde Terentianus,

Longas ſiquidem quando prius locamus ambas,
Deinde breues ſubdimus, ut putes priorem
Spondeum oriri comitem, mox pariambum

Ἀπὸ μείζονος illum memorant Ionicorum.
At qui breuibus præpoſitis, deinde longas
Acceperit, ἀπ' ἐλάσσονος hunc iubent uocari.
Nomen tibi quod deligo, quo notes priorem?
Cum verſibus iſtis toties recurrat hic pes,
Longas geminat qui prius,& iugat minores,
Lāuīniá – – uu cum dicimus, hæc tamen figura eſt,
Metrumq. facit, Sotadicon quod uocitarunt
Qui multa ferunt hoc pede Sotadem locutum.

Atilii Fortunatiani fragmentũ de metro Sotadeo.

Primus ſpondeus.Secundus pariābus.Tertius ſpondeus.Quartus pariambus.Quintus tribrachys.Sextus item tribrachys. Vltimus ſpondeus.& quo magis mirum videri poteſt,totus Sotadeus numerus e trochęis poteſt cōſtare pedibus, & duo habet Ithyphallica metra, & unum trochæum pedem, ſic. Bācchĕ, bācchĕ, bācchĕ. Quibus ſi interpoſueris aliquos brachyſyllabos,eiuſdem ſcilicet rationis, erit uerſus mollior, ſic,

Bācchĕ – u brŏmĭĕ u u u bācchĕ – u brŏmĭĕ u u u
Bācchĕ u – brŏmĭĕ u u u, bācchĕ – u.

Nã Ithyphallicũ metrũ ſæpe recipit hũc Tribrachyn, Vt etiã apud Menãdrũ in phaſmate, & apud Callimachũ in epigrãmatis oſtẽdi poteſt.Cuius exẽplũ ſubieci quo notius ſit eũ,cũ ſit ſex ſyllabarũ, accreſcere modo una,modo duabus ſyllabis per tribrachyn.ſ. pedẽ.

Hũc ă – u dēs ly – u æ ĕ – u
Bāsă – u rē ubĭ – u cōrnĭs – u
Nȳctĭ – u lĭĕ bĭ u u u mātĕr – u
Crīnĕ – u nĭtĭdŭs u u u āptĕ – u,
Lūtĕ – u īs cŏ – u rȳmbīs – –
Hĕdĕră u u u tĕ cŏ – u rōnīs – –
Hāſtă – u uĭrĭdĭs u u u ārmĕt – u.
Plăcĭdŭs u u u ădĕs ăd u u u ārās – –
Bācchĕ – u bācchĕ – u bācchĕ – u.

Hæc ex Atilio, in quibus nos quædam emendauimus,ubi quia meminit metri Ithyphallici, quod con-

ſtat e tribus trochæis admiſto ſæpe brachyſyllabo, ſubiunximus hæc ex Terentiano de Ithyphallico metro, Ithyphallica porro dicarũt mūlí –u cī pŏ–uētǣ ––
Qui ludicra carmia Baccho uērsĭ–u būs pĕ–utūlcī ––
Graio cũ cortice phallo trēs dắ–u bānt trŏ–u chǣ ōs ––
Vt nomĭe fit ſonus ipſe, Bācchĕ–u bācchĕ–u bācchĕ–u

Nunc ut in figura manifeſtius appareat. quot unũquodque metrum e ſupradictis accipiat pedes per ſingulas regiones, in hunc modum notabimus.

HEROVM.

I	II	III	IIII	V	VI
——	——	——	——	——	——
—uu	—uu	—uu	—uu	—uu	—u

PENTAMETRVM cum cæſuris.

I	II	Semipes	III	IIII	Semipes
—uu	—uu	—	—uu	—uu	—
——	——	—	—uu	—uu	—
—uu	——	—	—uu	—uu	—
——	—uu	—	—uu	—u	—

PENTAMETRVM ſine cæſuris.

—uu	—uu	——	uu—	uu—
——	——	——	uu—	uu—
—uu	——	——	uu—	uu—
——	—uu	——	uu—	uu—

IAMBICVM SENARIVM.

I	II	III	IIII	V	VI
u—	u—	u—	u—	u—	u—
uuu	uuu	uuu	uuu	uuu	uu
——		——		——	uuu
—uu		—uu		—uu	
uu—		uu—		uu—	

IAMBICVM COMICVM.

I	II	III	IIII	V	VI
u—	u—	u—	u—	uu—	u—
uuu	uuu	uuu	uuu	uuu	uu
					——

– –	– –	– –	– –	– –	υυυ
–υυ	–υυ	–υυ	–υυ	–υυ	
υυ–	υυ–	υυ–	υυ–	υυ–	

IAMBICVM CLAVDVM.

I	II	III	IIII	V	VI
υ–	υ–	υ–	υ–	υ–	– –
υυυ	υυυ	υυυ	υυυ	υυυ	– υ
υ–		– –		– –	
–υυ		–υυ		–υυ	
–υ–		υυ–		υυ–	
υ					

TROCHAICVM TETRAMETRVM.

I	II	III	IIII	V	VI	VII	VIII
–υ	–υ	–υ	–υ	–υ	–υ	–υ	–
υυυ	υυυ	υυυ	υυυ		υυυ		υ
	– –		– –		– –		
	–υυ		–υυ		–υυ		
	υυ–		υυ–		υυ–		

HENDECASYLLABVM SAPPHICVM ACATALECTVM.

I	II	III	IIII	V
–υ	– –	–υυ	–υ	–υ
				– –

HENDECASYLLABVM PHALECIVM.

I	II	III	IIII	V
– –	–υυ	–υ	–υ	–υ
–υ				– –
υ–				

SOTADICVM.

I	II	III	IIII	V
– –υυ	– –υυ	–υ	–υ	–υ
υυ–υυ	υυ–υυ	– –	υυ	– –
–υυυυ	–υυυυ	–υυ	υυ	
		υυ–	υυ	

ITHYPHALLICVM.

I	II	III
–υ	–υ	–υ
υυυ	υυυ	υυυ

Sed de metris hactenus. Supereſt, ut de accentibus, quos ſuſcipit ſermo latinus, nec non de diſtinctionibus breuiter dicamus.

DE ACCENTIBVS.

De accentibus apud noſtros breuisſimus eſt tractatus, ſecus eſt apud Græcos. illi enim multos libros de accentibus conſcripſerunt, ut Apollonius, Herodianus filius Apollonii, & alii. In cuius rei admirationem olim hoc diſtichon luſimus.

Non ualet accentus milleſima claudere graios
  Pagina, romanos una breuisq. poteſt.

Sunt autem accentus decem. Acutus ´ Grauis ` Circunflexus ˜ Longus ¯ Breuis ˘ ſubunio ‿ ſubdiuiſio, Apoſtrophus ’ Aſpiratus ‘ Tenuis ’ Quibus omnibus utimur, præter aſpiratum & tenuē, pro quibus in aſpirandis dumtaxat litteris hac figura H uel hac h ex utroque ipſorum facta utimur. Dictus autem accētus, quaſi ad cantus, ab accino accinui accentum, ad imitationem Græcorum, a quibus προσῳδία dicitur, a πρὸς præpoſitione, quòd eſt ad, & ὠδὴ cantus. hi autē ſunt qui dictionem moderantur, nec poteſt aliqua eſſe dictio, quæ uno ex ipſis careat. nam ſicut nulla uox eſſe poteſt ſine uocali, ita nec ſine accentu, quòd ſit quaſi anima uocis. De ipſis igitur dictionem moderantibus ſic perbreuiter dicemus.

Omnis dictio, aut unius eſt ſyllabæ, aut duarū, aut plurium duabus. Quæ unius eſt ſyllabæ, ſi breuem uocalem habet, aut poſitione longam, acuitur, ut mel. mons, pix. ſi uero natura longam, circumfleſtitur, ut mos. Quæ autem duarum eſt ſyllabarum ſemper accentum habet ſupra primam ſyllabam: exceptis quibuſdam, quæ ſupra ultimam, accentum habent differentiæ cauſſa, ut mox dicemus. Si prima igitur natura lōga eſt, & ultima breuis, circūflectitur, ut mater, munus, donum. in ceteris omnibus acuitur, ut pater, homo, leges, fortis. Quæ uero plurium eſt duabus ſyllabis

bis,ſi penultima eſt longa,ſemper ibi eſt tonus circum flexus ſi natura longa, & ultima breuis, ut Romanus. acutus,ſi aliter,ut Romani, potentes,libertas, Catullus, Veronenſis. Si uero breuis, in antepenultima, ut domĭnus,pontĭfex,ſanctiſsĭmus,tenĕbræ,lugŭbris,muliĕbris,hiacynthĭnus. Excipiuntur a facio compoſita, quæ in ſecunda, & tertia perſona ſingulari præſentis indicatiui modi accentum habent in penultima, licet ſit breuis,ut benefacis, benefacit, calefacis,calefacit, & huiuſmodi. benefĭt etiam,& ſatisfĭt,& calefĭt, & calefís,& alia compoſita a fĭs,& fĭt, acuunt ultimam, ut ſua ſimplicia. Exerceãtur igitur diſcipuli a præceptoribus pronuntiare dictiones,quę penultimam uel corripiunt, uel producunt. diſcant etiam uariare accentum ab antepenultima ad ultimam. verbi cauſſa, pronuntient dominus cum accentu in antepenultima ſic, dominus.deinde cũ accẽtu in penultima ſic,domĭnus. poſtremo cum accentu in ultima ſic, dominus. licet neque in ultima, neque in penultima eſſe poſſit. ſed fiat, ut aſſueſcant uariare uocẽ, quod tamen melius fiat in Græcis dictionibus, ut quibus ſi accẽtus eſt in antepenultima,tranſit ad penultimã,ſi vltima flectẽdo fiat longa, ut ἄνθρωπος, ἀνθρώπου, ἀνθρώπῳ, ἀνθρώποιν,ἀνθρώπων,ἀνθρώποις,ἀνθρώπους.nã ſi ultima ſit longa, accentus non poteſt eſſe in antepenultima, niſi deſinat in αι,vel in οι puras diphthongos,ut ἄνθρωποι,τύπτουσαι.nam ſi ſequatur conſonans,mutatur accentus in penultimam ἀνθρώποις,τυπτούσαις. cum autem aſſueuerint ſic uariare uocem accẽtibus, facilius noſtra prnnuntiabunt. Præterea ut recte penultima, & antepenultima proferatur, illo etiam ſigno admoneri poterunt, ut cum ſupra penultimam uiderint longũ accentũ,in ea immorentur,ut in Iuſtiniãnus,Theodõrus:cum uero breuem,intendant antepenultimam, nec vllam in penultima moram faciant, ſed celeriter pertranſeant,ut in adămo,perlĕgo,muliĕrem.

Præterea plurimum iuuabit ſi ſingulas penultimas dictionum ſupra duas ſyllabas, quæ ambiguitatem parere poſſunt, aut longo accentu, aut breui ſignauerimus. longo, ſi longa fuerit: ut Arietīnus, parietīnus, clandeſtīnus, mediaſtīnus, adūlor, tritūro, occīdo pro interficio, ex ob & cædo, legēre a legi præterito, uidēris ſecūda præſentis indicatiui. legēris, uel legēre a legat futuro indicatiui, annōna. Breui aūt ſi breuis, ut cētimănnus, muliĕbris, uidĕris a uidĕrim, uel uidĕro, adamantĭnus, ornotĭnus, craſtĭnus, aliquĭbus, inĭto bello, obrŭtus, abſcĭdit, occĭdo, ex ob & cado, Porsĕna, peſſundătus, circūdătus, & alia huiuſmodi latina. nam in Græcis, nō eſt perpetuum, propter accentū, qui in aliquibus intendit penultimam etiam breuē, ut Symoēis, Pyroēis, Corydon, Amaryllida, Arcades, Thesea. In aliquibus autem intendit penultimam, licet penultima producatur, cyclopas, heroas, arethuſa, Creuſa, Corinthos, & alia id genus multa.

Non ſeruatur autem accentus modis ſeptem, Differentia, Ambiguitate, Neceſſitate, Tranſpoſitione, Contextu, Idiomate, Apocope.

Differentia, ut in quando, quod interrogatiuum acuitur. cū aūt ſignificat ὅτι, grauatur, quando. Sic una, pene, fere, pone, plane, coram, palam, falſo, eo, aliquo, illo, illa, circum, alias, & huiuſmodi, cū ſunt aduerbia. ſic ergo aduerbium circumflectitur, ut illius ergo uenimus, id eſt cauſſa illius. quod Græci dicūt ἐκείνου ἕνεκα. Coniunctio autem grauatur, ut Ergo ne ſupremis potuit uox improba uerbis Tam dirū mandare nefas?

Ambiguitate, ad euitandam amphibologiā, ut interea loci, aliquando, ſiquando, nequando, Deinde, exinde, perinde, proinde, ſubinde, duntaxat, quæ antepenultimā acuūt, ne duæ partes eſſe putētur. In affătim etiā, quia fă breuis eſt, sūmo tono eſt prima, ut in præmŏdū, admŏdū, affăbre, Apprime autē, in penultima habet accentū, quia longa eſt, nec obſtat ambiguitas.

Neceſsi-

Neceſſitate non ſeruatur accentus, cum poſt uocabulum aliquod, inclinatiua ſequitur coniunctio, quæ Gręce ἐγκλιτικὴ dicitur, vt que, ve, ne. de quibus ſupra ſuo loco diximus.

Trāſpoſitione, cum de ſuo loco dictio trāſmutatur. vt ſunt præpoſitiones, quæ præpoſitæ grauâtur, ut de quo genere mortis difficile dictu eſt. Poſtpoſitæ autē, quia mutant locum, mutat etiam accentum, & acuuntur. vt, quo de genere mortis difficile dictu eſt. ſic Græci περὶ ἀρετῆς, ἀρετῆς πέρι. Circum autem ad differentiā nominis, nunquā mutat accentū. ut ter circum Iliacos raptauerat Hectora muros. &, maria omnia circū.

Contextu, cum dictiones, quæ per ſe poſitæ acuuntur, in contextu grauantur. ut protinus Aeneas celeri certare ſagitta.

Idiomate, cum Græcum vocabulum, nulla nec temporis, nec litterarū facta mutatione, ad nos venit. tūc enim ſeruat accentum Græcum, ut, Tegea, Nemea, Creuſa, Aretuſa, Amaryllis, amarylli, amaryllida, Corydon, Simoeis, Arcades, Cycōplĕs, Cyclōpăs, Penelope, Pētecoſte, Ariſtoteles, Demoſthenes, & id genus quāplurima. Quod ſi dixeris in quibuſdā e ſupradictis mutari η in e longū, reſpōdeo antiquos Græcos ſic pronuntiaſſe ἦτα, ut nos e longū in Penelope, Grāmatice, Ariſtoteles. ſed de hoc multa in fragmētis noſtris. In Ariſtotĕlis autē, ariſtotĕli, ariſtotĕlem, ariſtotĕle accentus eſt in antepenultima, quia Latine declināntur. Comœdiă aūt, Tragœdiă, Sophiă, ſymphoniă, & ſimilia, mutāt accentū, cū corripitur ultima. Græce. n. κωμωδίᾱ, τραγωδίᾱ, σοφίᾱ, συμφωνίᾱ dicitur. nos Comœdiă, tragœdiă, ſophiă, ſymphoniă, ultima correpta.

Apocope, aut ſyncope, cū dictiones per apocopen, aut ſyncopen proferuntur. Tunc enim accentum retinēt integræ dictionis, ut vocatiui in i, a nominatiuis in ius, vt Mercurius, Virgilius, Domitius, Ouidius, o Mercuri, Virgili, Domiti, Ouidi, ſeruato accentu ſupra

eam

eam ſyllabam, in qua erat in nominatiao, etſi eſt breuis, ut Mercuri facunde nepos Atlantis. Et nulli flebilior, quàm tibi Virgili. Sic nomina & pronomina in as, ut Arpinas, Rauennas, cuias, noſtras circumflectunt ultimam, quia ſunt per ſyncopen ab his uetuſtis hic & hęc Arpinatis, Rauennatis, cuiatis, noſtratis, quę in penultima circumflexum habent. remota igitur ti, idem accentus remanet.

DE RELIQVIS ACCENTIBVS.

Longus accentus, ponitur ſupra ſyllabam, cum longam eſſe illam oſtendere uolumus, ut ſalūber. Breuis autem cum breuem, ut funĕbris. Hyphen uirgula eſt ſubincurua, quæ ſupponitur fini unius dictiōis, & principio alterius, cum coniungere eas uolumus, ut ante malorum, ante uolans. Hypodiaſtole uero, eſt dextera pars circuli, qua ſuppoſita dictionibus, notamus eas male cohærere, ac diſtinguendas, ut cor, uinum lætificat. ne Coruinum proprium dicere uidearis, diſtingue poſt cor ad imam litteram dicto accentu. Sic illud apud Græcos, quod & Fabius refert, ubi de ambiguo ſcribit, αὐλὴ, τρὶς ἔπεσεν. ne uidearis dicere tibicina cecidit, pro eo quòd, aula ter ceciderit, interponatur hypodiaſtole inter αὐλὴ, & τρὶς, & uitabitur amphibologia. Et, Viridiq. in littore conſpicitur, ſus. ne uidearis dicere conſpicit Vrſus, inter conſpicitur, & ſus interponitur hypodiaſtole ad imas litteras. Eodem etiam accentu utimur, cum uolumus diſtinguere ſenſum, ut in illo, Ereptæ Virginis, ira. ne uideatur ſignificare iram Virginis ereptæ, ſed ira propter ereptam virginem, poſt Virginis ſupponitur diaſtole. Apoſtrophus item eſt, pars quædam dextera circuli, ſed ad ſummam litteram appoſita, qua nota ſignificamus vltimam ibi vocalem eliſam, ut Tanton' me crimine dignum duxiſti? pro tanto ne. & Hectoris Andromache Pyrrhin' connubia ſeruas? pro Pyrrhine. Daſia & Pſile licet non utamur, quia ut dixi,

xi, loco ipſorum utimur aſpiratione noſtra, aut ante, aut poſt aſpirandas litteras in contextu litterarum, tamen ſi aliquādo aut negligentia, aut quia neſcierimus, litteram aliquam aſpirandam attenuarimus, Daſia ſuprapoſita id ſignificare poterimns, ut ſi ſcripſeris omo umus ymnus ſine aſpiratione, uel Tyrſis, Teſeus t tenui, uel Cremes item tenui c, ſic emenda ῾ omo ῾ umus ῾ ymus ῾ tyrſis, ῾ teſeus, ῾ cremes. & nota quas Græci προσῳδίας dicunt, nos autem accentus, eas ueteres tum notas uocum, tum moderamenta, tum tenores, tum faſtigia, quòd capitibus litterarum apponerentur, tum accentiunculas, tum uoculationes appellaſſe. Sed de accentibus hactenus. Nunc de diſtinctionibus dicamus.

DE POSITVRIS.

Posityris, ſiue diſtinctionibus, quas Græci θέσεις, & στιγμὰς uocant· trifariam diſtinguimus. Aut enim ſtructura orationis omnino imperfecta eſt, & ſenſus. & tunc ad imum litteræ diſtinguimus puncto· quæ media diſtinctio, & mora dicitur· Græce μέσει στιγμή. Aut ſtructura quidem orationis ex aliqua parte perfecta eſt· ſed ſenſus adhuc pendet· & tunc ad ſummum litteræ diſtinguimus puncto · quæ ſubſtiſtinctio dicitur. Græce ὑποστιγμή. Aut & ſtructura orationis perfecta eſt, & ſenſus · & tunc ad medium litteræ diſtinguimus puncto· quæ diſtinctio finalis dicitur, Græce τελεία στιγμή. Id autem rurſus poteſt fieri duobus modis. Aut enim perfecta quidem ſententia eſt, ſed adhuc aliquid addimus, ut pleniorem illam faciamus. & tunc, ut dixi · ad medium diſtinguimus · ſed ſimplici puncto · Aut ad aliam tranſimus ſententiam, & tunc & ad ſummum, & ad imum litteræ diſtinguimus gemino ſcilicet puncto · addita quamminima lineæ portiuncula inter utrunque punctum, quæ vergat ad finem uerſus · quam diſtinctionem Græci περίοδον, nos ambitum, circuitum, comprehenſionem, continuatio.

tionibus. Poſtremo, poſt putem, uides periodū. nā ſententia abſoluta eſt· & quod ſequitur, diuerſum a ſuperioribus. Sed iā diſtinguamus aliquot Virgil. carmina,

Arma, virumq. cano· Troiæ qui primus ab oris,
Italiam, fato profugus, Lauinia uenit
Litora. multum ille & terris iactatus, & alto,
Vi ſuperum, & ſæuæ memorem Iunonis ob iram,
Multa quoque & bello paſſus, dum conderet urbem,
Inferretq. deos Latio. Genus unde latinum,
Albamq. patres, atque altæ mœnia Romæ:–

Vides vbicunq. media diſtinctione diſtinximus ſtructurā omnino eſſe imperfectam, ubi uero ſubdiſtinctione, ſententiā nō eſſe perfectā, ſed ſtructurā. vbi diſtinctione ad mediā litterā, & ſtructurā, & ſententiā eſſe perfectā. ſed quia aliquid adiungitur ſuperiori ſententiæ, ſimplici pūcto diſtinximus. Poſtremo aut periodū poſuimus· quia trāſit poeta in aliam periodū, quæ eſt,

Muſa mihi cauſſas memora, quo numine læſo·
Quidve dolens Regina deum, tot voluere caſus,
Inſignem pietate uirum, tot adire labores
Impulerit. Tantæ ne animis cæleſtibus iræ?

Vides poſt memora, & læſo, ſubdiſtinctiones duas ad ſummum litteræ, pendente ſenſu. Poſt deum autē, poſt caſus, poſt virū, tres medias diſtinctiones ad imū litteræ. quia ne ſtructura quidem perfecta eſt, nedum ſenſus. poſt uero impulerit, punctū ad medium extremæ litteræ, quia & ſtructura, & ſentētia perfecta eſt. nam licet ſubiungatur epiphonēma, Tantæne animis cæleſtibus iræ? tamen abſque eo perfecta ſentētia eſt. poſtremo poſt iræ eſt periodus· quia quod ſequitur, eſt principium alterius periodi.

Hæc nos de Poſituris. Sed quia non niſi prodeſſe cupimus, quidquid ex latinis auctoribus de diſtinctionibus habere poterimus, ſubiungemus. vt ſi nos nō placuerimus, ſibi quiſq; ex ipſis eligat quē ſequatur, aut aliū quærat, qui ſatisfaciat magis, ſiquis eſt alius, qui

de

de diſtinctionibus meliora ſcripſerit. Nos quæ potuimus, dedimus: meliora daturi, ſi habuiſſemus.

D O N A T V S.

Tres ſunt poſituræ, uel diſtinctiones, quas θέσεις Græci uocant. Diſtinctio, Subdiſtinctio, Media diſtinctio. Diſtinctio, eſt ubi finitur plena ſententia. Huius punctum ad ſummã litteram ponimus. Subdiſtinctio eſt ubi non multum ſupereſt de ſententia · quod tamẽ neceſſario ſeparatim mox inferendum ſit. huius punctum ad imam litteram ponimus. Media, eſt ubi fere tantum de ſententia ſupereſt, quantum iam diximus · cum tamen reſpirandum eſt · Huius punctum ad mediam litteram ponimus. In lectione, tota ſententia periodus dicitur. cuius partes ſunt, cola, & commata.

S E R G I V S.

Dicta diſtinctio eſt uel poſitura · quòd poſitum punctum diſtinguit noſtram orationem. Et, cum diſtinctio ſpecies ſit poſituræ · tamen abuſiue pro ipſa poſitura, hoc eſt pro ipſo genere diſtinctionem habemus. Nam cum ſit codex emendatus dictinctione · media diſtinctione · & ſubdiſtinctione. dicitur tamen codex eſſe diſtinctus· Igitur diſtinctio, eſt punctũ appoſitum ad caput litteræ plenæ ſententiæ. Subdiſtinctio, eſt punctum appoſitum ad imam partem ſemiplenæ orationis. Media diſtinctio, punctum appoſitum mediæ ſententiæ ſuſpenſæ, propter reſpirationem. Sciendum eſt quòd in lectione textus unius ſenſus, periodos nominatur · ut eſt · Nihil tibi profuit nocturnum præſidium palatii · nihil urbis uigiliæ · nihil timor populi · nihil concurſus omnium bonorum · &c: – Cola autem, & commata, eiuſdem orationis ſingulæ partes eſſe noſcuntur. Verum meminerimus in proſa oratione cola, & commata idem eſſe · & unum ſignificare · in uerſu uero, aliud, & diuerſum. Nam, ubi duo liberi pedes ſunt, colon dicitur, ut apud Horatium · Terruit urbem. Comma uero quando poſt duos pedes,

vel poſt tres pedes ſequitur ſyllaba· quæ partem terminat orationis· vt in primo verſu Aeneidos· Arma, virumq. cano. Item, Arma, virumq· cano Troiæ.

FORTVNATIANVS.

Diſtinctio, eſt temporis, & ſenſus finitio. Subdiſtinctio, eſt nec temporis, nec ſenſus finitio. Mora, eſt requies animi: – Inter diſtinctionem, & ſubdiſtinctionem, & moram, hoc intereſt. quòd diſtinctio, perfectum ſenſum declarat· ſubdiſtinctio inferri aliquid ſignificat. Mora reficit lectorem· ſimulq. ſenſibus lumen accommodat.

DIOMEDES.

Lectioni poſituras accedere, uel diſtictiones oportet, quas Græci θέσεις uocant, quæ inter legendũ dant copiam ſpiritus reficiendi ne continuatione deficiat. Hæ tres ſunt, Diſtinctio· Subdiſtinctio· Media diſtinctio· ſiue Mora· uel, ut quibuſdam videtur· ſubmedia. Quarum diuerſitas, tribus punctis, diuerſo loco poſitis indicatur.

Diſtinctio quidem, eſt appoſitio puncti finiti ſenſus uel pendẽtis mora· quæ locis ponitur tribus. Summo· cum ſenſum terminat· & uocatur finalis a nobis· a Græcis τελεία· Medio· cum reſpirandi ſpatiũ legenti dat· & dicitur media· Græce μέση. Imo. cũ lectionis interrupto tenore· aliud adhuc illatura ſuſpendit. & vocatur a Græcis ὑποςιγμή· a nobis ſubdiſtinctio.

Diſtinctio, eſt ſilentii nota cum ſenſu terminata: vbi eſt liberum ceſſare: prolixumq. ita, ut neuter ſui indigeat. ut eſt· Numina nulla premunt mortali urgemur ab hoſte. & eſt huius nota· punctũ ſupra uerſum ad caput litteræ poſitum. Diſtnguere aũt oportet ante ſimilitudines, quas Græci παροβολὰς uocant, & ante redditas, quas ἀνταποδόσεις. Et ſi quando a perſona ad perſonam tranſitus fuerit factus. Et ante Autẽ coniunctionem, ſiquidem, non ex abundanti ponitur. Et ante caſum uocatiuum. Et ante Sed, & ante Quoniã, & ante

Tunc,

Aut hoc incluſi ligno occultantur Achiui·
Aut hæc in noſtros fabricata eſt machina muros.
Aut aliquis latet error·equo ne credite Teucri. cõfunditur ratio compoſitionis in generali nomine ligni, machinæ, equi· Item, Lectumq. iugalem·quo perii· ſuper imponas·minus apertum eſt. Subdiſtinguendum enim pro uoluntate dicentis. Hoc enim uoluit intelligi Dido, non eſſe iugalem·quo perierat. Immorandũ eſt ergo·& reſpirandũ poſt iugalem, & ſic inferendum cum ὑποκρίσεως affectu·quo perii. In lectiõe plena ſentẽtia periodos dicitur. Cuius partes ſunt commata & cola.

Potuiſſẽ, q̃d Græci quoq. tradiderint de diſtinctionibus, ſubiũgere. ſed quia nimis longũ fuiſſet p̃termiſi.

Sed iam receptui canamus. Si prius illud monuerimus. multa in his lucubrationibus noſtris, quæ in Terentiano, & aliis quibuſdam adeo mendoſa erant· ut uix corrigi poſſe uiderentur·nos non ſine ſumma difficultate emendaſſe· Veſtrum autem eſt ſtudioſi, ut ea cura hæc noſtra legatis, qua nos compoſuimus. nam vt vtar verbis Terentiani,

Sed labor uobis ferendus in legendo eſt maximus.
Non enim curſim, aut remiſſe tam minuta acumina
Adſequi quicunque poterit· ſed moroſa intentio
Tam legentis debet eſſe, quàm fuit nobis quoque,
Qui laborem prouocando, perdomando tædium,
Forſitan nec lecta multis e latẽbris ſcalpſimus,
Ardui laudem expetentes, non fauorem ex obuiis.

Videbor enim mihi quàm maximum lucrum feciſſe, ſi intellexero hiſce lucubrationibus noſtris vos profeciſſe: nam nulla re alia venimus ad ſcribendũ, quàm ut prodeſſemus. Quòd ſi quid forte uitii in his libris inter plurima nec protrita uulgo, nec indigna cognitu inueneritis, ſuccurrat uobis Horatianum illud,

Verum ubi multa nitent in carmine non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cauit natura. Valete.

QVÆ

QVAE CONTINENTVR HIS QVATTVOR LIBRIS.

IN PRIMO LIBRO HABENTVR PRAECIPVA HAEC.

De Grammatices partibus.
De Nomine.
De generibus nominum.
De inflexione nominum.
De caſuum terminatione.
De Heteroclitis.
De Pronomine.

IN SECVNDO VERO, HAEC.

De Verbo.
De inchoatiuis, & reliquis deriuatiuorum uerborum ſpeciebus.
De inflexione uerborum.
De Præteritis, & ſupinis.
De aduerbio, & ceteris orationis partibus.

IN TERTIO, HAEC.

De conſtructione Verborum, Aduerbiorum localium, Participiorum, Nominum.
De figuris dictionis duodecim, & conſtructionis octo.

IN QVARTO, HAEC.

De quantitate ſyllabarum.
De pedibus metrorũ, a diſyllabis, vſq. ad hexaſyllabos
De verſu Hexametro, Pentametro, Iambico, Senario, Hendecaſyllabo, Sapphico.
De pedibus in metro CXXIIII, Græce, & Latine.
De carmine Bucolico.
De Iambico dimetro, & tetrametro.
De Iambico Choliambo.
De Hendecaſyllabo Phalæcio.
De Trochaico tetrametro catalectico.
De metro Sotadeo.
De metro Ithyphallico.
De Accentibus.
De Diſtinctionibus,

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Cav. G. DI GIACOMO
Restauro del Libro Antico e Legatoria
Piazza dello Spirito Santo, 11 - Tel. 21.344
PESCARA